NB. Non fuit Castrianus Episcopus sed presbyter.

[redacted]
hat mit seiner Spende für die Universitäts-
und Landesbibliothek Düsseldorf
die Restaurierung dieses Bandes ermöglicht.

2001

Incipit prologus beati cassiani epi. de institutione monachorum

VEteris instrumenti narrat hystoria sapientis
simū salomonē post accepta diuinit(us) sapiām
prudenciāq; multam nimis. et latitudinē cordis
quasi arenā maris inumerabilem. ita ut dño tes
timonio null(us) ei similis retro actis temporib(us) extitisse.
neq; post eū surrecturus eē dicat(ur). illud magni
ficū dño templū instruere cupientē alienigene
regis tyri auxiliū poposcisse. Qui mis
so ad se hiram filio mulieris uidue. quicquid diuina sapiā suggerente pre
clarū in templo dñi. vel in sacris uasis moliebat(ur). ministerio eius ac dispōne
pfecit. Si ergo ille uniusis regnis terre sublimior principat(us). et israhitici generis
sublimior excellenciorq; pgenies. illaq; sapiā diuinit(us) inspirata que cunctorum
orientaliū et egyptiorum disciplinas instituta supabat. nequaqm̄ paupis et
alienigene uiri auxiliū designat(ur). recte etiā tu his erudit(us) exemplis beatis
sime papa castor. verū ac racionabile deo templū. nō lapidib(us) insensibilib(us) sed
scōrum virorum congregacōe. nec tpale et corruptibile sed eternū atq; inexpugnabile
edificare disponēs. uasa etiā preciosissiā dño cupiens consecrare. nō multo
auri metallo argenti ue conflata que post rex babilonis capta concubinarum
suarum ac principū deputet uoluptati. sed aiab; scīs que innocencie. iusticie. casti
tatis et caritatis integritate fulgentes. regē xpm̄ in semetipsis circūferūt commora
tem. egenū me omniq; pte pauperrimū ad cōmonicionē tanti opis digneris asci
scere. in puincia siquidē cenobiorum expti. puincialiū orientaliū. maximeq; egy
ptiorum uolens institutionē fundari. cum sis ipē cunctis virtutib; sciē pfectus.
et ita uniusis refectus diuiciis spiritalib(us) ut pfectōnē querentib(us) satis habūde non
modo tuus sermo. sed etiā tua uita sufficiat ad exemplū. me quoq; elinguē et paupem
sermone atq; sciā ut aliqd ad supplemētū tui desiderii. de inopia sensus mei con
ferram poscis. precipisq; ut instituta monasteriorum que per egyptū ac palestinā custo
diri conspexim(us). ita ut ibi nobis a patrib(us) tradita sūt. quamuis impito digeram
stilo. nō leporem sermonis inquirēs. in quo ipē adprime erudit(us) es. sed scōrum sim
plicē vitā simplici sermone fratrib(us) in nouello monasterio tuo cupiens explanari.
Cui rei quantū me pius ardor desiderii tui puocat obedire. tantū me multi
plices estuū moles. uolentē obtemperare deterrēt. primū quia nec vite mee ita
equiperāt merita ut confidam me res tam arduas. tam obscuras. tam sanctas.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

digne posse animo ac mente complecti. Secundo quod ea que a puericia unum inter
eosdem constituti atque ipsorum incitati cottidianis adhortacionibus et exemplis uel
agere temptauimus uel didicimus uel uisu percepimus, minime ad integrum iam
possimus retinere, tot annorum curriculis ab eorum consorcio et imitacione conuersacionis abstracti,
presertim cum harum rerum racio nequaquam possit ociosa meditacione doctrinaque uerborum
uel tradi uel intelligi uel memoria contineri. Totum namque in experiencia usuque consistit,
et quemadmodum tradi nisi ab experto non queunt, ita nec percipi quidem uel intelligi nisi
ab eo qui ea pari studio ac sudore apprehendere elaborauit possunt. Que tamen si collacione
iugi spiritualium uirorum frequenter discussa non fuerint et expolita, cito rursum mentis
incuria delabuntur. Tercio quia ad plenum quod ut cupimus non promitto rerum sed pro presentis temporis
statu possimus reminisci, imperitior sermo congrue non valet explicare. Huc accedit
quod super hac re uiri et uita nobiles et sermone scientiaque preclari multa iam opuscula desudauerunt,
sanctum basilium et ieronimum dico, aliosque nonnullos. quorum anterior sciscitantibus fratribus
super diuersis institutis uel questionibus non solum facundo uerum etiam diuinarum testimoniis
composito sermone respondit. Alius uero non solum suo elucubratos ingenio edidit libros,
uerum etiam greca lingua digestos in latinum uertit eloquium. Post quorum tam exuberantia
eloquentie flumina possim non inmerito presumpcionis notari si ab eis stillicidium huius
inferre temptarem, nisi ad hec me fiducia tue sanctitatis animaret et sponsio quod uel tibi
hee nuge forent accepte qualescumque essent uel eas congregacioni fratrum in nouello tantum
monasterio commorancium deputares. qui si quid a nobis minus caute forsitan prolatum fuerit
quam pie relegant et cum uenia indulgenciori sustentent, fidem potius sermonis mei quam
uenustatem eloquii requirentes. Quapropter beatissime papa unicum religionis et humili-
tatis exemplar, tuis precibus animatus secundum uires ingenii mei aggrediar opus quod michi
iniunxisti, et ea que omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris, utpote qui audita
potius quam experta describere temptauerunt, uelud monasterio in ueritate sicientibus intimabo.
nec plane mirabilium dei signorumque narracionem studebo contexere. que quamuis multa per seni-
ores nostros et incredibilia non solum audierimus uerum etiam sub obtutibus nostris conspexerimus im-
pleta, tamen his omnibus pretermissis que legentibus preter admiracionem nichil amplius in-
stitucionis perfecte conferunt, instituta eorum tantummodo ac monasteriorum regulas, maximeque
principalium uiciorum que octo ab eis designantur origines et causas curacionesque secundum
tradiciones eorum quantum potuero adiuuante domino fideliter explicare contendam. Propositum
siquidem michi est non de mirabilibus dei sed de correctione morum nostrorum et consummacione uite
perfecte secundum ea que a senioribus nostris accepimus pauca disserere. In eo quoque tuis preceptis
satisfacere studebo, ut si quid forte non secundum typum maiorum antiquissima constitucione

fundamentum, sed pro arbitrio unicuique instituentis monasterium vel diminutum vel additum in istis regionibus conprobavero, secundum eam quam vidimus monasteriorum regulam per Egyptum vel Palestinam antiquitus fundatorum, fideli sermone vel adiciam vel recidam. Nequaquam enim credens rationabilius quippiam vel perfectius novelle constitutionis in occiduis Galliarum partibus repperiri potuisse, quam illa sunt instituta in quibus ab exordio predicationis apostolice a sanctis ac spiritalibus patribus fundata monasteria ad nos usque perdurant. Illa sane moderatione opusculo huic inserere presumam, ut ea que secundum Egyptiorum regulam seu pro asperitate aeris seu pro difficultate morum impossibilia in his regionibus vel dura vel ardua conprobavero, institutionibus monasteriorum que per Palestinam vel Mesopotamiam habentur aliquatenus temperem, quia si rationabilis possibilium mensura servetur, eadem observantie est perfectio etiam in inpari facultate. Incipiunt capitula libri primi.

I. De cingulo monachi. II. De veste monachi. III. De cucullis Egyptiorum. IIII. De colobiis Egyptiorum. V. De sebrachiatoriis eorum. VI. De cina fortibus eorum. VII. De melote et pelle caprina. VIII. De baculo qualitate vel usum portandi. IX. De calciamentis eorum. X. De temperamento observantie que secundum qualitatem sit tenenda. XI. De cingulo spiritali et sacramento.

De institutis ac regulis. Incipit liber Cassiani episcopi.

De monasteriorum dicturi unde competentius donante Domino quam ab ipso habitu monachorum sumemus exordium: quorum interiorem cultum tunc poterimus consequenter exponere, cum exteriorem ornatum sub oculorum obtutibus depinxerimus. Itaque monachum ut militem Christi in procinctu semper belli positum accinctis lumbis iugiter oportet incedere. Hoc enim habitu etiam illos ambulasse qui in veteri testamento professionis huius fundavere primordia, Helyam scilicet et Heliseum, divinarum scripturarum auctoritate monstratur; ac deinceps principes auctoresque testamenti novi, Iohannem videlicet, Petrum et Paulum, ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum prior in veteri testamento virginitatis iam flores et castimonie continentieque prefigurabat exemplum, cum missus a Domino ad increpandos nuntios Ochozie sacrilegi regis Israel, eo quod egritudine preventus super statu salutis sue Beelzebub deum Accaron consulere destinasset, et idcirco eis occurrens idem propheta descensum de lecto ei in quo concidat denegasset, decumbenti regi exposita vestitus qualitate compertus est. Reversos enim ad se nuntios atque referentes prophete sibi sententiam, sciscitatur cuius esset figure et habitus vir qui occurrisset eis et locutus fuisset huiusmodi verba. Vir, inquiunt, pilosus et zona pellicea accinctus renibus. Ex quo habitu confestim rex contemplatus hominem Dei ait: Helias Thesbites est, zone videlicet indicio et hirsuti incultique corporis specie

virum dei indubitanter agnoscens eo quod istud ei inter tot israhelitici populi milia commorantium cultus proprii velud quoddam impressum speciale signum perpetuo coheireret. De iohanne quoque qui veteris novique testamenti velud quidam sacratissimus limes finis initiumque processit. ita ewangelio narrante cognoscimus. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos. Petro etiam in custodiam carceris ab herode detruso. ad necem die postera producendo. angelo assistente precipit. precingere et calcia te caligas tuas. Quod ut faceret nequaquam eum monuisset angelus nisi indidisset eum ob refectionem nocturne quietis paulisper defecta membra soluta cinguli obstrictione laxasse. Paulum quoque ascendentem ierosolimam et protinus a iudeis in vincla mittendum agabus propheta repperiens cesaree. sublato eius cingulo ligans manus suas et pedes ut gestu corporis sui passionis eius iniurias prefiguraret ait. Hec dicit spiritus sanctus. virum cuius est zona hec. ita alligabunt iudei in ierusalem et tradent in manus gentium. Quod utique propheta proferre minime potuisset nisi paulus eam lumbis suis indesinenter solitus fuisset aptare. Capitulum . II .

Vestis quoque sit monachi que corpus tegat tantum. ac repellat verecundiam nuditatis. et frigoris iniuriam. non que seminaria vanitatis aut elationis enutriat. Item eodem apostolo predicante. habentes autem alimenta et operimenta his contenti simus. Operimenta inquit non vestimenta. ut in quibusdam latinis exemplaribus non probe continetur. id est que corpus operiant tantum. non que amictus gloriam blandiantur. Ita vilia ut nulla coloris vel habitus novitate inter ceteros huius propositi viros habeantur insignia. ita studiosis accurationibus aliena. ut nullis rursum sint affectatis per incuriam sordibus decolorata. Postremo sic ab huius mundi separentur ornatu ut cultui servorum dei in omnibus communia perseverent. Quicquid enim inter famulos dei presumitur ab uno vel paucis. nec catholice per omne corpus fraternitatis tenetur. aut superfluum aut elatum est. et ob id noxium iudicandum. magisque vanitatis speciem quam virtutis ostentans. Et ideirco hec que nec a veteribus sanctis. qui huius professionis fundamenta iecerunt. neque a patribus nostri temporis. qui eorum per successiones instituta nunc usque custodiunt tradita vidimus exempla. ut superflua et inutilia nos quoque resecare convenit. Quamobrem ciliciam vestem velud circumspectam cunctis atque notabilem. que ex hoc ipso non solum nullum spiritui emolumentum possit afferre. sed elationis concipere vanitatem. queque ad necessarium operis exercitium in quo monachum semper impigrum expeditumque oportet incedere. inhabilis atque inepta sit omnimodis refutarunt. Quod si quosdam hoc amictu circumdatos audivimus probabiles extitisse. non ex eo nobis est monasteriorum regula sancienda. vel antiqua sanctorum patrum sunt perturbanda decreta. quod pauci preminentes aliarum virtutum privilegio. ne in his quidem que non secundum catholicam regulam ab eis usurpata sunt reprehendi debere creduntur.

Generali namque omnium constitucioni paucorum non debet preponi nec preiudicari sententia. Illis
enim debemus institutis ac regulis indubitatam fidem et indiscussam obedienciam per omnia commodare: non
quas paucorum voluntas intulit. sed quas vetustas tantorum temporum et innumerositas sanctorum patrum concor-
di diffinicione in posterum propagavit. nec hoc sane preiudicare nobis debet cottidiane conversacionis
exemplum. quod vel Ioram sacrilegus rex Israhel cinctus hostium cuneis septus scissa veste cilicium habu-
isse perhibetur intrinsecus. vel quod Ninivite ad mitigandam dei sententiam que in eos illata fuerat
per propriam cilicii asperitate velati sunt: cum et ille ita intrinsecus latenter indutus eo fuisset mon-
stratus ut nisi scisso desuper indumento a nemine prorsus potuisset intelligi: et isti eo tempore opimentum
cilicii ostentaverint. quo cunctis super imminente urbis excisione lugentibus. eodemque amictu circum-
datis nullus posset ostentacionis notari: quia nisi insolens sit diversitas non offendit equalitas.

Sunt preterea quedam in ipso egypciorum habitu non tantum ad curam corporis. Capitulum iii.
quantum ad morum formulam congruencia: quo simplicitatis et innocencie observancia
eciam in ipsa vestitus qualitate teneatur. Cucullis namque perparvis usque ad cervicis humerosque dimis-
sis confinia quibus capita tantum contegant indesinenter diebus utuntur ac noctibus: scilicet inno-
cenciam et simplicitatem parvulorum iugiter custodire. eciam imitacione ipsius velaminis commoneantur.
qui reversi ad infanciam Christi. cunctis horis atque momentis cum affectu et virtute decantant.
Domine non est exaltatum cor meum. neque elati sunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis. neque
in mirabilibus super me. Si non humiliter senciebam. sed exaltavi animam meam. sicut quod ablactatum est

Colobiis quoque lineis induti. que vix ad cubitorum Capitulum super matrem suam .iiii.
cyma pertingant. nudas de reliquo circumferunt manus. ut amputatos habere eos actus
et opera mundi huius suggerat abscisio manicarum. et ab omni conversacione terrena mortificatos
eos velaminis linei doceat indumentum: audiantque per hoc apostolum cottidie sibi dicentem.
Mortificate membra vestra que sunt super terram. Illud quoque ipso habitu prestante: Mortui enim
estis. et vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Et iterum. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me Christus.
Michi quoque hic mundus crucifixus est: et ego mundo. Capitulum v.

Gestant eciam resticulas duplices laneo plexas subtemine. quas greci analabos
vocant: nos vero succinctorias et redimicula. vel proprie rebrachiatoria possimus
appellare. Que descendencia per summa cervicis. et e lateribus colli divisa utriusque alarum sinus am-
biunt. atque hinc inde succingunt. ut constringencia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant
atque coniungant: et ita constrictis brachiis impigri ad omne opus expediti que reddantur. Illud
apostolicum preceptum studentes omni virtute complere: quia non solum michi. sed eciam his qui mecum sunt mi-
nistraverunt manus iste: neque gratis panem ab aliquo manducavimus. sed in labore et in fatigacione
nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus. Et siquis non vult operari nec manducet.

Post hec angusto palliolo tam amictus humilitatem quam vilitatem Capitulum vi.

precii compendiumque sectantes colla pariter atque humeros tegunt. quod mafortes tam nostro quam ipsorum nuncupatur eloquio. et ita planeticarum atque birrorum precia simul cum ambicione declinant.

Cap. VI.

Ultimum est pellis eorum caprina que melotis uel pera appellatur. et baculi quos gestant ad imitacionem eorum qui professionis huius prefigurauere lineas iam in ueteri testamento. de quibus apostolus: Circuierunt inquit in melotis et pellibus caprinis egentes angustiati afflicti quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes et montibus et speluncis et in cauernis terre. Qui tamen habitus pellis caprine significat petulanciam carnalium passionum debere reprimere: quos in summa uirtutum grauitate consistere. nec quicquam petulcum uel calidum iuuentutis ac mobilitatis antique in eorum corpore residere.

Capitulum VII.

Nam et baculum gestasse eos viros. etiam elyseus qui unus ex ipsis est docet cum dicit ad yesi puerum suum: mittens eum ad suscitandum filium mulieris: Tolle baculum meum et curre uade et pone eum super faciem pueri: quod uiuet. Quem utique non dedisset ei propheta gestandum: nisi eum manu sua solitus esset iugiter circumferre. Huius gestacio spiritualiter monet. nunquam debere eos inter tot oblatrantes uiciorum canes. et inuisibiles spiritualium nequiciarum bestias inhermes incedere. De quibus beatus dauid liberari postulans dicit: Ne tradas domine bestiis animam confitentem tibi: sed irruentes eas retundere crucis signaculo. ac longius propulsare atque aduersum se seuientes iugi memoria dominice passionis. et imitacione illius mortificacionis extinguere.

Capitulum VIII.

Calciamenta uero uelud interdicta euangelico precepto recusantes. cum infirmitas corporis. uel matutini hyemis rigor seu meridiani estus feruor exegerit: tantummodo galliculis suos muniunt pedes. hoc interpretantes usum earum uel dominica permissione signare: ut si in hoc mundo constituti curam ac sollicitudinem carnis huius omnimodis exuti esse non possimus. nec ab ea penitus perfectione absolui. saltem occupacione leui et implicacione tenui necessitatem corporis expleamus: neue autem nostre pedes qui expediti ad spirituale cursum et predicandam euangelii pacem semper debent esse parati. quibus post odorem unguentorum Christi currimus. Et de quibus dauid. Cucurri inquit in siti. Et iheremias. Ego autem non laboraui te sequens. morticinis seculi huius curis paciamur inuolui: de his scilicet cogitantes. que non ad supplendam necessitatem nature sed ad superfluam noxiamque pertinent uoluntatem. quod ita implebimus. si secundum apostolum carnis curam non fecerimus in desideriis. Quibus tamen galliculis quamquam licito utantur. utpote domini mandato concessis: nequaquam tamen pedibus inherere eas permittunt cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria: illud estimantes eciam secundum litteram custodiri debere quod dicitur ad moysen. uel ad ihesum filium naue. Solue corrigiam calciamenti tui: locus enim in quo stas terra sancta est.

Capitulum IX.

Hec dicta sint ne quid nos pretermisisse de egypciorum habitu uideamur: ceterum a nobis tenenda sunt illa tantummodo. que uel locorum situs. uel prouincie usus

admittit. Nam neque galliculis nos neque colobiis. seu una tunica esse contentos hyemis permit-
tit asperitas. et paruissimi cuculli uelamine. uel melotis gestacio. derisum pocius quam edificacio-
nem ullam uidentibus conparabit. Quapropter illa tantum que superius commemorauimus. que et sunt
et humilitati professionis nostre et qualitati aeris congruencia. nobis quoque affectanda censemus.
ut omnis summa nostri uestitus. non in nouitate habitus qui possit offendiculum hominibus seculi huius
inferre. sed honesta in uilitate consistat. Capitulum decimum

His itaque uestimentis miles christi indutus. nouit primus ob id se cinguli constrictione
munitum. ut ad cunctos usus et opera monasterii non solum mente promptus. sed ipso habitu semper ex-
peditus incedat. Tanto namque feruencior circa spiritale profectum ac diuinarum rerum scienciam cordis
puritate probabitur quanto fuerit erga obediencie studium operisque deuocior. Secundo cognoscat eciam
in ipso habitu cinguli inesse non paruum quod a se expetitur sacramentum. Accinctio enim lumborum et
ambitus pellis emortue. significat eum mortificacionem circumferre menbrorum. in quibus libidinis
et luxurie seminaria continentur. euuangelicum illud mandatum quo dicitur. Sint lumbi uestri. apostolica
interpretacione ingeri sibi semper intelligens. mortificate menbra uestra que sunt super terram. fornicacio-
nem. inmundiciam. libidinem. concupiscenciam malam. Ideoque illos tantummodo legimus in scriptis sanctis
cingulo fuisse precinctos in quibus seminaria coitus inueniuntur extincta. Quique illud beati da-
uid eloquium opere ac uirtute decantant. quia factus sum sicut uter in pruina. eo quod crassa medul-
lis carne uiciis emortuam exterioris hominis cutem. spiritus uirtute distendant. Et ideirco in pruina
significanter adiecit. quod scilicet nequaquam fuerint sola cordis mortificacione contenti. uerum eciam
exterioris hominis motus et ipsius nature incentiua continencie pruina extrinsecus accedente
habuerint congelata. nullum iam duntaxat secundum apostolum regnum peccati in suo morta-
li corpore sustinentes. nec gestantes carnem spiritui repugnantem. Capitula libri ii. cap. i

De canonico nocturnarum oracionum et psalmorum modo. ii De diuersitate numeri
qui ad decantandos psalmos per uniuersas prouincias sit statutus. iii De uniformi
tenore regule per totam egyptum custodienda. et de electione eorum qui fratribus preponuntur.
iiii Quod per egyptum et thebaydem duodenarius psalmorum numerus obseruetur.
v De duodenario psalmorum numero angeli tradicione suscepto. vi De duodecim oracio-
num consuetudine. vii De disciplina orandi. viii De subsequente oracione post psal-
mum. ix De oracionis statu super quo in collatione seniorum plenior reseruetur instructio. x
Cum quanto silencio et breuitate oraciones apud egypcios colligantur. xi Qua disci-
plina apud egypcios psalmi dicantur. xii Cur uno psallente ceteri in senaxi sedeant
uel qualiter post hec studio isti per cellulas suas usque ad lucem uigilias suas extendant.
xiii Quare post missam nocturnam dormire non oporteat. xiiii Quemadmodum in cellu-
lis suis opus manuum et oraciones pariter exerceant. xv Qua lege modestie post oracionum

missam unusquisque ad suam cellulam redeat. et eum subdat increpacioni qualiter
fecerit. xvi. Quod nulli liceat orare cum illo qui fuerit ab oratione suspensus. xvii.
Quod is qui ad orationem fiens excusitat hora soluta eos debeat in oratione. xviii. Quod
a vespere sabbati usque ad vesperam diei dominici genua non flectantur. nec totis diebus quinqua-
gesime. De nocturnarum orationum et psalmorum modo. i.

Duplici igitur hoc quo diximus cingulo Christi miles accinctus, interim qui
qui modus canonicarum orationum psalmorumque sit in partibus orientis a sanctis patribus
antiquitus statutus agnoscat. De qualitate vero earum vel quemadmodum orare
secundum apostolum sine intermissione possimus. suis in locis cum seniorum collaciones ceperimus expo
nere quantum dominus donauerit proferemus. Capitulum ii.

Multos namque per alias comperimus regiones pro captu mentis sue. habentes quidem ut ait
apostolus zelum dei sed non secundum scientiam. super hac re diuersos typos ac regulas sibimet constituisse. Quidam
uicenos seu tricenos psalmos. et hos ipsos antiphonarum protelatos melodiis et adiuncti
one quarundam modulationum debere dici singulis noctibus censuerunt. Alii etiam hunc
modum excedere temptauerunt. Non nulli decem et octo atque in hunc modum diuersis in locis diuersum
canonem cognouimus institutum. totque pene modos typos ac regulas usurpatas quot etiam monasteria
cellasque uidimus et conspeximus. Sunt namque quibus in ipsis quoque diurnis orationum officiis. id est
tercia. sexta. nona. id uisum est ut secundum horarum modum in quibus hec deo redduntur obsequia. per
psalmorum etiam et orationum putauerint numerum coequandum. Nonnullis placuit senarium nu
merum singulis diei conuentibus deputari. Qua propter necessarium reor antiquissimam patrum
proferre in medium constitutionem. que nunc usque per totam egyptum a dei famulis custoditur.
nouelli monasterii in Christo rudis infancia antiquissimorum potius patrum uetustissimis in
stitucionibus imbuatur. Cap. iii.

Itaque per uniuersam egyptum et thebaydem ubi
monasteria non pro uniuscuiusque renunciantis instituuntur arbitrio. sed per successiones et tra
diciones maiorum usque in hodiernum diem permanent. uel mansura fundantur. Legittimum
orationum modum in uespertinis conuenticulis seu nocturnis uigiliis uidimus retentari. Non enim quisque
in conuenticulo fratrum. sed ne sibi quidem ipsi preesse conceditur. prius quam non solum uniuersis facul
tatibus suis reddatur extraneus. sed ne sui quidem ipsius esse sed omnium non. vel potestatem habere cognoscat.
Ita namque renunciantem huic mundo quibuslibet preditum facultatibus. necesse cenobii com
moracionem expetere. ut in nullo sibi ex his que reliquit aut intulit monasterio blandiatur.
sic obedire cunctis. ut redeundum sibi secundum sententiam domini ad infanciam pristinam nouit.
nichil sibi consideracione etatis uel annorum numerositate presumens. quam in seculo inaniter consumptam
se reputat perdidisse. sed pro rudimentorum merito et tirocinii nouitate quam se gerere in Christi
milicia recognoscit. subdere se etiam iunioribus non moretur. Opus quoque ac sudoris consuetu

tudeni ita subire cõpellit ut prius manib⁹ iuxta apli p̄ceptū cottidianū victū uel suis
usib⁹ uel aduenienciū necessitatib; parans et fast⁹ vite p̄terite possit et delicias obliuisci
ꝑ humilitatē cordis contricione laboris acquirere. Ideoq; nullus congregacioni fr̄m p̄futurus
eligit⁹ prius quā idem qui p̄ficiendus est. quid obtemperantis oporteat imperare obien
do didicerit. ꝑ quid iunioribus tradere debeat institutis seniorum fuit assecutus. Bene eni
regere uel regi sapientis ee pnunciant. summūq; donū ꝑ gratiam sp̄c sci ee diffiniunt. Nam
neq; salutaria p̄cepta quempiam obtemperantib; p̄struere. nisi eū q prius virtutis virtutū
disciplinis fuit instructus. nec obedire quempiā seniori posse. nisi eū q consūmat timore
dei et humilitatis fuit virtute pfectus. ideoq; diuersitates typorum ac regularum p certas prouincias
cernimus usurpatas. qd plerumq; seniorum institucionis excepter monasteriis p̄ee audemus. ꝑ ab
bates nos antequā discipulos pfessi. qd libitū fuit statuimus. propensiores morum inuentorum exi
gere custodiam. quā examinatā maiorum seruare doctrinā. Sed quia diu oronū modū qui
potissimū debeat custodiri uolum⁹ explicare. institutis maiorum audiri prouocati narraci
one quā suis reseruabam locis ꝑpropero excessu pueniam. nunc itaq; ad ppositū reuertamur.
Sicut ut dixim⁹ p uniuersam egyptū et thebaydem duodenarius psalmorum numerus Cap. iiii.
tam in uespertinis quam i nocturnis sollempnitatib⁹ custodit. ita dūtaxat ut post hunc due
lectiones ueteris scilz ac noui testamenti singule subsequantur. Qui mos antiquit⁹ constitutus
idcirco ꝑ tot secula penes cuncta illarum prouinciarum monasteriorum intemerat⁹ nunc usq; pdurat. quia
nō humana adinuencione statut⁹ a seniorib⁹ affirmatur. sed celitus angeli magisterio patribus fuisse
Namq; cum in primordiis fidei pauci quidē s; probatissimi delatus. Capitulum. v.
monachorum nomine censerentur. qui sicut a beate memorie evangelista marcho. q primus alex
andrine urbis pontifex p̄fuit normā susceperunt uiuendi. nō solū illa magnifica retinebant.
que primit⁹ ecclesiam ul credenciū turbas i actib; aplorum legim⁹ celebrasse. multitudinis scilz
credenciū erat cor vnū ꝑ aīa vna. nec quisquā eorum que possidebat aliqd ee suū dice
bat. sed erant illis oīa cōmunia. Quotquot eni possessores agrorum aut domorum erant ue
dentes afferebant p̄cia eorum que uendebat ante pedes aplorum. diuidebatur aūt singlis put
unicuiq; opus erat. uerū etiam hiis multo sublimiora cumulauerunt. Et recedentes
in secreciora suburbiorum agebant vitam tanto abstinencie rigore districtā. ut etiā hiis
qui erant religionis externi stupori eet tam ardua conuersacionis eorum cōfessio. Eo
eni feruore diuinarum scripturarum lectionib; oronumq; frequencie ꝑ operi manuū dieb⁹
ac noctib; incubabant. ut ne esca quidem appetit⁹ ul memoria nisi alio tercio ue
die corporis interpellaret inedia cibumq; ac potū nō tam desideratū quam necessariū
sumerent. et ne hunc quidem ante solis occasū. ut temp⁹ lucis cū spiritaliū meditacio
nū studiis. curā uo corporis cū nocte sociarent. alia hiis multo sublimiora pficerent de

quibus etiam is qui minus indigenarum relatione cognovit ecclesiastica hystoria potest edo
ceri. Ea igitur tempestate cum ecclesie illius primitive perfectio penes successores suos adhuc
recenti memoria inuiolata duraret, feruensque paucorum fides necdum in multitudine
dispersa tepuisset, uenerabiles patres peruigili cura posteris consulentes, quis nam modus cottidi
ano cultui per uniuersum fraternitatis corpus decerni deberet tractaturi conueniunt, ut hereditatem
pietatis ac pacis etiam successoribus suis absolutam ab omni dissensionis lite transmitterent, uen
tes scilicet ne qua in cottidianis sollempnitatibus inter uiros eiusdem cultus consortes dissonantia
uel uarietas exorta quandoque in posterum erroris uel emulacionis seu scismatis noxium germen
emitteret. Cumque pro suo unusquisque feruore infirmitatis inmemor aliene id statuti debere censeret,
quod contemplacione fidei ac roboris sui facillimum iudicabat, parum discuciens quid generaliter
plenitudini fratrum possibile esset, in qua necesse est infirmiorum quoque partem maximam repperiri,
diuersoque modo enormem psalmorum numerum instituere pro animi sui uirtute certarent,
et alii quinquagenos, alii sexagenos psalmos, nonnulli uero ne hoc quidem numero contenti
excedi eum debere censerent, essetque inter eos pro religionis regula pie contencionis sancta diuersitas,
ita ut tempus uespertine sollempnitatis sacratissime succederet questioni, cottidianos ritus uolen
tibus celebrare unus in medium psalmos domino cantaturus exsurgit. Cumque sedentibus cunctis
ut est moris nunc usque in egypti partibus, et in psallentis uerba omni cordis intentione defixis
undecim psalmos oracionum interiectione distinctos contiguis uersibus parili pronunciatione
cantasset, duodecimum sub alleluia responsione consummans ab uniuersorum oculis repente
subtractus questioni pariter et cerimoniis finem imposuit. Exhinc uenerabilis patrum
senatus intelligens angeli magisterio congregacionibus fratrum generalem canonem non
sine dispensacione domini constitutum decreuit hunc numerum tam in uespertinis quam in nocturnis
conuenticulis custodiri, quibus lectiones geminas adiungentes, id est unam ueteris testa
menti et aliam noui, tamquam a se traditas et uelud extra ordinarias, uolentibus tantum
ac diuinarum scripturarum memoriam possidere assidua meditatione studentibus addiderunt.
In die uero sabbati uel dominico utrasque de nouo recitantes testamento, id est unam de
apostolo uel actibus apostolorum et aliam de ewangeliis, quod etiam totis quinquagesime diebus faciunt
hii quibus lectio cure est seu memoria scripturarum. Capitulum VI.

Has igitur predictas orationes hoc modo incipiunt atque consummant, ut finito
psalmo non statim ad incuruacionem genuum corruant quemadmodum facimus in
hac regione nonnulli, qui necdum bene finito psalmo in oracione procumbere festina
mus ad celeritatem immo quantocius permeantes, cum enim nolumus excedere modum qui antiquitus
a maioribus statutus est supputantes residuorum psalmorum numerum ad finem tendere per
urgemus, de refectione lapsi corporis lassi corporis pocius cogitantes quam orationis utilitatem

et commoda requirentes. Apud illos ergo non ita est sed antequam flectant genua paulisper orant. et stantes in supplicacione maiorem temporis partem expendunt. Post hec itaque puncto breuissimo procidentes humi uelut adorantes tantum diuinam clemenciam. summa uelocitate consurgunt. ac rursus erecti expansis manibus eodem modo quo prius stantes orauerunt suis precibus attencius immorantur. humi namque diucius procumbentem non solum cogitacionibus uerum eciam sompno grauius inpugnari. Quod scilicet nos uerum et utinam non experimentis et cottidiana consuetudine nosceremus. qui sepe nimis hanc eandem incuruacionem membrorum. non tam orationis refectionis obtentu in tantum prostrati optamus diucius prolongari. Capitulum .vii.

Cum autem is qui orationem collecturus est e terra surrexerit omnes pariter eriguntur. ita ut nullus nec antequam inclinetur ille genu flectere. nec cum e terra surrexerit remorari presumat. ne non tam secutus fuisse illius conclusionem qui precem colligit. quam suam celebrasse credatur. Cap. viii.

Illud eciam quod in hac prouincia uidimus. ut uno cantante in clausula psalmi omnes astantes concinant cum clamore. Gloria patri et filio et spiritui sancto. nusquam per omnem orientem audiuimus. sed cum omnium silencio ab eo qui cantat finito psalmo orationem succedere. hac uero glorificacione trinitatis tantummodo solere antiphonam terminari. Cap. ix.

Et quia nos ad orationum canonicarum modum consequenter institutorum ordo peruexit. quarum pleniorem tractatum licet in collationes seniorum reseruemus ipsi plenius ibidem digesturi. cum de earum qualitate seu iugitate uerbis eorum disserere ceperimus. necessarium tamen reor pro oportunitate loci ac narracionis ipsius. quoniam ita obtulit sese occasio eciam in presenti pauca perstringere. ut formantes interim exterioris hominis motus et uelut quedam nunc orationis fundamenta iacientes. minore post hec labore cum ceperimus de statu interioris hominis disputare orationum quoque eius fastigia construamus. illud ante omnia prouidentes. ut si nos ab illa narracione quam cupimus oportune deo uolente digerere. preueniens uite nostre finis excluserit. uel inicia nobis rei presertim tam necessarie hoc opere relinquamus. quibus pro ardore desiderii totum tardum est. ut dum nobis huius commoracionis tribuuntur indutie. saltem quasdam tantisper oracionum lineas perstringentes. quibus hii uel maxime qui in cenobiis commorantur ualeant aliquatenus informari. Simul eciam prospicientes hiis qui forsitan huic tantummodo occursuri libro. ad illum peruenire non potuerint ut instructionem huius erga orationis qualitatem uel ex parte reperiant imbuti. et quemadmodum sunt de habitu et amictu exterioris hominis instituti. ita eciam qualiter eum ad offerenda spiritualia sacrificia debeant exhibere non nesciant. Siquidem hii libelli quos in presenti cudere domino adiuuante disponimus. ad exterioris hominis obseruanciam et institucionem cenobiorum competencius aptabuntur. Illi uero ad disciplinam interioris ac perfectionem cordis et anachoritarum uitam atque doctrinam pocius pertinebunt. Capitulum x.

Cum igitur predictas sollempnitates quas illi synaxes uocant celebraturi conueniunt. tantum a cunctis prebetur silencium

ut cum in unum tam innumerosa fratrum multitudo conueniat· preter illum qui consurgens
psalmum decantat in medium· nullus hominum penitus adesse credatur· ac precipue cum consummatur
oracio· in qua non sputum emittitur· non excreacio obstrepit· non tussis intersonat· non osci
tacio sompnolenta dissutis malis et hyantibus trahitur· nulli gemitus· nulla suspiria· eciam astan
tes impeditura promuntur· Nulla uox absque sacerdotis precem concludentis auditur· nisi forte hec
que per excessum mentis claustra oris effugit· queque insensibiliter cordi subrepserit inmodera
to scilicet atque intolerabili spiritus feruore succenso· dum ea que ignita mens in semet ipsa non preualet
continere· per ineffabilem quendam gemitum ex intimis pectoris sui conclauibus euaporare
conatur· Illum uero qui constitutus in tepore mentis cum clamore supplicat· aut aliquid horum que
prediximus e faucibus suis emittit· ac precipue oscitacionibus preuenitur· dupliciter peccare pronun
ciant· Primo quod oracionis sue reus sit· quod eam uidelicet negligenter offerat· Secundo quod indisci
plinato strepitu alterius quoque qui forsitan intencius orare potuit intercipit sensum·
Ideoque precipiunt eam celeri fine concludi· ne forte inmorantibus nobis in ea· redundancia quedam
sputi seu flecmatis interrumpat nostre oracionis excessum· Et idcirco dum adhuc feruet uelut
e faucibus inimici rapienda est· Qui procul dubio cum sit nobis semper infestus· tunc
maxime assistit infestior· cum contra se offerre nos preces domino uelle peruiderit· cogitacionibus
seu diuersis humoribus excitatis· abducere mentem nostram a supplicacionis intencione festinans·
et per hoc eam tepefacere accepto feruore contendens· Quamobrem utilius censent breues quidem
oraciones· sed creberrimas fieri· Illud quidem ut frequencius deum deprecantes iugiter
id est coherere possimus· hoc uero ut insidiantis dyaboli iacula que infigere nobis tunc preci
pue cum oramus insistit· succincta breuitate uitemus· Capitulum · xi ·
Et idcirco ne psalmos quidem ipsos quos decantant in congregacione continuata stu
dent pronunciacione concludere· sed eos pro numero uersuum duabus uel tribus intercisionibus cum
oracionum interiectione diuisos· distinctim particulatimque consummant· Non enim multitudine uersuum
sed mentis intelligencia delectantur· illud tota uirtute sectantes· psallam spiritu psallam et mente·
Ideoque utilius habent decem uersus cum racionabili assignacione cantari· quam totum psalmum cum
confusione mentis effundi· que nonnumquam pronunciantis festinacione generatur· dum residuorum
psalmorum qui decantandi sunt· modum numerumque considerans non distinctionem sensuum audientibus
studet pandere· sed ad finem synaxeos properat peruen · Denique si quispiam iunior uel pre fer
uore spiritus· uel pro eo quod necdum institutus est ceperit modum excedere·
psallentis progressio senioris intercidit plausu· quem dans manu sua in sedili quo sedet
cunctos facit ad oracionem consurgere· illud omnimodis prouidens ne quod tedium sedentibus
generetur prolixitate psalmorum· quia is qui decantat· non modo per se ipsum intelligencie fructum
amittat· sed eciam per illos incidat detrimentum· quo fastidium synaxeos inmoderatione
sua fecit incurrere· Illud quoque apud eos omni obseruancia custoditur· ut in responsione alle

nullus dicatur psalmus nisi is qui in titulo suo alleluia superius scripcione prenotatur. Predictum vero duodenarium psalmorum numerum ita dividunt, ut si duo fuerint fratres senos psallant; si tres, quaternos; si quatuor, ternos. Quo numero numquam minus in congregacione decantant. Ac proinde quantalibet multitudo convenerit, numquam amplius psallunt in synaxi quam quatuor fratres.

Capitulum XII.

Hunc sane canonicum quem predix[im]us duodenarium psalmorum numerum tali corporis quiete relevant, ut has easdem congregacionum sollempnitates ex more celebrantes, absque eo qui dicturus in medium psalmos surrexerit, cuncti sedilibus humillimis insidentes, a voce psallentis omni cordis intencione dependeant. Ita namque ieiuniis et operacione tocius diei noctisque lassescunt, ut nisi huiuscemodi refectione adiuventur, ne hunc quidem numerum stantes explere prevaleant. Nulli etenim tempus ab operis exercitacione vacuum transire concedunt. Quia non solum ea que diei splendor admittit omni instancia manibus exercere contendunt, sed eciam illa operacionum genera sollicita mente perquirunt, que nec ipse quidem noctis densissime tenebre valeant impedire, credentes se tanto sublimiorem spiritalium contemplacionum puritate mentis intuitum quesituros, quanto devociores fuerint erga operis studium ac laboris intenti. Et ideirco mediocrem canonicarum oracionum numerum iudicant divinitus moderatum, ut ardencioribus fide spacium quo se virtutis eorum infatigabilis cursus extenderet servaretur, et nichilominus fessis egrisque corporibus minime gigneret de nimietate fastidium. Ideo cum fuerint oracionum canonicarum functiones ex more finite, unusquisque ad suam recurrens cellulam, quam aut solus aut cum alio tantum inhabitare permittitur, quem scilicet societas operacionis vel discipulatus et discipline imbucio copulavit, idem rursus oracionum officium velut peculiare sacrificium studiosius celebrant, nec ultius quisquam eorum in requiem sompni resolvitur, donec superveniente diei splendore nocturno operi ac meditacioni operacio diurna succedat.

Capitulum XIII.

Quem laborem preter racionem illam qua tota die industria annitentes sacrificium deo de fructu manuum suarum offerre se credunt, duabus ex causis cum omni observacione custodiunt. Quod nos quoque si perfectioni studemus eadem diligencia convenit observare. Primo ne forte purificacionem nostram nocturnis psalmis et oracionibus acquisitam invidus inimicus invidens puritati nostre, cui maxime semper insidiatur et indesinenter infestus est, quadam sopitos illusione contaminet; qui post illam satisfactionem quam pro negligenciis seu ignoracionibus nostris obtulimus, et confessionis nostre veniam profusis gemitibus imploratam, sollicicius nos si tempus quietis invenerit maculare festinat, tunc precipue fiduciam nostram deicere atque enervare contendens, cum ferventius nos ad deum tenore oracionum nostrarum puritate pervidit, ita ut quos numquam per totum noctis spacium sauciare non potuit, sub illius hore brevissimo tempore dehonestare conetur. Secunda vero quod tamen etsi nulla talis verenda dyaboli eveniat illusio, intercidens eciam purus sopor inherciam monacho mox evigilaturo parturiat, segnemque torpore infensus menti per totum diei spacium vigorem eius obtundat, illamque ebetet perspicaciam

sensus et pinguedinem cordis exhauriat. que nos posset per totum diem adversus omnes insidias
inimici cautiores robustioresque servare. Quamobrem canonicis vigiliis privatae ab eis subiun-
guntur excubie. ac maiore illis observatione succedunt. ut et illa purificatio que psalmis est et
orationibus acquisita non pereat. et intentio sollicitudo diligentior nos per diem custoditura preparet.

Et ideo eas cum adiectione operis execuntur ne meditacione nocturna · xiiii ·
velud ociosis valeat sompnus irrepere. Sicut enim nullum ferme ab eis otii tempus
excipitur. ita ne meditationi quidem spiritali finis imponitur. Nam pariter exercentes
corporis animeque virtutes exterioris hominis stipendia cum emolumentis exinterioris exequantur lu-
bricis motibus cordis et fluctuationem cogitationum instabili operum pondera velut quandam
tenacem atque inmobilem anchoram prefigentes. cui volubilitas ac pervagatio cordis in-
nexa intra claustra celle velut in portu fidelissimo valeat contineri. atque ita spiritali
meditationi tantum et custodie cogitationum intenta. non modo ad consensum prave cuiusque
suggestionis pervigilem mentem corruere non sinat. verum etiam ab omni superflua ociosaque co-
gitatione custodiat. ita ut quod ex quo pendeat haut facile possit a quo discerni. id est
utrumne propter meditationem spiritalem incessabile manuum opus exerceant. an pro operis iugita-
tem tam preclarum spiritus profectum scientieque lumen acquirant. Capitulum xv.

Finitis igitur psalmis et hora cottidiana congregatione. sicut superius memoravimus
absoluta. nullus eorum vel ad modicum subsistere aut sinocuari audet cum alio.
Sed nec per totum quidem diei spacium cella sua progredi aut deserere opus quod in ea so-
litus est exercere presumunt. nisi forte cum fuerint ad officium necessarii cuiusque operis evocati.
quod ita explent foras egressi. ut nulla inter eos sinocuacio penitus conseratur. sed sic uni-
usquisque opus exequitur iniunctum. ut psalmum vel scripturam quamlibet memoriter recensendo.
non conspiratio noxie vel consiliis pravis. set nec ociosis quidem colloquiis ulla copiam
vel tempus impertiat. oris pariter et cordis officio in meditatione spiritali iugiter occupa-
to. Summa namque observantia custoditur. ne quisquam cum alio ac precipue iuniores vel ad punctum
temporis pariter substitisse. aut uspiam secessisse. vel manus suas invicem tenuisse deprehendatur.
Si qui vero contra huius regule disciplinam repti fuerint aliquid ex his que interdicta sunt admisisse.
ut contumaces ac prevaricatores mandatorum. non levis rei culpe pronunciati. suspicione
etiam coniurationis pravique consilii carere non poterunt. Quam culpam nisi in unum cunctis fratribus
congregatis publica diluerint penitentia. orationi fratrum nullus eorum interesse permittitur. xvi.

Sane siquis pro admisso quolibet delicto fuerit ab oratione suspensus. nullus cum eo
prorsus orandi habet licentiam. antequam submissa in terram penitencia. reconciliatio
eius et admissi venia coram fratribus cunctis publice fuerit ab abbate concessa. Ob hoc namque
tali observantia semetipsos ab orationis eius consortio segregant atque secernunt. quod
credunt qui ab oratione suspenditur secundum apostoli sententiam tradi sathane. Et quisquis orationi

eius antequam recipiatur a seniore, inconsolidata pietate communicare presumpserit, complicem se
dampnationis eius efficiat, tradens scilicet semet ipsum voluntarie sathane, cui ille pro sui reatus
emendatione fuerat deputatus, in eo vel maxime grave crimen incurrens, quod cum illo se vel confabulationis
vel orationis communione miscendo maiorem illi generet insolentie fomitem et contumaciam delinquentis
in peius nutriat. Perniciosum namque solacium tribuens cor eius magis magisque faciet indurari nec
humiliari eum sinet ob quod fuerat segregatus, et per hoc vel increpationem senioris non magnipendere
vel dissimulanter de satisfactione et venia cogitare. Capitulum xvii. xvii

Is autem cui religiosi conventus admonitio vel synaxeos cura committitur non passim ut libitum
est nec prout nocte fuerit expergefactus aut opportunitas eum somni proprii seu insomnii cohortatur
fratres etiam ad cotidianas vigilias excitare presumit, sed quamvis eum consuetudo diurna
hora solita evigilare compellat, tamen sollicite frequenterque stellarum cursu prestitutum congre-
gationis tempus explorans ad orationum eos invitat officium, ne in utroque inveniatur incautus, si
vel oppressus sompno statutam noctis transgrediatur horam vel eandem dormitionis atque ad sompnum
festinus anticipet, et non tam officio spiritali vel quieti omnium deservisse quam requiei sue satisfecisse cre-
datur. Capitulum xviii. xviii

Hoc quoque nosse debemus a vespera sabbati que lucescit in diem dominicam
usque ad vesperam sequentem apud Egyptios genua non curvari, sed nec totis quidem quinquagesime
diebus nec custodiri in eis ieiuniorum regulam. Quarum rerum ratio suo loco in collationibus seniorum
cum dominus iusserit exponetur. Nunc enim propositum nobis est causas tantummodo brevi narratione percurrere,
ne castigatum modum volumen excedens aut fastidio legentem oneret aut labore.

Incipiunt capitula libri iii. Capitulum primum.
De sollempnitate hore tercie, sexte vel none que in Syrie partibus observetur. ii.
Quod Egyptios sine horarum discretione per totum diem cum operis adiectione
et orationibus iugiter insistat et psalmis. iii. Quod per omnem orientem sollempnitas
tercie, sexte vel none trinis tantum psalmis et orationibus finiatur et cur specialibus istis horis hec
spiritalia sint officia deputata. iiii. Quod matutina sollempnitas non antiqua traditione
statuta sit, sed nostro tempore pro causa sit adinventa. v. Quod post matutinas orationes ad sompnum
redire non oporteat. vi. Quod nichil sit a senioribus immutatum de antiquo ordine psalmorum
cum matutina statueretur sollempnitas. vii. Quod ei qui ad diurnam orationem antequam primus fini-
atur psalmus non occurrerit oratorium intrare non liceat, in nocturnis autem usque ad finem secundi. viii.
Vigilie que a vespera illucescente sabbato celebrantur quem temporis modum teneant vel quo ordine celebrentur.
ix. Quare in lucescente die sabbati vigilie statute sint et quare per omnem orientem absolutio
ieiunii in die sabbati presumatur. x. Unde factum sit ut in urbe die sabbato ieiunetur. xi.
In quo dominice diei sollempnitas ab aliorum dierum consuetudine diversa teneatur. xii. Quibus diebus cum
cena fratribus exhibetur accedentibus ad refectionem psalmus non dicatur sicut fieri in prandiis solet.

Qui nam per egyptum psalmorum modus habeatur donante deo . quantum tenui
tas ingenii nostri preualuit arbitror expeditum . nunc de sollempnitate tercie
sexte noneque secundum regulam monasteriorum palestine uel mesopotamie nobis
est disserendum . ut prefati sumus in prologo perfectionem egyptiorum et inimitabilem
discipline rigorem horum institutis moderantes . Apud illos etenim hec officia
que domino soluere per distinctiones horarum et temporis interualla cum admonicione compulsoris adigi
mur . per totum diei spacium iugiter cum operis adiectione spontanee celebrantur . Ita namque ab
eis incessanter operacio manuum priuatim per cellulas exercetur . ut psalmorum quoque uel
ceterarum scripturarum meditacio nunquam penitus omittatur . Cui preces et orationes per singula momen
ta miscentes . in hiis officiis . que nos statuto tempore celebramus totum diei tempus absumunt .
Quamobrem exceptis uespertinis nocturnisque temporis congregacionibus . nulla apud eos
per diem publica sollempnitas absque die sabbato uel dominico celebratur . in quibus hora tercia sacre
communionis obtentu conueniunt . Plus enim est id quod incessanter offertur . quam quod per temporis interualla
persoluitur . et gracius uoluntarium munus . quam functiones que canonica compulsione redduntur .
Pro hac dauid quoque gloriosius aliquid exultat cum dicit . Voluntarie sacrificabo tibi . Et uo
luntaria oris mei beneplacita sint tibi domine . Capitulum . ii .

Itaque in palestine uel mesopotamie monasteriis . ac totius orientis supradictarum horarum
sollempnitates trinis psalmis cottidie finiuntur . ut et orationum assiduitas statutis deo temporibus
offeratur . et necessariis operacionis officiis consummatis . isto modamine spiritalibus obsequiis
nullatenus ualeant impediri . His etenim tribus temporibus eciam danielem prophetam cottidie fene
stris apertis in cenaculo preces domino fudisse cognoscimus . Nec inmerito hec specialius tempora reli
giosis sunt officiis deputata . In hiis promissionum perfectio et summa nostre salutis est
adimpleta . Hora namque tercia repromissus olim per prophetas spiritus sanctus super apostolos in oratio
nis constitutos officio descendisse primitus comprobatur . Nam cum per elocucionem lin
guarum que ab eis infusione sancti spiritus profluebat gens incredula iudeorum obstupescens
pariter et irridens diceret eos musto repletos . stans petrus in medio eorum ait . Viri isra
helite . et qui habitatis iherusalem uniuersi hoc uobis notum sit . et auribus percipite uerba mea .
Non enim sicut uos estimatis hii ebrii sunt . cum sit diei tercia . sed hoc est quod dictum est
per prophetam iohel . Et erit in nouissimis diebus dicit dominus . effundam de spiritu meo super
omnem carnem . et prophetabunt filii uestri et filie uestre et iuuenes uestri uisiones uidebunt et seniores
uestri sompnia sompniabunt . Et quidem super seruos meos et super ancillas meas in diebus illis
effundam de spiritu meo et prophetabunt . Que omnia hora tercia uidentur impleta . sanctique spiritus uatici
natum per prophetas aduentum eodem tempore super apostolos commeasse . Hora autem sexta imma
culata hostia dominus noster atque saluator oblatus est patri . crucemque pro totius mundi salute
conscendens . humani generis peccata deleuit . Et expolians principatus ac potestates

traduxit palmam · uniuersosque nos obnoxios atque constrictos insolubilis cyrografi
debito liberauit · tollens illud de medio · et crucis sue affigens tropheo · Eademque
hora petro in excessu mentis uocacio gencium per submissionem uasis ewangelici celitus
delati · et purificacio omnium gencium animancium in eodem consistencium · delata ad eum
uoce diuinitus reuelatur · dicente ei · Surge petre occide et manduca · Quod uas qua
tuor initiis de celo submissum · non aliud quam ewangelicum designare misterium designare
cognoscitur · Licet enim quadriformi ewangelistarum narracione distinctum · quatuor uide
atur habere principia · unum tamen ewangelii corpus est · eiusdem scilicet christi natiuitatem pariter
ac deitatem · mirabiliaque passionemque complectens · Pulchre autem · non ait linteum · sed qua
si linteum · linteum quippe mortificacionis indicium est · Quoniam igitur mors dominice passio
nis · non humane nature lege · sed proprie uoluntatis subiacuit arbitrio · quasi linteum dicitur ·
Mortuus enim secundum carnem · non est secundum spiritum mortuus · quia nec derelicta est anima eius
in inferno · nec caro eius uidit corrupcionem · Et rursum · Nemo inquit tollet animam meam
a me · sed ego pono eam a me ipso · Potestatem habeo ponendi animam meam · et potestatem habeo iterum
sumendi eam · In hoc itaque ewangeliorum uase celitus destinato · idem spiritu sancto prescripto · omnes
gentes que quondam extra obseruanciam legis posite habebantur in mundo · per credulitatem
fidei confluentes ut ab ydolorum cultu salubriter immolantur · atque ad salutarem escam profi
ciant petro purificante uoce diuina deferuntur · Hora uero nona inferna penetrans
inextricabiles tartari tenebras coruscacione sui splendoris extinxit · portasque ereas
eius effringens et seras ferreas conterens · captiuitatem sanctorum que clausa tenebris immitis tene
batur inferni salubriter captans secum cum surrexit ad celos · igneaque romphea submota
antiquum incolam paradiso pia confessione restituit · Eadem quoque hora corne
lius centurio solita deuocione persistens · commemoracionem oracionum et elemosinarum
suarum ante dominum factam · angelo sibi colloquente cognoscit · Palamque hora nona ei
uocacionis gencium sacramenta panduntur · que petro in excessu mentis hora sexta
fuerant reuelata · Alio quoque loco de eodem tempore · ita in actibus apostolorum narratur · Petrus autem
et iohannes ascendebant in templum · ad horam oracionis nonam · Quibus liquido comprobatur · non inmerito
a sanctis et apostolicis uiris has horas religiosis obsequiis consecratas · et a nobis quoque similiter
obseruari oportere · Qui nisi uelut lege quadam soluimus hec pietatis officia · saltem
statutis temporibus exigamur · totum diei spacium obliuione aut desidia · uel occupacionibus inuo
luti absque oracionis interpellacione consumimus · De uespertinis autem sacrificiis quid dicendum
que iugiter offerri eciam in ueteri testamento lege moysayca sanciuntur · Holocausta enim
matutina et sacrificia uespertina cunctis diebus in templo · licet figuralibus hostiis · eciam
ex eo probare possumus indesinenter oblata · quod a dauid canitur · Dirigatur oracio mea sicut
incensum in conspectu tuo · eleuacio manuum mearum sacrificium uespertinum · Quo in loco de illo quoque

vero sacrificio vespertino sacracius intelligi potest, quod vel vespere a domino salvatore cenantibus apostolis traditur, cum initiaret ecclesie sacro sancta mysteria, vel quod ipse die postero sacrificium vespertinum in fine scilicet seculorum elevatione manuum suarum pro salute mundi toti oblatus est patri, que extensio manuum eius in patibulo satis proprie elevatio nuncupatur. Omnes enim nos in inferno iacentes elevavit ad celos secundum promissionis eius sententiam dicentis: Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum.

Capitulum .iii.

De matutina vero sollempnitate etiam illud nos instruit quod in ipsa cottidie decantari solet: Deus deus meus ad te de luce vigilo. Et: In matutinis meditabor in te. Et: Preveni in maturitate et clamavi. Et rursum: Preveneruntoculi mei ad te diluculo ut meditarer eloquia tua. In his quoque horis etiam ille evangelicus paterfamilias operarios conduxit in vineam suam. Sic etenim et ille primo mane conduxisse describitur, quod tempus designat matutinam nostram sollempnitatem. Deinde tertia, deinde sexta, post hec nona, ad extremum undecima, in qua lucernalis hora designatur. Sciendum tamen hanc matutinam que nunc observatur in occiduis maxime regionibus canonicam functionem nostro tempore in nostroque monasterio primitus institutam, ubi dominus noster Ihesus Christus natus ex virgine humane infancie suscipere incrementa dignatus est, et nostram quoque adhuc in religione teneram et lactantem infanciam sua gratia confirmavit. Usque enim ad illud tempus matutina hac sollempnitate que expletis nocturnis psalmis et orationibus post modicum temporis intervallum solet in Gallie monasteriis celebrari, cum cottidianis vigiliis pariter consummata, reliquas horas refectioni corporum deputatas a maioribus nostris invenimus. Verum cum hac abutentes indulgentia negligentiores quique inducias somni longius protelarent, quippe quos vel cellas progredi vel de suis stratis consurgere ante horam tertiam nulla conventus ullius mutaret, et cum orationis iactura tempore quoque diei quo nullis oportebat officiis inherere soporis nimietate torperent, in his presertim diebus quibus a vespertinis horis excubias usque ad aurore viciniam celebrantibus nascebatur onerosior lassitudo, quorundam illic fratrum ferventium spiritu quibus hoc negligentie genus haut leviter displiceret ad seniores querela delata est, decretumque est ab eis tractatu et consultatione sollicita ut usque ad ortum solis quo iam sine offensione vel lectio parari vel opus manuum posset assumi, fessis corporibus refectione concessa, invitati post hec religionis huius observancia cuncti pariter e suis stratis consurgerent, ac tribus psalmis et orationibus celebratis secundum modum qui antiquitus in observatione tercie vel sexte trine confessionis exemplo statutus est, et somno deinceps finem et initium operationi equali moderamine simul facerent. Qui typus licet ex occasione videatur inventus et recenti memoria pro causa qua diximus statutus appareat, tamen illum numerum quem designat beatus David, quamquam spiritalem quoque habeat intellectum, secundum litteram manifestissime supplet: Septies in die laudem dixi: super iudicia iusticie tue. Hac enim adiecta sollempnitate septies sine dubio spiritales hos conventus in die facientes.

sepcies in ea laudes dicere probamur. Denique cum hic idem typus de oriente procedens huc usque
fuit utilissime propagatus. in nonnullis nunc usque per orientem antiquissimis monasteriis. que
nequaquam uetustissimas regulas patrum uiolari paciuntur. minime uidetur admissus. iiii.
Cuius sollempnitatis racio cur statuta sit uel inuenta in hac prouincia nonnulli igno
rantes. expletis matutinis hymnis. rursum redeunt ad sompnum. in illam
causam nichilominus incidentes ob quam conpescenda hec a senioribus nostris sollempnitas insti
tuta est. Illa namque hora eam consummare festinant qua negligencioribus minusque
sollicitis rursum dormiendi reddatur occasio. quod omnimodis fieri non oportet.
sicut superiori libello describentes egypciorum synaxim plenius exposuimus. ne purifi
cacionem nostram confessione supplici et antelucanis oracionibus acquisitam. uel emergens
quedam redundancia humorum naturalium polluat. uel illusio inimici corrumpat. uel certe
intercedens eciam puri ac simplicis sompni refectio interrumpat spiritus nostri feruorem. ac tepe
factos sompni torpore per totum diei spacium inertes deinceps ignauosque traducat.
Quod egypcii ne incurrant. et quidem cum soleant certis temporibus eciam ante gallorum cantum
consurgere. missa canonica celebrata usque ad lucem. Post hec uigilias extendunt. ut
eos superueniens lux matutina in hoc feruore spiritus reperiat constitutos. ac per totum diei
tempus ferunctiores sollicicioresque custodiat. preparatos eos suscipiat ad conflictum.
et contra diurnam colluctacionem dyaboli nocturnarum exercitacione uigiliarum ac spiritali medi
Illud quoque nosse debemus. nichil a nostris senioribus ~ | tacione firmatos. v.
qui hanc eandem matutinam sollempnitatem addi debere censuerunt. de antiquorum psalmorum
consuetudine inmutatum. sed eodem ordine missam quo prius in nocturnis conuentibus
perpetuo celebratam. Et enim ymnos quos in hac regione ad matutinam excerpere sollem
nitatem in fine nocturnarum uigiliarum quas post gallorum ante auroram finire solent. similiter
hodieque decantant. id est centesimum quadragesimum octauum psalmum. cuius inicium est
laudate dominum de celis. et reliquos qui secuntur. quinquagesimum uero et sexagesimum secundum
et octogesimum nonum. huic nouelle sollempnitati fuisse deputatos. Denique per
ytaliam hodieque consummatis matutinis ymnis. quinquagesimus psalmus in uniuersis
ecclesiis canitur. quod non aliunde quam exinde tractum esse non dubito. Capitulum vi.
Is uero qui in tercia. sexta. uel nona priusquam ceptus finiatur psalmus ad oracionem non oc
currerit. ulterius oratorium introire non audet. nec semetipsum admiscere psal
lentibus. sed congregacionis missam stans pro foribus prestolatur. donec egredientibus
cunctis submissa in terram penitencia. negligencie sue uel tarditatis impetret
ueniam. sciens nequaquam se posse desidie sue noxam aliter expiare. Sed ne
in ea quidem que post tres horas erit secutura sollempnitas admittendum.
nisi pro negligencia presenti confestim uera humilitate summissius satisfacere

festinarit· In nocturnis uero conuenticulis usque ad secundum psalmum prebet̃ tardi
tati dilacio· ita dumtaxat· ut antequam finito eodem psalmo fr̃es in oratione
procumbant· semet ipsum congregationi inserere atque miscere festinet· ei
dem procul dubio increpacioni ac penitencie quam predixim⁹ subiciendus.
si ultra prestitutam dilacionis horam uel modicum retardarit· Cap̃· vii·
Sane uigilias que singulis ebdomadibus a uespera illucescente sabbato
celebrantur· idcirco seniores hyemali tempore quo noctes sunt longiores usque
ad quartum gallorum cantum per monasteria moderantur· ut post excubias totius noctis·
reliquis duabus ferme horis reficientes corpora sua· nequaquam per totum diei spaci
um somni torpore marcescant· requie breuis huius temporis pro totius noctis
refectione contenti· Quod nos quoque omni obseruacione custodire conuenit.
ut scilicet contenti sompno qui nobis post uigiliarum missam usque ad matuti
nos psalmos· totum deinceps diem in opere ac necessariis ducamus officiis.
ne sompnum quem nocti subtraximus resumere per diem uigiliarum lassitudine et
inanitate conpulsi· non tam requiem corpori subtraxisse· quam quietis
tempus et refectionem nocturnam commutasse uideamur· Nullatenus enim poterit
fragilis caro ita tocius noctis quiete fraudari· ut per consequentem diem sine
dormicione mentis animeque torpore· inconcussam mentis possit seruare
uigilanciam· que impedietur ex hoc potius quam iuuabitur· nisi post uigili
arum missam sompni quantulumcumque gustauerit· Et idcirco saltem viii
hore sopor quemadmodum diximus ante lucis aduentum si fuerit impertitus
lucrabimur omnes uigiliarum horas· quas tota nocte in oratione consumpsimus· impcientes
nature quod suum est· nec habentes necessitatem resumendi per diem quod nocti subtraximus.
Totum enim carni huic procul dubio reddet· quisquis ei non racionabiliter partem subtrahere.
sed totum temptauerit denegare· Et ut uerius dixerim· non superflua· sed necessaria uo
luerit amputare· Propter quod maiore fenore necesse est uigilias conpensari· si fuerint
usque ad lucem inconsiderata atque irracionabili nimietate protracte· ideoque eas distin
guunt tripertitis officiis· ut labor hac diuersitate diuisus· delectatione quadam defectio
nem corporis releuet· Nam cum stantes antiphonas ternas concinuerint· humi post
hec uel sedibus humillimis insidentes· tres psalmos vno modulante respondent.
Qui tamen singuli a singulis fratribus uicissim succedentibus sibi prebentur· atque his
sub eadem quiete residendo ternas adiciunt lectiones· itaque fit ut corporum minuen
tes laborem· uigilias suas maiore intencione mentis exerceant· quas a tempore
predicacionis apostolice· quo religio ac fides christiana fundata est per uniuersum orientem·

Jdcirco

id circo statutum est illucescente sabbato debere celebrari. quod domino ac salua
tore nostro sexta sabbati crucifixo. discipuli adhuc recenti eius passione perculsi
pugiles tota nocte manserunt. nullatenus quietis somnium suis oculis indulgentes.
Quam ob rem ex illo tempore huic nocti deputata uigiliarum sollempnitas usque in ho
diernum diem per uniuersum orientem similiter obseruatur. Ideoque et absolutio ieiunii post
laborem uigiliarum totidem abicibus uiris in die sabbati statuta. non minus presu
mitur per uniuersas ecclesias orientis. secundum illam quoque ecclesiasticam sinaxim que licet habeat
et alium mysticum sensum tamen ab hoc quoque non abhorret. qui utrique diei id est ebdoma
di pie et octauadi eandem partem sollempnitatis impertire precepimus. ita dicentes. Da
partes his septem et quidem his octo. Non enim ad communionem festiuitatis indi
ce absolutio ista reputanda est. his presertim qui omni iudayca superstitione ali
eni monstrantur. sed ad refectionem quam diuinum lassi corporis pertinere. quod per
totas anni septimanas uigiliis quinis diebus ieiunans nisi duobus saltem interpositis
refocilatum fuerit facile lacessat ac deficiat. Capitulum VIII.

Huius mutationis causam nonnulli in quibusdam occidentalibus ciuitatibus
ignorantes. et maxime in urbe. idcirco putant absolutionem sabbati minime
debere presumi. quod apostolum petrum in eo die contra symonem conflictaturum asse
rant ieiunasse. Ex quo magis apparet hoc eum non canonica consuetudine
fecisse. sed presentis potius necessitate conflictus. Siquidem et ibi probat eadem re.
non generale sed speciale uideatur petrus discipulis suis indixisse ieiunium. Quod
utique non fecisset. si scilicet illud canonica consuetudine solere seruari. id est procul dubio
et dominico die paratus indicere. si certamen ipsius in eum compegisset et occasio. Nec
tamen ex hoc statim canonica fuisset ieiunii regula promulganda. quod non generalis
obseruatio statuerat. sed ut semel fieret rata necessitatis extorserat. Cap. IX.

Verum ne hoc quidem ignorandum. die dominica unam tantummodo missam ante
prandium celebrari. in qua psalmorum atque orationum. seu lectionum. prepositus col
lecte uel communionis dominice reuerentia sollempnius aliquid ac propensius impen
dentes. In ipsa etiam sextamque partem consummatam reputant. Itaque fit ut et de
obsequiis orationum nichil imminuatur ad lectione scilicet lectionum. et nichilominus
in differentia quadam uel remissio uideatur fratribus indulgeri preuentia
dominice resurrectionis per certo tempore. que et totius septimane uideatur obseruantiam
relaxare. Et post hec ipsa que intrinsecetur quadam differentia. eundem diem
uelut festiuum prouocet rursum sollempniter exspectari. minusque faciat ebdomadis fi
nite ieiunia huius exspectatione sentiri. Semper enim equanimius quelibet fatigatio

sustinetur. et sine fastidio labor impenditur, si intiecta uicissitudo quedam, uel operis imminutio qualiscumque succedat. Capitulum . X.

Denique etiam in ipsis diebus id est sabbato. uel dominica seu feriatis temporibus. quibus prandium pro et cena solet exhiberi, psalmus ad uesperam non dicitur. Idem nec cum accedunt ad cenam nec cum ab ipsa consurgunt ut solet fieri in sollempnibus prandiis. uel canonica ieiunior refectione quam et precedere consuetudinarii psalmi solent. et subsequi. sed tantum simplici oratione facta accedunt ad cenam eamque rursum consurgentes ab ipsa oratione concludunt, quod scilicet extra ordinaria sit ista inter monachos refectio, nec omnes ad eam conuenire cogantur. nisi aut peregrini qui superuenerint fratres. aut hii quos infirmitas corporis. aut propria uoluntas

Incipiunt capitula libri . iiii. Capitulum . i.

De institutione eorum qui renunciant huic mundo, et quemadmodum apud tabennesiotas uel egyptios imbuantur hii qui in monasteriis suscipiuntur.

ii Qua ratione usque ad ultimam senectutem apud eos in cenobiis perseuerent.

iii Quo examine probetur qui in cenobio suscipiendus est. [et] induantur.

iii Quare qui in monasterio suscipiuntur. nichil secum permittantur inferre.

iiii Cur hii qui renunciant suscepti in monasteriis propria uestimenta deponant. et alius

v Qua causa uestimenta renunciantium cum quibus ingressi sunt monasterium adis pensatoris seruentur.

vi Cur in monasterio suscepti non permittantur statim fratribus admisceri. sed xenodochio ante tradantur.

vii Quibus primum institutis iuniores exerceantur ad superandas omnes concupiscentias.

viii Quare iunioribus imperetur ut seniori suo nichil de cogitationibus suis subtrahant.

ix Quanta obedientia senioribus etiam in naturali necessitate seruatur.

X Quibus modiolis apud eos delicatissimus habeatur.

xi Quod ad sonitum pulsantis hostium nichil operis omittant studio celeriter adcurrendi.

xii Quam criminosum habeatur si aliquis. uel minimum quippiam suum dixerit.

xiii Quod licet multa pecunia de uniuscuiusque opere congregetur. nullus tamen presumat excedere statute sufficientie parcitatem. recitentur. et quantum apud egyptios silentium seruetur.

xiiii De modico apud nos studio habendi.

xv De regulis diuersarum correptionum. fratrum obsequio

xvi Quibus auctoribus sit inuentum ut reficientibus fratribus sacre lectiones in cenobiis

xvii Quam illicitum sit extra mensam commune quicquam cibi potusue gustare.

xviii Quemadmodum per palestinam uel mesopotamiam cottidiana fratribus exhibeantur obsequia

xix De tribus lenticule granis ab economis repertis. De spontaneo quorundam . XX.

xxii De egyptiorum typo qui est super cottidianis fratrum statutis obsequiis.
xxiii De obedientia abbatis iohannis. per quam usque ad prophetie perfectus est gratiam. ¶ irri-
xxiiii De ligno arido quod idem abbas ioh ad arbitrium senioris sui quasi adolendum
xxv De piecto ab abbate iohanne uase unico ad senioris imperium ¶ rigare non destitit
xxvi Quemadmodum abbas iohannes suo obedierit seniori ad uoluendum saxum quod nec
multis quidem erat possibile mouere. ¶ hoc excepto senioris sui non hesitauit implere.
xxvii De humilitate et obedientia abbatis pafnutii. quam incipiens in fluuium puulo fi
xxviii Quemadmodum reuelatum sit abbati de pafnutio opus eum abrahe fecisse — et quod de
facto eidem abbati idem pafnutius in monasterio ad ministrationem successit. ¶ irri
xxviiii De obedientia fratris qui decem sportas circumferens publice distraxit ad abbatis imperium
xxx De abbatis pafnutii humilitate qui relicto cenobio celeberrimo cum presbiter pre-
erat longinquum monasterium in quo uelud incipiens se reperiret desiderio subiectionis
xxxi Quemadmodum abbas pafnutius reductus iterum fugerit in syriam. ¶ expetiit
xxxii Que precepta dederit idem abbas pafnutius fratri quem in suo monasterio
sub nostra recipiebat presentia. — et ymago crucifixi.
xxxiii Quod sicut magna remuneratio monacho laboranti. ita et pena sibi
tribuatur qui de proposito minus fecerit. et ideirco non debeat quis facile admitti
xxxiiii Quod abrenuntiatio nichil sit aliud quam mortificatio — ¶ in monasterio
xxxv Quod crux nostra timor domini sit. — quomodo ueritatem consequetur conscendat //
xxxvi Quod renuntiatio nichil prosit. si isdem quibus renuntiauimus implicamur. quomodo ascendere.
xxxvii Quod dyabolus nostro semper insidietur. et nos eius caput obseruare iugiter debeamus.
xxxviii De renuntiantis preparatione aduersum temptationes. et de paucis imitandis —.
xxxviiii Quo ordine quis ad perfectionem ualeat peruenire, per quam de timore dei adtra
xxxviiii Quod non debeat monachus exempla perfectionis a multis expetere sed ab uno. uel paucis.
xl Quarum debilitatum similitudine suscipere debeat qui in cenobio commoratur.
xli Quod bonum patientie sue non debeat monachus de aliorum sperare uirtute. sed de sua propria lon-
xlii ganimitate. Recapitulatio expositionis per quam monachus ad perfectionem possit.

Incipit de institutis renuntiantium. Capitulum primum.

De canonico modo orationum atque psalmorum qui debeat in diurnis
conuenticulis per monasteria custodiri ad institutionem eius qui renuntia-
at huic mundo. narrationis nos ordine prouocante transimus. conditio-
nes imprimis quibus hii qui ad deum conuerti cupiunt recipiantur in cenobiis. breui-
quantum possimus studentes summatim complecti. Quedam scilicet de egiptiorum. quedam
de tabennesiotarum regulis admiscentes. quod in tebayde est cenobium. quanto numero

populosius cunctis. tanto conversationis rigore districtius. Siquidem in eo
plus quam quinque milia fratrum ab uno reguntur abbate. tantaque fit obedientia hic
tam prolixus numerus monachorum omni evo seniori suo subditus. quanta non pot-
est apud nos unus uni vel obedire pro modico tempore. ut posse. Capitulum. II.

Quorum tam longa perseverantia et humilitas atque subiectio. quemadmodum tam diuti-
na perduret. quave institutione formetur per quam usque ad incurvam senectam in
cenobio perseverent. opinor nos ante omnia debere perstringere. Tanta namque est
quanta neminem in monasteriis nostris ingressum ne anno quidem integro tenuisse
meminimus. ut cum renuntiationis eorum primordia viderimus. consequens esse intelliga-
mus. ut in tam sublimia perfectionis fastigia talium initiorum fundamenta consurgant.

Igitur ambiens quis intra cenobii recipi disciplinam. non ante prorsus · III ·
admittitur quam diebus decem vel eo amplius pro foribus excubans. indicium perseveran-
tie ac desiderii sui pariterque humilitatis ac patientie demonstraverit. Cumque omnium prete-
reuntium fratrum genibus provolutus. et ab universis de industria refutatus atque despectus.
tamquam qui non religionis sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare. multis
quoque et exprobrationibus multis affectus. experimentum dederit constantie sue. qualisque futurus
sit in temptationibus obprobriorum tolerantia declaraverit. atque ita fuerit explorato animi ardo-
re susceptus. diligentia summa perquiritur ne de pristinis facultatibus suis inheserit ei vel
unius nummi contagio. Sciunt enim eum sub monasterii disciplina diutinum esse non posse. sed
nec humilitatis quidem aut obedientie apprehensurum esse virtutem. nec illa cenobii pau-
pertate ac districtione contentum fore. si in conscientia eius quantulacumque pecunie lati-
taverit. sed ubi primum exorta fuerit quibuslibet occasione commotio. statim fiducia illius animatum
continuo de monasterio velut funda rotante fugiturum. Et idcirco ne usibus quidem ce-
nobii profuturas suscipere ab eo pecunias adquiescunt. Primum ne confidentia huius ob-
lationis inflatus. nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. Tum ne per hanc ela-
tionem illatam ad humilitatem Christi descendens. cum disciplina cenobii non potuerit
perdurare. egressus exinde ea que in principio renuntiationis spiritali fervore succensus
intulerat tabefactus postea non sine iniuria monasterii sacrilego spiritu recipere atque exigere
moliatur. Quod omnimodis observari debere multis sunt experimentis frequenter edocti. Nam
per alia minus cauta monasteria simpliciter quidem suscepti eorum que intulerant quoque idem o-
pe fuerant dispensata. cum ingenti post blasphemia reddi sibi tum poscere temptaverunt.

Quam obrem ita nudatur quisque cum receptus fuerit omni pristina facultate. ut ne ipsum
quidem quo opertus est indumentum habere permittatur ulterius. Sed in concilio fratrum productus in
medium exuatur propriis. ac per manus abbatis induatur monasterii vestimentis. ut per hoc se non solum

universis rebus suis antiquis noverit spoliatum, verum etiam omni fastu deposito mundiali ad Christi paupertatem et inopiam descendisse, iamque non opibus sustentandum nec seculi arte quesitis, non de infidelitate pristina reservatis, sed de sanctis ac piis monasterii largitionibus militie sue stipendia percepturum, atque inde se deinceps vestiendum alendumque cognoscens et nichil habere, et nichilominus de crastino non esse sollicitus secundum evangelii discat sententiam, nec erubescat pauperibus, id est corpori fraternitatis, equari, quibus connumerari Christus et quorum se fratrem non erubuit nuncupare, quin potius gloriatur domesticis eius factum se esse consortem. Illa vero que deposuit vestimenta economo consignata tam diu reservantur, donec profectus et conversationis eius ac tolerantie virtute diversis probationibus ac temptationibus agnoscant. Et si quidem posse eum ibi durare tempore procedente perspexerint, et in eadem quo cepit fervore persistere, indigentibus eadem largiuntur. Sin vero quandam ex eo murmurationis vitium vel parve cuiuslibet inobedientie culpam percellisse deprehenderint, exuentes eum monasterii quibus indutus fuerat vestimentis et revestitum antiquis que fuerant sequestrata depellunt. Nullum enim fas est cum illis que accepit abscedere, nec quemquam patiuntur illis adhuc indui quem semel ab institutionis sue regula tepuisse perviderint. Unde et copia nulli penitus palam discedendi conceditur, nisi aut in more servi fugacis captatis densissimis tenebris nocte diffugiat, aut certe hoc ordine et professione iudicatus indignus, cum confusione et nota coram cunctis fratribus, deposita monasterii veste, pellatur. Cum igitur quis susceptus et hac perseverantia quam diximus comprobatus, ac depositis propriis indumentis habitu monasteriali fuerit accinctus, non statim congregationi fratrum commisceri permittitur, sed deputatur seniori qui seorsum haut longe a vestibulo monasterii commanens habet curam peregrinorum atque advenientium deputatam, eisque omnem diligentiam susceptionis et humanitatis impendit. Cumque ibidem integro anno deserviens absque ulla querela famulatum circa peregrinos exhibuerit, imbutus per hoc prima institutione humilitatis ac patientie, atque in ea longa exercitatione probatus, admiscendus ex hoc congregationi fratrum alii traditur seniori qui decem iunioribus preest, quos sibi creditos ab abbate instruit pariter et gubernat secundum illud sicut quod ordinatum in Exodo legimus per Moysen. Cui hec erit sollicitudo et eruditio principalis, per quam iunior introductus scandere et consequi culmina perfectionis prevaleat, ut doceat eum primitus suas vincere voluptates. Quem studiose iunius ac diligenter exercens hec illi semper imperare de industria procurabit que senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt monachum et maxime iuniores nec voluntatem quidem concupiscentie sue refrenare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideoque pronuntiant nullatenus non prevalere vel iram vel tristitiam vel spiritum fornicationis extinguere, sed nec humilitatem cordis

ueta. non cum fratribus imitatione perceptam nec firmam diuturnamque posse retinere concor
diam, sed ne in cenobio quidem diutius permanere eum qui prius uoluntates suas non di
dicerit superare. His igitur institutis eos quos initiant, uel elementis quibusdam ac silla
bis imbuere ad perfectionem atque informare festinant. per hec ad liquidum descendentes utrum
ficta et ymaginaria an uera sint humilitate fundati. Ad quod ut facile ualeant perue
nire, consequenter instituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciosa
confusione celare, sed confestim ut exorte fuerint eas suo patefacere seniori. Nec super
earum iudicio quicquam sue discretioni committere, sed illud credere malum esse uel bonum quod
discusserit ac pronunciauerit senioris examen. Ita fit ut in nullo circumuenire iuuenem calli
dus inimicus uelud inexpertum ignarumque preualeat, nulla fraude decipere, quem perspicit
non sua sed senioris discretione muniri, et suggestiones suas ut ignita iacula quas
in cor eius iecerit, ut seniori celet, non posse suaderi. Alias quippe subtilissimus dyabo
lus illudere uel deicere iuniorem non poterit, nisi cum eum seu per arrogantiam siue per uerecundi
am ad cogitationum suarum uelamen illexerit. Generale itaque et euidens indicium dyabolice
cogitationis esse pronunciant si eam confundamur seniori aperire. Post hec tanta obser
uantia obedientie regula custoditur, ut iuniores absque prepositi sui scientia uel permissu non
solum non audeant cellam egredi, sed ne ipsi quidem communi ac naturali necessitati
satisfacere sua auctoritate presumant, sicque uniuersa complere quecumque fuerint ab eo pre
cepta, tamquam sint ex deo celitus edita, sine ulla discussione festinant, ut non
numquam etiam inpossibilia sibimet imperata ea fide ac deuotione suscipiant, ut tota uirtu
te ac sine ulla cordis hesitatione perficere ea et consummare nitantur, et ne inpossi
bilitatem quidem precepti pro senioris reuerentia metiantur. De quorum
obedientia speciatim nunc pretermitto dicere, exemplis eam ipsis paulopost tamen
suo loco disponimus, si dominus nobis orationibus uestris dederit commeatum. Nunc instituta
cetera prosequamur, pretermittentes illa contexere que in hac regione uel tradi monasteriis
ut ab ipsis nequiunt custodiri, sicut in prefatiuncula nostra facturos nos esse promisimus.
Quod scilicet nec laneis indumentis utantur sed lineis tantum, et ne ipsis quidem duplicibus, quibus
inmutatoria prepositus unusquisque sue decanie subministrat, cum illa quibus uestiti sunt sor

Illud quoque arduum atque sublime genus continentie Cap. IIII. quod diuisse conspexerit
similiter pretermittens in qua summe reputantur delitie, si herba sale condita quam balsa
mum uocant aqua diluta ad refectionem fratribus apponatur. Aliaque quam plura huius similia
que in hac prouincia nec aerum temperies nec qualitas nostre fragilitatis admittit.
Illa tantum prosequar que nulla carnis infirmitas non situs loci poterit impedire,
si ea non fragilitas anime ac tepor mentis ademerit. Capitulum V.

Itaque considentes intra cubicula sua, et operi ac meditationi stu-
dium pariter impendentes. cum sonitum pulsantis ostium ac diversorum
cellulas percutientis audierint. ad orationem scilicet eos. seu ad opus aliquod in-
vitantis, certatim e suis cubilibus unusquisque prorumpit. ita ut is qui opus scrip-
toris exercet, quam repertus fuerit inchoasse litteram finire non audeat, sed in eo-
dem puncto quo ad aures eius sonitus pulsantis advenerit. summa velocitate pro-
siliens, ne tantum quidem more interponat quantum cepti apicis consummet ef-
figiem, sed inperfectas littere lineas derelinquens. non tam operis conpendia
lucraque sectetur, quam obedientie virtutem exequi toto studio atque emulatione
festinet. Quam non solum operi manuum seu lectioni vel silentio et quieti celle,
verum etiam cunctis virtutibus ita preferunt, ut hanc iudicent omnia postponenda et
universa dispendia subire contenti sint, dum modo hoc bonum in nullo violasse videantur.
Illam sane virtutem inter ceteras institutiones eorum vel comme ·VI· Tantum
morari superfluum puto. quod scilicet nulli cistellam nulli peculiarem sportellam li-
ceat possidere. nec tale aliquid quod velut proprium retinens. suo debeat communire signa-
culo. quos ita noverimus omni ex parte nudos existere, ut preter colobium. mafortem,
gallicas, melotam, ac psiathium, nichil amplius habeant. cum in aliis quoque
monasteriis in quibus aliqua remissius indulgentur hanc regulam videamus dist-
rictissime nunc usque servari, ut ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid su-
um. magnumque sit crimen ex ore monachi processisse codicem meum. tabulas me-
as. graphium meum. tunicam meam. caligas meas. proque hoc digna penitentia sa-
tisfaciat si si casu aliquo per subreptionem vel ignorantiam huiusmodi verbum de ore eius o-
re effugerit. Et cum tantos unusquisque eorum cottidie de opere ac sudore proprio red-
ditus conferat monasterio ut ex hiis sustentare non solum suam valeat penuriam. verum
etiam usibus possit exuberare multorum. in nullo tamen inflatur nec de clarante operis sui questu
ac sudore blanditur. sed preter duo paximatia que ibi binis denariis ibidem distrahun-
tur nichil sibimet amplius unusquisque presumit. Inter quos nullum peculiare opus quod
pudet dicere quodque in nostris monasteriis minime fieri nescirem. non dicam effectu sed
ne cogitatione quidem ab aliquo penitus affectatur. Cumque tota mente cenobium su-
am credat esse substantiam. cunctisque rebus ut omnium dominus omnem curam sollicitudinemque
impendat ad retinendam tamen nuditatis arrepte virtutem quam studet ad finem
usque perfecte atque inviolabiliter custodire. ita semetipsum a cunctis extraneum et ex
omnibus videat alienum ut tamquam peregrinum se gerat et incolam mundi istius, a-
c semetipsum se potius monasterii reputet ac ministrum. quam dominatorem rei cuiusque p-

sumat. Ad hec nos miserabiles quid dicemus. qui in cenobiis commo-
rantes. ac sub abbatis cura et sollicitudine constituti. peculiares circumferimus
claves, omnique professionis nostre verecundie confusione calcata, et anulos quibus
recondita prosignemus, in digitis palam gestare nos non pudet. quibus non solum ca-
palle vel sporte, sed ne arce quidem vel armaria ad ea que congerimus. vel que egressi
de seculo reservavimus condenda sufficiunt, quique ita nonnumquam pro vilissimis nullisque re-
bus accendimur. eas dumtaxat vel proprias vendicantes, ut siquis vel digito quicquam
ex his contrectare presumpserit, tanta contra eum iracundia suppleamur, ut commotionem
cordis nostri ne labiis quidem ac tota corporis indignatione revocare possimus. Sed
permissis nostris vitiis et his que nec commemorari quidem dignum est, silentio traditis
secundum illud eloquium. Non loquatur os meum opera hominum, virtutes potius que apud illos
sunt. et hec que nos quoque omni studio debemus appetere, cepto narrationis ordine
prosequamur, ipsasque regulas ac typos cursim breviterque ponamus. ut pervenires per
hec ad quosdam actus et opera seniorum. que studiose memorie mandare disponimus.
Hec que nostra expositione digesta sunt, vel testimoniis validissimis roboremus vel
universa que dicamus exemplis eorum potius ac vite auctoritate firmantes. VII.

Siquis igitur gillonem fictilem quem illi baucalem nuncupant casu aliquo
fregerit. non aliter negligentiam suam quam publica diluit penitentia. cunctisque in
synaxim fratribus congregatis, tam diu prostratus in terra veniam postulabit. donec orationum
consummetur sollempnitas. impetraturus veniam, cum iussus fuerit abbatis iudicio de terra sur-
gere. Eodem modo satisfaciet. quisquis ad opus aliquod accersitus. vel ad congre-
gationem solitam tardius occurrerit. aut si decantans psalmum vel modicum titubaverit.
similiter si superfluo. si durius. si contumatius responderit, si negligentius
obsequia iniuncta compleverit, si vel leviter murmuraverit, si lectionem operi vel obedi-
entie preferens. officia statuta segnius fuerit executus. si dimissa synaxi non
concitus ad cellam recurrere festinaverit. si cum aliquo vel ad modicum substiterit. vel
si ad punctum temporis uspiam secesserit, si alterius tenuerit manum, si cum illo qui
celle sue cohabitator non est confabulari quantulumcumque presumpserit, si oraverit cum
illo qui est ab oratione suspensus, si parentum quempiam vel amicorum secularium vide-
rit. vel conlocutus eis sine suo seniore fuerit, si epistolam cuiuscumque suscipere.
si rescribere sine suo abbate temptaverit. Huc usque et in huiusmodi ac similibus
admissis procedit animadversio spiritalis. Residua vero que apud nos indifferenter ad-
missa. a nobis quoque reprehensibilia sustinentur. id est aperta contentio, manifesta contemp-
tus, contradictiones tumide, libera et effrenata processio, familiaritas apud femi-

tias, lites, rixe, simultates, et inuidia, operis peculiaris presumptio, filargirie contagia, affectus atque possessio rerum superfluarum, que a ceteris fratribus non habentur, extraordinaria ac furtiua cibi refectio, et his similia, non illa increpatione spiritali qua diximus, sed uel plagis emendantur uel expulsione purgantur.

Capitulum viii.

Illud autem ut reficientibus fratribus sacre lectiones in cenobiis recitentur, non de egyptiorum typo processisse sed de capadocum nouimus. Quos nulli dubium est non tam spiritalis exercitationis causa, quam conpescende superflue otioseque confabulationis gratia et maxime contentionum que plerumque solent in conuiuiis generari, hoc statuere uoluisse, uidentes eas aliter non posse cohiberi. Aput egiptios enim uel maxime tabennesiotas tantum silentium ab omnibus exhibetur, ut cum in unum tanta numerositas fratrum refectionis obtentu consederit, nullus ne muttire quidem audeat, preter eum qui sue decanie preest. Qui tamen si quid mense superinferri uel auferri necessarium esse peruiderit, sonitu potius quam uoce significat. Tantaque uescentibus eis silentii huius disciplina seruatur, ut cucullis ultra oculorum palpebras dimissis, ne scilicet liber aspectus habeat copiam curiosius euagandi, nichil amplius intueantur quam mensam et appositionem, uel quos ex ea capiunt cibos, ita ut quemadmodum uel quantum reficiat alius nullus notet.

Capitulum nonum

Antequam uel postquam legitimam communemque refectionem summa cautione seruatur, ne extra mensam quicquam cibi penitus ori suo quisquam indulgere presumat, ut incedentibus per hortos et pomeria, cum passim blandeque per arbores poma pendentia non solum obiciant se pectoribus transeuntium, uerum etiam strata per humum conculcanda pedibus se offerant atque ad colligendum parata facile ad consensum concupiscentie illicere ualeant intuentes, et opportunitate uel copia quamuis districtos abstinentissimos ad sui desiderium prouocare, sacrilegium ducatur non modo quicquam ex his degustare, uerum etiam manu contingere, absque eo quod palam cunctis in commune reficientibus exhibetur, et ad percipiendum economi dispensatione per fratrum obsequia publice ministratur.

Capitulum . x.

Nequid sane de institutis cenobiorum pretermisisse uideamur, quemadmodum cotidiana fratribus per alias regiones exhibeantur obsequia, commemorandum breuiter puto. Per cunctam namque mesopotamiam, palestinam et cappadociam ac totum orientem singulis ebdomadibus uicissim fratres ad hec officia sibi reddenda succedunt, ita ut secundum multitudinem cenobii ministrorum quoque numerus deputetur. Que explere tanta deuotione et humilitate contendunt, quanta nullus seruorum durissimo domino ac prepotenti suum exhibet famulatum, ita ut istis quidem solis contenti obsequiis que canonico iure soluuntur

et nocte surgentes illos quos specialiter hec monet cura studio suo re-
leuent. et ea que ab ipsis perficienda sunt furtim preuenientes implere contendunt.
Has autem septimanas unusquisque suscipiens usque ad cenam diei dominice ministraturus
obsequitur. Qua peracta ministerium totius ebdomadis ita concluditur ut hii quibus
succedendum est. conuenientibus in unum fratribus ad concinnendos psalmos quos ex
more decantant. omnibus in ordine pedes abluant. hanc scilicet ab eis pro labore
totius septimane benedictionis mercedem fideliter expetentes ut eos explentes mandatum
Christi communis generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur. que uel pro ignorationibus intercedat.
uel pro admissis humana fragilitate peccatis. et commendet deo uelut sacrificium pingue
consummata eorum deuotionis obsequia. Itaque secunda sabbati post matutinos ymnos
aliis rursum succedentibus utensilia in quibus ministrauerunt ac uasa consignant.
Que tanta cura ac sollicitudine suscipientes custodiunt ne quid imminuatur ex eis
uel pereat. ut credant se etiam pro minimis quibusque uasis tamquam pro sacrosanctis rationem non
solum dispensatori presenti sed etiam domino reddituros. Si forte aliquid ex eis neglegen-
tia eorum fuerit imminutum. cuius disciplinae qui modus sit. uel quanta fide et cauti-
one seruetur. uno testimonio quod exempli gratia ponam potius agnoscere. Sicut
enim studemus satisfacere uestro seruitio quo plenam uniuersorum cognitionem desideran-
tes et que optime nostis hoc libello nobis cupitis intimari. ita ueremur mensuram
breuitatis excedere. Capitulum ... XI ...

In septimana cuiusdam fratris. cum preteriens economus tria lenticule grana ia-
cere uidisset in terra que ebdomadario festinanti dum eam preparat coctioni inter
manus cum aqua qua diluebatur elapsa sunt. Confestim super hoc abbatem con-
suluit. a quo uelud interuersor neglectorque sacri peculii iudicatus. ab oratione suspensus
est. Cuius neglegentie reatus non aliter ei remissus est. nisi cum publica penitentia
diluisset. Non solum enim se ipsos non esse suos. sed etiam omnia que sua sunt credunt
domino consecrata. Propter quod si quid fuerit in monasterio semel inlatum ut sacrosanc-
tum omni decernunt reuerentia debere tractari. tantaque fide uniuersa pertractant atque
dispensant. ut etiam ea que despecta habentur paruaque reputantur ac uilia. si uel lo-
co mouerint uel aptius collocauerint. sigillonem aqua impleuerint. si ex eo cuiquam
obtulerint ad bibendum. si ceterum festucam de oratorio cellaue submouerint. mer-
cedem se consecuturos a domino tota credulitate confidant. Capitulum · [illegible] ·

Nouimus fratres in quorum septimana cum accidisset tanta lignorum penuria ut
non esset penitus unde solita fratribus pararentur. et donec empta possent de-
ferri. ut arida comestione que xerofagia dicitur contenti essent abbatis fui-

licet preceptum. est hoc universis placitum, nec quisquam possit ullum coctionis sperare pulmentum. illos velud qui fructu ac mercede sui laboris et obsequii fraudarentur. si in ordine vicis sue cibos fratribus non secundum consuetudinem preparassent. tantum sibi spontanei operis ac sollicitudinis indixisse ut in illis aridis ac squalidis locis in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur omnimodis nequeunt inveniri. nec enim ut apud nos ulla repperiuntur frutecta silvestria. per extenta spatia discurrentes. et heremum que usque mare mortuum tendit ambientes. festucas tenues ac spinulas quas ventus huc illucque dispergit, suo sinu ac gremio colligentes. cunctam sollempnitatem ciborum spontaneis obsequiis prepararent. ita ut desolita prebitione nichil paterentur imminui. Tanta fide hec sua munificentia fratribus exhibentes. ut et cum illos honeste possit vel lignorum excusare penuria. vel abbatis imperium, pro suo fructu atque mercede noluerint hac abuti licentia.

Capitulum . xxiii .

Hec dicta sunt secundum typum ut prefati sumus totius orientis. que et in nostris partibus necessario dicimus observari. Ceterum apud egyptios quibus maxima cura est operis, non est ebdomadarium mutua vicissitudo ne sub occasione huius officii omnes ab operis canone impediantur. sed uni probatissimo fratrum cellarii vel coquine cura committitur. qui perpetuo donec vires eius vel etas admittit, iugiter opus istud exerceat. Non enim magno labore corporis fatigatur. quia non tanta cura inter eos prandiorum et ciborum vel coctionis impenditur. quippe qui maxime xerofagiis vel omofagiis utuntur. et apud quos secta singulis mensibus porrorum folia. lapsana. salfrictum. olive. pisaculi minuti. salsi. quos illi menomenia vocant. summa voluptas est.

Capitulum . xxiiii .

Et quoniam hic liber de institutione est eius qui renuntiat huic mundo. per quam saltem introductus ad humilitatem veram et obedientiam perfectam. ceterarumque virtutum culmina possit ascendere. necessarium reor quedam seniorum gesta quibus per hanc enituere virtutem, exempli gratia sicut promisimus explicare. de multis admodum pauca carpentes. ut studentibus sublimiora sectari. non solum incitamentum vite possint prefecte. sed et perfectionis forma precedat. Quamobrem duos vel tres pro libelli huius compendio de tam innumera patrum multitudine proferentes. ponemus primum abbatem iohannem qui commoratus est iuxta lyco quod est oppidum thebaide. Qui usque propter obedientie virtutem usque ad prophetie gratiam sublimatus. sic universo orbi claruit. ut etiam regibus mundi huius merito suo redderetur illustris. Nam cum in extremis ut diximus thebayde partibus commaneret. non ante presumebat theodosius imperator adpro

rentium tyrannorum bella praecedere. quae illius muniretur oraculis atque responsis.
Quibus confidens velut celitus sibi declaratis trophea de desperatis bellis atque hosti-
bus reportavit

Capitulum. XV.

Hic itaque beatus iohannes
ab adolescentia sua usque ad perfectam atque virilem aetatem seniori suo deserviens.
donec ille in hac vita conversatione duravit. tanta humilitate inhesit obsequiis
eius. ut ipsi quoque seni stuporem summa obedientia eius incuteret. Cuius hanc vir-
tutem utrum de vera fide ac profunda cordis simplicitate descenderet. an effectiva
eius et quodammodo coactitia. atque ad imperantis faciem proberetur. volens mani-
festius explorare. complurima ei et superflua nonnumquam necessaria. vel impossibilia fre-
quentius iniungebat. Ex quibus tria ponam. per quae manifestari possit volentibus
scire. vel mentis eius. vel subiectionis integritas. Sumpsit itaque de lignario suo vir-
gultum senex quod olim excisum. usibus foci fuerat praeparatum. dumque coctionis retar-
dat occasio. non modo aridum sed putre iacebat temporis vetustate. Cumque hoc coram
ipso fixisset in terram. praecepit advecta aqua cottidie bis rigari. ut scilicet durius hu-
moribus radicatum. atque in antiquam arborem reviviscens. diffusis ramis amenitatem
oculis atque umbraculum in estu ferventi subter residentibus exhiberet. Quod preceptum
veneratione solita sine ulla impossibilitatis consideratione suscipiens adolescens. ita cot-
tidianis diebus expleverit. ut aquam per duo ferme milia indesinenter apportans. nullate-
nus lignum rigare cessaverit. atque per totum anni spacium. non infirmitas corporis. non festi-
vitatis sollempnitas. non occupatio necessitatis ullius. quae illum vel honeste excusaret
ab executione mandati. non denique hiemis asperitas intercedens ab observatione
praecepti huius potuit impedire. Cum eius hanc sedulitatem tacitus senex latenter di-
ebus singulis exploraret. videretque eum simplici cordis affectu mandatum suum velut
divinitus emissum. sine ulla perturbatione vultus vel rationis discussione servare. since-
ram humilitatis eius obedientiam comprobans. pariter et miseratus tam longum laborem quem
per totum anni spacium studio devotionis impenderat. ad aridum virgultum accedens.
O inquid iohannes. misitne radices haec arbor an non. Cumque ille se nescire dix-
isset. senex velut inquirens rei veritatem. et tamquam temptans utrum iam suis radicibus
niteretur. evulsit coram ipso levi commotione virgultum. sicque proiciens illud prece-
pit ut deinceps rigare desineret.

Capitulum. XVI.

Itaque cum huiuscemodi exercitiis eruditus cottidie iuvenis in hac parendi virtute
succresceret. et humilitatis eius enitesceret gratia. atque obedientiae suavis odor per
monasteria universa flagraret. quidam fratrum probationis immo edificationis obtentu
venientes ad senem. cum subiectionem eius quam audierant mirarentur. vocans eum te-

perite senex. Ascende ait et sumens lenticulam olei que sola in heremo
suis vel advenientium usibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat, de-
iecit eam per fenestram. Quam ille cum ad superiora conscendisset, provolutam per fenestr-
am perferens, commemoratam dimisit adiciens: parum cogitans vel retractans super-
fluam ineptiam, cotidianam necessitatem, infirmitatem corporis, penuriam sumptuum, here-
mi squalentis angustias ac difficultates, in qua etiam si pecunia subpeditaret, mich-
ominus prodita species inveniri reparique non posset. Capitulum xvii.

Alius rursum edificari cupientibus obedientie eius exemplo, vocans senior: Cur-
re inquit Iohannes saxum illud huc advolve quantocius. Qui confesti-
m saxum immane quod multitudo hominum tunc movere non possent applicita simul cervice, nunc
toto pectore, toto nisu atque conatu provolvere contendebat, ut sudore omnium mem-
brorum suorum non solum totum infunderet vestimentum, sed etiam saxum ipsum suis cervicibus
humectaret. In hoc quoque parum metiens impossibilitatem precepti vel facti, pro reverentia
senis et obsequii simplicitate sincera, qua credebat senem tota fide nichil po-
sse incassum ac sine ratione precipere. Capitulum xvij.

Hucusque abbatis Iohannis pauca de multis dixisse sufficiat. Nunc abbatis
Pafnutii factum dignum memoria comprehendam. Hic namque abrenuntiaturus de-
fidentis huic mundo, tam diu pro foribus monasterii excubans perduravit, donec
inmobili perseverantia sua contra omnem consuetudinem cenobiorum cum filio parvulo qui
octo circiter erat annorum ut susciperetur eliceret. Cumque tandem recepti fuissent,
confestim non solum diversis prepositis traditi verum etiam celle habitatione secreti
sunt, ne scilicet iugi visione parvuli reminisceretur pater, quod ex omni sua quam renun-
tians abiecerat facultate atque affectione carnali saltim sibi filium superesse,
et quemadmodum divitem se iam non esse sciebat, ita etiam patrem se esse nesciret.
Quod ut plenius probaretur, utrum videlicet plus faceret affectionem sanguinis
ac suorum viscerium caritatem, an obedientiam et mortificationem Christi quam renunti-
ans quisque precipuo debet amore preferre, de industria negligebatur parvulus, pan-
nis potius quam vestimentis indutus, sordibus quoque ita obsitus ac fedatus, ut off-
enderet potius quam delectaret paternos oculos posset quotiens ab eo aspectus. Sed
et colaphis et alapis expositus diversorum, quas plerumque sub obtutibus suis inno-
centi parvulo etiam gratis cernebat infligi, ita ut numquam genas eius nisi lacri-
marum sordentibus vestigiis videret infectas. Cumque taliter infans sub oculis
eius per singulos dies ageretur, pro amore nichilominus Christi et obedientie virtute rigi-
da semper et immobilia patris viscera permanserunt. Non enim reputabat iam fi-

lium suum quem secum pater obtulerat christo, nec tristabatur de presentibus eius
lacrimis. sed potius exultabat quod eas nequaquam infructuose tolerari cernebat. prop-
terea cogitans de lacrimis eius. sed de propria humilitate ac perfectione sollicitus.
Quam districtionem mentis illius atque inmobilem rigorem pervidens cenobii seni-
or. ad comprobandam penitus animi eius constantiam. cum plorare quadam die in-
dulgentius infantem. simulans se adversus eum commotum. precepit patri ut tollens eum
iactaret in flumen. Tum ille velut a domino hoc sibi esset preceptum. confestim ce-
leri cursu rapiens filium. ulnis propriis usque ad oram fluminis iactaturus advexit.
Quod profecto fervore fidei et obedientie eius fuisset opere consummatum. nisi preparati fuissent
de industria fratres qui sollicite ripam fluminis obsiderent. proiectumque iam et quo-
dam modo de fluminis alveo parvulum rapuissent. et consummatum precepti obsequio patris
ac devotione completam. ab effectu operis atque ab ipso fine revocassent. Cap. XVIII.

Huius fides atque devotio in tantum deo fuit accepta. ut divino statim testimo-
nio comprobata sit. Revelatum namque est commino seniori hac eum obedientia abrahe
patriarche opus implesse. Cumque brevi tempore transacto idem abbas cenobii de hu-
ius mundi commoratione migraret ad christum. hunc preponens cunctis fratribus successorem
suum atque abbatem monasterio dereliquit. Capitulum. XIX.

Non tacebimus et nobis cognitum fratrem secundum seculi huius ordinem summe familie.
Nam patre comite ac ditissimo oriundus fuit. studiis quoque liberalibus non medi-
ocriter institutus. Qui relictis parentibus cum ad monasterium pervolasset. ad comproban-
dam mentis eius humilitatem vel fidei ardorem. confestim ei a seniore preceptum
est. ut decem sportas quas necesse non erat publice venditari. cervicibus suis
oneratas distrahendas per plateas circumferret adiecta conditione qua diutius
in hoc officio teneretur. ut si forte unus eas pariter emere voluisset non
cederet. sed sigillatim eas querentibus venundaret. Quod ille tota devoti-
one complevit. et omni confusionis verecundia pro nomine christi ac desiderio calcata.
sportas humeris suis imponens. precio statuto distraxit. ac pecuniam ad monasterium
reportavit. nequaquam pertimuit tam vilis et insueti officii novitate. nec considerans
indignitatem rei. nataliumque splendorem. ac venditionis iniuriam. dum illam ex
humilitate que est vera nobilitas per obedientiam gratiam desiderat obtinere. Capitulum. XX.

Coartat nos libelli modus ad finem tendere. sed obedientie bonum que inter ce-
teras primatum tenet. non patitur nos eorum gesta qui per hanc claruerunt penitus
silentio preterire. propter quod utrumque congruenter temperantes. id est tam brevitati quam studio-
sorum desideriis atque utilitatibus servientes. unum adhuc ponemus humilitatis exem-

plum. quod non ab incipiente sed a perfecto atque abbate completum non solum
iuniores instruere sed etiam seniores ad perfectam humilitatis uirtutem lectione sua po
terit incitare. Vidimus itaque abbatem pinufium qui cum esset immanis ceno
bii presbiter quod est in egypto non longe a panefisi ciuitate et pro reuerentia uel
uite sue uel etatis uel sacerdotii cunctis honorabilis ac uenerandus existeret, ui
dens se per hoc ipso humilitatem illam quam secundum sue mentis ardorem concu
pierat implere nec habere quo uirtutem desiderate subiectionis extenderet, clam
fugiens de cenobio secessit solus in thebaydos ultimas partes, ibique deposito ha
bitu monachorum assumpta ueste seculari cenobium tabennensiotarum expetit. quod
sciebat cunctis esse districtius, et in quo se uel per longitudinem regionis credidit
ignorandum uel per magnitudinem monasterii ac multitudinem fratrum facile posse cela
ri. Ubi diutissime pro foribus perseuerans, cunctorum fratrum genibus prouolutus ut susciperetur
summis precibus ambiuit. Cumque multo despectu tandem fuisset admissus, quod scilicet
decrepitus senex et qui omnem suam produxisset etatem ingredi cenobium postularet,
quo tempore iam nec deseruire quidem suis uoluptatibus praualeret, ac ne hoc ipsum
quidem causa religionis expetere eum assererent sed famis et inopie necessitate con
strictum, ut seni uilique operi penitus apto horti cura diligentiaque mandatur. Quam
sub alio fratre iuniore qui eum sibi creditum retinebat exercens, sic eidem subdebatur.
itaque obedientiam desideratam humilitatis excolebat uirtute, ut non solum ea que ad hortum
diligentiam pertinebant, uerum etiam uniuersa officia que erant cunctis aspera uel indigna
atque abominabilia et horrori, tota cotidie sedulitate expleret, conplura uero etiam
nocte consurgens ita furtim et nullo teste uel conscio occulentibus tenebris efficiebat,
ut penitus auctorem operis nemo deprehenderet. Cumque ibidem triennio delitescens
per uniuersam egyptum diu quesitus ubique a fratribus quereretur, aliquando tandem uisus a quodam qui de e
gypti partibus commeauerat, uix potuit pro humilitate habitus sui ac uilitate officii quod
gerebat agnosci. Nam sarculo deorsum incuruus laxabat holeribus terram,
deinde stercus humeris suis aduectans eorum radicibus ingerebat. Cumque frater in
agnitione eius diutissima fuisset hesitatione detentus, propius tandem accedens
et non solum uultum sed etiam sonum uocis diligenter explorans ad pedes eius continuo pro
cidisset, primo quidem super hoc stuporem summum uidentibus cunctis incussit, cur
uidelicet istud faceret ei qui apud ipsos uelut nouicius ac de seculo nuper egressus
habebatur extremus. Post uero miraculo sunt maiore perculsi, cum eius nomen
quod apud ipsos quoque magna fuerat opinione compertum prodidisset. A quo uniuer
si fratres pro sui ignorantia ueniam postulantes quod eum uidelicet tanto tempore inter iu

maiores et priores deputassent? mirum ac flentem quod inuidia diaboli digna
tus fuisset conuersatione fraudatum. quem diutissime requisitum tandem aliquando se inuenisse
gaudebat. nec meruisset uitam suam in illa quam arripuerat subiectione finire.
ad priorem cenobium reduxerunt custodientes eum summa diligentia. ne ab eis quoque
simili quo prius dilapsus aufugeret. Ubi cum fuisset modico tempore demoratus. eo
dem rursus desiderio humilitatis. atque ardore succensus, captans nocturna
silentia ita diffugit. ut iam non uicinam prouinciam sed incognitas et alienas. lon
geque diuersas regiones expeteret. Nam conscendens nauem in palestine partes
commeare curauit. credens se tutius latiturum si ad illa semetipsum asportasset
loca in quibus ne nomen quidem suum fuisset auditum. Quo cum aduenisset. nostrum
monasterium protinus expetiuit. quod non longe fuit a speleo in quo dominus noster ex uirgi
ne nasci dignatus est. In quo per modico tempore delitescens. secundum sententiam domini tamen
quasi ciuitas super montem posita diu abscondi non potuit. Nam continuo quidam
fratrum qui ad loca sancta de egypti partibus orationis causa conuenerant agnitum eum
summa in precum ad suum cenobium reuocarunt. Capitulum XXI.

Hunc igitur senem pro illa que nobis fuerat apud ipsum in monasterio nostro familiari
tate. cum post hec in egypto studiosissime requisissem. exhortationem quam de
dit fratri quem tribunum presentia in suo cenobio recipiebat. quia puto ex hac posse
aliquid instructionis accedere. animo est opusculo huic inserere. Nosti ait quot di
ebus pro foribus excubans hodie sis receptus. Cuius difficultatis causam primitus
debes agnoscere. poterit enim tibi in hac uia quam ingredi concupiscis multum con
ferre. si ratione eius agnita ad seruitium christi consequenter ac sicut oportet ac
Sicut namque inmensa gloria Capitulum XXII. cesseris.
fidelibus seruientibus deo. ac secundum institutionis eius regulam ei coherentibus
repromittitur in futurum. ita pene grauissime preparantur his qui tepide eam neglige
rque fuerint executi. et secundum hoc quod professi sunt. uel quod ab hominibus esse creduntur
fructus ei congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Melius est enim secundum scrip
turam uotum non uouere quam uouere et non reddere. Et maledictus qui fa
cit opus domini negligenter. Ideo igitur a nobis diutissime refutatus es. non quia
tuam uel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti. et iis qui ad christum
conuerti cupiunt etiam procul occurrere non optemus. sed ne temere recipientes. et nos
apud deum leuitatis. et te reum grauioris supplicii faceremus. si ad presens fa
cile susceptus nec pondus professionis huius intelligens. uel destitutor post hec uel
tepidus extitisses. Quam ob rem ipsam causam abrenuntiationis debes inprimis ag

noscite. qua perspecta quid te conuenit age exeuns ratione manifestius instans, xxiii.
Abrenuntiatio nichil est aliud, quam crucis ac mortificationis indicium, Ideoque
nouis hodierno die te huic mundo et actibus eius esse defunctum, teque
secundum apostolum mundo esse huic crucifixum, tibique mundum hunc. Considera ergo
conditiones crucis, sub cuius te deinceps sacramento oportet in hac luce conuersari,
quia iam non tu uiuis sed uiuit in te ille qui est pro te crucifixus, Eo ergo
habitu ac figura qua pro nobis in patibulo fuit ille suspensus nos quoque necesse est
in hac uita degere, ut scilicet secundum dauid affigentes de timore domini carnes nostras,
uniuersas uoluntates ac desideria nostre concupiscentie non famulantia sed mortifica
tioni eius habeamus affixa, Sic enim domini preceptum implebimus dicentis. Qui
non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus, Sed forte dicas, quomodo
potest homo crucem iugiter portare, uel quemadmodum uiuens quis possit esse cru
cifixus, audi rationem breuiter, Capitulum. xxiiij.

Crux nostra timor domini est, Sicut ergo crucifixus quis iam non pro animi
sui motu membra sua quoquam mouendi uel conuertendi habet potestatem, ita et nos
uoluntates nostras ac desideria, non secundum id quod nobis suaue est ac delectat ad presens.
sed secundum legem domini quo nos illa constrinxerit applicare debemus. Et sicut is
qui affigitur crucis patibulo. non iam contemplatur presentia, nec de suis affectibus
cogitat, non pro crastino die sollicitudine curaque distenditur, nulla possidendi con
cupiscentia permouetur, nulla superbia. nulla contentione, nulla emulatione succen
ditur, non de presentibus dolet iniuriis, non preteritarum iam recordatur. et sequitur cum ad
huc spiret in corpore. cunctis elementis credit esse defunctum, illuc premittens sui
cordis intuitum, quo se non dubitat illico transiturum. Ita nos quoque timore domini
crucifixos oportet esse omnibus. id est non solum carnalibus uitiis. uerum etiam ipsis elemen
tis mortuos esse, illuc habentes oculos anime nostre defixos. quo nos sperare debe
mus momentis singulis migraturos, Hoc enim modo mortificatas possumus uni
uersas concupiscentias et affectus habere carnales, Capitulum. xxv.

Caue ergo ne quid aliquando eorum plurimas que renuntians abiecisti, et
contra interdictum domini de agro euangelice operationis reuersus. inueniaris in
uita tua qua te spoliaueras reuestiri. neue ad humiles terrenasque mundi
huius concupiscentias ac studia reuoluaris. et contra christi mandatum de perfectio
nis tecto descendens. tollere aliquid plurimas ex his que renuntians abdica
sti. Caue ne penitum. ne affectionis pristine recorderis. et ad curas seculi
huius. sollicitudinesque reuoceris. secundum saluatoris sententiam ponens ma

mīi manum sup aratrum ac respiciens retro regno celoꝝ aptꝰ esse nō possis.
Caue ne quando supbiam qm̄ nūc incipiens ardore fidei ac plena humilitate
calcasti; cum ceperis psalmoꝝ ul̄ pfessionis huiꝰ quādam noticiā degustare,
paulatim elatus. resuscitare mediteris; ac scdm apłi sniam que destruxisti
iterū reedifices; puaricatorē constituas temetipm. Sȝ potius ut in hac nu-
ditate qm̄ coram deo et angłis eius pfessus es. ad finem usq; pdures; in hac
q̊q; humilitate ac patientia qua ut susciperis in monasterio. decē diebꝫ pforibus
pseuerās. multis lacrimis implorasti; nō modo psistas; uerū et pficias atq;
succrescas. Satis enī miserū est ut cum debeas a rudimentis ac primordiis tuis p-
uehi et ad pfectione tendere; et ab ipis incipias ad inferiora recedē. Non enī
qui ceperit hec sȝ qui pseuerauit in his usq; in finem hic saluus erit. xxvi.
Uersutꝰ enī serpens calcanea nr̄a semp obseruat; id ē insidiat exitum nr̄o et
usq; ad finem uite nr̄e nos supplantare conatur. Et idcirco bene cepisse
nil pderit; nec pleno feruore renuntiatōis arripuisse principia. si hec cognitus
et finis similit nō commendauit atq; conclusit; xpiq; humilitas atq; paupertas qm̄ nūc
coram ipo pfessus es. usq; ad extremum uite quadmodū ē arrepta ac n̄ fuit cust-
odita. Quod ut possis implere; tu eius caput id ē cogitatōnm principia semp
obserua. ad seniorē sal3 mox ea defers. Ita enī disces pnitiosa initia eius conterere.
si nichil ex eis seniori tuo erubueris reuelare. Quapropt scdm scripture sententiā
egressus ad seruiendū dn̄o. Sta in timore dei et pa aīam tuam n̄ ad requiē.
sȝ ad securitatē n̄ ad delitias; sȝ ad temptatōm et angustias. P multas enī tribu-
latōnes oportet nos introire in regnū dei. Angusta namq; est porta et arta uia
que ducit ad uitā; et pauci sunt qui inueniūt eam. Considā ergo te de
paucis electis effectum. et ne exemplo ac tepore multitudinis refrigescas; sȝ uiue
ut pauci; ut cum paucis inueniri merearis in regno. Multi enī sūt uocati; p-
auci ū electi. Et pusillus est grex cui cōplacuit patri dare hereditatē. Itaq; n̄
leue nouis esse peccatū pfessionem pfessum quēpiam, ea que sunt inpfecta secta-
ri. Adquem pfectōnis statum his gradibꝫ atq; ordine puenit. Capitulum xxvii.
Principiū nr̄e salutis; eiusdemq; custodia timor dn̄i est. P hunc enim
et initiū conuersionis. et uicioꝝ purgatio. et uirtutū custodia his qui imbuuntur
ad uiā pfectōnis acquirit. Qui cum penetrauerit hoīs mentem; contemptum omnium
rerum parit; obliuionē parentum. mundiq; ipsius gignit horrorem. Contemptu
autē ac priuatōne omnium facultatum humilitas acquirit. humilitas uͦ his indiciis cō-
pbatur. Primo si mortificatas in se omīs habeat uoluptates; Scdo si nō solū

suorum actuum uerum etiam cogitationum nichil suum celauerit seniorem. Tertio si ni
chil sue discretioni sed iudicio eius uniuersa committat. ac monita eius sitiens ac
libenter auscultet. Quarto si in omnibus seruet obedientie mansuetudinem. patientieque
constantiam. Quinto si non solum iniuriam inferat nulli. sed ne ab alio quidem sibi
met irrogatam doleat atque tristetur. Sexto si nichil agat nichil presumat. quod non
uel communis regula uel maiorum cohortantur exempla. Septimo si omni uilitate
contentus sit. et ad omnia se que sibi prebentur uelud operarium malum iudicauerit et indi
gnum. Octauo si semetipsum cunctis inferiorem non superficie pronuntiet labiorum. sed
intimo cordis credat affectu. Nono si linguam cohibeat. uel non sit clamosus
in uoce. Decimo si non facilis ac promptus in risu. Talibus namque indiciis et his si
milibus humilitas uera dinoscitur. Que cum fuerit in ueritate possessa. confestim
te ad caritatem que timorem non habet gradu excelsiore perducet. per quam uniuersa
que prius non sine pena formidinis obseruabas. absque ullo labore uelut naturaliter incipi
es custodire. non iam contemplatione supplicii. uel timoris ullius. sed amore ipsius
boni et delectatione uirtutum. Capitulum. XXVIII.

Ad quod ut facilius ualeas peruenire. exempla tibi sunt imitationis ac uite per
fecte in congregatione commoranti. a paucis. immo ab uno. uel duobus. non a pluri
bus expetenda. Nam preter id quod examinata uita atque ad purum excocta reperitur
in paucis. etiam istud ex hoc utilitatis accedit. quod ad perfectionem propositi huius id est ceno
bialis uite diligentius quis unius inbuitur ac formatur exemplo. XXVIIII.

Que omnia ut possis consequi et sub hac regula spiritali perpetuo perdurare. tria
hec in congregatione necessario custodienda sunt tibi. ut scilicet secundum psalmiste
sententiam. ego autem tanquam surdus non audiebam. et sicut mutus non aperiens os suum.
et factus sum sicut homo non audiens. et non habens in ore suo redargutiones.
Tu quoque uelud surdus et mutus et cecus incedas. et absque illius contemplatione qui
tibi fuerit ad imitandum merito perfectionis electus. uniuersa quecumque uideris
minus edificationis habentia. uelut cecus non uideris. nec animatus eorum qui
hec agunt auctoritate uel forma ad id quod deterius est. et quod ante dampnaueras
traducaris. Si inobedientem. si contumacem. si detrahentem. audieris. uel secus
quam tibi traditum est aliquid admittentem. non attendas. nec ad imitandum eum ta
lis subuertaris exemplo. sed ut surdus qui hec penitus non audieris uniuersa transmittas. Si
tibi uel cuiquam conuicia inrogantur iniurie. esto immobilis. et ad responsionem tali
onis ut mutus ausculta. Semper hunc psalmiste uersiculum in tacito corde decantans.
Dixi custodiam uias meas. ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custo

eligam, dum consistet peccator adversum me, obmutui et humiliatus sum et silui a bonis. Tertium et quartum hoc praeceptum excole quod haec que superius diximus tria ornet
atque commendet, id est ut stultum te secundum apostoli praeceptum facias in hoc mundo, ut fias
sapiens, nichil scilicet discernens, nichil diiudicans ex his que tibi fuerint imperata, sed
cum omni simplicitate ac fide obedientiam semper exhibeas, illud tantum sanctum, illud
utile, illud sapiens esse iudicans, quidquid tibi vel lex dei vel senioris examen indixerit.
Tali etenim institutione fundatus sub hac disciplina poteris durare perpetuo, et de ceno-
bio nullis temptationibus inimici, nullis factionibus devolveris. Capitulum XX.

Ergo patientiam tuam non debes de aliorum sperare virtute, id est ut tunc eam tantummo-
do possideas cum a nemine fueris irritatus. Quod ut possit non evenire, tue non
subiacet potestati; sed potius de humilitate tua et longanimitate, que in tuo pendet
arbitrio. Et ut hec omnia que latiori sermone digesta sunt cordi tuo facilius
insinuentur ac tenacissime tuis sensibus inherere valeant, quoddam ex his brevi-
arium colligam, per quod possis brevitate et compendio mandatorum memoriter uni-
versa complecti. Audi ergo paucis ordinem per quem scandere ad perfectionem summam sine ul-
lo labore ac difficultate prevaleas. Principium nostre salutis ac sapientie secundum scri-
pturas timor domini est. De timore domini nascitur conpunctio salutaris. De conpunc-
tione cordis procedit abrenuntiatio, id est nuditas et contemptus omnium facultatum. De
nuditate humilitas procreatur. De humilitate generatur mortificatio voluntatum. Mor-
tificatione voluntatum extirpantur atque marcescunt universa vitia. Expulsione
vitiorum virtutes fructificant atque succrescunt. Pullulatione virtutum puritas
cordis acquiritur. Puritate cordis apostolice caritatis perfectio possidetur. Liber V.

Quintus nobis iuvante deo liber De spiritu castrimargie incipit. Capitulum I.
iste proditur. Nam post quattuor libellos qui super institutis mo-
nasteriorum digesti sunt, nunc arripere colluctationem adversus octo vitia
principalia vestris orationibus domino confortati disponimus. Id est primum castrimargie
que interpretatur gule concupiscentia. Secundum fornicationis. Tertium filargirie, quod
intelligitur avaritia, vel ut proprius exprimatur amor pecunie. Quartum ire. Q-
Quintum tristicie. Sextum accidie, quod est anxietas sive tedium cordis. Septi-
mum cenodoxie, quod sonat vana seu inanis gloria. Octavum superbie. Que in-
cepturi agonem vestris precibus, beatissime papa Castor, nunc impensius indigemus,
ut primum naturas eorum tam minutas, tam occultas, tamque obscuras investi-
gare condigne, deinde causas eorundem sufficienter exponere, tertio ut idoneas
curationes eorum ac remedia possimus inferre. Quarum passionum cause que

Admodum

admodum cum patefacte fuerint traditionibus seniorum ab omnibus penitus agnoscuntur. ita priusquam reuelentur cum ab ipsis uniuersi uastentur et inuictis hominibus immorentur. ab omnibus ignorantur. Verum eas ita nos aliquatenus explicare posse confidimus si intercessionibus uestris ad nos quoque ille qui per ysaiam prolatus est sermo domini dignatur. Ego ante te ibo. et potentes terre humiliabo. Portas ereas conteram. et uectes ferreos confringam. Et aperiam tibi thesauros absconditos. et archana secretorum. ut quoque nos uerbum dei precedens primum terre nostre potentes humiliet. id est has easdem quas expugnare cupimus noxias passiones. dominationem sibi ac tyrannidem seuissimam in nostro mortali corpore uendicantes faciat indagini nostre atque expositioni succumbere. Et ita in nobis ignorationis portas effringens. ac uitiorum uectes excludens tum nos archana scientia conferens. ad secretorum nostrorum archana perducat. ac secundum apostolum illuminatis nobis reuelet ea que sunt abscondita tenebrarum. et manifestet consilia cordium. ut sic ad eas uitiorum tenebras purissimis oculis mentis penetrantes. patefacere eas ac producere possimus ad lucem. causasque earum atque naturas hiis qui uel caruerint eis. uel adhuc obligati sunt pandere ualeamus. et ita secundum prophetam transeuntes per ignem uitiorum ardentissime nostras exurentium mentes, confestim per aquas quoque uirtutum extinguentium scilicet ea transire possimus illesi ac spiritalibus remediis adrorati ad refrigerium perfectionis puritate cordis mereamur educi.

Capitulum .ii.

Itaque primum nobis merito certamen est aduersus gastrimargiam quam diximus gule esse concupiscentiam. Et inprimis de ieiuniorum modo et escarum qualitate dicturi. rursus ad egyptiorum traditiones ac statuta recurrimus. quibus sublimiorem continentie disciplinam et perfectam discretionis inesse rationem nullus ignorat.

Capitulum .iii.

Vetus namque est beati anthonii admirabilisque sententia. monachum qui post cenobiale propositum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere. et apprehenso discretionis proprio iam potens est stare iudicio. atque ad arcem anachoreseos peruenire. minime debere ab uno quamuis uel summo uniuersa genera uirtutum expetere. Alius enim scientie floribus

adornatur. alius patientiae grauitate fundatur. alius humilitatis, alius continentiae uirtute praefertur. alius simplicitatis gratia decoratur. hic magnanimitatis. ille misericordiae. iste uigiliarum. hic taciturnitatis. iste laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco monachum spiritalia mella condere cupientem. uelut apem prudentissimam debere unamquamque uirtutem ab his qui eam familiarius possident deflorare. et in sui pectoris uase diligenter recondere. nec quid minus aliquis habeat discutere. sed hoc tantum quid uirtutis possideat contemplari. studioseque decerpere. Cunctas namque si ab uno uoluimus mutuari aut difficile. aut certe numquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt repperiri. quia licet secundum christum omnia factum secundum apostolum uideamus in omnibus. tamen hoc modo possumus eum. id est per partes in omnibus inuenire. De ipso enim dicitur. Qui factus est nobis ex deo sapientia. iustitia. sanctitas et redemptio. Dum ergo in alio sapientia. in alio iustitia. in alio sanctitas. in alio mansuetudo. in alio castitas. in alio humilitas. in alio sapientia repperitur. membratim christus per unumquemque nunc sanctorum diuisus est. Concurrentibus uero uniuersis in unitatem fidei ac uirtutis. reddit in unum perfectum uirum plenitudinem scilicet sui corporis. in singulorum membrorum compage atque proprietate perficiens. Donec ergo ueniat illud tempus quo sit deus omnia in omnibus. interim presenti potest hoc quod diximus modo. id est per partes uirtutum esse in omnibus deus. licet secundum plenitudinem carnis omnia sit in omnibus. Quia licet unus religionis nostrae sit finis. professiones tamen diuersae quibus ad deum tenditur. sicut in collationibus seniorum plenius disputandum est. Ideoque discretionis et continentiae forma ab his quoque nobis peculiarius expetenda. a quibus uirtutes has per gratiam spiritus sancti uberius uidemus affluere. non quod illas quae in multos diuisa sunt solus possit adquirere. sed ut in his bonis quorum capaces esse possumus ad eorum nos imitationem qui eas specialiter obtinuere tendamus. Capitulum IIII.

Itaque super ieiuniorum modo haud facile potest uniformis regula custodiri. quia nec robur unum cunctis corporibus inest. nec sicut ceterae uirtutes animi solius rigore patrantur. Et idcirco quia non in sola fortitudine mentis consistunt. cum corporis etiam possibilitate participant. talem super eis diffinitionem traditam nobis accepimus. Diuersum quidem esse refectionis tempus et modum et qualitatem. pro impari scilicet corporum statu uel aetate uel sexu. unam tamen esse omnibus pro continentia mentis et animi uirtute castigationis regulam. Neque enim cunctis possibile est ebdomadibus protelare ieiunia. sed

ne triduana quidem vel biduana media refectionem sibi differre. Multis enim egritudine et maxime senio iam defessis ne usque ad occasum quidem solis ieiunium sine laboris afflictione toleratur. Non omnibus infusorum leguminum esus convenit enervatis. nec cunctis porrorum holerum habilis est parsimonia. nec universis sicci panis refectio castigata conceditur. Alius satietate duarum librarum saturitatem non sentit. alius libre unius sive unciarum sex edulio pregravatur. Attamen in omnibus his continentie finis est. ne quis iuxta mensuram capacitatis sue saturitatis oneretur ingluvie. Non enim qualitas sola sed et quantitas escarum aciem cordis obtundit ac mentem cum carne pariter inpinguata noxium viciorum fomitem igneumque succendit. Capitulum V.

Quibuslibet escis refectus venter seminaria luxurie parit. nec prevalet mens discretionis gubernacula moderari ciborum pondere pregravata. Non sola crapula vini mentem inebriare consuevit. sed cunctarum escarum nimietas vacillantem eam ac nutabundam reddit. omnique integritatis ac puritatis contemplatione despoliat. Sodomitis causa subversionis atque luxurie non vini crapula sed saturitas extitit panis. Audi dominum per prophetam increpantem. Quid enim peccavit soror tua sodoma nisi quia panem suum in saturitate et habundantia comedebat. Et quia per saturitatem panis inextinguibili carnis fuerant ardore succensi iudicio dei celitus igne et sulphure concremantur. Quod si illos sola nimietas panis ad tam precipitem flagitiorum precipicium vicio satietatis impegit. quid censendum de his qui vegetato corpore perceptione carnium ac vini inmoderata libertate presumunt. non quantum expetit inbecillitas. sed quantum animi libido suggesserit usurpantes. Capitulum VI.

Infirmitas carnis ad puritatem cordis non officit. si hec modo que fragilitas non que voluntas exigit usurpet. Facilius vidimus viros qui ab escis opulentioribus omnimodis temperarent. quam moderate usos pro necessitate concessis. Et qui totum sibi pro amore continentie denegarent. quam qui eas sub infirmitatis occasione sumentes. mensuram sufficientie custodirent. Habet et corporis inbecillitas sue continentie palmam dum modo escis defectioni carnis indultis adhuc indigentem se refectione defraudat. tantumque esus indulgeat. quantum sufficere ad vivendi usum parcitatis discretio rigida iudicavit. non quantum desiderii appetitus exposcat. Capitulum VII.

Esculentiores sibi ut parant corporis sanitatem ita castitatis non adi

minuit puritate, si cum moderatione sumatur. Quidquid enim fortitudinis esu corporis percipitur, egritudinis labore ac defectione consumitur. Quam obrem ut illis statim initio parsimonie adimitur ita non integritati quidem consummatio denegatur. Verissima est patrum probatissimaque sententia ieiuniorum et continentie modum in mensura perceptionis tantum et castigatione consistere. et hunc esse perfecte virtutis in commune omnibus finem. non escas quas sumere sustentandi corporis necessitate compellimur ad hoc in appetitu earum positi reperimus. Quamvis enim quis corpore sit infirmus parem tamen virtutem equaliter robustis ac sanis in omnibus possidebit. si desidia que frugalitas carnis non exigit. mentis rigore castiget. Apostolus inquid. Et carnis curam ne feceritis in desideriis. Non quod curam eius omnimodis interdixit. sed ut in desideriis fieret denegavit. Voluptuosam ademit diligentiam carnis, gubernationem vite necessariam non exclusit. Illud ne indulgentiam carnis ad desideriorum occupationes noxias devolvamur. hoc vero ne corruptum nimio inedia corpus spiritales ac necessarias functiones explere non possit.

Capitulum viii.

Summa igitur continentie non sola temporis ratione, nec escarum qualitate tantum sed ante omnia conscientie debito iudicio colligenda est. Tantum enim debet unusquisque sibi frugalitatis indicere, quantum corporee obluctationis pugna deposcit. Utilis quidem et omnimodis observanda est canonica ieiuniorum custodia. sed nisi hanc frugi sumptio ciborum refectio subsecuta, ad integritatis calcem non poterit pervenire. Longorum namque ieiuniorum media saturitate corporis subsequente lassitudinem potius temporalem quam puritatem castitatis adquirit. Integritas mentis ventris coheret inedie. Non habet perpetuam castimonie puritatem, quisquis non iugem temperantie equalitatem tenere contentus est. quamvis districta ieiunia succedente superflua remissione vacuantur. et in gastrimargie vicium protinus colabantur. Melior est rationabilis cum moderatione cotidiana refectio, quam per intervalla arduum longumque ieiunium. Novit inmoderata inedia non modo mentis labefactare constantiam. sed et orationum efficaciam reddere lassitudine corporis enervatam.

Capitulum nonum.

Ad integritatem mentis et corporis conservandam abstinentia ciborum sola non sufficiat, nisi fuerint cetere quoque virtutes anime coniugate. Humilitas igitur primitus obedientie virtute et operis contritione corporisque fatigatione discenda est. Pecuniarum non solum intacta possessio, sed et desiderium earum radicitus extirpandum. Non enim sufficit eas non habere, quod plerumque solet et ex necessitate

descendere. sed nec ipsam quidem si forte allate fuerint habendi recipere
uoluntatem. Ire contendendus est furor. Tristicie superanda deiectio. cenodoxia
i. uana gloria contempnenda. Superbie calcandus est fastus. Mentis quoque ipsius
instabiles uagique discursus assidua dei memoria refrenandi. totiensque nobis
est ad dei contemplationem lubrica cordis euagatio reducenda. quotiens subti
lis hostis ab hoc intuitu mentem captiuare temptans. recessibus nostri cordis
Impossibile namque est extingui ignita — Capitulum X. — irrepsit
corporis incentiua. priusquam ceterorum quoque principalium uitiorum fomites ex
cidantur. De quibus sigillatim distinctis libellis suo loco donante domino di
sseremus. Nunc propositum nobis est de castrimargia id est gule concupiscen
tia. quam nobis primus conflictus est disputare. Numquam igitur poterit arden
tes concupiscentie stimulos inhibere. quisque desideria gule refrenare non
quiuerit. Interioris hominis castitas uirtutis huius consummatione discernitur. Numquam
enim robustioribus emulis colluctari posse confides cum quem in leui
ori conflictu conspexeris ab infirmioribus prius superari. Cunctarum namque uir
tutum una natura est. licet in multas diuidi species et uocabula uideatur.
Itaque sicut auri quoque una substantia est. licet per multa uariaque monilium genera
artificum uideatur ingenio distincta. Itaque nullam perfecte possidere pro
babitur. quisquis eliditur in earum parte dinoscitur. Quo enim modo flagrantes
estus concupiscentie. qui non sola instigatione corporis. sed et mentis uitio
succedit. extinxisse credendus est. qui aculeos ire cordis solius intemperan
tia prorumpentes mitigare non potuit. Aut quemadmodum putandus est carnis a
tque lasciuientes stimulos retudisse. qui superbie uitium simplex non
quiuit euincere. Aut quemadmodum credendus est insertam carni luxuriam
conculcasse. qui pecuniarum concupiscentiam forinsecus sitam. atque alienam
auri substantiam non ualuit abdicare. Qua autem ratione bellum carnis et anime tri
umphabit. qui idoneus non fuit morbum curare tristicie. Quamlibet urbs
sublimitate murorum et clausarum portarum firmitate muniatur. posteri
le unius quamuis pusillime proditione uastabitur. Quid enim differt utrum per ex
celsa menia et per ampla portarum spatia an per angustos cuniculi latibula
perniciosus hostis penetrabilibus ciuitatis irrepat. Capitulum XI.

Qui in agone contendit non coronabitur nisi legitime certauerit. Qui in naturales
appetitus carnis optat extinguere. extra naturam uicia collocata primitus

superare festinet. Si enim apostolice sententie uirtutem uolumus exprimere que sint ago
nis mundani leges ac disciplina prius debemus agnoscere ut ita demum
harum comparatione scire possimus quid nos in spiritali agone certantes
beatus apostolus hoc exemplo uoluerit edocere. In illis enim certaminibus que secundum
eundem apostolum corruptibilem coronam uictoribus pariunt mos iste seruatur ut is qui
se ad gloriosam coronam et inmunitatis priuilegio decoratam preparare contendit
et perfecta cupit agonis sudare certamina prius in olimpiacis ac pithiis certami
nibus indolem sue iuuentutis ac rudimentorum robur ostendat. In his siquidem
iuniores qui has disciplinas cupiunt profiteri utrum mereantur uel debeant ad
eas admitti tam eius qui istis certaminibus presidet quam totius populi iudicio com
probatur. Cumque diligenter examinatus quis primum repertus fuerit nulla uite respersus in
famia deinde non seruitutis iugo ignobilis et ob hoc indignus disciplina hac
uel congressu eorum qui hanc profitentur fuerit iudicatus. Tertio si artis siue for
titudinis digna preferat documenta et iunioribus coeuisque decertans peritiam
pariter ac uirtutem sue demonstrauerit iuuentutis ac proficiens de epheborum luc
tamine profectis iam uiris et experientia longa probatis congredi permissus fuerit pre
sidentis examine seque non solum parem uirtutis eorum assidua colluctatione probauerit
uerum etiam frequenter inter hos quoque uictorie palmam fuerit consecutus. Tunc demum ad
agonis preclara certamina merebitur peruenire in quibus non nisi uictoribus tantum et
his qui multarum coronarum stipendiis decorati sunt facultas decertandi conceditur.
Si intelleximus carnalis agonis exemplum spiritalis quoque certaminis que disciplina
uel ordo sit comparatione huius debemus agnoscere. Capitulum xij.

Oportet nos quoque primum libertatem nostram carnis subiectione monstrare. A quo
enim quis uincitur eius et seruus est. Et omnis qui facit peccatum seruus
est peccati. Cumque nos nulla concupiscentie turpis respersos infamia examen cer
taminum presidentis inuenerit nec fuerimus ab eo ut sui carnis et ignobiles indignique
olimpiacis maiorum colluctationibus iudicati tunc poterimus contra coequales nostros id est
concupiscentias carnis et motus ac perturbationes anime inire certamina. Inpossibile enim est
saturum uentrem pugnas interioris hominis experiri nec debellatis robustioribus at
temptari dignum est eum qui potest deici leuiore conflictu. Capitulum xiij.

Prima ergo nobis est gule calcanda concupiscentia et eo usque extenuan
da mens non solum ieiuniis uerum etiam uigiliis lectione quoque et crebra com
punctione cordis in quibus se forsitan uel illusam uel uictam reminiscitur

ingemiscens. nec horrore uitiorum. nunc desiderio perfectionis et integrita-
tis accensa. donec eiusmodi curis ac meditationibus occupata prius ac posses-
sa. ipsius scilicet cibi refectionem non tam iocunditati concessam. quam oneris ui-
ce sibi impositam recognoscat. magisque eam necessariam corpori quam desi-
derabilem anime sentiat attributam. Quo studio mentis et iugi conpunctione deter-
ri lasciuiam carnis que fotu escarum uehementius insolescit. et aculeos eius noxios
retundemus. atque ita fornacem corporis nostri qui rege babilonio occasiones peccatorum
et uitia nobis iugiter subministrante succenditur. quibus napthe et picis uite a-
crius exurimur. ubertate lacrimarum et fletu cordis potuimus extinguere. donec
dei gratia spiritu roris sui in cordibus nostris insibilante. estus carnalis concupiscentie
penitus ualeant consopiri. Hec est igitur nobis prima contentio. hec nostra uelut in
olimpiacis certaminibus prima probatio. gule uentrisque concupiscentiam desiderio per-
fectionis extinguere. Ob hoc quoque ciborum non solum superfluus appetitus. intuitu
contemplationis calcandus. sed et ipsi nature necessarius. tamquam castitati contrarius non
sine cordis anxietate sumendus est. Et ita demum uite nostre instituendus est
cursus ut nullum magis sit tempus quo sentiamus nos ab spiritalibus studiis a-
uocari. quam quod descendere ad necessariam corporis curam ex fragilitate compellimur.
Cumque ad hanc necessitatem submittimur usui potius uite quam mentis desiderio
famulantes. quantotius ab ea uelut a salutaribus nos studiis retrahente subtrahi
festinemus. Nequaquam enim possumus escarum presentium spernere uoluptates. nisi
mens contemplationi diuine defixa. amore uirtutum potius et pulcritudine de-
lectetur. Et ita quis uelut caduca cuncta respiciet presentia. cum ad ea que
inmobilia sunt et eterna inseparabiliter defixerit mentis obtutum. Adhuc in carne po-
situs future commorationis beatitudinem iam corde contemplans. uelut siquis ima-
ma uirtutum premia in sublimi quoddam prius indicio designata perspicacissi-
mis oculorum obtutibus cum teli directione tendentibus ferire festinet. sciens
inmensam glorie palmam et remunerationis premia in eorum consistere. oculorum acie
ab omni intuitu auertens. illuc dirigat necesse est. ubi summa remunerationis et
premii prospicit collocata. amissurus procul dubio perfectae palmam et re-
munerationem uirtutis. si quantulumcumque contemplationis eius acies deuiauerit.

Itaque uentris et gule concupiscentia hoc — Capitulum. xiiii.

intuitu superata. nec seruit carnis. nec infames uitiorum nota prima

ati uelut in olimpiacis disciplinis indigni iudicabimur. Superiorum quoque certaminum digni esse conflictu, principalibusque huiuscemodi documentis spiritalibus quoque nequitiis congredi posse credimur. quod non nisi uictoribus tantum et his qui merentur in spiritali agone contendere concertare dignantur. Illud enim est cunctorum luctaminum uelut quoddam solidissimum fundamentum. ut primitus carnalium desideriorum incentiua perimantur. Nam nullus carne propria non deuicta legitime decertare poterit. Et qui legitime non decertauerit sine dubio nec in agone confligere nec corone gloriam uictorie gratia poterit obtinere. Quod si hoc fuerimus superati certamine uelut serui carnalis concupiscentie comprobati et per hoc nec libertatis nec roboris insignia preferentes spiritualium congressionum conflictu ut indigni statimque non sine confusionis nota protinus repellemur. Omnis enim qui facit peccatum seruus est peccati. Diceturque nobis per beatum apostolum cum his inter quos fornicatio nominatur. Temptatio uos non apprehendat nisi humana. Non enim merentur mentis robore conquisito grauiores pugnas nequaquam celestium experiri. qui carnem fragilem resistentem spiritui nostro subiugare nequiuerint. Quod apostoli testimonium non intelligentes quidam. posuerunt pro indicatiuo. optatiuum modum. id est temptatio uos non apprehendat nisi humana. quod ab ipso dicti manifestum est non optantis. sed pronunciantis ut exprobrantis.

Uis audire uerum adhletam christi Capitulum XV castum legittimo agonis iure certantem. Ego inquid sic curro. non quasi in incertum. Sic pugno. non quasi aerem uerberans. sed castigo corpus meum et seruituti subicio. ne aliis predicans ipse reprobus efficiar. Uides ut in semetipso id est in carne sua colluctationum summam uelut in uase quodam firmissimo statuerit. et uniuersum pugne in sola castigatione carnis et subiectione sui corporis collocauerit. Ego itaque sic curro non quasi in incertum. Non currit in incertum. qui celestem ierusalem conspiciens. defixum habet quo sibi cordis sui indeflexibilis sit dirigenda pernicitas. Non currit in incertum. qui obliuiscens posteriora ad ea que in priora sunt extendit se. ad destinatum persequens brauium superne uocationis dei in christo ihesu. quo semper dirigens sue mentis obtutum. et ad eum omni cordis properatione festinans. cum fiducia proclamabat. Bonum agonem certaui cursum consummaui fidem seruaui. Et quia se nouerat post odorem unguentorum christi impigra conscientie deuotione infatigabiliter cucurrisse. et spiritalis agonis certamen carnis castigatione uicisse. cum fiducia infert et dicit. De cetero reposita est michi iustitie corona quam reddet michi dominus in illa die iustus iudex.

Et nobis quoque similem spem retributionis aperuit, si in agone cursus
illius imitari eum uoluimus adiecit. Non solum autem michi, sed et omnibus qui
diligunt aduentum eius, participes nos corone sue in die iudicii pronuntians
si diligentes aduentum Christi, non illum tamen qui et nolentibus apparebit, sed in hunc
qui cotidie in sanctis commeat animabus, uictoriam certaminis in castigatione corporis ad-
quirunt. De quo aduentu dominus in euangelio. Ego inquit et pater meus ueniemus
et mansionem apud eum faciemus. Et iterum. Ecce ego sto ad ostium et pulso,
siquis audierit uocem meam et aperuerit ianuam, intrabo ad illum et ce-
nabo cum eo, et ipse mecum. Capitulum XVI.

Nec tamen agonem cursus tantum se consummasse describit cum dicit. Sic curro,
non quasi in incertum. Quod specialiter refertur ad intentionem mentis et feruorem
spiritus sui quo toto Christum sequebatur ardore, cum sponsa decantans. Post te in odore
unguentorum tuorum curremus. Et iterum. Adhesit anima mea post te. Sed et aliud genus c-
colluctationis se inisse testatur dicens. Sic pugno non quasi aerem uerberans, sed castigo
corpus meum et in seruitutem redigo. Quod utique ad continentie dolores et corporale ieiunium
atque afflictionem carnis pertinet, per hanc se pugilem quendam strenuum sue carnis
esse describens, non inuacuum aduersus eam ictus continentie exercuisse designans, sed
triumphum pugne mortificatione sui corporis acquisisse, quo uidelicet continentie casti-
gato et remotis eius stimulis, uictoris spiritui immortalitatis coronam et incorruptionis
contulit palmam. Uides legitimum colluctationis ordinem et spiritualium certaminum con-
templaris euentum, quemadmodum athleta Christi adeptus de rebellante carne uictoriam
subiecta illa quodammodo sub suis pedibus ut sublimis triumphator inuehitur. Et idcirco
non currit in incertum, quia confidebat urbem sanctam Ierusalem celestem se protinus ingressurum.
Sic pugnat ieiuniis scilicet et afflictione carnali, non quasi aerem uerberans, id est in uanum
ictus continentie porrigens, per quos non aerem uacuum, sed illos spiritus qui in eo [illegible] ca-
stigatione sui corporis uerberabat. Qui enim dicit non quasi aerem uerberans, ostendit se tamen
et si non aerem uacuum et inanem, aliquos tamen in aere uerberare. Et quia hec certaminum genera
superat et ditatus multarum coronarum stipendiis incedebat, non inmerito robustiorum incipit
hostium subire luctamina, ac prioribus emulis triumphans, cum fiducia proclamat et dicit.
Iam non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates, ad-
uersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitie in celestibus. XVII.

Athlete Christi in corpore commoranti numquam deest colluctationum palma, sed quanto
magis triumphorum successibus creuit, tanto ei et colluctationum robustior ordo

succedit. Subiugata carne etenim atque deuicta quante aduersariorum co
hortes quanta hostium agmina aduersus uictorem militem Christi triumphis eius
instigata consurgunt, scilicet ne pacis ocio miles Christi lentescens incipiat ob
liuisci colluctationum suarum gloriosa certamina ac securitatis inertia dissolutus
priorum stipendiis ac triumphorum meritis defraudetur. Itaque si ad hos trium
phorum gradus cupimus crescente uirtute conscendere, eodem nos quoque ordine
oportet preliorum inire certamina et primum cum apostolo dicere. Sic pugno non quasi a
erem uerberans sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo, ut hoc conflictu superato
rursus dicere cum eo possimus. Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem,
sed aduersus principatus et potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, aduersus
spiritualia nequicie in celestibus. Aliter enim congredi illis nullomodo possumus nec spiritales
pugnas mereamur experiri carnali deiecti conflictu et colluctatione uentris elisi. Meri
to quoque nobis ab apostolo cum exprobratione dicetur. Temptatio uos non apprehendat nisi humana. Capitulum

Igitur monachus ad pugnas interiorum certaminum cupiens peruenire · XVII ·
hanc in primis cautionem sibimet indicat, ut non postquam quodcumque non esus ullius ob
lectatione deuictus ante statam legitimamque refectionis horam extra
mensam percipere sibimet prorsus indulgeat, sed ne refectione quidem transacta ex
his presumere quantuluncumque permittat. Similiter quoque canonicum somni tempus
mensuramque custodiat. Eodem namque studio ille sunt mentis amputande lasci
uie quo incitationis uicium desecandum. Qui enim gule superfluos appetitus
cohibere non potuit, quomodo estus carnalis concupiscentie ualebit extinguere? Et
qui non quiuit passiones in propatulo sitas paruasque conpescere, quemadmodum occultas
nulloque homine teste preuenientes modestia discretione poterit debellare? Et idcir
co per singulos motus et in quibuslibet desideriis robur anime comprobatur. Que si in mini
mis apertisque cupiditatibus non superatur, quid in maximis ac fortioribus occultisque
sustineat, unicuique conscientia sua testis est. Capitulum XVIII.

Non enim nobis aduersarius est extrinsecus formidandus. In nobismetipsis hostis
inclusus est, intestinum nobis cottidie gerens bellum. Quo deuicto omnia
que forinsecus sunt redduntur infirma ac militi Christi uniuersa pacata erunt
et subdita. Non habemus aduersarium nobis extrinsecus metuendum si ea que in
tra nos sunt spiritui deuicta subdantur. Nec solum nobis istud ieiunium uisibili
um ciborum ad perfectionem cordis et corporis puritatem sufficere posse credamus nisi fuerit
huic anime quoque ieiunium copulatum. Habet namque et illa suos noxios cibos

quibus impinguata est sine escarum habundantia ad luxurie prerupta devol
vitur. Detractio cibus est eius, quem quidem persuasit. Ira est cibus eius licet
minime levis, ad horam tamen infelicem eam esu pascens, ac postea letali sapo
re perimens. Invidia cibus est mentis virulentis, eam suco corrumpens,
et prosperitate alieni successus iugiter miseram excruciare non desinens. Ce
nodoxia id est vana gloria cibus est eius, qui delectabili eam esca pariter ad
tempus, postea vero vacuam omnique virtute spoliatam reddit ac nudam, et cunctis eam
spiritalibus fructibus sterilem manereque dimittens, ita ut non solum in manum la
borum faciat multa deperire, verum etiam supplicia maiora conquirat. Omnis concup
iscentia et pervagatio cordis instabilis pastus quidam est anime noxiis escis eam
nutriens, expertem vero celestis panis ac solidi cibi in posterum delinquens. Ab his itaque
omnium nobis est ut sanctissimo ieiunio abstinentes, utilem habebimus commodamque obser
vationem ieiunii corporalis. Labor enim carnalis spiritus contritione coniunctus, acceptissimum
deo sacrificium, dignumque sanctitatis habitaculum puris mundis recessibus exhibe
bit. Ceterum si corporaliter ieiunantes perniciosissimis anime viciis implicemur, nichil
nobis proderit carnalis afflictio, preciosiore parte pollutis, per eam scilicet substantiam delinquentibus
nobis qua efficimur habitaculum spiritus sancti. Non enim tam corruptibilis caro quam
cor mundum habitaculum deo templumque spiritus sancti perficitur. Oportet ergo exteriore
homine ieiunante, interiorem quoque similiter cibis noxiis temperare, quem precipue exhi
beri mundum deo ut hospitem in se Christum recipere mereatur, beatus apostolus monet vo
bis. In interiore inquiens homine habitare Christum per fidem in cordibus vestris. XV.

Noverimus itaque nos idcirco laborem continentie corporalis impendere, ut ad purita
tem cordis hoc possimus ieiunio pervenire. Ceterum labor nobis impenditur in
cassum, si hunc quidem contemplatione finis infatigabiliter sustinendo, finem vero propter quem
sustinemus afflictiones tantas optinere nequamus, meliusque fuit interdictis es
cas anime temperasse, quam voluntariis numquam noxiis corporaliter ieiunasse. In his enim
simplex et innoxia creature dei perceptio est, nichil per semetipsam habens peccati.
In illo vero primum fratrum perniciosa devoratio, de qua dicitur: Noli diligere detractionem, ne
eradiceris. Et de ira atque invidia beatus Iob: Etenim stultum interficit iracundia,
et parvulum occidit invidia. Simulque notandum quod irascitur stultus, et qui invidet par
vulus iudicetur. Hic namque non inmerito stultus pronunciatur, voluntarie sibi mortem
ire stimulis incitatus inducens, et hic dum invidet parvulum minoremque se

probat. Dum enim mundus testatur maiorem eum cum prosperitate certat. XXI
Igitur eligendus est cibus non tantum qui concupiscentie flagrantis estum
temperet minimeque succendat, verum etiam qui ad parandum sit facilis, et quem
ad comedendum
ad comedendum oportuniorem vilioris pretii compendium prestet, quique sit conversa-
tioni fratrum usuique communis. Triplex enim natura est gastrimargie: una que
canonicam refectionis horam prevenire compellit; alia que tantum ventris ingluvie
et saturitate quarumlibet gaudet escarum. Tertia que accuratioribus epulis et escu-
lentioribus oblectetur. Ideoque adversus eam necesse est monachum observantiam tripli-
cem custodire: id est ut primum legitimum tempus absolutionis expectet, deinde ut
castigatis, tertio ut quibuscumque escis vilioribus contentus sit. Quidquid autem
extra consuetudinem presumitur communem, ut vanitatis et glorie atque ostentationis
morbo pollutum antiquissima patrum traditio notat. Nec quemquam ex his quos
virtute scientie ac discretionis emicuisse perspeximus, et quos ad imitandum gratia Christi
velut splendidissima luminaria omnibus prelocavit, esu panis qui apud
eos vilis habetur ac facilis abstinuisse cognovimus. Nec eorum quempiam qui hanc
regulam declinantes permisso panis usu leguminum vel olerum seu pomorum
refectionem sectati sunt, inter probatissimos habitum aliquando comperimus, sed ne dis-
cretionis quidem aut scientie gratiam consecutum. Non solum enim certis invisitatas
escas expetere monachum non debere decernunt, ne videlicet cursus eius velut im-
patiens cunctis expositus manus factus ac vanitatis cenodoxie morbo depereat, sed
ne ipsam quidem ieiuniorum castigationem communem cuiquam facile patefieri oportere
pronunciant, verum quantum fieri potest contegi pariter et abscondi. Adventantibus autem
fratribus magis humanitatis ac dilectionis offerri debere virtutem, quam continentie distric-
tionem. Et cotidianum propositum rigorem manifestari probabilius censuerunt, nec quod
voluntas utilitasque nostra seu desiderii ardor exposcat attendere, sed quod advenien-
tis requies vel infirmitas exigit proponere et gratanter implere. Capitulum XXII
Cum de Syrie partibus seniorum scita discere cupientes Egypti provinciam petissemus,
ibique nos tanta cordis alacritate suscipi miraremur, ut nulla prorsus sicut fue-
ramus in Palestine monasteriis instituti usque ad prestitutam ieiunii horam refectionis re-
gula servaretur, sed absque legitimis quarte sexteque ferie quocumque pervenimus cotidia-
na statio solveretur, quidam seniorum percunctantibus nobis cur ita indifferenter apud eos
preterirentur cotidiana ieiunia, respondit: Ieiunium semper est mecum. Vos autem continuo
dimissurus mecum iugiter tenere non potero. Et ieiunium licet utile sit ac necessarium,
tamen voluntarii muneris est oblatio. Opus autem caritatis implere exigit precepti
necessitas. Itaque suscipiens in vobis Christum reficere eum debeo. Deducens

autem nos humanitatem eius obtentu prebitam districtiore ieiunio in memet
ipso compensare. Non enim possunt filii sponsi ieiunare donec cum illis est
sponsus. Cum autem discesserit tunc licito ieiunabunt. Capitulum xxiii.
Quidam seniorum cum reficientem me ut adhuc paululum quid ede
rem hortaretur iamque me dixissem non posse respondit. Ego iam sexi
es diversis advenientibus fratribus mensam posui hortansque singulos cum omnibus
cibos sumpsi et adhuc esurio, et tu primitus nunc reficiens iam te dicis non posse.
Vidimus alium in solitudine commorantem qui numquam se Capitulum xxiiii.
soli sibi indulsisse cibum testatus est, sed et si per totos quinque dies ad eius cel
lulam nullus e fratribus advenisset refectionem iugiter distulisse donec sabbato vel do
minico die devote congregationis obtentu procedens ad ecclesiam peregrinorum
quempiam repperisset, quem exinde reducens ad cellam consorte eo refectionem corporis non
tam sine necessitatis obtentu quam humanitatis gratia causaque fratris assumeret.
Itaque ut noverat adventu fratrum indifferenter solui cottidiana ieiunia,
ita discedentibus eis refectionem ob illos indulta continentia maiore compen
sant perceptione cibi parcissimi acriore castigatione nec sola panis sed
et somni ipsius diminutione districtius exigentes. xxv capitulum.
Apud senem Pesium in heremo vastissima commorantem cum senex Iohannes
in magno cenobio ac multitudini fratrum prepositus advenisset et ab eodem ve
lut antiquissimo sodali perquireret quid nam per omnes quadraginta annos quibus
ab eodem separatus in solitudine minime a fratribus interpellatus egisset. Numquam
me sol ait reficientem vidit. Et ille. Nec me inquit iratum. Cap xxvi.
Eundem senem cum alacritem tamquam ad propria transmigrantem in extremo
anhelitu positum anxii fratres circumvallantes suppliciter precarentur ut
aliquod eis memoriale mandatum velut hereditarium quoddam legatum reli
queret per quod possent ad perfectionis culmen precepti compendio facilius pervenire,
Ingemiscens ille numquam ait meam feci voluntatem nec quemquam docui quod pri
us ipse non feci. Capitulum xxvii.
Vidimus senem Machetem nomine extra turbas fratrum eminus commorantem hanc
a domino gratiam diurnis precibus impetrasse ut quotquot diebus ac noctibus
agitaretur collatio spiritalis numquam somni torpore penitus laxaretur.
Siquis vero detractionis verbum seu otiosum temptasset inferre in somnum
protinus concidebat, ac ne usque ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquii
potuit pervenire. Capitulum vicesimum octavum.

Hic idem senex cum instrueret nos neminem diiudicare debere, intulit
tria fuisse in quibus discussisset uel reprehendisset fratres. quod scilicet uuam sibi nonnulli
paterentur abscidi. quod haberent in cellulis sagum. et quod oleum benedicentes
exposcentibus secularibus darent. et in hec omnia se incurrisse dicebat. Nam
egritudinem uue contrahens. tam diu inquit eius languore distabui. donec
tam doloris necessitate quam seniorum omnium adhortatione compulsus. abscidi eam
permitterem. Cuius etiam infirmitatis obtentu sagum quoque habere coactus sum.
Oleum etiam benedicere ac supplicantibus dare. quod omnibus execrabar utpote iudi
cans illud ex magna cordis presumptione descendere. circumdantibus me repen
te secularibus multis. ita constrictus sum ut aliter eos euadere nullatenus possem
nisi a me summa ui et obtestationibus extorsissent ut ablato ab eis uasculo ma
num meam impresso crucis signaculo superponerem. Itaque se credentes benedictionis
oleum consecutos. tandem me aliquando relaxarunt. Quibus in manifeste con
pertum est hisdem causis ac uitiis monachum obligari. in quibus de aliis iudicare
presumpserit. Oportet enim unumquemque semetipsum tantummodo iudicare et circumspecte cau
teque in omnibus custodire. non aliorum conuersationem uitamque discutere. secundum illud apostoli pre
ceptum. Tu autem quid iudicas fratrem tuum. suo domino stat aut cadit. Et nolite iudi
care ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini. Preter hanc e
nim quam diximus causam etiam ob hoc iudicare de aliis periculosum est. quod ignor
antes uel necessitatem. uel rationem qua illi hec in quibus offendimur aut recte co
ram deo. aut uenabiliter agunt. inueniemur eos temere iudicasse et per hoc admi
ttimus non leue peccatum secus quam oportet de nostris fratribus aliquid sentientes. xxx.

Hic idem senex ociosarum fabularum diabolum esse fautorem. ac spiritalium
collationum inpugnatorem semper existere his declarauit indiciis. Nam cum fratri
bus quibusdam de rebus necessariis ac spiritalibus disputaret. eosque uideret leto
quodam sopore demergi. nec posse ab oculis suis pondus somni depellere. ociosam
repente fabellam intulit. Ad cuius oblectationem cum eos euigilasse confestim atque
erectas aures suas habere uidisset. ingemiscens ait. Nunc usque de rebus celestibus lo
quebamur. et omnium uestrum oculi letali dormitatione deprimebantur. at cum ociosa fabella
intromissa est. omnes expergefacti torporem somni dominantis excussimus. Vel ex hoc ergo per
pendite. quis sit collationis illius spiritalis inpugnator. aut quis huius infructuose in
sidiator existat. Ille etenim esse manifestissime deprehenditur. qui malis adgaudens.
uel istam fouere uel illam inpugnare non desinit. Capitulum. xxx.

Nec mihi hoc quoque opus fratris erga pietatem sui cordis intentum et erga
contemplationem divinam valde solliciti commemorare necessarium reor. Cum
enim ei post annos quindecim patris ac matris amicorumque illorum de provincia Ponti complu-
res epistole delate fuissent, accipiens grandem fasciculum litterarum diuque apud semet
ipsum volvens: quantarum inquit cogitationum causa erit mihi harum lectio, que me vel
ad inane gaudium vel ad tristicias infructuosas impellent. Quot diebus horum recor-
datione qui scripserunt intentionem pectoris mei a proposita contemplatione revocabunt.
Post quantum temporis digerenda est hec mentis concepta confusio, quantoque labore rursus
iste tranquillitatis reparandus est status. Si semel animus litterarum permotus affectu eorum
recensendo sermones ac vultus quos tanto tempore deliquit intueri eos ceperit, ipsisque cohabita-
re animo ac mente ceperit intesse, quos profecto corporaliter deseruisse nichil proderit,
si corde eos inceperit intueri, ac memoriam quam seculo huic renuntians quisque velud
mortuus abdicavit, renuntiens eidem rursus admisit. Hec volvens in suo pec-
tore non solum nullam resolvere epistolam definivit, sed ne ipsum quidem resignare fasci-
culum, ne scilicet eorum qui scripserant vel nomina recensendo vel vultus recordatione aspectu
sue intentione cessaret. Itaque non enim constrictum susceperat igni tradidit con-
cremandum, ite inquiens cogitationes patrie pariter concremamini, ne me ulterius ad illa
que fugi revocare temptetis. Capitulum — xxxi.

Vidimus et abbatem Theodorum summa sanctitate ac scientia preditum non solum in ac-
tuali vita sed et noticia scripturarum, quam ei non tam studium lectionis vel lit-
teratura mundi contulerat quam sola puritas cordis. Siquidem vix ipsius quoque grece lingue
pene pauca verba vel intelligere posset vel proloqui. Hic cum explanationem cuiusdam
obscurissime questionis inquireret, septem diebus ac noctibus in oratione infatiga-
bilis perstitit, donec solutionem proposite questionis domino revelante cognosceret. xxxii

Hic ergo quibusdam fratribus admirantibus tam preclarum scientie eius lumen, et ab
eodem quosdam scripturarum sensus inquirentibus, ait: Monachum scripturarum
noticiam pervenire cupientem nequaquam debere labores suos erga commentatorum libros
impendere, sed potius omnem mentis industriam et intentionem cordis erga emundationem
vitiorum detinere. Quibus expulsis confestim cordis oculi sublato velamine passio-
num sacramenta scripturarum naturaliter contemplarentur. Siquidem nobis non ut essent in-
cognita vel obscura, que sunt a sancto spiritu promulgata sunt, sed nostro vicio velamine
peccatorum cordis oculos obnubente redduntur obscura. Quibus rursum naturali redeunte

tis sanitati. ipsa scripturarum sanctarum lectio ad contemplationem vere sciencie abunde eis so
la sufficiat, nec eos commentatorum institutionibus indigere. sicut oculi isti carnales ad vi
dendum nullius egent doctrina. si tamen sunt a suffusione vel caligine cecitatis immunes.
Ideo namque et tanta varietas erroresque interpretum exorti sunt. quod plerique minime cir
ca purgationem mentis adhibita diligentia, prosilientes ad interpretandum eas, pro pingue
dine vel inmundicia sui cordis. diversa atque contraria vel fidei vel sibimet sentien
tes. veritatis lumen comprehendere nequiverunt. Capitulum . XXXIII .

Hic idem cum inopinatus ad meam cellulam intempesta nocte venisset. quid nam
rudis adhuc anachoreta solus agerem. paterna curiositate latenter explorans, meque
illico finita vespertina sollempnitate. incipientem fessum corpus iam reficere et membra
in psiatho repperisset. protrahens intimo corde suspiria. meoque me vocitans nomine, quan
ti inquit o Iohannes hora hac deo colloquuntur. eumque in semetipsis amplectuntur ac retinent,
et tu fraudaris tanto lumine inerti sopore resolutus. Et quoniam nos ad huiusmodi narra
tionem dicture patrum virtutes et gratia provocavit. necessarium reor memorabile opus ca
ritatis quod in summi viri Archebii humanitate sumus experti. huic volumini commendare, quo
puritas continentie opere caritatis inserta. perspicuius enitescat, pulcra varietate distincta.
Etenim tunc tantum deo ieiunii munus efficitur, cum hoc fructibus caritatis fuerit consummatum.

Itaque cum de Palestine monasterio ad Egypti oppidum quod Diolcos appellatur . XXXIIII .
rudes admodum venissemus. ibique plurimam turbam cenobii disciplina constrictam.
et optimo ordine monachorum, qui et primus est institutam mirifice videremus. alium
quoque ordinem qui excellentior habetur id est anachoretarum cunctorum preconiis insti
gati sagacissimo corde videre properavimus. Hi namque in cenobiis primum diutissime com
morantes. omnemque patientie ac discretionis regulam diligenter edocti. et humilitatis pariter ac
nuditatis virtute possessa. atque ad purum viciorum universitate consumpta. dirissimis de
monum preliis congressuri penetrant heremi profunda secreta. Huiusmodi ergo repperti viros
commorantes. circa Nili fluminis alveum commorari. in loco qui uno latere eodem flumi
ne alio maris vastitate circumdatus insulam reddit. nullis aliis quam monachis sec
reta expetentibus habitabilem. nec enim cuiquam culture aptam esse eam salsitas soli. ac
sterilitas patitur arenarum. Ad hos igitur summo desiderio festinantes. ultra modum sumus
labores eorum quos in contemplatione virtutum. et amore solitudinis tolerant admirati. Tam
ipsius aque tanta penuria constringuntur. ut tali diligentia eam scrupulosaque dis
pensent. quali nemo frugalissimorum speciem pretiosissimi vini conservat et parcit.
Tribus namque milibus ut eo amplius eam de predicti fluminis alveo necessariis usibus

aduehunt. Quod tamen in conuallium arenosis diuisum montibus. laboris difficul-
tate grauissima duplicatur. Capitulum XXXV.

His igitur uisis. cum imitationis eorum nos ardor accenderet. predictusque archi-
probatissimus monachus eos. humanitatis nos gratia ad suam cellulam pertraxisset. explo-
rato desiderio nostro. confinxit se de eodem loco uelle discedere. ac nobis cellam suam
uelut exinde migraturus offerre. sese id facturum et si minime affuissemus
affirmans. Quia tamen nos et desiderio commorationis accensi. et assertionibus tanti ui-
ri indubitatam fidem commodantes. libenter amplexi cellam cum omni suppellec-
tili utensilibusque suscepimus. Itaque religiosa potius circumuentione paucis
diebus quibus construende celle parat impendia de loco discedens. transiens post
hec aliam sibi summo labore construxit. quam rursus non longo post tempore super-
uenientibus fratribus eodemque desiderio cupientibus ibidem commorari. simili cari-
tatis inundatio circumueniens. cum uniuersis tradidit instrumentis. Ipse uero erga opus
caritatis infatigabilis perseuerans. tertiam sibi cellam in qua commaneret. extruxit.

Opere pretium non uidetur aliud quoque eiusdem uiri caritatis XXXVI.
opus memorie tradere. quod narrantium peritum monachi non solum austeritatis rigore
uerum et sincerissime caritatis dilectionis affectum. uiui eiusdemque uiri instituantur
exemplo. Hic namque non ignobili ortus familia. ad monasterium quod a predicto oppi-
do fere quatuor milibus distat. mundi huius ac parentum affectione contempta. a pueri-
libus annis aufugit. Ubi ita uite sue omnem exegit etatem. ut numquam prorsus per
totos quinquaginta annos non solum in eum ex quo egressus est. nec fuit ingressus
non uiderit. sed nec cuiusquam quidem femine. ut ipsius matris sue conspexerit uultum.
Interea pater morte preuentus. centum solidorum debitum dereliquit. Cumque hic esset
omni inquietudine penitus alienus. utpote qui uniuersis facultatibus patrius esset
extorris. a creditoribus tamen inquietari uehementer cepit mater. Tum hic abeun-
glito illo rigore quo ante hac in statu proposito perentibus constitutus. non prius se in-
tra nouerat habuisse non matrem. pietatis consideratione mollitus. ita se hec mitem
credidit. eique tonuerint festinanter opposuisse. ut nichil a proposito districtione laxaret.
Intra monasterii namque claustra positus. solita operis pensum sibimet tripli-
cari poposcit. et ibi per totum anni spacium diebus pariter noctibusque desudans. de-
bitum modum operis sudore pactum creditoribus soluens. matrem omni inquietudinis
iniuria liberauit. ita eximens eam debiti sarcina ut nichil de proposito rigore pre-

necessitatis obtentu patiatur imminui, ita districtionem solitam custodivit, ut nequaquam pietatis opus maternis visceribus denegaret, quam pro Christi caritate prius despexerat, pietatis rursum pietate cognoscens. Capitulum XXXVII.

Cum frater nobis optime carus nomine Symeon penitus greci sermonis ignarus e partibus Ytalie commeasset, quidam seniorum erga eum utpote peregrinum caritatis opus quodam retributionis colore cupiens exhibere, inquirit ab eo cur otiosus sederet in cella, per hoc coniciens eum tam ocii pervagatione quam penuria necessariarum rerum diutius durare non posse, certus neminem posse impugnationes solitudinis tolerare nisi eum qui propriis manibus victum sibimet fuit parare contentus. Quo respondente nichil se nec posse nisi pueriliter exhibere que illic exercebantur artibus operari preter librariam manum, si tamen ullus in Egypti regione latinum codicem usui esset habiturus, tum ille tandem nacta occasione qua possit desideratum pietatis opus velud debiti colore mercari: ex deo, hec inventa est mihi occasio. Nam olim querebam qui apostolum latinum hac mihi manu perscriberet. Germanum habeo fratrem militie laqueis obligatum et adprime latinis instructum, cui de scripturis sanctis aliquid ad legendum edificationis eius obtentu transmittere cupio. Itaque Symeone hanc occasionem velud ex deo oblatam sibi gratanter suscipiente, senex quoque colorem cuius pretextu pietatis opus liberius posset implere libenter amplexus, confestim non solum universas ei necessitates sub obtentu mercedum totius anni convexit, verum etiam membranas et utensilia que ad scribendum necessaria erant comportans, recepit post codicem scriptum nullis usibus ut commodis profuturum, quippe universis in illa regione notitia lingue huius penitus ignaris, preter id quod hac sollicitudine sumptuque prolixiore mercatus est, quemadmodum et ille sine confusionis verecundia mercede sui laboris et operis necessaria victus alimenta perciperet, et ipse sue munificentie pietatem tamquam debiti necessitate compleret, eo habundantiorem mercedem sibi conquirens, quod ambitu maiore peregrino fratri non solum victus necessaria verum etiam operis instrumenta et operandi occasionem parari contulisset. Capitulum XXXVIII.

Set quoniam in loco ubi de ieiuniorum et continentie rigore dicere aliquid proposuimus, affectio et opera caritatis admixta videntur, rursum ad propositum revertentes quoddam puerorum etate non sensu factum memorabile opusculo huic inserimus. Nam cum ultra omnem admirationem ficus quidam de Marcote velud rem ante in loco illo invisam abbati Iohanni oeconomo in heremo Scithi detulisset, qui dispensationem ipsius ecclesie temporibus beati Pafnutii a deo sibi creditam gubernabat, hic confestim eas ad senem quendam qui in interioribus deserti mala valitudine

laborabat, per duos adulescentulos misit. Siquidem decem et octo milibus longe ab ecclesia commanebat. Qui pomis acceptis cum ad cellam senis praedicti tenderent, quod ibi perfacile solet et senioribus evenire, infusa repente densissima nebula, tramitem recti itineris perdiderunt. Cumque tota die ac nocte discurrentes per heremi vastitatem nequaquam potuissent aegrotantis cellulam repperire, tam itineris lassitudine quam inedia sitique confecti, fixis genibus in orationis officio spiritum domino reddiderunt. Qui post haec vestigiorum indiciis diutissime perquisiti, quae in locis illis arenosis tamquam nivibus impressa signantur, donec ea ut levi ventorum flatu tenuis arena discurrens rursus operiat, inventi sunt ficus intactas ut acceperant reservasse, eligentes scilicet animam magis quam fidem depositi perdere, vitamque potius amittere temporalem quam senioris violare mandatum.

Adhuc unum beati macharii profertur **Capitulum xxxix.** mandatum a nobis salutare mandatum, quo libellum ieiuniorum et continentiae tanti viri claudat sententia. Ita inquit debere monachum ieiuniis operam dare, ut centum annis in corpore commoraturum; ita motus animi refrenare, et iniuriam oblivisci, tristitiasque respuere, dolores quoque ac detrimenta contempnere, tamquam cottidie morientem. In illo namque utilis est et prudens discretio, aequali monachum districtione faciens semper incedere, nec permittens sub occasione debilitati corporis de arduis ad perniciosa praerupta devolvi. In hoc vero magnanimitas salutaris valeat non solum quae videntur prospera mundi praesentis despicere, verum etiam adversis tristibusque non frangi, et ea velut parva nullaque contempnere, illuc habens defixum iugiter suae mentis intuitum, quo cottidie singulisque momentis accersiendum esse se credit.

Incipiunt capitula lib. vi.

De spiritu fornicationis.

i De duplici pugna adversus spiritum fornicationis.

De principali correctione adversus spiritum fornicationis. ii.

Quantum ad superandum fornicationis incentivum remedium conferat cum continentia solitudo. iii

Quid intersit inter continentiam et castitatem, et an utraque simul habeant. iij.

Quod impugnatio fornicationis solo humano studio non posse vinci. iiij.

De peculiari gratia dei munere castitatis. v v.

Exemplum de agone mundiali secundum sermonem apostoli. vi.

De comparatione purificationis eorum qui in terreno agone certamen habituri sunt. vii.

Quantam semper cordis puritatem parare dei oculis debeamus. viii.

Quod sit indicium perfectae et integrae puritatis. ix.

Quo vicio illusio nocturna procedat. x.

Quod castitatis puritas sine mundicia cordis nequeat obtineri. XI.
Quae sit purgationis carnalis prima custodia. XII.
Quod non laudem studeamus tegere castitatis, sed effectum eius expetere. XIII.
Quod specialiter castitatis virtus ab apostolo sanctimonia nuncupetur. XIIII.
De alio apostoli testimonio super eadem sanctimonia castitatis. XV.
Quod spes sublimioris praemii debeat custodiam castitatis augere. XVI.
Quod sicut absque humilitate castitas obtineri non potest, ita sine castitate scientia. XVII.
Sententia sancti Basilii de qualitate virginitatis suae. XVIII.
Qui finis nostrae integritatis ac puritatis sit. XIX. — tum mentis exercitate. XXI.
Quemadmodum perfectae puritatis statum retinere possimus. XX.
Usque adquem modum possit integritas corporis nostri perduci, ut quod indictum sit adpro-
Remedia curationis quibus perfecta possit cordis et corporis nostri puritas permanere. XXII.

Secundum nobis traditionem patrum. Incipit de spiritu fornicationis.

Secundum adversus spiritum fornicationis certamen est longum prae ceteris ac diuturnum, et perpaucis ad purum devictum, immane bellum. Et quod eum a primo pubertatis tempore impugnare incipiat humanum genus, non nisi prius cetera vitia superentur extinguitur. Duplex namque est oppugnatio gemino armata vitio consurgens ad proelium. Et idcirco similiter ei gemina acie resistendum. Siquidem ut morbo carnis aeque cordis vitium adquirit, ita nisi utrisque pariter dimicantibus nequit debellari. Hoc enim sufficit solum corporale ieiunium ad conquirenda ut possidenda perfectae castimoniae puritate, non praecesserit contritio spiritus et oratio contra hunc inmundissimum spiritum perseverans. Deinde continuata meditatio scripturarum. Huic si fuerit spiritalis adiuncta labor et opusque manuum instabiles cordis pervagationes coercens ac revocans. Et ante omnia fundata fuerit humilitas vera, sine qua nullius penitus vitii poterit umquam triumphus adquiri.

Capitulum II.

Principaliter enim vitii huius correctio de cordis perfectione descendit, ex quo et huius morbi virus dominum voce prodi signavit. De corde inquit exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, et cetera. Illuc ergo est primum expiandum, unde fons vitae mortisque manare cognoscitur. Dicente Salomone: Omni custodia serva tuum cor, ex his enim sunt exitus vitae. Caro enim eius arbitrio atque imperio famulatur. Et idcirco

eo summo studio parsimonia ieiuniorum sectanda est, ne escarum habundantia
refecta caro, preceptis anime salutaribus adversata, rectorem suum spiritum deiciat inso-
lescens. Ceterum si omnem summam in castigatione tantum corporis collocemus, anima non similiter
a ceteris vitiis ieiunante, nec meditatione divina et spiritalibus studiis occupata, nequaquam
ad illud sublimissimum vere integritatis fastigium poterimus ascendere, illo quod in nobis est
principale puritatem nostri corporis infestante. Oportet ergo nos mundare prius iuxta
sententiam domini id quod intus est calicis et parabsidis, ut fiat et id quod deforis est mundum. Quo-

Capitulum III.

Dem cetera vitia et usu hominum et exercitio cotidiano purgari
solent, et quodammodo ipsius lapsus offensione curari, utputa ire, tristicie, inpatientie
languor meditatione cordis ac pervigili sollicitudine fratrum et frequentia et assidua provo-
catione sanatur. Que utique commota manifestantur sepius et crebrius arguuntur ocius per-
veniunt ad salutem. Hic vero morbus corporis afflictione et contritione cordis solitudine quoque
ac remotione indiget, ut possit ad integrum sanitatis statum perniciosa estuum febri de-
pulsa pervenire. Sicut plerumque certa egritudine laborantibus utile est cibi noxii ne
oculorum quidem ipsorum obtutibus afferantur, ne quod aspectus occasione desiderium eius letale
gignatur, ita plurimum confert ad depellendum hunc specialiter morbum quies ac solitu-
do, ut mens egra nullis diversis figuris inpellata ad puriorem perveniens contemplationis in-
tuitum facilius pestiferum concupiscentie fomitem radicitus possit eruere.

Capitulum IIII.

Nemo tamen ex hoc negare nos putet in congregatione fratrum positos inveniri
continentes, quod perfacile posse fieri confitemur. Aliud enim est continentem esse, id est enkratem, (encratem)
aliud castum et ut ita dicam in affectum integritatis vel incorruptionis transire, quod
dicitur agnon, que tantum illis solis tribuitur, maxime qui virgines ut carne ut mente permanserunt,
ut utique Iohannes in novo testamento, in veteri Helias quoque Ieremias et Daniel fuisse nos-
cuntur. In quorum gradu hi quoque non inmerito reputabuntur, qui post experimenta corrup-
tionis ad similem puritatis statum per laborem longum et industriam integritate mentis et
corporis pervenerunt, et aculeos carnis non tam inpugnatione concupiscentie turpis quam
nature commodo motu sentiunt. Quod nec statim dicimus difficillime posse inter hominum turbas
apprehendi. Verum vel impossibile sit unicuique non nostra sententia exspectet agnoscere, sed con-
scientie sue timetur examine. Ceterum continentes multos existere non dubitamus, qui in-
pugnationem carnis quam vel raro vel cotidie sustinent, seu metu gehenne seu desiderio
regni celorum extinguunt atque conpescunt. Quos seniores sicut pronuntiant posse non pe-
nitus incentivorum obtrectatione carere, ita securos et incolumes semper existere non posse de-
finiunt. Necesse est enim quemque in colluctatione positum quamvis frequenter adversarium

uincat ac superet et ipsum tamen aliquando turbaret. Capitulum . V .

Quapropter si nobis cordi est agonem spiritalem cum apostolo legitime decertare hunc
immundissimum spiritum superare omni mentis intentione non nostris viribus confidentes sed opi-
tulatore domino festinemus. Tamdiu namque hoc uitio animam necesse est inpugnari donec
se bellum gerere super uires suas agnoscat nec labore uel studio proprio uictoriam
obtinere se posse nisi domini fuerit auxilio et protectione suffulta. Capitulum . VI .

Et ita cum omnibus uitiis perfectius et citius expugnatione uitiorum domini sit
gratia atque uictoria in hoc precipue peculiare beneficium dei ac speciale donum et pa-
trum sententia et experimento purgationis ipsius manifestissime declaratur his qui eam
meruerint possidere. Quodammodo enim exire de carne est in corpore commorantem et ultra
naturam est fragili carne circumdatam carnis aculeos non sentire. Et idcirco impossi-
bile est hominem suis ut ita dixerim pennis ad tam precelsum celesteque premium subvola-
re nisi eum gratia domini de terreno ceno munere castitatis adduxerit. Nulla etenim uirtute tam
proprie carnales homines spiritalibus angelis imitatione conuersationis equantur quam merito
et gratia castitatis per quam adhuc in terra degentes habent secundum apostolum municipatum
in celis. Quod deposita corruptela carnali habituros sanctos promittit in futurum
hic iam in carne fragili possidentes. Capitulum . VII .

Audi quid dicat apostolus. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet. A
quibus omnibus dixit inquiramus ut possit nobis spiritalis agonis instructio comparatione
carnalis acquiri. Illi etenim qui in hoc agone insidiis student legitime decertare
uescendi omnibus escis quas desiderii libido suggesserit non habent facultatem sed illis tantum
quas eorundem certaminum statuit disciplina. Et non solum interdictis escis et ebrietate omnique
crapula eos necesse est abstinere uerum etiam cuncta inertia et ocio atque desidia ut cotti-
dianis exercitiis iugique meditatione uirtus eorum possit accrescere. Et ita omni sollicitu-
dine ac tristicia negociisque secularibus affectu quoque et opere coniugali efficiuntur alieni
ut preter exercitium discipline nichil aliud nouerint nec ulli mundiali cure penitus
implicentur ab eo tantum qui certamini presidet sperantes cottidianum uictum et
coronam glorie condignaque premia uictorie laude conquirere atque in tantum se
mundos ab omni coitus pollutione custodiunt ut cum se preparant agonum certami-
ni ne qua forsitan per somnium nocturna delusi fallacia uires minuant mul-
to tempore conquisitas laminis plumbeis renum contegant loca quo scilicet metalli
rigor genitalibus membris applicatus obscenos humores ualeat inhibere intelli-
gentes se procul dubio esse uincendos nec iam posse propositum certamen depositis ui-
ribus adimplere si peruisam prouidentie soliditatem fallax noxie uoluptatis ymago
corrumpit.

Itaque si agonis nuptialis intelleximus disciplinam, cum exemplo beatus apostolus nos voluit erudire, docens quanta in illa sit observatio, quanta diligentia, quanta custodia, quid nos conveniet facere, qua puritate oportebit custodire nostri corporis atque animae castitatem, quos necesse est cotidie sacrosancti agni carnibus vesci, quas neminem immundum contingere etiam veteris legis praecepta permittunt. In Levitico namque ita praecipitur: Omnis mundus manducabit carnes. Et anima quaecumque comederit de carnibus sacrificii salutaris quod est domini, in qua est immunditia, peribit coram domino. Quantum est igitur integritatis munus, sine quo et illi qui erant sub veteri testamento sacrificiis typicis non poterant interesse, et qui mundi huius corruptibilem coronam cupiunt adipisci nequeunt coronari. · vii ·

Capitulum · VII ·

Itaque omni custodia cordis nostri sunt latebrae primitus expiandae. Quod enim illi in corporis puritate cupiunt assequi, nos debemus et in arcanis conscientiae possidere, in quo dominus arbiter atque agonotheta residens, pugnae cursus et certaminis nostri iugiter spectator, ut ea quae in propatulo horremus admittere, ne intrinsecus quidem coalescere incauta cogitatione patiamur, et in quibus humana cognitione confundimur, ne occulta quidem conibentia polluamur. Quae licet possit hominum praeterire notitiam, sanctorum tamen angelorum, ipsiusque dei omnipotentis scientiam, quam nulla subterfugiunt secreta, latere non potest.

Capitulum · VIII ·

Huius puritatis hoc erit evidens indicium ac plena probatio, si ut nulla imago decipiens quiescentibus nobis et in soporem laxatis occurrat, ut certe interpellans nullos concupiscentiae motus valeat excitare. Licet enim ad plenam peccati noxam talis commotio minime reputetur, tamen necdum perfectae mentis indicium est, nec ad plenum excocti vitii manifestatio, cum per fallaces imagines huiusmodi operatur illusio.

Capitulum · X ·

Qualitas enim cogitationum quae distentionibus diei negligentius custoditur, probatur quiete nocturna. Et idcirco cum incesserit aliqua illusio, non culpa somni credenda est, sed negligentia temporis praecedentis, et manifestatio morbi latentis intrinsecus. Quem non primitus noctis hora parturit, sed intimis animae reconditum fibris, ad cutis superficiem soporis requie producit, arguens occultas aestuum febres, quas per totum diei spatium noxiis cogitationibus pasti contraximus. Ut solent malae quoque valitudines corporum non ea colligi tempestate in qua videntur emergere, sed negligentia praeteriti temporis adquisitae, quam pastus quis imprudenter escis contrariis noxios humores sibimet letalesque contraxerit.

Capitulum XI.

Ideoque humani generis creator et conditor deus artificii sui naturam prae omnibus emendationemque cognoscens, illic curam adhibuit medicinae unde causas morbi principaliter noverat emanare. Quicumque inquiens viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est eam in corde suo. Petulantes oculos notans

ñ tam eos arguit. qm̃ illũ interiorem sensum qui officio eoꝝ male · utit᷑
ad uidendũ. Cor naq; est egrum. ⁊ sauciũ libidinis telo. qđ ad cõcupiscẽ
dũ uidet. Beneficiũ intuit⁹ recte sibimet actratore cõcessum. suo uicio
ad opm̃ ꝑuoꝝ mulcia cõtorquẽs. ⁊ in semetipso recõditũ cõcupiscẽtie mor
bũ. cõtemplatõis occõne pdoceus. Idcirco ꝰ huic ꝑcipitur salutare ma
datũ. cui᷒ uicio pessim⁹ languor uisus occasione ꝓcedit. Non enĩ dicit. Oĩ
custodia sua oculos tuos. Ꝙs utiq; oportuit ꝑncipalit᷑ custodiri. si ex ipsis cõ
cupiscẽ ꝓditer affectũs. Sith enĩ amplius oculi qm̃ simplex aĩe ꝓbent uisionis
officiũ. s; dicit. Oĩ custodia sua tuũ cor. illi potissimũ inpõita mediana.
q̃ utroq; abuti pot odoꝝ uisio. Capitulum · xiii.

Hec igr̃ erit ꝑgatõis huius prima custodia. ut cum in̄ti nr̃e memoria
sexus feminei ꝑ subtilem suggestiõe dyabolice calliditatis obrepsit. pri
mũ recordatõne ꝑmissa. matris. sororũ uel parentũ. seu ceterarum feminarũ sc̃arũ
q̃ntocius eam de nr̃is recessib; extrudẽ festinem᷒. ne si fuerim᷒ in ea diutius
imorati. occasione sexus semel incepto. ilico malorum ad eas ꝑsonas exinde ste
tim devoluat ac ꝑcipitet mentem. ꝑ quas noxias cogitatõnes possit inserere.
Quã obrem illius ꝑcepti iugit᷑ meminisse debemus. Oĩ custodia sua tuũ
cor. Et scđm dei principale mãdatũ sollicite ꝑ̃cutis obseruare noxiũ caput.
id est cogitatõnũ malarũ ꝑncipia. quib; ꝑ̃pere in aĩam nr̃am dyabolus
temptat. nec sinam᷒ ꝑ negligentiã penetrare in cor nr̃m. reliquũ eius corp᷒
id est oblectatõis assensum. Qui ꝓcul dubio si fuerit intromissus. morsu uiru
lento mentem inmiimet captiuatam. Emergentes ⁊ peccatores terre nr̃e. id est sen
sus carnales in matutinis sui ortus nos oportet extingůe. ⁊ dũ adhuc ꝑuuli
sunt. allidere filios babylonis ad petram. Qui nisi dum teneri sunt fuerint
necati. adulti ꝑ conibentiã in ꝑniciem nr̃am ualidiores insurgent. aut certe
ñ sine magno gemitu ⁊ labore uicent᷑. Dum enĩ fortis tempore scil; nr̃ domum
suã custodit armat᷒ recessus cordis sui dei timore cõmuniẽs. in pace erit omĩs
substãcia eius id est emolumẽta laboꝝ ac uirtutes longo tempore cõquisite. Si autẽ fortior
superueniẽs uicit eum. id est dyabolus. cogitatõnũ cõsensu. arma eius diripiet
in quib; cõfidebat. id est memoriã scripturarũ uel timorẽ dei. Et spolia eius
diuidet. uirtutũ scil; merita ꝑ cõtraria uicia queq; dispergens. Capitulum xiiii.

Et ut cuncta ꝑteream que in sanctis scripturis ob laudem uirtutis huius in
serta sunt. Non enĩ ꝓpositum est michi in laudem texere castitatis. s; de q̃
litate ipsius uel quemadmodũ adquiri ⁊ custodiri debeat. qui nec sit finis

eius patrũ traditõibꝫ explicare. Unam tñ ponam apl̄i ħ sniam q̃
pateat quali̇ illam tessalonicẽsibꝫ scribens ũtutibꝫ ꝑtulit uniuũsis. tali eam
ũdi nobilitate commendans. Capitulum .xv.
Hec est inquiens uoluntas dei sãficatio ũra. Et ne forte dubiũ nobis relin
queret ul̄ obscurum quid ũa sãficatõm uoluit applãre. utrũ iusticiam an
caritatẽ. an hũilitatẽ. an paciam. In oĩbꝫ eñ ũtutibꝫ credit̃ adquiri sãfica
tõ. Infert manifeste designat quid ꝑ̃ sãficatõm uoluit applãre. Hec ẽ
uoluntas dei sãficatõ ũra. ut abstineatis uos ing̃ afornicatõe. ut sciat unus
q̃sꝫ ũrm uas suũ possidẽ inhonore et sãficatõe. nõ inpassione desiderii sicut et
gentes que ignorãt dm̃. Vide quibus eam laudibꝫ ꝑsequat̃. honorẽ uasis idꝫ cor
pis ũri. et sãficatõm appellans eam. Igitur ecõtrario qui inpassione desidiĩ est. in
ignoniã et inmũdicia cõsistit. et alienus asãficatõe ĩuatur. Tcõ quoq; pꝰ pauca
infert. rursꝰ eam sãmoniã ꝑnũcians. Non eñ uocauit nos deus inignoniam.
ſꝫ insãmoniã. Itaq; qui hec sp̃nit. nõ hõiem sp̃nit ſꝫ dm̃. qui ẽ dedit sp̃m suũ
sãn inobis. auctoritatẽ p̃cepto suo inuolabilem fixit dicens. Qui hec sp̃nit id ẽ
que desãmonia p̃fanis sunt. ñ hõiem sp̃nit. hoc ẽ me qui hec p̃cipio. ſꝫ dm̃ q̃
inme loquit̃. qui ẽ sp̃m suo scõ cor nr̃m hitaclm deputauit. Cerino sup̃ftibꝫ
ũbis ac p̃uris quibꝫ eam p̃conis. q̃ntisꝫ extulit laudibꝫ. p̃mũ ũtuti huic sãfica
tõm ꝑ̃ tribuendo. Deinde ꝑhanc asserens uas nr̃m corpis inmũdicia liberandũ.
Tertio. q̃d abiecta ignoniã et cõtumelia inhonore sit et sãficatõe mansurũ.
Postremo. que sũma est ꝑfecti p̃mii ac btitudinis remuniatio. ꝑhanc habita
tõre ꝑsonis scm̃ sp̃m fore designauit. Capm̃ xvi.
Et licet ad finem libelli tendat oro. aliut adhuc simile huic ꝑ̃simũm eius
apl̄i testimoniũ ponã. Adhebreos nãq; scribens. pacẽ inquit sectamĩ cũ oĩbꝫ
et sãmoniã. sine qua nemo uidebit dm̃. Hic quoq; euidentr̃ sine sãmonia q̃
solet integratẽ intus. ut ꝑitatem corpis applãre. ꝑnũciauit dm̃ penitꝰ uideri
ñ posse. Similr̃ et hic infert. eũdem sensum explanãs ne quis fornicator aut
ꝑfanus ut esau.
Itaq; q̃m̃ sblime celesteq; Capm̃ xvii.
est p̃miũ castitatis. tãto grauioribꝫ adũsarioꝛ insidiis lacessitur. Et ideirco
ꝑpensius nobis est ñ solum cõtinẽtia corpis. uerũ ẽ cõtricio cordis assiduis oro
nũ gemitibꝫ adhibenda. ñ cibaria carnis nr̃e q̃ rex babilonis icentiuis sug
gestionũ carnaliũ succẽdẽ ñ desistit. descendente incorda nr̃a rore scã sp̃c exti
guat̃. Ut eñ hanc semoriis aũr apphendi ñ posse nisi ꝑ̃us hũilitatis incorde
fũdamẽta fuerit collocata. ita nec adfontẽ quidem uẽ sãce ꝑuenire posse

desinunt. donec penetralibus animae nostrae radix vitii huius insedit. Et possibile quidem
esse integritatem sine scientiae gratia reperiri. Inpossibile non scientiam spiritalem si-
ne integritatis castimonia possideri. quia et divisa sunt dona et non omnibus una gratia
spiritus sancti tribuitur, sed ad quam se unusquisque studio vel industria sua dignum aptumque
praebuerit. Denique cum in omnibus apostolis sanctis universae integritatis perfectam fuisse credamus
habundantiam, tamen scientiae donum exuberavit in paulo, qui se ad hanc aptum soller-
ti studio atque industria praeparavit. Capitulum · XVII

Fertur sancti basylii caesariensis episcopi districta sententia. Et mulierem inquit ig-
noro, et virgo non sum. In tantum intellexit incorruptionem carnis non tam in mulieris
esse abstinentia quam integritate cordis, quae vere incorruptam perpetuo sanctimoniam
corporis vel timore dei vel castitatis amore custodit. Capitulum · XVIII ·

Itaque hic est integritatis finis ac perfecta probatio, si quiescentibus nobis titilla-
tio voluptatis nulla subrepserit, ac per necessitatem naturae nobis inconscius concreti-
one egeratur obscene. Quas sicut abscidere penitus et inpetum amputa-
re super naturam est, ita revocare ad inevitabilem rarissimamque naturae necessitatem
summae virtutis est, quo pulsare monachum duobus interpositis mensibus solum. Quod tamen
dicimus sit secundum nostram experientiam non secundum sententiam seniorum. a quibus etiam haec memo-
ratu terminis induciae admodum iudicabantur anguste. ne si hoc modo quod ab ipsis per-
cepimus voluerimus exponere, hi forte qui per neglegentiam suam vel remissioris studio
propositi hanc numquam experti sunt incredibilia vel impossibilia descripsisse condemn-

Quem statum ita tenere perpetuo poterimus, ac numquam naturalem Capitulum · XX
modum vel tempus excedere, si supra comprehensum, si dominum non solum sectorem ac-
tuum nostrorum, verum etiam cogitationum cunctarum diurnum pariter nocturnumque inspectorem
esse et conscium cogitemus. ac pro omnibus quae in nostro corde versantur, sicut pro
factis et operibus nostris rationem nos ei redditos esse credamus. XXI ·

hoc usque igitur festinandum nobis est, et eo usque adnisus animae nostrae ut car-
nis incentiva pugnandum, donec ista carnis conditio necessitatem naturae exp-
leat, non suscitet voluptatem. concretam exuberantiam sine ullo pruritu noxaque
pellens, non pugnam suscitans castitati. Etenim mens dum adhuc dormiens
imaginum visione deluditur, noverit se nondum ad integritatem perfectam castimoniae
Igitur illusiones haec ne dormientibus quidem nobis · XXII · excoctam
tribuere valeant, aequale moderatumque est semper tenendum ieiunium. Quisquis
enim mensuram districtionis excesserit, necesse est ut modum quoque remissionis excedat.
Quia inaequalitate detentus, ob hoc tranquillitatis planissimo statu sine dubio re-

notabitur nunc quidem nimia inanitate defectus. nunc autem cibo propensiore dist-
entus. Cum inmutatione siquidem refectionis qualitatem quoque puritas nostre mentis est
inmutari. Deinde iugis humilitas. ac patientia cordis adhibenda precipue est. atque
intenta adversus iram uel ceteras passiones perdiem cautio. Ubi enim furoris insidiis
intratur libidinis quoque nostre incendium penetrare. Ante omnia uero pugil necessaria
est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas et custodia diei nocturnam preparant casti-
tatem. ita nocturne uigilie cordi puritatis et observationi diurne statum solidissimum roburque promittunt.

i Quod peregrinum sit bellum filargirie et eadem non sit. Incipiunt capitula libri vii.
in homine naturalis ut cetera uitia. ii Quam perniciosus sit morbus filargirie.
iii Que nobis inuicem naturalibus sit utilitas. De filargiria.
iiii Quod inesse nobis quedam naturalia uitia sine creatoris dicamus iniuria.
v De uitiis que extra naturalem motum nostro uitio contrahuntur.
vi Receptus semel filargirie morbus quam difficile pellatur. Et mane non possit.
vii Quibus modis filargiria generetur. uel quantorum malorum sit eadem generatrix.
viii Quod filargiria omnes uirtutes impediat. ix Quod monachus habens pecunias in cenobio per
x Quantae filargirie laborem subeat desertor monasterii. qui antea plenissimis opibus inuitabat.
xi De occasione custodiende pecunie feminarum contubernia requirant.
xii De exemplum cuiusdam tepidi monachi filargirie laqueis obligati.
xiii Quid conferant seniores iunioribus in denudatione neruorum.
xiiii Quibus exemplis morbus filargirie triplex esse doceatur.
xv Male renuntians quam renuntiante. quid differat.
xvi Cuius testimonii colore se tueatur qui exui facultatibus suis noluit.
De renuntiatione apostolorum et ecclesie primitive. xvii.
xviii Quod si apostolos imitari uelimus non debeamus nostris diffinitionibus uiuere sed illorum exempla sectari.
Sententia sancti Basilii episcopi adversus syncletium prolata. xix.
xx Quam ignominiosum sit a filargiria superari. xxi Quemadmodum superanda sit filargiria.
xxii Quod possit quis et non habens pecunias filargirius iudicari. Exemplum de iuda. xxiii.
xxiiii Quod filargiria nisi nuditate uinci non possit. Et docet non resumere quod renuntians abdicauit.
De exitu ananie et saphire et iude. quod filargiria impellente subierunt. xxv.
xxvi Quod lepram anime inferat spiritualem. xxvii Testimonia de scripturis quibus perfectionem desiderans
xxviii Quod adversus filargiriam uictoria non aliter possit nisi nuditate adquiri.
Quemadmodum possit nuditas a monacho retentari. xxix.
xxx Que remedia sunt morbum filargirie. xxxi. Quod non possit quis filargiriam
uincere nisi in cenobio perseuerans. Et quemadmodum possit ibidem permanere. Amen.

Incipit de filargyria.

Tertius nobis est conflictus adversus filargyriam. Capitulum
quam nos amorem pecuniarum possumus appellare. primum
peregrinum bellum et extra naturam nec aliunde in monacho sumens principium quam de corruptae ac tepidae mentis ignavia. Et plerumque initio abrenuntiationis male arrepto et erga Deum tepido amore fundato.
Cetera namque vitiorum incitamenta humanae inserta naturae vel ingenita videntur in nobis habere principia et quodam modo inviscerata carni ipsique propemodum coaeva nativitati discretionem boni malique praeveniunt et licet prima arripiant hominem longo

Hic vero morbus posterius superveniens. ·II· tamen labore vincuntur.
et extrinsecus accedens animae quanto facilius caveri potest ac respui tanto neglectus et intromissus semel cordi fit perniciosior cunctis difficiliusque expellitur. Malorum namque omnium efficitur radix multiplices fructificans fomites vitiorum. Ut puta

Nonne videmus non solum in pueris. ·III· carnis simplices motus
in quibus adhuc innocentia boni malique praevenit discretionem verum in parvulis lactantibus. Qui cum ne vicinum quidem illius libidinis in semetipsis habeant motus carnis naturali incitamento sibi inesse designant. Irae quoque aculeos truces nunc similiter in parvulis iam vigere conspicimus et antequam patientiae virtutem agnoscant iniuriis eorum commoveri et ab eorum sentire quod per iocum contumelias irrogatas ac nonnumquam cum desint vires voluntas tamen ultionis ira instigante non deest. Nec hoc dico quo vocem naturam conditionis in culpam sed quo asseram motus hos qui procedunt ex nobis quosdam quidem utilitatis causa nobis insertos quosdam vero neglegentiae vitio ac male voluntatis arbitrio extrinsecus introduci. Siquidem hi quos supra diximus motus carnales ob reparationem sobolis et posteritatis propaginem suscitandam utiliter sunt corpori nostro providentia creatoris inserti non ad perpetranda flagitia stuprorum et adulteria que legis etiam auctoritate damnantur. Irae quoque aculeos nunc saluberrime nobis intellegimus attributos ut nostris vitiis et erroribus indignantes virtutibus potius ac spiritalibus studiis occupemur omnem caritatem Deo et patientiam nostris fratribus exhibentes. Tristitiae quoque utilitas quanta sit novimus que inter cetera vitia cum in contrarium aliquem est mutata numeratur. Est enim et secundum Dei timorem pernecessaria et secundum saeculum admodum perniciosa ut docet apostolus dicens. Quae enim secundum Deum est tristitia paenitentiam ad salutem stabilem operatur. Saeculi autem tristitia mortem operatur.

Non ergo si dixerimus hos motus Capitulum ·IIII·
a creatore nobis insertos ex eo culpabilis ille videbitur sed si nequiter his abuti maluerimus eos ad noxia potius ministeria detorquere et velimus pro infructu

osis ac sclaribus vitiis. non pro salutari pugna et vitiorum correctione certari.
Velut etiam si non nobismetipsis utilis. sed contra medicinam domini inimicis fratribus irasca
mur. Et si stimulum quis ad necessarium et utile mysterium contributum ad neque
noluit in sonitum detorquere. non ex hoc infamabitur mariti conditoris. Sed quod ille
ad usum bonum attendi aptum ac necessarium constituit. iste hoc usus est ad nocendum.

Capitulum V.

Dicimus tamen quaedam vitia sine ulla praecedente naturali occasione concrescere. sed solius corruptae ac male volun
tatis arbitrio. ut est invidiae ipsiusque filargyriae. Quae nec cum nulla habeant
in nobis de naturali instinctu principia. extrinsecus contrahuntur. Quae nec tamen quanto
tam facilia sunt ad cavendum et oportuna ad declinandum. tam occupatam mentem
atque possessam miseram faciant. vixque ad sanitatis concedunt remedia pervenire.
sive quod non merentur cito caelesti medicina. qui ab his sauciati sunt. quos vel
ignorare vel vitare vel facillime vincere potuerunt. vel etiam quia male fundati inuti
liter in structuram et perfectionis culmen suscipere indigni sunt.

Capitulum VI.

Quam ob rem nulli vilis despicabilisque videatur hic morbus. qui sicut potest perfaci
le declinari. ita si quempiam possederit ad sanitatis remedia vix pervenire con
cedit. Receptaculum namque est vitiorum malorumque omnium radix. et inextricabilis
nequitiae fomes efficitur dicente apostolo. Radix omnium malorum filargyria. id est amor
pecuniae.

Capitulum VII.

Hoc igitur cum remissam tepidamque monachi possederit mentem. primitus eum in exigua summa sollicitat. iustas quasdam et velut rationa
biles ei colores obiciens. ut reservare sibi aliquid pecuniae debeat. Causatur namque
ea quae praebentur in monasterio quamvis non esse sufficientia. et sano robustoque corpore
vix posse tolerari. Quid faciendum. si valitudo mala contigerit et reconditum non fuerit
aliquid peculiare quo sustentetur infirmitas. praebitionem esse praetenuem. et negli
gentiam erga aegrotantes maximam. Si ipsum aliquid non fuerit quod cura corporis va
leat adhiberi. misere esse moriendum. Ipsum quoque vestimentum non sufficere quod praebetur. nisi pro
curaverit unde sibi aliud valeat exhibere. Postremo non diu posse in eodem loco vel
monasterio commorari. et nisi paraverit sibi viatici sumptus evectionisque transmarinae
mercedem. non posse cum voluerit transmigrare. et necessitate inopiae coartatum labo
riosam ac miserabilem absque ullo profectu vitam iugiter tolerare. Inopem quoque
se semper ac nudum non sine improperio aliena stipe sustinendum. Itaque cum huiusce
modi cogitationibus laqueaverit mentem. qualiter vel unum saltim denarium adquirere possit
excogitat. Tunc peculiare opus quod exerceat abbate nesciente sollicita mente perqui
rit. Quod vendens clam et optato tandem potitus nummo. qualiter eum duplicet

acrius vehementiusque torquetur. Ubi eum reponat cuive eum credat ambiguus.
Deinde quid ex eo emat. vel qualiter illum commercio valeat duplicare. cura gravio
re distenditur. Cumque illi et hoc ex voto cesserit. tunc avidior fames acquirendi auri sibi tan
toque vehementior suscitatur. quanto et summa lucri maior apponitur. Cum pecunia etiam
enim vita longeva promittitur. senectus incerta. infirmitates diuturne atque prolixe. que
non maior summa in iuventute fuerit preparata. tolerari in senecta non possint. Agitur itaque
infelix anima serpentinis nexibus obligata. dum male coacervata nequiore
cura concupiscit augere. pestem sibi qua durius inflammetur ipsa parturiens. totaque
lucri cogitatione possessa. nichil aliud respicit cordis intuitu. quam unde pecuniam
parare valeat. per quam possit de monasterii disciplina quantocius evolare. Nullam ex
hibens fidem ubi potuerit nummi spes aliqua refulgere. pro hac non mendacium non periu
rium. non furti facinus admittere perhorrescit. Non fidem frangere. non iracundie noxio
furore succendi. si quoquam a spe questus exciderit. non honestatis. non humilitatis modum
transcendere perhorrescit. Fitque ei pecunia ut aliis venter. ita huic aurum et spes lucri
pro deo. Unde beatus apostolus huius morbi noxia venena perspiciens. non solum eam radicem esse omnium
malorum. verum etiam ydolorum servitutem pronunciavit dicens. Et avaritia quod in greco dicitur filar
giria. que est simulacrorum servitus. Cernis igitur ad quantam labem morbus hic per gradus singulos
crescat. ut etiam ydolorum vel simulacrorum servitus apostoli voce pronunciaretur. eo quod figura
dei et ymagine pretermissa. quam devote serviens domino inmaculatam in semetipso debu
it custodire. hominum figuras impressas auro diligere pro deo maluit et tueri. VIII.

Talibus igitur decessionum profectibus in deterius crescens. nullam deinceps humili
tatis. nullam caritatis. nullam obedientie. non dicam virtutem. sed umbram quidem re
tinere contendit. Indignatur ad omnia et ad singula opera murmurat atque suspirat. Nullaque
iam reverentia reservata. velud equus indomitus ad precipitium fertur infrenis. nec
victu cottidiano. nec solito indumento contentus. non se diutius hec toleraturum esse
testatur. deumque non ibi solummodo esse proclamat. nec salutem suam in illo tantum loco esse

Itaque instabilitans sive viaticum habens nummos **Capitulum IX.** conclusam.
in quorum presidio alarum velut instar aptabitur. tamquam ad transmigrandum paratus. insolen
ter ad omnia precepta respondet. et tamquam peregrinum extraneumque se gerens. quicquid
indigentia correctione perspexerit. negligit atque contemptur. Cumque furtim possi
deat reconditam pecuniam. nec calciamenta quidem ac vestimenta se habere conqueritur.
darique sibi tardius indignatur. at si forte dispensatione senioris ei prius qui
nichil penitus habere cognoscitur aliquid horum fuerit inpertitum. maioribus ire stimulis in
ardescat. seque despici veluti extraneum putat. nec ad ullum opus manus suas acco

modare contendit. Reprehendit omnia que necessario sibi monasterii conpellit utili-
tas. Deinde occasiones quibus offendi ut irasci debeat studiose perquirit,
ne levitatis motus de cenobii disciplina videatur exire. Nec solus tamen transmigrare
contendit, ne tamquam suo vitio deseruisse credatur, quantos poterit susurrationibus
clandestinis depravare non desinit. Quod si et temporis asperitas itineris seu navigationis
ei interclusit commeatum, per omne illud tempus suspensus anxiusque residens corde tristicias
serere et excitare non cessat. Discessus solatium et excusationem levitatis non se aliter cre-
dens quam nota ut macula monasterii reputetur. Capitulum X.

Agitur itaque facibus pecuniarum suarum magis ac magis accensus, quam possesse numquam
monachum ut in monasterio resideret ut minime sub regule institutione permittitur. Cumque ex-
inde eum velut feralis quedam bestia de centro gregis separatum pecus opertunum prede
destitutione sodalium fecerit, et devoratori facilem contubernii privatione reddiderit,
eum qui prius opera monasterii levia exercere desperaverat, die ac nocte spe questus in-
fatigabiliter laborare compellit. Non orationum sollempnia, non ieiuniorum modum, non
vigiliarum regulam custodire permittit, non honestatum [illegible] orationum explere officia
sinit, dum tantum ut avaritie rabiem satiare, ut cottidianis usibus possit occur-
rere, cupiditatis ignem dum adquirendo extinguendum credit accendens. XI.

Hinc iam nulli per abruptum precipitium lapsus irrevocabili ruina fertur ad
mortem. Et non contentus solum possidere quas utique numquam habuerat, ut in toto malo
reservatam pecunias, inquirit contubernia feminarum que debeant ea que male con-
gesta ut retenta sunt custodire. Tantisque se occupationibus noxiis ac perniciosis in-
volvit, ut usque ad profundum inferni devolvitur, dum adquiescere illi apostolice sententie renuit,
ut habentes victum et vestitum his contenti quam monasterii frugalitas exhibebat. Sed vo-
lentes divites fieri incidant in temptationem et laqueum diaboli, et desideria multa et inutilia et
noxia que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupidi-
tas, id est filargyria, quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus

Non ignoro quendam qui semetipsum autumat Capitulum XII. multis
monachum, sibique quod est deterius deceptione blanditur. Qui receptus in cenobio cum
a suo moneretur abbate ne revolveretur ad illa que renuncians abdicaverat, seseque de
radice omnium malorum filargyria terrenisque laqueis expediret, at si mallet pristi-
nis passionibus emundari, quibus eum gravissime singulis momentis videbat ur-
geri, cessaret affectare ea que nec antea quidem possederat, quorum nexibus compeditus
ad purgationem vitiorum suorum sine dubio pervenire non posset, truculento vultu eidem
respondere non hesitavit: Si tu habes plurimos unde sustentes, me similiter habere cur prohibes.

Hec autem nemini uideatur uel superflua uel inhonesta. Nisi enim ·xiij·
prius exposita genera uulnerum et origines causeque morborum fuerint indagate,
nec infirmantibus poterit adhiberi congrua medicine curatio, nec ualidis conferri perfecta
custodia sanitatis. Nam et hec et multo his plura ad instructionem iuniorum solent
a senioribus qui innumeros diuersorum casus ac ruinas experti sunt, in collatione proferri.
Quorum multa sepe nimio cognoscentes in nobis, ita senioribus exponentibus
ac reuelantibus uelut qui isdem ipsi quoque passionibus pulsarentur, absque confusionis
nostre uerecundia curabamur. Cum et remedia pariter et causas infestantium nos uiciorum taci-
ti disceremus, que nos non fragilitatis nostri corporis ut obteximus ut premimus. Sed ne forte
delapsus liber in manus eorum qui in hoc proposito minus instituti uidentur patefaciat, in
expertis desudantibus solis ac festinantibus culmen perfectionis attingere, debent esse contecta.

Triplex itaque est huius ualitudinis morbus qui ab uniuersis patribus ·xiiij·
equali detestatione damnatur. Unus hic cuius superius descripsimus labem, qui
decipiens miserabiles quosque ea que ne ante quidem cum in seculo degerent pos-
sidebant, cogere persuadet. Alius qui hec que in primordiis sue renuntiationis
abiecerant, post hoc resumere ac rursum desiderare compellit. Tercius qui initio malo
uitiosoque contractus, et ab imperfectione incipiens, eos quos semel hoc tepore mentis in-
fecit, paupertatis ac diffidentie timore perteritos, spoliare se cunctis mundi faculta-
tibus non sinit, easque pecunias uel substantias quas utique renuntiantes abicere debuerant re-
seruantes, ad euangelicam perfectionem numquam peruenire concedit. Quarum trium ruinarum
exempla et in scripturis sanctis inuenimus non leui pena fuisse dampnata. Nam iezi
ea que ne ante quidem possederat uolens acquirere, non modo gratiam prophetie possidere non me-
ruit, quam per successionem uelut hereditariam a suo huic magistro susciperet, uerum et
e contrario eterna lepra sancti helysei maledictione perfunditur. Iudas autem uolens resu-
mere pecunias quas antea Christum secutus abiecerat, non solum ad proditionem domini lapsus
apostolatus gradum perdidit, sed et uitam ipsam communi exitu finire non meruit, eamque
biothanati morte conclusit. Ananias et saphira reseruantes partem aliquantulam ex his
que possederant apostolico ore morte multantur. Capitulum ·xv·

De his igitur qui dicentes renuntiasse se huic mundo, rursus incredulitate
fracti nudari terrenis opibus timent, in deuteronomio mistice precipitur. Si quis est
formidolosus et corde pauido, non egrediatur ad bellum. Uadat et reuertatur in do-
mum suam ne pauere faciat corda fratrum suorum sicut et ipse timore perterritus est. Hoc
testimonio quid euidentius queso? Nonne manifeste mauult eos scriptura professio-

nis hui' n initiu sibimet usurpare n nomen qm exhortatione exemploq;
corrupto. & alios ab ewanglica pfcone reuocare. & in fideli infirmare trore.
Iubetur itaq; eis ut discedentes e pugna reuertant' in domu suam. q; n pot
quisqm duplici corde bella dni pliari. Vir eni duplex aio in constans e in oibz
uiis suis. & cogitantes sm illam ewanglii parabolam eu qui cu dece milibus
pgredit' cont' regem cu uiginti milibz uenietem n posse ofligere adhuc eo
longe posito postulet pacem. id est ut ne initiu quidem renunciationis arripiant.
potius qm tepide eam post exequentes maiori dein discrimine semet inuoluant. Meli
e eni n uouere. qm uouere & n reddere. Pulchre au hic cu dece milibz & ille
cu uiginti uenire describit'. Amplior eni inpugnantiu nos uitior numerus
est. qm uirtutu pro nobis dimicantiu. Nemo au pot deo seruire & mamone. n
ponens quisqm manu suam sup aratru & aspiciens retro. aptus est regno di.
Hic ergo occasionem auaritie pstine sibimet initiu facere. Cap. xvi
scripture auctoritate quida conant'. qui uitiosiore intellectu interpretan
tes apli immo dni sniam corrupe atq; ad suu desideriu gestiunt depravare.
n suam uitam ul intellectum scripturarum sensui coaptantes. sz in scripturis pde
sidio sue libidinis inflectentes. consentire eas suis opinionibz uolunt. Aiuntq; scrip
tu esse. Beatius est magis dare qm accipe. Cui interpretatione plurima enua
ta dni putant illam esse sniam qua dr. Si uis pfectus esse. uade uende omnia
que habes & da paupibz & habebis thesauru in celo. & ueni seqre me. Et hoc ar
bitrant' colore diuitias suas se abicere n debere. beatiores scilz semetipos pristina
antes. si pstinis fulti facultatibus aliis qq; de earu suphabundantia largiant'.
dum erubescunt pro xpo gloriosam cum aplo suscipe nuditate. n ope manuu. nec
monasterii psimonia uolunt esse contenti. Quibz sup est ut circumuenire nouerint
semetipos. & nequaqm renunciasse huic mundo. diuitiis pstinis incubantes.
qui si pfessione monachi re atq; ope capiunt expiri. dispsis abiectisq; omnibz.
nichilq; ex eis que renunciauerant reseruantes. cum aplo glorient' in fame & siti
Quasi u & ille simil' n potuit facultatibz. Cap. xvii In frigore & nuditate.
pstinis sustentari. qui se n ignobilem & in huius mundi ordine fuisse testat'.
cu se asserit a natiuitate ciuis romani dignitate plaui. si hoc esse ad pfectionem co
modius iudicauisset. Et illi qui ierosolimis cu essent possessores agror aut do
mor uendentes omnia. nichilq; sibi ex his penitus reseruantes. afferebant pcia eor
& ponebant ante pedes aplor. n potuerunt necessitate corporis sui faculta

ribus suis sustinere. Et si hoc profectius fuisset ab apostolis iudicatum ut ipsi esse uniuersis
probauissent. uniuersas similiter abiectis substantias maluerunt labore proprio. ut colla-
tione gentium sustentari. De quorum scriptura sanctus apostolus ad romanos scribens sic
utique eis in hoc ministerium predicans. ac stimulat eos ad hanc collationem prouocans ait.
Nunc uero proficiscar in ierusalem ministrare sanctis. Complacuit enim machedonie et achaye
collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in ierusalem. Complacuit enim et debi-
tores eorum sunt. quoniam si spiritualium eorum participes facte sunt gentes debent et in
carnalibus ministrare eis. Ad chorinthios quoque hanc sollicitudinem sibi gerens. mo-
net eos ut ante aduentum suum collationem quam ad usus eorum mittere disponebat.
solliciti prepararent. De collectis autem que fiunt in sanctis. sicut ordinaui ecclesiis ga-
latie. ita et uos facite. Unusquisque uestrum per unam sabbati thesaurizet apud se in
ipsum recondens quod ei bene placuerit. ut non cum uenero tunc collecte fiant. Cum
autem uenero quoscumque probaueritis per epistolas. hos mittam perferre gratiam uestram in ierusalem.
Et ut eos ad largiorem prouocaret collationem infert. Quod si dignum fuerit ut et ego
eam. mecum ibunt. Id est si talis fuerit oblatio uestra. que mea quoque indigeat prosecutione de-
ferri. Ad galathas quoque cum predicationis ministerium cum apostolis partiretur hoc idem se
de pactum cum iacobo petro et iohanne testatur. ut licet predicationem susciperet gentium. pauperum
tamen qui erant ierosolimis nequaquam sollicitudinem eorumque respueret. qui propter christum om-
nibus rebus suis renunciantes spontaneam subierant paupertatem. Et cum uidissent inquid
gratiam dei que data est mihi iacobus et cephas et iohannes qui uidebantur columpne esse dex-
tras dederunt mihi societatis et barnabe ut nos inter gentes predicaremus. ipsi autem in
circumcisione. tantum ut pauperum memores essemus. Quam rem omni sollicitudine se
testatur impleuisse dicens. quod et sollicitus fui hoc ipsum facere. Qui igitur sunt beatiores
uerum nam hii qui nuper de nouo gentium congregati. nec preualentes euangelicam
perfectionem conscendere. adhuc suis substantiis inhebant. in quibus magnus fructus
apostolus ducebatur. si saltem ab ydolorum cultu et fornicatione et suffocatis et sanguine re-
uocati fidem christi cum suis facultatibus excepissent. an illi qui euangelice satisfa-
cientes sunt. crucem domini cottidie portantes nichil de propriis facultatibus super esse uo-
luerunt. Cumque ipse beatus apostolus uinculis et carceribus obligatus. seu uexatione itineris
obligatus impeditur. et ob hec consueta uictus substantiam parare ut erat sollicitus suis manibus
non occurreret. a fratribus se qui de macedonia uenerant supplementum sue necessitatis asserit
accepisse. Nam quod mihi inquiens deerat suppleuerunt fratres qui uenerunt a macedo-
nia. Et ad philipenses ipse referens. Scitis enim uos philipenses quia in principio euan-

quando profectus sum a macedonia nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accep
ti nisi vos soli. quia et thessalonicam et semel et bis in usum mihi misistis. Erunt
secundum istorum sententiam qui mente tepida conceperunt et illi beatiores apostolo. qui de
suis inveniuntur eius substantiam supplesse. quod amens quilibet dicere non audebit.

Quam obrem si ewangelico precepto nolumus obedire. Cap. xviii.
et apostoli ac totius ecclesie illius primitive. seu patrum qui virtutibus ac perfectioni
eorum nostris temporibus successerunt imitatores existere. non nostris diffinitionibus acquiesca
mus. de hoc tepido ac miserabili statu perfectionem nobis ewangelicam pollicentes.
sed illorum sectatores vestigia. circumvenire nosmetipsos minime studeamus. et ita
monasterii disciplinam institutionemque perficere expetamus. ut veraciter renuntiemus
huic mundo. ne hic ex his que contempsimus infidelitate nos retrahente ser
vantes. cotidianum victum non recondita pecunia. sed opere proprio conquiramus.

Fertur sententia sancti basilii cesariensis episcopi. ad quendam prolata Capitulum xix.
sinclecium. tali quo diximus tepore torpentem. Qui cum se renuntiasse diceret huic
mundo. quedam de propriis facultatibus sibimet reservavit. nolens exercitio manuum
suarum sustentari et humilitatem veram nuditate corporis. contritione monasteriique subiec
tione conquirere. Et senatorem inquid sincletium perdidisti. et monachum non fecisti.

Itaque si agonem spiritalem certare legitime cupimus. hunc quoque perniciosissimum xx.
hostem animis cordibus extrudamus. Quem quantum superare non magne virtutis est.
tam ab eodem vinci. ignominiosum plenumque dedecoris. A potentiore enim elidi. licet sit
in deiectione dolor et gemitus in amissione victorie. tamen quedam de adversarii robo
re victis nascitur consolatio. Si in vero et imbecillis [?] est hostis. et genus colluctationis infirmum.
ultra deiectionis dolorem confusio turpior. et ignominia detrimento gravior infertur.
De quo hec erit summa victoria triumphusque perpetuus. ut quemadmodum dicitur. ne in
minuto quidem nummo conscientia monachi polluatur. Impossibile namque est eum qui vel
in exigua stipe concupiscentie semel in corde suo radicem susceperit. non maioris desiderii
protinus incendio conflagrari. Capitulum xxi.

Tamdiu namque miles christi victor ac securus cunctaque cupiditatis impugnatione erit
exemptus. donec initia concupiscentie huius hic nequissimus spiritus in eius corde non sene
rit [?]. Quam ob rem cum in cunctis generibus vitiorum generaliter serpentis caput oporteat observari.
in hoc quoque precipue diligentius convenit precaveri. Quod si fuerit intromissum sua
materia convalescens. ipsum sibimet vehementiora suscitabit incendia. Ideoque non
solum pecuniarum cavenda est possessio. verum etiam voluntas ipsa de animo penitus

penitus extrudenda. Non enim tam effectus filargirie uitandus est quam
affectus ipsius radicitus amputandus. Nichil enim proderit pecunias non habere. si uolun
tas in nobis fuit possidendi. Possibile namque est et non habentem eas. nequaquam
filargirie morbo carere. nichilque ei prodesse beneficium nuditatis. qui cupiditatis uicium
resecare non ualuit. paupertatis bono non uirtutis merito delectatus. et necessitatis onere
non sine cordis languore contentus. Quemadmodum enim corpore non pollutos euangeli
cus sermo pronuntiat corde mechatos. ita pecunie quoque pondere minime sarcinatos. affec
tu ac mente cum filargiris condempnari possibile est. Occasio enim habendi eis defuit.
non uoluntas. que semper apud deum solet magis quam necessitas coronari. Itaque festinandum
nobis est. ne in uanum laborum nostrorum emolumenta depereant. Miserabile namque est pau
pertatis ac nuditatis exitus tolerasse. fructum uero earum culpa uoluntatis uicio perdidisse.

Uis nosse quam perniciose quam noxie fomes iste nisi fuit diligenter excisus. xxii.
ad eius interitum qui eum conceperit fructificet. et omnigenis pullulet ramusculis ui
ciorum. Respice iudam apostolorum numero deputatum. qui noluit serpentis huius caput le
tale conterere. qualiter eum suo ueneno peremit. et concupiscentie laqueis irretitum. ad quale
abrupti precipitii crimen impegit. ut redemptorem mundi et humane salutis auctorem
triginta argenteis persuaserit uendere. Qui nequaquam esset ad tam scelestum proditionis facinus
deuolutus. si non filargirie morbo fuisset infectus. nec dominice negationis reus sacrilegus
extitisset. nisi prius solitus fuisset creditos sibi loculos compilare. Capitulum xxiii.

Inmane satis et euidens documentum huius exempli. que semel mentem captiua
tam nullam permittit honestatis regulam custodire. nec ulla questus adiectione saciari.
Finis enim rabiei huius non diuitiis sed nuditate conquiritur. Denique cum hic ipse ob hoc lo
culos dispensatori pauperum deputatos siue portandi creditos accepisset. ut saltem pecu
niarum habundantia saciatus. concupiscentie sue modum imponeret. in tantum copia earum in habun
dantiorem fomitem cupiditatis exarsit. ut iam non loculos clanculo compilare. sed ipsum
dominum uenundare maluerit. Uniuersas enim diuitiarum moles. rabies cupiditatis exsuperat.

Denique princeps apostolorum his eruditus exemplis. sciens habentem Capitulum xxiiii.
quippiam cupiditatis frena non posse moderari. nec finem eius in parua summa uel ingenti
posse consistere. sed in sola uirtute nuditatis. ananiam et saphiram quorum fecimus supra mentionem.
qui de quippiam de sua facultate seruauerant morte mulctauit. ut interitum quem ille ultro pro
proditione dominica intulerat. hi pro mendacio cupiditatis exciperent. Quanta in hoc
quoque facinoris ac supplicii similitudo concurrit. ibi filargiria proditionem. hic falsitas subse
cuta est. Ibi ueritas proditur. hic mendacium crimen admittitur. Licet enim opus eorum dissimilis

uideatur effectus. unus tamen finis in utroque consistit. Ille namque refugiens pauperta-
tem resumere que abiecerat concupiuit. hi ne fierent pauperes de substantia sua quam aut apostolis
offerre fideliter aut totam dispergere fratribus debuerant quiddam retinere temptauerunt. et ideo utro-
bique sequitur mortis dampnatio. quia utrumque crimen de filargirie radicibus pullulauit.
Itaque si in eos qui non alienas concupierant substantias. sed proprias parcere temptauerunt. nec habere de-
siderium adquirendi. sed retinendi tantummodo uoluntatem. processit tam seua sententia. quid censen-
dum de his qui numquam possessas pecunias cupiunt congregare. et nuditatem coram hominibus
preferentes. affectu concupiscentie coram deo diuites comprobantur. Qui secundum similitudinem iezi spiritu ac
mente leprosi esse noscuntur. qui mundi huius caducas pecunias concupiscens. inmunditie le-
pre contagione respersus est. Per quam nobis euidens reliquit exemplum. omnem
animam cupiditatis labe pollutam. spiritali uitiorum lepra respergi. inmundamque apud
deum perenni maledictione reputari. Capitulum. XXV.

Igitur si perfectionis desiderio dimisisti omnia. sequaris Christum dicentem tibi. Vade uen-
de omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo. et ueni sequere me.
quid missa super aratrum manu respiciens retro. ut eiusdem domini uoce pronuntieris non
esse aptus regno celorum. Super tectum euangelica culminis stabilitus. quid descen-
dis tollere aliquid de domo tua. ex his uidelicet que antea contempsisti. Constitutus in
agro atque operatione uirtutum. ad substantiam mundi quam renuntians te spoliasti. quid recur-
rens iteris reuerti. Si uero paupertate preuentus nichil quod dimitteres habuisti. multo minus
acquirere debes quod nec antea possedisti. Ob id enim ita domini beneficio preparatus es. ut ex-
peditior ad eum nullis pecuniarum laqueis impeditus occurreres. Nec tamen nullus in his
egens frangatur. Nemo est enim qui non habeat quod dimittat. Vniuersis renuntiauit fa-
cultatibus mundi. qui affectum possidendi eas radicitus amputauit. Capitulum XXVI

Hec est igitur de filargiria perfecta uictoria. ut paruissime cuiuslibet stipis in corde
nostro residere non sinamus igniculum. certi quod restinguendi eum non habebimus facultatem.
si quantulamcumque scintille huius in nobis materiam fouerimus. Capitulum. XXVII

Quam uirtutem non aliter retinere ualebimus illibatam. nisi in monasterio consistentes secundum apostolum
habentes uictum et uestitum et his contenti fuerimus. Discipline fundamenta iacere festinemus.
Que alia esse non possunt. quam timor dei et humilitas. que de mansuetudine et cordis simplici-
tate descendit. Humilitas uero nullatenus poterit absque nuditate conquiri. qua peregrinante. nec
obedientie bonum. nec patientie robur. nec mansuetudinis tranquillitas. nec consummatio caritatis poterit
apprehendi. sine quibus cor nostrum habitaculum spiritus sancti penitus esse non poterit. ita pronuntiante domino per
prophetam. Super quem requiescet spiritus meus. nisi super quietum et humilem et trementem uerba mea. Sine

secundum exemplaria que hebraicam exprimunt veritatem. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem verba mea? Quapropter athleta christi qui spiritalem agonem legitime certans a domino desiderat coronari. hanc quoque ferocissimam bestiam ut devoratricem cunctarum virtutum omnimodis festinet extinguere. cuius scit hac in suo pectore commorante. non solum omni genere vitiis carere non posse. verum etiam si quid virtutis habere videatur hoc veneno deperire. Nullus enim in posterum in anima nostra virtutum structura consurget. nisi prius iacta fuerint vere humilitatis in nostro corde fundamenta. que firmissime collocata. perfectionis et caritatis culmen valeant sustinere. ita scilicet ut quemadmodum diximus. primum fratribus nostris humilitatem veram intimo cordis exhibeamus affectu. in nullo scilicet adquiescentes eos contristare aut ledere. Capitulum XXVIII.

Damnationem ergo anamie et saphire memoriter retinentes. horrescamus aliquid ex his reservare que renuntiantes penitus abdicare devovimus. Iezi quoque pertimescamus exemplum. qui ob filargirie culpam eterno supplicio lepre multatur. Et aliquid ex his que nec ante possedimus caveamus adquirere. si non et iude ut meritum ut exitum formidantes. quicquam pecunie resumere quam semel a nobis reiecimus tota virtute vitemus. Super hec omnia considerantes conditionem singulis incertamque nature caveamus ne dies domini sicut fur in nocte superveniens. maculatam vel uno obolo nostram conscientiam deprehendat. Qui omnes fructus nostre renuntiationis evacuans. illud quod in evangelio diviti dictum est ad nos quoque faciat voce dominica dirigi. Stulte hac nocte animam tuam expetunt a te. que autem preparasti cuius erunt? Nihilque de crastino cogitantes nequaquam nos de cenobii disciplina patiamur avelli. Quod sine dubio nequaquam poterimus implere. sed ne sub institutionis regula quidem permanere. nisi prius patientie virtus que non aliunde quam de humilitatis fonte procedit. in nobis fuerit firma soliditate fundata. Illa namque nulli commotiones novit inferre. hec vero illatas sibi magnanimiter tolerare. Incipiunt capitula libri octavi. de ira. Capitulum I.

Quod quartum certamen adversus ire sit vitium. et quanta mala generet hec perturbatio. I.
De his qui iram dicunt non esse noxiam si delinquentibus irascamur. quia et ipse deus irasci dicatur. II.
De his que in deo ex more humane consuetudinis nominantur. III. Sciendum sit IIII.
Qualiter de affectibus membrisque humanis quod in deo immutabili et incorporeo describi legimus sen
tiendum. Quid placiditatis monachum esse conveniat. V.
De iniusta iracundie commotione. ut iusta. VI.
Instrumentum ira sit nobis necessaria. VII.
Quibus de bibliis datur exemplis ira salubris assumatur. VIII.
De ira adversus nosmetipsos suscipienda. IX.

De quo sole dicatur, ut non occidat super iracundiam vestram. x.
De his quorum iracundie ne occasus quidem solis ultimus modum ponit. xi.
Quod hic finis sit ire ut ire sit. ut hoc quod prevalet unusquisque perficiat. xii.
Quod ne momentaneam quidem iram liceat retentari. xiii.
De recordatione sinistra. xiiii.
Quod vetus quoque lex nostra non tantum de effectu sed et de cogitatione evellat. xv.
De superflua secessione eorum qui ab inemendatis moribus non recedunt. xvi.
Quod tranquillitas cordis nostri non in alterius arbitrio, sed in nostra debeat ditione consistere. xvii.
Quo studio heremum debeamus expetere. et qualium nobis sit profectus. xviii. / tur. xix
Qua comparatione estimandi sunt qui tunc tantum patientes sunt cum a nemine provoca
De amputanda ira secundum evangelium. xx. / ctum est sine causa. xxi
De eo quod in evangelio scriptum est qui irascitur fratri suo. utrum recipiendum sit quod adie
De remediis quibus iram de cordibus nostris eradicare possimus. xxii.

Quarto quoque certamine est ire. Incipit de ira. Capitulum .i.

Quarto quoque certamine est ire mortiferum virus de recessibus anime nostre funditus eruendum. Hac enim in nostris cordibus insidente, et oculum mentis noxiis tenebris obcecante, non iudicium recte discretionis adquirere, non honeste contemplationis intuitum, non maturitatem consilii possidere, non vite participes, non iusticie tenaces, sed ne spiritalis quidem ac veri luminis capaces poterimus existere, quia turbatus est inquit pre ira oculus meus. Non sapientie participes efficiemur, tamen et si sapientes omnium predicatione videamur, quia ira in sinu insipientium requiescit. Sed ne vitam quidem immortalitatis consequi poterimus, quamvis prudentes videamur diffinitione hominum iudicari, quia ira perdit et prudentes. Non iusticie moderamina perspicaci discretione cordis valebimus obtinere, licet perfecti sanctique cunctorum opinione credamur, quia ira viri iusticiam dei non operatur. Ipsam namque honestatis gravitatem que in viris seculi huius solet familiaris existere nullo modo possidere poterimus, licet nobiles et honesti natalium prerogativa putemur, quia vir iracundus inhonestus est. Consilii quoque maturitatem nullatenus valebimus obtinere, quamvis graves et scientia summa preediti videamur, quia vir iracundus agit sine consilio. Sed non quieti esse a perturbationibus noxiis, non poterimus carere peccatis, tamen et si nequaquam nobis inquietudines ab aliis inferantur, quia vir animosus parit rixas, vir autem iracundus effodit peccata.

Capitulum .ii.

Nonnullos audivimus hunc anime perniciosissimum morbum ita excusare temptantes, ut eum detestabiliore interpretatione scripturarum attenuare gestirent, dicentes non esse noxium si delinquentibus fratribus irascamur. Siquidem ipse deus contra eos qui eum vel scire nolunt, vel scientes contempnunt, furere atque irasci dicatur, ut ibi. Et iratus

et furore domini in populo suo. ut cum orat propheta dicens. Domine ne in furore tuo arguas
me. neque in ira tua corripias me. Non intelligentes quod dum hominibus occasionem pesti
feri mei nolunt concedere. in inmensitatem divine ac fonti totius bonitatis pietatis iniu-
Si enim hec autem dicuntur de deo **Capitulum III.** tam carnalis passionis admisceant
carnali ac pingui secundum litteram significatione percipienda sunt. ergo et dormire autem
dicitur. Exurge quare obdormis domine. De quo dicitur. Ecce non dormitabit neque dormiet
qui custodit israel. Et stat ac sedet cum dicitur. Celum mihi sedes est. terra autem scabellum pedum meorum
Qui metitur celum palmo. et terram pugillo concludit. Et crapulatur vino autem dicitur.
Et excitatus est sicut dormiens dominus. sicut potens crapulatus a vino. Qui solus habet
inmortalitatem et lucem habitat inaccessibilem. ut preteream ignorationem et oblivio
nem que de ipso legimus in scripturis sanctis frequenter inserta. deinde lineamenta mem
brorum que tamquam de homine figuraliter exposito describuntur. capillis scilicet capite.
et naribus. oculis ac facie. manibus et brachiis. digitis. utero. pedibus. que
omnia secundum vilem littere sonum si volumus admittere. deum liniamentis membrorum et corpo
figura compositum quod dictu quoque nefas est. quod utique absit a nobis necesse est estimari.
Itaque ut hec secundum litteram non absque sacrilegio possint intelligi **Capitulum IIII.**
super eo qui invisibilis. ineffabilis. incomprehensibilis. inestimabilis. simplex et incom
positus sacrarum scripturarum auctoritate diffinitur. ita nec furoris quidem et ire perturbatio in
indemutabili nec sine ingenti blasphemia poterit coaptari. Nam huiuscemodi sig
nificatione membrorum divinas efficientias dei et inmensas operationes eius sentire de
bemus. que nobis nisi per hec usitata membrorum vocabula nequeunt intimari. ut puta sig
nificatione oris collocutionem eius. que in archanos anime sensus solet clementer infundi.
ut quod in patribus nostris atque prophetis idem locutus sit agnoscamus. In oculis inmensitatem
perspicatie que universa perlustrat ac perspicit. Et quod nichil eum ex his que a nobis
geruntur generandave sunt. seu cogitantur lateat scire possimus. Manuum nuncupatione.
prudentiam et operationem. qua omnium ipse sit creator et conditor sentiamus. Brachium
quoque virtutis et gubernationis eius insignia. qua cuncta sustentat. moderatur et regit.
Et ut ceteris taceamus. canicies capitis quid aliud quam longevitatem deitatis. et
antiquitatem significat. qua sine ullo principio est. et ante omnia tempora creaturas excedit
universas. Ita igitur et ira dei ut furore cum legimus non antropopathos id est secundum
humilitatem humilitatis humane perturbationis. sed digne de deo qui ab omni perturbatione ali
enus est sentire debemus. Scilicet quo per hec eum iudicem et ultorem omnium que inique
geruntur in hoc mundo possimus advertere. et retributorem terribilem actuum nostrorum his ideo
significationibus formidantes. contra illius voluntatem quicquam timeamus admittere. [illegible]

timet

timere consueuit humana natura quos indignari nouit et uetetur offendere.
ut in nonnullis equissimis iudicibus solet ab his qui aliquo reatu sue conscientie remor
dentur. ita ultrix timeri. Non scilicet quod hec in animum eorum qui iuste iudicaturi
sunt perturbatione consistat. sed quod ita metuentibus ille sentitur affectus. qui pro exse
cutione legum examinatione iusticie. et equali libratione procedit. Que tamen quantalibet
animi fuit mansuetudine ac lenitate prolata. ab his qui pro suo merito pena ple
ctendi sunt. furor grauis. et ira seuissima iudicatur. Longum est et presentis
operis si uoluimus omnia que de deo humana significatione figuraliter in scripturis dicta
sunt. explanare. Hec ad presentem necessitatem que contra furoris uicium premebantur
dixisse sufficiat. ut nullus exinde sibimet occasionem morbi mortisque perpetue per
ignorantiam trahat. unde sanctitas et immortalitas uite salutisque remedia conq-

Capitulum V. — ritur.

Itaque monachus ad perfectionem tendens et agonem
spiritalem legitime cupiens decertare. ab omni ire furorisque uicio alienus existat.
et audiat quid ei uas electionis precipiat. Omnis inquit ira et indignatio. et clamor
et blasphemia. tollatur a uobis cum omni malicia. Cum dicit omnis ira tollatur a uobis. nullam
penitus uelut necessariam et utilem nobis excepit. delinquentemque fratrem si necesse est ita
curare festinet. ut dum medelam leuiori forsitan febricula laboranti procuret in
ferre. non semetipsum iracundie deteriori morbo cecitatis inuoluat. Oportet namque illum
qui alterius uulneri sanitatem uult adsistere. ne illud euangelicum dicatur ei. Medice cura
in teipsum. ac uidens festucam in oculo fratris tui. trabem in oculo suo non uideat. ut quomodo
uidebit eicere festucam de oculo fratris sui. qui trabem furoris gestat in oculo suo. VI.

Qualibet ex causa iracundie motus efferuens excecat oculos cordis. et acumini
uisum exitialem ualidioris morbi ingerens trabem. solem iusticie non sinit intu
eri. Nichil interest utrum aurea lamina. plumbeaue. seu cuiuslibet metalli oculorum obtutibus
imponatur. differentiam cecitatis non facit preciositas metallorum. Capitulum VII.

Habemus sane ire ministerium satis commode nobis insertum. ad quod solum eam re
cipere utile nobis est ac salubre. cum contra lasciuientes cordis nostri motus indignan
tes infremimus. et ea que agere confundimur coram hominibus. ut proloquamur. in latebras ascen
disse nostri pectoris indignamur. angelorum scilicet et dei ipsius presentiam ubique et omnia penetran
tem. oculum eius tota formidine contremiscentes. que nequaquam possunt conscientie nostre la
tere secreta. Vel certe cum contra hanc ipsam iram. cur nobis aduersus fratrem irrepserit.
commouemur. et eius letales instigationes cum indignatione extrudimus. nec in abditis precordiis nostri
noxias eam latebras habere permittimus. Taliter nos irasci etiam ille propheta docet. qui in
tantum hanc e suis abegerat sensibus. ut ne inimicis quidem suis. et quidem a deo sibi traditis
maluerit reddere talionem. Irascimini inquiens et nolite peccare. Iste etenim cum aquam de cist

ua bethlehemitica concupisset eamque a viris fortibus per medias hostium cat
uas suscepisset, allatam protinus effudit in terram et ita voluptuosam concupiscen
tie passionem iratus extinguens libavit eam domino, et cupiditatis sue desid
erium non explevit dicens. Propitius sit mihi dominus, ne faciam hoc. Nam sanguinem
hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum non bibam. Vel cum semei in
regem david audiente eo lapides et maledicta coram omnibus irrogaret, velletque ab
isai filius sarvie princeps militum convicii regalis ultionem truncatione capitis e
xpiare, hic david adversus diram suggestionem eius indignatione pia commotus, hu
militatis modum et patientie rigorem inconcussa lenitate servavit dicens. Quid mihi
et vobis filii sarvie? Dimittite eum ut maledicat. Dominus enim precepit ei ut ma
lediceret david. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecit. Ecce filius meus qui egressus
est de utero meo querit animam meam, quanto magis nunc filius iemini. Dimittite eum maledicat
iuxta preceptum domini, si forte respiciat dominus afflictionem meam et reddat mihi bonum pro male
dictione hac hodierna.

Capitulum viii.

Iubemur itaque irasci salubriter
sed nobismetipsis ac suggestionibus ascendentibus pravis, et non peccare ad effectum scilicet
eas noxium producentes. Denique hunc eundem sensum evidentius explanat versiculus sequens.
Que dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini, id est quecumque in cordibus vestris
ingruentibus repentinis ac lubricis instigationibus cogitatis, consilii moderatione omne
strepitum ac perturbationem furoris amoventes, velut in cubili quietis positi compunctione
saluberrima emendate atque corrigite. Denique beatus apostolus usus huius versiculi testimonio
cum dixisset, irascimini et nolite peccare, subiunxit. Sol non occidat super iracundiam
vestram, neque detis locum diabolo. Si noxium est super iracundiam nostram occidere solem
iustitie, et irati confestim diabolo locum damus in corde nostro, quomodo superius precepit ut
irasceremur dicens, irascimini et nolite peccare? Nonne evidenter hoc dicit: Irascimini
viciis et furori vestro, ne conniventibus nobis sol iustitie ex incipiat propter iracundiam
vestram mentibus obscuritatis occidere, et discedente illo locum diabolo in vestris cordibus prebe
atis. De quo sole per prophetam deus evidenter commemorat ita dicens. Timentibus autem
nomen meum orietur sol iustitie et sanitas in pennis eorum. Qui rursum peccatoribus
et falsidicis prophetis illis qui irascuntur occidere dicitur in medio die, dicente propheta: Occidet
eis sol in meridie. Vel certe secundum tropicum sensum mens vel ratio que pro eo
quod omnes cordis cogitationes discretionesque perlustret, sol merito nuncupatur, ne ira vitio
non extinguatur, ne eadem occidente perturbationum tenebre cum auctore suo diabolo
universum nostri cordis occupent sensum, et tenebris ire possessi velut in nocte
ceca quid nos agere oporteat ignoremus. Tali sensu hunc apostoli locum institutis
seniorum traditum nobis, quia necesse fuit quemadmodum de ira sentirent licet

longiore sermone protulimus. qui eam ne ad momentum quidem cor nostrum pene
trare permittit. illud evangelii omnimodis observantes. qui irascitur fratri suo reus
erit iudicio. Ceterum si usque occasum solis licitum sit irasci. ante furoris sui saci
etas et ultionis iste commotionem poterit noxie perturbationis explere. quam sol iste
Quid non dicendum de his **Capitulum IX.** ad locum suum vergat occasus.
quod quidem dicere sine mea confusione non possumus. quorum implacabilitati ne hic
quidem sol occidens terminum ponit. sed per dies eam plurimos protelantes. atque adver
sus eos in quos commoti fuerint rancorem animi reservantes. negant quidem
se verbis irasci. sed re ipsa et opere indignari gravissime comprobantur. Nam neque eos con
gruo sermone compellant. nec affabilitate eis solita colloquuntur. et in eo se minime
deliquisse putant. quod vindictam sue commotionis non exspectant. Quam tamen quia
proferre palam et exercere aut non audent. aut certe non possunt. in suam perniciem in
ire virus iracundie retorquentes. concoquunt eam in corde taciti. ac silentes. in semetipsis
consumunt amaritudinis fomitem. non virtute animi protinus expellentes. sed digerentes
processu dierum. et utcumque pro tempore mitigantes **Capitulum X.**
Quasi vero non hic finis uniuscuiusque vindicte sit ut habunde quis furori proprio
aut tristitie satisfaciat. sed id quod prevalet ira instigante compleat. Quod hii
quoque facere noscuntur qui motus suos non appetitu placabilitatis. sed inopia co
hibent ultionis. Nichil enim inferre amplius his quibus irati sunt possunt. nisi
ut cum eis affabilitate solita minime colloquuntur. aut quasi in effectum operis solummodo
sit iracundia moderanda. et non potius ab archanis nostri pectoris eruenda. ne tene
bris illius obscurati. nec consilii salubris. nec scientie lumen admittere. et non templum
spiritus sancti. habitante in nobis spiritu nequitie valeamus existere. Cohibitus enim in
corde furor circumstantes quidem homines non offendit. sed eque spiritus sancti splendidissimum
iubar. ac si prolatus excludit. Aut quemadmodum ut ad momentum vult eam dominus re
tentari qui ne sacrificia quidem spiritalia orationum nostrarum permittit offerri. si ut
alium contra nos aliquid rancoris habere cognoscimus. dicens. Si ergo offers munus tuum
ad altare et ibi recordatus fueris quod frater tuus habeat aliquid adversum te relinque ibi
munus tuum ad altare et vade prius reconciliari fratri tuo et sic veniens offeres munus
tuum. Quomodo ergo non dicam in dies plures. sed nec usque occasum solis iratus permit
timur adversus fratrem retinere tristitiam. qui ne illo quidem aliquid habente adversum
nos. orationes nostras deo offerre concedimur. Cum iubeamur ab apostolo. Sine inter
missione orate. et in omni loco levantes puras manus sine ira et disceptatione. Super
est igitur ut aut numquam orationis huiuscemodi virus retinentes in cordibus nostris. ab
apostolico hoc precepto sive evangelico quo indesinenter et ubi iubemur orare simus

obnoxii. aut si nosmetipsos argumentantes precem fundere contra eius mandatum presu-
mimus. non orationem domino. sed rebellionis spiritu contumaciam nos eidem noverimus offerre.
Et quia plerumque seu lesos fratres et contristatos contempnimus. ut certe non vicio nostro di-
centes eos offensos despicimus. celorum medicus et occultorum cognitor occasiones ire
cupiens radicitus a cordibus nostris vellere. non solum si lesi fuerimus iubet nos remittere
et reconciliari fratribus nostris. nullamque adversus eos iniurie seu lesionis memoriam retinere
sed et si illos adversum nos seu iuste seu iniuste habere aliquid noverimus. Similiter precepit
ut munus nostrum relinquentes. id est compescentes orationes nostras. ad eorum prius satisfactionem te-
dere festinemus. Et ita fratris curatione premissa. orationum nostrarum munera illibata deferre.
Non enim ita nostris obsequiis communis omnium dominus delectatur. ut quod in uno acquirit per-
dat in altero. dominante tristicia. In cuiuslibet namque dispendio. illius patitur detrimentum. qui eodem
modo omnium famulorum suorum salutem desiderat et exspectat. Et idcirco eque habente aliquid
adversum nos fratre inefficax erit oratio nostra. ac si nos adversus eum tumenti spiritu indignationis

Sed et quid diutius preceptis evangelicis atque · Capitulum XI. — De amaritudine refrenanda
apostolicis inmoramur. cum et vetus lex que aliquid huic remissionis videtur. hec eadem preca-
veat dicens. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Et iterum. Non eris memor iniurie civium
tuorum. Et rursum. Vie eorum qui memoriam retinent malefacti in mortem. Vides et ibi ne-
quitiam non in opere tantum. sed et in arcanis cogitationibus resecari. cum de corde odium et iniurie
non solum retributio. sed et ipsa memoria radicitus iubetur evelli. Interdum superbia vel impa-
tientia superati. cum inconditos mores nostros atque inordinatos nolumus emendare. solitudi-
nem nos desiderare conquerimur. tamquam ibi nullis nos lacessentibus illico virtutem patientie reperturi.
excusantes negligentiam nostram. causasque commotionis non in nostra dicentes impatientia sed fratrum in

Cum in alias erroris nostri vergimus causas. numquam · Cap. XII. · [illegible] —
ad patientie ac perfectionis calcem valebimus pervenire. Summa igitur emendationis ac tranquil-
litatis nostre non est in alterius arbitrio collocanda. quod nequaquam nostre subiacet potestati.
sed in nostra potius conditione consistat. Itaque ut non irascamur non debet ex alterius perfectione. sed
ex nostra virtute descendere. Que non aliena patientia sed propria longanimitate conquiritur. XIII.

Porro heremum perfectos. omnique vicio purgatos oportet expetere. et excoctis ad purum in
congregatione fratrum viciis. non pusillanimitatis perfugio. sed divine contemplationis ob-
tentu. et desiderio intuitus sublimioris intrare. qui non nisi in solitudine a perfectis
solummodo poterit apprehendi. Quecumque enim vicia incurata in heremum detulimus obtecta
in nobis non abolita sentientur. Solitudo namque sicut novit emendatis moribus
contemplationem purissimam reserare. et intuitu sincerissimo spiritalium sacramentorum scientiam re-
velare. ita eorum qui minus emendati sunt vicia non solum servare. verum et exag-
gerare consuevit. Tamdiuque patiens sibi patiens quis videtur et humilis. donec

nullius hominum commisceatur consortio. Ad naturam pristinam mox recursurus. cum interpellauerit cultus commotionis occasio. Erumpunt quippe ex eo uicia confestim que latebant. et uelut equi in frenes et tam eius repagulis otio longiore enutri acrius ad perniciem aurige proprii ferociusque prorumpunt. Magis enim exercitio usuque humano cessante efferantur in nobis uicia. nisi fuerint ante purgata. Ipsamque umbram patientie quam possidere nos imaginarie permixti fratribus saltem pro eorum reuerentia et nota publica uidebamur. desidia securitatis amittimus. Capitulum XIIII.

Quasi uero uniuersa uirulenta serpentium genera ut ferarum cum in solitudine suisque cubilibus inmorantur. non innoxia perseuerant. nec tamen ex eo pronuntiari possunt innoxia quia nulli noceant. hoc enim eis non affectus bonitatis sed necessitas solitudinis confert. Que cum ledendi nacta fuerint copiam. insemetipsum reconditum uirus et anime feritatem prodendo egerunt. atque demonstrant. Ideoque perfectionem querentibus non sufficit contra hominem non irasci. Meminimus enim in solitudine commorantibus nobis contra calamum cum aut crassitudo eius aut exilitas displiceret. contraque scalpellum cum incidenda hebeti acie segnius exsecaret. contraque silicem si forte ex ea festinantibus nobis ad lectionem tardius scintilla ignis emicuit. ita indignationis irrepsisse motum. ut non alias perturbationem mentis quam ut contra insensibiles materias. ut contra aduersus diabolum maledictione prolata digerere atque euaporare possemus. Quam obrem ad perfectionis duntaxat rationem non satis proderit abesse homines in quos ira moueatur. cum si patientia prius non fuerit acquisita. et erga res mutas exerceri similiter iracundie possit affectus. qui residens in corde nostro nec ingerere nos possidere tranquillitatis statum. nec residuis uiciis carere permittit. nisi forte in eo putemus commotionibus nostris iracundie aliquid remedium comparari. quod maledictionibus ut iracundie nostre minime res examines muteque respondeant. et inpatientiam cordis nostri ad maiorem nequaquam prouocent exardescere furoris insaniam. Quapropter si illam summam diuini premii cupimus adipisci. de quo dicitur. Beati mundo corde quoniam ipsi deum uidebunt. non solum effectibus amputanda est. sed et de intimis anime radicitus amputanda. exstirpanda. XV.

Non enim ualde proderit iracundie cohibitus furor in uerbo. nec effectu prolatus. si illum archanis pectoris nostri deus quem secreta cordis non latent inesse perspexerit. Radices enim uiciorum potius excidi precipit euangelicus sermo quam fructus. Quibus procul dubio euulsis fomitibus nequaquam ulterius pullulabunt. atque ita mens poterit iugiter in omni patientia et sanctitate durare. cum hec non de superficie operationis et actuum. sed de cogitationum fuerint euulsa penetralibus. Et idcirco ne homicidium perpetretur. ira odiumque succiditur. sine quibus homicidii crimen nullomodo ualebit admitti. Quicumque enim irascitur fratri suo. reus erit iudicio. Et qui odit fratrem suum homicida est. In eo scilicet

quod cum corde cupiat inferre. Cuius cruore propria manu vel telo ab hominibus minime
fudisse cognoscitur, affectu ire homicida pronunciatur a Domino, qui non solum pro operationis effectu sed
etiam pro voluntatis ac voti desiderio unicuique aut premium reddit aut penam, secundum illud quod ipse
loquitur per prophetam. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gen-
tibus et linguis. Et rursum. Inter se cogitationibus invicem accusantibus aut etiam defendentibus in
die qua iudicabit Deus occulta hominum. Sciendum tamen in eo quod in quibusdam exemplaribus inve-
nitur. qui irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio. superfluum esse sine causa et adiectum
esse ab his qui amputandam iram pro iustis causis minime putaverunt. Cum utique nullus
quamlibet absque ratione commotus sine causa se dicat irasci. Quam ob rem apparet ab eis adiectum
qui propositum non intellexerunt scripture, volentis fomitem iracundie omnimodis amputare
nullamque indignationis occasionem penitus reservare. ne dum iubemur irasci cum causa, etiam
sine causa irascendi nobis intromittatur occasio. Capitulum · XVI ·

Finis enim patientie non irascendo iuste, sed penitus non irascendo consistit. licet a quibusdam
hoc ipsum quod dicitur sine causa ita interpretari sciam. quod scilicet sine causa irascatur is cui
expetere ultionem irato non liceat. Melius tamen est ita tenere ut et novella exempla-
ria multa et antiqua omnia inveniuntur esse perscripta. Quapropter athletam Christi legitime
decertantem iracundie motus radicitus oportet evellere. cuius morbi hec erit medicina per-
fecta. ut primum credamus nullo modo sive iniustis seu iustis ex causis licere nobis iras-
ci. scientes nos discretionis lumen. rectique consilii firmitatem. ipsam quoque honestatis
et iusticie moderamina protinus amissuros. si principale cordis nostri eius fuerit tenebris
obscuratum. Tum deinde puritatem mentis nostre mox perturbandam. templumque eam Spiritus
sancti effici omnino non posse. iracundie in nobis spiritu commorante. Postremo ut cogitemus
nequaquam licere nobis orare. nec iratos fundere preces ad Dominum. Et pre omnibus incertum statum
conditionis humane pre oculis habentes. cottidie nos credamus e corpore migraturos.
nichilque nobis continentia. nichil abrenuntiatione omnium facultatum. nichil divitiarum
contemptu. nichil ieiuniorum vigiliarumque laboribus conferendum. quibus propter iracundiam so-
lam et odium ab universitatis iudice supplicia promittuntur eterna. Incipit de tristicia.

Quinto nobis certamine edacis tristicie stimuli retundendi sunt. que si passim
per singulos incursus et incertos ac varios casus obtinendi animam nostram habuerit
facultatem. ab omni nos per momenta singula separat divine contemplationis intuitu. ip-
samque mentem ab universo puritatis statu deiectam funditus labefactat ac deprimit. non ora-
nes [illegible] explere cum cordis solita alacritate permittit. non sacrarum lectionum sinit re-
mediis incubare. tranquillum quoque ac mitem esse fratribus non patitur. Et ad cuncta operum
medius incubare. tranquillum quoque ac mitem esse fratribus non patitur. Et ad cuncta operis
vel religionis officia impacientem et asperum reddit. omnique perdito salubri consilio.
et cordis constantia perturbata. velut amentem facit et ebrium sensum frangit et

obruit desperatione penali. Quam ob rem non minore circumspectione si spiritalis
agonis certamina legitime cupimus desudare, hic quoque nobis curandus est
morbus. Sicut enim tinea vestimento et vermis ligno, ita tristicia viri nocet cor-
di. Satis evidenter ac proprie vim noxii huius ac perniciosi vicii spiritus divinus expressit.
Vestimentum namque esu tinearum attactum nullius precii vel honesti usus potest ul-
tra habere commercium. Itidemque lignum vermibus exaratum non iam ad ornatum vel me-
diocris edificii, sed ad conbustionem ignis merebitur deputari. Ita igitur et anima que
edacissimis tristicie morsibus devoratur, inutilis erit vel vestimento illi pontificali
quod unguentum spiritus sancti de celo descendens prius in barbam Aaron, deinde in oram
suam solere suscipere sancti David vaticinio perhibetur, secundum illud: Sicut unguentum
in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti
eius. Sed nec ad structuram templi illius spiritalis atque ornatum poterit pertinere, cuius
Paulus architectus sapiens posuit fundamenta dicens: Vos estis templum dei et
spiritus dei habitat in vobis. Cuius qualia sint ligna sponsa describit in cantico canticorum:
Trabes inquiens nostre cypressus, tigna domorum nostrarum cedri. Et idcirco huiusmodi
ad templum dei lignorum genera eliguntur, que sunt et boni fragrantie et inputribilia,
queque nec corruptele vetustatis nec esui vermium valeat subiacere. Capitulum III.

Nonnumquam tamen ire precedentis vicium subsequi, seu concupiscentie lucre cuiusdam
in mind inepti gravare solet, cum se harum rerum quadam spe mente concepta quis
viderit excidisse. Interdum vero etiam nullis existentibus causis quibus ad hanc labem cor-
ruere provocemur, inimici subdoli instinctu tanto merore deprimimur repente,
ut ne carorum quidem ac necessariorum nostrorum adventum solita suscipere affabilitate pos-
simus, et quidquid ab eis conpetenti fuit confabulatione prolatum, inportunum nobis ac
superfluum iudicetur, nullaque eis reddatur a nobis grata responsio, universos cordis
nostri recessus felle amaritudinis occupante. Unde manifestissime conprobatur non semper
nobis aliorum vicio commotionum stimulos excitari, sed pocius nostro, qui reconditas in
nobismet ipsis habemus offensionum causas ac semina viciorum. Que cum mentem nostram
temptationum ymbres adluerint, ingermina confestim fructusque prorumpunt. Capitulum IIII.

Numquam enim quis alterius vicio lacessitus peccare compellitur, si repositam ma-
teriem delictorum in suo corde non habeat. Nec tunc subito quisquam deceptus esse cre-
dendus est, cum conspecta mulieris forma in concupiscentie baratrum turpis incide-
rit, sed pocius occultos ac latentes medullitus morbos occasione visus in superficiem
tunc fuisse productos. Ideoque creator omnium deus opificii sui curationem pre omnibus
noscens, et quia non in aliis sed in nobismet ipsis offensionum radices causeque consistunt,
non deserenda precepit fratrum consortia nec vitari eos quos lesos a nobis, vel a quibus

nos arbitramur offensos. sed delinire debemus. sciens perfectionem cordis non tam separatione hominum
quam paciencie virtute adquiri. Que firmiter possessa. sicut potest nos etiam cum his qui oderunt
pacificos conservare. ita si parta non fuerit ab his quoque qui perfecti ac meliores nobis
sunt facit iugiter dissidere. Occasiones enim commotionum ob quas eos quibus iungimur
deserere festinamus. in conversatione humana deesse non poterunt. Et idcirco tristicie cau
sas ob quas a prioribus separamur. non evadimus sed mutamus. Capitulum. viii.

Procurandum itaque nobis est ut vita potius emendare vicia et mores corrigere
festinemus. que procul dubio si fuerint emendata. non dicam cum hominibus sed etiam cum
feris ac beluis facillime nobis conveniet. secundum illud quod in libro Iob dicitur. Bestie
pacate erunt tibi. Extrinsecus quippe venientia non verebimur offendicula. nec ulla poterunt
scandala nobis deforis inferri. si in nobismetipsis intus radices eorum recepte inser
te non fuerint. Pax enim multa diligentibus nomen tuum. et non est scandalum. ix.

Est et aliud detestabilius tristicie genus. quod non correctionem vite nec emendationem
viciorum sed perniciosissimam desperationem anime incutit delinquenti. Quod nec Cayn fecit
post fratricidium penitere. nec Iudam post proditionem ad satisfactionis remedia festi
nare. sed ad supplicium laquei sua desperatione protraxit. Ideoque utilis nobis una re
tantum tristicia iudicanda est. cum hanc vel penitudine delictorum vel desiderio perfectionis ac
censi vel future beatitudinis contemplatione concipimus. De qua et beatus apostolus. Que secundum
deum est inquit tristicia penitentiam ad salutem stabilem operatur. Seculi autem tristicia mortem
operatur. Sed illa tristicia que penitentiam ad salutem stabilem operatur. obediens est. affabi
lis. humilis. mansueta. suavis ac paciens. utpote ut dei caritate descendens. et
ad omnem dolorem corporis ac spiritus contritionem infatigabiliter semetipsam desiderio perfectionis
extendens. et quodammodo leta et spe profectus sui vegetata. cunctam affabilitatis
et longanimitatis retinet suavitatem. habens in semetipsa omnes fructus spiritus sancti.
quos enumerat idem apostolus. Fructus autem spiritus est caritas. gaudium. pax. longanimitas.
bonitas. benignitas. fides. mansuetudo. continentia. Hec vero asperrima. impaciens. du
ra. plena rancore et merore infructuoso. ac desperatione penali. Eum quem complexa
fuerit ab industria ac salutari dolore frangens ac revocans. utpote irrationabilis et
intercipiens. non solum orationum efficaciam verum etiam universos quos prediximus fructus spiri
tales evacuans. quos novit illa conferre. Quapropter absque illa que vel pro salutari
penitentia. vel pro studio perfectionis. seu pro desiderio suscipitur futurorum. omnis tristicia tamquam
seculi et que mortem inferat equaliter repellenda est. ac sicut fornicationis spiritus. seu filargi
rie. vel ire de nostris cordibus penitus extrudenda. Hanc ergo perniciosissimam passionem
nob ita de nostris expellere poterimus. ut mentem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam
futura spe et contemplatione repromisse beatitudinis erigamus. Hoc enim modo universa

tristiciarum genera sive que ex precedente ira descendunt. sive que amissione lucri vel de
trimenti illati nobis advenit. seu de irrogata generantur iniuria. sive que in de
rationabili mentis confusione procedunt. seu que letalem desperationem nobis indicunt
valebimus superare. cum eternarum rerum ac futurarum intuitu semper leti atque inmobiles
permanentes. nec casibus deiecti presentibus. nec prosperis fuerimus elati. utraque velut cadu
ca et mox transeuntia contemplantes.

Incipit de spiritu Accidie. Cap. I.

Sextum nobis certamen est quod greci ακηδιαν vocant. quod nos tedium
sive anxietatem cordis possumus nuncupare. Affinis hec tristitie ac solitariis ma
gis experta. et in heremo commorantibus infestior hostis. ac frequens maxime circa
horam sextam monachum inquietans. ut quedam febris ingruens tempore prestituto
ardentissimos estus accensionum suarum solitis ac statutis horis anime inferens egre.
Denique nonnulli senum hunc esse pronunciant meridianum demonem. qui in psal
mo nonagesimo nuncupatur. Qui cum miserabilem obsederit mentem. horrorem loci.
celle fastidium. fratrum quoque qui cum eo vel eminus commorantur. tamquam negligentium ac
minus spiritalium aspernationem gignit atque contemptum. Ad omne quoque opus quod intra septa
sui cubilis est facit desidem et inertem. non eum in cellula residere. non operam sinit im
pendere lectioni. nihilque se profecisse tanto tempore in eadem commorantem crebrius ingemiscit.
queriturque atque suspirat
non habere se fructum aliquem spiritalem. donec fuerit illi consortio copulatus. queriturque atque suspirat
putat. et ab omni se dolet spiritali questu manentem in loco vacuum consistere. utpote qui
cum posset et alios regere. ac prodesse plurimis. nullum edificaverit. nec quemquam institutione sua
doctrinaque lucratus sit. absentia longeque posita magnificat monasteria. locaque illa ma
gis ad profectum utilia et saluti congruentia describit. Consortia quoque ibidem fra
trum suavia et plena spiritali conlatione depingit. E contrario universa que habet
in manibus aspera. et non solum edificationem nullam esse in fratribus qui morantur in lo
co. sed ne ipsum quidem victum corporis absque ingenti labore conquiri. Postremo
non posse salvari in eo loco diutius commorantem. nisi relicta cella cum qua sibi sit adhuc in
pereundum. si non exinde semetipsum quantocius asportaverit.
ea fuerit remoratus periturum erit. si non exinde semetipsum quantocius asportaverit.
Deinde lassitudinem corporis cibique esuriem quinta sextaque hora tantam suscitat. ut
velud longo itinere. gravissimoque labore confectus. sibimet lassusque videatur. aut
quasi refectionem cibi biduano ieiunio triduanoque distulerit. Tum preterea huc illucque anxi
us circumspectat. et non fratrem sibi quempiam advenire suspirat. sepiusque ingre
ditur et egreditur cellam. ac solem velut ad occasum tardius properantem cre
brius intuetur. et ita quadam irrationabili mentis confusione velud tetra supple
tur caligine. omnique actu spiritali redditur ociosus ac vacuus. ut nulla re alia tan

re obpugnationis remedium quam visitationis fratris cuiuspiam. seu somni solius solatio
posse estimet inveniri. Deinde honestas idem morbus ac necessarias suggerit
salutationes fratribus exhibendas. visitationesque infirmorum vel eminus vel longius positorum.
Quedam et pia ac religiosa dictat officia. illos vel illas debere parentes inquiri. et
ad salutandos eos crebrius properari. illam religiosam devotamque deo feminam omni
presertim parentum subsidio destitutam. magnum esse pietatis frequenter invisere. ac sibi
ei sit necessarium que a propriis parentibus negligitur atque despicitur sanctissimum procurare.
magisque oportere in his operam pietatis impendi. quam infructuosum ac sine ullo pro
fectu in cellula residere. — ·II·

Agitur itaque infelix anima talibus inimicorum machinis impedita. donec accidie
spiritu velud ariete validissimo fatigata. aut in somnum discat concidere. aut ex
clusa claustris suis cellule sue consolationem impugnationis huius visitatione fratris con
suescat adquirere. hoc quo nunc adpresens remedio. paulopost acrius infirmanda.
Frequentius enim adversarius ac durius adtemptabit. quem conserto prelio prebiturum
continuo sibi terga cognoscit. salutemque sibi non de victoria. nec de conflictu. sed de
fuga sperare perviderit. donec paulatim protractus e cella. actus sue professionis in
cipiat oblivisci. qui non est alius quam intuitus et contemplatio divine illius et excel
lentis super omnia puritatis. que non alibi potest nisi in silentio et iugi celle perse
verantia ac meditatione conquiri. atque ita milicie sue fugitivus ac desertor christi
miles effectus. implicet se negotiis secularibus et cui se probavit minime placitus.
Huius egritudinis universa incommoda uno versiculo david eleganter expressit dicens.
Dormitavit inquiens anima mea pre tedio id est pre accidia. Proprie satis non corpus dixit.
sed animam dormitasse. Vere enim ab omni contemplatione virtutum et intuitu spiritalium
sensuum dormitat anima. que perturbationis huius telo fuit sauciata. ·III·

Itaque christi verus athleta qui perfectionis agonem cupit legitime decertare. hunc quoque
morbum de latebris anime sue festinet extrudere. et ita contra hunc quoque nequissi
mum accidie spiritum utrubique contendat. ut neque somni telo elisus concidat. neque
de monasterii claustris expulsus. quamvis sub pretextu coloris pii fugitivus absce
dat. Quemcumque enim in parte qualibet cepit superare. aut tamquam inertem et dediticium
patietur absque profectu spiritus in cellula commorari. aut excussum exinde instabilem
de cetero reddat et vagum. et ad omne opus desidem. cellas semper ingredi faciet
ac monasteria circuire. nichilque aliud procurare quam ubi vel quo colore occasio
nem refectionis future valeat preparare. Mens enim ociosi nichil aliud cogi
tare novit quam de escis ac ventre. donec inventa quandoque sodalitate cuiusdam
viri vel femine. equali tepore torpentis. rebus eorum ac necessitatibus involvatur.

et ita paulatim reddatur noxiis cogitationibus inretitus. ut tamquam spinetum spinis
obstrictus. numquam deinceps ad perfectionem professionis antique se valeat enodare. Hunc
morbum qui de accidie spiritu nascitur. beatus apostolus verus ac spiritalis medicus. ut te-
iam conspiciens serpere. ut emersurum spiritu sancto revelante prospiciens. salutaribus pre-
ceptorum suorum medicaminibus prevenire festinat. Tessalonicensibus enim scribens. et pri-
mo ut peritissimus quidam perfectusque medicus infirmitatem susceptorum blanda lenique
verbi curatione fomentans. ac de caritate incipiens. eosque in ea parte collaudans.
quousque letale vulnus leniore remedio delinitum. deposita tumoris indignatione.
facilius medicamina austeriora sustineant. ita ait. De caritate autem fraternitatis
non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim a deo docti estis. ut diligatis invicem.
Et enim facitis illud in omnes fratres. in universa macedonia. Premisit laudis fomenta
lenia. fecit eorum aures ad curam salutaris verbi placidas et paratas. Rursum in-
fert. Rogamus vos fratres. ut habundetis magis. Adhuc eos blanda verborum lenita-
te demulcet. ne forte necdum aptos ad perceptionem perfecte curationis inveniat.
Quid est quod rogat apostolus. ut in quo habundent magis. Scilicet in caritate. de qua su-
perius dixerat. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Et quid
necesse est ut dicat eis. rogamus autem vos ut habundetis magis. Cum super hac re
ne scribi quidem sibi aliquid indigerent. cum presertim et ferat causam ob quam
hoc ipsi non egeant dicens. Ipsi enim a deo docti estis ut diligatis invicem. Ter-
tium quoque maius adicias. quod non solum a deo docti sunt. verum etiam compleant ope-
re que docentur. Etenim facitis illud inquid. non in uno aut duobus sed in omnes fratres. non
in suos tantum cives. ut notos. sed in universa machedonia. Dic igitur tandem.
quid est quod tanto opere hec premittis. Iterum infert. Rogamus autem vos fratres ut habun-
detis magis. Et vix aliquando in id quod olim moliebatur erumpit. Ut operam detis ut
quieti sitis. Hec prima causa. deinde infert secundam. Et ut vestra negotia aga-
tis. Terciam quoque. Et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis. Quartu-
m. et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. Quintum. et nullius aliquid ali-
quid desideretis. Ecce illa cunctatio quam tantis proferre diffidebat. quid in eius
pectore parturiret agnoscitur. Et operam detis ut quieti sitis. id est in vestris cellulis
commorantes. non diversis rumoribus qui solent ociosorum votis et fabulis generari. inqui-
eti efficiamini. aliis quoque inquietudines inferatis. Et ut vestra negocia agatis. non
curiositate vestra actus mundi velitis inquirere. ac diversorum conversationes exploran-
tes. operam vestram non erga correctionem vestram seu virtutum studia. sed ad detrac-
tiones fratrum velitis impendere. Et operemini manibus vestris sicut precepimus nobis.
Cur illa fierent que monuerat superius. ne agerent. id est ne inquieti essent. Et

aliena curarent negotia. ut inhoneste ambularent ad eos qui foris sunt.
ut alicuius quid desiderarent. Hunc intulit dicens. Et operemini manibus uestris
sicut praecepimus uobis. Item ne fierent illa quae superius reprehendit. otii causam
esse euidenter expressit. Nullus enim potest ut inquietus esse. ut aliena curare negotia.
nisi qui operi manuum suarum non adquiescat insistere. Quartum quoque intulit morbum qui
ex hoc ipso otio nascitur. id est ut inhoneste non ambulent dicens. Et ut honeste am
buletis. ad eos qui foris sunt. Numquam potest ne apud eos quidem qui saeculi homines
sunt honeste incedere qui nequaquam claustris cellae et operi manuum suarum inhae
rere contentus est. Sed necesse est eum inhonestum esse. dum necessaria uictus re
quirit. adulationi quoque operam dare. nouitates et rumores sectari. causarum fa
bulationumque occasiones conquirere. per quas sibimet ipsi aditum pateat ac facultatem
qua diuersorum domos ualeat penetrare. Et nullius aliquid desideretis. Non potest non
alienis donis et muneribus inhiare. qui non delectatur pio quietoque labore operis sui
cottidianam uictus parare substantiam. Videtis tot causas tam graues ac turpes una
otii labe generari. Denique hos ipsos quos in epistola prima molli curauit palpatione uerborum.
qualiter in secunda uelut qui non profecissent. ad remedia leniora austerioribus quibusdam et
cautis medicaminibus sanare aggreditur. Nullaque iam mitium uerborum fomenta praemittit. non
illam teneram uocem et blandam. ut ibi. Rogamus autem uos fratres et denuntiamus uobis in
nomine domini nostri Iesu Christi ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate. Ibi rogat.
hic denuntiat. In illa blandientis affectus. in hac obtestantis seueritas. et minantis.
Denuntiamus uobis fratres quia prius rogantes contempsistis audire. saltem nunc
denuntiantibus audire et obedire. Ipsamque denuntiationem non nudo uerbo. sed cum obtesta
tione nominis domini nostri Iesu Christi terribilem infert. ne forte simpliciter uelut humana uoce
prolatam rursum contempnerent. nec magnopere ducerent obseruandam. Statimque ut peri
tissimus medicus putridis membris quibus leni medicamento remedium ferre non potuit.
mederi spiritalis ferri incisione temptat. Vt subtrahatis uos inquiens ab omni fratre
ambulante inordinate et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Itaque ab his
qui uacare operi nolunt. iubet subtrahi. et uelut membra otii corrupta putre
dine desecari. ne inertiae morbus uelut letale contagium sanas membrorum partes ta
bo serpente corrumpat. Dicturusque de his qui operari suis manibus noluerint. et panem
suum cum silentio manducare. a quibus et praecepit subtrahendum. qualibus eos a
principio probris inurat attendite. In primis inordinatos dicit. non secundum suam tra
ditionem ambulare. aliis uerbis contumaces eos utpote qui nollent iuxta institutionem
eius incedere. et inhonestos eos esse designans. id est non processionis. non
uisitationis. non ubi non temporis opportunitatem congruam honestamque sectantes. Quibus

enim uenis istius inordinatum quemque necesse est subiacere. Et non secundum traditionem quam
acceperunt a nobis. Et in hoc rebelles eos quodammodo et contemptores notat qui traditionem quam
acceperunt ab eo tenere contempnant, nec imitari uelint id quod magistrum non solum uerbo do-
cuisse meminerint sed etiam opere nouerint perfecisse. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat im-
itari nos. Inmanem cumulum reprehensionis exaggerat, cum hoc eos asserit non obser-
uare quod et memorie eorum inhereat et ad imitandum non solum uerbo instituente didice-
runt, sed etiam exemplo operum prouocante susceperint. Quia non inquieti fuimus inter nos. Cum
se uult inquietum inter eos non fuisse per operis exercitium comprobare, eosque qui operari
nolunt habunde notat ociositatis uicio inquietos semper existere. Neque gratis pa-
nem manducauimus ab aliquo. Per singula uerba increpationis auxesin facit. Doctor gen-
tium predicator euangelii dicit se non gratis panem ab aliquo manducasse, qui nouit
dominum precepisse, ut qui euangelium denuntiant de euangelio uiuant. Et rursum Dig-
nus est operarius cibo suo. Cum itaque non gratis qui euangelium predicabat tam
sublime ac spiritale opus exercens cibum sibi dominice iussionis auctoritate presumeret,
quid nos faciemus quibus non solum nulla predicatio nobis commissa est, sed ne ulla qui-
dem nisi anime nostre solius cura mandatur? Qua fiducia ociosis manibus gratis pa-
nem comedere audebimus, quem uas electionis euangelica sollicitudine et predicatione
constrictus sine opere manuum comedere non presumit? Sed in labore inquit et fatigatione
nocte et die laborantes, ne quem uestrum grauaremus. Adhuc additamenta sue castiga-
tionis exaggerat. Non enim simpliciter dixit non comedimus gratis panem ab aliquo
uestrum, et huc usque stetit. Poterat enim uideri proprio ociosoque sumptu ac recondita pe-
cunia ut aliorum licet non istorum collatione seu muneribus sustentatus fuisse, sed in labore
inquid et fatigatione nocte et die laborantes, id est nostro opere specialiter sustentati. Et hoc
inquid non pro nostra uoluntate perpetrabamus, non pro delectatione, ut requies et exercitium
corporis inuitabat, sed ut necessitas et inopia uictus, non sine ingenti fatigatione corporis
facere compellebat. Non solum namque per totum diei spacium, sed etiam noctis quod quieti cor-
poris uidebatur indultum, hoc opus manuum perfecte sollicitudine indesinenter urgue-
bam. Nec tamen solum se taliter inter eos conuersatum fuisse testatur, ne forte non magna
nec generalis uideretur hec forma, si ipsius tantum traderetur exemplo, sed etiam omnes qui e-
rant secum ad ministerium euangelii deputati, id est siluanum et thimotheum qui hec eadem
cum eo scribebant asserit simili opere laborasse. In eo etiam quo dicit neque uestrum graua-
remus, uerecundiam eis incussit magnam. Si enim ille qui euangelium predicabat sig-
nis illuc uirtutibusque commendans ne grauaret quempiam gratis panem manducare
non audet, quomodo illi non estimarent se grauare qui cotidie eum ociosi uacantesque presu-
munt? Non quia non habuimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus nobis ad

imitandum nos. ut si forte doctrinam verborum auribus vestris frequenter ingestam · oblivi
oni tradideritis. saltem conversationis exempla sub oculorum fide nobis tradita memorie retine
tis. haut levis eorum et in hoc reprehensio. cum dicat se nulla alia quam exempli gratia la
borem hunc et fatigationem die noctuque corporis exegisse. et eos nichilominus erudiri nolle.
propter quos ipse necessitatem non habens tantum sibi fatigationis indixit. Et quidem in
quid cum habemus potestatem et pateant nobis facultates omnium vestrum atque sibe
et utendi eis domino tamen nollem me hoc permissum non sum tamen usus hac potestate
ne quod ante bene ac licito fieret. aliis noxium preberet exemplum. Et idcirco
evangelium predicans meis manibus atque ope malui sustentari. ut vobis quoque volen
tibus ut imitemini mercede mam perfectionis aperirem. et conversationis formam meo labore
preberem. Sed ne forte tacitus operans et erudire eos volens exemplis. minime illos
et preceptorum monitis instruxisse videretur. infert. Nam et cum essemus inquit
apud vos hoc denuntiabamus vobis. quoniam siquis non vult operari non manducet.
Adhuc illorum desidiam qui scientes eum ut magistrum boni doctrine gratia et in
stitutionis obtentu. suis manibus operantem imitari contempserunt. et diligentiam cau
tionemque suam exaggerat dicens. Non tamen se hoc illis exemplo tradidisse presentem.
sed et verbis iugiter predicasse. ut siquis saltem non vult operari. nec manducet. Non iam
doctoris ut medicamina adeos consilio. sed districtione meos iudiciarie pronuntiationis
invehitur. Et apostolica potestate resumpta. velut etribunali in contemptores sententiam
dictat. illa nempe potestate quam cum comminatione scribens ad chorinthios a domino
sibi asserit datam. cum eos in delicto positos premonet. ut ante adventum suum
semetipsos corrigere festinarent. ita dicens. Rogo vos ne presens compellar audere
in quosdam potestate illa que data est michi in vobis. Et item. Si enim voluero inquit
gloriari de potestate quam dedit michi dominus in edificationem et non in destructionem vestram. non eru
bescam. Ita inquam potestate pronuntians. Siquis non vult operari. non manducet. Non
gladio carnali eos addicens. sed auctoritate sancti spiritus. huius vite interdicens eis
libamen. ut si forte penam future mortis minime cogitantes. adhuc velint amo
re ocii existere contumaces. saltem necessitate naturali constricti et metu presentis mi
nus salutaria precepta suscipere cogantur —. · iiij —

Post terrorem itaque evangelice districtionis rigorem. nunc causam exponit. cur
hec universa premiserit. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete nichil
operantes sed curiose agentes. Hucusque eos qui dediti esse operi nolunt. uno tamen ver
bo corruptos pronuntiare contentus est. In priori namque epistola inordinatos eos
appellat. nec secundum traditionem ambulare quam acceperunt ab eo. Inquietos et esse

desinit et gratis panem manducare. Audiuimus enim inquit quosdam
inter uos ambulare inquiete. et subiungit statim secundum languorem inquietudinis
huius radicem. nichil inquit operantes. Ceterum quoque morbum qui ex illo uelut quidam
ramusculus oritur. sed curiose agentes.

Itaque fomiti initiorum tantorum congruam nunc emendationem conferre festinat. et
illa apostolica qua usus fuerat paulo ante deposita potestate. tamquam admisceat pii patris
ut clementis restituitur medici. et uelut filiis susceptis suis consilio salubri in
fert remedia sanitatis dicens. His autem qui huiusmodi sunt. denuntiamus et obsecra
mus in domino. ut cum silentio operantes panem suum manducent. Causas tantorum
ulcerum que de radice ociositatis emergunt uno operationis salutari precepto curauit.
ut peritissimus medicorum. Ceteras quoque ualitudines malas eodem cespite pullulantes.
sciens penitus extinguendas. origine morbi principalis exempta. Nichilominus tamen
ut perspicacissimus ac prouidus medicus non solum infirmantium cupit mederi uulneribus
sed et sanis quibus eorum possit perpetua sospitas custodiri. similiter congruentia precepta
commendat dicens. Vos autem nolite deficere bene facientes. Id est uos qui meas uias
sectantes. exempla nobis tradita operis imitatione completis. ac nequaquam eorum desidiam
inertiamque sectamini. nolite deficere benefacientes. Id est humanitatem uestram erga eos si
forte neglexerint obseruare. que dicimus similiter impertire. Ut castigauit illos qui erant in
firmi. ne ocio dissoluti inquietudini et curiositati operam darent. ita hos qui sani sunt
permanet ut humanitatem quam bonis et malis impertire dominico precepto iubentur. si forte quos
dam prius ad sanam doctrinam conuerti noluerunt. non abscidant ab eis. sed benefacere et fouere
eos tam consolationis et correptionis sermone. quam beneficiis solitis et humanitate non

Rursum tamen ne forte hac lenitate prouocati — desinant
quidam preceptis eius obedire contempnerent. intermiscet apostolicam seueritatem. Quod
si quis non obedit uerbo nostro per epistolam hunc notate. et nolite commisceri cum illo. ut con
fundatur. Monensque eos pro penitentia sua et utilitate communi. quid oporteat obseruan
di. quaque cautione apostolica mandata custodiant. subiungit confestim patris indulgen
tissimam lenitatem. et ut filios suos quomodo erga predictos per caritatem fraternitatis affectum
debeant retinere similiter docet. Et nolite quasi inimicum estimare. sed corripite ut fratrem.
Seueritati iudiciarie paternam intermiscuit pietatem. et sententiam apostolico rigore prolatam
clementi mansuetudine temperauit. Nam et notari iubet eum qui obedire suis precep
tis contempserit. et cum illo non commisceri. Et tamen hoc fieri non odii uicio precepit.
sed fraterne dilectionis. et eorum emendationis intuitu. Nolite inquit commisceri cum
illo. ut confundatur. Ut qui non est meis preceptis mitibus emendatus. salutari

publica omnium nostrum segregatione consulis. ad terminum salutis incipiat ali

In epistola quoque ad ephesios de hoc **Capitulum VII** ¶ quando reuocari

ipso opere ita precipit dicens. Qui furabatur iam non furetur. Magis autem laboret operan
do manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patientibus. In
actibus quoque apostolorum hec eadem non solum docuisse eum. sed et perfecisse opere similiter
inuenimus. Nam cum uenisset corinthum alibi se manere non patitur nisi apud aquilam
et priscillam. eo quod eiusdem artis essent opifices. quam ipse solitus erat exercere.
Ita enim habes. Post hec paulus egressus ab athenis uenit corinthum. et inueniens
quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere et priscillam uxorem eius. acce
ssit ad eos eo quod eiusdem essent artis. et manebat apud eos et operabatur. erat enim
scenofactorie artis. Item procedens mileto. et exinde mittens ephesum conuo
catisque ad se presbiteros ephesiorum ecclesie et dans eis precepta quemadmodum regere ecclesiam
dei se absente deberent. ait. Argentum et aurum nullius concupiui. ipsi scitis
quoniam ad ea que michi opus erant et his qui mecum sunt ministrauerunt manus
iste. Omnia ostendi uobis. quia sic laborantes oportet suscipere infirmos ac
meminisse uerbi domini ihesu. quoniam ipse dixit. Beatius est magis dare quam accipere. Sum
me nobis sue conuersationis reliquid exemplum. cum se non solum id operatum
esse testatur quo necessitati sui tantum corporis expediret. sed etiam quo usibus eorum qui
secum erant possit sufficere. his uidelicet qui cotidie necessariis ministeriis occupati.
nequaquam sua parte similiter uictum suis manibus conquirebant. Et sicut ad thessa
lonicenses operatum se dixit. ut illis formam daret. et ad imitandum eum. et hic
tale quid intulit dicens. Omnia ostendi uobis. quia sic laborantes oportet sus
cipere infirmos. scilicet uel mente uel corpore. id est ut nostro pocius labore superque operis
sudore quesito. et non de habundantie cumulo. seu reposita pecunia. sed nec de
aliena quidem largitate ac sibi credita eos reficere festinemus. Et hoc ipsum domini dicto
esse mandatum. quo ipse magister dixit. idest dominus ihesus. Beatius est magis dare quam ac
cipere. Sed est impertientis beatior largitas. quam accipientis penuria. que non
de pecunia per infidelitatem uel diffidentiam reseruata. nec de reconditis auaricie the
sauris impenditur. sed que de fructu operis proprii et pio sudore profertur. Et idcirco
beatius est magis dare quam accipere. quia cum illius qui accipit hec qui
tribuit habeat paupertatem. in hoc amplius labore proprio. non solum sue necessitati
sufficientiam. uerum etiam quod tribuat indigenti pia sollicitudine parare festinat.
duplici gratia decoratus. quod et perfectam nuditatem christi uniuersarum rerum suarum
abiectione possideat. et munificentiam diuitis labore suo exhibeat et effi-

hic gre

Hic quidem honorans deum de suis iustis laboribus et delibans ei de
fructibus iusticie sue. ille vero ocii corpore et inercia resolutus. indignum
se et cibo panis apostoli probat sententia. contra cuius salutare mandatum ociosus eum
eum non sine reatu peccati contumacieque presumens. Capitulum . viii.

Ociositatis vicium et sapientissimus salomon euidentissime notat
in multis ita dicens. Qui sectatur ocium replebitur egestate. vel in
visibili licet vel invisibili. quia necesse est ociosum quemque et diversis vi
ciis involutum teneri. et alienum semper existere a contemplatione dei vel divi
ciis spiritalibus de quibus beatus apostolus. Quia in omnibus inquit divites facti estis
in illo. in omni verbo et in omni scientia. De hac autem ociosi paupertate alibi
quoque ita describitur. Et vestietur conscissa et pannis omnis sompniculosus.
Sine dubio enim non merebitur illo incorruptionis vestimento ornari. de quo
apostolus precepit. Induite vos dominum nostrum ihesum christum. Et iterum. Induti lorica iusti
cie et caritatis. Et de quo etiam dominus ad ierusalem loquitur per prophetam. Exurge ierusalem in
duere vestimentis glorie tue. Quisque sompno ocii vel accidie superatus. non
industrie sue labore. sed inercie sue pannis operiri maluerit. quos abscidens
de scripturarum plenitudine et corpore scripturarum. non vestimentum glorie et decoris.
sed ignominiosum excusationis velamen sue coaptavit vesanie ignavie. Solent
enim hi qui sunt hac segnicia dissoluti. nolentes opere manuum sustentari
quod apostolus indesinenter exercuit. ut nobis exercere precepit. quibusdam uti te
stimoniis scripturarum. quibus quodam inercie sue velamen imponant. di
centes scriptum esse. Operamini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam
eternam. Et meus cibus est ut faciam voluntatem patris mei. Sed hec testimo
nia panni quidam sunt. de solida evangelice leccionis plenitudine. et adhuc
assumuntur ut contegant pocius ignominiam ociositatis ac verecundie sue magis
quam ut calefaciant et exornent nos illa preciosa veste perfectaque virtutum
quam in proverbiis mulier illa sapiens que fortitudine et decore induta est.
vel sibi vel viro suo fecisse describitur. De qua et consequenter infertur.
Fortitudine et decore induta est. et letata est in diebus novissimis. De
hoc inercie morbo rursus idem salomon ita commemorat. Vie non
operancium strate sunt spinis. id est illis ac similibus viciis. que apostolus in
superioribus de ocio pullulare pronunciatus est. Et iterum. In desideriis est omnis o
ciosus. De quibus apostolus commemorat dicens. Et nullius aliquid desi
deretis. Et ad extremum. Multa enim mala docuit ociositas. Que evidenter

apostolus in his que supra expositum enumeravit dicens. sed nichil
operantes sed curiose agentes. Huic quoque vicio subiunxit aliud. ut
operam detis. ut quieti sitis. Et deinde. Vt vestra negocia agatis. et
ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. et nullius aliquid de
sideretis. Quos etiam inordinatos ac rebelles notat. ab his studiosos
quosque segregare precipiens. ut subtrahatis vos inquid ab omni fratre
ambulante inordinate. et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.

Hiis itaque exemplis per egiptum patres eruditi. ·ix·

Nullomodo esse monachos ociosos. ac precipue iuvenes sinunt. actum
cordis et profectum paciencie et humilitatis sedulitate operis metientes. et non
solum ab alio quidquam ad usum victus sui accipere paciuntur. sed etiam de la
boribus suis non tantum supervenientes ac peregrinos reficiunt fratres. verum etiam per
loca libie que sterilitate ac fame laborant. necnon etiam per civitates. his
qui squalore carcerum contabescunt. inmanem conferentes dirigunt alimo
nie victusque substantiam. de fructu manuum suarum racionabile ac verum sac
rificium domino tali oblacione se offerre credentes. Hinc est quod in his regio
nibus nulla videmus monasteria tanta fratrum celebritate fundata. quia nec
operum suorum facultatibus fulciuntur. ut possint in eis iugiter perdurare.
et si eis subpeditare quoquomodo valeat sufficientiam victus alterius largita
te. voluptas tamen ocii. et pervagatio cordis diutius eos in loco perseverare non
patitur. Unde hec est apud egiptum ab antiquis patribus sancita sententia.
operantem monachum uno demone pulsari. ociosum vero innumeris spiritibus

Denique abba paulus probatissimus patrum — x — devastari.

Dum in heremo vastiore consistens que porfirion nuncupatur. palmarum
fructibus et horto modico securus haberet alimonie sue victusque sufficientem
substantiam. nec posset aliquid aliud inde sustentaretur operis exercere. eo quod oppidis et
habitabili terra septem mansionibus ut eo amplius deserti illius separaretur
habitatio. plurisque expeteretur pro mercede vecture quam valeret posset precium operis
desudati. collectis palmarum foliis cottidianum pensum velut exinde susten
tandus a semetipso iugiter exigebat. Cumque opere tocius anni antrum eius
fuisset impletum. id quod sollicita cura laboraverat. annis singulis igne
subposito concremabat. Intantum probans sine opere manuum nec in
loco posse monachum perdurare. nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere.
ut cum hoc fieri nequaquam necessitas victus exigeret pro sola purga
tione cordis et cogitationum soliditate ac perseverantia celle ut accidie

ipsius uictoria et expurgatione proficeret — xi —

Cum incipiens in heremo conmorari abbati moysi omnium sanctorum
summo dixisse me egritudine accidie hesterno die grauissime confectum.
non ab ea potuisse aliter liberari. nisi ad abbatem paulum protinus cucurrissem.
ille. non te ait ab ea liberasti. sed magis ei deditiuum ac subditum prebuisti.
Grauius enim ut desertorem te ac fugitiuum deinceps aduersarius inpugna
bit. quem de conflictu superatum protinus aufugisse conspexerit. nisi de cetero
conmissa congressione. non desertione celle. ut sompni torpore ingruentes
actus eius ad horam euaporare malueris. sed tolerantia potius et conflictu
didiceris triumphare. Unde experimento probatum est accidie inpugnationem non
declinando fugiendam sed resistendo superandam. Incipit de spiritu cenodoxie.

Septimum nobis certamen est contra spiritum cenodoxie. quem nos uanam c. i.
siue inanem gloriam possumus appellare. multiformem. uariam atque subtilem.
ita ut quibuslibet perspicacissimis oculis. non dicam caueri sed prouideri deprehen
di uix possit. Non solum enim ut cetera uicia ex parte carnali. sed et ex spiri
tali monachum pulsat. subtiliore se nequicia ingerens menti. ita ut quos
non potuerint carnalibus uiciis decipi. spiritalibus successibus acrius saucien
tur. Tantoque est perniciosior ad conflictum. quanto obscurior ad cauendum.
Omnium namque uiciorum manifestior apertiorque congressus est. et in uno quoque
eorum contradictione rigida confutatus. incentor inualidior factus abscedit.
uictoremque suum deiectus aduersarius deinceps infirmior attemptabit.
Hic uero cum per elatione carnali pulsauerit mentem et fuerit responsionis scu
to repulsus. rursus ut quedam multiformis nequitia priori habitu
personaque mutata. sub uirtutum specie uictorem confodere et iugulare temptat.

Etenim cetera uicia seu perturbationes · ii ·
uniformes ac simplices esse noscuntur. hec uero multiplex. et multiformis. et
uaria undique bellatori et ex omni parte uictori occurrens. Nam et in habi
tu et in forma. in incessu. in uoce. in opere. in uigiliis. in ieiuniis. in oratione.
in remotione. in lectione. in scientia. in taciturnitate. in obedientia. in humilitate. in
longanimitate militem christi uulnerare conatur. et uelut quidam pernicio
sissimus scopulus tumentibus undis obtectus. inprouisum ac miserabile nau
fragium secundo nauigantibus uento. dum non cauetur nec prouidetur inper
tat. Itaque in uia regia uolentem incedere. per arma iusticie que a dextris
sunt et sinistris oportet apostolica disciplina transire per gloriam et ignobilitatem.
per infamiam et bonam famam. Et tanta cautione inter tumentes temptationis

tum fluctus gubernante discretione. et flante nobis spiritu domini iter dirigere
virtutis. ut dextra levaque si paululum deflectamus. sciamus nos pericul
osis mox cautibus illidendos. Ideoque per sapientissimum salomonem monemur.
Ne declinaveris ad dexteram neque ad sinistram. id est ne tibi de virtutibus blandi
aris. et dextris successibus ac spiritalibus extollaris. nec deflectens ad sinistrum
tramitem vitiorum. secundum apostolum gloriam tibi exeis in tua confusione conquiras.
Nam cui sub specie succincte vestis ac nitide cenodoxiam non potuit di
abolus generare. per squalida et inculta ac viliora conatur inserere. Quem non
potuit per honorem deicere. per humilitatem supplantat. Quem scientie et elo
cutionis ornatu nequeunt extollere. gravitate taciturnitatis elidit. Si ie
iunet palam gloria vanitatis pulsatur. Si illud contempnende glorie causa con
texit. eodem vitio elationis obtunditur. ne vane glorie contagio maculetur.
Orationes prolixius sub secreto vitat celebrare conspectu. et quod eas latenter exer
ceat nullumque habeat conscium facti non effugit aculeos vanitatis. .iii.
Pulcre seniores naturam morbi huius in modum cepe bulborumque describunt.
que uno decorata tegmine. alio rursum inveniuntur induta. totiesque
inveniuntur detecta. quotiens fuerint spoliata. In solitudine quoque cunct
orum mortalium consortia glorie causa fugientem. persequi non desistit. Quan
toque amplius quis universum fugerit mundum. tanto eum acrius insectatur.
Alium quod patientissimus sit operum ac laboris. alium quod ad obediendum promp
tissimus. Alium quod humilitate ceteros preponderet conatur extollere. Alius sci
entie. alius lectionis. alius vigiliarum prolixitate temptatur. Nec alias que
rit hic morbus. nisi suis nititur virtutibus sauciare. In his offendicula ten
dens interitus. in quibus vite stipendia conquiruntur. Volentibus quippe iter
pietatis ac perfectionis incedere. non alibi inimici insidiantes. nisi in via qua
ambulant laqueos deceptionis abscondunt. secundum illam beati david sententiam. In
via hac qua ambulabam absconderunt laqueos mihi. ut in hac ipsa scilicet virtutum
via qua gradimur. tendentes ad bravium superne vocationis. nostris elati succ
essibus corruamus. obligatisque pedibus anime nostre concidamus. cenodoxie la
queis conpediti. Et ita fit ut qui adversarii conflictu non potuimus su
perari. nostri triumphi sublimitate vincamur. Seu certe quod est aliud decep
tionis genus ut excedentes continentie. ut nostre possibilitatis modum.
perseverantiam nostri cursus infirmitate corporis intercedente perdamus. .iiii.
Omnia vitia superata marcescunt. et devicta per singulos dies infirmi

ora redduntur. et ut loco ut tempore minuuntur atque defluent. seu certe ag
tis uirtutibus dissidentia ut caueantur facilius ut uitantur. Hoc uero deiectum ac
uelut resurgit ad luctamen. et cum putatur extinctum sua morte uiuacius con
ualescit. Cetera quippe uitiorum eos tantum impugnare solent. quos in certamine supera
uerint. hoc uero suos uictores acrius insectatur. quantoque fuit ualidius elisum
tanto uehementius uictore ipsius elatione congreditur. Et hec est subtilis
inimici uersutia ut militem Christi propriis faciat telis occumbere. quem hostilibus ar
mis superare non potuit. Alia inquam uitia sicut diximus et locorum beneficio con
quiescunt. et materia peccati ut oportunitate eius et occasione subtracta lentes
cere solent et minui. Hoc uero aufugiente deserta penetrat. nec loco nouit exclu
di. nec extrinsecus materia subtracta marcescere. Non enim aliunde quam uirtu
tum eius quem impetit successibus animatur. Quedam et processu temporis ut prefa
ti sumus mitiora molliuntur atque uanescunt. huic longeuitas nisi fuerit industria
solerti ac prudenti discretione fundata. non solum non officit. uerum et ma
iora nouit fomenta congregare uanitatis. V

Postremo cetere perturbationes a contrariis que uirtutibus dissidentes. et ex aperto
tamquam die claro bellantes et superantur facilius et cauentur. Hec autem inserta
uirtutibus et acie permixta uelut in nocte ceca dimicans atrocius inopinatos
decipit et incautos. Ita namque ezechiam regem inde uirtutum in omnibus con
summate iustitie et sanctarum scripturarum testimonio comprobatum. post innumera
uirtutum preconia. uno elationis telo legimus fuisse deiectum. et qui interitum
centum octoginta quinque milium de exercitu assyriorum angelo sub nocte uastante
una preualuit impetrare. uanitatis elatione superatur. Cuius ut preteream uirtutum
tam plurimum cathalogum quem replicare prolongum est. hoc tantum dicam. Qui
post interdictum termini uite mortisque diem domini sententia prefinitum. quindecim annis
uite metas excedere una oratione promeruit. sole per decem gradus quos ad
occasum tendens iam illustrauerat redeunte. Quin lineas quas abscessu eius
umbra subsequens occupauerat. suo rursum reditu fugans duplicatum diem
uniuerso orbi contra fixas nature leges inaudito miraculo prebuit. Post tanta
incredibilia signa. post tam immania documenta uirtutum. qualiter fuit successi
bus suis elisus. audi scripturam narrantem. In diebus inquit illis egro
tauit ezechias usque ad mortem. et orauit dominum et exaudiuit eum.

dedit ei signum, illud scilicet quod legimus de solis datum esse reditu per
Ysaiam prophetam in quarto libro regum. Sed non mox secundum beneficia que ac- | regnorum
ceperat retribuit ei quia elevatum est cor eius, et facta est contra eum ira et contra
Iudam et Ierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatum esset cor eius, tam ipse
quam habitatores Ierusalem, et idcirco non venit super eos ira domini in diebus Ezechie.
Quam perniciosus quamque gravis elationis est morbus. tanta iusticia tanta vir-
tus tanta fides atque devotio que naturam ipsam ac tocius mundi leges inmutare
meruerunt, una elatione depereunt, ita ut omissis virtutibus suis ac si nec
fuissent oblivioni traditis iram domini confestim susceperit, nisi eam restitu-
ta humilitate placasset, ut qui de tam excelso virtutum fastigio elatione inpellente
deciderat, non nisi per eosdem rursum humilitatis gradus ad amissum culmen as-
cenderet. Vis aliud quoque exemplum similis ruine perspicere? ·vi·

Ozias huius quem commemoravimus regis atavus in omnibus ipse quoque scrip-
ture testimoniis collaudatus, post ingentia virtutum suarum preconia, post in-
numeros triumphos quos devotionis ac fidei sue merito pertulerat, disce qualiter
sit vane glorie elatione deiectus. Et egressum est inquid nomen Ozie longe quod
auxiliatus esset ei dominus, et corroboratus est illum. Et cum roboratus esset, elevatum est
cor eius in interitum suum, et neglexit dominum deum suum. Cernis aliud exemplum
ruine gravissime, et conspicis duos viros tam iustos tamque perfectos triumphis
suis atque victoriis fuisse confectos. Unde videtis quam periculosi rerum secundarum
soleant esse successus, ita ut qui non potuerint adversis frangi, prosperis si in-
cauti fuerint acrius elidantur. Et qui in conflictu atque acie mortis evasere
discrimina, tropheis propriis triumphisque succumbant. Ideo apostolus monet: Nolite
fieri inanis glorie cupidi. Et dominus phariseos castigans: quomodo potestis cre-
dere vos qui gloriam ab invicem accipitis et gloriam que a solo deo est non queritis.
De his et beatus David cum comminatione dicit: Quoniam deus dissipavit ossa

Solent etiam incipientium mentes et eorum ·vii· eorum qui hominibus placent
qui nimium adhuc ut virtute animi ut scientia profecerunt, aut propter sonum vocis
extolli, quod scilicet modulatius psallant, aut quod sint ut ex esse carnibus ut cor-
pore lautiores, aut quod parentes divites ac nobiles habeant, ut quod miliciam
honoresque contempserint. Interdum etiam dignitates et opes que forte ne adipisci
quidem aliquando potuissent, persuadet quempiam perfacile fuisse adepturum,
si perseverasset in seculo. Vana spe etiam dementes inflans eum, et de his que numquam
possedit velud qui ea contempserit gloria vanitatis extollens. ·viii·

Nonnumquam uero clericatus gradum et desiderium presbiterii uel dy-
aconatus immittit. Quem si uel inuitus fuisset adeptus, tanta explere
eum sanctitate ac rigore depingit, ut quoque sacerdotibus preberi po-
tuit sanctitatis exempla. Deinde multos non solum conuersationis
forma, uerum etiam doctrina sua simoneque lucratum. Facit etiam in solitu-
dine ut in cella commorante clausorum domos ac monasteria mente atque animo
circuire, et plurimorum conuersationes sub meditamento ymaginarie exhortationis
Agitur itaque infelix anima tali uanitate · ix · ¶ adquirere.
uelut profundissimo sopore delusa, ut plerumque huiusmodi cogitationum
illecta consuetudine, dulcedine et his oppleta simulachris, ne presentes qui-
dem actus ut fratres ualeat contemplari, dum his que cogitationum propaga-
tione uigilans somniauit, delectatur misere quasi ueris. — x —

Meminimus cuidam senis cum in heremo cythi commoraretur, qui cum ad cellam
cuidam fratris gratia uisitationis adueniens ostio proximasset, audissetque eum
quiddam obmurmurantem intrinsecus, paululum substitit, cognoscere uolens quid-
nam de scripturis legeret, ut sicut est moris operans memoriter recenseret. Cumque
piissimus explorator aure diligenter applicata curiosius auscultaret, ita eum
repperit huius spiritus inpugnatione pellectum, ut in ecclesia se faceret credere exhor-
tatorium plebi sermonem. Cumque subsistens senex audisset eum finisse tracta-
tum, et mutato rursus officio celebrare uelut dyaconum catecuminis missam,
tunc demum pulsauit ostium. Qui egressus occurrensque seni ueneratione solita,
introducensque eum, quam olim uenerit, cogitationum suarum conscientia remorden-
te perquirit, ne scilicet diutius ad ostium stans iniuriam pertulisset. Iocula-
riter senex, grateque respondit: Modo inquiens ueni, quando tu missam cathecu- ¶ minis celebrasti —

Hec idcirco inserere huic opusculo — xi —
necessarium duxi, ut de inpugnationum ui atque ordine uitiorum quibus miseran-
bilis anima lacatur, non solum ratione, sed exemplis etiam instructi, ad clandesti-
nos laqueos et multiplices decipulas inimici cautiores esse possimus. Ita namque
in disserendo hec ab egiptiis patribus proferuntur in medium, ut omnium uitiorum etiam ea
ut illa que patiuntur, ut passuri sunt iuniores, relatione sua tamquam qui

adhuc ea sustineant aput eos detegant atque denudent. Quo exponentibus
eis illusiones omnium passionum quecumque incipientium sunt. ac feruentium spiritu
colluctationum uniuersorum archana cognoscant et ea tamquam in speculo contemplantes
et causas uitiorum quibus pulsantur et remedia doceantur. Futurorum quoque certami-
num congressibus antequam ueniant eruditi. qualiter precauere et occurrere eis. uel con-
fligere debeant instruantur. ut solent peritissimi medicorum non solum mederi
presentibus morbis uerum etiam futuris peritia sagaci occurrere. eosque preceptis uel pocu-
lis salutaribus preuenire. Ita hii quoque uerissimi animarum medici emissuras ualitu-
dines cordium spiritali collatione uel quodam celesti anthidoto preuenientes in
iuniorum mentibus non patiuntur adolescere aperientes eis et causas imminentium pa-
ssionum et remedia sanitatum. Quae ita a patribus hec antiquitus permanens nunc usque sententia
quam proferre sine mea confusione non possum qui non germanam uitare non episcopi manus e-
uadere potui. Omnimodis monachum fugere debere episcopos et mulieres. Neutri enim
sinunt eum quem semel sue familiaritati deuinxerint. ut quieti celle ulterius operam da-
re. ut diuine theorie per scientiam rerum intuitum purissimis oculis inherere. Ideoque
athleta Christi qui uerum ac spiritalem agonem legitime decertare desiderat. hanc
multiformem uariamque bestiam omnimodis superare festinet. Quam nobis ex
omni parte uel multiplicem nequitiam occurrentem tali remedio poterimus eua-
dere. ut cogitantes illud dauiticum eloquium. Dominus dissipabit ossa eorum qui hominibus placent. c.
Primitus nichil proposito uanitatis et manus glorie capiende gratia nosmetipsos facere
permittamus. deinde ea que bono initio fecimus obseruatione simili custodire
nitamur. ne omnis laborum nostrorum fructus post irrepens cenodoxie morbus euacuet.
Quidquid etiam in conuersatione fratrum minime communis usus recipit ut exercere
omni studio. ut iactantie deditum declinemus. et ea que nos possint inter
ceteros notabiles reddere. ac ueluti solis facientibus laus apud homines sit con-
quirenda intendimus. His enim uel maxime indiciis cenodoxie letale contagium no-
bis inherere monstrabitur. Quod facillime poterimus effugere si considerimus non
solum fructus laborum nostrorum nos penitus amissuros quoscumque cenodoxie pro-
posito fecimus sed etiam reos magni criminis factos eterna supplicia ueluti sacri-
legos soluturos utpote qui ad iniuriam dei opus quod eius obtentu nos opor-
tuit agere hominum gratia maluimus exercere. ab eo qui occultorum est conscius. ho-
mines deo et gloriam mundi glorie domini pretulisse conuicti.

Incipit de spiritu superbie.

Octauum quod et extremum aduersus spiritum superbie nobis certamen est qui mor-
bus licet ultimus sit in conflictu uitiorum atque in ordine ponatur extremus.

origine tamen et tempore primus est, saevissima et superioribus cunctis immanior bestia,
perfectos maxime temptans, et propemodum iam positos in consummatione virtu-
tum morsu diriore depascens. Cuius duo sunt genera: unum hoc quod diximus spiri-
tales summosque pulsare, aliud quod et incipientes carnalesque complectitur. Et
licet utrumque superbiae genus tam in deum quam in homines noxia inflet elatio,
tamen illud primum specialiter refertur ad deum, secundum ad homines proprie pertinet. Cuius
originem ac remedia in posterioribus libelli huius donante deo in quantum possu-
mus exequemur, nunc de illo priore quo praefati sumus perfectos praecipue temptari pro-
positum nobis est pauca disserere. Capitulum II.

Nullum est aliud vitium quod ita omnes alias virtutes exhauriat, cunctaque iusti-
cia et sanctitate hominem spoliet ac denudet, ut superbiae malum. Tamquam ge-
neralis quidam ac pestifer morbus non unum membrum perinde eius debilitare
contentus, sed solidum corpus letali corrumpit exitio, et in culmine iam fasti-
gio collocatos gravissima ruina deicere ac trucidare conatur. Omne namque
vitium suis est terminis ac fine contentum, et licet conturbet alias quoque virtutes,
contra unam tamen principaliter tendit, eamque specialiter opprimit et inpugnat.
Et ut hoc ipsum quod diximus clarius possit intelligi, castrimargia id est appeti-
tus ventris seu concupiscentia gulae temperantiae rigorem corrumpit, castitatem
libido contaminat, ira patientiam vastat, ut non numquam vitio cuius deditus vi-
cio, aliis virtutibus non penitus destituatur, sed illa tantum virtute truncata quae ex
diverso emulo sibi vitio repugnante succumbit, reliquas possit ut ex parte re-
tinere. Haec vero cum infelicem possederit mentem, ut quidam saevissimus tyrannus
sublimissima capta arce virtutum universam funditus civitatem diruit atque sub-
vertit. Excelsa quondam sanctitatis moenia vitiorum solo coaequans atque permiscens,
nullam deinceps vel imaginem libertatis animae sibi subditae superesse concedit. Quan-
toque ceperit ditiorem, tanto graviori servitutis iugo subditam universis virtutum
facultatibus crudelissima depraedatione nudabit. Et ut gravissimae tyrannidis
eius potentiam cognoscamus, angelum illum qui pro nimietate splendoris ac
decoris sui Lucifer nuncupatus est, nullo alio quam hoc vitio deiectum celitus
meminimus, et ex illa beata sublimique angelorum statione telo superbiae vulneratum
et ad inferna fuisse collapsum. Si igitur tantam virtutem tantaeque potentiae prae-
rogativa decoratam una elatio cordis potuit de caelestibus ad terrena devolvere,
qua nos observantia carnis fragilitatem circumdatos cavere oporteat ipsius

ruine magnitudo demonstrat. Quemadmodum uero huius morbi uirus
perniciosissimum deuitemus instruere poterimus. si ruine ipsius causas atque
originem persequamur. Nunquam enim curari languor neque remedia poterunt
malis ualitudinibus exhiberi. nisi prius inquisitione sagaci origines earum
inuestigentur et cause. Hic namque indutus diuina claritate et inter ceteras
uirtutes supernas. conditoris largitate prefulgens. splendorem sapientie et uir-
tutum pulcritudinem qua ornabatur gratia creatoris. nature sue potentia.
non munificentie illius beneficio se credidit optinere. et ob hoc datus tamquam
qui ad perseuerantiam puritatis huius diuino non egeret auxilio. deo se similem
iudicauit. utpote qui nullius indigeret quemadmodum deus. Sibi scilicet arbitrii
facultate confisus. per illam credens affluenter sibimet omnia suppeditare
que ad consummationem uirtutum ut perhennitatem summe beatitudinis pertinerent.
hec ei sola cogitatio facta ruina est. Ob quam desertus a deo quo se credidit
non egere. instabilis repente ac nutabundus effectus. et infirmitatem
proprie nature persensit. et beatitudinem qua dei munere fruebatur amisit. Et
quia dilexit uerba precipitationis quibus dixerat in celum conscendam. et linguam
dolosam que uel de se dixerat ero similis altissimo. uel de adam et eua. eritis sicut
dii. propterea deus destruet illum in finem. euellet eum et emigrabit de tabernaculo.
et radicem eius de terra uiuentium. Tunc ruinam eius uidentes iusti timebunt et super
eum ridebunt. dicentes quod et ad hos qui se sine protectione auxilioque dei summum
bonum perficere posse confidunt. iustissime dirigetur. Ecce homo qui non posuit
deum adiutorem suum. sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum. et preualuit in ua-
nitate sua. Hec est prima ruine causa. et origo principalis morbi. Qui rursum
per illum qui fuerat a se deiectus. in prothoplastum serpens infirmitates omnium uiciorum
et materias germinauit. Dum enim gloriam deitatis. arbitrii libertate et industria
sua credit se posse conquirere. et illam perdidit quam adeptus fuerat gratia conditoris.
Itaque exemplis ac testimoniis scripturarum manifestissime comprobatur superbie Capitulum .iii.
labem cum sit postrema in ordine conflictuum. origine tamen anteriorem esse
omniumque peccatorum et criminum esse principium. nec sicut cetera uicia solummodo contrariam
uirtutem sibi idest humilitatem tantum extinguere. uerum etiam cunctarum simul interempt-
ricem esse uirtutum. Nec mediocres tantum paruosque temptare. sed maxime in fortitu-
dinis culmine consistentes. Ita enim de hoc spiritu propheta commemorat. Et esce eius
electe. Ideoque beatus dauid licet tanta circumspectione cordis sui custodiret archana.
ut ad eum quem secreta sue conscientie non latebant auderet proclamare. Domine non

est exaltatum cor meum. neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis.
neque in mirabilibus super me. nisi humiliter sentiebam. Et iterum. Non habitabit
in medio domus mee faciens superbiam. Sciens tamen quam sit difficilis et
perfectus ista custodia. non de sua tamen presumpsit industria. sed orans dominum im
plorat auxilium. ut huius mimici telum possit insauciatus euadere dicens.
Non ueniat michi pes superbie. Pauens ac metuens ne in illud incidat quod
dicitur de superbis. Deus superbis aduersatur. Et iterum. Inmundus est apud deum omnis

Q
Quantum est malum superbie. — .IIII. — Et qui exaltat cor suum.
ut non angelum non alias uirtutes sibi contrarias. sed ipsum deum aduersarium
habere mereatur. Notandum siquidem est quod nequaquam dixit super his qui ceteris
sunt uiciis inuoluti quod habeant sibi dominum resistentem. id est castrimargiis. for
nicariis. iracundis. seu filargiriis. aduersatur. sed solis superbis. Illa namque
uicia ut in unumquemque delinquentium tantum retorquentur. ut in suos participes.
id est in alios homines uidentur admitti. Hec uero proprie pertingit ad deum. et idcirco
eum specialiter dignum est habere contrarium. Ideoque uniuersitatis creator et medicus
deus. causam principiumque morborum superbiam esse cognoscens. contrariis sana
re contraria peruidit. ut ea scilicet que per superbiam corruerant. per humilitatem
resurgerent. Ille namque dicit. In celum conscendam. hic dicit. Humiliata est in
terra anima mea. Ille dicit. Ero similis altissimo. Hic cum in forma dei esset exina
niuit semetipsum formam serui accipiens. humiliauitque se factus obediens usque
ad mortem. Ille dicit. Super astra celi exaltabo solium meum. iste dicit. Discite a
me. quia mitis sum et humilis corde. Ille dicit. Nescio deum et israel non dimitto.
iste dicit. Si dixero. quia non noui eum. ero similis uobis mendax. Sed noui eum.
et mandata eius seruo. Ille dicit. Mea sunt flumina. et ego feci ea. Iste dicit.
Non possum ego facere a me ipso quicquam. sed pater meus in me manens ipse facit
opera. Ille dicit. Mea sunt omnia regna mundi et gloria eorum. et cui uoluero do ea.
Iste cum diues esset pauper effectus est. ut eius inopia nos diuites redderemur. Ille
dicit. Sicut colliguntur oua que derelicta sunt. sic uniuersam terram ego congre
gaui. et non fuit qui amoueret pennam. et aperiret os et garriret. Iste dicit.
Similis factus sum pellicano solitudinis. uigilaui et factus sum sicut passer
solitarius in tecto. Ille dicit. Exsiccaui uestigiis pedum meorum omnes riuos agge
rum. hic dicit. Numquid non possum rogare patrem meum et exhibebit michi
plus quam duodecim legiones angelorum. Si principalis ruine causam et salu
tis nostre fundamenta perspeximus. a quo et qualiter ut ista iactata sint. ut

illa einsertur. quemadmodum devitare tam atrocem mortem superbie debeamus. ut illius ruina. ut huius doceamur exemplo. Itaque hunc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus evadere. si in singulis quibus sensimus nos virtutibus profecisse. illud apostolicum dixerimus. Non ego. sed gratia dei mecum. et gratia dei sum id quod sum. et deum esse qui operatur in nobis. et velle et perficere. pro sua bona voluntate. dicente quoque ipso auctore salutis nostre. Qui manet in me et ego in illo. hic fert fructum multum. quia sine me nichil potestis facere. et nisi quia dominus edificaverit domum. in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem. frustra vigilavit qui custodit eam. et vanum vobis est ante lucem surgere. quia non est volentis neque currentis. sed miserentis dei. Nullius namque quamvis ferventis et cupientis. tam idonea potest voluntas esse ut cursus. ut carne spiritui repugnante circumdatus. valeat ad tantum perfectionis premium et palmam integritatis ac puritatis attingere. nisi fuerit divina miseratione protectus. quod magnopere vult. et ad quod currit pervenire meretur. Omne enim datum bonum et donum perfectum desursum est. descendens a patre luminum. Quid enim habes quod non accepisti. Quod si accepisti. quid gloriaris quasi non acceperis.

S. Si enim vel illum latronem ob unam confessionem introductum in paradysum recolentes. intelligimus eum non cursus sui merito. tantam beatitudinem consecutum. sed dono dei miserentis indeptum. Vel remissionem datur regis. duo tam gravia. tamque immania crimina. uno penitudinis sermone deleta. nec hic videbimus ad indulgentiam tanti criminis obtinendam. laboris equiparasse meritum. sed dei gratiam superasse. Qui vere penitudinis occasione percepta. tantam peccatorum maciam sub unius verbi plena confessione consumpsit. Principium quoque discutientes vocationis ac salutis humane. qua non ex nobis. nec ex operibus nostris secundum apostolum. sed dono dei sumus gratiaque salvati. liquido poterimus advertere quemadmodum perfectionis summa non volentis neque currentis sed miserentis sit dei. qui nequaquam laborum ac cursus nostri merito compensante. victores nos facit esse vitiorum. nec equiparante nostre voluntatis industria tam arduum integritatis culmen subiugata quam nimium carne conscendere. Nulla siquidem corporis huius afflictio. nullaque cordis contritio. ad capessendam veram illam interioris hominis castitatem possit esse condigna. ut tantam puritatis virtutem angelis solis ingenitam celique vernaculam. nudo humano labore. id est sine adiutorio dei valeat optinere. quippe totius boni effectus ab illius profluit gratia. qui tantam perennitatem

habiti

beatitudinis et immensitatem glorie exigue voluntati brevique ac pro
cursui nostro multiplicata largitate donavit. · VI ·

Omnis enim longevitas vite presentis cum ad illam future glorie peren
nitatem respexeris evanescit. et dolores cuncti contemplatione illius in
mense magnitudinis beatitudinis effugantur. atque ut fumus ad nichil ex
tenuati liquescunt. et nusquam ut favilla comparent. Quapropter iam tempus
est ut ipsis quibus tradiderunt verbis patrum sententiam proferamus. eorum scilicet qui viam
perfectionis et qualitatem eius non verborum iactantia depinxerunt. sed potius
rerum opere ac virtute spiritus possidentes. experimentis eam propriis et exemplis cer
tissimis tradiderunt. Aiunt enim ad puritatem non posse quempiam carnalibus
vitiis emundari. nisi universum laborem suum atque conatum ad tantum perfecti
onis finem intellexerit non posse sufficere. nec eam nisi dei miseratione et ad
iutorio comprehendi. non tam tradentis institutione. quam affectu atque virtute
et experimentis propriis eruditus agnoscat. Ad capessenda namque tam magni
fica tamque preclara puritatis et integritatis premia. quantislibet ieiuniorum. vigi
liarum. lectionis. solitudinis. ac remotionis labor fuerit impensus. condignus
esse non poterit. qui hec industrie sue merito vel sudoris obtineat. Numquam
enim divinum munus labor proprius. humanave industria compensabit. nisi desideranti
divina fuerit miseratione concessum. · VII ·

Nec hoc dico ut humanos conatus evacuans. ab industria et laboris intentione
revocare quemquam contendam. sed plane constantissime non mea sed seniorum sen
tentia definio. perfectionem quidem sine his omnino capi non posse. His autem solis
sine gratia dei posse eam aliquando consummari. ut enim dicimus conatus humanos appre
hendere eam per se ipsos non posse sine adiutorio dei. ita pronuntiamus laborantibus tantum
ac desudantibus misericordiam dei gratiamque conferri. Et ut verbis apostoli loquar. volentibus et cur
rentibus impertiri. secundum illud quod et in psalmo octogesimo octavo ex persona dei cantatur.
Posui adiutorium in potentem. et exaltavi electum de plebe mea. Dicimus enim secundum salva
toris sententiam dari quidem petentibus. aperiri pulsantibus. et a querentibus inveniri. sed pe
titionem et inquisitionem et pulsationem nostram non esse condignam. nisi misericordia dei id quod
petimus dederit. vel aperiat cum pulsamus. vel illud quod querimus fecerit inveniri. Presto est
namque occasione sibi tantummodo a nobis bone voluntatis oblata. ad hec omnia conferenda.
Amplius enim ille quam nos perfectionem salutemque nostram desiderat et exspectat. In tan
tum beatus David proventum sui operis ac laboris tantum propria industria noverat non po
sse obtineri. ut a domino promereri directionem suorum operum iterata prece deposceret dicens.

Et opera manuum nostrarum dirige super nos, et opus manuum nostrarum dirige. Et rursum
Confirma deus hoc quod operatus es in nobis. Ideoque si ad illam consummationem venire
volumus effectu et opere pervenire, illis debemus adquiescere magistris ac
ducibus qui hanc non vaniloqua disputatione somniantes, sed re atque experi-
mentis apprehendentes, nos quoque docere ac dirigere ad eam similiter possunt, et
viam quemadmodum pervenerint ad eam certissimo tramite demonstrare. Qui
ad hanc fide se potius pervenisse quam labore nostro testabantur. quibus etiam hoc pre-
cipuum sui cordis adquisita puritas conferebat, ut magis magisque se depressi pec-
catis agnoscerent. Tanta namque in eis delictorum conpunctio per dies singulos
augebatur, quanta puritas animi proficiebat. trahebantque iugiter intimo cordis
suspiria eo quod semetipsos sentirent nequaquam posse delictorum nevos ac
maculas devitare, que eis per multiplices cogitationum minutias inurebantur.
Et idcirco future vite stipendia non operum sperare se merito, sed misericordia domini procla-
mabant. Nichil sibi de tanta circumspectione cordis aliorum comparatione donan-
tes, quippe qui hanc ipsam non sue industrie sed divine gratie ascribebant. Nec
blandientes sibi de inferiorum ac tepidorum negligentia, sed contemplatione potius illorum
quos vere peccato carere atque in regno celorum eterna iam beatitudine perfrui noverant
humilitatem perpetuam congerebant, atque ita consideratione hac et elationis
ruinam pariter declinabant. et quo tenderent ut quod dolerent semper inveniebant.
Intelligentes semetipsos ad illam puritatem cordis quam cupiunt obsistente car-
Igitur secundum traditiones ~ · VII · ~ nis sarcina pervenire non posse.
et institutiones eorum sic ad eam festinare debemus, ieiuniis, vigiliis,
orationibus, contritione cordis et corporis operam dantes, ne hec omnia morbo
hoc inflante vacuans. non solum namque ipsam perfectionem oportet credere
industria nos ut labore nostro possidere non posse, sed ne hec ipsa quidem
que illius exercemus obtentu, id est labores conatusque nostros ac studia sine
divine protectionis auxilio inspirationisque et castigationis atque exhortatio-
nis gratia posse perficere, quam saltem cordibus nostris ut per alium solet vel per semet-
ipsum nos visitans clementer infundere. ~ Donum ·
ad extremum instruat auctor salutis nostre quid nos oporteat in singulis conditusque

que gerimus non modo sentire. sed et confiteri. Non possum ego inquit a me
ipso facere quicquam. pater autem in me manens ipse facit opera. Que ex persona hominis
assumpti dicta. nichil a semetipso posse se facere. et nos etiam et dicta in
his que ad nostram salutem pertinent arbitrium nos adiutorio domini non egere.
discamus itaque et nos per singula nostra simul infirmitate. et illius adiutoria sen
tientes. cotidie proclamare cum sanctis. Inpulsus euersus sum ut caderem.
et dominus suscepit me. Fortitudo mea et laus dominus. et factus est michi in salutem.
Et nisi quia dominus adiuuit me. paulominus habitauerat in inferno anima mea. Si di
cebam motus est pes meus. misericordia tua domine adiuuabat me. Secundum multitudi
nem dolorum meorum in corde meo. consolationes tue letificauerunt animam meam.
Videntes quoque cor nostrum in timore domini et patientia roborari. dicamus. Et factus
est dominus firmamentum meum. et eduxit me in latitudinem. Scientiam quoque atque
perfectam intelligentes nobis augeri. dicamus. Quoniam tu illuminas lucernam
meam domine. deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te eripiar a temptati
one. et in deo meo transgrediar murum. Item sentientes nosmetipsos forti
tudinem patientie tolerantie nos conquisisse. et in securitate itinerum facilius ac
sine labore dirigere. dicamus. Deus qui precinxisti me uirtute ad bellum. et po
suisti immaculatam viam meam. qui perfecisti pedes meos tamquam ceruorum. et
super excelsa statuens me. qui doces manus meas ad prelium. Consecuti quoque dis
cretionem qua roborati possimus aduersarios nostros elidere. proclamemus ad deum.
Disciplina tua correxit me in finem. et disciplina tua ipsa me docebit. Dila
tasti gressus meos subtus me. et non sunt infirmata uestigia mea. Et quia
taliter sum roboratus. scientia tua atque uirtute. infantem confidenter ea que
sequuntur. et dicimus. Persequar inimicos meos et comprehendam illos. et non conuer
tar donec deficiant. Confringam illos nec poterunt stare. cadent subtus pedes meos.
Rursus infirmitatis nostre memores. non posse nos tam acerbos maiorum ho
stes singulis carnis circumdatos. sine illius adiutorio superare. dicamus. In
te inimicos nostros uentilabimus cornu. et in nomine tuo spernemus insurgen
tes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo. et gladius meus non saluabit
me. Tu enim saluasti nos de affligentibus nos. et odientes nos confudisti.

Sz et precinxisti me virtute ad bellum. supplantasti omnes insurgentes in
me subtus me. et inimicos meos dedisti michi dorsum. et odientes me confudisti.
Sz non arcius nostris posse nos vincere cogitantes. docemus. Apprehende arma
et scutum. et exurge in adiutorium michi. Effunde frameam et conclude
adversus eos qui persequuntur me. dic anime mee salus tua ego sum. Et posuisti ar
cum ereum brachia mea. et dedisti michi protectionem salutis tue. quia non
patres nostri in gladio suo possederunt terram. et brachium tuum et illuminatio vul
tus tui quoniam complacuisti in eis. Postremo universa beneficia eius cum gratiarum
actione mente sollicita perlustrantes. super his omnibus quod ut pugnare
mus. ut illuminationem scientie ut disciplinam discretionis ab eo consecuti
sumus. ut quod suis nos armis instruxit. et virtutis cingulo communivit.
ut quod inimicorum nostrorum nobis prebuit dorsum. et eorum virtutem comminue
rit eos ut pulverem ante faciem venti. intimo cordis affectu clamemus
ad eum. Diligam te domine virtus salutis mee. dominus firmamentum meum
et refugium meum et liberator meus. deus meus adiutor meus. et spera
bo in eum. protector meus et cornu salutis mee. et susceptor meus.
Laudans invocabo dominum. et ab inimicis meis salvus ero. Non solum
pro his ei gratias referentes. quod ut rationabiles nos condidit. ut liberi arbitrii
potestatem donavit. ut baptismi largitus est gratiam. ut scientiam legis
adiutoriumque concessit. Sz et pro his que erga nos cottidiana eius providen
tia conferuntur. Quod scilicet adversariorum nos insidiis liberat. quod cooperatur no
bis ut carnis vitia superare possimus. quod a periculis et nos ignorantes protegit.
quod a lapsu peccati communit. quod iuvat nos et illuminat. ut ipsum adiutorium nostrum
quod non aliud quidam imprimere nolunt. quam legem intelligere et agnoscere
valeamus. Quod pro negligentiis delictisque nostris eius inspiratione latenter
compungimur. quod dignatione eius visitati saluberrime castigamur. quod a deo no
numquam et invitos trahimur ad salutem. Postremo quia ipsum liberum arbitrium
nostrum quod procliuius fertur ad vicia. ad meliorem frugem dirigit. et ad virtutem
mam instigationis sue visitationis contorquet. Decimum.

Hec est vera humilitas erga deum. hec est antiquorum patrum sincera fides

que per uias successores eorum uera nunc usque perdurant. cum fidei antiquitates apostoli
ce que sepe numero per eos manifestata sunt. non solum apud nos. sed apud et
infideles et incredulos indubitatum testimonium reddunt. Qui in simplicem pisca
torum fidem corde simplici retinentes. non eam syllogismis dyalecticis et tulliana
facundia spiritu carnali percepere mundano. sed experimento uite sinceris actibusque purissimo. corre
ctione quoque uitiorum. et ut uerius dixerim. in ipsa perfectionis inesse natura. ocula
tis indiciis deprehenderunt. sine qua nec pietas in deum. nec uitiorum purgatio. nec
emendatio morum. nec uirtutum consummatio potest apprehendi. Capitulum XX

Noui quendam de fratrum numero. quem utinam minime scissem. Siquidem postea
hoc ordinis mei gradu se passus est pergrauari. qui probatissimo cuidam seni iuuenis initio
tactus semetipsum grauissimo confessus est impugnari. Nam contra usum nature
desiderio paciendi magis quam inferendi ignominiam. intollerabili actu libidinis ure
batur. Tunc illum ut spiritualem uerumque medicum interiorem causam morbi hui
us et originem peruidisset. gemens suspirans. nequaquam ait. tam nequam spiritui tradi
te dominus permisisset. nisi aliquid blasphemasses in eum. Qua ille comperta confestim pro
cidit ad pedes eius. intimam summaque admiratione percussus. tamquam deo cernente ar
chana sui pectoris patefacta. confessus est in dei filium se cogitatione impia blasphe
mare. Vnde perspicuum est eum qui superbie spiritu possidetur. ut qui in deum blasphem
existit. tamquam qui irroget illi iniuriam a quo puritatis speranda sunt dona. perfectionis
integritate priuari. et sanctificationem castimonie non mereri. .XXI.

Legimus tale aliquid in paralipomenon libro. Ioas enim rex iuda septem annorum
ab ioiade pontifice ascitus in regnum. atque in omnibus quo aduixit memoratus ponti
fex testimonio scripture laudatus est. De quo post obitum ioiade audi quid scrip
tura commemoret. et quemadmodum elatus superbia ignominiose fuit traditus passi
oni. Postquam autem obiit ioiada. ingressi sunt principes iuda et adorauerunt regem.
Qui delinitus obsequiis eorum acquieuit. et dereliquerunt dominum deum patrum suorum templumque seru
ieruntque lucis et sculptilibus. Et facta est ira contra iudam et ierusalem propter hoc peccatum. Et co
post pauca. Cumque euolutus esset annus ascendit contra eum exercitus syrie. uenitque in iudam
et ierusalem. et interfecit cunctos principes populi. atque uniuersam predam miserunt regi damascum.
Et certe cum permodicus uenisset numerus syrorum tradidit dominus in manibus eorum infinitam
multitudinem. eo quod reliquerunt dominum deum patrum suorum. In ioas quoque ignominio
sa exercuere iudicia. et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Vides

quam flagitiosis ac sordidis passionibus tradi mereatur superbia. Quem enim elatio arrogantie ut deum se passus est adorari. traditus secundum apostolum in passiones ignominie et in reprobum sensum ut patiatur ea que non conveniunt. Et quia dicente scriptura inmundus est ante deum omnis qui exaltat cor suum iste quoque tumida elatione inflatus est turpissime confusioni traditur deludendus. ut humiliatus taliter sentiret semetipsum esse vel inmunditia carnis et conscientia inpure passionis inmundum. quod animi sui noluerat elatione sentire. ut carnis ignominioso contagio patefacto inmunditia cordis eius occultam. quam superbie malo attraxerat. ac manifesta pollutione corporis sui probaretur inpurus. qui per elationem spiritus factum se non sentiebat inmundum. Quibus manifeste probatur omnem animam que superbie fuerit tumore possessa. in ilienalibus spiritibus. i. nequitiis spiritualibus tradi. eamque passionibus carnis involvi. ut saltim vel his humiliata terrenis. inmundam se carnaliter pollutam agnoscat. que tepore mentis erecta. inmundam se in conspectu dei per elationem cordis effectam intelligere ante non potuit. Quo vel sic humiliatus quis a pristino tepore discedat. et ignominia carnalium passionum deiectus. atque confusus. ad spiritalem fervorem deinceps semetipsum conferre festinet. Evidenter itaque demonstratur non posse quemquam perfectionis finem ac puritatis attingere. nisi per humilitatem veram quam primus fratribus reddens. deo quoque in penetralibus cordis exhibeat. credens sine protectione eius atque auxilio per singula sibi momenta delato perfectionem quam cupit et ad quam magnopere currit. se penitus obtinere non posse.

Capitulum . xii.

Hucusque superbiam qua diximus perfectos quosque pulsari. quantum tenuitas ingenii nostri prevaluit. donante deo dixisse sufficiat. Quod super hoc genus non multis cognitum nec expertum est. quia non plures student perfectam cordis apprehendere puritatem. ut ad hos preliorum gradus valeant pervenire. non precedentium maiorum quorum in singulis libellis naturam pariter remediaque pertractavimus. purgatio. sed illos solummodo pulsare solet qui devictis superioribus vitiis iam prope modum sunt in virtutum culmine collocati. Quos quia lapsu carnali subtilissimus hostis supplantare non quivit. spiritali ruina deicere ac subplantare conatur. per hanc illos universis veterum stipendiorum meritis. multo labore quesitis. spoliare contendens. Ceterum nos qui adhuc terrenis sumus passionibus involuti. nequaquam hoc modo

teptare dignatur quo tristiore nos ira divinam carnali elatione supplantat.
Et idcirco de hac quoque quia maxime nos secundum nostre mensure homines. ac pa
pene ieiuniorum ubi incipientium mentes preliari solent. necessarium reor se
cundum promissionem nostram pauca depromere. Capitulum xiii

Hec igitur quam diximus carnalis superbia cum tepido ac male arrepto renun
ciationis principio in monachi resedit mentem. de prioris ac secularis eum
tumore ad veram Christi humilitatem descendere non permittens. Primum inobedi
entem eum reddat. quo asperum deinde mitem atque affabilem esse non patitur.
Equalem quoque fratribus fieri communemque non patitur. nec secundum dei ac salvatoris
nostri mandatum spoliari terrenis opibus nudarique concedit. Et cum renunciatio
nichil aliud sit nisi mortificationis et crucis indicium. nec valeat aliis inchoari
vel consurgere fundamentis. quia ut se non solum actibus huius mundi spiritualiter cottidie
credat esse moriturum. e contrario facit eum vitam sperare longevam. infirmi
tates proponit ei prolixas et multas. confusionem quoque incutit ac pudorem.
si nudus egenus alienis et non propriis facultatibus cepit sustentari. Persuadet quod mul
to esse melius victum indumentumque sibi sua potius quam aliena substantia ministra
ti. Secundum illud scilicet quod quemadmodum dictum sit nobis beatitudine ac tempore condi
obtinuit. ne intelligere quidem aliquando poterimus. beatius est magis dare quam accipere.

Tali igitur diffidentia mentis obsessi et absidei scintilla qua usi fuerant. xiiii.
In primordiis sue renunciationis accensi diabolica infidelitate revocari. incipiunt
pecunias quas ante dispergere ceperant diligentius custodire. et eas velut qui semel
profligatas ulterius reparare non possint. avaritia vehementiore conservant. seu quod est
deterius. ea que prius abiecerant resumentes. vel certe quod est tetrum ac teterrimum [illegible]
quiete gerant que ne ante quidem possederant congregantes. nichil amplius [illegible]
de seculo quia nomen acquisisse tantum ac vocabulum monachi comprobantur. Cuius hec igitur in
tota male incoepta fundata. necesse est ut ruinosa deinceps [illegible] structura
consurgat. nec quidquam supponi pessimis valeat fundamentis. nisi [illegible] miserabilem cui
usque ruinam lugubri fine perferat. xv

Talibus siquidem mens passionibus obducta. atque detestabili tepore incipi
ens. necesse est ut in deterius cottidie proruat. et reliquam quoque vitam suam
deformiore fine concludat. Dumque cupiditatibus pristinis oblectatur ac secundum

apostolum sacrilega filargiria nuncupatur. ita eodem pronuntiante de illa. Et
filargiria que est simulacrorum servitus. Et iterum. Radix enim omnium
malorum est filargiria. ut numquam possit in corde suo humilitatem xpi simpli
cem namque suscipere. cum sibi vel de nobilitate natalium gloriatur. vel in
flatur de seculi quam corpore non mente deseruit dignitate. vel pecuniis quas
ad ruinam suam retentat extollitur. Pro quo iam nec monasterii iugum sus
tinere contentus est. nec seniorum ullius institui disciplina. et non solum
nullam subiectionis aut obedientie regulam custodire dignatur. verum ne ip
sam quidem auribus suis doctrinam perfectionis admittit. Tantumque concrescit
in corde eius spiritalis verbi fastidium. ut cum forte talis fuit aborta colla
tio. uno in loco stare nesciat eius obtutus. sed huc illucque stupidus eius
circumferatur intuitus. aliorsum et in obliquum quam moris est oculi defigantur.
Pro suspiriis enim salutaribus. sputa de sicco gutture contrahuntur. Excreationes
et sine ulla inpellatione flegmatis provocantur. Digiti ludunt et in modum
quidem scribentis volitant. atque depingunt. et ita huc atque illuc universa
membra corporis commoventur. ut dum spiritalis agitatur collatio. totum se vel
scatentibus vermibus. vel acutissimis sudibus credat insidere. et quicquid simplex
collatio ad edificationem protulerit audientium. ob suam suggillationem estimet esse
prolatum. Totoque tempore quo vite spiritalis examinatio ventilatur. suis suspicionibus
occupatus. non quid exinde ad profectum suum capere debeat aucupatur. sed causas
cur unumquodque sit dictum sollicita mente perquirit. vel quid eis possit obicere.
tacita intra se cordis volutatione coniectat. ut nichil ex his que salubriter
sunt digesta penitus apprehendere. aut in aliquo valeat emendari.
Et ita fit ut non solum in nullo ei proficiat. collatio spiritalis. verum et damp
nosa magis existens. efficiatur ei causa maioris peccati. Dum enim per conscientiam
sua totum contra se suspicatur esse prolatum. vehementiore cordis obstinati
one durescit. atque stimulis acrius instigatur. Deinde post hec excel
sa vox. sermo rigidus. amara turbulentaque responsio. incessus erectus
ac mobilis. lingua facilis. procax loquela. numquam taciturnitas a
mica. nisi cum contra fratrem rancorem quendam in suo corde conceperit.
Sicque silentium eius non compunctionis. non humilitatis illius. sed superbie et

indignationis inditium. ita ut quid magis detestabilius sit haut
facile discernatur. utrum diffusa illa petulansque letitia. an dira
hec uirulentaque seueritas. In illa namque sermo nō oportunus. risus leuis
ac fatuus. effrenata atque indisciplinata cordis elatio. in ista uero ira ple
num uirulentieque silentium. Et quod ad hoc tantum concipitur ut aduersus
fratrem tandem taciturnitate suatis protelari diutius possit. non ut ex eo
uirtus humilitatis ac patientie probeatur. Et cum ipse tumore possessus facile cunctis
tristicias inferat. atque ad satisfactionem leso fratri semetipsum submittere dedigna
tur. et ab illo sibimet oblatam respuit atque contempnit. Et nō solum illa
fratris satisfactione conpungitur neque mollitur. uerum etiam cur ab eo sit in humilitate preue
nerit grauius indignatur. Fitque ei salutaris humilitas ac satisfactio que fi
nem dyabolicis intentionibus solet inferre. causa uehementioris incendii.

XVII. Audiui in hac dumtaxat regione. quod horret pudetque reuoluere.
quendam iuniorum cum a suo increparetur abbate. cur humilitatem quam renuncia
ns perparuo tempore retentauerat cepisset excedere. ac dyabolica inflari superbia.
summa contumacia respondisse. Numquid ob hoc memetipsum humiliaui pro tempore ut
semper subditus sim? Ad quod eius tam effrenatum scelestumque responsum.
ita est senior obstupefactus. omnisque eius interceptus est sermo. uelud qui ab illo
ipso antiquo lucifero uerba hec prolata non ab homine percepisset. ut nullam uocem
ad usus tante presumptionis de ore suo prorsus emittere. nisi gemitus de corde imum
ac suspiria potuerit. illud solum tacitus intra semetipsum uoluens. quod de
domino nostro dicitur saluatore. Qui cum in forma dei esset. humiliauit se factus obediens
non ut ille ait dyabolico spiritu ac tumore possessus pro tempore. sed usque ad mortem. Et
ut breuiter ea que dicta sunt de hoc superbie genere perstringamus. quedam signa
eius inquantum possumus colligentes. ut is qui de perfectione sicut erudiri. quoniam
animi caracteres eius de exterioris hominis motibus exprimamus. necessarium puto
paucis eadem replicari. ut compendio sin agnoscamus quibus eam discernere ac
deprehendere ualeamus indiciis. quo nudatam atque in superficiem producte passionis
indices. et oculatam deprehense atque perspecte. ut conuelli facilius ualeant
curari. Tunc enim poterit pestifer morbus ad integrum declinari. cum continentibus ipsius
uiciosos estus. et impetus noxios. non sera obsuiatio iam dominatui assumitur

sed cum praecedentes eius vel ut ita dixerim lineas agnosceremus, provida cum
sagacique discretione percurrimus. De exordiis namque sicut praediximus ho-
minis motu status interioris agnoscitur. His igitur indiciis carnalis ista
quam praefati sumus superbia declaratur. In est primitus in loquela eius clamor,
in taciturnitate amaritudo, excelsus et effusus in laetitia, tristitia irrationa-
bilis mestitia, in scurrilitate iustitia, in responsione rancor, facilis in respon-
sione, verba passim sine ulla cordis gravitate erumpentia, expers patien-
tiae, caritatis aliena, audax ad contumelias inrogandas, ad tolerandas
pusillanimis, ad oboediendum difficilis, nisi in quo eum desiderium suum
voluntasque praevenerit. Ad recipiendam exhortationem implacabilis, ad resecandas
infirmitates suas voluntates infirma, ad succumbendum alienis durissima, semper
suas definitiones statuere contendens, ipsa vero numquam cedere aliis adqui-
escens. Et ita fit ut incapax consilii salubris effecta in omnibus suo potius
quam seniorum credat iudicio. Quibus descensionis gradibus is quem semel pos-
sederit devolutus, iam ipsam disciplinam cenobii perhorrescat, ac veluti qui
de bono patientiae atque humilitatis a
fratrum consortio de perfectione retrahatur, habitationem solitariae cellae desiderat, seu cete-
rorum vitiis ex impedimento revocetur,
vel plures alios lucraturus construere monasterium, et quos docere atque instituere
debeat congregare festinat. Ex discipulo nequam detestabilior magister effectus.
Nam cum huiusmodi elatione cordis impetuosissimum teporem noxiumque contra-
xerit, et nec verus monachus nec saecularis effectus sit, quod est deterius, perfectionem
sibi ex hoc ipso instabili statu et conversatione promittit. Quam ob rem si aedifi-
cii nostri fastigia perfecta volumus ac placentia deo consurgere, fundamenta eius
non secundum nostrae libidinis voluntatem, sed secundum districtionem evangelicae, quod nulla-
tenus potuimus implere, nisi abrenuntiatio vera, quae in expoliatione omnium
facultatum ac nuditate consistit, in nobis fuerit Christi amore fundata. Deinde
obedientiae vigorem et subiectio simplici corde ac sine ulla fuerit simulatione
accepta, ita ut praeter abbatis mandatum nulla penitus voluntas vivat in nobis.
Quod non aliter poterit observari nisi qui non solum se mortuum huic m[undo]
verum etiam insipientem iudicaverit ac stultum, universa quae sibi fuerint a senior[ibus]

imperata sine ulla discussione pficiens. sacrosancta ea credens. ac diuinit pro
mulgata. In qua consistentib; qualitate. procul dubio status ille humilitatis uc tran
quillus atq; inmobilis subsequetur. ut nosmetipsos inferiores omnib; iudicantes. uni
uersa que nobis fuerint irrogata. tam etsi iniuriosa sint. ut tristia ut dampnosa
tamquam a superiorib; nris illata. patientissime toleremus. Que quidem a nobis non so
lum facillime tolerabuntur. uerum et parua iudicabuntur ac uilia. si mente iugiter recola
mus. uel dni nri. uel omnium scor passiones. considerantes tanto leuiorib; nos in
iuriis attemptari. quanto longius a meritis eor et conuersatione distamus. pre
terea cogitantes inbreui nos de hoc sclo migraturos. eorq; nos cito uite huius fine
mox futuros ee consortes. Peremptoria namq; est hec contemplatio. non solum su
perbie. uerum et generalit omnium uicior. Deinde post hec hanc eandem humilita
tem erga dm firmissime retenteremus. Quod a nobis ita complebitur. ut nichil
nosmetipsos absq; illius opitulatione uel gra. quod ad uirtutum consummationem
pertinet posse pficere cognoscamus. Et et hoc ipsum quod intelligere meruimus.
eius esse muneris in ueritate credamus. . Explicit de spu superbie. Liber
xii. beati cassiani presbiteri siue iohannis

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

LANDES-
UND STADT
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

LIBER SCE MARIE D E BERGE.

INCIPIT PROLOGUS COLLATIONUM X. CASSIANI.

Debitum quod beatissimo pape castori in eorum uoluminum praefatione promissum est que de institutis cenobiorum et de octo principalium uitiorum remediis. duodecim libellis domino adiuuante digesta sunt. in quantum tenuitas nostri suffecit ingenii. utcumque sarcitum est. Videri sane quid super hoc tam illius ut uestri fuerit examinis equitate perpensum utrum in rebus tam profundis tamque sublimibus et que in usum stili ut arbitror antea non uenerunt dignum aliquid cognitione uestra omniumque sanctorum fratrum desiderio proferimus. Nunc autem quia derelinquens nos pontifex supradictus migrauit ad christum. has interim decem collationes summorum patrum. id est anachoretarum qui in heremo scitii morabantur quas ille incomparabili flagrans igne studio sanctitatis similiter sibi iusserat sermone conscribi. non expendens pro multitudine caritatis quanto infirmas ceruices pondere pregrauaret. uobis potissimum o beatissime papa leonti. et sancte frater helladi credidi consecrandas. Alter siquidem uestrum memorato uiro et germanitatis affectu et sacerdotii dignitate et quod his maius est sancti studii feruore coniunctus. hereditario fraternum debitum iure deposcit. alter anachoretarum instituta sublimia non ut quidam propria aggressus est presumptione sectari. sed legitimum doctrine tramitem sancto spiritu suggerente pene antequam disceret apprehendens: non tam suis adinuentionibus quam illorum tradicionibus maluit erudiri; In quibus me nunc in portu silentii constituto inmensum pelagus aperitur. ut scilicet de instituto atque doctrina tantorum uirorum quedam tradere audeam memorie litterarum. Tanto enim profundioris nauigationis periculis fragilis ingenii cimba iactanda est. quanto a cenobiis anachoresis et ab actuali uita que in congregationibus exercetur contemplacio diuina cui illi inestimabiles uiri semper intenti sunt maior atque sublimior est. Vestrum igitur est conatus nostros piis orationibus adiuuare. ne aut tam sancta materia imperito quidem sed fideli sermone promenda periclitetur in nobis: aut rursus eiusdem materie abyssis obruatur nostra rusticitas. Proinde ab exteriore ac uisibili monachorum cultu quem prioribus digessimus libris ad inuisibilem interioris hominis habitum transeamus. et de canonicarum orationum modo ad illius quam apostolus precipit orationis perpetue iugitatem ascendat eloquium. ut quisquis iam superioris operis lectione iacob illius intellegibilis nomen carnalium uitiorum subplantatione promeruit: nunc etiam non tam mea quam patrum instituta suscipiens diuine iam puritatis intuitu ad meritum et ut ita dixerim dignitatem transiens israhel. quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obseruare similiter instruatur. Obtineant itaque orationes [illegible] uestre ab eo qui dignos nos uel uisu eorum et discipulatu et con

sortio indicauit: ut nobi earundē īdicionū memoriā plenā & ser
monē ad dicendū facilē ēferre dignet: quo tā scē eas tāq; integ qm
ab ipsis accepimus explicantes ipsos quodā in suis institutis icorpo
ratos. & qd est maius latino disputantes eloqo uobis exhibe
possimus. Hoc sane uolum antē oia tā harū collationū quā supiorū
uoluminū pmonitū ēē lectorē: ut siq forte in his pstatus sur & p
positi qlitate siue p usu & cuersatiōe comuni uel ipossibilia puta
uerit ēē uel dura. non ea sedm sue facultatis modulū. sed sedm dig
nitatē 7 pfectionē loqntiū meciat: quoz pus studiū atq; ppositū
mente ccipiat. q uere mortui huic cuersationi mundane nullis
affectibus parentū carnaliū nullis actuū sclariū nexib; obligan
tur. Deinde locoz qq in qb; comorant csiderat qlitatē. q in solitudi
ne uastissima cstituti atq; ab uniuso mortaliū consortio sepa
rati. 7 p hoc illuminationē sensuū possidentes contēplant uel plo
quunt ea que i expertis atq; ieruditis pdicione & mediocritate
consuetudinis sue ipossibilia forsitan uidebunt. de qb; tam siqs
uoluerit uerā pferre sententiā 7 utrū ipleri queat desiderat
expiri. festinet pus eoz ppositū simili studio & cuersatiōe suscipe.
& tc demū ea que sup facultatē hominis uidebant. n solū possibi
lia uerū etiā suauissima dephendet. Sed nc iā ad collationes eoz
& instituta pperemus. Explicit plogus. MOYSI.

INCIPIUNT CAPITULA COLLATIONIS ABBATIS

I De habitatione scitu & pposito abbatis moysi sit finis pdicta.
II De interrogatione abbatis moysi qrentis qui monachis copos t qd
III De responsione nra. IIII De itrogatiōe abbatis moysi sup ppositiōe
V De coparatiōe ei qui destinata ferire ctendat. tendunt
VI De his qui abrenuntiantes mundo ad pfectionē sine caritate c
VII De appetenda tnqllitate cordis VIII De pncipali conatu erga diuinaz
VIIII contēplationē rerū & similitudine marie & marthe ppetui
X Introgatio qm efficientia uirtutū n cū homine pseuera tate.
XI Responsio qd non sit earū merces sed actio cessata XII De caritatis
XIII Introgatio de pseuerantia spualis theorie XIIII Responsio de di
rectione cordis in dm. & de regno di & de regno diaboli.
XV De animę ppetuitate. XVI De contēplando dō
XVII Introgatio de cogitationū mobilitate

xvii Responsio q̄d possit mens sup cogitationū statu q̄d ue ñ possit.
xviii Cōparatio aq̄lis molę 7 animę. xx De trib; cogitationū nr̄oꝝ principiis.
xxi De discernendis cogitatioīb; ad similitudinē pbabilis trapezitę
xxii De illusione abbatis iohnis. xxiii De q̄dripertita discretiōis ratione.
xxiiii De sermone doctoris sc̄dm audientiū meritū. Expliciunt capitula

Incip coll pma abbatis moysi de monachi destinatione 7 fine.

CUM IN HEREMO SCITII ubi monachoꝝ pbatissimi
patres & oīs cōmorabat pfectio abbatē moysen qui int
illos egregios flores suauius ñ solū actuali uerū etiā the
oretica uirtute flagrabat. institutioē ei9 fundari cupiēs
expetissē una cū sc̄o germano abbate cū q̄ m̄ ab ipso tirocinio
ac rudimentis milicię spiritualis ita indiuiduū dein
ceps cōtubniū tā ī cenobio q̄m ī heremo fuit. ut cuncti ad signifi
candā sodalitatis ac ppositi nr̄i paritatē pnuntiaret unā mētē
atq; animā duob; ieē corporib; paritq; ab eodē abbate edificati
onis sermonē fusis lacrimis posceremus. quippe cui9 hunc animi ri
gorē manifestissime noueramus. ut ñ fidelit desiderantib9 & cū oī
· pe[...] cordis cōtricione q̄rentib; nequaquā adqesceret ianuā pfectiōis aperire.
ne scilicet si passim t nolentib; eā t tepide sicientib; exhiberet res
necessarias. & que solis pfectionē cupientib; debent ee cōpta in
dignis & fastidiose suscipientib; pandens. aut iactancię uiciū
aut pdicionis crimē uideretur incurrere. Tandē fatigatus p̄cib; nr̄is
ita exorsus est. [scopon .i. anime destinacio]

Nota

II Omnes inquit artes ac disciplinę scopon quendā .id est destinatio
nē. 7 telos hoc est finē ppriū habent. ad quē respiciens uniuscuiusq; artis industrius appetitor cunctos labores & pericula atq;
· sustinet dispendia equanimit libentq;. Nā & agricola nec torridos solis radi
os. nec pruinas & glaciē ñ declinans. terrā ifatigabilit scindit. &
indomitas agri glebas freq̄nt subigit uomere. dū scopon seruat.
ut eā cunctis sentib; expurgatā uniuersisq; graminib; absolutā
· famulloq; in modū solubilis harenę exercendo cōminuat. finē id est pcep
tionē copiosarū frugū & exuberantiā segetū ñ aliās adepturū
· nisi hac opis ac sudoris fatiracione se ee cōfidens. q t ipse deinceps uitā securius exigat t suā possit am
plificare substantiā. Referta etiā frugib; horrea libent exhau
rit. easq; putribus sulcis instanti labore cōmdat. psentē dimi

nutione futurarū messiū. ɔtēplatione n̄ sentiens. Illi etiā qui
negotiationū solent exerc̄e cōmercia n̄ incertos pelagi timent
casus n̄ nulla discrimina phorrescunt. dū ad finē q̄stus spe p̄cu
puocant: necnon etiā hi q̄ militię mundalis ambicione inflā
mant dū pspiciunt honorū ac potencię finē pegrinationū exicia
ac picula n̄ sentiunt: nec p̄sentib; erūnis bellisq; frangunt. dū
ppositū sibi dignitatis finē cupiunt optinere;

III Habet ḡ & n̄ra pfessio scopon ppū ac finē suū. p q̄ labores cunc
tos n̄ solū īfatigabilit̄ uerū etiā ḡtant īpendimus ob quē nos
ieiuniorū inedia non fatigat uigiliarū lassitudo delectat.
lectio ac meditatio scripturarū ɔtinuata n̄ saciat. labor etiā
incessabilis nuditasq; & oīum rerū puatio horror q̄q; hui' uas
tissimę solitudinis n̄ deterr&. Ob quē uos ipsi p culdubio parentū
spreuistis affectū 7 patriū solū ac delicias mundi tot p̄nsitis re
gionib; desperistis. ut ad nos rusticos homines 7 idiotas atq; ī
hoc heremi squalore degentes puenire possetis. Rp̄t q̄d respon
dete inquit m̄ quę sit destinatio ur̄a ut finis. qui ad hec oīa
libentissime sustinenda uos puocat. Et dū psisterem n̄r̄am elic̄e
sup hac īterrogatione sententiā respondim'. regni celoꝝ causa
hec cuncta tolerari.

IIII Ad q̄d ille. bene īquit 7 argute dfine dixistis. qui ū debeat ēē
scopos n̄r̄. id ē destinatio n̄ra cui iugit inherentes finē ua
leamus adtingere. p oīb; nosse debetis. Et cū ignoratione
ɔfessi sīplicit fuissem'. adiecit. In oī ut dixi arte 7 disciplina
p̄cedit quidā scopos. id ē animę destinatio. siue incessabilis
m̄tis intencio. quā n̄ q̄s oī studio pseuerantiaq; seruauerit.
nec ad finē desiderati fructus potit puenire. Nā ut dixi ag
cola finē habens secure copioseq; uiuendi ī puentu segetū fe
cundarū. scopon. id est destinationē gerit agrū suū cunc
tis sentibus expurgare. cūq; uniūsis infructuosis euacua
re ḡminib; nec alit̄ se quieti finis opulentiā adepturū ēē
ɔfidit. nisi q̄d usu obtinere desiderat. q̄dā p'us opis ac
spei suę ratione possideat. Negotiator quoq; cōparandaꝝ
merciū desideriū n̄ deponit. p q̄d possit questuosius diui
cias ɔgregare. quia frustra ɔcupis[hole] cer& lucrū nisi

uiā qua ad id tenderet elegisset. & q certis quibusq; dignita
tib; mundi huius ~~cupiunt~~ cupiunt honorari cui se officio
t ordini debeant mancipare ante pponit. ut p legitimū spei
tmitē finē qq; ualeant desideratę dignitatis adtingē. Itaq;
& uię nrę finis qdē ē regnū di. q̄ ū sit scopos deb& diligent
inqri. q si nob similit̄ copt' n̄ fuerit. frustra nitendo fatiga
bimur. quia sine uia tendentib; labor est itineris n̄ pfect'
Ad qd obstupescentib; nob senex intulit. Finis qdē nrę pfessio
nis ut diximus regnū di seu regnū cęloꝝ ē. destinatio ū id ē
scopos puritas cordis. sine q ad illū finē inpossibile ē qmpiā
puenire. In hac g̃ destinatiōe defigentes nrę directionis ob
tutus. uelut ad certā lineā cursū rectissimū dirigemus. At
si paululū quid ab hac cogitacio nra deflexerit. ad contēpla
tionē ei' ilico recurrentes. rursus eā uelut qdā norma rectis
sime colligem' quę sēp omnes conat' nros ad unū hoc reuocās sig
nū. arguet stati si apposita directiōe mens nra t paululū de
Quē admodū hii quib; usus est bellica — uiauerit —
tela tetandi cū ante regē mundi hui' artis suę cupiunt
periciā demonstrare. i paruissima qdā scutula que depicta in
se ctinet p̄mia iacula uel sagittas intorqre ctendt. certi qd
n̄ alias nisi destinatiōis suę linea ad finē possint desiderati
p̄mii puenire. quo tū demū utiq; pocient. cū ppositū scopon
ualuerint obtinere. Qui si forte ab eoꝝ fuerit subtctus intu
itu. qntulibz a recto tmite cassa inpitoꝝ deerret itencio.
excidisse se tn̄ ab illi' disciplinę lineę directiōe n̄ sentient *
— quia nullū habent certū signū qd ut periciā directiōis p
b&. t arguat puitatē. et ideo cū iutiles in aera uacuū fu
derint iactus. i quo peccauerint que decepti sunt diiudi
care n̄ possunt. quippe q̄ nullū accusat idiciū. quantū a di
rectione discesserint. Nec quo deinceps corrigē t reuocare de
beant lineā disciplinę docē potest passiuus obtutus. Ita g̃ i
nri ppositi finis quidē scdm aplm uita ętna est. ita eodē pro
nunciante. habentes quidē fructū urm i scificatiōe. finē ū
uitā ętnā. Scopos ū est puritas cordis. quā scificationē n̄ in
merito nuncupa[...]uit. sine q p̄dictus finis. n̄ potit app

* Nec i de declinabilit' et sagacissimoꝝ obtutuū pracacia inheserint *

h — cū q; sibi efficacissimas teloꝝ emissionib' uideant' inten. frustrato i ertie labore fallunt'. q a illū subtilissimū destinaciones lineatē p sc? oculd. ac mente n̄ notauiter

hendi; Ac si diceret aliis verbis; habentes quidem scopon vestrum in cordis puritate. finem vero vitam eternam. De qua destinatione docens nos idem beatus apostolus ipsum nomen id est scopon significanter expressit. ita dicens. que posteriora sunt obliviscens. ad ea vero que ante sunt extendens me. ad destinatum persequor bravium superne vocationis domini, Quod evidenti in greco ponitur KATA CKOΠON ΔΙΩΚΩ (cata scopon dioco). id est. secundum destinationem persequor. Tamquam si dixisset. Hac destinatione qua illa que posteriora sunt obliviscor. id est anterioris hominis vitia. ad finem bravii celestis pervenire contendo. Quicquid ergo nos ad hunc scopon id est puritatem cordis potest dirigere. tota virtute sectandum est. quicquid autem ab hac retrahit. ut perniciosum ac noxium devitandum est. Pro hac enim universa agimus atque toleramus. pro hac parentes. patria. dignitates. divicie. delicie huius mundi. et voluptas universa contempnitur. ut scilicet puritas cordis perpetua retineatur, Hac itaque nobis destinatione proposita semper actus nostri et cogitaciones ad eam obtinendam rectissime dirigentur. que si oculis nostris iugiter statuta non fuerit. non solum cunctos labores nostros varios pariter atque instabiles reddens. in cassum eos ac sine ullo emolumento conpellet effundi. sed etiam cogitationes omnes diversas sibique contrarias suscitabit. Necesse est enim mentem. quo recurrat. cuive principaliter inhereat non habentem per singulas horas atque momenta pro incursuum varietate mutari. atque ex his que extrinsecus accidunt. in illum statum continuo transformari. qui sibi primus occurrerit.

VI Hinc namque nonnullos mundi huius maximas facultates et non solum multa auri atque argenti talenta. verum etiam prediorum magnificenciam contemnentes. post hec videmus pro scalpello. pro graphio. pro acu. pro calamo. commoveri. qui si contemplationem cordis mundi fixam tenerent. numquam utique pro parvis rebus admitterent. quod ne pro magnis ac preciosis incurrerent opibus eadem penitus abicere maluerunt. Nam et plerumque nonnulli tanto zelo codicem servant. ut eum ne leviter quidem legi et tangi ab aliquo sinant. et inde occasiones inpacientie et mortis incurrunt. unde monentur stipendia patientie et caritatis acquirere. Cumque omnes divicias suas pro Christi amore dispserint. pristinum tamen cordis affectum in rebus minimis retentantes. et pro ipsis nonnumquam mobiliter irascentes. veluti qui non habeant apostolicam caritatem. ex omnibus infructuosi sterilesque redduntur. Quod in spiritu beatus apostolus providens. et si distribuero inquit in cibos pauperum omnes facultates meas. et si tradidero cor

pus meū ut ardeā. caritatē autē n̄ habuero. nichil m̄ p̄dest. Vnde li
q̇do c̄pbat̄ p̄fectionē n̄ statī nuditate nec p̄uatiōe o͞ium faculta
tū abiectione c̄tingi. n̄ fuerit caritas illa cui᷒ apl̄s membra descri
bit. que ī sola cordis puritate c̄sistit. Nā q̇d ē aliud n̄ emulari. n̄ īflari.
n̄ irritari. n̄ agē p̄p̄ā. n̄ q̇rere q̄ sua sunt. n̄ sup̄ iniq̇tate gaudere. n̄
cogitare malū. 7 reliq̄. n̄ cor p̄fectū atq; mundissimū dō sup̄ offer
re & intactū a cunctis p̄tbationib; custodire.

VII Omnia ḡ hui᷒ grā gerenda. appetendaq; sunt nob̄. P hac solitudo.
sectanda ē. p̄ hac ieiunia. uigilias. labores. corporis nuditatē lec
tionē cetasq; uirtutes debere nos suscip̄e nouerim᷒. ut scit̄ p̄ illa ab
uniūsis passiōib; nociuis illesū parare cor n̄r̄m 7 c̄seruare possim᷒. &
ad p̄fectionē caritatis istis ḡdib᷒ innitendo c̄scendē. & n̄ p̄pt̄ has ob
seruantias si forte honesta ac necessaria occupatione p̄uenti sollēp
nitatē districtiōis n̄r̄e n̄ potuerim᷒ īplere. īcidam᷒ ī tristiciā. t ırā.
siue īdignationē. ob q̄ expugnanda illud q̄d p̄tmissū est fueram᷒
acturi. Non enī tantū ē lucrū ieiunii q̄ntū ire dispendiū. nec
tantus lectiōe capit̄ fruct᷒ q̄ntū c̄teptu frīs īcurrit̄ detrīmtū. Ea
ḡ q̄ seq̄ntia sunt. id ē ieiunia. uigilie. anachoresis. meditatio scrip
turarū p̄p̄t p̄ncipalē scopon id ē puritatē cordis q̄d est caritas. nos
c̄uenit exercē. 7 n̄ p̄p̄t illa p̄ncipalē hanc p̄tbare uirtutē. q̄ ī nob
inteḡ illesaq; durante nichil oberit. si aliquid eoꝝ q̄ seq̄ntia sunt
p̄ necessitate fuerit p̄tmissū. Siq̇dē nec p̄dit uniūsa fecisse. adep
ta hac q̄m dixim᷒ p̄ncipali causa. cui᷒ obtentu sunt oīa p̄agenda.
Ob hoc enī q̄s ferramēta cui᷒ lib& artis instituere sibimet ac p̄para
re festinat. n̄ ut ea possideat ociosa. nec ut emolumēti illi᷒ fructū
q̄ sperat̄ ex ipsis in nuda īstrumētoꝝ possessione c̄stituat. sed ut eoꝝ
ministerio peritiā fineq; illi᷒ discipline cui᷒ hec adiumēta sunt eff
efficacit̄ app̄hendat. Igit̄ ieiunia. uigilie. meditatio scripturaꝝ
nuditas ac priuatio oīum facultatū. n̄ p̄fectio. sed p̄fectiōis instru
menta sunt. quia n̄ ī ipsis c̄sistit discipline illi᷒ finis. sed p̄ illa p̄
uenit̄ ad finē. In cassū ḡ hec exercicia molit̄ quisq; his uelut sūmo
bono c̄tent᷒ intencionē sui cordis huc usq; defixerit. & n̄ ad capien
dū finē p̄p̄t quē hec appetenda sunt omē studiū uirtutis exten
derit. habens quidē discipline illi᷒ īstrumēta. finē u̇ ī q̄ oīs fructus c̄
sistit ignorans. Quicq̇d ḡ potest istā mētis n̄r̄e puritatē tranq̇llita

teq; tbare. q̄muis utile ac necessariū uideat. ut noxiū deuitan
dū ē. Hac eni norma & errorū puagationūq; oīū dispsioes po
terimus euade. & desidātū fine linea ctp directiōis attinge.

viii Hic nobis pncipalis debet ee conat⁹. hec inmobilis destinatio cor
dis iugit affectanda, (l̄ & intendenda) ut diuinis reb⁹ ac dō mens sēp īhereat; q̄cq̄d
ab hac diūsū est q̄m ui magnū sedm tam aut etiā īfimū seu c̄te
noxiū iudicandū ē. Hui⁹ m̄tis t actus figura etiā ī euglio p mar
thā 7 mariā pulcherrime designat. Cū eni martha scō utiq;
ministio deseruiret ut pote q ipsi dn̄o ei q; discipulis ministra
bat. 7 maria spūalis tantū m̄ intenta doctrine ihu pedib⁹ inhe
rere. quos osculās bone c̄fessiōis linibat ungento. pfert tn̄ a dn̄o
qd & meliore elegit partē 7 eā q ab ea n̄ possit auferri. Nā cū labo
rare martha pia sollicitudine ac dispensatiōe distenta. solā
se uidens ad tantū ministeriū n̄ posse suffice, adiutoriū sororis
a dn̄o postulat dic̄es. Non ē t cure, qd soror mea reliq̄t me solā
ministrare. Dic ḡ ei ut me adiuuet. Vtiq; n̄ ad uile opus sed ad
laudabile eā ministeriū puocabat. 7 tn̄ quid audit a dn̄o. Mar
tha martha sollicita es 7 tbaris erga plurima. paucis ū opus ē
aut etiā uno. maria optimā partē elegit q̄ n̄ auferet ab ea.
Videtis ḡ principale bonū ī theoria sola id ē ī c̄tēplatiōe diui
na dnm posuisse. Vnde ceteras uirtutes licet necessarias 7 utiles
pnunciem. scdo tn̄ ḡdu censendas ee dec̄nim⁹. quia uniūse hui⁹
unius patrant obtentu. Dicens eni dn̄s sollicita ē & tbaris erga
plurima. paucis uero opus ē aut etiā uno. sūmū n̄ ī actuali q̄m
uis laudabili ope 7 multis fructib⁹ habundanti. sed ī sua c̄tēpla
tione que uere simplex ē 7 una collocauit. paucis op⁹ ee pnun
tians. ad pfectā beatitudinē. id ē theoria que p⁹s in paucoꝝ
seruat c̄sideratiōe scōꝝ. A quoꝝ c̄tēplatiōib⁹ c̄scendens. is qui ad
huc ī pfectu posit⁹ ē. ad illud quoq; qd unū dr̄ id ē dī soli intu
itū ipso adiuuante pueniet. ut sert etiā scōꝝ act⁹ ac ministeria
mirifica supgressus soli⁹ dī iā pulchritudine scientiaq; pascat.
Maria ḡ bonā partē elegit que n̄ auferet ab ea. Et hac diligenti⁹
intuendū ē. Nā cū dic̄. maria bonā partē elegit. licet taceat de
martha 7 neq̄q̄uā eā uitupare uideat. illā tn̄ laudans hanc ī
feriorē ee pnuntiat. Rursū cū dic̄. que n̄ auferet ab ea. ostendit

qđ ab hac sua porcio possit auferri. Nec enī ministeriū corporale
cū homine potit iugit̃ pmanere. illi' ū studiū nullo prsus euo decr̃

Germanus . viii . Ad qđ nos ualde pmoti: qđ ḡ dixi ⌐ posse finiri.
mus. labor ieiunioꝝ. lectionis ĩstancia. opa misedię. iusticię.
pietatis. humanitatis. auferent̃ a nob̃. 7 ñ pmanebunt cū auc
torib' suis. pserti cū ipse dñs retbutionē regni celoꝝ his opib'
repmittat dicens: Venite benedicti patris mei possidete para
tū uob̃ regnū a cstitutiōe mundi. Esuriui enī 7 dedistis m̃
manducare. sitiui 7 dedistis m̃ bibe. & ceta. Quom̃ ḡ auferen
tur hęc quę ĩducunt factores suos in regna celoꝝ?

·x· Moyses. Nec ego dixi mercedē boni opis auferendā dicente
eodē dño. qui potū dederit uni ex minimis istis calicē aq̄e
frigidę tantū ĩ nomine discipuli amē dico uob̃ ñ pdet merce
dē suā. sed actionē dico quā uel necessitas corporalis. uel in
pugnatio carnis. seu mundi hui' inęq̄litas. administrari exigit
auferendā. Nā lectionis instantia. t ieiunioꝝ afflictio. ad emun
dationē cordis. 7 castigationē carnis. in p̃senti tantū m̃ uti
lit̃ exercent̃ donec caro ccupiscit aduersus spm̃. quę ñ nūq̄m
ab his qui labore nimio seu egtudine corporis senio ue defes
si s̃t etiā ĩ p̃senti uidem' auferri. nec ab homine posse iugit̃
exerceri. quanto magis ḡ hęc ĩ futo cessabunt cū corruptibi
le hoc ĩduerit ĩcorruptionē. corpusq; istud qđ nc̃ animale ē
surrexerit spuale. 7 cepit caro ñ eē tā talis ut aduersus spm̃
ccupiscat. De qb' etiā beat' apts manifeste pnuntiat. corpo
ris inqens exercitatio ad modicū utilis est. pietas autē quę si
ne dubio caritas intelligit̃. ad oĩa utilis ē. pmissionē habens
uitę quę nc̃ est 7 futę. Quę ḡ dr̃ ad modicū eē utilis. manife
te pnunciat̃ nec poīe tēpus exerceri. nec sūmmā pfectiōis
p se solā laboranti posse cferre. Modicū qppe ad utrūq; re
ferri potest. id est t ad breuitatē tēporis. qđ scilic& homini tā
ĩ p̃senti q̄m ĩ futo exercitatio corporalis coętna eē ñ possit.
t certe ad paruitatē utilitatis quę de carnali exercitatiōe
cq̄rit̃. eo qđ afflictiones corporis inicia quedā pfectus. ñ ip
sā pfectionē pariant caritatis quę pmissionē habꝫ uitę
p̃sentis & futurę. Et idcirco exercicia opum pdictoꝝ.

h. q̃ si elata fuerit. ciboꝝ nimietate seu mentis iactura. confestim luxurie atq; libi
dinis aculeis puritatē cordis infestat.

necessaria esse censemus. quia sine ipsis ad caritatis fastigia non possit ascendi. Hec etiam que dicitis opera pietatis et misericordie necessaria sunt in hoc tempore dum adhuc inequalis diversitas dominatur. Quorum ne hic quidem exspectaretur operatio nisi inopum indigentium infirmorumque pars maxima redundaret. que iniquitate hominum facta est eorum scilicet qui ea que omnibus a communi creatore concessa sunt in suos tantum occupata usus nec tamen utenda tenuerunt. Donec ergo in hoc mundo inequalitas ista grassatur erit hec actio necessaria et utilis exercenti. restituens quidem bono affectui et pie voluntati retributionem hereditatis eterne. ipsa vero in futuro seculo parilitate regnante cessabit. cum iam non fuerit inequalitas propter quam hec debeant exerceri. sed cuncti ab hac multiplici id est actuali operatione ad caritatem dei et divinarum rerum contemplationem perpetua cordis puritate transibunt. cui se hi quibus cura est scientie et emundationi mentis insistere iam in hoc seculo constituti elegerunt omni conatu ac viribus mancipare. illi scilicet semetipsos officio adhuc in carne corruptionis positi deputantes. in quo erunt corruptione deposita permansuri. pervenientes ad illam domini promissionem que dicit: Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt.

XI Et quid miramini si illa officia superius comprehensa transibunt cum sanctus apostolus etiam sublimiora spiritus sancti carismata transitura describat. solam vero caritatem designet sine fine mansuram. sive enim prophetie evacuabuntur. sive lingue cessabunt. sive scientia destruetur. de hac autem. caritas numquam excidit. Omnia namque dona pro usu ac necessitate tribuuntur ad tempus consummata dispensatione mox procul dubio transitura. caritas vero nullo intercipietur tempore. Non solum enim in presenti mundo utiliter operatur in nobis sed etiam in futura sarcina corporee necessitatis abiecta efficacior multo atque excellentior permanebit nullo umquam corrumpenda defectu. sed per incorruptionem perpetuam flagrantius deo atque intentius adhesura.

XII Germanus. Quis ergo potest fragili carne circumdatus ita esse huic theorie semper affixus. ut numquam cogitet de fratris adventu. de visitatione infirmi de opere manuum. certe de humanitate peregrinis ut advenientibus exhibenda. Postremo quis non interpelletur corporis ipsius provisione et cura. Aut quemadmodum mens tamquam illi invisibili et incomprehensibili deo valeat coherere cupimus edoceri

MOYSES. Inhaerere quidem deo iugiter et contemplationi eius quemadmo
xiii dum dicitis inseparabiliter copulari inpossibile est homini ista carnis
fragilitate circumdato. Verum oportet nos scire ubi nostrae mentis intentionem
debeamus habere defixam vel ad quam destinationem semper animae nostrae revoce
mus intuitum. Quam cum potuerit obtinere mens gaudeat et a qua distrac
tam se doleat atque suspiret. totiensque a summo bono se sentiat recidisse
quotiens se ab illo intuitu deprehendit separatam. fornicationem iudicans
vel momentaneum a Christi contemplatione discessum. A quo cum deviaverit pau
lulum noster obtutus rursus ad eum cordis oculos retorquentes velut rectissima li
nea mentis aciem revocemus. Totum namque in animae consistit recessu. unde expulso
diabolo. ac nequaquam in ea iam regnantibus vitiis consequenter regnum dei funda
tur in nobis dicente evangelista. regnum dei non veniet cum observatione. neque
dicent. ecce hic. aut ecce illic est. Amen enim dico vobis. quia regnum
dei intra vos est. Intra nos vero nichil aliud esse potest. quam scientia aut igno
rantia veritatis. et vel vitiorum amicicia. vel virtutum. per quae aut di
abolo aut Christo regnum paramus in corde. Cuius etiam regni qualita
tem describit apostolus ita dicens. Non enim regnum dei esca est et potus. sed iusticia
et pax. et gaudium in spiritu sancto. Itaque si regnum dei intra nos est. et ipsum regnum
dei iusticia et pax et gaudium est. ergo qui in istis commoratur. sine dubio in reg
no dei est. Et e contrario illi qui in iniusticia et discordia et tristicia mortem
operante versantur in regno diaboli et in inferno ac morte sunt consti
tuti. His enim indiciis vel dei vel diaboli discernitur regnum. Et revera
si sublimi mentis intuitu consideremus statum illum in quo degunt caelestes
supernaeque virtutes. quae vere in regno dei sunt. quid aliud esse credendum est
quam perpetua iugisque laeticia. Quid enim tam proprium verae beatitudi
ni tamque conveniens quam tranquillitas iugis et gaudium sempiternum.
Et ut hoc ipsum quod dicimus ita esse non mea coniectura sed ipsius domini auc
toritate certius instruaris. audi eum qualitatem et statum mundi illius
aptissime describentem. Ecce inquit ego creo caelos novos et terram no
vam. et non erunt in memoria priora. neque ascendent super cor. sed
gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his quae ego creo. Et
rursum. Gaudium et laeticia invenietur in ea. gratiarum actio et vox laudis.
Et erit mensis ex mense. et sabbatum ex sabbato. Et iterum. Gaudium et laeti
ciam obtinebunt. fugiet dolor et gemitus. Et si adhuc clarius de il
la conversatione et civitate sanctorum vultis cognoscere. adtendite quae

ad ipsā ierusalē uoce dn̄i dirigant̄. Et ponā inquit uisitationē
tuā pacē. 7 ppositos tuos iusticiā. Non audiet̄ ult̄ iniqtas ī t̄ra tua.
uastitas & c̄tcio ī t̄minis tuis 7 occupabit salus muros. 7 portas tuas
laudatio. n̄ erit t̄ ampli sol ad lucendū p diē. nec splendor lunę illu
minabit te. sed erit t̄ dn̄s in lucē sempit̄nā. & ds̄ tuus in gl̄am tuā.
non occidet ult̄ sol tuus. 7 luna tua n̄ minuet̄. sed erit dn̄s in lucē
sempit̄nā 7 cōplebunt̄ dies luctus tui. Et idcirco beatus apl̄s n̄ gene
ralit̄ neq; simplicit̄ oē gaudiū regnū di ēē pnuntiat. sed signant̄
ac specialit̄ illud solū qd̄ in spū scō. Nouit enī ēē aliud qq; uitupe
rabile gaudiū. de q dr̄. Mundus iste gaudebit. 7 ue uob̄ q ridetis. qr
plorabitis. Regnū sane celoꝝ triplicit̄ accipiendū ē. aut qd̄ regna
turi sint celi idest sci in aliis subditis. sc̄dm illud. Esto tu sup qnq;
ciuitates. 7 tu sup x. illudq; qd̄ dr̄ ad discipulos sedebitis sup sedes
xii. iudicantes xii. tribus isrl̄. aut qd̄ ipsi celi incipiant a xp̄o regnari.
cū sct̄ oib; ei subiectis. cepit ēē oīa ī oib; ds̄. uel certe qd̄ sci ī celis sint
xiiii Quā ob rē ī hoc corpore c̄stitut. iā nō cum dn̄o regnaturi.
uerit unusqsq; illi se religioni t ministerio deputandū. cuius ī hac
uita semet ipsū participē cultoreq; pbuerit. illiq; se etiā ī illo p
enni sclo c̄sortē futurū ēē n̄ ambigat cui se nunc ministeriū se sociūq; ma
luerit exhibē. sc̄dm sententiā dn̄i ita dicentis. siqs m ministrat
me seqt̄. 7 ubi sū ego. illic 7 minist̄ meus erit. Nā quēadmodū
diaboli regnū p conuentiā suscipit̄ uicioꝝ. ita regnū di p ex
ercitationē uirtutū. puritate cordis ac spūali scientia possidet
ur. Ubi aūt regnū di ē. ibi pculdubio 7 uita habet̄ et̄na. 7 ubi regnū
diaboli ē ibi mortē atq; īfernū ēē n̄ dubiū ē. in quo q fuerit nec lau
dare dn̄m potest sc̄dm pphę sententiā dicentis. n̄ mortui lauda
bunt te dn̄e neq; oēs q descendt̄ ī infernū sine dubio, peccati peccatores.
Sed nos inquit q uiuim. n̄ uicius sct̄ nec mundo huic sed dō. bene
dicam dn̄m ex hoc nc̄ 7 usq; sc̄lm. Non enī ē ī morte q memor sit
di. ī inferno autē peccati quis c̄fitebit̄ dn̄o. id ÷ nemo. Nullus
enī tam 7 si milies semetipsū uel xp̄ianū pfiteat̄ ēē t monachū
cū peccat c̄fitet̄ dn̄m. nullus admittens ea q dn̄s execratur. remi
niscit̄ di nec seruū se ueracit̄ illi pfitet̄. cuius p cepta c̄tumaci
temeritate c̄tēnit. In q morte illā uiduā que ē ī deliciis beat

apostolus esse pronuntiat. Vidua inquies que in deliciis est uiuens mortua est. Sic ergo
multi qui uiuentes in hoc corpore mortui sunt. et in inferno iacen
tes dominum laudare non possunt, et e contrario sunt qui cum mortui sint cor
pore. dominum spiritu benedicunt atque conlaudant secundum illud. benedicite spiritus
& anime iustorum dominum. et omnis spiritus laudet dominum. et in apocalipsy. anime oc
cisorum non solum laudare dominum. sed etiam interpellare dicuntur. In euangelio quoque
euidentius ad saduceos. Non legistis inquit quod dictum est a deo dicente uo
bis. ego sum deus habraham et deus ysaac et deus iacob. non est deus mortuorum sed ui
uentium. Omnes enim ei uiuunt. Unde quoque et apostolus. Propter quod inquit non confun
ditur deus uocari deus illorum. parauit enim illis ciuitatem. Nam quod nec ocio
se sint post separationem huius corporis (anime) neque nichil sentiat. etiam in
euangelii parabola que de illo paupere lazaro et diuite purpurato
profertur ostendit. quorum unus beatissimam sedem id est sinus abrahe requiem
promeretur. Alius intolerabili ardore gehenni ignis exuritur. Si autem et illud
quod dicitur ad latronem. hodie mecum eris in paradiso uoluerimus intendere. quod ali
ud esse manifeste significat. quam perdurare in animabus non solum pristinum in
tellectus sed etiam uicissitudine eam congrua pro meritorum actuumque suorum
perfrui qualitate. hoc enim illi nequaquam dominus promisisset. si eius animam
nosset post separationem carnis ut priuandam sensu tamen nichilum resol
uendam. Non enim caro eius in paradiso. sed anima erat ingressura cum xpisto. Cauen
da sane immo toto horrore est detestanda peruersissima hereticorum illa distinc
tio qua dum non credunt xpistum potuisse eodem die quo in inferna descendit etiam in pa
radiso repperiri. ita distinguunt. Amen dico tibi hodie. et interposita dis
tinctione inferunt. mecum eris in paradiso. ut scilicet hec promissio non statim post
transitum uite huius impleta sed post resurrectionis aduentum intelligatur implen
da. non intelligentes illud quod ante resurrectionis sue diem protulit ad iu
deos. quem eum ut semetipsos credebant humanis angustiis et carnali infir
mitate concludi. nemo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius
hominis qui est in celo. Quibus uerbis manifeste probatur animas defunctorum non solum suis
sensibus non priuari. sed ne ipsis quidem affectibus id est spe atque tristicia gau
dio ac metu carere. et ex eis que sibi in illo generali examine reser
uantur. quedam eam incipere pregustare. nec secundum opinionem quorundam
infidelium in nichilum eas resolui post huius commorationis excessum. sed uiua
cius subsistere. deique laudibus intentius inherere. Et reuera ut sequestratis

paulisp testimoniis scripturarū de ipsi⁹ aię natā secdm mediocri
tatē sensus nrī pauca aliq̄ disputem⁹. Nonne ult̄ oīs ineptię
n̄ dicā fatuitatē sed īsaniā ēē t leuit̄ suspicari. illā p̄ciosiorē hōis
portionē ī q̄ etiā imago dī secdm beatū aplm ac similitudo ēsistit
depositā hac q̄ retunditur ī p̄senti sarcina corporali īsensibilē fi
eri. quę omnē rationis in sese sensū continēs etiā mu tā atq; ī
sensibilē matiā carnis participatiōe sui fac ēē sensibilē. cū utiq;
ēseq̄ns sit. 7 hoc ratiōis ipsi⁹ ordo ētineat. ut exuta mens ista carnali
q̄ nc hebetat pinguedine ītellectualē uirtutē suā ī meli⁹ reparet.
ac puriorē eā ac subtiliorē recipiat. poti⁹ quā amittat. Intantū
aū hoc qđ dicim⁹ beat⁹ apls uerū ēē cognoscit. ut etiā optet ab hac
carne discedē. ut separatiōe ei⁹ enixi⁹ ualeat dn̄o copulari dicēs.
desideriū habeo dissolui 7 cū xp̄o ēē multo enī meli⁹. quo dū su
m⁹ ī corpore p̄egrinam adn̄o. 7 idcirco audem⁹. 7 bonā uoluntatē
habem⁹ magis p̄egrinari a corpore. 7 p̄sentē placē illi. cōmoratiōnē
scā aię q̄ ī hac carne ē p̄egrinatiōnē adn̄o atq; absentiā a xp̄o ēē p
nuntians. eiq; ab hac carne separatiōnē atq; discessū p̄sentiā ēē
ad xp̄m tota credulitate ēfidēs. Et euidenti⁹ itm sup hipso ui
uacissimo aīa₇ statu idē apls. sed accessistis īq̄t ad sion montē 7
ciuitatē dī uiuentis ierusalē cęlestem 7 ad multo₇ miliū ange
lo₇ freq̄ntiā. 7 ecclām p̄mitiuo₇ q̄ ēscripti st̄ ī cęlis 7 spirit⁹ iusto₇
p̄fecto₇. De q̄b⁹ spiritib⁹ ī alio loco, deinde patēs īquit carnis nr̄ę ha
buim⁹ eruditorē 7 reuerebam⁹. n̄ multo magis subiciem⁹ patri spi
rituū 7 uiuem⁹. XV.

Cōtēplatio dī multifariē ēcipit. Nā ds̄ n̄ sola ī cōp̄hensibili
illi⁹ substancię suę admiratiōe cognoscit. q̄ đt n̄ adhuc ī spe p̄mis
siōis absconditū ē. s; etiā creatarū sua₇ magnitudine t ęq̄litatis
suę ēsideratiōe t cottidianę dispensatiōis auxilio puidet. q̄ndo
sciat quę cū scīs p singulas gn̄atiōes egit mente purissim₇ plustram⁹.
cū potentiā ipsi⁹ qua uniūsa gubnat moderat ac regit. cū īmsita
tē scientię ei⁹ 7 oculū quē secreta cordiū latē n̄ possūt. trem̄te cor
de miram. cū harenā maris undarūq; numerum dimsū ei 7 cog
nitū cogitamus. cū pluuia₇ guttas. cū scl̄o₇ dies 7 horas. cū p̄teri-
-ta futurasue uniuersa obstupescentē scientię ei⁹ assistere con

tēplam. cū ieffabilē clemtiā ei q īnumā flagitia que singu
lis qb; momti sub ipsi cōmittunt aspectu idefessa longani
mitate sustentat. cū uocatiōem q nō nulli pcedentib meriti
gr̄a sue miserationis asciuit. cū deinde q occasiōes saluti tribuit
adoptandi. cū qdā admirationis intuem excessu. q ita nō nas
ci pcipit ut ab ipsis cunabulis gr̄a nob legisq; sue noticia tde
retur. q ipse aduersariū uincens ī nob p solo bone uoluntati
assensu ętna beatitudine ac ppetui nos pmiis munerat. cū
postremo dispensatione īcarnationis sue p nr̄a salute suscepit.
ac mirabilia mistioꝝ suoꝝ ī cunctis gentib dilatauit. Sunt aū
alię qq; huiusmodi īnumerę ctēplatiōes q p qualitate uitę ac puri
tate cordis ī nr̄is sensib oriunt. qb ds t uidet mundis obtutib
t tenet. q sp fecto nullus ppetuo retentab. ī q adhuc aliqd carna
liū uiuit affectuū. q n potis ait dn̄s uide faciē meā. n̄ enī ui
deb me hō 7 uiuet. scit mundo huic affectib t treni. XVI

Germanus. Quid ē ḡ q etiā nolentib immo ū etiā nescientib nob
ita supflue cogitationes subtilit ac latent irrepunt. ut n̄ solū
eas expellere uerū etiā ītellige ac dephende difficultatis inmodicę
sit. Potest ḡ mens aliqndo ab istis uacua repperiri. ut nūqm hui
cemodi īlusioib īcursari. XVII

Moyses. Mentē quidē n̄ īpellari cogitatioib īpossibile ē. susci
pe ū eas siue respuere oī studenti possibile ē. Quēadmodū ḡ or
tus earū n̄ oīmodis pendet a nob. ita pbatio t electio ēsistit ī nob. nec
tn̄ ex eo q diximus inpossibile ēē mntē cogitatioib n̄ adiri. totū tm
cursui t illis spītib tribuendū ē q ea nob nitunt īgerere. alioqn
nec liberū in hoīe maneret arbitū. nec ī nob staret nr̄ę correctiōis
īdustria. sz ē ī quā nr̄m magna ex parte ut cogitationū qualitas
emdet. t ut scę ac spūales ī cordib nr̄is ut trenę carnaleq; ēcrescant.
Ideo nāq; freqns lectio 7 iugis adhibet meditatio scriptarū. ut ex in
de nob spūalis memorię pbeat occasio. idcirco decantatio crebra
psalmorū. ut assidua nob ex inde conpunctio ministret. idcirco ui
giliarū ac ieiunioꝝ orationūq; sedulitas adhibet. ut extenuata mens
n̄ trena sapiat. sed cęlestia contēplet. quib rursū negligentia irrepen
te cessantib. necesse ē ut mens uicioꝝ squalore concreta. ī carnalem

parte mox inclinet & corruat. xviii

Quod exerciciū cordis n̄ incongrue molarū similitudini c̄parat̄.
quas meat⁹ aq̄rū p̄cepsi ipetu rotante p̄uoluit. que nullaten⁹ q
de cessare possunt. ab ope suo aq̄rū ip̄ulsib⁹ circūacte. ī ei ū q̄ p̄est
sitū ē potestate utrū nā t̄ticū m̄lit an ordeū. loliū ue c̄minui.
Illud q̄ppe ē p̄culdubio c̄molendū qđ ingestū ab illo fuerit cui opis
illi⁹ cura c̄missa ē. Ita etiā mens p̄ uitę p̄sentis icursus undiq; ig̃ru
entib⁹ t̄etationū torrentib⁹ circūacta uacua q̄dē cogitationū
estib⁹ ēē n̄ potit. q̄s uero t admittē t parare sibi debeat. studii ac
diligentię suę p̄uidebit idustria. Si enī ut dix im⁹ ad scārū scrip
turarū meditationē iugit recurrim⁹. ac memoriā nrām ad recorda
tionē spūaliū rerū et desideriū p̄fectionis. spēq; futurę beatitudi
nis erigam⁹. necesse ē ut ortę cogitatiōes exinde spūales in his q̄
meditati sum⁹ m̄tē faciant imorari. Sin ū desidia. seu negligen
tia sup̄ati uiciis et ociosis c̄fabulatiōib⁹ occupem̄. seu curis mun
danis et sup̄fluis sollicitudinib⁹ inplicem̄. c̄seqn̄t exinde uelut
quedā zizanioꝝ speciē generata. operationē quoq; nr̄o cordi noxi
ū ministrab̄. et scd̄m sententiā dn̄i saluatoris ubi fuerit thesaur⁹
op̄ū seu itentiōis nr̄e. ibi et cor nr̄m necessario p̄manebit. xviiii

Illud sane p̄ oīb⁹ nosse debem⁹ tria genera cogitationū nr̄aꝝ ēē p̄ncipia.
id est ex dō. ex diabolo. ex nob. Ex dō q̄dē sunt. cū sp̄s sci illustrati
one nos uisitare dignat̄ erigens nos ad sublimiorē p̄fectū. et iq̄b⁹ ut
min⁹ acq̄siuim⁹ ut desidiose agentes sup̄ati sum⁹. salubrima conpunc
tione castigat. t cū reserat nob celestia sacramta. et p̄positū nr̄m
ad meliore act⁹ uoluntatēq; c̄uitit. ut ibi. cū rex assuer⁹ castigat⁹ a dn̄o
libros annales istigat̄ iq̄rere. q̄b⁹ mardochei beneficia recordat⁹
sumi eū g̃du honoris exaltat. ac p̄tin⁹ crudelissimā sup̄ nece iudeoꝝ
gentis sententiā reuocat. t cū p̄p̄ha c̄memorat. audiā qđ loquat̄
i me dn̄s ds. Alius q̄q; et dix̄ iq̄t angls q loq̄bat̄ i me. ut cū di fili⁹ uentū
se unā cū pat̄. et mansionē ap̄ nos facturū ēē p̄mittit. et n̄ estis uos
qui loq̄mini. sed sp̄s patris uri q loq̄t̄ in uob. et uas electiōis. exp̄i
m̄tū queritis ei⁹ qui i me loq̄t̄ xp̄i. Ex diabolo ū cogitationū
nascit̄ series. cū subuertē nos tā uicioꝝ oblectatiōe. quā etiā oc
cultis conat̄ isidiis subtilissima calliditate mala p̄ bonis frau
dulent̄ ostentans. et t̄nsfigurans se nob i angl̄m lucis. ut cū euglista

refert et cena facta cum diabolus iam misisset in cor iudae symonis scarithe
ut traderet dominum. et item; post buccellam introiuit in illum satanas. petrus
quoque ad annaniam, quare ait temptauit satanas cor tuum mentiri te spiritui sancto.
et illud quod multo ante in ecclesiasten praedictum legimus. si spiritus potestatem
habentis uenerit super te. locum tuum ne dimiseris. illud quoque quod dicitur ad
ahab in quarto libro regnorum ex persona spiritus inmundi. egrediar et ero spiritus men
dax in ore omnium prophetarum eius. Ex nobis autem oriuntur cum eorum quae gerimus uel gessi
mus naturaliter recordamur. de quibus beatus dauid. cogitaui inquit dies antiquos. et
annos aeternos in mente habui. et meditatus sum nocte cum corde meo. exerci
tabar. et scopebam spiritum meum. Et item, dominus scit cogitationes hominum. quoniam
uane sunt. et cogitationes iustorum iudicia. in euangelio quoque dominus ad phari
seos; quid cogitatis mala in cordibus uestris.

XX.

Hanc ergo tripertitam rationem oportet nos iugiter obseruare. et uniuersas co
gitationes quae emergunt in corde nostro sagaci discretione discutere. origi
nes earum et causas auctoresque primitus indagantes ut qualiter nos eis praebere debe
amus ex illorum merito qui eas suggerunt considerare possimus. ut efficiamur
secundum praeceptum domini probabiles trapezitae, quorum summa peritia est ac discipli
na probare quid nam sit aurum purissimum. et ut uulgo dicitur obrizum. uel quid
sit minus purgatione ignis excoctum. aereo quoque uilique denario. si pretiosum
nomisma sub colore auri fulgentis imitetur. prudentissima dis
cretione non falli. et non solum nomismata tyrannorum uultu expressa
sapienter agnoscere. sed etiam illa quae sub ueri quidem regis imagine sed non
legitime figurata peritia sagatiore discernere. deinde ne quid de
illis a legitimo pondere deminutum sit censura trutinae diligenter
inquirere. Quae omnia nos quoque spiritaliter obseruare debere euangelicus sermo sub
huius nominis demonstrat exemplo; primum. ut quicquid cordibus irrepserit nostris
uel si quod nobis dogma fuerit intromissum. utrum ne sit diuino illo et cae
lesti spiritus sancti igne purgatum. an ad iudaicam superstitionem pertinens. seu
de saecularis philosophiae tumore descendens in superficie tantum praeferat
pietatem. diligentissime perscrutemur. Quod ita potuimus implere. si illud
apostolicum fecerimus; nolite omni spiritui credere. sed probate spiritus si ex deo sint.
Quo genere illi quoque decepti sunt. qui post professionem monachi nitore sermo
nis et quibusdam sunt philosophorum dogmatibus illecti. quae prima fronte
piis quibusdam sensibus ac religioni consonis audientes uelut auri fulgore
fallentia. quos semel superficie illexerant uelut nomismatibus aereis

falsisque deceptos perpetuo nudos ac miseros reddiderit. uel ad seculi eos
strepitum reuocantes ut ad hereticos errores ac presumptiones tumidas
pertrahentes. quod etiam in libro iesu naue legimus achor fuisse perpessum. qui de
castris allophilorum regulam auream concupiscens atque furatus anathema
te percuti atque eterna meruit morte dampnari. Secundo sollicite nos ex
plorare conueniet. ne auro purissimo scripturarum peruersa interpretatio co
aptata metalli preciositate nos fallat. in quo etiam domino saluatori cal
lidissimus diabolus uelut homini simplici temptauit inponere. ea que ge
neraliter super omnium iustorum intelligenda personis maliuola interpretatione
corrumpens. specialiter huic qui angelorum custodia non egebat. conatur apta
re dicens. quia angelis suis mandauit de te ut custodiant te in omnibus
uiis tuis et in manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidem pedem
tuum. preciosa scilicet eloquia scripturarum callida assumptione conuertens.
et ad contrarium sensum noxiumque detorquens. ut imaginem tyrannici uul
tus sub colore nobis auri fallentis obiciat. Siue cum paracharaximis
nos conatur illudere. quoddam scilicet pietatis opus admonens affectandum.
quod non de legitima seniorum procedens moneta sub pretextu uirtu
tum ducit ad uicia. uel inmoderatis incompetentibusque ieiuniis. seu
uigiliis nimiis uel orationibus inordinatis uel incongrua lectione de
cipiens. ad noxium pertrahit finem. ut cum intercessiones ac uisitationes
pias persuadet inpendere quibus nos a spiritualibus monasterii claustris et
secreto amice quietis excutiat. sollicitudines etiam curasque sus
cipere religiosarum ac destitutarum suggerit feminarum. ut huiusmo
di laqueis monachum inextricabiliter irretitum perniciosarum solli
citudinum occupatione distendat. uel certe cum desiderare sancti
clericatus officium sub pretextu edificationis multorum et amore lu
cri spiritualis instigat. per quod nos ab humilitate propositi huius ac dis
trictione diuellat. Que omnia cum sint nostre saluti professionique contraria.
tamen uelamine quodam misericordie ac religionis obtenta facile
imperitos incautosque decipiunt. Imitantur enim nomismata ue
ri regis. que uidentur ad presens plena pietatis. sed non sunt a legi
timis monetariis id est probatis et catholicis patribus figurata. nec
de cardinali ac publica collationis eorum prodeunt officina.
sed furtim fraude demonum fabricata. non sine detrimento in
peritis quibusque et ignorantibus ingeruntur. Que quamuis utilia ac

necessaria uideant̃ ad p̄sens. tam̄ si soliditati p̄fessionis nr̄ę
incipiant p̄ hęc ee c̄tria 7 totū quodām corp⁹ nr̄i labefac
tare ppositi. taquā necessariū q̄dē sed scandalizans m̄brū 7
qđ dextrū man⁹ t pedis age uideat̃ officiū p̄ici a nob atq;
abscidi salubre ē. Satis enī est absq; uni⁹ p̄cepti m̄bro. id ÷ opati
one t fructu i cet̄is sanū firmūq; durare 7 tā q̄m debilē intrare in
regnū di. q̄m cū soliditate mandatoꝝ icidē i aliqđ scandalū qđ
p̄niciosa c̄suetudine separans nos a districtiois regula atq; arrepti
ppositi disciplina inducat i tale dispendiū qđ neq̄q̄m futa det
rim̄ta c̄pensans oēs p̄ritos fructus totūq; opationis nr̄ę corpus ge
henn̄ę faciat ignib⁹ c̄cremari. De his generib⁹ illusionū etiā i puer
biis elegant̃ exp̄mit̃. Sunt uię quę uident̃ rectę ee uiro. nouissima
aūt eaꝝ ueniunt i pfundū iferi. 7 itm̄. maligni⁹ sp̄s nocet cū se con
miscuerit iusto. id ÷ diabolus decipit. cū fuerit colore scītatis ob
tectus. odit aūt sonū tutelę. id ÷ discretionis uī. q̄ de senioꝝ uerbis
In q̄o etiā abbatē iohannē ac munitione pcedit. xxi
q̄ lici comorat̃ nouim⁹ nup illusū. nā cū exhausto corpore atq;
defecto. pceptionē cibi biduano ieiunio distulisset. accedenti
ei ad refectionē die postero. ueniēs diabol⁹ in figura ethiopis te
tri. atq; ad ei⁹ genua puolut⁹. indulge iq̄t m̄ abba. q ego t hc
laborē indixi. Itaq; ille uir tant⁹ 7 i discretiois ratione pfectus.
sub colore c̄tinentię incongruenter exercitę. itellexit se ob hoc callidi
tate diaboli circūuentū taliq; distentū ieiunio. ut lassitudinē
n̄ necessariā immo sp̄ui nocituram fatigato corpori supponeret.
paracharaximo scit illusus nomismate. dū i illo ueri regis ima
ginē ueneratū n̄ discutit an ēēt legitime figuratū. Vltima aūt
obseruatio hui⁹ pbabilis trapezitę q̄m de iq̄sitioē ponderis eē
pdixim⁹ talit̃ iplebit̃. siq̄cq̄d gerendū cogitatio nr̄a sugge
serit. oī scrupulo retractante atq; i nr̄i pectoris trutina
collocantē eq̄libratioē iustissima ppendamus. an plenū sit ho
nestate cōmuni. an timore di sit graue. an integrū sensu. an
humana ostentatiōe. aut aliq̄ nouitatis p̄suptiōe sit leue.
an meriti ei⁹ pondus inanis cenodoxię n̄ imminuerit t ar
raserit glā 7 sic ea ptin⁹ ad exam̄ publicū trutinante. id ÷ ad
pphetarū 7 aploꝝ act⁹ ac testimonia c̄ferentē. uel tāquā in

tegra atq; pfecta 7 illi^c epensantia teneam^9. 7 q^m ipfecta atq; dāp
nosa nec illoꝝ ponderi ꝯsonantia oī cautiōe ac diligentia refutem^9.
xx. Erit g̃ h quadripꝑtito q̊d diximᵒ m necessaria nob ista discrecio. id ē
ut p^mū matia nō ueri auri. fucatiue n̄ lateat. scd̃o ut hās eādē cogi
tatiōes 7 paracharaxima repbem^9. utpote. q̄ falsā imaginē regis n̄ legi
time signatā ēt ineat. t illa q̄ī auro pciosissimo scriptarū uicioso 7
heretico sensu n̄ ueri regis sed tiranni pfert uultū. simili t discer
nente refutare possim^9. siue illa q̄rū pond̄ ac pciū rubigo uanitatis
arrodens exagio senioꝝ n̄ sinit adeq̄ri. ut nomismata leuia atq; dāp
nosa min^9q; pensantia recusem^9. ne ill̄ud icidente q̄d obseruare tota
uirtute pcepto dn̄i ēmonem^9 cunctis laboꝝ nr̄oꝝ meritis stipendiis
q; fraudem. Nolite thesaurizare uob thesauros ī tra. ubi erugo 7 tinea
demolit̄ 7 ubi fures effodiunt 7 furant̄. Quicq̄d eni ctēplatiōe humane
glē fecim^9 ī tra nō thesaurizare scd̄m dn̄i sententiā nouerim^9. 7 ēseq̄nt
illud tāq^m humi recditū ī tra ꝯ defossū t dīusīs demoniis populandū
t edaci cenodoxie rubigine ēsumdū. t ita supbie tineis deuorandū
ut ad nullā recedenti utilitatē emolum̄tūq; respiciat. Omīs g̃ cordis
nr̄i recessus iugit̄ pscrutandi st̄. 7 ascendentiū ī eos uestigia īdagati
one sagacissima retractanda. neq; forte intellectualis ibidē bestia t
leo t draco ptn̄sien pniciosa uestigia latent̄ ipsserit. q̄b^9 accessus etiā
ceteris in adita pectoris nr̄i p cogitationū negligentiā pbeat. 7 ita
p singulas horas atq; momta tr̄ā cordis nr̄i euglico arat. h ē iugi
dn̄ice crucis recordatiōe sulcantes uel noxiarū ex nob ferarū cubi
lia t uirulentoꝝ serpentiū extminare latibula potim^9. xxi.
Ad hec obstupefacto^s nōs ītuens senex. 7 ad uerba narratiōis sue suc
censos īexplebili ardore p admiratiōe desideriū nr̄i paulisp sermo
ne suspenso rursus adiec. Quō nōs o filii ad disputationē tā longā
ura sedulitas puocauit. 7 igni^s q̄dā collatiōi nr̄e feruentiore sens^9
puero desiderio subministrat. ut ex h etiā ipso manifeste ē tēpler
in ueritate uos pfectiōis sitire doctrinā. uolo uob adhuc sup discre
cionis eximietate ut grā que ī t cunctas uirtutes arcē ac pmatū
tenet. pauca disserere. excellentiāq; ei^s 7 utilitatē n̄ solū cottidi
anis exēplis sed etiā antiq̄s patrū ēsolatiōib^9 ac sententiis appbare;
Freq̄nt nāq; memini n̄ nullis hui^9modi sermonē cū gemitu lacrimisq;
poscentib^9 me q̄q̄ aliq̄d ei^s doctrine ēferre cupientē nullaten^9 potuisse.

⁊ ita ĩme ñ solū sensus. uerū etiā ipsū eloqū defecisse. ut non inuenire q̄m
admodū t cū leui c̄solatiōe eos dimittem. Quib' ĩdiciis euident̄ agnoscit. dñi
grām pmerito ac desiderio audientiū disputantib' aspirare sermonē.
Quē q̄ breuissimū istud qđ sup ē noctis spaciū ñ occurrit explere. indul
gentē illud poti' q̄eti corporeę cui necesse est totū psolui. sitq; qđ modicū
ē fuerit denegatū. plenū narratiōis ordinē integ̃ futi diei seu noctis ex
amini reseruem'. Decet naq; discretiōis optimos c̄sultores. ĩ h' pmū pa
tefacere suę mētis industriā. ⁊ utrū sint t eē possint ei' capaces hoc ĩdicio
ac patientia c̄pbare. ut de illa que moderatiōis generatrix est. uir
tute ĩtetantes nequaq̄m uiciū qđ ipsi c̄trariū est nimietatis ĩcurrant.
ui rationis ac naturę ei' quā uerbis excolunt effectu atq; ope uiolantes.
In h'g nob discretiōis bonū deq; quantū dñs dederit adhuc ĩdagare
disponim' pmit' poscat. ut nos de ipsi' excellentia ⁊ moderatiōe q̄
prima uirt' inēē cognoscit. differentes. disputatiōis q̄q; t tēporis modū
ñ pmittat excedere. Huis itaq; beat' moyses collatiōi nr̄ę dans finē. ad
huc nos auidos ac desiderio rependentes degustare sōnū paulisp hortat'.
isdē ipsis q̄b' insidebam' psiathiis admonens ĩcubare. embrimiis pa
rit' capiti nr̄o ceruicaliū uice suppositis. que crassiorib' papiris in
longos grāciles q; fasciculos coactis sesq̄pedali ĩtuallo parit' collocata
nunc q̄de humillimū sedile ad scabelli uicē frib' insinaxi c̄siden
tib' prestant. nc ū subiecta ceruicib' dormientiū pbent capiti
ñ nimie durū sed ĩtetabile aptūq; fulcimtū. Ad q̄s monachoꝝ
usus hec idcirco t maxime oportuna habent' ⁊ c̄grua. qđ ñ solū
sint aliq̄ten' mollia. paruoq; ĩ ope reparent' ⁊ pcio. utpote
passī papyro p ripas nili fluminis emergente. sed etiā qđ ad
remouendū habilis matię. leuisq; natę sit. Atq; ita pcepto senis
tandē sum' ad degustationē sōni onerosa q̄ete c̄positi. ⁊ ad i
gestę collatiōis ĩflāmati gaudio. quā repmissę disputatiōis
exspectatione suspensi. Expt collatio .I. abbatis moysi. de mo
nachi destinatiōe ⁊ fine. Itē capitula de scdā coll eiusdē senis.

i Sermū abbis moysi sup discrecionis grā — antonii
ii Quid discrecio sola conferat monacho ⁊ disputatio sup hi beati
iii De errore sauli ⁊ ahab. qđ p discretiōis ĩpiciā sunt decepti.
iiii Que de bono discretionis in scripturis scīs referuntur. ĩpiciā.
v De morte heronis senis. vi De ruina duoꝝ fratrū ob discreciōis

o quācumq; uolentī ĩ usū assumere nemo phibeat desecare.

vii De altius illusiōe q̄m ꝑ impiciā discretiōis incurrit. Quomodū
viii De lapsu 7 deceptiōe mesopotameni monachi. Q possideat uera.
viiii Int̄rogatio de acq̄renda uera discretione x Responsio quēad
xi Verba abbatis serapionis 7 de marcore patefactarū cogitationū
7 de piculo ppꝰ confidentię. Q trib(us) reuelare. xii
Confessio uerecundię ob q̄m cfunderem cogitatiōes nr̄as senio
xiii Responsio de cfusiōe calcanda 7 piculo n̄ cdolentis.
xiiii De uocatiōe samuelis. xv De uocatiōe pauli apli. xvi De appe
tenda discretione xvii De imodicis ieiuniis 7 uigiliis. xviii Int̄
rogatio de ctinentia t refectiōis m̄sura xviiii De optimo cibi
cottidiani modo xx Obiectio de facilitate ctinentię quę
duob(us) pat imatiis sustineat. Gneralis ctinentię 7 ref mod(us) sit.
xxi Responsio de uirtute 7 m̄sura exptę ctinentię xxii Qui nā ge
xxiii Quēadmodū habundantia humorꝫ genitaliū castiget̄
xxiiii De labore eq̄lis refectiōis 7 de frisuenia ⟨?⟩ i edacitate.
xxv Int̄rogatio quomō possit una sēp eadēq; m̄sura seruari.
xxvi Responsio de n̄ excedendo refectiōis m̄ Expliciunt capitula

Incipit scdā collatio abbatis moysi. De discretione

Degustato itaq; matutino sapore cū ortū lucis tandē nob claruisse gaudentē repmissā narrationē reposcere coepissem(us). beat(us) moyses ita exorsus ē. Cū uideā uos tanti desiderii ardore flāmatos. ut ne ipsū quidē paruissimū q̄etis momtū qd spūali collationi subtrahentes. refectiōi carnis maluerā deputare, ad req̄ē credā uri corporis pfecisse. fn ⟨?⟩ q̄q hic urm csideranti feruorē sollicitudo maior icūbit. Necesse ē enī etiā me i psoluendo debito tanto maiorē deuociōnis curā gerere. quanto uos id attentius uideo postulare scdm illā sententiā. si sederis cenare ad m̄sā potentis sapient̄ itellige que apponunt̄ tibi 7 inmitte manū tuā sciens quia talia te oportet pparare. Quā ob rē de bono discretionis eiq; uirtute dicturi. in quam sermo nocturnę collationis ingssus finē nrę disputationi dedit. credim(us) cgruum excellentiā ei(us) patrū pmo csignare sententiis. ut cū patuerit qd de illa senserit t pnunciauit maiores nri. tū plati tā antiquis q̄m recentib(us) ruinis 7 casib(us) diuersorum q pe qd min(us) eā fuerāt assecuti

pernicioso deiecti sunt lapsu. In quantum possumus utilitatem eius et commoda retexemus. Quibus discussis quemadmodum expetere eam atque excolere debeamus efficacius instruamur considerantes meritum eius et gratiae dignitatem. Est enim non mediocris quaedam uirtus. nec quae humana passim ualeat industria conprehendi nisi diuina fuerit largitate conlata. Siquidem inter nobilissima spiritus sancti dona hanc quoque ita legimus ab apostolo numerari. alii datur per spiritum sermo sapientiae. alii sermo scientiae secundum eundem spiritum. alii fides in eodem spiritu. alii gratia sanitatum in uno. et post pauca alii discretio spirituum. Deinde conpleto omni catalogo spiritalium charismatum subdidit. Omnia autem haec operatur unus atque idem spiritus diuidens unicuique prout uult. Videtis ergo non terrenum nec paruum esse discretionis munus. sed diuinae gratiae maximum praemium. quam nisi monachus omni intentione fuerit assecutus. et ascendentium in sese spirituum discretionem certa ratione possederit. necesse est eum uelut in nocte caeca tetrisque tenebris oberrantem non solum in perniciosas foueas ac praerupta decidere. sed etiam in planis ac directis frequenter offendere.

II

Memini ergo quondam in annis adhuc pueritiae constitutum in partibus thebaidos ubi beatus antonius morabatur seniores ad eum perfectionis inquirendae gratia conuenisse. Cumque a uespertinis horis usque ad lucem fuisset protracta collatio quaestionem hanc maximum noctis spatium consumpsisse. Nam diutissime quaerebatur quaenam uirtus uel obseruantia monachum posset diaboli laqueis ac deceptionibus custodire semper inlaesum. et certe recto tramite firmoque gressu ad perfectionis culmen euehere. Cumque pro captu mentis suae proferret unusquisque sententiam. et alii quidem hanc in ieiuniorum uigiliarumque studio collocarent. quod his uidelicet extenuata mens ac puritatem cordis et corporis assecuta deo facilius uniretur. alii in contemptu uniuersarum rerum quibus mens si penitus nudaretur tamquam nullis deinceps retinentibus laqueis ad deum expeditior perueniret. alii anachoresin necessariam id est remotionem et heremi secreta censerent. in qua commanens quis familiarius interpellare deum eique peculiarius posset inherere. nonnulli sectanda caritatis id est humanitatis officia definirent. quod his regna caelorum datum se dominus in euangelio uoluit specialiter repromittat. Dicens. Venite benedicti patris mei possidete paratum uobis regnum a constitutione mundi. esuriui enim et dedistis mihi manducare. sitiui et dedistis mihi bibere. et cetera. Cumque in hunc modum diuersis uirtutibus aditum certiorem ad deum

.o. quae pro erga fratres et peregrinos studio susceptionis impenditur.

parari posse decerneret, essetque noctis maximum tempus hac inquisitione
consumptum, intulit demum beatus antonius. Omnia quidem haec quae dixistis
necessaria sunt et utilia sitientibus deum, atque ad eum capientibus pervenire.
Sed his principalem tribuere gratiam nequaquam nos innumeri
multorum casus et experimenta permittunt. Nam saepe nimio acerrime quosdam
ieiuniis et vigiliis incubantes ac mirifice in solitudine sece
dentes, privationem quoque omnium facultatum ita sectantes, ut ne ip
sius unius quidem diei victum sibimet, unumve denarium super esse pate
rentur, humanitatis etiam studia tota devotione complentes, ita
vidimus repente deceptos, ut arreptum opus non potuerint congruo
exitu terminare, summumque fervorem et conversationem laudabilem
detestabili fine concluserint. Quamobrem quid principaliter ducat ad
deum manifeste poterimus agnoscere, si ruinae ac deceptionis illorum causa
diligentius a nobis fuerit indagata. In illis namque cum exuberarent prae
dictarum opera virtutum, discretio sola deficiens, usque ad finem
ea durare non siuit. Nec enim alia lapsus eorum causa deprehenditur, nisi quod
minus a senioribus instituti, nequaquam potuerunt rationem discre
tionis adipisci, quae praetermittens utramque nimietatem, via regia
docet monachum semper incedere, et nec dextra virtutum permittit extol
li, id est fervoris excessu iustae continentiae modum inepta praesumptione
transcendere, nec oblectatum remissione deflectere ad vitia si
nistra concedit, hoc est sub praetextu gubernandi corporis contrario spiritus
tepore lentescere. Haec namque est discretio quae oculus et lucerna cor
poris in evangelio nuncupatur, secundum illam sententiam salvatoris. Lu
cerna corporis tui est oculus tuus, quod si oculus tuus simplex fuerit, totum
corpus tuum lucidum erit, eo quod ipsa cogitationes hominis universas
actusque discernens, cuncta quae gerenda sunt pervideat atque per
lustret, quae si in homine nequam fuerit, id est non vero iudicio et scien
tia communita, seu quolibet errore ac praesumptione decepta, totum cor
pus nostrum faciat tenebrosum, hoc est omnem aciem mentis actusque nostros reddat
obscuros, caecitate scilicet vitiorum et perturbationum tenebris involutos.
Si enim inquit lumen quod in te est tenebrae sunt, tenebrae ipsae quantae erunt.
Nulli namque dubium est errante iudicio cordis nostri et ignorationis
nocte possesso, cogitationes quoque et opera nostra quae ex discretionis deliberatione
descendunt maioribus peccatorum tenebris implicari. Denique ille qui primus

iudicio dī regnū ppl̄i israhelis emeruit. qꝛ hc̄ discretiōis oculū
neq̄q̄m habuit. uelut toto corpore tenebrosus etiā ipso deiec
t⁹ ē regno. dū lucerne hui⁹ tenebris atq; errore decept⁹ acceptabiliora
dō sacrificia sua q̄m p̄cepto samuhelis ob-ędientiā iudicauit. at
q; ex illa magis parte causā offensionis icurrit. ex q̄ re ppiciandā
sibi diuinā sperauat maiestatē. III

Hui⁹ inq̄m discretionis ignoratio achab regē isrl̄ post sublimissimū
uictorię triūphū q̄ ei fuerat dī fauore cōcessus cōpulit credere. me
liorē ēē misericordiam suā q̄m diuini seuerissimā execucionē p
cepti. ⁊ queēadmodū ipsi uidebat crudelis impii. q̄ua cōsideratiōe
mollit⁹ dū mauult cruentā uictoriā clemtia tēperare. ob in
discretā misericordiam uelut toto corpore reddit⁹ tenebrosus.

Hęc est discretio q̄ n̄ solū IIII ... irreuocabili morte dāpnatur.
Hlucerna corporis sed etiā sol ab apl̄o nuncupat̄ sc̄dm illud. Sol n̄ occi
dat sup iracundiā urām. Hęc etiā uitę nrę dr̄ gubnatio. sc̄dm illud.
qb⁹ n̄ ē gubnatio cadūt ut folia. Hęc cōsiliū rectissime nominat̄. sine q̄
nichil agere oīno scripturę auctoritate pmittim̄. ita. ut ne ipsū q̄dē
spūale uinū qd̄ lętificat cor hominis sine ipsi⁹ sinam moderatiōe
pcipe. sc̄dm illud. cū cōsilio oīa fac. cū cōsilio uinū bibe. Et itm̄. Si
cut ciuitas muris diruta ⁊ n̄ circūdata. sic ē q̄ n̄ cū consilio aliq̄d
agit. Cui⁹ priuatio q̄m pniciosa sit monacho testimonii hui⁹ exēplū
ac figura declarat. dirutę eū ac sine muris cōparans ciuitati.
In hac sapientia. in hac intellectus. sensusq; cōsistit. sine q̄b⁹ nec i
terior nr̄a ędificari dom⁹ nec spūales potunt diuitię cōgregari.
sc̄dm illud. cū sapientia ędificat̄ dom⁹. ⁊ cū intellectu itm̄ erigit̄.
cū sensu iplent̄ cellaria oīb⁹ diuitiis p̄ciosis ⁊ bonis. hęc inq̄m ē soli
dus ē cib⁹. q̄ n̄ a pfectis tantū ac robustis n̄ potest sumi. sc̄dm illud.
Pfector aūt ē solidus cib⁹ eor q̄ p cōsuetudine exercitatos habent sen
sus ad discrecionē boni ac mali. q̄ue in tantū utilis nob̄ ac necessa
ria cōpbat̄. ut etiā uerbo dī eiq; uirtutib⁹ coaptet̄. sc̄dm illud.
Viuus ē eni sermo dī ⁊ efficax. ⁊ penetrabilior oī gladio ancipiti. ⁊
ptingens usq; ad diuisionē aīę ac sp̄s cōpagū quoq; ac medullarū. ⁊ discre
tor cogitationū ⁊ intentionū cordis. q̄uib⁹ manifestissime declarat̄.
nullā sine discretiōis gr̄a pfecte posse t pficit stare uirtutē. Et ita
tā beati antonii q̄m uniusor sententia definitū ē discretionē

est. quae firmo gradu intrepidum monachum producat ad summa. praedictasque uirtu
tes iugiter conseruet inlaesas. cum qua ad excelsa fastigia minore po
terit fatigatione conscendi. et sine qua multi etiam propensius laborantes perfectionis
nequiuerint culmen attingere. Omnium namque uirtutum generatrix custos mo
deratrixque discretio est. T promulgatam recens quoque
Et ut hanc eandem definitionem antiquitus a sancto antonio et ceteris patribus sicut pro
misimus confirmet exemplum. recolite id quod nuper gestum oculorum uestrorum uidis
tis obtutibus. senem uidelicet heronem ante paucos admodum dies inlusione di
abolica a summis ad ima deiectum. Quem quinquaginta annis in hac heremo com
moratum. singulari districtione rigorem continentiae tenuisse memi
nimus et solitudinis secreta ultra omnes hic commorantes miro feruore sectatum.
Hic ergo quo pacto. qua ratione. post tantos labores ab insidiatore delusus grauissimo
corruens lapsu. cunctos in hac heremo constitutos luctuoso dolore percus
sit. Nonne quia minus discretionis uirtute possessa suis definitionibus
regi quam consiliis uel collationibus fratrum atque institutis maiorum maluit
obedire. Siquidem tanto rigore inmutabilem ieiunii continentiam semper
exercuit. et solitudinis cellaeque ita iugiter secreta sectatus est. ut ab eo
participationem ieiunii cum fratribus conuiuii nec ueneratio quidem
diei paschalis aliquando obtinere potuerit. in quo fratribus cunctis pro anniuer
saria sollempnitate in ecclesia retentatis solus numquam potuit aggregari. ne quan
tulumcumque perceptione leguminis parui a suo uideretur proposito relax
asse. Qua praesumptione deceptus angelum satanae uelut angelum lucis cum
summa ueneratione suscipiens. eiusque praeceptis prono obediens famu
latu semetipsum in puteum cuius profunditatem oculorum non attingit intui
tus praecipitem dedit. de angeli uidelicet sui sponsione non dubitans. qui eum pro
merito uirtutum ac laborum suorum nequaquam posse firmauerat. ulli iam
discrimini subiacere. Cuius rei fidem ut experimento suae sospitatis euiden
tissime conprobaret. supradicto se puteo nocte intempesta inlusus inmisit.
magnum scilicet uirtutis suae meritum probaturus. cum inde exisset inlaesus.
De quo dum per bene iam exanguis ingenti fratrum labore fuisset extractus.
uitam die tertia finiturus. quod his deterius est ita in deceptionis suae obstina
tione permansit. ut ei ne experimento quidem mortis suae potuerit persuaderi.
quod fuisset daemonum calliditate delusus. Quam ob rem pro meritis labo
rum tantorum et annorum numerositate quibus in heremo perdurauit. hoc mise
ratione et humilitate summa ab his qui ei conpatiebantur exitio. uix

a pbro abbe pafnutio potuerit obtineri. ut n int biothanatos
reputat. sed etiã memoria 7 oblatioe pausantiũ iudicaret in

vi Quid dicã de duob illis qcũ ult illã heremũ dignus
thebaidos ubi qndã fuerat beat antoni habitarent.
min cauta discretioe pmoti euntes p extentã solitudinis
uastitate nullã escã penit sumẽ decreuerunt. nqm p semet
ipsũ illis dns pstitisset. Cũq; errante eos p deserta 7 deficien
tes iã fame a longe mazices cspexisset. quę gens cunctis pene
nationib feris immanioz atq; crudelioz ÷. n eni eos ad effu
sionẽ sanguinis. ut n nullas gentes desideriũ pdę sed sola fero
citas mtis instigat. eisq; c natam feritati suę cũ panib oc
currisset. un eis subueniente discretioe uelut a dño sibi por
rectos cũ gaudio 7 grãz actioe suscepit. reputan escã sibi
diuinitus ministrari. nec sine dõ factũ. ut hi q sep hominũ
cruore gauderet. deficientib iã ac tabescentib uitę sub
stanciã largirent. Ali u recusan cibũ uelut ab homine sibi
oblatũ. inedię defectioe csupt ÷. Quoz licæ initia ex reprehensi
bili psuasioe descendint. un tam subueniente discretioe
id qd temere icauteq; ccepat emdauit. ali aũ istulta psup
tioe pdurãs ac penit discretiois ignar. mortẽ qm dns auer
tere uoluit. sibi ipse csciuit. nequaq credes istinctu factũ
diuino qd inmites barbari ppę feritatis obliti. panes eis p

vii Quid etiã de illo cõmemorẽ. cui gladijs obtulissent.
nominis quia adhuc sup ÷ nolum facere mtionẽ. Qui dũ lon
go tẽpore demonẽ i angli suscepit claritate reuelationib et i
numeris sepe decept credidit nuntiũ ee iusticię. ista excepti
his etiã p oes noctes i cella ei lum absq; ulli lucnę pbeat officio
Ad extremũ iubet a demone ut dõ filiũ suũ qcũ eo parit i mo
nasterio cõmanebat offerret. ut scit h sacficio abrahę patarchę
meritis eqret. Cui in tantũ ÷ psuasioe seductus. ut parricidiũ
opo pfecisset. n eũ uidens puer cultrũ ext csuetudinẽ acuen
do pparare 7 uincula qb eũ uelut oblatur ad imolandũ cstrin
gere disponebat iqrere. psagio sceleris futi ptrit aufugisset.
Longũ ẽ deceptionẽ illi quoq; monachi mesopotamini. nar
rando pcurrere. q i illa puincia p paucis imitabile ctinentiã

tenens. quam per annos multos singulariter in cella retrusus exegerat. ita est ad extremum diabolicis reuelationibus somniisque delusus. ut post tantos labores atque uirtutes quibus excesserat omnes monachos ibidem residentes ad iudaismum et circumcisionem carnis lapsu miserabili uolueretur. Nam cum uolens eum consuetudine uisionum ad credulitatem futurae deceptionis illicere. uerissima quoque multo tempore diabolus uelut ueritatis nuntius reuelasset. ad extremum ostendit christianum populum una cum principibus religionis ac fidei nostrae apostolis scilicet atque martiribus tenebrosum ac tetrum omnique macie tabidum atque deformem. et econtra iudeorum plebem. una cum moyse patriarchis prophetis summa tripudiantem leticia et splendidissimo lumine coruscantem. suadens. ut si mallet meriti ac beatitudinis illorum particeps fieri. circumcisionem quoque suscipere festinaret. Horum itaque profecto nullus tam lugubriter fuisset illusus. si rationem huius discretionis assequi laborassent. Quam ob rem quanti periculi sit discretionis gratiam non habere. multorum casus et experimenta declarant.

VIIII· Ad haec germanus. et nouellis exemplis et definitionibus antiquorum satis abundeque perpatuit. discretionem. fontem quodammodo radicemque cunctarum esse uirtutum. Quomodo ergo adquiri debeat cupimus edoceri. aut quemadmodum. utrum uera et ex deo. an falsa et diabolica sit possit agnosci. ut secundum illam euangelicam quam superiore tractatu disseruisti parabolam. quae iubet nos fieri probabiles trapezitas numismati inpressam ueri regis imaginem peruidentes deprehendere ualeamus quod non sit legitime figuratum. atque illud sicut uulgari usu uerbo hesterna collatione dixisti tamquam paracharaximum reprobemus. illa instructi peritia quam satis copiose et integre prosequutus spiritali atque euangelico trapezitae inesse debere signasti. Quid enim proderit uirtutis eius et gratiae merita cognouisse. si quemadmodum expetenda uel adquirenda sit nesciamus?

X Tunc moyses. Vera inquit discretio non nisi uera humilitate conquiritur. Cuius humilitatis haec erit prima probatio. si uniuersa non solum quae agenda sunt sed etiam quae cogitantur seniorum reseruentur examini. ut nichil suo quis iudicio credens. illorum per omnia definitionibus adquiescat. et quid bonum uel malum debeat iudicare eorum traditione cognoscat. Quae institutio non solum per ueram discretionis uiam iuuenem recto tramite docebit incedere. uerum etiam cunctis fraudibus et insidiis inimici seruabit inlesum. Nullus enim decipi poterit. qui non suo iudicio. sed maiorum uiuit exemplo. nec ualebit igno

ratiōi eī callidus hostis illudit. q̄ uniuersas cogitatiōes in corde nascen
tes ꝑniciosa uerecundia nescit obtegere. sed eas maturo examine senior
tē pbat t admittit. Ilico naq; ut patefacta fuerit cogitatio ma
ligna marcescit. 7 anq̄m discretiōis iudiciū pferat. serpens tetri
m⁹ uelud e tenebroso ac subtraneo specu uirtute cfessionis ptct⁹
t manifestatus
ad lucē 7 traduct⁹ q̄dam ac dehonestat⁹ abscedit. Tādiu enī suggestiōes
ei⁹ noxię dn̄ant' in nob̄ q̄mdiu celant' in corde. Et ut uirtutē sententię
hui⁹ efficaci⁹ colligatis. referā uob̄ abbis serapionis factū. q̄d ille iunioṙb⁹
freq̄ntissime istructiōis grā pponebat. Cū adhuc īquit eēm 7 cū ab
bate thōne cōmanerē. hęc in inimici ipugnatiōe igesta fuerat csue
tudo. ut pq̄m refecisse hora nona cū sene. unū paxematiū cotidie in sinu
meo latent' abscondem. q̄d sero ignorante illo. occulte edebā. Q̄d furtū
licet cnuentia uoluntati 7 soliti semel desiderii ictinentia sine cessatiōe
cmitterē. expleta tn̄ cupiscentia fraudulenta ad memetipsū reuer
tens gui⁹ sup admisso furti cmine cruciabar. q̄m sup esu ei⁹ fuerā iocundat⁹.
Cūq; istud molestissimū op⁹ uelud ab exactorib⁹ m pharaonis idictū uice laterum sin
gulis dieb⁹ explere n̄ sine cordis mei dolore cōpellerer. nec tam̄ eruere
me possem ab hac eoꝝ seuissima tirannide 7 clandestinū furtū seni ma
nifestare cfunderer. ctigit dī nutu de hoc me captiuitatis iugo uolent⁹
eripe. ut q̄dā frs cellā senis obtentu ędificatiōis expetent. Cūq; refectiōe
transacta cllatio spūalis cepisset agitari. respondēsq; senex ppositis int
rogatiōib⁹ eoꝝ de gastrimargię uicio. 7 occultarū cogitationū dominatiōe
dissereret. earūq; natam 7 atrocissimā ui quā haberent donec celarent
exponeret ego collatiōis hui⁹ uirtute cpunct⁹ 7 cscientia redarguente
ptrit⁹. uelut q̄ credem ob hoc ea fuisse plata. q̄d seni dn̄s secreta mei pecto
ris reuelasset. in occultos pmū gemit⁹ excitat⁹. dehinc cordis mei cpunc
tiōe crescente i aptō singult⁹ lacrimasq; prūpens. paxematiū q̄d csue
tudine uiciosa subtrxeram clanculo comedendū. de sinu furti mei cscio
ac susceptore pduxi. eūq; in mediū pferēs quēadmodū cotidie latent'
ederē pstrat' in trā cū uenię postulatiōe cfessus sū. 7 ubtim pfusis lacrimis ut
absolutiōem dirissimę captiuitati a dn̄o poscerent iploraui. Tunc senex. Con
fide ait o puer. absoluit te ab hac captiuitate etiā me tacente cfessio tua. Vic
torē naq; adūsariū tuū hodie triūphasti. ualidi⁹ eū tua cfessiōe psterneñs q̄m
ipse fuerā ab eo taciturnitate deiectus. quē utiq; neq̄q̄m t tua t alti⁹ responsiōe (repben)
cfutans ītē n̄c usq; pmisera dn̄ari. scdm illā salomonis sententiā. quia n̄ sit
ctdictio ab his q̄ faciunt malū cito ideo repletū ē cor filioꝝ hominū in ipsis.

ut faciat mala. Et idcirco iam te per hanc publicationem suam iste nequissimus spiritus inquietare non poterit, nec in te latibulum sibi teterrimus serpens deinceps usurpabit, de tenebris cordis tui salutari confessione productus ad lucem. Necdum senex hec verba compleverat, et ecce lampas accensa de meo sinu procedens ita cellam replebat odore sulphurat, ut vehementia fetoris ipsius vix in ea nos residere permitteret. Resumensque admonicionem senex: Ecce inquit dominus vel veritatem sermonum meorum visibiliter approbavit, ut passionis illius incentorem de corde tuo salubri confessione depulsum oculis perviderres patefactumque hostem nequaquam locum in te ulterius habiturum aperta eius expulsione cognosceres. Itaque secundum sentenciam senis ita est inquit in me confessionis huius virtute dominatio diabolice illius tirannidis extincta atque in perpetuum consopita est, ut numquam mihi ne memoriam quidem concupiscentie huius ulterius temptaverit inimicus ingerere, nec me post hec aliquando pulsatum ne furtivi illius desiderii instigatione persenserim. Quem sensum in ecclesiaste quoque pulcherrime legimus figuratum: si momorderit inquit serpens non in sibilo, non est abundantia incantatori. Commodum taciti serpentis morsum perniciosum esse designans, id est si per confessionem suggestio seu cogitatio diabolica incantatori cuiquam spiritali sancto viro, qui carminibus scripturarum mederi protinus vulneri et extrahere de corde consuevit noxia venena serpentis, patefacta non fuerint, succurrere periclitanti perituroque non poterit. Hoc igitur modo ad scientiam discretionis vere pervenire facillime poterimus, ut seniorum vestigia subsequentes neque agere quicquam novi neque discernere nostro iudicio presumamus, sed quemadmodum nos illorum edicio vel vite probitas informaverit in omnibus gradiamur. Quisquis hac institutione firmatur, non modo ad perfectam discretionis rationem quisque perveniet, verum etiam a cunctis insidiis inimici tutissimus permanebit. Nullo namque alio vicio tam precipitem diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quam cum eum neglectis consiliis seniorum suo iudicio persuaserit definitionique confidere. Etenim cum omnes artes ac disciplinae humano ingenio repertae, et quae nichil aliud quam vite huius temporarie commodis prosunt, licet manu palpari queant et oculis pervideri, recte tamen a quoquam sine instituentis doctrina nequeant comprehendi, quam ineptum est credere hanc solam non egere doctore, que et invisibilis et occulta est et que non nisi corde purissimo pervidetur. Cuius error non temporale dampnum nec quod facile reparetur, sed anime perditionem parit mortemque perpetuam. Habet enim non adversus visibiles, sed invisibiles atque inmites hostes diurnum nocturnumque conflictum, nec contra unum vel duos, sed contra innumerabiles catervas spiritale certamen. Cuius casus tanto perniciosior cunctis, quanto et infestior inimicus et congressus occultior. Et ideo semper seniorum summa cautione sunt sectanda vestigia, atque ad eos cuncta que in nostris cordibus oriuntur sublato confusionis velamine deferenda.

VII. Germanus

Occasionem nobis perniciose uerecundie qua cogitationes malas studeamus obtegere illa praecipue creat causa. quod nouimus quendam in Sirie partibus ut credebatur praecipuum seniorum cuidam fratri cogitationes suas simplici confessione prodenti postmodum quadam indignatione permotum easdem grauiter exprobrasse. Unde fit. ut dum eas in nobis premimus. ac senioribus erubescimus publicare. curationum remedia consequi nequeamus.

·XIII· Moyses

Sicut non sunt omnes iuuenes pariter in feruentes spiritu et disciplinis ac moribus optimis instituti ita nec senes quidem cuncti uno modo et perfecti possunt et probatissimi repperiri. Diuicie enim senum non sunt canicie capitis sed industria iuuentutis ac preteritorum laborum stipendiis metiende. Que enim non congregasti in iuuentute quomodo inuenies in senectute tua? Senectus enim honorabilis est non diuturna nec numero annorum conputata. Cani autem sunt sensus hominis. et etas senectutis uita inmaculata. Et idcirco non omnium seniorum quorum capita canicies tegit quosque uite longeuitas sola commendat nobis sunt sectanda uestigia. seu traditiones ac monita suscipienda. sed eorum quos laudabiliter uitam suam ac probatissime conperimus in iuuentute signasse. nec presumptionibus propriis sed maiorum traditionibus institutos. Sunt enim nonnulli. quorum etiam quod est lugubri maior est multitudo. qui tepore suo quem ab adolescentia sua conceperunt atque ignauia senescentes. auctoritatem sibi non maturitate morum sed annorum numerositate conquirunt. De quibus exprobratio illa domini proprie satis dirigitur per prophetam. Et comederunt alieni robur eius et ipse nesciuit. sed et cani effusi sunt in eo et ipse ignorauit. Hos itaque in exemplum iunioribus non uite probitas. nec ulla propositi huius laudabilis atque imitanda districtio sed annositas sola prouexit. Quorum canitiem callidissimus inimicus ad deceptionem iuniorum in praeiudicata auctoritate proponens. etiam illos qui ad uitam perfectionis et suis et aliorum poterant monitis incitari subuertere ac decipere exemplis eorum fraudulenta subtilitate festinat. et in teporem eos siue noxiam uel in letalem desperationem doctrinis eorum institutisque perducens. Cuius rei uolens uobis exempla proferre auctoris nomine pretermisso ne nos quoque illi qui patefacta sibi fratris uicia publicauit simile aliquid admittamus. rem tantum gestam. que instructionem necessariam uobis conferre possit exponam. Cum ergo ad senem quendam nobis optime cognitum. quidam non ignauissimorum iuuenum profectus sui et curationis gratia peruenisset. et carnalibus incentiuis ac fornicationis spiritu semetipsum inquietari simpliciter prodidisset. consolatio

ne credens laboribus suis oratione senis et remedia inflictis uulneribus re
perturum ille amarissimus eum increpans ubi miserabilemque eum et indignum nec mo
nachi nomine censendum esse pronuntians qui potuerit huiusmodi uitio et concupiscen
tia titillari uita sua in tantum correptionibus uulnerauit. ut eum summa despe
ratione deiectum ac letali tristicia consternatum e sua demitteret cella. Cumque
ei tali merore depresso nec iam de remedio passionis sed de expletione conceptae
concupiscentiae profunda cogitatione tractanti. abbas apollo seniorum probatissimus
occurrisset. laboremque et obpugnationis uehementiam quam in corde eius tacite uolue
bat de contemplatione uultus et deiectione coniectans. causam tantae perturbationis inqui
reret. atque ille molliter se conpellanti seni ne responsum quidem ullum posset referre
magis ac magis eum sentiens senex non in manifestum causam tantae tristiciae silentio uelle
contegere. quam ne uultu quidem dissimulare praeualeret. intentius ab eo causas occulti
doloris cepit inquirere. Quibus ille constrictus pergere se confitetur ad uicum ut quia secundum
sententiam illius senis monachus esse non possit. nec refrenare stimulos carnis et in
pugnationis remedia consequi iam ualeret. uxorem duceret. ac relicto monaste
rio reuerteretur ad seculum. Quem senex blanda consolatione demulcens. seseque
asserens huiusdem cotidie incentiuorum stimulis atque estibus agitari. et idcirco
non debere eum prorsus desperatione concidere. nec mirari super inpugnationis
ardore quem non tam labori studio quam misericordia domini et gratia uinceret. Unius tantum diei
ab eodem poposcit indutias et ut reuerteretur ad suam cellulam deprecatus. ad mo
nasterium praedicti senis tota festinatione perrexit. Cumque eidem proximasset
expansis manibus orationem cum lacrimis fundens. o inquit domine qui occulta
rum uirium et infirmitatis humanae solus arbiter pius ac secretus es medicus inpugna
tionem iuuenis illius in senem istum conuerte ut condescendere infirmitatibus laborantium et con
pati fragilitati iuniorum uel in senectute doceatur. Cumque ille hanc precem cum gemi
tu conclusisset. cernit ethiopem tetrum contra illius cellulam stantem. atque ignita ad
uersus eum iacula dirigentem. Quibus cum fuisset ille protinus sauciatus. et egres
sus e cella huc illucque uelut amens et ebrius cursitaret. atque egrediens
et ingrediens iam se in ea continere non posset. eadem uia pergere coepit qua iuue
nis ille discesserat. Quem abbas apollo uelut amentem factum et quibusdam furiis
conspiciens agitari. intellexit igitur telum diaboli quod uiderat in corde eius de
fixum fuisse. illaque in eo confusione mentis ac perturbatione sua intolerandis estibus opari
accedensque ad eum quo inquit properas. aut quae nam te causae senilis grauitatis oblitum ita
pueriliter inquietant ac mobiliter cursitare conpellunt. Cumque ille prae conscientiae suae
reatu ac turpi exagitatione confusus crederet ardorem sui pectoris deprehensum

ac retectis senis sui cordis archanis nullam responsionem percunctanti reddere prae-
sumeret. reuertere inquit ad cellam. tandemque intellige te ignoratum actenus a diabolo uel
despectum nec in eorum numero reputatum quibus ille cotidie confligere et luctari pro profec-
tibus eorum ac studiis instigatur. quem nunc etiam in te directum iaculum per tanta annorum
seriem quam in hac professione tuisti non dicam respuere sed ne uno quidem die differ-
re potuisti. Quem te idcirco dominus passus est sauciari, ut saltim in senectute discas conpa-
ti infirmitatibus alienis et fragilitati condescendere iuniorum tuis exemplis atque
experientia docereris. quem suscipiens iuuenem infestatione diabolica laboran-
tem non modo nulla consolatione fouisti, sed etiam perniciosa desperatione deiectum
inimici manibus tradidisti, quantum in te est ab eodem lugubriter deuorandum. quem
sine dubio nequaquam tam uehementi conflictu fuisset aggressus, quem tenus usque nunc appe-
tere dedignatus est, nisi futuro profectui eius inuidens inimicus illam uirtutem quam animis eius
inesse cernebat anticipare ac peruertere suis ignitis iaculis festinasset. procul du-
bio intelligens fortiorem cum tanta uehementia confligere operae pretium iudicauit.
Disce itaque tuis exemplis laborantibus conpati. et periclitantes nequaquam perniciosa
desperatione terrere, nec durissimis sermonibus exasperare, sed potius leni
blandaque consolatione reficere. et secundum praecepta sapientissimi Salemonis erue-
re eos qui ducuntur ad mortem et redimere eos qui interficiuntur ne parcas. Nostrique
saluatoris exemplo harundinem quassatam non conterere et linum fumigans non extin-
guere. atque illam a domino gratiam poscere, quam ipse quoque fiducialiter ualeas opere
ac ueritate cantare. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustenta-
re eum qui lassus est uerbo. Nullus enim sufferre inimici posset insidias seu
carnales estus naturali quodam igne flagrantes uel extinguere uel reprimere, nisi dei gra-
tia iuuaret fragilitatem nostram uel protegeret ac muniret. Et idcirco salutari huius dis-
pensationis ratione finita, qua te uel illum a perniciosis aestibus iuuenem dominus liberare uel de
inpugnationis uehementia et conpatiendi affectu te uoluit erudire, communibus
eum precibus imploremus, quo flagellum istud quod utilitatis gratia uel dominus inferre dignatus est
iubeat amoueri. Ipse enim dolere facit et rursum medetur, percutit et manus eius sana-
uerunt. ipse humiliat et exaltat. Ipse occidit et uiuificat, deducit ad infer-
num et reducit. et ignita diaboli iacula quae meo arbitratu uel permisit infligi, redun-
dante spiritus sui rore restinguat. Quam temptationem licet eadem celeritate qua
inferri dominus passus est ad unam senis orationem rursus abstulerit, euidenti tamen
experimento docuit non modo non exprobrari patefacta cuique uicia, sed ne leuiter quidem
laborantis dolorem debere contempni. Et idcirco nequaquam uos unius senis siue pau-
corum uel inperitia uel leuitas ab illa salutari quam praediximus uia et traditione maiorum

detrahat et excludat quo eorum canicie ad deceptionem iuniorum callidissimus abutitur inimicus, sed absque ullo confusionis opprimento omnia debent senioribus revelari, atque ab eis et remedia vulnerum et exempla conversationis ac vite fiducialiter sumi, in quibus parem opem et similem experiemur effectum, si nichil penitus affectare nostro iudicio ac presumptione temptemus.

XIIII

Deinque in tantum placita deo hec sententia comprobatur, ut etiam in scripturis sanctis hanc eandem institutionem non ociose repperiamus insertam. Ita ut puerum samuhelem iudicio plectendum suo nollet per semetipsum divini colloquii disciplina dominus erudire, sed recurrere semel et iterum pateretur ad senem, eumque ad suum quem vocabat alloquium etiam illius qui offenderat dominum, dum tamen senioris doctrina vellet institui, et quem sua vocatione dignissimum iudicaverat senioris mallet institutione formari, ut sciret et illis quia ad divinum ministerium vocabatur preberet humilitatis et iunioribus forma subiectionis huius proponeret exemplo. Paulum quoque per semetipsum vocans et alloquens christus, cum potuisset ei perfectionis viam reserare, confestim dirigit ad annaniam, et ab eo iubet viam veritatis agnoscere dicens: Surge et ingredere civitatem et ibi tibi dicetur quid te oporteat facere. Mittit itaque hunc ad seniorem, eumque illius potius doctrina quam sua censet institui, ne scilicet quod recte gestum fuisset in paulo, posteris malum presumptionis preberet exemplum, dum unusquisque sibimet persuaderet, similiter se quoque debere divino solius magisterio atque doctrina potius quam seniorum institutione formari. Quam presumptionem etiam ipse apostolus non solum litteris sed etiam opere atque exemplo docet omnimodis detestandam. Ob hoc solummodo se asserens ierosolimam conscendisse, ut euangelium quod comitante gratia spiritus sancti cum potestate signorum et prodigiorum gentibus predicabat, cum suis coapostolis et antecessoribus privata quadam ac domestica examinatione conferret. Et contuli inquit cum illis euangelium quod predico in gentibus, ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Quis ergo tam presumptor et cecus sit, qui se audeat suo iudicio discretionique committere, cum vas electionis indiguisse se coapostolorum suorum collatione testetur? Unde manifestissime comprobatur nulli a domino viam perfectionis ostendi, qui habens unde valeat erudiri doctrinam seniorum et instituta contempserit, parvipendens illud eloquium quod oportet diligentissime custodiri: Interroga patrem tuum et adnuntiabit tibi, seniores tuos et dicent tibi.

XV

Omni ergo conatu debet discretionis bonum virtute humilitatis adquiri, que nos illesos ab utraque poterit nimietate servare. Vetus namque sententia est ΑΚΡΟΤΗΤΑΙϹ ΙϹΟΤΗΤΑΙϹ, id est nimietates in equalitate sunt. Ad unum enim finem nimietas ieiunii ac voracitas pervenit, eodemque dispendio vigiliarum inmoderata continuatio monachum quo somni gravissimi torpor involvit. Nam per excessum continentie debilitatum quemque ad illum statum revocari necesse est, in quo negli

gens quosque per incuriam detineri ita ut frequenter quos per gastrimargiam decipi non
potuisse experimur per inmoderationem ieiuniorum videremus fuisse deiectos,
atque ad eandem quam vicerant passionem infirmitatis occasione conlapsos. Vigiliae quoque
et pernoctationes inrationabiles deiecerunt quos somnus superare non potuit. Quapropter
secundum apostolum per arma iustitiae a dextris et a sinistris recto moderamine
transeundum est et ita inter utrasque nimietates discretione moderante gradiendum. ut
nec a tradito continentiae tramite nos adquiescamus abduci nec rursum remissione
.xvi. noxia in gulae ventrisque desideria concidamus. Etenim memini me frequenter ita
appetitum cibi penitus respuisse. ut duobus diebus ac tribus refectione dilata ne
memoria quidem ullius eduli meam interpellaverit mentem. et rursus ab oculis meis
ita somnum diaboli inpugnatione subtractum. ut per plures noctes ac dies paululum quid
somni meis oculis a domino precarer infundi. cumque me periclitatum somni ciborumque fasti
dio. quam soporis et gastrimargiae conluctatione persensi. Itaque sicut festinandum nobis est
ne appetitu corporeae voluptatis in dissolutionem noxiam delabamur. et ante praesti
tutum tempus vel cibo indulgere vel modum eius excedere praesumamus. ita est esce somnique refectio hora
legitima etiam si horreat ingerenda. Utrumque enim bellum adversariorum factione consurgit.
et perniciosius continentia inmoderata quam satietas remissa supplantat. Ab hac
quoque ad mensuram districtionis intercedente salutari conpunctione conscendi potest. ab
.xvii. GERMANUS Quis igitur est continentiae modus vel illa non potest.
quem aequo moderamine retinentes intutamque nimietatem inlaesi transire pos
.xviii. simus. MOYSES Super hac re inter maiores nostros frequenter novimus habitum fu
isse tractatum. Nam discutientes continentias diversorum qui ut solis leguminibus tole
ribus tantum ut pomis vitam iugiter exigebant. praeposuere cunctis illis refectio
nem solius panis. cuius aequissimum modum in duobus paxematiis statuerunt quos parvulos
German xviiii panes vix librae unius pondus habere certissimum est. Quod nos gratanter amplecti.
respondimus. hunc modum nos minime pro continentia reputare. quippe qui integrum
.xx. eum nequaquam possemus insumere. MOYSES Si vultis experimentum statu
ti huius modum istum iugiter retinete. nullum extrinsecus coctionis pulmentum die dominico
vel sabbati neque sub aliquo advenientium fratrum occasione sumentes. Nam his re
fecta caro non solum minore quantitate diebus residuis poterit sustentari. verum
etiam totam refectionem sine labore referre. illorum scilicet ciborum quos extrinsecus superse
rit adiectione suffulta. Quod nullomodo facere. nec refectionem panis differre in di
em posterum praevalebit. quisquis fuerit saepe praedictae mensurae quantitate contentus. Etenim me
mini seniorem nostrum quod non quoque retineo frequenter fuisse professos. cum tanto labore ac diffi
cultate hanc parsimoniam sustentasse. tantaque vi atque taedia praedicta custodisse

mensuram. ut inuiti quodammodo nec sine gemitu atque tristicia hunc finem sibi re
.xxi. fectionis inponerent. Generalis tamen continentię modus est. ut secundum capa
citatem uirium uel corporis uel ętatis tantum sibi met cibi unusquisque concedat quantum
sustentatio carnis non quantum desiderium saturitatis exposcit. In utraque enim par
te sustinebit maximum detrimentum. qui sine ęqualitate tenens nunc uentrem ieiuniorum
ariditate constringit. nunc escarum nimietate distendit. Ut enim mens ciborum
inanitate lassata perdit orationum uigorem. dum carnem nimia lassitudine pręgra
uatam condormitare compellitur. ita rursum nimietate uoracitatis oppressa
emittere ad dominum preces puras leuesque non poterit. Sed nec castimonię quidem ipsius pu
ritatem indisrupta ualebit iugitate seruare. dum etiam diebus illis quibus carnem arctio
re uidetur continentia castigare. preterita ciborum materia ignem carnalis concupiscen
.xxii. tię subministrat. Nam quod semel per escarum habundantiam concretum fuerit in
medullis necesse est egeri atque ab ipsa naturali lege propelli quę exuberantiam
cuiuslibet humoris superflui uelut noxiam sibi atque contrariam in semetipsa patitur
residere. Ideoque rationabili semper et ęquali corpus nostrum parsimonia castigan
dum. ut si naturali hac necessitate commorantes in carne omnimodis carere
non possumus. saltem rarius nos 7 namplius quam trina uice ista collusione respersos
totius anni cursus inueniat quod tamen sine ullo pruritu quietus egerat sopor.
non fallax imago ad nexum occultę uoluptati eliciat. Quam obrem hęc est temperata
quam diximus continentię ęqualitas atque mensura quę patrum quoque iudicio comprobatur.
ut cotidianam panis refectionem cotidiana comitetur esuries. in uno eodemque
statu animam pariter corpusque conseruans nec corpus ieiunii fatigatione concide
re. nec grauari mentem satietate permittens. Tanta namque frugalitate finitur
.xxiii. ut interdum se post uesperam nec sentiat aut meminerit refecisse. Et in tantum
hoc non sine labore perficitur ut malint hii qui perfectionem discretionis ignorant etiam
biduo protelare ieiunia. idque quod hodie sumpturi fuerant in crastinum reseruare
dummodo ad refectionem peruenientes desiderata saturitate potiantur. Quod nuper
beniamin ciuem nostrum pertinaciter tenuisse cognoscitis. qui ne cotidie paxe
matia duo percipiens ęquali castigatione continuam parcitatem iugiter retenta
ret. maluit biduana semper continuare ieiunia. dummodo ad refectionem ueni
ens. duplicata mensura repleret uentris ingluuiem. Nam id quod biduo fue
rat perceptus differens. uno die absolutione ieiunii post biduum pariter insu
mebat. ut quattuor paxematia comedens. desiderata saturitate gaude
ret. et expletione uentris sui biduano ieiunio quodammodo compararet.
Qui obstinatione et pertinacia mentis suę definitionibus potius propriis quam seniorum

traditionibus acquiescens qui finem suum propositum terminaret procul dubio memini
stis. Siquidem relicta heremo rursus ad inanem philosophiam mundi huius ac ua
nitatem saeculi deuolutus praedictam sententiam seniorum sui casus signauit exemplo.
ruinaque sua cunctos docuit. neminem diffinitionibus suis et proprio iudicio confi
dentem. perfectionis culmen aliquando posse conscendere. sed ne diaboli quidem pernicio
xxiiii sa illusione non decipi. Germanus. Quo nobis ergo a nobis hic modus indisruptus
potest custodiri? Nam non numquam hora nona soluta ieiunii statione
superuenientibus fratribus necesse est eorum obtentu aut adici aliquid ad statutam
solitamque mensuram aut certe humanitatem quam iubemur omnibus exhibere pe
xxv nitus euitari. Moyses. Utraque uno modo ac sollicitudine pari conuenit ob
seruari. Nam et mensuram cibi causa continentiae ac puritatis cum omni scrupulo
custodire debemus. et humanitatem atque adhortationem aduenientibus fratri
bus caritatis obtentu similiter exhibere. quia satis absurdum est ut fratri immo Christo
mensam offerens. non cum eo cibum pariter sumas. aut ab eius refectione te facias ali
enum. Itaque in neutra parte reprehensibiles inueniemur. si hec a nobis consuetudo
teneatur. ut hora nona de duobus paxamatiis uno praelibato. aliud huius exspec
tationis gratia in uesperam reseruemus. Quod si superuenerit quispiam fratrum cum ipso
pariter insumamus. nichil consuetudini solitae amplius adiungentes. Et hac dis
pensatione nequaquam nos fratris contristabit aduentus. qui nobis debet esse gratissimus;
Siquidem ita ei exhibemus humanitati obsequia ut nichil a rigore continentiae
relaxemus. si uero nullus aduenerit. hunc quoque uelut de canonico nobis debitum nobis
libere praesumemus. Qua parcitate nec stomachus uespere poterit aggrauari.
quippe hora nona uno paramatio iam praemisso. quod plerumque his qui districtio
rem abstinentiam se tenere credentes totam refectionem ad uesperam differunt
euenire consueuit; Nam recens esca perceptio tam in uespertinis quam in nocturnis
orationibus tenuem leuemque sensum non sinit inueniri. Ideoque commodum satis et uti
le hora nona refectionis tempus indultum est. in quo reficiens monachus non solum
in nocturnis uigiliis leuis ac uacuus. uerum etiam in ipsis uespertinis sollempni
tatibus digesto iam cibo inuenietur aptissimus. Talibus nos sanctus moyses geminae in
stitutionis epulis saginauit. non solum discretionis gratiam atque uirtutem praesen
ti eruditione uerborum. sed etiam abrenuntiandi rationem et destinatio
nem. finemque propositi antea acta disputatione demonstrans. ut quod ante
feruore tantum spiritus ac zelo dei clausis quodammodo oculis sectabamur. luce
clarius aperuisset. faceretque sentire. quantum a puritate cordis et direc
tionis linea fuissemus id temporis euagati. quippe cum etiam omnium uisibilium

ī hoc sc̄o arcū disciplina absq; destinationis ratione subsistere. ac
sine contēplatione certi finis attingi oīno n̄ possit. Explicit coll. ii.
abbatis moysi. Incipiunt capitula coll. abbatis pafnucii de trib; abrenuntiationib;.

i Decōuersatione ac uita abbatis pafnutii. ii De sermone eiusdē senis ac re
sponsione nr̄a. iii Propositio abbatis pafnucii de trib; generib; uocationū. 7 de
trib; renuntiationib;. iiii Expositio triū uocationū. v Quod 7 desidioso
uocatio p̄ma n̄ p̄sit. 7 strenuo postrema n̄ obsit. vi Expositio triū renunti
ationū vii Quemadmodū singularū renuntiationū sit apphendenda pfectio
viii De p̄priis uiciis in quib; cōsistit aīe pulchritudo t fęditas. viiii De tripertito genere
diuitiarū x Non posse quemquā p̄mo tantū renuntiationis gdu ēē pfectū.
xi Interrogatio de libero arbitrio hominis 7 gr̄a dī. xii Responsio de dispensatiōe diui
nę grę manente arbitrii libtate. xiii Quod directio uię nr̄ę ex dō sit. xiiii Quod
scientia legis magisterio 7 illuminatiōe dn̄i cōferat. xv Quod intellectus quo manda xvii Quod t. ppetui
ta dn̄i possum; agnoscē 7 bonę uoluntatis effect; a dn̄o condonet. xvi Quod ipsa tas timoris dn̄i
fides a dn̄o cōcedat 7 moderatio 7 tolerantia temptationū nob a dn̄o tribuatur. t. nob a dn̄o cōferat.
xviii Et initiū uoluntatis bonę 7 cōsūmatio ei a dn̄o. xviiii Quod nichil ī hoc mun
do sine dō gerat. xx Obiectio sup libi arbitrii potestate xxi Responsio
qđ libum arbitrium nr̄m adiutorio dn̄i semp indigeat. Expł capitul. Incip coll.

In illo scōr choro qui uelut astra purissima ī nocte mundi isti; reful
gebant. uidim; scm pafnutiū uice luminaris magni claritate scien
tię scientię coruscantē. hic naq; cōgregationis nr̄ę. idē illius quę ī heremo
scithi morabat fuit. in qua usq; ad extremā durauit etatem ut nūquā ecella
quā iunior coepat habitare. quęq; ab ecclā milib; quinq; distabat.
saltem adiuiciniora migrerit, ne fessus annis die sabbati t dn̄ico uen
tur; ad ecclam tanti itineris spacio uexaret. sed ne uacuus q de reuer
teret inde ctent; uasa aq quā p totā erat ebdomadā sup tūs suis ceruicib;
supponens reportabat ad cellā. Cūq; nonagenariā exegisset etatē nūquā t ergo hsset
passus ē eā iunioris sibi labore deferri. Hic itaq; ab adolescentia sua sco
lis cenobior tanto ardore se tdidit ut ī eis paruo tēpore cōmorat; tā
subiectionis bono quā uniusarū uirtutū scientia pari ē ditare
tur. humilitatis naq; 7 obedientię disciplina omes suas
mortificans uoluntatē. 7 p hanc extinctis uniusis ui ciis
cunctisq; uirtutib; consūmatis. quas monasterior instituta tanti
quissimor patrū doctrina fundauit. sublimioris pfect; ardore suc
census heremi festinauit penetrare secreta. ut dn̄o cui īt fratrū turbas

positus sciebat inseparabiliter inherere nullo deinceps humano consortio retrahente facilius uniretur. Ubi rursum tanto fauore etiam ipsorum anachoritarum uirtutes superans desiderio et intentione iugis ac diuinae illius theoriae cunctorum deuitabat aspectus. uastiora et inaccessibiliora solitudinis penetrans loca multoque in eis tempore delitiscens. ut ab ipsis quoque anachoritis difficulter ac rarissime dephensus angelorum cotidiano consortio delectari ac perfrui crederetur. atque ei merito uirtutis huius ab ipsis inditum fuerit bubali cognomentum. Huius igitur magisterio instrui cupientes. cogitationum etiam stimulis agitati ad cellam eius iam die aduesperante peruenimus. Qui habito aliquantisper silentio. cum propositum nostrum praedicare cepisset. quod scilicet patriam relinquentes tot prouincias pro amore domini perlustratis egestatem ac uastitatem heremi tolerare et imitari rigorem conuersationis illorum tanto opere niteremini. quem uix ipsi qui in eadem necessitate atque inopia nati educatique sunt sustinerent. respondimus nos ob id ad eius doctrinam ac magisterium tetendisse. ut inbui aliquatenus tanti uiri institutionibus ac perfectione possemus. quam innumeris documentis inesse eidem senseramus. non ut ullis quae tamen in nobis non essent laudibus grauaremur. aut elatione animi quam in nostris quoque cellulis nonnumquam suggestione titillabat inimici. etiam sub conspectu ipsius inflammaremur. Quam ob rem illa nobis potius praedicabamus infundi quibus conpungi et humiliari. non quibus nobismet ipsis blandiri extollique possemus.

III Tum beatus pafnutius. Tres inquit uocationum sunt ordines. tresque abrenuntiationes monacho in quocumque uocationis ordine constituto necessarias nouerimus. Et primam quidem causam qua tres esse uocationum ordines dicimus oportet nos diligenter inquirere. ut cum agnouerimus nos ad diuinum cultum primo gradu uocationis ascitos. secundum eius sublimitatem conuersationis quoque nostrae [conuenientia] temperemus. alias nichil proderit sublimiter inchoasse. si similem principiis non exhibuerimus et finem. Quod si etiam ultimo ordine nos a conuersatione saeculi extractos fuisse cognoscimus. quanto minus probabili ad religionem principio uidemur initiati. tanto alacrius nosmet ipsos ad meliorem finem spiritali feruore incitare curemus. Secundam quoque causam trinae abrenuntiationis omnimodis nosse nos conuenit. quia nullo modo poterimus perfectionem attingere. si eam uel ignorauerimus. ut scientes non contenderimus opere consummare.

IIII Ut ergo tres hi uocationum modi speciali distinctione pandantur. primus ex deo est. secundus per hominem. tercius ex necessitate. Et ex deo quidem est quotiens inspiratio quaedam inmissa in cor nostrum nonnumquam etiam dormientes nos ad desiderium aeternae uitae ac salutis exsuscitat. dominumque sequi et eius inherere praeceptis conpunctione salutifera

rima cohortat'. ut i scriptis scis abraham uoce dnica de genitali solo 7 toti'
cognationis affectib' patrisq; domo legim' euocatu. dicente dno. exi de tra
tua 7 de cognatione tua. 7 de domo patris tui. Quo etia m 7 beatu anto
niu accitu ee cognouim'. q occasione sue cuersionis a sola diuinitate
pcepit. Ingressus naq; ecctam. ibiq; audiens i eugto dnm pdicante. Qui
n odit patre 7 matre. 7 filios 7 uxore. 7 agros. 7 insup anima sua n pote mi
ee discipulus. 7 si uis pfect' ee uade uende oia que habes 7 da pauperib'.
7 habebis thesauru i celo. 7 ueni sequere me. Preceptu hoc dni uelut spe
cialit ad se directu cu suma cordis conpunctioe suscepit. confestimq;
renuntians cunctis. sequut' e xpm nulla exhortatione neq; doctrina
hominu puocat'. Scds uocationis modus e. que fieri p homine diximus.
cu ut exeplis quorunda scoru t monitis instigati ad desideriu salutis accen
dim'. quos qq; p gram di retinem' ascitos. Qui pdicti uiri monitis ac uir
tutib' incitati. huic nos studio [illegible] pfessioiq; tdidim'. Quo
ordine etia i scripturis scis p moysen filios israhel de afflictioe egipti nouim'
libatos. Tercius u uocationis modus e qui ex necessitate descendit. cu di
uiciis mundi hui' ut uoluptatib' obligati. ingruentib' repente tepta
tioib'. que ut mortis picula cominantur t amissione bonoru ac pscrip
tione nos pcuciunt t caroru morte conpungunt. ad dm que seq i reru
psperitate contepsim'. salte iuiti pperare copellim'. Cui' necessitatis uoca
tionem in scripturis quoq; sepissime repperim'. Cu filios isrl ob merita pec
catoru legim' a dno traditos hostib' suis. Ob quoru dapnatione crudelita
teq; seuissima rursu cuersos ad dnm pclamasse. Et misit eis inquit dns
saluatore aoht filiu gera filiu gemini. qui utraq; manu p dextra utebat'.
Et rursu clamauerunt inquit ad dnm q suscitauit eis saluatore 7 libauit
eos. othonihel filiu cenez frem caleb iuniore. 7 de talib' i psalmo dr.
cu occideret eos tc querebant eu. 7 reuertebant'. 7 diluculo ueniebat
ad eu. 7 recordati st quia ds adiutor eoru e. 7 ds excelsus redeptor eoru e.
rursuq; 7 clamauert ad dnm cu tribularent. 7 de necessitatib' eoru liba
uit eos. Ex his itaq; trib' modis licet priores duo meliorib' initi
principiis uideant'. nnuqua tm inuenim' etia de tercio gdu qui infi
mus uidet. ac tepid' pfectos uiros. ac spu feruentissimos extitisse. Aliiq;
e similes qui optimo pncipio aggressi dni famulatu reliqua qq; uita
laudabili feruore spirit' exegerunt. 7 illo itm supiore gdu plurimos de
pe factos ad iiutuberabile fine sepissime recidisse. ac p inde sic illis nichil

offuit quod non suo uidetur arbitrio sed necessitatis conpulsione conuersi. quippe quibus
hanc ipsam occasionem qua conpungerentur domini benignitas procurauit. ita etiam istis
omnino nichil profuit sublimiora conuersionis habuisse principia, quia non studuerunt
reliquam uitam fine congruo terminare. Nec enim abbati moysi qui habitauit in loco istius
heremi qui calamus nuncupatur quicquam defuit ad perfectae beatitudinis meritum quod
metu mortis quae ei propter homicidium trinum intendebatur inpulsus ad monasterium
decucurrit. Qui ita necessitatem conuersionis arripuit, ut eam in uoluntatem prompta animi
uirtute conuertens ad perfectionis uestigia summa peruenerit. Sic etiam e contrario plurimis
quos nominatim memorare non debeo nichil profuit domini seruitutem meliore arripu
isse principio, qui deinceps cordis ignauia ac duricia subsequente tempore noxium
ac profundum mortis baratrum ceciderunt. Quam rem in apostolorum quoque uocatione uidemus eui
denter expressam. Quid enim profuit iude apostolatus sublimissimum gradum eodem ordine quo petrum
ceterosque apostolos ascitum se uoluntarie suscepisse, qui uocationis suae praeclara principia
cupiditatis ac philargirie pestifero fine consumens, usque ad tradicionem domini
crudelissimus parricida prorupit? Aut quid offuit paulo quod repente cecatus ad uiam
salutis uelut inuitus uidetur adtractus? qui postea dominum toto animi feruore sectatus,
inicium necessitatis uoluntaria deuotione consummans gloriosam tantis uirtutibus
uitam inconparabili fine conclusit. Totum igitur in fine consistit, in quo potest quis et optime conuer
sationis initiis dedicatus inferior per neglegentiam repperiri, et necessitate attractus
VI ad nomen monachi proficiendo effici per timorem dei diligentiamque perfectus. Nunc
de abrenuntiationibus disserendum est, quas tres esse et patrum traditio et scripturarum
sanctarum demonstrat auctoritas, quasque unumquemque nostrum omni studio oportet implere.
Prima est qua corporaliter uniuersas diuicias mundi facultatesque contempnimus.
Secunda qua mores ac uicia affectusque pristinos animi carnisque respuimus. Tercia
qua mentem nostram de praesentibus uniuersis ac uisibilibus euocantes futura tantummodo con
templamur, et ea quae sunt inuisibilia concupiscimus. Quae tria ut simul perficiantur etiam
abrahe legimus dominum praecepisse, cum dicit: Exi de terra tua et de cognatione tua
et de domo patris tui. Primum dixit de terra tua, id est facultatibus huius mundi
opibusque terrenis; secundo de cognatione tua, id est de conuersatione moribus uiciisque
prioribus quae nobis a natiuitate coherentia uelut affinitate quadam et consangui
nitate cognata sunt; tercio de domo patris tui, id est de omni memoria mundi
huius quae oculorum occurrit obtutibus. De duobus enim patribus, id est siue de illo qui dese
rendus, siue de eo qui expetendus est, ita per dauid ex persona dei canitur: Audi filia
et uide, et inclina aurem tuam, et obliuiscere populum tuum et domum patris tui. Nam qui
dicit Audi filia et uide, patrem utique esse, et illum cuius domum uel populum obliuioni tradi

debere persuadet. patrem nichilominus sue filie fuisse testatur. Quod ita fit cum mor
tificati cum christo ab elementis huius mundi contemplamur secundum apostolum iam non ea que uiden
tur. sed que non uidentur. que enim uidentur temporalia sunt. que autem non uidentur eterna. et ex
euntes de hac temporali ac uisibili domo in illam in qua sumus iugiter permansuri nostros
oculos mentemque dirigimus. Quod tunc implebimus cum in carne ambulantes non secundum carnem
militare deo ceperimus. illam beati apostoli sententiam opere ac uirtute clamantes. nostra autem
municipatus in celis est. His tribus abrenuntiationibus proprie tres libri salemonis aptan
tur. Nam prouerbia prime abrenuntiationi conueniunt. quibus concupiscentia rerum
carnalium ac terrena uicia resecantur. Secunde abrenuntiationi ecclastes. ubi uniuer
sa que aguntur sub sole uanitas pronuntiantur. tercie canticum canticorum in quo
mens uisibilia cuncta transcendens. uerbo iam dei celestium rerum contemplatione coniun
VII gitur. Quapropter non multum proderit primam nos abrenuntiationem cum summa de
uotione fidei suscepisse. si secundam non eodem studio atque eodem impleuerimus ardo
re. et ita cum etiam hanc fuerimus adepti. ad illam quoque tertiam peruenire poterimus. qua
de domo prioris nostri parentis egressi. quem ab exordio natiuitatis nostre secundum
ueterem hominem quando eramus natura filii ire sicut et ceteri. patrem nobis fuisse me
minimus. omnem mentis intuitum ad celestia deflectemus. De quo etiam patre ad ieru
salem que uerum patrem dominum contempserat dicitur. pater tuus amorreus. et mater tua cethea
et in euangelio. uos ex patre diabolo estis et desideria patris uestri uultis facere. Quem cum
dimiserimus de uisibilibus ad inuisibilia transmigrantes cum apostolo dicere poterimus. scimus
autem quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur. quod habitationem habeamus
ex deo. domum non manufactam in celo eternam. et illud quod paulo ante conmemora
uimus. nostra autem municipatus in celis est. unde et saluatorem expectamus dominum iesum.
qui reformauit corpus humilitatis nostre conforme corpori claritatis sue. et illud
beati dauid. quia incola ego sum in terra et peregrinus sicut omnes patres mei. ut secundum domini
uocem tales efficiamur. quales illi de quibus hec dominus ad patrem in euangelio loquebatur. De
mundo hoc non sunt. sicut ego non sum de hoc mundo. et rursum ad ipsos apostolos. si de hoc mun
do essetis. mundus quod suum est utique diligeret. sed quia de hoc mundo non estis.
sed ego elegi uos de mundo. propterea odit uos mundus. Huius igitur renuntiatio
nis tercie ueram perfectionem tunc merebimur obtinere. quando mens nostra
nullo carnee pinguedinis hebetata contagio. sed peritissimis elimati
onibus expolita. ab omni affectu et qualitate terrena per indesinentem diuinarum
rerum meditationem spiritualesque theorias. ad illa que inuisibilia sunt eo
usque transierit. ut circumdatam se fragilitate carnis ac situ corporis supernis
et incorporeis intenta non sentiat. atque in huiusmodi rapiatur excessus. ut non solum

nullas uoces. auditu ꝑcipiat corporali. nec intuendis p̄tereuntiū imaginib⁹
occupet. sed ne adiacentes q̄dē moles 7 ingentes materias obiectas oculis
carnis aspiciat. Cui⁹ rei fidē atq; uirtutē nemo n̄ is capiat qui hec que dicun
tur expientia magistrante ꝑcepit. Cui⁹ uidet ita dn̄s oculis cordis de uni
uersis p̄sentib⁹ auocarit. ut ea n̄ tā quā transitura sed quasi transacta iā re
putet. 7 uelut ianē fumū ī nichilū resoluta ēspiciat. ambulansq; ut enoch
cū dō ac de humana ēuersatione morib⁹q; translatus n̄ inueniat ī p̄senti
secli uanitate. Qd' in illo etiā corporalit̄ factū lectio geneseos ita cōmemorat
Ambulauitq; enoch cū dō 7 n̄ inueniebat̄ quia transtulit illū ds̄. apl̄s qq;
fide enoch translat⁹ ē ut n̄ uideret mortē. De q̄ morte dn̄s ī eug̃lo; Qui ui
uit inq̄t 7 credit ī me. n̄ morietur in et̄nū. Qua ꝓpt̄ festinare debeam⁹ si ꝑ
fectionē uerā desideram⁹ attinge̅ ut quēadmodū parentes patrā diui
tias mundi uoluptateq; despexim⁹. ita etiā corde hec oīa relinquentē
nulla rursus ad hec que demisim⁹ ēcupiscentia reuertam̄. sic illi q̄ educ
ti ꝑ moysen cū utiq; corpore n̄ redissent. corde tam̄ reuersi ducunt̄ in
egiptū. relicto scil̄ dō qui eos eduxerat. cū tanta uirtute signoꝝ. idola
egipti que contēpserant uenerantes dicē scriptura cōmemorat. 7 reuersi
sunt cordib⁹ suis ī egiptū. dicentē ad aaron. Fac nob̄ deos qui p̄cedant
nos. cū illis etiā parit̄ condēpnem̄. qui ī heremo conmorantes. p⁹ escā man
ne celestis desiderauert̄ uicioꝝ fetidos ac sordide uilitatis cibos. nosq;
cū eis similit̄ murmurare uideam̄. Bene nob̄ erat ī egipto ubi sede
bam⁹ sup ollas carniū. 7 comedebam⁹ cepas 7 alliū. 7 cucumeres 7 pe
pones. Que figura licet ī illo p̄cesserit p̄pl'o. tm̄ nc̄ qq; eā cotidie ī n̄ro
ordine ac ꝓfessione uidem⁹ impleri. Omīs enī q̄cūq; p⁹ abrenuntiati
onē mundi hui⁹ ad antiq̄ reuertit̄ studia 7 ad p̄stina desideria reuo
cat̄. hec eadē cū illis. ope ac mēte ꝓclamat dicens. Bene m̄ erat ī egip
to. Quoꝝ uereor ne tanta īuenienda sit multitudo quantas tunc
sub moyse p̄uaricantiū tbas legim⁹ extitisse. Nā cū sescenta
milia armatoꝝ de egipto dinumerent̄ egressa. ex his n̄ āpli⁹
quā duo tantū t̄rā repmissiōis īgressi. Unde festinandū nob̄ est ut
a paucis ac rarissimis sumam⁹ exepla uirtutū. quia scdm̄ illā quā diximus fi
gurā ī eug̃lo qq; multi uocati. pauci aū dicunt̄ electi. Nichil g̃ nob̄ ꝓderit
abrenuntiatio corporalis 7 localis. q̄dā ex egipto t̄nsmig̃tio. si renunti
atione cordis que sublimioꝝ 7 utilioꝝ ē n̄ ualuerim⁹ similit̄ obtinere. De illa
enī q̄m diximus abrenuntiatiōe corporali ita ꝓnuntiauit apl̄s. Si distribu

ero omſ facultateſ meaſ ī cibos paupū. 7 ſi tdidero corp' meū ut ardeā. cari
tatē autē n̄ habuero nil m̄ pderit. Quod beat' apl̄s nūq̄m dixiſſet. n̄ qđ fu
turū ſpū puidebat ut aliq̄ facultatib' uniuſiſ ī paupū alimta dispſiſ.
ad pfectionē eugłicā 7 caritatiſ arduū culm̄ puenire n̄ poſſent. q̄ꝛ ſcił
pſtina uicia morūq; ītinentiā ł ſupbia ł inpatientia dn̄ante ī ſuiſ
cordib' retinenteſ. nequaquā ſe ab illiſ expurgare curarent. 7 ob id ad carita
tē dī que nūq̄m cadit minime puenirent. Qui utiq; īferioreſ effecti in
ſcdo renuntiationiſ ḡdu multo min' illū tercīū q̄ pculdubio ē ſublimioꝛ
apphendt̄. Diligenti' tm̄ etiā h̄ in m̄te ppendite. qđ n̄ ſimplicit̄ dixerit
ſi diſtribuero facultateſ meaſ. Videret̄ enī de illo forte dixiſſe. q̄ nec
dū eugłicū īplenſ mandatū. ad huc ſibi ex eiſ ſic̄ n̄nulli tepidoꝝ faci
unt aliq̄d reſeruaſſet. ſed ſi diſtribuero inq̄t omeſ facultatē meaſ. ī cibos
paupū id ē etiā ſi pfecte renunciauero iſtiſ t̄reniſ diuiciſ. Huic q̄q; re
nuntiatiōi aliud mai' adiunxit. Et ſi tdidero corp' meū ut ardeā. carita
tē ū n̄ habuero nichil ſū. Ac ſi aliiſ uerbiſ dixiſſet. Et ſi diſtribuero ī cibos
paupū omſ facultateſ meaſ ſcdm eugłicū illud mandatū qđ dr̄. ſi uiſ pfec
tuſ ēē. uade uende omia que habeſ 7 da paupib'. 7 habebiſ theſaurū ī celo.
mi sequere me ita ſcił abrenuntianſ ut ex hiſ penit' nichil m̄ reſerue. 7 huic erogatiōi
martiriū exuſtione mee carniſ adiunxero. ita ut corp' meū tdā p xpo.
7 tam̄ ł inpatienſ. ł iracund'. ł inuid'. ł ſupb' ſim. ł alioꝝ īflāmer iniuriiſ.
ł querā que mea ſunt. ł ea que mala ſt̄ cogitē. ł uniuſa q̄ m̄ poſſunt īfer
ri n̄ patient̄ libent̄q; ſuſtineā. nichil m̄ pđit ext̄ioriſ hōiſ abrenuntia
tio atq; conbuſtio. ītiore adhuc uicuſ pſtiniſ īuoluto. eo qđ ſiplicē ſub
ſtanciā mundi hui' p̄me c̄uerſatiōiſ feruore contēnenſ. que nec bona ēē
nec mala ſed media ēē definit̄. uicioſi cordiſ noxiaſ facultatē ſimilit̄
abicere n̄ curarē. nec adtingere dılcā caritatē. que patienſ. que benig
na eſt. que n̄ emulat̄. n̄ inflat̄. n̄ irritat̄. n̄ agit pperā. n̄ querit que ſua ſt̄.
n̄ cogitat malū. que oīa ſuffert. oīa ſuſtinet. poſtremo que ſectatorē
VIII ſuū nūquā cadere ſinit ſubplantatiōe peccati. Feſtinare ḡ oī debem'
inſtantia. ut ītioꝝ q̄q; nr̄ hō uiciorū ſuoꝝ diuiciaſ q̄ſ in anteriore c̄uerſa
tione c̄txit. uniuſaſ abiciat atq; diſpgat. Que corpori atq; aīe iugit̄ co
herenteſ. pp̄e nr̄e ſunt. ac niſi adhuc ī hoc corpore c̄ſtitutiſ nob̄ abiec
te fuerint. 7 abſciſe. etiā p' exceſſū nōſ n̄ deſinent comitari. Vt enī uir
tuteſ ł ipſa caritaſ que earū fonſ ē ī hoc ſclō c̄qſita p' finē q̄q; hui' uite
pulchrū ac ſplendidū amatorē ſuū reddit. ita uicia ad illā perennē come

moratione obfuscatam mente quodam coloribus teterris infectamque transmittunt.
Pulchritudo enim uel deformitas animae uirtutum uel uiciorum gignitur qualitate ex quibus quodam attracto color aut ita eam splendidam reddet ut a propheta mereatur audire
et concupiscet rex decorem tuum: aut certe atram. fetidam atque deformem. ita ut
fetorem propriae turpitudinis ipsa confiteatur et dicat. conputruerunt et corruptae
sunt cicatrices meae a facie insipientiae meae. Et ipse dominus ad eam quare inquit non est
obducta cicatrix filiae populi mei? Et idcirco haec sunt nostrae propriae diuiciae. quae
cum anima iugiter commorantur. quas nobis nullus regum. nullus hostium nec conferre
potest nec auferre. Haec sunt propriae diuiciae nostrae quas ne ipsa quidem mors ualebit
ab anima separare. quibus renuntiantes ad perfectionem possumus peruenire uel illiga
VIIII ta eterna morte multari. Tripertito enim modo in scripturis sanctis intelliguntur diui
ciae. id est malae. bonae. mediae. Et quidem sunt malae. de quibus dicitur. Diuites eguerunt
et esurierunt. et uae uobis diuites quia recepistis consolationem uestram. quas etiam
diuicias abiecisse summa perfectio est. ad quarum distinctionem pauperes illi sunt qui
euangelico domini uoce laudantur. beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum caelorum. Et
in psalmo. Iste pauper clamauit. et dominus exaudiuit eum. Et iterum. pauper et in
ops laudabit nomen tuum. Sunt etiam bonae quas acquisisse magnae uirtu
tis est ac meriti. quas uir iustus possidens conlaudatur dicente dauid. genera
tio rectorum benedicetur. gloria et diuiciae in domo eius. et iusticia eius manet in saeculum
saeculi. Et iterum. redemptio animae uiri propriae diuiciae. De quibus diuiciis in apocalipsi
dicitur ad illum qui eas non habet uituperabiliter pauper et nudus est incipiam te inquit euomere
ex ore meo quia dicis quod diues sum et locupletatus... fias. et uestimentis albis induaris.
et non appareat confusio nuditatis tuae. Sunt quoque mediae id est quae possunt uel bonae
esse uel malae. Ad utramque enim parte pro arbitrio uel qualitate utencium transferuntur. De quibus
beatus apostolus. diuitibus ait mundi huius praecipe. non sublime sapere. nec sperare
in incerto diuiciarum sed in deo qui praestat nobis abunde omnia ad fruendum. bene facere.
Facile tribuere. communicare. thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum.
ut apprehendant ueram uitam. Quas item diues ille in euangelio retinens. ac neque
quam indigentibus subministrans. de cuius micis saciari pauper lazarus ante
fores eius expositus cupiebat. in tolerandis gehennae ignibus et eterno deputatur ar
X dori. Has igitur uisibiles mundi diuicias relinquentes. non nostras. sed alienas ab
icimus facultates. quamuis eas gloriemur uel nostro labore quesitas. uel parentum ad
nos hereditate transmissas. Nichil enim ut dixi nostrum est. nisi hoc tantum quod
corde possessum. atque animae nostrae coherens. a nemine potest prorsus auferri. De
illis autem uisibilibus diuiciis ad eos qui illas tamquam proprias retentantes communicare

ħ ex locuples et nullius egeo. et nescis quia tu es miser. et miserabilis. et pauper. et caecus et nudus; Suadeo tibi
emere a me aurum ignitum. et probatum ut

indigentibus nolunt, increpans loquitur Christus. Si in alienis fideles non fuistis, quod
vestrum est quis dabit vobis? Evidenter igitur has divitias alienas esse non solum cotidiana ex
perientia docet, verum etiam sententia domini ipsa appellatione signavit. De invi
sibilibus vero pessimisque divitiis loquitur Petrus ad dominum. Ecce nos reliquimus omnia et se
cuti sumus te. quid ergo erit nobis? Quos utique nihil aliud quam vilissima et scissa re
tia certum est dimisisse. quae omnia nisi in hac renuntiatione vitiorum, quae magna et summa fuere
summa est fuerint intellecta, nec pretiosum aliquid invenimus apostolos reliquisse,
nec dominum habuisse propter quod illis tantam beatitudinis gloriam largiretur, ut ab
eodem mererentur audire. In regeneratione cum sederit filius hominis in sede
maiestatis suae, sedebitis et vos super sedes XII iudicantes XII tribus Israel. Si ergo hi
qui perfecte terrenas istas visibilesque abdicant voluptates, certis ex causis ad illam
apostolicam caritatem pervenire non possunt, nec illum sublimiorem paucorumque admo
dum renuntiationis tertium gradum expedito queunt vigore conscendere, quid illi de se
metipsis iudicare debebunt, qui ne primam quidem quae perfacilis est perfecte arripientes,
atque antiquas pecuniarum suarum sordes cum infidelitate pristina retentantes,
nudo tantum sibimet autumant monachorum vocabulo gloriandum? Ergo
prima quam diximus abrenuntiatio rerum alienarum est, ideoque per se solam perfecti
onem renuntianti conferre non sufficit, nisi pervenerit ad secundam, quae vere abrenunti
atio rerum nostrarum est. quam adepti expulsione omnium vitiorum tertiae quoque abrenun
tiationis fastigia conscendemus, per quam non solum omnia quae in hoc mundo geruntur vel par
ticulariter ab hominibus possidentur, verum etiam ipsam cunctorum elementorum pleni
tudinem quae putatur esse magnifica tamquam vanitati subiectam et mox transi
turam transcendentes animo et mente despicimus, intuentes secundum apostolum
non ea quae videntur, sed quae non videntur. quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non
videntur aeterna, ut ita demum illud supremum mereamur audire quod dictum est ad Abraham.
Et veni in terram quam tibi monstravero. Per quod evidenter ostenditur, quod nisi quis tres illas
superiores abrenuntiationes omni impleverit mentis ardore, ad quartam hanc perveni
re non possit, quae remunerationis ac praemii vice perfecte renuntianti tribuetur,
ut terram repromissionis mereatur intrare, nequaquam sibi iam vitiorum spinas ac tribulos
germinantem, quae post expulsionem passionum cunctarum puritatis in hoc
corpore possidetur, quam non virtus vel industria laborantis, sed ipse dominus ostensurum
se esse promittit. Et veni inquiens in terram quam tibi monstravero. Per quod manifeste
probatur et initium nostrae salutis domini vocatione fieri dicentis: Exi de terra tua, et
consummationem perfectionis ac puritatis ab eodem similiter tribui, cum dicit: Et veni in
terram quam monstravero tibi. id est non quam tu ex temetipso nosse vel industria

tua ualeas repire. sed quã ego tibi ñ solũ ignoranti sed etiã ñ inquirenti
monstrauero. Ex q manifeste colligit. qd quẽadmodũ inspiratiõe dñi p
uocati ad uiã salutis accurrim⁹. ita etiã magisterio ipsi⁹ 7 illuminatiõe
deducti. ad pfectionẽ sũmę beatitudinis puenim⁹. Germanus

xi In q̃ ḡ liberũ ẽsistit arbitriũ. nr̃eq; qd laudabiles sum⁹ reputant industrię.
si ds ĩ nob oĩa quę ad nr̃am pfectionẽ ptinent. 7 ĩcipit 7 ẽsũmat. Paf

xii hoc uos recte mouisset. si ĩ oĩ ope t displina pncipiũ tantũ nucius
eẽt ac finis. 7 ñ etiã quędã medietas ĩ t esset. Itaq; sic occasiones salutis di
uersis modis dñi cognoscim⁹ opari. ita nr̃m est occasiõib⁹ adiuinitate
ẽcessis. t enixius. t remissi⁹ famulari. Nã sic di fuit uocantis oblatio. exi
de t̃ra tua. ita abrahę fuit exeuntis obędientia. 7 quẽadmodũ illud.
qd dr̃. 7 ueni ĩ terrã. optẽperantis est op⁹. ut fiat. ita illud qd addit. quã
tibi monstrauero. iubentis di t pmittentis ẽ gr̃a. Certos tam ẽe nõ con
uenit. qd (quauis) omnẽ uirtutẽ ĩdefessis conatib⁹ exercentes. nequaquã diligen
tia t studio nr̃o pfectionẽ possim⁹ attingere. nec sufficiat humana sedu
litas laborũ merito ad tã sublimia beatitudinis pmia puenire. ñ ea dño
nob coopante 7 cor nr̃m ad id qd expedit dirigente fuerim⁹ ĩdepti. Ideo
debem⁹ cũ dd orante momentis singulis dicẽ. Pfice gressus meos in semi
tis tuis. ut ñ moueant uestigia mea. 7 statuit sup petrã pedes meos. 7
direxit gressus meos. ut nr̃m arbitrũ. qd pcliui⁹ t ignoratione boni
t oblectatiõe passionũ fert ad uicia. ille ĩuisibilis rector mtis huma
nę ad uirtutũ poti⁹ studia retorquere dignet. Quod uno uersiculo p p
phetã manifestissime legim⁹ decantari. Inpulsus uersat⁹ sũ ut caderẽ.
in quo liberi arbitrii ĩfirmitas designat. Et dñs suscepit me. rur
sũ adiutoriũ dñi iunctũ eidẽ sepostendit. quo ne penit⁹ lib̃o collaba
m arbit̃o. cũ titubasse nos uiderit. p orrectione q̃dam manuũ suarũ
sustentat atq; ẽfirmat. Et itum. Si dicebã mot⁹ ẽ pes meus lubrica scit
arbitrii facultate miscd̃ia tua dñe adiuuabat me. iterũ mobilitati suę
di ẽiungit auxiliũ. quia ne moueret⁹ pes fidei suę. ñ industrię ppris
fuisse. sed miscd̃ię dñi ẽfitet. Et iterũ. scd̃m multitudinẽ doloꝝ meoꝝ ĩ
corde meo. qui libero utiq; m nascebant arbitrio. ẽsolationes tuę lętificaue
runt animã meã. p tuã scit inspirationẽ uenientes in cor meũ. 7 rese
rante ẽtẽplationẽ futurorũ bonoꝝ quę p tuo nomine laborantib⁹ p
parasti. ñ solũ abstulerunt omnem anxietatẽ cordis mei. uerũ etiã sũmã
letitiã contulerunt. Et rursũ. Nisi quia dñs adiuuit me. paulominᵘ ha

bitauerat i inferno anima mea. liberi utiq; arbitrii puitate infernu se
habitaturu fuisse testat, n dni fuisset adiutorio ac ptectione saluat. A dno
eni n alibo arbito gressus hominis diriguntr. 7 cu ceciderit iust libo du
taxat arbito. n collidet. Qua ppt? Quia dns subponit manu sua. Hoc ÷
aptissime dicere. Nullus iustoru sibi sufficit ad optinenda iusticia. n p mo
mta singula titubanti ei 7 ruenti fulcimta manus sue subposuerit diuina
clementia ne pstrat itereat penit. cu fuerit liberi arbitrii ifirmitate elaps.
XIII Nec sane uqua uiri sci directione uie q gdiebant ad pfectu uirtutu csu
mationeq; tendentes. industria se ppa obtinuisse testati st. sed ea poti
a dno pcabant dicentes. Dirige me i ueritate tua 7 doce me. 7 dirige i cspec
tu tuo uia mea. Alius au n solu fide sed etia expimento 7 quodam i ipsa
reru natura h ipsum se dephendisse pclamat; cognoui dne quia n ÷ i homi
ne uia ei nec uiri est uis ut ambulet 7 dirigat gressus suos. Et ipse dns ad is
rahele. Et diriga eu ego inqt ut abiete uirente. ex me tuus fruct in
uent ÷. XIIII Legis qq; ipsi scientia n lectionis industria sed magisterio 7 il
luminatione du cotidie desiderant adipisci dicentes ad eu. Uias tuas dne
demonstra m 7 semitas tuas edoce me. 7 reuela oculos meos 7 csiderabo
mirabilia tua de lege t. 7 doce me facere uoluntate tua. quia tu es ds
XV meus. Itm. Qui docet homine scientia. Ipsu etia intellectu be
at dauid quo mandata di possit agnoscere. q utiq; in libro legis noue
rat ee pscripta a dno postulat p mereri dicens. Seruus tuus su ego da
michi itellectu ut discam mandata. Utiq; intellectu semel sibi p natura
pstitu possidebat. noticia qq; mandatoru di que descripta tenebant
in lege utiq; habebat i pptu. 7 tn ut hac pleni apphenderet dnm pca
bat. sciens nequaqua suffice sibimet posse id qd p naturam cdicitiois i ser
tu est. n cotidiana dni illuminatione ad intelligenda spualit lege
ac mandata ei apcius agnoscenda sensus ipsi ab eode fuerit illustrat. Ipso
etia uase electionis hoc qd dicim clarius pdicante. Ds e n q opat i uob 7 uelle 7
pfice. p bona uoluntate. Quid potuit apti dici. qm ut bona uoluntate nram
7 opis csumatioem a dno i nob pnuntiat impleri. Et itm; qr uob donatu
est p xpo n solu ut i eu credatis. sed ut etia p illo patiamini. hic qq; 7 initiu cu
sionis ac fidei nre 7 passionu tolerantia donari nob a dno declarauit. Quod i
telliges dd qq; similit orat. sibi h ipsu dni miseratioe ccedi dices. Cfirma h ds qd
opat e i nob. ostendens n suffice sibi salutis pncipia dono di gra q; collata. n fue
rint eade miseratioe ipsi 7 cotidiana opitulatioe pfecta; Non eni libum arbi

κυριος σοφοι τυφλους

trium. sed dominus solvit compeditos. non nostra virtus. sed dominus erigit elisos. Non lectionis indus
tria. sed dominus illuminat caecos. quod graece dicitur ΚΣ ΣΟΦΟΙ ΤΥΦΛΟΥΣ. id est dominus sapi
entes facit caecos. Non nostra cautio. sed dominus custodit advenas. non nostra fortitudo sed dominus
allevat sive suffulcit omnes qui corruunt. Haec autem dicimus non ut studium nostrum vel laborem atque
industriam quasi inaniter et superfluo impendenda vacuemus. sed ut noverimus nos sine auxi
lio dei nec anniti posse. nec efficaces esse conatus nostros ad capessendum tam immane premi
um puritatis. nisi nobis adiutorio domini ac misericordia fuerit attributum. Equus enim
paratur in diem belli. a domino autem est adiutorium. quia non est in fortitudine sua potens vir. O
portet ergo nos semper cum beato David canere. fortitudo mea et laudatio mea dominus. et non liberum
arbitrium. sed dominus factus est mihi in salutem. Quod doctor quoque gentium non ignorans idoneum se
factum ministerio novi testamenti non suo merito nec sudore. sed dei miseratio
ne proclamat. non quod simus inquit idonei cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. sed sufficien
tia nostra ex deo est. Quod minus latine. sed expressius dici potest. idoneitas nostra ex deo est. Denique
cvi sequitur. Qui idoneos nos fecit ministros novi testamenti. In tantum autem universa quae ad
salutem pertinent. apostoli sibimet a domino largita senserunt. ut ipsam quoque fidem praesta
ri sibi a domino postularent. dicentes. adde nobis fidem. plenitudinem eius non libero arbi
trio praesumentes. sed dei sibi credentes munere conferendam. Denique docet nos idem auc
tor salutis humanae. quam ipsa fides nostra lubrica sit et infirma. et nequaquam sibi suf
ficiens. nisi fuerit auxilio domini roborata. dicens ad Petrum. Simon. Simon. ecce
satanas expetiit vos ut cribraret tamquam triticum. sed ego rogavi patrem meum
ne deficeret fides tua. Quod alius in semetipso sentiens fieri. et quodammodo fidem suam infide
litatis fluctibus ad periculosi naufragii videns scopulos urgueri. ab eodem domino
auxilium fidei suae postulans dicit. Domine adiuva infidelitatem meam. In tantum itaque
senserunt euangelici et apostolici viri universa quae bona sunt auxilio domini consummari. ut ne
ipsam quidem fidem suam confisi sint illesam se posse suis viribus vel arbitrii libertate servare. ut
hanc vel adiuvari in se. vel donari sibi a domino postularent. Quae si in Petro ut non deficeret
domini egebat auxilio. quis erit tam praesumptor et caecus. qui se erga huius custodiam cotidia
no domini credat adiutorio non egere. Praesertim cum ipse dominus in euangelio hoc ipsum evidenter
expresserit dicens. sicut palmes non potest fructum facere a semetipso nisi manserit in
vite. ita et vos nisi in me manseritis. et iterum. quia sine me nichil potestis facere.
Quam sit igitur ineptum ac sacrilegum quicquam de bonis actibus nostrae industriae et non dei gratiae adiutorio deputare. manifeste probatur. dominica praestante sententia. sine sua
inspiratione vel cooperatione spiritales fructus exhibere neminem posse. Omne enim da
tum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum.
Zacharias quoque. quia si quid bonum ipsius est. et si quid optimum ab ipso. Et ideo constanter beatus

apls. Quid itaque habes quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

XVII Summam quoque tolerantiae qua temptationes illatas sustinere possimus, non tam in nostra uir
tute quam in dei misericordia et miseratione subsistere. beatus apostolus ita pronuntiat;
Temptatio uos non apprehendat nisi humana. fidelis autem deus qui non permittat uos temp
tari super id quod potestis. sed faciet cum temptatione et exitum. ut possitis sustinere.
Deum quoque aptare siue confirmare animos nostros ad omne opus bonum. et operari in nobis ea quae sibi
sunt placita. idem apostolus docet. Deus autem pacis qui eduxit de tenebris pastorem mag
num ouium in sanguine testamenti aeterni ihesum xpistum aptet uos in omni bono. faciens in
nobis quod placeat coram se. Quod etiam thessalonicensibus ut eueniat. ita precatur dicens;
Ipse autem dominus ihesus xpistus et deus pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam. et
spem bonam in gratia exhortetur corda uestra. et confirmet in omni opere et sermone bono.

XVIII Ipsum deinque timorem dei quo firmiter eum tenere possimus, a domino nobis ieremias propheta
ex persona dei manifeste testatur infundi ita dicens. Et dabo eis cor unum et uiam
unam. ut timeant me uniuersis diebus et bene sit eis et filiis eorum post eos. et feriam
eis pactum sempiternum. et non desinam eis benefacere. timorem meum dabo in corda eorum
ut non recedant a me. Ezechiel quoque. et dabo eis cor nouum et spiritum nouum tribuam in
uisceribus eorum. et auferam cor lapideum de carne eorum. et dabo eis cor carneum. ut in prae
ceptis meis ambulent. et iudicia mea custodiant. faciantque ea. et sint mihi in populum.

XVIIII et ego sim eis in deum. Quibus manifestissime perdocemur. et initium uoluntatis bo
nae nobis domino inspirante concedi. cum aut per se. aut per exhortationem cuiusbet
hominis aut per necessitatem nos ad salutis attrahit uiam. et perfectionem uirtutum.
ab eodem similiter condonari. nostrum uero hoc esse. ut adhortationem auxiliumque dei
enixius uel remissius exequamur. et per hoc nos uel remunerationem uel supplicia dignis
sime promereri. quod eius dispensationi ac prudentiae erga nos benigna digna
tione collatae uel neglexerimus uel studuerimus. nostrae oboedientiae deuotione congrue
re. Quod euidenter in deuteronomio apteque describitur. Cum introduxerit te
dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris. et deleuerit multas gentes co
ram te. etheum et gergeseum et amorreum. chananeum et phereseum. eueum et iebu
seum. septem gentes. multo maioris numeri. et robustiores te. tradideritque
eas dominus tibi. percuties eas usque ad internicionem. non inibis cum eis foedus. neque sociabis cum
eis coniugia. Quod ergo introducunt in terram repromissionis. quod delent gentes mul
tas coram eis. quod tradunt in manus eorum nationes maioris numeri. et robustiores
quam populus israhel. dei esse gratia scriptura pronuntiat. utrum autem percutiat eas israhel usque
ad internicionem. an reseruet eas et parcat eis. utrum ineat necne cum eis
foedus. et utrum societ cum eis coniugia. an non societ. ipsorum esse testatur

quo testimonio manifeste discnit. q̄d libo arbito . quid ue dispensatiōi
t cotidiano adiutorio dn̄i debeam ascribe. 7 qd̄ diuine sit gr̄e. p̄stare nob
occasiōes salutis. 7 puentus secundos. atq; uictoriā . nr̄m u ut cōcessa dibe
neficia . t intenti . t segni exeqm̄. Quā ratione etiā illoꝝ cecoꝝ curatiōe sa
tis euident uidem exp̄ssā. Quod enī tn̄sit eo ihc. diuine puidentie 7 dig
natiōis ē grā . qd uociferant 7 dicēt. Miserere nr̄i dn̄e fili dd̄. fidei illoꝝ 7
credulitatis ē op. Quod uisū recipiūt oculoꝝ. diuine miserationis ē mu
nus. Quod aū etiā p pceptionē cuiuslibet muneris ta grā di. quā ratio libi
pseueret arbitii. leprosoꝝ qq; x. q parit curati sunt declarat exēplū . eqb du
un parbitru sui bonū grarū restituit actionē. dn̄s nouē reqrens. unūq;
ēlaudās. sollicitudinē adiutorii sui etiā circa īmemores beneficioꝝ suoꝝ
iugē se retinē demonstrat. Hoc ipsū uisitationis sue donū ē qd ut suscipit
xx 7 appbat grtū . t reliqt & rephendit ingtos. Credē tam īcussa fide nos cuen
nichil sine dō p̄rsus ī hoc mundo geri; Aut enī uoluntate ei aut pmissu
agi uniusa fatendū ē. ut sciet hec q bona st uoluntate di pfici auxilioq; credan
t. que aū cōtria pmissu. cū nec pnequus ac duricia cordis nr̄i diuina ptectio. dia
bolū nob t ignominiosas corporis passiones patit dn̄ari. Quod apti uocib
euidentissime pdocem . dicentis. ppt qd tdidit illos ī passiōes ignominie. Et itm,
qz n̄ crediderit dm̄ habē ī noticia. tdidit illos ds ī repbū sensū. ut faciat ea que
n̄ cueniūt. Et ipse dn̄s pp phetā. Et n̄ audiū pls meus uocē meā . 7 isrt n̄ itendit
me. Propt qd demisi eos iqt scdm adinuentiones cordiū eoꝝ. ambulabt ī ad
xxi inuentiōib suis. Germanus Hoc testimoniū aptissime libum arbitū de
monstrat qd dr. Si pls ms audisset me. 7 alibi. 7 n̄ audiuit popls ms uocē meā.
Cū enī dic si audisset. ostendit ī potestate illi fuisse. t acqescendi . t n̄ acqescendi iu
diciū. Quom g n̄ ī nob nr̄a salus ē collocanda. cū ut audiendi . t n̄ audiendi ipse nob
xxii cōcesserit facultatē. Pafnucius. Acute qdē cōsiderasti. h qd dr. si audisset me. sz ne
qqm qsit qd ad audientē t n̄ audientē loqt adtendisti. nec illud qd seqt. p nichilo
utiq; ī inicos ei humiliasse. 7 sup tribulantes eū misisse manū meā, Nemo utiq; hec qp
tulim ut nichil geri sine dn̄o pbarem. pua ītptatiōe detorqns ad defensionē li
beri arbitri ita conet assumere. ut ab hōe grām di puisioneq; cotidianā tēptet au
ferre. pli qd dr. 7 n̄ audiū pls ms uocē meā . 7 itm. si pls meus audisset me. isrt sii
uiis meis ābulasset 7 cetā. Sed respiciat. qz sic libri arbitrii facultas popli ī obedi
entia demonstrat. ita cotidiana circa eū puisio di clamantis quodam 7 monen
tis ostendit. Cū enī dic. si popls ms audisset me. pore utiq; se loquutū ei euident
ostendit. qd fieri a dn̄o n̄ solū p legē scriptā litteris. uerū etiā cotidianis monitis

soler secdm illud qd p esaiā dr. Tota die expandi manꝰ meas ad plm n credentē.
sed cōtdicentē m. Verū ḡ potest hoc testimonio cōpbari. qd dr. si popls ms
audisset me isrl si iuuis meis ambulasset. pnichilo utiq; inimicos eoꝝ humi
liasse. 7 sup tribulantes eos misissē manū meā. dū sic libum arbitriū p inobedi
entiā popli demonstrat. ita dispensatio di 7 auxiliū eiꝰ uersiculi ipsiꝰ initio
declaratur. ac fine. cū se 7 priore loquutū fuisse cōmemorat. 7 p ea inimicos
eiꝰ humiliatos. si ab eodē fuisset audit. Nos enī p hec que ptulimꝰ n libum
arbitriū homini uolumꝰ submouere sed huic adiutoriū 7 grām di p sin
gulos dies ac momta necessaria cōpbare. His nos sermonib erudito abbas
pafnutiꝰ e sua cella n tā alacres quā conpuncto corde. ante mediū noctis
emisit. hi nob pcipuū sue cōsolationis cferēs munere. ut cū p abrenuntia
tionis pme consūmationē quā tota uirtute studebamꝰ implere. ad tin
genda nob pfectiōis culmina crederemꝰ. inciperemꝰ agnoscē. necdū nos
cepisse monachoꝝ fastigia somniare. quippe q de sc̄da abrenuntiatiōe
parū qd i cenobiis erudit. tcia i qoīs pfectio ctinet. queq; illas inferio
res duas multis pdictis modis, nec auditu qdē nō antea pcepisse nossem.

Explicit collatio abbtis pafnutii. Incipiunt cap de collatiōe abbtis danihelis.

.I. De uita abbatis danihelis. II Inqsitio unde oriat repentina cmutatio m
tiū ab ineffabili leticia i mestissimā animi deiectionē. III Responsio sup
pposita qstione. IIII Quod dispensatiōis ac pbationis di duplex causa
sit. V Quod studiū 7 idustria nra nichil sine adiutorio di ualeat
VI Quod utile nob sit itēdū a dno derelinq. VII De utilitate eiꝰ pugne quā
apls ponit i collucatiōe carnis ac spiritꝰ. VIII Inrogatio qd sit qd in capi
tulo apli p aduersantes sibi ccupiscencias carnis 7 spiritꝰ adiciat uolup
tas. VIIII Responsio de intellectu recte iterogantis. X Quod uocabulū
carnis n i una significatiōe ponat XI Quid i hoc loco caro ab aplo nomi
net. 7 quid sit ccupiscentia sps. XII Que sit uoluntas nra que i ccupis
centiā carnis 7 sps ponit XIII De utilitate cunctationis que ex collucta
tione orit carnis 7 sps. XIIII De iemdabili malicia spualiū nequiciarū.
XV Qd nob p sit carnis aduersus spm ccupiscentia. XVI De incentiuis carnis
quib n humiliarem qui ruerem. XVII De eunuchoꝝ tepore. XVIII Inrog qd
sit i carnalē 7 animalē XVIIII Responsio de tplici aiarū
statu XX De male abrenuntiantib. XXI De his qui ctep
tis magnis. occupant i paruis. Incipit colt abbtis danihelis.

INTER CETEROS XPIANE FILOSOPHIAE VIROS

abbatē quoq; uidimꝰ danihelē. eq̄lē quidē ī oī uirtutū genere. his q̄i
heremo scitu habitabāt. sed peculiari grā humilitatis ornatū. Qui mīto
puritatis ac mansuetudinis sue abeato pafnutio solitudinis eiꝰ pb̄ro q̄dē cū
multis iunioꝝ eēt ętate. addiaconatꝰ ē plectus officiū. In tantū enī idē beatꝰ
pafnutiꝰ uirtutib; ipsius aggaudebat. ut quē uitę meritis 7 grā parē ẽ nouat. ut
coeq̄re sibi etiā sacerdocii ordine festinaret. Siq̄dē neq̄q̄m ferens inferiore
eū ministerio diutiꝰ inmorari. optansq; sibimet successorē. 7 dignissimū pui
dere supstitē. eū pb̄rii honore puexit. Qui tam̄ p̄oris humilitatis ac mansue
tudinis suę ē̄suetudinē ñ omitteret. nil ūq̄m sibi illo p̄sente de sublimi ordinis
adiectiōe donauit. sed sēp abbte pafnutio spūales hostias offerente. hoc uelut
diaconꝰ ī p̄oris ministerii p̄mansit officio. Ī q̄ tam̄ beatū pafnutiū eū talis uir eēt ac tan
tus. uti multis etiā p̄scientię grām possideret. hęc spes substitutiōis electioq;
frustrata ē. N am ñ multo post hēc quē sibi parauerat successorē p̄misit ad dm̄.

II H ic ḡ beatus danihel ī q̄rentibꝰ nob cur ī tdū residentes ī cella tanta alacrita
te cordis cū ineffabili quodā gaudio ex eruberantia sacˢtissimoꝝ sensuū re
pleremur ut eā ñ dicam sermo subseq̄. sed ne ipse q̄dē sensus occurrere. oratio
q̄q; pura emitteret ac prompta. 7 mens plena spūalibꝰ fructibꝰ p̄ces suas effica
ces ac laudes etiā p̄ sopore supplicans ad dm̄ puenire sentiret. ac rursus nul
lis existentibꝰ causis tanto subito replerem̄ angore 7 inrationabili q̄dā mestī
cia p̄merem̄. ut ñ solū nōmetipsos huiꝰmodi sensibꝰ arescere sentirem̄. uerū
etiā horrere cella. sordere lectio. ipsaq; ī stabilis ac nutabunda 7 q̄dām ebria
emitteret oratio. ita ut ī gemiscentibꝰ 7 conantibꝰ nob ad directionē p̄stinā re
uocari mens nr̄a non posset. q̄nto q; ītentiꝰ ad dī reduceret̄ ī tuitū. tanto uehem
tiꝰ ad discursus instabiles lubrico rapę̄retur excessu. 7 ita oī spūali fructu redderet̄
effeta. ut nec desiderio regni celoꝝ. nec metu gehennę p̄posito ab hoc letali
III quodā sōno ualeret excitari. ita respondit. T ripertita nob amaioribꝰ ra
tio sup hac q̄m dicitis sterilitate mētis est tdita. Aut enī de negligentia nr̄a.
aut de inpugnatiōe diaboli aut de dispensatione dn̄i ac pbatione descendit.
Et de negligentia q̄dē cū uicio nr̄o tepore p̄cedente. ī circūspecte nōmetip
sos 7 remissiꝰ exhibente. 7 p ignauā desidiā noxiis cogitationibꝰ pasti. terrā cor
dis nr̄i spinas 7 tribulos facimꝰ germinare. quibꝰ ī ea pululantibꝰ ēseq̄nt efficim̄ ste
riles. atq; ab oī spūali fructu 7 ētēplatione ieiuni. De inpugnatione ū diaboli.
cū etiā bonis n̄nūq̄m studiis dediti callida subtilitate mētē nr̄am aduersario
IIII penetrante. ignorantes ab optimis ītentioībꝰ abstrahim̄ 7 inuiti. D ispensatiōis
aū ac pbatiōis dn̄i duplex causa ē. Prima ut paulisp adn̄o derelicti. 7 mētis nr̄ę

humilit̃ ĩfirmitatẽ intuentes. sup̃ pcedente puritate — cordis. que nob
est illi⁹ uisitatione donata. nulla tam⁹ extollam⁹. pbantesq; nō ab eodẽ derelic
tos. gemitib⁹ nr̃is & industria. illũ leticię ac puritatis statũ recupare ñ posse
ĩtelligam⁹. 7 p̃ritã cordis alacritatẽ ñ nr̃o studio sed illi⁹ nob dignatiõe collatã.
7 p̃sentẽ de ipsi⁹ rursũ grã 7 illuminatiõe ẽẽ poscendã. Scdã ũ pbatiõis ẽ causa
ut pseuerantia nr̃a t̃mtis ẽstantia & desideriũ cõpbet⁹. 7 q̃ itentione cordis
t orationũ ĩstantia deserentẽ nos uisitationẽ scĩ sp̃s reqram⁹. manifestet̃ in
nob ac parit̃ agnoscentẽ. quanto labore amissũ istud sp̃uale gaudiũ 7 purita
tis leticia ẽqrat⁹. sollicici⁹ iuentã custodire. ac tenere attenti⁹ studeam⁹. Quo
dãmodo enĩ negligenti⁹ custodiri solæ. quicqd credit̃ facile posse reparari

V Perque euident̃ pbat̃ grãm dĩ ac misedĩam sẽp op̃ari ĩ nob ea quę bona sẽ
qua deserente nichil ualere studiũ laborantis 7 quantã libæ amittentis
industriã sine ipsi⁹ itum adiutorio statũ p̃stinũ recuperare ñ posse. Illud
q; ĩ nob iugit̃ adipleri. ñ uolentis neq; currenti sed miserentis ẽ dĩ. Quę grã
ñ nũquã ẽtrio negligentes ac resolutos inspiratiõe hac quã dicitis scã
7 habundatia sp̃ualiũ cogitationũ uisitare ñ renuit. sed ĩspirat idigno⁹. &
exsuscitat dormitantẽ. 7 illuminat ignorantię cecitate possesso⁹. clem
t̃q; nos arguit atq; castigat. ĩfundẽs se cordib⁹ nr̃is. ut ut sic de ertię sõno
ẽpũctiõe ipsi⁹ instigati ẽsurge puocem⁹. Denyq; freq̃nt̃ etiã odorib⁹ ul
t̃ omnẽ suauitatẽ conpositiõis humanę ĩ huĩ ipsis subito uisitatiõib⁹ ad
ĩplem⁹. ita ut mẽs hac oblectatiõe resoluta ĩ quendã sp̃s rapiat̃ excessũ. seq;
VI ẽmorari obliuiscat̃ ĩ carne Intantũ ũ illũ quẽ diximus abscessũ. 7 ut ita
loq̃r desertionẽ dĩ beat⁹ dd utilẽ ẽẽ cognouit. ut nequaquã orare maluerit.
ne a dõ ĩ nullo penit⁹ relinq̃ret̃. hoc enĩ sciebat ĩegruũ ẽẽ t sibi. t huma
nę natę. ad q̃m libæ uenienti pfectionẽ. sed tẽpari eã poti⁹ depcat⁹ sit
dicens. ñ me derelinq̃s usqueqq;. Ac si diceret aliis uerb. Scio qđ derelin
quere soleas utilit̃ tuos scõs. ut eos pbes. Alit̃ enĩ ab aduersario tẽpta
ri ñ possunt. ñ a te paulisp fuerint derelicti. 7 ideo ñ rogo ut nũquã
me derelinq̃s. qz ñ expedit m̃. ut ñ t mea ĩfirmitatẽ sentiens. dicã.
bonũ m̃ qđ humiliasti me. t exercitiũ ñ habeã p̃liandi. qđ sine du
bio habẽ ñ poto. si m̃ sẽp 7 ĩdisrupte coheserit diuina ptectio.
Suffultũ nãq; me tua defensione tẽptare diabol⁹ ñ audeb̃. illud ob
iciẽs 7 exprobrans t m̃ t t. qđ aduersus adletas tuo⁹ solet calũpnio
sa uoce pferre. Nũ quid g̃tis iob colit dm̃. nonne tu uallasti eũ ac
domũ ei⁹. uniũ sãq; substantiã ei⁹ peircuitũ. Sed magis peto ne

eo sc f o dra
me usquequaque deseras. quod grece dicitur ΕΩCC D ΔΡΑ id est usque ad nimietatem. Quan
tum enim mihi utile est si me paululum subrelinquas. ut desiderii mei constantia comprobetur.
tantum noxium est si pro meritis ac delictis meis nimium me deseri patiaris. quia
nulla virtus humana si diutius in temptatione tuo deseratur auxilio. sua poterit constan
tia perdurare. et non protinus adversarii vel potentia vel factione succumbat. nisi tu ipse
qui es humanarum virium conscius ac luctaminum moderator. non permiseris tempta
ri nos super id quod possumus. sed feceris cum temptatione etiam exitum ut sustinere possimus.
Tale quid et in iudicum libro super exterminatione gentium spiritalium que adversantur
israheli mistice legimus designatum. He sunt gentes quas dominus dereliquit ut erudi
reti eis israhelem. et haberent consuetudinem cum hostibus preliandi. Et iterum post
pauca. dimisitque eos dominus ut in ipsis experiretur israhelem. utrum audiret man
data domini que preceperat patribus eorum per manum moysi an non. Quam utique pug
nam non invidens deus quieti israhelis. nec male eidem consulens. sed sciens esse uti
lissimam reservavit. ut dum gentium semper istarum inpugnatione depremitur
numquam se sentiret auxilio domini non egere. et ob id semper in eius meditatione et in
vocatione persistens. nec inerti ocio solveretur. nec bellandi usum et exercicia
virtutis amitteret. Frequenter enim quos non potuerunt adversa superare. securi
VII tas et prosperitas deiecerunt. Hanc pugnam utiliter nostris quoque insertam membris
etiam in apostolo ita legimus. Caro enim concupiscit adversus spiritum. spiritus autem adversus carnem.
hec autem invicem adversantur sibi. ut non quecumque vultis illa faciatis. Habes et hic pug
nam insceratam quodammodo corpori nostro dispensatione domini procurante. Quicquid enim
generaliter et sine aliqua exceptione omnibus inest. quid aliud iudicari potest nisi
ipsi humane substantie post ruinam primi hominis velut naturaliter attributum.
Et quod universis congenitum est. concretumque deprehenditur. quomodo non credendum sit.
arbitrio domini non nocentis sed consulentis insertum. Causam vero huius belli. id est car
nis et spiritus hanc esse pronuntiat. ut non inquit quecumque vultis illa faciatis. Ergo id
quod procuravit deus ut a nobis non possit impleri. id est ut non quecumque volumus facia
mus. si impleatur. quid aliud credi potest esse quam noxium. Et est quodammodo utilis
hec pugna nobis dispensatione creatoris inserta. et ad meliorem statum nos
provocans. atque compellens. qua sublata procul dubio pax e contrario perniciosa suc
VIII cederet. Germanus. Licet nobis quedam intellectus linea iam perlucere videatur.
tamen quia necdum possumus apte sententiam ad liquidum pervidere. volumus hec
nobis apertius explanari. Tres enim res hic indicari videntur. prima carnis adver
sus spiritum pugna. secunda spiritus adversus carnem concupiscentia. tercia voluntas nostra
que velut media collocatur. de qua dicitur. ut non quecumque vultis illa faciatis. Sup

quare ut dixi suspiciones quasdā ex his que exposita sunt intelligentię
colligamus. uolumus tamen q̃ se huius obtulit collationis occasio aliquid nob̄
viii lucidius disputari. Danihel. Discernere diuisione 7 lineas questionū.
portio intellectus est. 7 maxima pars intelligentię. scire. qđ nescias.
Propt̄ qđ dr̄. Insipienti interroganti. sapientia reputabit̄. q̄ licet is qui
interrogat ui ppositę questionis ignoret. tm̄ q̄ prudent̄ inquirit. 7 in
telligit qđ n̄ intelligat. hoc ipsū illi reputat̄ ad sapientiā. eo qđ quid
nescierit prudent̄ agnouerit. Scđm diuisionē itaq; urām. tres hoc
loco res ab aplo nominari uident̄. concupiscentia carnis aduersus spm̄.
7 sps aduersus carnē. quarū aduersus se inuicē pugna hanc uidet̄ habē
causā atq; rationē. ut ea que uolumus in q̄t facē nequeamus. quarta ḡ
supest causa quā minime uos uidistis. ut illud scit qđ nolumus faciamus
Nunc ergo opus est nob̄. ut prius duarū concupiscentiarū ui. id ÷ carnis
7 sps cognoscamus. 7 ita demū que uoluntas sit nr̄a que int̄ utrāq; posi
ta est discutere ualeamus. Deinde quid possit uoluntatis nr̄e n̄ ee. similit̄
v discernamus. Vocabulū carnis in scripturis scis multifarie legimus nominari.
Nā nūquā significat hominē integrū. qui ex homine c̄stat 7 aīa. ut ibi.
7 uerbū caro factū ÷. Et uidebit oīs caro salutare dī nr̄i. Nonnūqm
hoīes peccatores atq; carnales ut ibi. n̄ pmanebit sps meus in hoīb; istis eo qđ
sint caro. Interdū p ipsis peccatis ut ibi. uos aūt n̄ estis in carne sed in spū. Et
item. caro 7 sanguis regnū dī n̄ possidebunt. Deinq; seqt̄. neq; corruptio
incorruptelā possidebit. Nonnūqm pagnitione ut ibi 7 ppinqtate.
Ecce nos os tuū 7 caro sumus. 7 aplus. Si qm̄ in emulationē inducā carnē meā
7 saluos faciā aliqs ex illis. Querendū ḡ nob̄ ÷ scđm significationē ex his
qttuor carnē. hic debeamus accipere. Manifestū nāq; scđm illud qđ posi
tū ē. 7 ubū caro factū ÷. et illud. 7 uidebit oīs caro salutare dī penitus sta
re n̄ posse. Sed neq; scđm illud qđ dr̄. n̄ pmanebit sps meus in hominib; istis
eo qđ sint caro. quia n̄ sic ibi abrupte de hoīe peccatore. ita 7 hic ponit̄
caro cū dic. caro concupiscit adūsus spm̄ 7 sps adūsus carnē. Neq; de reb; sub
stantialib; loqt̄. sed de actualib;. que in uno eodēq; hoīe t parit t singillati
vi cū qđā temporis uicissitudine 7 mutatiōe luctant̄. Quā ob rē in hoc loco
carnē n̄ hominē. id ÷ hoīs substantiā. sed uoluntatē carnis 7 desideria pes
sima debemus accipē. sic nec spm quidē. aliqm rē substantialē. sed aīę deside
ria bona 7 spualia designari. Quē sensū beatus apls supius euident̄ expressit.
ita incipiens. dico aūt. spū ambulate. et desidia carnis n̄ pficietis. caro enī concu

piscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Haec autem sibi invicem adversantur,
ut non quaecumque vultis illa faciatis. Quae cum utraque, id est desideria carnis et spiritus, in uno eodemque
sint homine, intestinum cotidie intra nos geritur bellum, dum concupiscentia carnis, quae prae-
cipitanter fertur ad vitia, his quae ad praesentem requiem pertinent deliciis gaudet. De
quibus e contrario concupiscentia spiritus adversata ita desiderat tota spiritalibus inhaerere
studiis, ut etiam necessarios carnis usus optet excludere, sic illis iugiter ~~negat~~ cupi-
ens occupari, ut nullam optaret fragilitati eius curam penitus impertire. Caro lux-
uriis ac libidine delectatur, spiritus ne ipsis quidem naturalibus desideriis acquiescit.
Illa cupit satiari somno, repleri cibo; hic ita vigiliis et ieiuniis saginatur, ut ne
ad ipsum quidem necessarium vitae usum somnum cibumque vellet admittere. Illa universis
exuberare copiis concupiscit; hic ne ipsius quidem exigui panis cotidianam habere
substantiam contentus est. Lavacris illa nitescere et cotidianis adulantium cuneis
appetit constipari; hic squalore sordium et inaccessibilis heremi vastitate congau-
det, cunctorumque mortalium praesentiam perhorrescit. Honoribus illa et laudibus homi-
vii num confovetur; hic irrogatis sibi iniuriis ac persequutionibus gloriatur. Inter has igitur utrasque concupiscen-
tias animae voluntas in medio quodam vituperabiliore consistens, nec vitiorum flagitiis
oblectatur nec virtutum doloribus acquiescit. Sic quaerens a passionibus temperare carna-
libus, ut nequaquam velit dolores necessarios sustinere, sine quibus desideria spiritus nequit
possidere, absque castigatione carnis castimoniam corporis desiderans optinere, si-
ne vigiliarum labore cordis acquirere puritatem, cum requie carnis spiritalibus exuberare
virtutibus, absque ullius exasperatione convicii patientiae gratiam possidere, humilitatem
Christi sine honoris mundani exercere iactura, religionis simplicitatem cum saeculari
ambitione sectari, Christo cum hominum laude ac favore servire, districtionem veri-
tatis sine cuiuspiam vel tenui offensione proferre, postremo sic mavult futura conse-
qui bona, ut praesentia non amittat. Quae voluntas numquam nos ad perfectionem faceret per-
venire, sed in tepore quodam taeterrimo collocaret, talesque faceret, quales illi sunt qui in apoca-
lypsi increpatione domini castigantur: Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. Utinam
frigidus esses aut calidus. Nunc autem tepidus es, et incipiam te vomere ex ore meo. Nisi hunc tepi-
dissimum statum altrinsecus haec insurgentia bella disrumperent. Nam cum famulantes
huic voluntati nostrae ad hanc remissionem voluerimus nosmet ipsos paululum relaxa-
re, confestim aculei carnis insurgunt, suisque nos vitiis et passionibus sauciantes nequaquam
in illa qua delectamur puritatis qualitate stare permittunt, atque ad illam quam horremus
frigidam voluptatum plenam [...]tibus pertrahunt viam. Rursus si spiritus fervore succensi
opera carnis volentes extinguere, sine ullo respectu fragilitatis humanae totos
nosmet ipsos temptaverimus ad inmoderata virtutum studia cordis elatione conferre

inpellans inbecillitas carnis ab illa reprehensibili nimietate spiritum reuocat ac retar
dat. et ita fit ut utraque concupiscentia tali eluctatione alterna sibimet repugnante.
animae uoluntas quae nec totam se carnalibus dare. nec uirtutum uult laboribus de
sudare. quodam iusto moderamine temperetur. Dum haec inter utramque contentio illam pernicio
siorem excludens animae uoluntatem. ut quandam aequitatis libram in statera nostri corporis col
locatam. quae spiritus carnisque confinia iusto discernit examine. nec adeo rursus mentem
spiritus ardore succensam. nec ad leua carnem uitiorum aculeis praeponderare permit
tens. Dumque haec pugna cotidianis diebus utiliter exagitatur in nobis. ad illud quartum
quod nolumus salubriter uenire conpellimur. ut puritatem cordis non otio nec securi
tate. sed iugi sudore et contritione spiritus adquiramus. castitatemque carnis distric
tis ieiuniis. fame. siti. ac uigilantia retentemus. directionem etiam cordis. lec
tione. uigiliis. oratione continentia et solitudinis squalore capiamus. patientiam
tribulationum exercitiis retentemus. cum blasphemiis et obprobriorum saturitate
nostro seruiamus auctori. ueritatem cum inuidia mundi huius et inimicitiis si necesse
fuerit exequamur. Et tali collectatione in nostro corpore militante protectis nobis ab hac
ignaua securitate. atque ad ipsum quem nolumus laborem ac uirtutum studia prouocatis.
aequitas optime media retentetur. et tepidum nostrae uoluntatis arbitrium. hinc spiritus
feruor. illinc carnis gelidissimus rigor moderatissimo calore contemperent.
ac neque ad effrenata uitia mentem concupiscentia carnis trahi. concupiscentia spiritus sinat. nec rur
sus ad uirtutum inrationabiles adpetitus fragilitas carnis spiritum patiatur extolli.
ne ut inde omnigenum pullulent fomites uitiorum. et hinc elatio morbi princi
palis emergens telo nos superbiae grauiore confodiat. Sed horum pugnae aequi ponderis
libratio iusta succedens sanam et moderatam inter utraque uirtutum reseruet uiam.
itinere regio docens militem Christi semper incedere. atque ita fiet. ut cum pro tepore
huius quam diximus ignauissimae uoluntatis propensius mens ad desideria carnis
fuerit deuoluta. spiritus concupiscentia refrenetur. nequaquam eo uitiis adquiescen
te terrenis. rursusque si inmoderato feruore. per excessum cordis ad inpossibilia fue
rit spiritus noster et inconsiderata praeceptus. infirmitate carnis. ad iustum retrahatur examen.
et transcendens uoluntatis nostrae tepidissimum statum commodissima temperie. pla
noque tramite. cum sudoris industria uiam perfectionis incedat. Simile quid etiam
in illius turris extructione legimus a domino dispensatum in libro geneseos. ubi
linguarum repente oborta confusio sacrilegos ausus hominum nefandosque con
pescuit. Permansisset enim etiam ibi aduersus dominum immo aduersus eos qui diui
nam eius adtemptare ceperant maiestatem sensus noxius. nisi eos dispensatione
dei repugnans inter se diuersitas linguae. per dissonantiam uocis in meliorem sta

tū pficere cōpulisset. 7 quos ad excidiū sui animauerat ꝑniciosa consensio
ad salutē reuocasset bona utilisq; discordia. incipientes scił humanā fra
gilitatē intercedente diuisione sentire. quā ꝑnariā conspiratione elati
xiii antea nesciebant. Intantū uero utilis nob ex hui9 pugnę diūsitate cuncta
tio nascit̃ 7 salutaris ex hac ēcertatione dilatio. ut resistente soliditate
corporea dū ab eoꝝ effectu quę neqt̃ mente ēcepim9 retardam̃. ñ nūquā
in meliorē statū seu penitudine subsequente. seu emdatione qdā. quę
solet ꝑcrastinatione opis 7 recogitatione īteruenientē descendere corri
gam̃. Deīq; hos quos intelligim9 ad uoluntatū suarū desideria ꝑficienda
nullo carnis obstaculo retardari. demones scił ac spūales nequicias et qđē
cū sint de eminentiore anglorū ordine ueluti detestabiliores ēē homi
nib9 contēplam̃. eo qđ possibilitate eoꝝ desideriis adiacente. id qđ neqt̃
semel ēceperint. īreuocabili malo ꝑficere. ñ morent̃. q̃ sic ē anim9 eoꝝ
uelox ad excogitandū. sic ad ꝑficiendū ꝑniꝯ 7 absoluta substantia.
dūq; subpeditat eis ꝑna facilitas ea quę uoluerint ꝑagendi. conceptū
xiiii malū nulla īteedens deliberatio salutaris emdat. Spūalis nāq; substan
tia ne culla carnis soliditate deuincta. ut excusationē exortę ī sese ꝑ
uę ñ recipit uoluntatis. ita ueniā malignitatis excludit. q̃ nulla quē
admodū nō ad peccandū īpugnatione carnis extrinsec9 lacessita est.
sed uicio solius malę uoluntatis accensa. 7 ob hoc sine uenia peccatū 7
languor sine remedio ē. Sic enī nulla t̃rena sollicitante matia corruit.
ita ne indulgentiā quidē. aut locū potest penitudinis obtinere. qbus
ex rebus euident̃ colligit̃. qđ non solū noxia ñ sit hęc. quę ēt̃ se inuicē sus
citat̃ in nob carnis sp̄sq; contentio. uerū etiā multā nob ēferat utili
xv tatem. Primo qđ desidias ac neglegentias nr̄as stati arguit. 7 ut qdā dili
gentissim9 pedagogus a districtionis 7 disciplinæ linea. nūquā nos deui
are ēcedens. si paululū quid securitas nr̄a mensurā ēgruę seueritatis
excesserit. flagellis incentiuorū stimulat ēfesti. 7 increpat. atq; ad cō
petentē reuocat parcitatē. Scđo qđ ꝑcastimonię ac puritatis integri
tate. cū di grā ēcedente. ita nos longo tēpore genitali pollutiōe uide
rim9 inmunē. ut ne ipsa quidē simplici cōmotione carnis. ulterius
nos inquietandos ēē credam9. 7 ꝑ hoc uelut qui ñ gestem9 corruptelā
carnis. ī secretis ēscientię nr̄ę fuerim9 elati. suo nō rursū quāuis quie
to ac simplici uisitans fluxu. humiliat ac retundit. nosq; homines
ēē stimulis suis admonet. Quodā̄m enī cū ınceteris generibus uiciorū

et quidem grauioribus magisque noxiis indifferenter soleamus incurrere. nec
tam facile in eas compungamur admissos. In hoc peculiari humiliatur conscientia
nostra. per quam hanc illusionem neglectarum quoque passionum recordatione morde
tur. euidenter intelligens inmundam se factam naturalibus incentiuis. quae cum
esset inmundior spiritalibus uiciis ignorabat. et recurrens protinus ad emendati
onem anterioris ignauiae commonetur. nec super successibus praeteritae puritatis
debere confidere quam se perspicit pusillum quid declinantem a domino perdidisse.
nec posse huius purificationis donum nisi per solius dei gratiam possideri. docentibus
nos quodammodo ipsius rei experimentis. ut si integritatem cordis perpetuo consequi
xvi delectamur. humilitatis studeamus uirtutem iugiter obtinere. Huius ergo pu
ritatis elationem perniciosiorem futuram cunctis sceleribus atque flagitiis
et ob hanc nichil nos emolumenti consecuturos. pro qualibet castitatis inte
gritate. testes sunt illae uirtutes quarum superius fecimus mentionem. quae
cum nullas huiusmodi titillationes carnis habuisse credantur. ob solam
cordis elationem perpetua ruina de illa sublimi caelestique statione de
iectae sint. Essemus itaque penitus absque remedio tepidi utpote non haben
tes indicem neglegentiae nostrae uel in corpore nostro uel in scientiis propriis insiden
tem. nec studeremus ad perfectionis umquam peruenire feruorem. sed ne frugali
tatis quidem districtionem uel continentiae teneremus. nisi nos haec titillatio
carnis increscens humiliaret atque retunderet. et aduersus spiritalium quoque
xvii uiciorum purgationem sollicitos redderet et intentos. Dehinc in his
qui spadones sunt corpore idcirco hunc animi teporem plerumque inesse
deprehendimus. quae uelut absoluti ab hac necessitate carnali nec labore
continentiae corporalis nec contritione cordis se existimant indigere. et hac secu
ritate resoluti numquam perfectionem cordis. sed ne spiritalium quidem uitiorum purgati
onem uel quaerere in ueritate uel possidere festinant. Qui status a carnali qualitate disce
dens efficitur animalis. qui est procul dubio deterior gradus. Ipse est enim qui de frigido ad
xviii tepidum transiens. detestabilior domini uoce signatur. Germanus De utilitate
eluctationis quae inter carnem ac spiritum suscitatur quantum uidetur nobis euidenter expressum
est. ita ut eam ipsi quodammodo manibus nostris palpabilem factam esse credamus. Et idcirco
hanc quoque rationem similiter nobis cupimus aperiri. quid inter sit inter carnalem et anima
xviiii lem uirum. uel quemadmodum animalis carnali possit esse deterior. Danihel Se
cundum definitionem scripturae tres sunt animarum status. primus carnalis. secundus
animalis. tercius spiritalis. quos in apostolo ita legimus designari. Nam de carnali dicitur
Lac uobis potum dedi non escam. necdum enim poteratis. sed nec adhuc quidem potestis. Adhuc enim

estis carnales. Et itẽ. Ubi enĩ ẽ ĩt uos zelus 7 ɔtentio nonne carnales estis.
De animali qq; talit̃ cõmemorat. Animalis aũ hõ ñ pcipit ea que sũt sps di. stul
ticia enĩ ẽ illi. De spũali ũ. Spũalis aũ examinat oĩa. ipse aũ a nemine diiu
dicat̃. Et itẽ. Uos qui spũales estis. instruite eos qui eiusmodi sũt. ĩ spũ lenitatis. Itaq;
festinandũ nob est. ut cũ renuntiantes desierimus ẽe carnales. id ẽ ascetariũ cepi
mus ɔuersatiõe seiungi. 7 ab illa manifesta carnis pollutiõe cessare. spũalẽ statũ
protinus apphendere tota uirtute nitam̃. ne forte blandientes nob. qđ uidem̃
sedm̃ exteriorẽ hominẽ. huic renuntiasse mundo. t carnaliũ deseruisse ɔta
gia. tamq̃m q̃ summã phoc pfectiõis apphenderimus. remissiores deinceps erga
emundationẽ cetarũ passionũ lentioresq; reddam̃. 7 ĩt utq; detenti. gdũ
spũalis pfectus asseq̃ neq̃amus. existimantes ad pfectionẽ nob habunde
sufficẽ. qđ ex teriore homine uideam̃ de ɔuersatione mundi hui ac
uoluptatibus se gregati. t qđ inmunes simus a corruptela 7 cõmixtione car
nali. 7 ita ĩuen ti ĩ illo tepido statu q̃ teterrimus iudicat̃ euom̃dos ex ore dñi
sedm̃ eius sententiã nouerimus. ita dicentis. Utinã calidus esses aut frigidus. nc̃
aũ tepidus es. 7 ĩcipiã te euomere ex ore meo. Nec ĩmerito eos dñs quos iã re
cepat ĩ uiscerib caritatis nox ie tepefactos. cũ quadã ɔuulsione pectoris sui
euomendos ẽe pnuntiat. q cũ salutarẽ quodam̃ ei potuissent pbere sub
stantiã. auelli ab eius uiscerib maluerunt. tanto deteriores effecti illis q nũq̃m
ori dñico illati sũt cibis. q̃nto id qđ nausia ɔpellente piciimus odibilius detestam̃.
Quicq̃d enĩ frigidũ ẽ etiã ore nr̃o susceptũ uertit̃ in calorẽ. 7 salutifera suaui
tate pcipit̃. Quod aũ semel uicio pnitiosi teporis abiectũ ẽ. ñ dicã labiis admo
uere. sed etiã eminus intueri sine ĩgenti horrore ñ possum. Rectissime ğ pnun
tiat̃ ẽe detior. quia facilius ad salutarẽ ɔuersationẽ. ac pfectionis fastigiũ. car
nalis siquidẽ secularis. t gentilis accedet. quã is q pfessus monachũ nec tamen
pfectiõis arripiens sedm̃ regulã discipline ab illo semel spũalis feruoris igne discessit.
Ille naq; corporalib saltẽ uiciis humiliat. atq; ĩmundũ se sentiens ɔtagione car
nali. ad fontẽ uere purificationis atq; pfec tionis culm̃ quandoq; ɔpunct ac
curret. 7 horrescens illũ ĩ quo ẽ ĩfidelitatis gelidissimũ statũ. sps ardore succensus.
ad pfectionẽ facilius euolabit. Nã q semel ut diximus tepido exorsus initio monachi
cepit abuti uocabulo. nec tam̃ humilitate ac feruore q̃ debuit ĩt hui pfessionis
arripuit. infectus semel hac miserabili lue. 7 ĩ ea q̃dãmodo resolut. nec ex sese ul
terius pfecta sapere. nec alter potit monitis erudiri. Dic enĩ ĩ corde suo sedm̃ illã dñi
sententiã. quia diues sũ 7 locuples. 7 nullius egeo. Cui illud quoq; qđ subsequit̃. con
sequent aptabit̃. Tu aũ es miser 7 miserabilis. 7 pauper & cecus. 7 nudus. in eo fact

etiam seculari deterior. quod nec miserum se, nec cecum ac nudum, aut emendatione dignum, ut egere monitis alicuius aut institutione cognoscit. Et ob hoc nec exhortationem quidem ullam verbi salutaris admittit. non intelligens ipso se monachi nomine pregravari, ac deprimi opinione cunctorum, qua dum creditur ab omnibus sanctus, et velut dei famulus colitur, necesse est ut in futuro vehementiori iudicio peneque subdatur. Postremo quod diutius immoramur in his que nobis experimento comperta sunt ac probata, frequenter enim vidimus de frigidis atque carnalibus, id est de secularibus ac paganis, ad spiritualem pervenisse fervorem; de tepidis atque animalibus omnino non vidimus. Quos etiam per prophetam ita legimus dominum detestari, ut spiritualibus viris atque doctoribus precipiatur, ut ab eis docendis monendisque discedant, et nequaquam velut in sterili atque infructuosa terra noxiisque sentibus occupata semen verbi salutaris impendant; sed ut contempnentes eam novam potius excolant terram, id est erga paganos ac seculares omnem doctrine culturam ac verbi transferant salutaris instantiam. Quod ita legitur. Hec dicit dominus viro Iuda et habitatori Ierusalem. Novate vobis novale, et nolite serere super spinas.

xviiii De hinc quod pudet dicere ita plerosque abrenuntiasse conspicimus, ut nichil amplius immutasse de anterioribus viciis ac moribus conprobentur, nisi ordinem tantummodo atque habitum secularem. Nam et acquirere pecunias gestiunt, quas nec antea possederunt, vel certe quas habuerant retinere non desinunt. aut quod est lugubrius etiam amplificare desiderant. sub hoc pretextu, quod famulos suos vel inde semper fratres alere se debere iustum esse contendant, vel certe sub obtentu congregandi cenobii reservant, quem velut abbates instituere se posse presumunt. Qui si in veritate viam perfectionis inquirerent, hoc potius tota virtute niterentur perficere, ut scilicet eruti non solum pecuniis, verum etiam affectionibus pristinis et distentionibus universis, semet ipsos singulares ac nudos ita sub seniorum imperio collocarent, ut curam non modo aliorum nullam, sed ne sui quidem gererent. E contrario autem evenit, ut dum fratribus preesse festinant, numquam senioribus ipsi subiciantur, et a superbia inchoantes, dum alios instituere cupiunt, nec discere ipsi nec agere ea que sunt docenda mereantur. Quos necesse est ut secundum salvatoris sententiam ceci duces cecorum effecti pariter in foveam cadant. Cuius superbie licet unum sit genus, duplex tamen eius est species. una que sobrietatem gravitatemque iugiter imitatur. alia que effrenata libertate in cachinnos fatuos risusque dissolvitur. Et illa quidem taciturnitate congaudet. hec vero dedignatur silentio cohartari, nec confunditur passim proloqui etiam res incongruas et ineptas, dum erubescit vel inferior ceteris vel indoctior iudicari. Alia ob elationem clericatus ambit officium. alia despicit, ut pote iudicans illud aut dignitati pristine aut vite ac natalium suorum meritis incongruum vel indignum. Quarumque deterior pronuntianda sit, unusquisque discutiat ac perpendat examen. Unum sane atque idem inobedi

entię genꝰ ÷ t ppt opatiois istantia. t ppt o en desidiu. senori uiolare mandatu. tiq;
dispendiosu ÷ psono. qm puigilantia monasterii statuta euellere. Tantu deiq; ÷ abbi
insire pceptu. ut legat. qntu si ctepnat ut dormiat. nec aliud qi supbię fomes ÷ pieiunio
frem qm prefectione neglige. n qd pniciosiora 7 a remediis longinqora struicia. q sub spe
uirtutu 7 imagne spualiu reru uident emge. qm illa q ex apto p carnali uoluptate
gignunt. hi u uel pala expositi ac manifesti languore 7 arguunt comin 7 sanant. illa
u du sub ptextu uirtutu tegunt. icurata pdurant. 7 decepto q sq; piculosi facuit ac despe
xx rati egrotare. Na illud ridiculu qd ht expmt qd nnullos pillu pme renuntiatiois ar
dore q rē familiare t opes plurima ac militia scti relinqnte. semetipso ad monastia
ctulerit. tanto enim studio i his q penit abscidi n possut 7 q nequit i hordine n habi qm
ui parua uiliaq; sint ee deuicto. ut hor cura pstinaru oiu facultatu super passione. qb
pfecto n magno ope pdit maiore ope ac substantia ctepsisse. q affect earu ob qs ille ctenen
de stire parua atq; exigua transtuler. Na uiciu cupiditati 7 auaricię qd erga spes pti
osas exerce n possunt. circa uiliore matia retinente. n abscidisse sed comutasse se pbat
pstina passione Na nimia deuincti diligentia erga cura psiathi. sportellę. sagelli mtę.
codici. aliaq; similiu reru quaui uilissimar u eadeeam qntea libidine detinent. ut
etia tanta emulatione custodiut atq; defendt. ut p ipsis aduersus frem comoueri eos 7 qd
ē t pi etia litigare n pudeat. In qb adhuc egtudine cupiditati pstinę laboranteis, hec ead
qus corpori possidē monach ut necesta cogt scdm numu msuraq; comune nsr habe cten
ti. I hi qq; sui cordis auaritia designante. t cu ea qb uti necesse ÷ ppensi studet habe qm ceti
tercedente diligentię modu. peculiari ea attentiq; custodiunt. 7 ab alior ctrectatione
defendt q uniusis frib debet ee comunia. Quasi u differentia tantu in metallor 7 n ipsa
passio cupiditatis habeat ingra. 7 p reb q de magnis uasei n liceat. puilioribi u hipsu
fecisse sine culpa sit. Et n idcirco pciosiore abiecerim matias. ut facili discerem uilio
res contenere. Quid u differt utruqs ptbatione cupiditatis erga ope amplas. atq mag
nifica an erga uiliore exerceat spes. n qd meo rephensibilior iudicand ÷ qd q maxima
spreuit minimi obliget. Ideoq; pfectione cordis abrenuntiatio ista n obtinet. q cu
censu habeat paupi. n abiee diuitis uoluntate. Explic coll abb danihel. Incipiunt
capitula coll serapionis de viii. uiciis principalib. Primu cap Tratio abba
Aduent nr ad abbis serapionis cella 7 iqsitio de genib 7 ipugnatioe uicior. ii Nar
tis serapion. iii De duob genib uicior 7 efficientia eor qdripta. iiii Recapitulatio
de castrimrgię 7 fornic passioe. 7 curat earu v Quom dns sol absq; peccato tēptat sit.
vi De ratioe tēptatiois q a diabolo appetit ÷ vii De csumatioe cenodoxię 7 supbię sine
ministio corpolali viii De filargiria qd extr nata sit. 7 qd i e sit. i t ipsa 7 naturalia uic.
viiii De ira atq; tristicia qd itr accidentia pleruq; iueniant. x De vi. uicior ecordia. 7

duorum abel dissidentium cognatione. xi De origine et qualitate uniuscuiusque uitii. xii Quomodo sit uitanda ceno-
doxia. xiii De uaria oppugnatione omnium uitiorum. xiiii De instituendo aduersum uitia certamine secundum
ipsorum infestationem. xv Nihil nos posse aduersum uitia sine auxilio dei. nec debere nos in eorum extolli uictoria.
xvi De significatione vii gentium quarum uirtus ac[...]cepta terra, et quare alibi vii. alibi multe dicantur.
xvii Responsio quomodo secundum viii uitia viii gentium [...]um numerus impleatur. alibi multe gentes dicantur.
xviiii Cur una quaedam gens deserit. vii iubeantur extingui. xx De natura castrimargie. ad similitudinem
aquile comparata. xxi De perseuerantia castrimargie aduersus philosophos disputata. xxii Cur
abrahe predixerit deus x gentes expugnandas a populo israhel. xxiii Quomodo nobis utile uitiorum terram
possidere. xxiiii Quod terre de quibus expulsi sunt populi cananeorum sem semini fuerint deputate. xxv
Testimonia diuersa super significatione viii uitiorum. xxvi Quod deuicta passione gule inpendien-
dus sit labor ad uirtutes ceteras obtinendas. xxvii Quod non idem ordo preliorum sit qui ponitur in catalo-
.I. cap IN ILLO CETU De viii uiciis principalibus. go uitiorum. Explicit cap.

antiquissimorum senum. fuit uir nomine serapion. ad primae gratia discretionis ornatus. cuius colla-
tionem operepretium reor litteris tradere. Ambientibus enim nobis. ut de inpugnatione uitiorum aliquid
.II. disputaret. quibus origine eorum et cause manifestius panderentur. ita exorsus est. Octo sunt
uitia principalia. que humanum infestant genus. id est primum castrimargia. quod sonat uen-
tris ingluuiem. secundum fornicatio. tertium philargiria. id est auaritia. siue amor pecu-
nie. Quartum ira. Quintum tristicia. Sextum accidia id est anxietas. seu tedium cordis.
III septimum cenodoxia. id est iactantia seu uana gloria. Octauum superbia. Horum igitur uitiorum genera sunt duo.
Aut enim naturalia sunt ut castrimargia. aut extra naturam ut philargiria. Efficientia uero
quadripertita est. quaedam enim sine actione carnis consummari non possunt. ut est castrimargia.
et fornicatio. quaedam uero etiam sine ulla corporis actione conplentur. ut est superbia et cenodoxia.
Nonnulla commotionis sue causas extrinsecus capiunt. ut est philargiria et ira. Alia uero intestinis
IIII motibus excitantur. ut est accidia atque tristicia. Et ut haec eadem non solum disputatione quantum
possumus. quamuis breuiter. sed etiam scripturarum testimoniis manifestiora reddamus.
castrimargia et fornicatio cum naturaliter nobis insint. iam nonnumquam etiam sine ullo animi incita-
mento solius instigatione ac pruritu carnis oriuntur. materiam tamen ut consummentur egent extrinsecus.
et ita in effectum corporali actione perueniunt. Unusquisque enim temptatur a propria concupiscentia.
deinde concupiscentia cum fuerit concepta. parit peccatum. peccatum uero cum fuerit consummatum ge-
nerat mortem. Nam nec primus adam per castrimargiam decipi potuit. nisi esce materiam habens in promptu
abusus ea fuisset illicite. Nec secundus sine cuiusdam materie illicitatione temptatur cum dicitur ei. Si filius
dei es dic ut lapides isti panes fiant. Fornicatio quoque quod non nisi per corpus efficiatur omnibus
patet. ita de hoc spiritu dicente domino ad beatum iob. et uirtus eius in lumbis eius. et potestas
eius super umbilicum uentris eius. Idcircoque haec specialiter duo. que ministerio carnis
explentur. extra illam spiritalem animae curam egent peculiari etiam continentia corporali.

Siquidem ad retundendos horum stimulos non sufficit sola mentis intentio. ut nonnumquam solet aduersus
iram seu tristiciam. ceterasque fieri passiones quas etiam sine ulla carnis afflictione sola nouit ex
pugnare mentis industria. nisi etiam castigatio corporalis accesserit. que ieiuniis uigiliis
et operis exercitione perficitur. hisque fuerit re motio localis adiuncta. quia sicut ab horum uicio
id est anime et corporis generantur. ita superari nisi utriusque labore non possunt. Et
licet beatus apostolus omnia uicia generaliter pronuntiauerit esse carnalia. siquidem inimicicias et iram
atque hereses. inter cetera carnis opera numerauerit. nos tamen ad illorum curationes atque na
turas diligentius colligendas duplici ea diuisione distinguimus. Nam ex his quedam
dicimus esse carnalia. quedam uero spiritalia. Et illa quidem carnalia. que specialiter ad fomi
tem sensumque pertinent carnis. quibus illa delectatur ac pascitur. ut etiam quietas interdum mentes inuitasque
eas nonnumquam pertrahat ad sue uoluntatis assensum. de quibus beatus apostolus. in quibus ait et nos omnes
aliquando conuersati sumus in desideriis carnis nostre facientes uoluntatem carnis et cogitationum
et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Spiritalia uero dicimus que instinctu anime solius orta non solum nichil
uoluptatis conferunt carni sed etiam grauissimis eam languoribus afficientia miserrime
iocunditatis pastu animam tantum nutriunt egrotantem. Et idcirco hec quidem simplici
cordis indigent medicina. que autem carnalia sunt nisi duplici quemadmodum diximus ad
sanitatem curatione perueniunt. Unde puritati studentibus plurimum confert
ut harum carnalium passionum ipsas materias sibi primitus subtrahant. qui
bus potest uel occasio uel recordatio earundem passionum egrotanti adhuc
anime generari. Necesse est enim ut morbo duplici duplex adhibeatur curatio.
Nam corpori ne concupiscentia in effectum temptet prorumpere. neccessario
effigies et materia illiciens subtrahenda est. et anime nichilominus ne eam uel
etiam cogitatione concipiat attentior meditatio scripturarum et sollicitu
do peruigil ac remotio solitudinis utiliter apponenda. In ceteris autem uiciis hu
mana consortia nichil obsunt quin immo etiam plurimum conferunt his
qui carere eis in ueritate desiderant. quia frequentia hominum magis
arguuntur. et dum lacessita crebrius manifestantur. celeri medicina perueniunt
ad salutem. Ideoque dominus noster Iesus Christus cum apostoli pronuntietur sententia temptatus fu
isse per omnia secundum similitudinem nostram. dicitur tamen absque peccato. id est absque
huius passionis contagio. nequaquam sensit aculeos concupiscentie carnalis exceptus. a
quibus nos necesse est etiam ignorantes inuitosque compungi. quippe cui nulla intercederat similitudo
seminationis et conceptionis humane. ita ratione conceptus eius archangelo nuntiante. Spiritus sanctus
superueniet in te. et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod in te nascetur sanctum uocabitur
filius dei.
VI In illis namque passionibus etiam ipse temptari debuit incorruptam imaginem dei ac simili
tudinem possidens. in quibus et Adam temptatus est cum adhuc in illa inuiolata dei imagine perduraret. hoc est

gastrimargia . cenodoxia . superbia . non in quibus post praevaricationem
mandati imaginem dei ac similitudinem violata . suo iam vitio devo
lutus involvitur . Gastrimargia namque est . qua indicti ligni praesumit
edulium . cenodoxia . qua dicitur aperientur oculi vestri . superbia . qua dicitur . eritis sicut dii
scientes bonum et malum . In his ergo tribus vitiis . etiam dominum salvatorem legimus
fuisse temptatum . gastrimargia . cum dicitur ei a diabolo . dic ut lapides isti
panes fiant . cenodoxia . si filius dei es mitte te deorsum . superbia . cum ostendens
illi omnia regna mundi et eorum gloriam dicit . haec tibi dabo si cadens adoraveris me .
ut iisdem quibus ille temptationum lineis appetitur . nos quoque quemadmodum temptatorem
vincere debemus . suo doceret exemplo . Idoque et ille adam dicitur et iste adam . ille primus
ad ruinam et mortem . hic primus ad resurrectionem et vitam . Per illum omne genus hominum
condempnatur . per istum omne genus liberatur . Ille de rudi atque intacta fingitur terra . hic
de maria virgine procreatur . Huic ergo licet suscipere eum temptationes oportuit . ita ex
cedere necessarium non fuit . Nec enim qui gastrimargiam vicerat . poterat fornicatione
temptari . quae ex illius habundantia ac radice procedit . quam nec ille qui deceperat primus adam
fuisset elisus . non ante genitrice eius passionem . deceptus illecebris diaboli rece
pisset . et ob hoc filius dei non absolute in carne peccati venisse dicitur . sed in similitu
dine carnis peccati . quia cum esset in eo vera caro . manducans scilicet et bibens et dor
miens . clavorum quoque confixionem in veritate suscipiens . peccatum eius quod praevaricatione
contraxerat verum non habuit . sed imaginarium . Non enim igneos aculeos concupiscentiae
carnalis expertus est . qui etiam nolentibus nobis . natura iam administrante consurgunt .
sed huius quandam similitudinem naturae participando suscepit . Nam cum omnia quae officiis nostris
sunt in veritate compleret . et universas infirmitates gestaret humanas . consequenter
hunc quoque passionum putatur esse subiacere . ut per has infirmitates etiam in his eum
tantummodo vitiis diabolus temptaret . in quibus et illum primum deceperat . conitiens hunc quoque
velut hominem similiter in ceteris illudendum . si eum illis quibus priorem deiecerat
sensisset elisum . Verum ei secundum iam morbum . qui de radice principalis vitii pullularat .
primo certamine confutatus inferre non potuit . Videbat enim nullatenus eum initialem
causam huius egritudinis suscepisse . eratque superfluum sperari ab eo fructum peccati .
cuius eum semina vel radices nullomodo recepisse cernebat . Licet secundum lucam qui postre
ma temptatione illam ponit in qua dicitur . si filius dei es mitte te deorsum . haec superbiae passio
possit intellegi ita . ut illa superior quam matheus tertiam ponit in qua iuxta praedictum
lucam evangelistam . omnia ei regna mundi in puncto temporis ostendens
diabolus repromittit . accipiatur passio filargiriae . quod scilicet castrimargiae victo
ria iam hac passione eum temptare non praevalens . ad filargiriam transierit . quam

radicē ēē omnū maloꝝ nouat. Inq̄ ictum supat. nullū ei uitiū ex hiis q̄ seque
bant̄ eā ausus ingereret. qppe q̄ nouerat decē radice ac fomite pullulare.
ad extremā supbię transilierit passionē. q̄ nouat etiā pfectos q̄sq; deuictꝭ
omnib; uitiis posse pulsari. q̄ etiā ut se ipsū cū eēt lucifer ut cū plures alios
absq; ullo īcitamto pcedentiū passionū de cęlestib; meminerat corruisse.
Iuxta hunc ḡ quē pdixim ordinē q̄ ab euuangelista luca describit. etiam
ipsa illicitatio 7 figura teptationū qb; ut illū pmū ut istū scdm adam
callidissim aggredit̄ inuniē elegantissime ɔgruit. Illi nanq; dic aperient̄
oculi uri. huic ostendit omnia regna mundi & glām eoꝝ. Ibi dic eritis sic dii.
VII hic si filiꝰ di es. Et ut deficientius cęterarū qq passionū q̄rū narrationem
intercide nos expositio gastrimargię ut dnice teptationis necessario
copul eodē q̄ pposueram ordine disseram. cenodoxia atq; supbia etiā sine
ullo ɔsūmari solent ministerio corporali. Inq̄ n egent actione carnali.
q̄ pcohibentia 7 uoluntate sola ɔq̄rendę laudis & humanę glę c̄sequendę
abunde ruinā genant aię captiuatę. Aut quē effectū habuit corpo
rale pdicti luciferi illꝰ antiq̄ supbia. n qd eā tantum aio 7 cogitati
one ɔcepit. Ita ppheta comemorante q̄ dicebas ī corde tuo ī celū ɔscendā.
sup astra di ponā soliū meū. ascendā sup altitudinē nubiū. ero similis altissi
mo. q sic huiꝰ supbię neminē habuit incentorē. ita ei ɔsūmationē c̄minis
7 ruinę q; ppetuę cogitatio sola pfecit. 7 qdē eū affectate tirannidis nulla fuerunt
VIII Filargiria 7 ita licet n sint uniꝰ naturę. nā pore ext̄ natura sopa obsecuta.
ē. sequens ū originale uidet̄ in nob seminariū possidere. simili tam oriuntur
m̄ extrinsecus siqdē causas comotionis plerūq; ɔcipiunt. Et n frequenter hi q̄
adhuc infirmiores st ut irritatione t instinctu ɔrunda. ī hec se corruisse uitia
c̄querunt. ac pcipitatos se ut ad irac undiā t ad filargiriā alioꝝ puocatione
causant. Qd aut̄ ext̄ natura sit filar giria hinc liqdo pudet. q nec originale
pbat̄ in nob habē pncipiū. nec de materia ēcipit̄ q ptingit ad animę t carnis
participatione uiteq; substantiā. Nihil n ad usū ac necessitatē natę comunis.
pt escā cotidianā ac potū certū ē puenire. Reliquę ū uniuse matię q̄ntolib&
studio atq; amore seruent̄. alienę tam ab humana indigentia etiā usu uitę
ipsiꝰ appbant̄. Ideoq; hoc uelut ext̄ natura existens n n tepidos ac male fundatos
monachos pulsat. q aut̄ naturalia st etiā pbatissimos monachoꝝ 7 qdē ī solitu
dine comorantes attęptare n desinunt. 7 ītntū hoc uerissimū cōpbat̄. ut etiā
gentes n nullas ab hac passione id ē filargirię libas omīmodis agnoscamus.
q nequaq̄m uitii huiꝰ egritudine usu 7 ɔsuetudine receper. Illū qq pore mundū q̄

ante diluvium fuit, durissime concupiscentie huius et egritudinis rabiem credimus
ignorasse. Que etiam in uno quoque nostrum recte abrenuntiante sine ullo labore
probatur extingui, cum scilicet universis suis facultatibus abiectis ita expetierit coeno
bii disciplinam, ut ex eis ne unum quidem denarium sibimet superesse patiatur. Cuius rei
testes multa hominum milia possumus invenire, qui submonito brevissimo disper
sis omnibus substantiis suis ita hanc eradicaverunt passionem, ut ne tenuiter quidem
ab ea pulsentur ulterius, nihilominus omni tempore contra castrimargiam pugnantes, et
nisi ingenti circumspectione cordis et abstinentia corporis dimicarent, securi esse
VIIII non possent. Tristicia et accidia nulla quemadmodum superiora diximus accedente ex
trinsecus provocatione generari solent. Nam solitarios quoque et in heremo constitutos nul
liusque humano commixtos consortio frequenter atque amarissime vexare noscuntur.
Quod esse verissimum quisque fuerit in solitudine commoratus et pugnas hominis interioris ex
perti ipsis experimentis perfacile comprobabit. X Hec igitur VIII vitia licet diversos ortus ac dissi
miles efficientias habeant, VI tamen priora, id est castrimargia, fornicatio, filar
giria, ira, tristicia, accidia quadam inter se cognatione et ut ita dixerim concatenati
one conexa sunt, ita ut prioris exuberantia sequentis efficiatur exordium. Nam de habun
dantia castrimargie fornicationem, de fornicatione filargiriam, de filargiria
iram, de ira tristiciam, de tristicia accidiam necesse est pullulare. Ideoque simili contra hec modo
atque eadem ratione pugnandum est, et a precedentibus semper adversus sequentes oportet
nos inire certamina. Facilius enim cuiuslibet arboris noxia latitudo ac proceritas exa
rescet, si ante radices eius quibus innititur nudate fuerint vel succise, et infestantes humores
aquarum continuo siccabuntur, cum generator earum fons ac profluentes vene sollerti in
dustria fuerint obturate. Quam ob rem ut accidia vincatur, antea superanda tristi
cia est. Ut tristicia propellatur, ira prius est extrudenda. Ut extinguatur ira, filargiria
calcanda est. Ut evellatur filargiria, fornicatio conpescenda est. Ut fornicatio
subruatur, castrimargie est vitium castigandum. Residua vero duo id est cenodoxia et
superbia, que et ipsa similiter illa que de superioribus vitiis diximus ratione iunguntur, ita ut
incrementum prioris ortus efficiatur alterius. Cenodoxie enim exuberantia superbie fomitem parit. +
Sed ab illis VI prioribus vitiis penitus dissident nec simili cum eis societate foederantur.
Siquidem non solum nullam ex illis occasionem sue generationis accipiunt, sed etiam e contrario modo
atque ordine suscitantur. Nam illis evulsis hec vehementius fructificant et illorum morte
vivacius pullulant atque succrescunt. Unde etiam diverso modo ab his duobus vitiis in
pugnamur. In unumquodque enim illorum VI vitiorum incidimus cum a precedentibus eorum fuerimus
elisi, in hec vero duo victores et vel maxime post triumphos periclitamur incurrere. Omnia
igitur vitia quemadmodum incremento precedentium generantur, ita illorum deminutione

purgantur. Et hac ratione ut superbia possit explodi cenodoxia est prefocanda: et ita semper prioribus superatis sequentia conquiescent, et extinctione precedentium residue passiones absque labore marcescent. Et licet hec que prediximus viii. vitia, illa que commemoravimus ratione invicem sint conexa atque permixta, specialius tamen in quattuor coniugationes et copulas dividuntur. Castrimargie namque fornicatio peculiari consortio foederatur. Filargirie ira, tristicie acedia, cenodoxie superbia familiariter coniugatur.

vi. In tria genera dividitur vitium castrimargie

Et ut singillatim nunc de unius cuiusque vitii generibus disputemus, castrimargie genera sunt tria. Primum quod ad refectionem perurguet monachum ante horam statutam ac legitimam festinare. Secundum quod expletione ventris et quarumlibet escarum voracitate letatur. Tertium quod accuratiores ac delicatissimos desiderat cibos. Que tria non levi dispendio monachum feriunt, nisi ab omnibus istis pari studio atque observantia semetipsum expedire contenderit. Nam quemadmodum absolutio ieiunii ante horam canonicam nullatenus presumenda est, ita et ventris ingluvies et escarum sumptuosa atque exquisita preparatio similiter amputanda. Ex his namque tribus causis diverse ac pessime valetudines anime generantur. Nam de prima monasterii odium gignitur, atque exinde horror et intollerantia eiusdem crescit habitaculi, quam sine dubio mox discessio ac fuga velocissima subsequetur. De secunda igitur luxurie ac libidinis aculei suscitantur. Tertia etiam inextricabiles filargirie laqueos nectit cervicibus captivorum, nec aliquando monachum sinit perfecta Christi nuditate fundari. Cuius nobis passionis inesse vestigia isto quoque deprehendimus indicio, cum forte ad refectionem detenti ab aliquo fratrum, contenti non sumus eo sapore cibos sumere quo ab exhibente est datum, sed quod dulcia superfundi eis vel adici importuna atque effrenata poscimus libertate. Quod fieri penitus non oportet tribus de causis. Primo quia mens monachi semper debet in omni tollerantie ac patientie exercitatione versari, et secundum apostolum discere in quibus est sufficiens esse. Nullatenus enim poterit vel occulta vel maiora corporis desideria refrenare, qui semel degustatione modice insuavitatis offensus ne ad momentum quidem delicias gutturis sui valuerit castigare. Secundo quod nunquam evenit ut ad horam desit illa species que postulatur a nobis, et verecundiam necessitati vel frugalitati suscipientis inferimus, publicantes scilicet paupertatem eius quam soli deo cognitam esse maluerat. Tertio quod interdum sal et sapor ille quem nos adici poscimus aliis displicet, et invenimur iniuriam multis dum nostre gule ac desiderio satisfacere cupimus irrogare. Propter quod omnimodis hec in nobis est castiganda libertas.

Fornicatio

Fornicationis genera sunt tria. Primum quod commixtione sexus utriusque perficitur. Secundum absque femineo tactu, pro quo Her ~~presbiter arche~~ patriarche iude filius a domino percussus legitur, quod in scripturis sanctis inmunditia nuncupatur, super quo apostolus dicit autem innuptis et viduis: bonum est illis si sic manserint sicut et ego. Quod si se non continent

nubant. meli⁹ ē nube q̄m uri. Tertiū qđ animo ac mente ꝯcipit de q° dn̄s
ī euuanglio. q̄ uidit mulierē ad ꝯcupiscendū eā iā mechatus ē eā ī
corde suo. Que tria gen̄a beat⁹ apls̄ pari m̄ extinguenda pnuntians. morti
ficate igit mēbra q̄ s̄ sup trā. fornicationē. inmunditiā. libidinē. & cetā.
& item de duob; ad ephesios. fornicatio. & inmunditia nec noīet' in uob.
& iterū illud autē scitote qđ omis fornicator. aut īmund⁹. aut auar⁹.
qđ ē idolorū seruit⁹ n̄ habꝫ hereditatē ī regno xp̄i & dī. Que tria ut a nobis
pari obseruatione caueant̄. similis nos eorū a regno xp̄i atq; una detrꝫ
exclusio. Filargirię gen̄a s̄ tria. pmū qđ renuntiantes diuitiis ac faculta Filargiria
tib; suis n̄ sinit spoliari. Sedm̄ qđ ea q̄ a nob dispsa s̄. ł indigentib; distri
buta. resumē nos maiore cupiditate psuadꝫ. Tertiū. qđ ea q̄ ne antea
q̄dē possedim⁹ desidari ad q̄rine ꝯpellit. Ire gn̄a s̄ tria. Vnū qđ exardescit Ira
intrinsec⁹. qđ grece thimos dr. Aliud qđ in ūbū & opus effectūq; prūpit qđ orgi
nuncupat. De q̄b; apls. nc aut deponite igit & uos omīa irā. indignationēq;.
Teiū qđ n̄ utile efferuens ad horā digerit. s; p dies & tēpra reseruat. qđ mnis
dr. Que omia eq̄lit s̄ a nob horrore dāpnanda. Tristicię gn̄a s̄ duo. Vnū qđ Tristicia
ł iracundia desinente. ł de illato dāpno ac desidio ppedito cassatoq; ge
nerat. Aliud qđ de irrationabili mentis anxitate. seu desperatione descen
dit. Accidię gn̄a s̄. ii. unū qđ ad somnū pcipitat estuantes. aliud qđ cellā de Accidia
serere ac fugere cohortat. Cenodoxia licꝫ multiformis ac multiplex sit Cenodoxia
& in diūsas species diuidat. gn̄a tam̄ ei⁹ s̄. ii. pmū q° p carnalib; ac manifes
tis extollimr̄ reb;. sedm̄ q° p spūalib; & occultis desidio uanę laudis ifla
XII mam. Vna re tam̄ cenodoxia utilit ab incipientib; assumetur. ab his dū
taxat q̄ adhuc uitiis carnalib; instigant̄. ut uerbi grā si illo tēpre q° for
nicationis spū purgueāt mente ꝯcepint. ł sacerdotalis officii dignitatē
ł opinionē cunctorū q̄ sci & imaculati ēē credant. & ita se īmundos & ꝯcu
piscentię stimulos q̄si īpes atq; īdignos ł existimatione suę. ł illo ordine
iudicantes hac saltē ꝯtēplatione declinent. minore malo id qđ maius ē
retudentes. Sati⁹ ē cenodoxię uitio q̄mcūq; pulsari. q̄m icidere ī fornica
tionis ardorē. unn reparari aut n̄ ualeat. aut uix ualeat post ruinā. Quē
sensū ex psona dī un⁹ pphetarū eleganť expssit dicens. ppt me. ppt me longe
faciā furorē meū. & laude mea īfrenabo te ne interreas. id ē ut dū cenodoxię
laudib; ꝯpedit̄is. neq̄q̄m ad iferni pfunda penetras. & ireuocabilit mortali
ū peccatorū ēstimatione mergaris. Nec mirū tantā passioni huic inēē uir
tutē. ut irruentē q̄mpiā in fornicationis labe ualeat refrenare. cū sit

multorum experimentis sepissime conprobatum. quod ita eum quem semel ueneni sui peste corru
perit infatigabilem reddat. ut faciat ab eo ne biduana quidem ieiunia uel triduana
sentiri. Quod etiam non nullos in hac heremo frequenter nouimus fuisse confessos. se in cenobiis
sitę constitutos. quinis diebus refectionem cibi sine labore tolerasse. nunc autem tanta
se fame etiam ab hora tertia perurgueri ut usque nonam uix queant differre cotidia
na ieiunia. Super qua re pulchre abbas machari cuidam percunctanti cur fame
ab hora tertia in heremo pulsaretur. qui in cenobio ebdomadibus integris refectionem
sepe contempnens non sensisset esuriem respondit. quia hic nullus est ieiunii tui testis qui te
suis laudibus nutriat atque sustentet. ibi autem te digitus hominum et cenodoxię re
fectio saginabat. Huius autem rei figura quam diximus superueniente cenodoxia.
uitium fornicationis excludi. pulchre satis in regnorum libro ac signanter exprimi
tur. ubi populum israhel ab nechao rege egipti captiuatum. ascendens nabochodonosor
rex assiriorum de finibus egipti ad sua transtulit regionem. scilicet non ut eos libertati
pristinę et genitali restitueret regioni. sed ut ad suas terras abduceret longius
asportandos quam fuerant in egipti terra captiuati. Quę figura in hoc quoque competenter
aptabitur. Licet enim tolerabilius sit cenodoxię quam fornicationis uitio deseruire. diffi
cilius tamen a cenodoxię dominatione disceditur. Quodammodo enim longiore itineris spa
cio captiuus abductus. laboriosius ad genitale solum et libertatem patriam reuertetur.
meritoque ad eum increpatio illa prophetica dirigetur. quare inueteratus es in terra
aliena. Recte siquidem inueteratus dicitur in terra aliena. quisquis a terrenis uitiis non nouatur.
Superbia
Superbię genera sunt duo. primum carnale. secundum spiritale. quod etiam perniciosius est. Illos namque
XIII specialiter inpugnat. quos in quibusdam uirtutibus profecisse repperierit. Hec quidem viii
uitia cum omne hominum genus pulsent. non tamen uno modo inpetunt cunctos. In
alio namque spiritus fornicationis locum optinet principalem. in alio superequitat furor.
in alio cenodoxia uendicat tirannidem. in alio arcem superbia tenet. et cum constet
XIIII omnes ab omnibus inpugnari diuerso tamen modo et ordine singuli laboramus. Quam obrem
ita nobis aduersus hec arripienda sunt prelia. ut unusquisque uitium quo maxime infestatur
explorans. aduersus illud arripiat principale certamen. omnem curam mentis ac
sollicitudinem erga illius inpugnationem obseruationemque defigens. aduersus illud
cotidiana ieiuniorum dirigens spicula. contra illud cunctis momentis cordis suspi
ria crebraque gemituum tela contorquens. aduersus illud uigiliarum labores ac
meditationes sui cordis inpendens. indesinentes quoque orationum fletus ad
deum fundens. et inpugnationis sue extinctionem ab illo specialiter ac iugiter
poscens. Impossibile namque est de qualibet passione triumphum quempiam promereri.
priusquam intellexerit industria uel labore proprio uictoriam certaminis semet

obtinere n posse. cu tam ualeat emundari necesse sit eu die noctuq; i omi
cura & sollicitudine pmanere. Cuq; se ab ea senserit absolutu. rursum
latebras sui cordis simili itentione ilustret. 7 excipiat sibi qm it reliquas
pspexerit diriore. atq; aduSus ea speciali omia sps arma comoueat. &
ita sep ualidiorib; supatis celere de residuis habebit facileq; uictoria. qr
& mens tumphor pcessu reddet fortior. & ifirmior pugna succedens pspiore
ei puentu faciat plior. ut fieri sol& ab his q cora regib; mundi omigenis
egredi bestiis pmior ctemplatione csueuit. qd spectaculu gen uulgo pan
carpu nuncupat. Hi feras qscunq; fortiores robore t feritatis rabie
cspexerint diriores. aduersus eas pme egressionis certam arripiunt.
Quib; extinctis. reliqs q min tribiles minq; uehementes st exitu facili
ore psternunt. Ita & uitiis sep robustiorib; supatis. de infirmiorib; succe
dentib; parabitur nob absq; ullo discrimine pfecta uictoria. Nec tam
putandu qd pncipalit qs ct unu dimicans uitiu. 7 uelut incautus alior
tela pspiciens. i opinato ictu facilius ualeat sauciari. Qd neqqm fit. Inpos
sibile nanq; e eu q cordis sui emundatione sollicit. erga inpugnatio
ne uitii cuiulib& itentione sue mentis armauit. aduSus ceta quoq;
uitia generale qnda horrore. & custodia simile n habe. Quo ei m t de illa
q absolui desidat passione merebit obtinere uictoria. q se indignu pur
gationis pmio alior fac ctagio uitior. S; cu pncipalis nri cordis inten
tio uelut speciale pugna aduS una excepit passione. p ipsa orabit at
tenti peculiari sollicitudine ac studio supplicans. ut ea diligenti obser
uare & p hec celere mereat obtinere uictoria. Hunc nanq; nos ordine plior
exercere debere. nec tam de sua uirtute cfidere. etia legis lator huis doc&
ubi si timebis eos. q dns ds tuus i medio tui e ds magnus & terribilis. ipse
csumit nationes has i cspectu tuo paulati atq; p partes. N potis delere
eas parit ne forte multiplicent ct te bestie tre. dabitq; eos dns ds tuus
xv i cspectu tuo. 7 itficiat illos donec penit deleant. S; neq; debere nos i eor
extolli uictoria similit mon&. Caue ne postqm comederis inqt 7 saciatus
fueris. dom pulchras edificaueris & habitaueris i eis. habuerisq; armenta &
ouiu greges. argenti & auri cunctaruq; reru copia. eleuet cor tuu.
& ne reminiscaris dni di tui q eduxit te de tra egipti. de domo serui
tutis. 7 ductor tuus fuit in solitudine magna atq; terribili. Salemon
qq in puerbus. si ceciderit inimic tu noli gratulari. i supplantatione aute
noli extolli. ne uideat dns 7 n placeat ei 7 auertat ira sua ab eo. id e ne

perspiciens elationem cordis tui ab eius inpugnatione discedat, incipias de
relicto ab eo rursus illa quam per dei gratiam ante superaveras passione vexari.
Nec orasset propheta dicens: ne tradas domine bestiis animam confitentem tibi, nisi
scisset propter inflationem cordis quosdam ut humilientur esse rursus vitiis que
vicerant traditos. Quam ob rem certos esse nos convenit. tam ipsius rerum experientia
quam innumeris scripture testimoniis eruditos. nostris nos viribus non dei soli
auxilio fulciatos tantos hostes superare non posse, et ad ipsum cotidie summam
victorie nostre referre debere. Ita super hoc quoque per moysen domino commonente.
ne dicas in corde tuo cum deleverit eas dominus deus tuus in conspectu tuo, propter iusti
ciam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem. cum propter impietates suas
iste delete sint nationes. Neque enim propter iusticias tuas et equitatem cordis tui
tu ingredieris ut possideas terras earum, sed quia ille egerunt impie te introeunte de
lete sunt. Rogo quid apertius potuit dici contra perniciosam opinionem presumptionemque nostram,
qua totum quod agimus vel libero arbitrio vel nostre volumus industrie deputare? Ne dicas inquit
in corde tuo cum deleverit eas dominus deus tuus in conspectu tuo, propter iusticiam meam
introduxit me dominus ut terram hanc possiderem. Nonne his qui oculos anime reseratos et au
res habent ad audiendum evidenter expressit. cum tibi prospere vitiorum carnalium
bella successerint. et videris te de ipsorum coeno et conversatione mundi istius libera
tum, non tue id virtuti nec sapientie, proventu pugne atque victorie inflatus adscribas.
credens te propter labores et studium tuum et arbitrii libertatem de spiritualibus nequitiis
vel carnalibus vitiis obtinuisse victoriam, quibus procul dubio in nullo penitus prevalere
XVI potuisses nisi te domini communisset ac protexisset auxilium. Hec sunt VII. gentes, quarum
terras egressis ex egipto filiis israel daturum se dominus repromittit. Que omnia secundum apostolum cum in
figura contigerint illis, ad nostram commonitionem scripta debemus accipere. Ita enim dicitur.
cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris. et deleverit gentes
multas coram te hetheum et gergeseum et amorreum. chananeum et phereseum et eveum
et iebuseum. VII. gentes. multo maioris numeri quam tu es et robustiores te, tradideritque
eas dominus tibi percuties eas usque ad internitionem. Quod autem multo maioris numeri esse dicuntur
hec ratio est, quia plura sunt vitia quam virtutes. Et ideo in catalogo quidem dinumerantur.
VII. nationes. in expugnatione vero earum sine numeri assertione ponuntur. Ita enim
dicitur. et deleverit gentes multas coram te. Numerosior est enim quam israel carnalium
passionum populus, qui de hoc septenario fomite vitiorum ac radice procedit. Ex
inde enim pullulant homicidia. contentiones. hereses. furta. falsa testimonia.
blasphemie. comessationes. ebrietates. detractiones. ludicra. turpiloquia.
mendacia. periuria. stultiloquia. scurrilitas. inquietudo. rapacitas. amaritudo.

clamor. idignatio. cotep. murmuratio. teptatio. desperatio. multaq; alia q
comemorare plongu e. Que cu anob leuia iudicent. qd deillis apls senserit.
l qm sup illis sententia tulerit audiam. Neq; murmuraueritis inqt sic quida
illor murmurauert. & pierit abexterminatore. Et detemptatione. neq; temptem
xpm. sic qda illor teptauerunt. & aserpentib; pierit. De detractione. noli di
ligere detrahere. ne eradiceris. De desperatione. q desperantes sem& ipsos tdi
dert ipudicitie. iopatione omis erroris imunditia. Q d u clamor sic ira
& idignatio. & blasphemia cdepnet. eide apli uocib; manifestissime pdoce
m. ita peipientis. omis amaritudo & ira & idignatio. & clamor. & blasphemia
tollat anob cu omi malitia. aliaq; coplura his similia. q cu sint multo maiori
numi qm uirtutes. deuictis tam illis octo pncipalib; uitiis. exquor natura
eas certu e manare. oms ptin cqescunt. ac ppetua parit cu his itnicione de
lent. De castrimargia nanq; nascunt comessationes. ebrietates. De fornica
tione. turpiloqa. scurilitas. ludicra. ac stultiloqa. De filargiria. mendacium.
fraudatio. furta. piuria. turpis lucri appetit. falsa testimonia. uiolentie.
ihumanitas. ac rapacitas. De ira. homicidia. clamor & indignatio. De tristicia.
rancor. pusillanimitas. amaritudo. desperatio. De accidia. otiositas. sonole
tia. iportunitas. iqetudo. puagatio. istabilitas mtis & corporis. uerbositas.
curiositas. De cenodoxia. ctentiones. hereses. iactantia. ac psuptio nouitatu.
De supbia. ctept. inuidia. iobedientia. blasphemia. murmuratio. detractio.
Et aute he pestes etia robustiores sit. manifeste nature ipsi ipugnatione
sentim. fortior. militat imebris nris oblectatio carnaliu passionu qm studia
uirtutu. q n n sua ctritione cordis & corporis adqrunt. Si aute & illas inu
mabiles hostiu catuas spualib; oclis contepleris qs beat aplus enumat dics.
n e nob collucatio adusus carne & sangne s; adusus pncipat. aduersus
potestates. adus mundi rectores tenebraru haru. ct spualia neqtie in
celestib; et illd qd deuiro iusto inonagesimo dr psalmo. cadunt alatere
tuo mille & x milia adextris tuis. ligdo puidebis. qd multo maioris sint nu
mi & ualidiores qm nos carnales scit atq; trreni. qppe cu illis spualis atq;
XVII aeria ccessa substantia sit. German. Quom g octos uitia q nos ipugnant. cu
p moysen. vii. dinumate sit gentes q adusant pplo isrli. Vel qm admodum
XVIII tras uitior comodu nob e possidere. Serapion. Octo ee pncipalia uitia que
ipugnant monachu. cunctor absoluta sententia e. q figuralit subgentium
uocabulo nominata. idcirco nc omia n ponunt. eo qd egressis de egypto
& liberatis ab una gente ualidissima ide egiptior. moyses l ipsu dns ideutero

nomio loquebatur. Quae figura si in nobis quoque rectissime stare deprehenditur, quod de sex iam gentibus
expediti castrimargiae, id est ventris vel gulae vitio caruisse cognoscimur, et
habemus iam etiam has residuas VII gentes simili ratione conflictum, prima scilicet
quae iam devicta est minime computata. Cuius etiam terra in possessionem Israheli non datur, sed ut
deserat eam in perpetuo et egrediatur ab ea, domini praeceptione sancitur. Et idcirco ita
sunt moderanda ieiunia, ut non necesse sit per immoderationem continentiae quae defectione
carnis vel infirmitate contracta est reverti rursum ad Egipti terram, id est pristinam gulae et car-
nis concupiscentiam, quam cum mundo huic abrenuntiaremus abiecimus. Quod figuraliter
illi perpessi sunt, qui egressi in solitudinem vel ututum rursus desideraverunt ollas carnium super quas
XVIIII sedebant in Egipto. Quod autem illa gens in qua nati sunt filii Israhel non penitus extingui sed
tantummodo deserere eius terra praecipitur, hae vero VII usque ad internicionem iubentur extingui,
haec ratio est, quod quantolibet ardore succensi heremum vel ututum fuerimus ingressi,
necessitate ac ministerio castrimargiae et quodammodo cotidiano eius commercio
nequaquam carere poterimus. Semper enim in nobis eduli et escarum ut ingenitus ac naturalis
vivit affectus. Licet amputare superfluos eius appetitus ac desideria festinemus, quae sicut omnia
deleri non possunt, ita debent quadam declinatione vitari. De hac enim dicitur: Et carnis curam
ne feceritis in desideriis. Dum huius ergo curae quam praecipimur non tam omnia abscidere, sed absque
desideriis exhibere retinemus affectum, evidentem Egipti damnationem non extin-
guimus, sed ab ipsa quadam discretione separamur, non de superfluis seu lautioribus epulis
cogitantes, sed secundum apostolum victu cotidiano indumentoque contenti. Quod figuraliter
etiam in lege mandatur: Non abhominabis Egiptium, quia fuisti incola in terra eius. Necessarius
enim victus corpori non sine vel ipsius periculo vel animae scelere denegatur. Illarum vero VII pertur-
bationum velut omnimodis noxiarum de recessibus animae nostrae penitus exterminandi
sunt motus. De his enim ita dicitur: Omnis amaritudo, ira et indignatio et clamor et blasphemia
tollatur a vobis cum omni malitia. Et iterum: Fornicatio autem et omnis inmunditia et
avaritia nec nominetur in vobis, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas.
Possumus ergo horum quae naturae superinducta sunt radices abscidere vitiorum; usum vero castrimar-
giae nequaquam valebimus amputare. Non enim possumus quantulibet profecerimus id non
esse quod nascimur. Quod ita esse tam nostra quae sumus exigui quam omnium perfectorum vita et
conversatione monstratur, qui cum reliquarum passionum excidunt stimulos atque heremum
toto mentis fervore et corporis expetant nuditate, nihilominus cotidiani
XX victus providentia et annui panis praeparatione nequeunt liberari. Huius
passionis figura, qua necesse est quemvis spiritualem summumque monachum coartari,
pulchre satis aquilae similitudine designatur, quae cum excelsissimo volatu ultra
nubium fuerit altitudinem sublimata seseque ab oculis cunctorum mortalium ac facie

toto terrae absconditus, rursus ad vallum urina summitti et ad terrena descendere, ac mor
tiferis cadaveribus implicari ventris necessitate compellitur. Quibus manifestissime
comprobatur castrimargiae spiritum nequaquam posse ut cetera vitia resecari vel penitus omnia
similiter extingui, sed aculeos eius ac superfluos appetitus virtute animi re
xxi tundi tantum atque cohiberi. Nam huius vitii naturam quidam senum cum philoso
phis disputans, qui eum pro simplicitate christiana velut rusticum crederent fati
gandum, sub hoc problematis figurans colore eleganter expressit. Multis inquit
creditoribus pater meus dereliquit me obnoxium. Ceteris ad integrum solvens
ab omni conventionis eorum molestia liberatus sum, uni satisfacere cottidie solven
do non possum. Cumque illi ignorantes vim propositae quaestionis absolutionem eius cum
precibus precario postularent: multis ait vitiis fui naturali editione con
strictus, sed inspirante domino desiderio libertatis cunctis illis tamquam molestissimis
creditoribus renuntians huic mundo et omnem substantiam quam in successione
patris obvenerat a me pariter abiciens satisfeci atque ab eis sum omnimodis
absolutus. Castrimargiae vero stimulis nullo modo praevalere potui. Nec enim quamvis eam
in parvum modum vilissimamque redegerim quantitatem, vim cottidianae conpulsionis
evado, sed necesse est me perpetuis eius conventionibus urgueri et interminabilem
quandam solutionem iugi functione dependere atque inexplebile indictionibus eius
inferre vectigal. Tum illi hunc quem velut idiotam ac rusticum ante despexerant
pronuntiaverunt primas philosophiae partes, id est ethicam disciplinam adprime
conprehendisse, mirati admodum potuisse eum naturaliter adsequi quod nulla eis
saecularis eruditio contulisset, cum ipsi sudore multo longaque doctrina ita haec
attingere nequivissent. Haec specialiter de castrimargia dixisse sufficiat. Nunc
revertamur ad disputationem quam de generali vitiorum cognatione coepimus exponere.
xxii Cum ad Abraham de futuris dominus loqueretur, quod vos minime requisistis, non vii gentes
legitur dinumerasse sed x, quarum terra semini eius danda promittitur. Quarum numerus
adiecta idolatria atque blasphemia evidenter impletur. Quibus ante notitiam dei et
gratiam baptismi vel impia gentilium vel blasphema iudaeorum multitudo sub
iecta est, donec intellectuali aegypto commoratur. Si autem abrenuntians
quis et egressus exinde per dei gratiam devicta pariter castrimargia ad heremum venerit
spiritalem, de inpugnatione trium gentium liberatus contra vii tantum quas Moysen dinume
xxiii rant bella suscipiet. Quod vero istarum perniciosarum gentium regiones salubriter possidere
praecipimur, ita intellegitur. Habet unumquodque vitium in corde nostro stationem, quam sibi ven
dicans in animae nostrae recessu exterminat Israhelem, id est contemplationem rerum superna
rum atque sanctarum, eisque semper adversari non desinit. Non enim possunt virtutes cum vitiis pariter

commorari. Que enim participatio iusticie cum iniquitate? Aut quae societas luci cum
tenebris? Sed cum ab israeliticis populo id est a virtutibus contra se dimicantibus fuerint vitia
superata. locum quem sibi in corde nostro concupiscentie vel fornicationis spiritus retenta
bat. deinceps castitas obtinebit. Quem furor ceperat patientia vindicabit.
quem tristicia morte operans occupaverat. salutaris et plena gaudio leticia
possidebit. quem accidia vastabat incipiet excolere fortitudo. quem superbia conculca
bat humilitas honestabit. et ita singulis vitiis expulsis. eorum loca id est affectus
virtutes contrarie possidebunt. Qui filii israhelis id est anime videntis deum non inmerito
nuncupantur. quas cum universas cordis expulerint passiones. non tam alienas possessi
ones pervasisse. quam proprias recupasse credendi sunt. Et enim quantum docet vetus traditio.
has easdem terras channaneorum. in quas introducuntur filii israhel. filii sem fuerant
quondam in orbis divisione sortiti. quas deinceps per vim atque potentiam posteritas cham
pervasionis iniquitate possedit. In quo et dei iudicium rectissimum comprobatur. qui et illos de
locis alienis que male occupaverant expulit. et istis antiquam patrum posses
sionem. que pro parte eorum in divisione orbis fuerat deputata restituit. Que figu
ra in nobis stare certissima ratione cognoscitur. Nam voluntas dei possessionem
nostris non vitiis sed virtutibus naturaliter deputavit. que post prevaricationem ade
insolescentibus vitiis id est populis channaneis a propria regione depulse. cum eis
rursum per dei gratiam diligentia nostra ac labore fuerint restitute. non tam
.xxv. alienas occupasse terras quam proprias credende sunt recepisse. De his vero vii. vi
tiis in euangelio ita significatur. Cum autem inmundus spiritus exierit ab homine am
bulat per loca arida. querens requiem et non invenit. Tunc dicit revertar in domum meam un
de exivi. Et veniens invenit vacantem scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et
assumit alios spiritus. vii. nequiores se et intrantes habitant ibi. et fiunt novissima
hominis illius peiora prioribus. Ecce ut ibi vii. gentes leguntur excepta egyptiorum
de qua egressi fuerant filii israhel. ita et hic vii. reversi spiritus dicuntur inmundi. excepto
eo qui ab homine prius narratur egressus. De hoc septenario fomite vitiorum salemon
in proverbiis ita scribit. Si te rogaverit inimicus voce magna ne consenseris ei. vii. enim
nequitie sunt in anima eius. id est si superatus castrimargie spiritus ceperit te sua humiliatione
blandiri. rogans quodammodo ut aliquid relaxans a cepto fervore inpertias ei quod
continentie modum et mensuram iuste districtionis excedat. ne resolvaris eius
subiectione. nec arridente inpugnationis securitate quam videris paulisper
a carnalibus incentivis factus quietior. ad pristinam remissionem vel pruritus gule
concupiscentias revertaris. Et hoc enim dicit spiritus ille quem viceras. revertar in domum
meam unde exivi. Et procedent ex eo confestim vii. spiritus vitiorum. erunt tibi acriores quam

illa passio q̄ ipī mordus fuerat supata. q̄ rē mōr addeт̄iora p̄thent gen̄a peccatoꝝ.
xxvi. Qua ppt ieiuniis & continentię incubantib; nob. festinandū ē ut gulę passione su
perata. ptin? animā nrām uacuā ēē a necessariis uirtutib; n̄ sinam?. s; eis uniuso
recessus cordis nri studiosi occupem?. ne rursus concupiscentię sps inanes nos
ab ipsis uacantesq; reppiat. 7 n̄ s̄ ią soli aditū parare content?. introducat
secū in animā nrām septenariū hc fomite uitioꝝ. & faciat nouissima nra
peiora priorib;. Turpior ḡ erit post hęc & inmundior anima ac supplicio
grauiore plectet. q̄ se renuntiasse huic sclō glāt. dn̄antib; ī octo uitiis. q̄m
fuerat quādā isclō ēstituta. cū nec disciplinā monachi fuisset pfessa nec nomen.
Nā 7 neqores hit. vii. sps illo pore q̄ egressus fuerat ideirco dicunt. q̄ deside
riū gulę idē castrimargię p se ē n̄ eēt noxia n̄ itromitteret & grauiores alias
passiones. idē fornicationis. filargirię. irę. tristicię. siue supbię. q̄ p se maxime noxia
animę ac pemptoria ēē n̄ dubiū ē. Et ideirco pfectionis puritatē nūquā
poterit obtinere. qsqs eā de hac sola continentia. idē ieiunio corporali
sperauit adqrendā. n̄ nouit ob id se hanc exercere debere. ut humiliata
carne ieiuniis facili? possit adūsus alia uitia inire certamen. n̄ insolescente
xxvii carne saturitatis igluuie. Sciendū tamen n̄ eunde ēē iomib; nob ordinē
plioꝝ. qa sicut dixim? n̄ uno m̄ ipugnam̄ oms. & oportet unūquenq; nrm sedm
qualitatē belli q̄ pncipalit infestat ee certantiū luctam arripe ita. ut aliū
necesse sit adūsus uitiū qd ēcū ponit pmū exercere conflictū. aliū contra
quartū siue quintū. & ita put ipsa uitia inob obtinent pncipatū. ita q̄ inpug
nationis exigit modus. nosq; oportet ordinē instituere plioꝝ. sedm q̄m puent?
ḡ q uictorię triumphisq; succedens. faciat nos ad puritatē cordis 7 pfectionis ple
nitudinē puenire. Huc usq; abbas serapion de natura. viii. uitioꝝ pncipaliū
nob disserens. latentiū icorde nro passionū gen̄a. quarū causas atq; affini
tates cū ab ipsis cotidie uastarem. nec cognoscere penit? antea nec discer
nere poteram?. ita lucide reserauit. ut eas q̄dam ante oclos expositas uidere
nob uelut in speculo uiderem. Expl coll abbatis serapionis de viii. vi
tiis pncipalibus. Incipiūt cap collationis abbatis theodori de nece scōꝝ.
i. Descriptio heremi 7 inqsitio de nece scōꝝ. ii. Responsio abbatis theodori ad ppositā
questionē. iii. De trib; q̄ in hoc mundo st idē bonis & malis & mediis. iiii. Q d
malū nulli inuito ab alio possit inferri. v. Obiectio quē admodū ipse ds dicat
creare mala. vi. Responsio sup itrogatione pposita. vii. Introgatio an re?
sit q̄ iusto intulit mortē. cū iustus habeat de morte mercedē. viii. Respon
sio ad pcedentē iterrogationē. viiii. Exēplū iob a diabolo temptati & dn̄i

aiuda tradita. & qđ iusto tā p̄spera quā aduersa p̄ficiant ad salutē. x.
De uirtute uiri p̄fecti. q̄ ābidext̄ figuralit̄ nuncupat̄. xi. De duplici ge
nē temptationū. q̄ triplici m̄ inferunt̄. xii. Quom̄ uir iustus n̄ cere s; ad
amantino signatorio debeat ēsimilis. xiii. Introgatio si possit mens iu
git una atq; eadē q̄litate durare. xiiii. Responsio ad introgantis
p̄positionē. xv. Q̄đ detrimtū sit descendere de cella. xvi. De mutabili
tate etiā sup̄narū celestiūq; uirtutū. xvii. Q̄đ nemo ruina subitanea
collabat̄. Expliciunt capitula. Incip̄ collat̄ abbatis theodori de nece sc̄oꝝ.

IN PALESTINE partib; iuxta thecue uicū q̄ amos p̄pheta meruit p̄creare.
solitudo uastissima ē. usq; arabiā ac mare mortuū. q̄ ingressa deficiunt
fluenta iordanis. & cineres sodomoꝝ āplissima extensione porrecta. In hac
sūme uite ac sc̄itatis monachi diutissime cōmorantes. repente sr̄ adsecur
rentib; sarracenoꝝ latrunculis intempti. Quoꝝ corpora licet scīremus tam
a pontificib; regionis illi᷒ q̄m ab uniūsa plebe arabū tanta ueneratione
prepta. & īt reliq̄as martyrū ēdita. ut innumi popli e duob; opidis ēcurrentes
gauissimū s certamē idixerint. & usq; ad gladioꝝ ēflictū p̄scā rapina sit eoꝝ
p̄gressa ētentio. dū pia int̄ se deuotione decertant. q̄nā iusti᷒ eoꝝ sepultura ac
reliq̄as possiderent. aliis scił de uicinia commorationis eoꝝ. aliis de originis
p̄pinq̄tate glorianti b;. nos tam̄ t̄ n̄ra t̄ q̄rundā n̄ mediocrit̄ ex hac parte
scandalizatoꝝ frm̄ offensione p̄moti iq̄rentesq;. cur tanti meriti ac tantarū
uirtutū uiri. ita sint a latrunculis interfecti. tantūq; dn̄s passus fuerit erga
suos famulos facin᷒ p̄petrari. ut uiros cunctis mirabiles inman᷒ traderet im
pioꝝ. mesti adsem̄ theodoꝝ singularē i cōuersatione actuali p̄ritum᷒ uirū. hic
naq; morabat̄ i cellis q̄ loc᷒ int̄ nitriā ac scitiū sit. & a monasteriis q̄dē nitrię
q̄nq; milib; distans. octoginta miliū solitudine ab heremo sciti inq̄ cōmora
batur intueniente discernit̄. Cui cū p̄dictoꝝ uiroꝝ nece querimoniā fudissem᷒.
admirantes tantā di patientiā. qđ uiros scił illi᷒ meriti talit̄ interimi p̄mi
sisset. ut q̄ alios qq sue scītatis pondere debui᷒ modi temptatione liberare debue
rint. ne se ipsos q̄dē p̄ripuerint. de manib; impioꝝ. aut cur ds̄ admitti iseruos
.ii. suos tantū facin᷒ ēsensisset. beat᷒ theodor᷒ respondit. hec questio illoꝝ solet ani
mos p̄mouere. q̄ parū fidei t̄ scientię possidentes. merita scōꝝ t̄ p̄mia. q̄ n̄ ip̄ sonti
reddunt̄. s; reposita sint in futuro. Arbitrant̄ hui᷒ tēp̄ralis uite breuitate restri
tui. Ceterū nos q̄ n̄ sum᷒ in hac uita tantū sperantes i xp̄o. ne scdm̄ apostolū
miserabiliores simus om̄ib;. q̄ scił in hoc mundo nihil p̄missionū recipi
entes. etiā in futuro eas p̄ hac i credulitate p̄dem᷒. opinionib; eoꝝ n̄ debemus

errare. ne ignorata uerę deffinitionis sententia. titubantes ac trepidi tep
tationib; moueam̄. cū eisdē nos qq traditos uiderim̄. ł iniusticiā scił ut
icuriā humanarū rerū dō qđ dictu qq nefas ē̄ asscribentes. q̄ scōs uiros rec
teq; uiuentes ī tēptatione n̄ ptegit. nec bonis ea q̄ bona st̄. nec malis
mala retribuat ī psenti. 7 cū illis dāpnari mereām̄. q̄s sofonias ppheta
castigans q̄ dicit ī qt̄ incordib; suis n̄ facie& dn̄s bene s; neq; facie& male.
ł certe cū illis inueniam̄ q̄ huiusmodi querimoniis dn̄m blasphemare dicunt̄.
omis q̄ fac̄ malū bonus ē̄ inēspectu dn̄i & tales ei placent. aut certe ubi ē̄ ds̄
iusticię. illā qq blasphemiā q̄ insubsequentib; descr̄bit̄ similit̄ adiungentes.
uan̄ ē̄ q̄ seruit dō. aut qđ emolumentū q̄ custodiuim̄ pcepta ei. 7 q̄ ambu
lauim̄ tristes corā dn̄o. Ergo n̄c beatos dicim̄ arrogantes. siqđē ditati sunt
facientes ipietatē. 7 tēptauer̄t dn̄m & salui facti st̄. Quā obr̄e ut hanc igno
rationē q̄ prauissimi hui9 erroris radix & causa ē̄ possimus euadere. primū
nosse debem̄. qđ uē sit bonū. qđ malū. & ita demū sup his n̄ falsā uulgi sed
uerā scpturę definitionē tenentes. minime infidelū hominū decipiem̄ erro
III re. Tria st̄ omia q̄ ī hoc mundo s̄. idē bonū. malū. mediū. Debem̄ itaq; nosse qđ pprię
bonū. qđ malū. qđue sit mediū. ut n̄ra fides uera scientia comunita. ī cunctis
tēptationib; ī concussa pdure&. Nihil g̃ ī reb; dū taxat humanis pncipale bonū
ēē credendū ē̄. n̄ uirtus animi sola. q̄ fide sincera nos adduuina pducens.
illi īmutabili bono facit iugiter īherere. & econtrario nihil malum
ēē dicendū ē̄ n̄ solū peccatū. qđ abono dō nos separans malo fac̄ diabolo
copulari. Media s̄ queq; ī utranq; partē p affectu 7 arbitrio utentis deriua
ri poss̄t. ut puta diuitię. potestas. honor. robur corporis. sanitas. pulchri
tudo. uita ipsa ł mors. paupertas. ī firmitas carnis. iniurię. & cetera his simi
lia. q̄ p qualitate 7 affectu utentis ł ad bonā poss̄t partē pficere ł ad malā.
Nā 7 diuitię pficiunt frequent̄ ad bonū scđm apl̄m. q̄ diuitib; mundi hui9
pcip ut facile tribuant. comunicent indigentib;. thesaurizent sibi fundam̄
tū bonū in futurū. ut phas apphendant uerā uitā. & scđm euuanglium bone
sunt illis q̄ faciunt ī s amicos demamonā. Quę rursū retorquent̄ ad malum.
cū adrecondendū tantū. ł ad luxuriā congerunt̄. & n̄ adusus idigentiū dispen
sant̄. Potestas qq 7 honor corporisq; robur ac sanitas. q̄m sint media & utro
biq; euenientia etiā ex hoc facile copbatur. qđ multi scōꝝ inueti testam̄to
potiti his omib;. & ī summis diuitiis & culmine dignitatū ac fortitudine
corporis cōstituti dō qq acceptissimi fuisse noscunt̄. & ediūso q̄ his male
abusi st̄. & ea administeriū sue neqtię detorser̄t. n̄ immerito ł puniti st̄ ut

extincti quod frequenter regnorum libris indicatur factum. De ipsa etiam uita ac morte
quae mediae sunt. uel sancti iohannis uel iudae natiuitas praestat. Unius namque in tantum
sibimet uita profuit. ut alius quoque gaudium ortus eius contulisse dicatur. secundum illud
et multi super eius natiuitate gaudebunt. de alterius uero dicitur uita. bonum erat ei si natus
non fuisset homo ille. De morte etiam iohannis omniumque sanctorum dicitur. pretiosa in conspectu domini
mors sanctorum eius. de iudae autem ac similium. mors peccatorum pessima. Infirmitas etiam
carnis in tantum quam sit commoda lazari illius pauperis ulcerosi beatitudo demons
trat. cuius cum nulla alia uirtutum merita scriptura commemoret. pro hoc solo quod e
gestatem et infirmitatem corporis patientissime tolerauit. sinum abrahae possidere be
atissima sorte promeruit. Egestas quoque ac persecutiones et iniuriae. quae mala totius esse
uulgi opinione censentur. quemadmodum sint utiles ac necessariae etiam ex hoc liquido com
probatur. quod sancti uiri non solum eas numquam uitare uoluerint. uerum etiam uirtute summa
uel appetentes. uel fortiter tolerantes amici dei effecti perennis uitae sunt stipendia
consecuti. beato apostolo concinente. propter quod placeo mihi in infirmitatibus. in contu
meliis. in necessitatibus. in persecutionibus. in angustiis pro christo. Cum enim infirmor tunc
potens sum. quia uirtus in infirmitate perficitur. Et idcirco illi qui summis saeculi huius diui
tiis et honoribus ac potentatibus extolluntur. non ex his principale bonum obtinu
isse credendi sunt. quod in solis esse uirtutibus definitur. sed medium quiddam. quia sicut iustis
recte ac necessarie utentibus utilia haec esse repperiuntur et commoda. occasio
nem namque operis boni fructusque illius uitae aeternitate parturiunt. ita illis qui
malis opibus abutuntur inutiles sunt atque incommode et occasionem peccati mor
IIII tisque concinnant. Has itaque diuisiones firmas atque immobiles retinentes. sci
entesque nihil esse bonum nisi uirtutem solam quae ex timore dei ac dilectione descen
dit. nec malum quicquam esse nisi peccatum solum et separationem a deo. diligenter nunc
discutiamus utrum deus umquam sanctis suis aut per se aut per alium quempiam inferri permi
serit malum. quod sine dubio nusquam omnino repperies. Nec enim potuit aliquando
cuiquam nolenti atque resistenti malum peccati alter inferre. nisi illi soli qui
illud in sese cordis ignauia et corrupta uoluntate susceperit. Denique cum beato
iob diabolus adhibitis uniuersis nequitiae suae machinis malum hoc peccati uo
luisset inferre. ac non solum cunctis eum facultatibus spoliasset. uerum etiam post
illum de morte VII filiorum tam atrocem tamque in desperatum orbitatis dolorem uulnere
eum pessimo a capitis uertice usque ad plantam pedum et intolerandis cruci
atibus onerasset. nequaquam ei peccati maculam quiuit infligere. quia in cunctis in
mobilis perseuerans nullum blasphemiae accommodauit assensum. Germanus. V
Frequenter legimus in scripturis sanctis deum creasse mala uel hominibus intulisse ut est

(creans tenebras. faciens pacē

illud. quo absq; me n̄ ē. ego dn̄s 7 n̄ ē alt. formans lucē & creans mala. 7 itum;
VI sic ē malicia ī ciuitate qm̄ dn̄s n̄ fecit. Theodor⁹. N nūqm̄ sola scͥptura diuina
abusiue mala p afflictionib; ponere. n̄ qͥ p natura ꝓpe mala sint. s; sedm̄ hoc
qd abhis sentiant mala q̄b; utilit̄ inferunt̄ hominib;. Et ii disputans diui
na censura. necesse ē ut in humanis ūbis & affectib; eloq̄tur. Et ii sectio l ustio
salutaris q illis q ulcerū ē tagione putrefacti st̄ pie ifert̄ a medico. mala
a tolerantib; credit̄. Nec equo calcar. nec emēdatio suauis ē delinquenti.
oms etiā disciplinę abhis q erudiunt̄ amare sentiunt̄ ad p̄sens. sic aplus
dic. Omis autē disciplina i p̄senti n̄ uidet̄ ēē gaudii s; meroris. Postea autē
fructū pacatissimū hiis q p se exercitati st̄ reddet iusticię. 7 quē diligit dn̄s
corripit. flagellat autē filiū omem quē recip. qs ii ē fili⁹ qm̄ n̄ corrip pat̄.
Itaq; mala n̄ nūqm̄ poni p afflictionib; solent sedm̄ illud. & penituit deus
sup malitia qm̄ locut⁹ ē ut faceret eis & n̄ fec. & itum qͥ tu dn̄e misericors
& miserator. patiens 7 pquā multū misericors & penitens i malitiis. idē sup tri
bulationib; 7 erūnis q nob p peccatoꝝ nr̄oꝝ meritis inferre cōpelleris. Quas
sciens utiles ēē n̄ nullis. ita ali⁹ ppheta. utiq; n̄ inuidens saluti eoꝝ s; ēsulens
pcat̄. adde illis mala dn̄e. adde mala gloriosis t̄re. 7 ipse dn̄s. ecce igit̄ iducā
sup eos mala. idē dolores ac uastitates q̄b; in p̄senti salubrit̄ castigati ad me
quē ireb; p̄speris ētep̄sert reuti tandē ac festinare cogant̄. Ideoq; hec p̄nci
palia ēē mala n̄ possum⁹ diffinire. Multis ii ad bonū pficiunt. & causas ētnoꝝ
pariunt gaudioꝝ. 7 idcirco ut ad questionē p posita recurram⁹. uniūsa quę
putant̄ mala nob ab inimicis l a q̄bcūq; aliis irrogari. n̄ sunt credenda mala
ēē. sed media. N ii talia inuenient̄ qualia putat ēē ille q intulit animo
furibundo. s; qualia senserit ille q sustinet. Ideoq; cū illata fuerit mors uiro
scō. n̄ ei malū illatū ēē credendū ē s; mediū q̄dda. qd cū peccatori malum fit.
iusto reqes 7 absolutio fit maloꝝ. Mors g⁹ uiro reqes cui⁹ uia abscondita ē. 7 ido
nec uir iustus ex hoc aliqͩ ppetit̄ detrimtū q nihil ptulit noui. s; id qd ei
accessurū fuerat necessitate naturę. inimici neqtia n̄ sine p̄mio uitę p
ennis excep. ac debitū mortis humanę qd i excusabili lege reddendū ē.
cū fructu uberrimo passionis. ac magnę remunerationis mercede p̄soluit.
VII German⁹. Ergo si int̄ ēpt⁹ iustus n̄ solū nihil mali ppessus ē. s; etiā mer
cedē passionis assiqt. qm̄ i reatū uocabit̄ q n̄ nocuit mortem inferendo.
VIII Theodor⁹. Nos de ppetrate boni maliq; l ei⁹ qd diximus ēē mediū disputam⁹.
n̄ de affectu eoꝝ. q ista cōmittunt. Nec ii qs impi⁹ l iniquus idcirco ipunit⁹
erit. qͥ malitia sua iusto nocere n̄ potuit. Tolerantia ii & uirt⁹ iusti. n̄ illi

quod mortem vel supplicia intulit, sed illi proficit ad mercedem qui illata sibi patienter excepit.
Ideoque et merito hic punietur pro crudelitatis sententia qui malum voluit inferre, et
ille nihilominus nihil mali perpessus est, qui virtute animi sui patienter tempta
tiones doloresque sustentans ea quae malo proposito illata sunt ad profectum melioris
VIIII status et aeternae vitae sibi beatitudinem provenire. Neque enim patientia Iob mercedi diabolo
qui eum illustriorem suis temptationibus reddidit, sed illi ipsi qui eas viriliter pertulit adquisita.
Nec Iudas aeternum supplicii immunitate donabitur, quia proditio eius ad salutem generis profecit
humani. Non enim proventus, proventus considerandus est operis, sed operantis effectus. Qua propter haec de
bet in nobis diffinitio inmobiliter custodiri, quod nulli malum ab alio possit inferri, nisi quis illud
ignavia sui cordis ac pusillanimitate contraxerit. Hanc eandem sententiam beato
apostolo uno versiculo confirmante: Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur
in bonum. Dicens enim omnia cooperantur ad bonum, universa non solum quae prospera verum etiam quae
putantur adversa pariter comprehendit. Per quae et in alio loco idem apostolus se transisse describit cum
dicit: per arma iustitiae quae a dextris sunt et a sinistris, id est per gloriam et ignobilitatem, per infamiam
et bonam famam, ut seductores et veraces, ut tristes, semper autem gaudentes, ut egentes, mul
tos autem locupletantes, et cetera. Omnia ergo quae prospera reputantur et dextrae dicuntur
partis, quae sanctus apostolus gloriae et bonae famae vocabulo designavit, illa etiam quae existimantur
adversa, quae per ignobilitatem et infamiam evidenter expressit, quaeque a sinistris esse describit,
efficiuntur viro perfecto arma iustitiae, si illata sibi magnanimiter sustinuerit, quod
videlicet per haec dimicans et istis ipsis quibus inpugnari putatur adversis tamquam
armis utendo, eisque vel ut arcu et gladio scutoque validissimo contra illos qui haec in
gerunt communitus, profectum suae patientiae ac virtutis adquirat, gloriosissimum
constantiae triumphum ex ipsis quae letaliter inferuntur capiens hostium telis. Nec prospe
ris dumtaxat elatus, nec deiectus adversis, sed itinere plano ac via regia semper in
cedens, ab illo tranquillitatis statu nequaquam laetitia superveniente quasi in dexteram
motus, nec ingruentibus adversis tristitiaque dominante velut ad laevam rursus inpulsus.
Pax enim multa diligentibus nomen tuum, et non est illis scandalum. De illis vero qui per singulos
incurrentes casus pro eorum qualitate ac varietate mutantur ita dicitur: Stultus
autem sicut luna mutabitur. Ut enim de perfectis ac sapientibus dicitur: diligentibus deum omnia
cooperantur in bonum, ita de infirmis pronuntiatur ac stultis: omnia adversa viro in
sipienti. Nec prosperis enim rebus proficit, nec emendatur adversis. Eiusdem namque virtutis
est tristitia fortiter tolerare, cuius et laeta sedate moderari, et eum qui in uno eorum superatur neutrum
sufferre certissimum est. Facilius tamen quis eludi potest prosperis quam adversis. Haec enim interdum
etiam invitos retinent atque humiliant et conpunctione saluberrima vel minus
peccare faciunt vel emendant, illa vero mollibus mentem ac perniciosis extollen

tia blandimentis. securos felicitatis suae proventu ruina maiore prosternunt.
Isti sunt ergo quos figuraliter in scripturis sanctis ΑΜΦΟΤΕΡΟ.ΔΕΞΙΟΙ. id est ambidextros nun
cupant. ut ille aoth in libro iudicum fuisse describitur. qui utraque manu utebatur
pro dextera. Quam virtutem ita poterimus nos quoque intellectualiter possidere. si ea quae prospe
ra sunt dexteraque censentur. et ea quae adversa sunt ac sinistra dicuntur. bono rectoque usu
ad partem fecerimus dexterae pertinere. ut quaecumque fuerint illata fiant nobis secundum
apostolum arma iustitiae. Duabus namque partibus et ut ita dixerim manibus interiorem
hominem nostrum subsistere providemus. Nec quisquam sanctorum carere hac sinistra quam
dicimus potest. sed in hoc virtus perfecta discernitur. si utramque in dexteram bene uten
do convertat. Et ut manifestius hoc quod dicimus possit intellegi. habet sanctus dexteram
successus videlicet spiritales. in qua tunc consistit. quando fervens spiritu desideriis vel cun
concupiscentiis omnibus dominatur. quando ab omni diabolica inpugnatione securus absque
ullo labore ac difficultate vitia carnis vel respuit vel abscidit. cum sublimatus
a terra universa praesentia atque terrena velut inanem fumum umbramque vacuam contemplatur.
et ut mox transitura contempnit. cum futura per excessum mentis non solum ardentis
sime concupiscit. verum etiam clarius intuetur. cum efficacius spiritalibus pascitur theoriis.
cum lucidius reserata sibi conspicit caelestia sacramenta. cum orationes purius atque
alacrius emittit ad dominum. cum ita spiritus ardore succensus ad ea quae invisibilia sunt
et aeterna tota animi alacritate transmigrat. ut nequaquam se iam credat in carne
consistere. Habet similiter et sinistram. cum temptationum turbinibus inplicatur. cum ad desi
deria carnis incentivorum aestibus inflammatur. cum ad iracundiae furorem perturbati
onum igne succenditur. cum superbiae seu cenodoxiae elatione pulsatur. cum tristicia
mortem operante deprimitur. cum machinis acediae et inpugnatione concutitur. cumque
omni spiritali fervore subtracto quodam tepore atque irrationabili merore
torpescit. ut non solum cogitationibus rectis ac ferventibus deseratur. sed etiam
psalmus. oratio. lectio. remotio cellae simul horreant. et intolerabili quodam
tetroque fastigio universa sordeant instrumenta virtutum. Quibus cum pulsatur
monachus. sinistris partibus se cognoscat urgueri. Ergo quisquis igitur illis quae dexterae
partis esse praediximus minime fuerit subintrante gloria vanitatis elatus. et
in istis quae sinistrae partis sunt viriliter dimicans. nulla desperatione conciderit. sed
ac potius e contrariis arma quaedam patientiae ad exercitium virtutis assump
serit. utraque manu utetur pro dextera. et in utroque actu triumphator effectus.
tam de sinistro statu quam de dextro. palmam victoriae consequetur. qualem beatum
iob legimus meruisse. qui utique pro dexteram coronabatur. quando .vii. filiorum pater
opulentus ac dives incedens. cotidiana pro eorum purificatione sacrificia

dño deferebat. ñ tã s cos. qm dō susceptos ac familiares cupiens exhibe .
qñdo ianua eius omni aduenienti patebat. qñdo erat pes claudorum. &
oculus cecorum. qñdo deuelleribus ouium eius ~~uenerea~~ humeri calefiebant infirmorum.
qñdo erat orphanorum pat. & uir uiduarum. qñdo nec in corde quidē suo super
inimici sui ruina gauisus ē. Idēq; rursū p sinistrā partē sublimiori
uirtute de aduersitatib; triumphabat. cū vii. filiis uno orbatus momento
non ut pat acerbo luctu efficiebat. s; ut uerus dī famulus sup creatoris
sui uoluntate gaudebat. cū ex locuplete paupimus. nudus ex induto.
ex ualido tabidus. ex inclito & glorioso ignobilis atq; despectus. incorrup
tā animi fortitudinē retentabat. cū deiq; omni substantia atq; opib;
destitutus. sterquilinii erat factus habitator. & uelut quidā corporis sui seue
rissimus carnifex. testa radebat saniē pfluentē. atq; ex omni parte
mēbrorum glebas uermiū mersis in pfunda uulnerū digitis detrahebat.
In quib; cunctis in nullā desperando plapsus ē blasphemiā. nec aduersū
creatorē suū in aliquo murmurauit. quin immo nequaquam tanta tēpta
tionū mole atq; acerbitate contritus. ipsū quoq; qd ex omni pstina facul
tate suo corpori sup fuerat indumentū. quodq; solū ex ipso uestiebatur.
a diaboli potuerat uastatione saluari. rescindens atq; abiciens.
Adiecit sup illā quā ditissimus pdō intulerat spontaneā nuditatē. comā
quoq; capitis quę sola de pristinę glę reliquiis intacta remanserat. uexatori suo pię
abscisā. & amputans etiā id qd seuiens reliquerat inimicus illa celesti
aduersus eū uoce tripudiat & insultat. Si bona suscepimus demanu dñi. mala
non sustinebimus? Nudus egressus sū de utero matris meę nudus reuertar
illuc. dñs dedit & dñs abstulit. sicut dño placuit ita factū ē. sit nomen
dñi benedictū. Ambidextrū mitto dixeri & ioseph qui ipsperis gratior
patri. religiosior fratrib;. acceptior dō. in aduersis. castus dño. fidelis car
ceri. mitissimus uinctis. iniuriarū inmemor. beneficus inimicis inuidis.
& quantū in ipsis fuit. interfectorib; fratrib; non solū pius s; etiā munificus inuentus.
Hi ergo eorumq; consimiles recte ΑΜΦΟΤΕΡΟΔΕΞΙΟΙ. id ē ambidextri nuncu
pant. Vtraq; manu utuntur p dextera. Et in hec q aptus dinumerat
transeuntes partib; dicunt. parma iustitię q a dextris sunt & a sinistris. p glām
& ignobilitatē. p infamiā & bonā famā & cetera. De qua dextra & sinistra ita
salemon ex psona sponsę loquitur in cantico canticorum. leua eius sub capite meo
& dextera eius āplexabitur me. Quas licet utrasq; utiles ēē significet. tam
illā leuā sub capite suo ponit. quę subiacere debent aduersę partes pncipali

ad
cordis. ad hoc siq̃dẽ ipse tantũ utiles st̃. ut ṗp̃pr̃e nos exerceant & erudiant
ad salutẽ. ac pfectos ad patientiã reddant. dexterã ũ ad fouendã se ac ppe
tuo c̃seruandã. salutari ãplexu sponsi sibi uniri & coherere. atq; ĩsolubiliter
et optat ĩnecti. Erim⁹ ğ abiderati q̃ndo nos ĩq̃ rerũ p̃sentiũ copia ł inopia ñ
mutarit. 7 nec illa nos ad uoluptatis noxie remissionis ĩpulerit. nec
ista ad desperationẽ ad traxerit & querelã. s; similit̃ do grates inutroq;
referentes parẽ fructũ desc̃dis ad ũsisq; capiam⁹. qualẽ se ille uerus ãbi
dext̃ doctor gentiũ fuisse testat̃ dicens; Ego ħ didici ĩ q̃b; sũ sufficiens
ẽẽ. scio & humiliari scio & habundare. ubiq; 7 ĩ omĩb; ĩstitut⁹ sũ. & satu
rari & esurire 7 habundare & penuriã pati. omĩa possũ in eo q̃ me con
xi fortat. Ergo lic& dixerim⁹ bip̃titã ẽẽ t̃ptationẽ. idẽ reb; ł p̃sp̃etis
ł ad ũsis. sciendũ ẽ tam omĩs homines triplici ratione t̃ptari. Plerumq;
ob p̃bationẽ. ñ nũq̃m ob em̃ndationẽ. ĩ dũ ob m̃ita delicto℞. Et ob p̃ba
tionẽ q̃dẽ ut beatũ habrahã. ut iob. multosq; sc̃o℞ t̃bulationes ĩnumẽas
legim⁹ ptulisse. ł illud q̃d ĩ deuteronomio d̃r ad ppłm p moysen. 7 recor
daberis cuncti itineris illi⁹ p q̃d adduxit te dñs d̃s tuus quadraginta
annis p desertũ. ut affligeret & te atq; t̃ptar&. 7 nota fierent q̃ ĩ tuo
animo ũsabant̃. utrũ custodires mandata illi⁹ an non. & illud q̃d in
psalmo d̃r. p̃baui te ad aquã c̃tradictionis. ad iob q̃q; an putas me a
liť t̃ locutũ. q̃m ut appareres iust⁹. Ob emundationẽ ũ cũ iustos suos
xparuit q̃b; dã leuib; q; peccatis seu p elatione suę puritatis hu
milians. diũsis t̃ptationib; t̃edit̃ ut om̃em sordẽ cogitationũ 7
ut ũbis p ph̃etę dicã scoriã q̃m ĩ occultis eo℞ ṗuid& ẽẽ c̃cretam;
excoquens ĩ p̃senti uelut aurũ purũ futuro t̃nsmittat examini. ni
hil ĩ eis residere p̃mittens. q̃d scrutans post hec iudicii ignis penali
cruciatu purgatur⁹ inueniat. secdm̃ illud. multę tribulationes ius
to℞. 7 fili noli neclegere disciplinã dñi neq; fatigeris cũ ab eo corri
p̃is. quẽ ħ diligit dñs corrip̃. flagellat autẽ om̃em filiũ quẽ recip̃.
Quis ħ ẽ fili⁹ quẽ ñ corripit pat̃. q̃d si ext̃ disciplinã estis. cui⁹ participes
facti st̃ om̃s. Ergo adulterini & ñ filii estis. & ĩ apocalipsi. ego quos
amo arguo 7 castigo. Ad q̃s etiã sub figura ierłm ex p sona di ita p hie
remiã sermo dirigit̃; faciã ħ c̃sũmationẽ ĩ cunctis gentib; ĩ q̃ib;
disp̃si te. te autẽ ñ faciã in c̃sũmationẽ s; castigabo te ĩ iudicio.
ut ñ t̃ uidearis innoxius. Pro qua salutari em̃ndatione orat
dauid dic̃s; p̃ba me dñe & t̃pta me. ure renes meos & cor meũ.

Esaias quoque utilitatem huius temptationis intellegens. corripe inquit nos domine. uerumtamen in iudicio et non in furore tuo. et iterum confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi. conuersus est furor tuus et consolatus es me. Ad mitto autem peccatorum plaga temptationis infertur: ut ibi plagas populo israhel inmissurum se dominus comminatur dicens. dentes bestiarum inmittam in eos cum furore trahentium super terram. et frustra percussi filios uestros. disciplinam non receperunt. In psalmis quoque. multa flagella peccatorum. et in euangelio. ecce sanus factus es iam noli peccare. ne deterius tibi aliquid contingat. Inuenimus sane et quartam generationem qua ob manifestandam solummodo gloriam et opera dei inferri quibusdam aliquas passiones scripturarum auctoritate cognoscimus. secundum illud euangelii. neque hic peccauit neque parentes eius. sed ut manifestentur opera dei in ipso. et iterum infirmitas haec non est ad mortem sed pro gloria dei ut glorificetur filius dei per ipsam. Sunt autem et alia ultionum genera quibus nonnulli qui malitiae supergressi sunt cumulum percutiuntur ad praesens: ut dathan et abiron. siue core legimus fuisse dampnatos. et uel maxime illos de quibus apostolus dicit: propter quod tradidit illos deus in passiones ignominiae et in reprobum sensum. quod etiam cunctis poenis grauius iudicandum est. De ipsis namque psalmista. in laboribus inquit hominum non sunt. et cum hominibus non flagellabuntur. Non merentur saluari uisitatione domini. nec temporalibus plagis consequi medicinam. qui desperantes semet ipsos tradiderunt inpudicitiae in operatione omnis erroris in inmunditiam. et quos obdurationem cordis et usu ac frequentia delinquendi purgationem breuissimi huius aeui et ultionem praesentis uitae excedit. quibus etiam per prophetam sermo diuinus exprobrat. subuerti uos sicut subuertit deus sodomam et gomorram. et facti estis sicut torris raptus de incendio. et nec sic redistis ad me dicit dominus. et hieremias. interfeci et perdidi populum meum et tamen a uiis suis non sunt reuersi. et iterum percussisti eos et non doluerunt. adtriuisti eos et renuerunt accipere disciplinam. indurauerunt facies suas super petram noluerunt reuerti. Ergo quorum curationem omnem terrenis istius medicinam uidens propheta in cassum fuisse consumptam. desperans quodammodo iam de eorum salute proclamat. defecit sufflatorium in igne. frustra conflauit conflator. malitiae enim eorum non sunt consumptae. argentum reprobum uocate eos quia dominus proiecit illos. Hanc salutarem ignis purgationem circa eos qui perdurati sunt sceleribus suis. tamen se dominus adhibuisse sub persona ierusalem ceterorum profunda rubigine peccatorum ita conqueritur. pone inquiens eam super prunas uacuam ut incalescat et liquefiat aes eius et conflet in medio eius inquinamentum eius et consumatur. multo labore sudatum est et non exiuit de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Inmunditia tua execrabilis. quia mundare te uolui. et non es mundata a sordibus tuis. Quam ob rem ut peritissimus medicus expensis omnibus salutaribus curis nec ullum iam remedii genus. quod infirmitati eorum possit aptari. dominus super esse conspiciens quodammodo iniquitatum magnitudine superatur. ac discedere ab illa clementi

sua castigatione compellitur. Itaque etiam denuntiat dicens. iam non irascar tibi et zelus meus
recessit a te. De aliis uero quorum non perdurauit cor frequentia peccatorum. nec illa seue
rissima et ut ita dicam caustica ignis indigerit medicina. sed eruditio salutaris
ubi sufficit ad salutem dicitur. emendabo eos in auditu tribulationis sue. Non ignoramus
alias quoque animaduersionum siue ultionum causas que inferuntur his qui grauissime de
liquerint. non ad expianda eorum crimina. nec ad abolenda merita peccatorum. sed
ad emendationem metumque uiuentium. que euidenter in ieroboam filium nabath baasa quoque
filium achia et achab atque iezabel illata cognoscimus. ita pronunciante diuina
censura. ecce ego inducam super te malum et demetam posteriora tua. et interficiam
de achab mingentem ad parietem et clausum et nouissimum in israhel. et dabo domum tuam
sicut domum hieroboam filii nabath. et sicut domum baasa filii achia. quod egisti ut
me ad iracundiam prouocares. et peccare fecisti israhel. [canes etiam comedent gezabel] in agro iezrahel. si mortuus
fuerit achab in ciuitate comedent eum canes. si autem mortuus in agro comedent eum
uolucres celi. et illud quod pungenti comminatione denunciatur. non inferetur cadauer tuum
in sepulchrum patrum tuorum. non quo uel illius tam profana commenta qui uitulos aureos ad perpetuam
preuaricationem plebis ipsiusque a domino separationem primus instituit. uel illorum tam innu
mera tamque nefaria sacrilegiorum crimina. hec excoquere breuis ac momentanea
pena sufficeret. sed ut ceteris quoque qui futura neglegentes uel penitus non credentes con
sideratione tantummodo presentium frangebantur. terror istarum quas metuebant ulti
onum incuteretur exemplo. nec apud illam summi numinis maiestatem esse hu
manarum rerum et cottidiane dispensationis incuriam documento huius seuerita
tis agnoscerent. et retributorem dominum cunctorum actuum per hec que grauissima for
midabant manifestius peruiderent. Inuenimus sane etiam pro leuioribus culpis non nul
los eandem mortis ad presens excepisse sententiam. qua fuerant et illi puniti quos per diximus
extitisse sacrilege preuaricationis auctores. ut factum est in illo qui sabbato
ligna collegerat. uel in anania et saphira. qui parum quiddam de substantia sua in
fidelitatis errore seruauerant. non quo equalia fuerint pondera peccatorum. sed
quia reperti noue transgressionis presumptores. debuerint prebere ceteris quemadmodum
peccati. ita etiam pene ac terroris exemplum. ut quisquis eandem deinceps affectare temp
tasset. sciret se secundum eandem formam qua illi dampnati sunt. etiam si in presenti supplicium diffe
ratur. in futuri iudicii examinatione sciret esse reddendum. Sed quia uidemur excessum
quendam dum genera temptationum uel ultionum percurrere uolumus apposita nar
ratione fecisse. quod dicebamus uirum perfectum in utraque temptatione manere
vii semper inmobilem. ad eandem nunc intentionem reuertamur. Itaque mens uiri iusti non debet esse
similis cere uel alteri cuiquam materie mollioris. que semper caracteri signan

tantum cedens, per formam atque imaginem figuratur. quamque in se tactu retinet donec
alio rursum super ipso signaculo reformetur. atque ita fit ut numquam in sua quali-
tate persistens: ad formam eorum quae imprimuntur semper evertatur ac transeat: quin potius
debet velut quoddam esse adamantinum signatorium. ut inviolabilem mens nostra fi-
guram sui semper custodiens caracteres universa quae incurrerint in adqualitatem sui
status signet atque transformet. ipsa vero insignita nullis incursibus possit. Germanus.
xiii Potestne mens nostra unum statum iugiter retinere et in eadem semper qualitate persistere?
xiiii Theodorus. Necesse est ut secundum apostolum aut renovatus spiritu mentis suae per singu-
los dies proficiat. ad ea se quae in antea sunt semper extendens. aut si neglexerit conse-
quens est ut retro redeat atque in deterius relabatur. Et idcirco nullo modo poterit mens
in una atque eadem qualitate durare. velut si quis est qui aquas fluminis violenti navem
subigere remorum impulsione conetur. necesse est eum aut virtute brachiorum
torrentis alveique impetum desecantem ad superiora conscendere. aut remissis
manibus ad praeceps pronum amne revocari. quapropter istud erit evidens nobis indicium
detrimenti. si intellexerimus nos nihil amplius adquisisse. nec dubitemus retrorsum
nos omnimodis fuisse revocatos. quando die non senserimus ad superiora progressos. quia
ut dixi nec in eodem statu mens hominis poterit iugiter permanere. nec in hac
carne existens ita virtutum apicem possidere quisque ille sanctorum ut immobilis perse-
veret. Necesse est enim aut aliquid adici illis semper aut minui. nullaque in omni
creatura talis poterit esse perfectio. quae mutabilitatis non subiaceat passioni.
secundum illud quod in libro beati Iob legitur. quid est homo ut immaculatus
sit. et iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis
et caeli non sunt mundi in conspectu eius. Solum namque deum immutabilem confitemur.
quem tantummodo sancti illius prophetae ita conpellat oratio. tu autem idem ipse es. et ipse
de se. ego sum inquit deus et non mutor. quod scilicet ipse sit solus naturaliter semper bonus.
semper plenus. semperque perfectus. cui nihil nec adici possit aliquando nec minui. Idcircoque
debemus ad virtutum studia inremissa cura ac sollicitudine nosmet ipsos
semper extendere. ipsisque nos iugiter exercitiis occupare. ne cessante profectu con-
festim deminutio subsequatur. Ut enim diximus in uno mens eodemque statu manere non
praevalet. id est ut nec augmenta virtutum capiat nec detrimenta sustineat.
Nam adquisisse nihil et minuisse est. quia desinente proficiendi appetitu non aberit pericu-
xv lo recedendi. Idcircoque iugis cellae commoratio retentanda est. Totiens enim
quis velut novus in ea et incipiens habitator titubabit atque turbabitur.
quotiens ab eadem fuerit evagatus. Illam namque quam in cella retinens adquisierat
animi intentionem. si fuerit relaxata. recuperare rursus non sine

labore potius ac dolore. & per hoc reducetur retro non de admisso cogitabit
profectu quem super adicere potuit si cecidisse non fuisset excussus. sed gaudebit
potius si illum statum de quo cecidit semet ipsum senserit recepisse. Nam sicut amissum
ac preteritum tempus ulterius reuocari non potest. ita ne illa quidem que perierint possunt emolu
menta restitui. Quantulibet enim post hec animi intentio fuerit operata. in
stantis diei profectus & presentis temporis questus est. non lucri semel perditi repa
XVI ratio. Mutabilitati autem etiam supernas potestates ut diximus subiacere
declarant illi qui de eorum numero corrupte uoluntatis uitio corruerunt.
Vnde neque illi inmutabilis nature esse putandi sunt qui in illa qua creati
sunt beatitudine perseuerant. eo quod in contrariam partem non fuerint similiter
deprauati. Aliud namque est inmutabilis nature esse. aliud uirtutis industria
bonique custodia per inmutabilis dei gratiam non mutari. Quicquid enim per diligen
tiam uel adquiritur uel tenetur. potest etiam per neglegentiam deperire. Ideoque dicitur ne
beatifices hominem ante exitum suum. quod uidelicet adhuc in collucatione quis est.
& ut ita dixerim in certamine constitutus. quamuis uincere soleat ac frequenter
palmas uictorie consequatur. non potest tamen a metu ac suspicione incerti pro
uentus esse securus. Et idcirco deus solus inmutabilis uel bonus dicitur. qui bonitatem non
industrie studio. sed naturaliter possidens. non potest aliud quam esse quam bonus.
Nulla ergo uirtus potest inmutabiliter ab homine possideri. sed ut facta iugiter
teneatur. necesse est eam semper illa qua adquisita est sollicitudine atque industria cus
XVII todiri. Lapsus uero quispiam nequaquam subitanea ruina corruisse credendus est.
sed aut praue institutionis deceptus exordio. aut per animi desidiam
decedens a uirtute paulatim & per hoc sensim uitiis increscentibus casu miserabili concidisse. Ante
contritionem enim precedit iniuria (ruina). & ante ruinam mala cogitatio. quem
admodum domus numquam subitaneo ad ruinam pondere inpulsa corruit nisi aut
antiquo uitio fundamenti. aut longa inhabitantium desidia stillicidiis
primum paruissimis penetrantibus corrupta sensim fuerint munimenta
tectorum. quibus per uetustam neglegentiam in maiorem modum patefactis atque
collapsis. riuati post hec influit pluuiarum imbriumque tempestas. In pigri
tiis enim humiliabitur contignatio. & in segnitia manuum stillabit domus. Quod
anime spiritaliter euenire idem salemon aliis uerbis ita designat. stillicidia
inquiens eiciunt hominem in die hiemali de domo sua. Eleganter ergo
mentis incuriam domui comparauit tectoque neglecto. per quam primo quidem de
uelut minutissima queda penetrant ad animum stillicidia passionum.
que sicut parua ac leuia negligantur corrumpunt tigna uirtutum &

post hec influx͞it imbre largissimo uitiorū. ꝑque indie hiemali. idē intēpre
tēptationis īgruente īpugnatione diaboli. expellet̄ mens dehabitatione
uirtutū. īq; scił aliq̄ndo circūspectā diligentiā retinens. uelut idomꝰ ꝓꝓe
possessione resedeuerat. hus itaq; cōptis. īfinitā spūalis cibi ꝑcepimus
uoluptatē. ita. ut exhac collatione maiore animi gaudio repleremur.
qm̄ ante. tristicia sup necē scōꝝ fueramꝰ affecti. N̄ solū ħ deq̇b; hesitabamus
edocti sumꝰ. uerū etiā illa q̄ ꝓ breuitate sensus nr̄i minꝰ inquirere nouera
mꝰ. subtilis questionis introgatione cognouimus. Explic̄ coll̄ abbatis
theodori denece scōꝝ. Incip̄ cap̄ coll̄ abbatis Sereni. I.
Decastitate abbatis sereni. II. Introgatio ꝑdicti senis sup statu cogitati
onū nr̄arū. III. Responsio nr̄a sup animi mobilitatē. IIII. Disputatio senis desta
tu animi acuirtute. V. Deꝑfectione anime & similitudine euuangelici
centurionis assūpta. VI. Deꝑseuerantia erga cogitationū custodiā. VII.
Interrogatio demobilitate anime & pugnatione neq̄tiarū celestiū. VIII.
Responsio sup adiutorio dī. & liberi arbitrii potestate. VIIII. Introgatio
sup anime & demonū cōiunctione. X. Responsio inquē modū sp̄s immundi
humanis mentib; copulent̄. XI. Obiectio utrū possīt sp̄s inmundi. eorū
q̄s suppleuerīt animab; inseri ɫ uniri. XII. Responsio quē admodum
energuminis inmundi sp̄s dn̄ent̄. XIII. Qđ sp̄s spūi penetrabilis ēē non
possit. & dei corporeo solo dō. XIIII. Obiectio q̄ demones credi debeant.
cogitationes hominū ꝑuidere. XV. Responsio q̇d possint demones inco
gitationib; hominū q̇d uero n̄ possint. XVI. Similitudo q̄ sp̄s inmundi co
gitationes hominū doceant̄ agnoscere. XVII. De eo qđ n̄ singuli quoq;
demones uniūsas hominib; īgerant passiones. XVIII. Introgatio an
int̄ demones īpugnationis ordo ac uicissitudinis disciplina seruetur.
XVIIII. Responsio īquē admodū cōsensio demonū sup uicissitudinis in
pugnatione subsistat. XX. De eo qđ n̄ sint unius fortitudinis cōtrarie po
testates. nec tēptandi facultas ī eoꝝ sit arbitrio collocata. XXI. De
eo qđ demones cū hominib; n̄ sine suo labore confligant. XXII. De eo qđ
n̄ sit potestas nocendi ī arbitrio demonū collocata. XXIII. De imminu
ta demonū potestate. XXIIII. Qua ratione demones sibi ī eoꝝ corpo
ra q̄s arrepturi sīt aditū parent. XXV. De eo qđ miserabiliores sint
hi q̄ uitiis. quā q̄ ab ipsis demonib; possident̄. XXVI. De nece ꝓphete seduc
ti. & īfirmitate abbatis pauli q̄ ꝑsua emdatione ꝓmeruit. XXVII. De
tēptatione abbatis moysi. XXVIII. De eo qđ spnī n̄ debeant hi q̄ sp̄itib;

tradunt inmundis. XXVIIII. Obiectio cur hi qui spiritibus uexantur inmundis.
a communione dominica separentur. XXX. Responsio super proposita questione. XXXI.
De eo quod miseriores sint hi qui subditi temporalibus istis temptationibus non merentur.
XXXII. De diuersitate studiorum ac uoluntatum, quae in aereis potestatibus exercentur.
XXXIII. Interrogatio unde differentia nequitiarum celestium tanta processerit.
XXXIIII. Dilatio super absolutione propositae questionis. Explicit capitula.

Incipit collatio abbatis Sereni de animi mobilitate et spiritualibus nequitiis. VII

Summe sanctitatis et continentie uirum nominisque sui speculum abbatem Serenum,
quem singulari summus ueneratione pectoris admirati, studiosorum mentibus
insinuare cupientes aliter arbitramur desiderium nostrum nos explere non posse,
quam si collationes eius nostris libellis temptauerimus inserere. Qui super omnes
uirtutes, que non solum in eius actu uel moribus, sed etiam in ipso uultu per dei gratiam re-
fulgebant, ita est peculiari beneficio donum castitatis infusum, ut iam se
ne ipsis quidem naturalibus incentiuis inquietari uel in sopore sentiret. Ad quam
tamen carnis perpetuam puritatem quemadmodum gratia dei adminiculante per-
uenerit, quoniam super conditionem nature uidetur humane, necessarium reor
II primitus explicare. Hic igitur pro interna cordis atque anime castitate noc-
turnis diurnisque precibus ieiuniis quoque ac uigiliis infatigabiliter insistens,
cum uidisset orationum suarum obtinuisse se uota cunctosque estus in corde
suo concupiscentie carnalis extinctos, uelut suauissimo gustu puri-
tatis accensus in maiorem sitim zelo castitatis exarsit et intentioribus coepit
ieiuniis atque obsecrationibus incubare, ut mortificatio passionis huius,
que interiori homini suo dono dei fuerat attributa, ad exterioris etiam puri-
tatem catenus perueniret, ut ne ipso quidem uel illo simplici ac naturali motu,
qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, ulterius pulsaretur. Indepte scilicet
muneris experimento, quod se nouerat non labore merito sed dei gratia esse consecutum,
ardentius animatur, ad hoc quoque similiter obtinendum credens multo facilius
hos stimulos carnis radicitus deum posse euellere, quos etiam humane artis
industria non numquam solet quibusdam poculis uel medicamentis seu ferri sectione
detrahere, quando quidem illam spiritus puritatem, que sublimior est quamque impossibile
est humano labore uel studio conprehendi, suo munere contulisset. Cumque
petitioni cepte supplicatione iugi ac lacrimis indefessus insisteret,
adueniens ad eum angelus in uisione nocturna eiusque uelut aperiens uterum
quandam ignitam carnis strumam de eius uisceribus auellens atque proiciens
suisque omnia ut fuerant locis intestina restituens, ecce inquit incen

tiua carnis tue abscisa sit. et obtinuisse te noveris hodierno die perpetuam corpo
ris puritatem. quam fideliter poposcisti. Hec de gratia dei que memorato viro peculi
ariter attributa est. breviter dixisse sufficiat. Ceterum de illis virtutibus quas cum
reliquis summis viris communiter possidebat. aliquid commemorare superfluum
puto. ne specialis super nomine huius ita ratio aliis demere videatur. id quod de
isto singulariter fuerit predicatum. Hic ergo summo desiderio collationis eius atque
institutionis accensi. diebus quadragesime videre curavimus. qui cum a nobis
de qualitate cogitationum nostrarum et interioris hominis statu tranquillissi
ma compellatione quesisset. et quid nobis ad eius puritatem tanti temporis heremi
III contulisset habitatio. his cum querimoniis adorsi sumus. Supputatio temporum
ac solitudinis habitatio. cuius contemplatione [illegible] interioris hominis perfecti
one nos consequi debuisse. hoc solummodo contulit nobis. ut disceremus quid essemus.
non tamen fecit esse quod esse contendimus. Nec enim aut desiderate puritatis fixa stabili
tate. aut robur aliquod firmitatis nos ac scientie novum assecutos. sed
tantummodo confusionis ac pudoris augmenta. Et enim cum omnium disciplinarum medi
tatio ad hoc cotidianis studiis exerceatur. atque proficiat. ut a trepidis rudi
mentis ad peritiam certam stabilemque perveniens. incipiat nosse que primitus vel ambigue
noverat vel penitus ignorabat. et firmo ut ita dixerim gradu in illius discipli
ne qualitate procedens. perfecte in ea ac sine ulla iam difficultate versetur.
e contrario me in huius puritatis studio laborantem. id solummodo profecisse repperio.

[illegible] tamen apprehendere valeam quod est debere me cognovi

ut sciam quid esse non possim. Ex quo nihil mihi aliud sentio. quam laborem tanta cordis
contritione conferri. ut numquam scilicet desit materia lacrimarum. nec tamen esse
desinam quod esse non debeo. Et idcirco quid profuit didicisse quod summum est. si cog
nitum nequeat apprehendi. Nam cum directionem cordis ad destinata tendere
senserimus. insensibiliter inde mens revoluta ad priores evagationes impetu
vehementiore prolabitur. et ita cotidianis distentationibus occupata innu
meris captivitatibus incessanter adducitur. ut propemodum iam desperetur a nobis
desiderata correctio. et superflua hec observantia videatur. Si quidem per momenta
singula lubricis discursibus animus evagatur. cum ad timorem dei vel contemplati
onem reducitur spiritualem. priusquam firmetur in ea rursum fugatius evanescit. Cumque
eum velut expergefacti deprehenderimus ab intentione proposita deviasse. atque
ad illam theoriam unde discesserat reducentes voluerimus eum tenacissima
cordis intentione velut quibusdam vinculis obligare. in ipso conatu nostro
ocius quam anguilla de recessibus mentis elabitur. Ob quam rem cotidianis huiusmodi
observationibus estuantes. nec tamen ex ipsis aliquid nostro cordi stabilitatis

robur accessisse cernentes. ad hanc opinionē fracti desperatione
transducim̄. ut n̄ nr̄o iā s; nature uitio has anime puagationes hu
IIII mano genū inēē credam⁹. Serenus. Periculose psūptionis ē. nec dū reb-
recte discussis. nec certa ratione collecta de natura cuiuslibet rei
pppere diffinire. ac de consideratione fragilitatis sue capere cōiecturā.
n̄ de statu & qualitate ipsi⁹ discipline l' de aliorū expientia pferre sen
tentiā. Nec n̄ si qīs natandi ignar⁹ sciens pondus corporis sui ferri
(leuitate ac) aquaru liqre n̄ posse. expimto sue uoluerit ipitie diffinire. neminē
penit⁹ posse liqdis elemtis solida carne circūdatū sustineri. idcirco
uera ei⁹ opinio iudicanda ē. qm̄ scdm̄ expientiā suā uisus ē ptulisse.
cū hoc n̄ solū n̄ ēē ipossibile s; etiā pfacile ab aliis fieri ratione cer
tissima & oclor̄ fide n̄ dubia cōpbet. Noye itaq; id ē mens. diacintos.
cipolicinitos diffinit̄. id ē sēp mobilis & multū mobilis. Q̄d etiā in sa
pientia q̄ dr̄ salemonis alius ūbis ita descbit̄. Ceusgisdes. sceno s. broteno.
inpoli. frontida. id ē & terrenū habitaculū aggūuat mentē multa
cogitantē. hec ḡ pditione nature. nūqm̄ potest ociosa ēsistere.
sed necesse ē eā n̄ puisu habuerit ubi suos exerceat mot⁹. ī qb; iugiter
occupet. ppa mobilitate discurrere & pomia uolitare. donec longo
exercitio usuq; assuefacta diuīno q̄s uos icassū dicitas laborare expi
at. & discat. q̄s memorię suę materias debeat pparare. erga q̄s ēēuagat
indefessos uolat⁹ ī morandi robur adqrat. & ita pualeat aduersas
inimici suggestiones. qb; distrahebat̄ extrudere. atq; ī illo quē desidāt
statu & qualitate durare. N̄ ḡ hanc euagationē cordis nr̄i. l' nature
humanę l' dō creatori ei⁹ debem⁹ ascbere. Vera ē n̄ scpture sententia.
q̄ ds̄ fec̄ hominē rectū. & ipsi quesierīt cogitationes multas. A nob ḡ
earū qualitas pendet. q cogitatio inqt̄ bona scientib; eā appinquat.
uir autē prudens inueni& eā. Quicqd n̄ ut inueniri possit nr̄e pru
dentię idustrięq; subiectū ē. si n̄ fuerit inuentū sine dubio nr̄e desidię.
l' iprudentię n̄ nature uitio reputandū ē. Cui sensui. psalmista quoq;
ēgruit dicēs. beat⁹ uir cui ē auxiliū ei⁹ abs te dn̄e. ascensus in corde
suo disposuit. Videtis ḡ in nr̄a ditione ēsistere. ut siue ascensus id ē
ptingentes ad dm̄ cogitationes. siue descensus ad trena scilic& &
carnalia corruentes. in nr̄is cordib; disponam⁹. Que si n̄ in nr̄a potestate
ēsisterent. nec phariseos dn̄s icrepass& . qd cogitatis mala icordib;
ur̄is. nec p pphetā pcepiss& dicēs. auferte malū cogitationū ur̄arū

ab occultis meis. et usque quo morabuntur in te cogitationes noxię. nec in die iudi-
cii. earum qualitas quemadmodum operum exigeretur a nobis ita pensanda domino com-
minante. ecce inquit ego uenio. ut congregem opera et cogitationes eorum cum omnibus
gentibus et linguis. Sed ne condempnari quidem de earum testimonio. uel defendi in illo ter-
ribili atque metuendo examine. secundum beati apostoli sententiam mereremur. ita
dicentis. et inter se inuicem cogitationibus accusantibus. aut etiam defendentibus.
in die qua iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum.
Huius ergo perfectę mentis figura. per euangelicum centurionem pulcherrime designatur.
cuius uirtus atque constantia qua non quibuslibet ingruentibus cogitationibus abducebatur.
sed pro suo iudicio uel admittebat bonas uel contrarias absque difficultate pellebat. hac
tropica significatione descripta est. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens
sub me milites. et dico huic uade et uadit. et alii ueni et uenit. et seruo
meo fac hoc et facit. Si igitur nos quoque uiriliter aduersus perturbationes et uitia dimi-
cantes. potuerimus ea dicioni nostrę discretionique subicere. ac militantes
in carne nostra extinguere passiones. uel instabilem cogitationum nostrarum cohor-
tem rationis imperio subiugare. ac dominicę crucis salutari uexillo. durissi-
mas aduersariarum potestatum turmas a finibus nostri pectoris propulsare. pro tan-
torum meritis triumphorum ad spiritalis huius centurionis ordinem prouehemur.
Quem in exodo quoque per moysen mistice legimus designatum. Constitue tibi chiliarchas
et centuriones et quinquagenarios. et decanos. Et ita nos quoque dignitatis huius apice
sublimati. habebimus hanc imperandi potestatem atque uirtutem. quia non quibus nolumus
cogitationibus abducamur. sed his quibus spiritaliter delectamur immorari uel inherere
possimus. malis quidem suggestionibus imperantes. abite et abibunt. bonis uero
uenite et ueniunt. seruo quoque nostro id est corpori ea quę castitatis uel continentię
sunt similiter iniungemus et sine ulla contradictione deseruiet. non iam suscitans
nobis aduersos concupiscentię stimulos sed omnem exhibens spiritui famulatum.
Huius centurionis qualia arma sint uel ad quę prelior exercitia prepararentur.
audi beatum apostolum predicantem. arma inquit militię nostrę non sunt carnalia sed po-
tentia deo. Dixit qualia sint id est non carnalia nec infirma. sed spiritalia et potentia
deo. Deinde ad quos sint exercenda conflictus consequenter insinuat. ad destructio-
nem munitionum cogitationes purgantes. et omnem altitudinem extollen-
tem se aduersus scientiam dei. et captiuantes omnem intellectum in obedientiam
christi. et preparati ulcisci omnem inobedientiam. cum impleta fuerit primum
uestra obedientia. Quę quo omnia singillatim percurrere sicut necessarium. ita
alterius temporis est. armorum tantummodo uolo uobis genera proprietatesque patefacere.

quibus nos quoque si uolumus bella domini preliari. et inter centuriones euangelicos militare. accincti iugiter debemus incedere. Sumite inquit scutum fidei. in quo possitis omnia tela nequissimi ignita restinguere. Ergo fides est que excipiens ardentissima libidinum tela. metu futuri iudicii et celestis regni credulitate mortificat. Et loricam inquit caritatis. Ipsa nempe est que uitalia pectoris nostri circumdans atque communiens letalibus perturbationum obiecta uulneribus. contrarios retundit ictus. nec ad interiorem hominem nostrum iacula diaboli penetrare permittit. Omnia enim suffert. omnia patitur. omnia sustinet. Et galeam spei salutis. Galea capitis est munimen. Quia ergo caput nostrum christus est. debemus istud semper spe futurorum bonorum uelut inexpugnabili galea in cunctis temptationibus ac persecutionibus communire. et principaliter fidem eius illesam atque integram custodire. Aliis enim membris truncatum quempiam licet debilem possibile tamen est utcumque superesse. sine capite uero nemini uel breuis uite spatium prorogatur. Et gladium spiritus quod est uerbum dei. Penetrabilis namque est omni gladio ancipiti. et pertingens usque ad diuisiones anime et spiritus. compagum quoque et medullarum. et discretor cogitationum et intentionum cordis. diuidens scilicet et abscidens in nobis quicquid carnale terrenumue repperit. Quibus armis quisque fuerit communitus. ab hostium semper telis ac populatione defensus. non ut captiuus ac subditus ad hostilem cogitationum terram est strictus depredantium uinculis abducetur. nec audiet per prophetam. quare inueteratus es in terra aliena. sed tamquam triumphator ac uictor in illa quam uoluerit cogitationum regione consistet. Uis etiam ipsius robur ac fortitudinem centurionis huius quibus haec que predixi arma non carnalia sed potentia deo gestat agnoscere. Audi ipsum regem uirosque fortes ad spiritualem militiam congregantem. quo eos delectu signet ac probet. Infirmus inquit dicat. quia fortis sum ego. et qui patiens est sit pugnator. Uidetis ergo bella domini preliari nisi patientes infirmosque non posse. Illa procul dubio infirmitate qua fundatus ille noster euangelicus centurio cum fiducia loquebatur. Cum enim infirmor tunc potens sum. et iterum. uirtus enim in infirmitate perficitur. De qua infirmitate unus prophetarum. et erit inquit qui infirmatur inter eos sicut domus dauid. Patientes etiam haec bella nempe preliabitur illa patientia de qua dicitur. patientia uobis necessaria est ut uoluntatem

VI dei facientes. reportetis remunerationem. Debere tamen ac posse nos domino cohaerere experientia propria deprehendimus. si mortificatas uoluntates ac desideria mundi huius habeamus abscisa. et illorum auctoritate docebimur qui domino colloquentes fiducialiter dicunt. adhesit anima mea post te. et adhesi testimoniis tuis domine. et mihi autem adherere deo bonum est. et qui adheret domino

unus sps ē. Non ergo debem⁹ his euagationib; animę fatigati ab hoc studio relax
ari. qui enim colit trā suā saturabit panib; qui autē sectat̄ otiū replebit̄ paupta
te. nec ab intentione hui⁹ obseruantię periculosa desperatione frangamur.
qui in omni sollicita anima ... ... inē ampli⁹. Nā quia suauis & sine do
lore ē in egestate erit. Et itū uir in dolorib; laborat sibi & ui fac̄ pditioni
suę. nec non etiā regnū celoꝝ ui patit̄ & uiolenti diripiunt illud. Nulla nāq;
uirt⁹ sine labore pficit̄. nec ulli possibile ē ad istā quam cupitis stabili
tatē mtis. sine ingenti cordis ɔtritione ɔscendere. Homo enim labori
nascit̄. qui ut in uirū pfectū possit occurrere in mensurā etatis plenitudi
nis xpi. maiore cū necesse ē intentione sēp eē puigilē. iugiq; sollici
tudine desudare. Ad cui⁹ tam mensurę plenitudinē nemo perueniet.
alias in futurū nisi qui p meditat⁹ & inbut⁹ ea fuerit in psenti eāq; adhuc
in hoc sclo positus plibarit. xpiq; mēbrū p̄ciosissimū designat⁹. arrā
cōpaginis illi⁹ p quam corpori ei⁹ ualeat copulari. in hac carne possederit.
unū dūtaxat desiderans. unū sitiens. ad unū omis non solū actus suos
uerū etiā cogitationes sēp intendens. ut illud qd in futurū dr̄ debe
ata ɔuersatione scōꝝ iā subarratū teneat in psenti id ē ut sit ei deus
VII omia in omib;. German⁹. Poss& forsitan hęc uolubilitas mtis aliquaten⁹
coherceri. si eā non tant⁹ aduersarioꝝ numerus circū uallans ad ea quę
non uult. immo quo illā suę qq; naturę mobilitas rapit indesinenter
impeller&. Quā cū tā innumerabiles. tā potentes. tāq; terribiles
circūagant inimici. resisti illis in hac psertī carne inpossibile cre
derem⁹. nisi ad hanc opinionē uris sententiis uel celestib; animare
VIII mur oraculis. Serenus. Aduersarios quidē nob iugit̄ insidiari. qui cūq;
interioris hominis expti sunt pugnas dubitare non possit. Sed ita dicim⁹ hos
nris pfectib; aduersari. ut eos tantūmodo incentores maloꝝ non etiā inpul
sores eē credam⁹. Cetū null⁹ hominū posset omino uitare peccatum
qdcūq; illi cordib; nris inurere uoluissent. si eis quemadmodū ad sugge
rendū ita & ad cōpellendū facultas uiolenta suppeter&. Quā obrē sicut
illis ē instigationis copia. ita in nob uirt⁹ respuendi siue adquiescendi lib
tas ē attributa. quoꝝ potentiā & impugnationē si ptimescim⁹. etiā ptec
tiones atq; adiutoria di ecōtrio ɔferam⁹. De quo dr̄. Maior est qui in nob quam qui
in hoc mundo ē. cui⁹ auxilia multo uehementiore militant uirtute pro nob
quam aduersus nos illoꝝ multitudo ɔfligit. Nā bonarū rerū non tantum
suggestor sed & fautor atq; inpulsor ē ds. ita ut non nunquam nos etiā inuitos &

ignorantes attrahat ad salutē. Constat ergo neminē posse a diabolo decipi. nisi
illū qui pbere ei maluerit sue uoluntatis assensū. Quod ecclastes his ūbis euident
expssit. quia enim n sit ɔtradictio ab his qui faciunt malū cito. ideo repletū ē cor
filior hominū ī ipsis ut faciant mala. Ergo manifestū ē hinc unūquemq;
VIIII delinquere. quod ingruentib; cogitationib; prauis. n eis ɔfestī repulsā ɔtra
dictionis obiciat. Nā resistite inquit. & effugiet a uob. Germanus. Quid istud
queso ē anime cū istis spiritib; nequam. tā indiscretū pmixtūq; ɔsortiū. quod sic
eidē n dicā iungi sed uniri possint. ut & alloqui eā insensibiliter & inseri atq;
īspirare illi quecūq; uoluerint. & ad ea que placuerint eā ualeant instigare.
eiusq; cogitationes ac motus uideant atq; pluftrent. tantaq; inter ipsos ac
mentē unitas fiat. ut sine dei gratia. quid ex illor incitamto. quid ex nra uoluntate
pcedat. discerni pene n possit. Serenus. Non mirū ē posse spm spui insensibiliter
X ɔiungari. 7 occultā suadendi ui ad ea que libita fuerint exercere. Est enim int eos sicut
int hoies. quedā substantie similitudo atq; affinitas. Siquidē diffinitio que
de natura anime assumitur. etiā illor substantie similiter coaptatur. alterutrū sed
uero eos sibi inseri t uniri ita ut capax alter alterius ēē possit. omimodis īpos
sibile ē. hoc naq; solum̄ deitati quia sola incorporea simplexq; natura ē. recte
sibi tribuitur. Germanus. Huic rationi satis arbitramur ēē ɔtrariū illud
XI quod uidem' ī arrepticiis fieri. cū afflati spiritib; īmundis loquuntur 7 agūt
ea que nesciunt. Quomodo ergo animas eor spiritib; illis n credam' uniri. quorū
illas uidem' uelut organū factas. & derelicto uelud naturali statu ad illorū
mot' affect' transire. ita. ut iā n suas sed illor uoces 7 gest' uoluntatesq;
XII depmant. Serenus. Predicte definitioni nre n ē ɔtrariū id quod dicitis in enere
guminis fieri. cū spiritib; īmundis arrepti loquuntur t agūt ea que nolūt. uel quod
ea que ignorant pferre coguntur. Non enim uno mō istā eos īfusionē spūum sustinere
certissimū ē. Quidā enim sic afflantur. ut nequaquā ea que gerūt t loquuntur
ītelligant. quidā uero norūt 7 postea recordantur. Quod fieri pinfusionē sps īmundi
nō ita putandū ē. ut anime ipsi penetret substantiā 7 uelut unit' ei. 7 quedam
īdut' ea sermones ac ūba pos patientis emittat. Nullo naq; mō istud ab eis
fieri posse credendū ē. Nec enim pallum anime diminutionē sed p corporis
debilitatē. hoc euenire manifesta ratione dephenditur. cū scilt in illis
mebris in quib; uigor anime ɔtinetur īmundus sps īsidens. eisq; īportabile
atq; īmsū pond' īponens. obscuritate teterrima ītellectuales eī obruit
7 īterceipt sensus. Quod nnūquam etiā uini febrisq; uitio seu nimii t frigoris aliisq;
ualetudinib; extrinsec' superuenientib; uidem' accidere. Quod ne beato iob

& instigans eā que n uult. uel que ignorat ploqui;

diabolus quamvis carnis acceperat potestatem moliretur inferre. praecepto domini prohibetur
dicentis. ecce trado eum in manus tuas tantum animam eius custodi. id est tantummodo
amentem eum ne facias debilitato animae domicilio. et obruas intellectum ac sa-
XIII pientiam resistentis. principali scilicet cordis eius tuo pondere praefocato. Nec enim sic crassae huic
solideque materiae id est carni spiritus admiscetur. quod fieri facillime potest. ideo et animae
quae itidem spiritus est ita uniri posse credetur. ut eam quoque similiter suae naturae reddat capacem.
Quod soli est possibile trinitati. quae sic universae intellectualis naturae efficitur penetratrix.
ut non solum complecti eam atque ambire sed etiam illabi et velut incorporea corpori possit
infundi. Licet enim pronuntiemus nonnullas esse spiritales naturas. ut sunt angeli. archangeli.
ceteraeque virtutes. ipsa quoque anima nostra vel certe aer iste subtilis. tamen incorporeae nulla-
tenus aestimandae sunt. Habent enim secundum se corpus quo subsistunt. licet multo tenuius
quam nostra sint corpora. secundum apostoli sententiam ita dicentis. et corpora caelestia et
corpora terrestria. et iterum. seminatur corpus animale. surgit corpus spiritale. Quibus
manifeste colligitur nihil esse incorporeum nisi solum deum. et ideo ipsi tantummodo
posse penetrabiles omnes spiritales atque intellectuales esse substantias. eo quod
solus et totus ubique et in omnibus est ita. ut et cogitationes hominum et internos motus atque
abdita mentis universa inspiciat. atque perlustret. De ipso siquidem solo pronuntiavit
beatus apostolus dicens. vivus est enim sermo dei et efficax et acutior super omnem gladium
ancipitem. et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus. compagum quoque ac medulla-
rum. et discretor cogitationum et intentionum cordis. et non est creatura invisibilis
in conspectu eius. omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius. et beatus david. qui fingit inquit
singillatim corda eorum. et iterum. ipse novit occulta cordis. et iob quoque. quia solus novit
XIIII corda hominum. Germanus. Hac ratione qua dicis ne cogitationes quidem nostras
intueri isti spiritus possunt. quod existimari valde putamus absurdum dicente scriptura.
si spiritus potestatem habentis ascenderit super te. et iterum. cum diabolus misisset
in corde simonis scariotae ut traderet dominum. Quomodo ergo credi potest non patere
eis cogitationes nostras. quarum (vel seminatrix) partem maximam ipsis inmittentibus atque insti-
XV gantibus sentimus oboriri. Serenus. Nulli dubium est quod possint spiritus inmundi
cogitationum nostrarum attingere qualitates. sed indiciis eas sensibilibus forinsecus
colligentes. id est aut ex nostris dispositionibus aut ex verbis et studiis ad quae propen-
sius nos perspexerint inclinari. Ceterum illas quae necdum de interioribus animae prodierunt.
adire omnino non possunt. ipsas quoque cogitationes quas ingerunt utrum susceptae vel
quemadmodum susceptae sint non per ipsius animae naturam. id est per illum interiorem
motum in medullis ut ita dixerim ipsius latitantem. sed ex motibus atque indiciis
exterioris hominis deprehendunt. ut puta cum suggesserint castrimargiam.

si uiderint monachū oclos ad fenestrā. aut ad solē curiosi⁹ erexisse. ł de hora
sollicití⁹ inq̄sisse. cognosc̄t desideriū gulę fuisse susceptū. Si fornicatione
ingerentē senserit eū patient̄ telū libidinis suscepisse. seu uiderit carne
cōmotū. aut certe ñ ut oportuit adūs⁹ suggestionis inmundę suspirasse.
lasciuiā ītelligt̄ ipenetrabilib; animę libidinis iaculū fuisse defixū. Si ici
tamīa t̄sticię. siue irę furores admouerint. utrūnā cordi īsidint. gestu corporis
& sensibili cōmotione dinosc̄t. cū scił eū ł ifremuisse tacitū ł cū q̄dā ídig
natione suspirasse cū. seu uultū cōsidauerit q̄dā pallore aut rubore mu
tasse. 7 ita subtilit̄ q̄snā cui sit dedit⁹ uitio dephendūt. Illo nāq; unūquēq;
nr̄m delectari certa ratione cognoscūt. ad cui⁹ īstigationē inter quodā
nutu ł motu corporis. cōsensū cōuenientiāq; ab eo pstitā fuisse puidint.
Quę ab illis aeriis ītutib; ita dephendi ñ mirū ē. cū hoc a prudentibus
qq uiris sepissime fieri uideam⁹. ut scił intiori s hominis statū de figura
& uultu. seu q̄litate exterioris agnoscant. Q̄nto ḡ certi⁹ hęc poter̄ ab his
dephendi. q̄s utiq; ut sp̄ualis naturę multo subtiliores ac sagatiores ho
XVI minib; ēē ñ dubiū ē. Q ueadmodū n. ñ nulli latronū ī his domib; q̄s furti
igitur cupiunt occultas hominū solent explorare substantias. q̄ ptetras
noctis tenebras cauta spargentes manu minutias harenarū. recōditas opes
q̄s uisu uidere ñ poss̄t. tinnitu q̄dā ad earū lapsū respondente dephend̄t. 7
sic ad certissimā rei ł metalli cuiq; noticiā q̄dā elicitę uocis pditione p
ueniunt. ita hii qq ut thesaurū nr̄i cordis explorent. uel harenas q̄sdam
suggestiones noxias ispargentes. cū scdm illarū q̄litatē affectū corporeū
uiderint emersisse. uel q̄dā deītimis cōclauib; pdeunte tinnitu. q̄d sit recōdi
XVII tū iabditis intioris hominis recognoscunt. H oc tam̄ nosse debem⁹ ñ om̄s
demones uniūsas hominib; iurere passiones. s; unicuiq; uitio certos sp̄s
icubare. 7 alios q̄dē imunditiis ac libidinū sordib; oblectari. alios blasphe
miis. alios irę furoriq; peculiari⁹ imunere. alios pasci t̄sticia. alios ceno
doxia supbiaq; mulceri. 7 unūquenq; illud uitiū humanis cordib; q̄d ipse
gaudꝫ iserere. s; nec cunctos parit̄ suas igerere puitates. s; uicissi put tēporis
XVIII ł loci uł suscipientis oportunitas puocauerit. G erman⁹. E rgo creden
dū ē int̄ eos ordinatā. 7 ut ita dixeri disciplinatā ēē neq̄tiā. ut q̄dā uicis
situdinis ab eis ordo seruet̄ ac rationabilis gerat̄ ipugnationis incursio.
cū c̄stꝫ nec modū nec ratione ñ int̄ bonos atq; honestos posse subsistere.
scdm illā scripturę sententiā. queres sapientiā apđ malos 7 ñ inuenies. &
iumet nr̄i isensati. illud &iā ñ ē sapientia ñ ē fortitudo nec ē consiliū

xviii apud impios. Serenus. Non esse inter malos perpetuam in omnibus consensionem. nec posse perfectam
stare concordiam. etiam in illis ipsis vitiis quibus communiter oblectantur certa definitio
est. Numquam enim poterit quemadmodum districtis in rebus indisciplinatis. disciplina modusque
servari. in nullis tamen ubi scilicet vel operationis communio vel necessitas exigit
seu cuiusdam lucri invitat consortium. necesse est eos temporalem commodare consensum.
Quod etiam in hac malitia nequitiae spiritalis manifestissime pervidemus. ut non solum
tempora inter se vicissitudinesque custodiant. sed etiam locis quibusdam specialiter inhaerere.
eaque iugiter obsidere noscantur. Nam cum necesse sit eos inmutatis temptationibus
certisque vitiis atque temporibus exserere inpugnationes suas. hinc liquido
conprobamus. quod nullus potest simul cenodoxiae vanitate deludi et concupiscentia
fornicationis exuri. nec potest tumida inflari elatione superbiae spiritalis et car
nalis castrimargiae pariter humilitate submitti. nec potest quis cachinnis fa
tuis risuque dissolui et iracundiae sub eodem tempore stimulis incitari. seu certe
edacis tristitiae merore suppleri. sed necesse est unumquemque spiritum ita singillatim
inpugnationem mentis arripere. ut cum aut victus abscesserit. alii eam spiritui cedat
acrius inpugnandam. aut certe si victor extiterit. alii nihilominus
xx tradat similiter inludendam. Illud etiam nequaquam ignorare debemus non esse omnes
eiusdem ferocitatis ac desiderii. sed ne unius quidem fortitudinis atque nequitiae. et incipi
entibus quidem atque infirmis. non nisi infirmiores spiritus in certamine conparari. et his nequi
tiis spiritalibus superatis. gradatim semper adversum athletam christi robustiore pugna suc
cedere. Pro conparatione siquidem virium ac profectus humani. etiam difficultas inlucta
tionis augetur. Nullo enim modo quilibet sanctorum sufficeret talium tantorumque hostium sufferre
nequitiam vel insidiis eorum posset occurrere. sed nec crudelitatem quidem ac saevitiam sustinere.
si non certamini nostro clementissimus arbiter atque agonotheta presidens christus. et exaequaret
colluctantium vires et inmoderatos eorum repelleret ac refrenaret incursus. faceretque
xxi cum temptatione et exitum ut sustinere possemus. Hanc autem illos colluctationem
non sine suo credimus labore conficere. Habent namque etiam ipsi in suo conflictu quandam
anxietatem atque tristitiam. et maxime cum fuerint validioribus aemulis. idem viris
sanctis perfectisque congressi. Alioquin iam nec conflictus nec colluctatio sed simplex tantum et
ut ita dixerim secura illis esset hominum attributa deceptio. Vel quomodo stabit illud
apostoli quod dicit. non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem. sed adversus principatus.
adversus potestates. adversus mundi rectores tenebrarum harum. contra spiritalia nequi
tiae in caelestibus. Illud quoque sic pugno non quasi aerem verberans. et iterum. bonum agonem
certavi. Ubi enim agon dicitur et certamen et pugna. necesse est ut utrimque sudor et labor
ac sollicitudo subeatur. Vel aequaliter illos vel super deiectione maneat dolor atque

vel palma

confusio. vel de victoria gaudium consequitur. Ubi non alio cum sudore luctante aliquis corruptio
ac securitate confligit. et ad deiciendum emulum sola pravitatibus utitur voluntate.
non pugna dicenda est nec colluctatio neque certamen. sed iniqua quedam et irrationabilis
oppugnationis impressio. Sed plane laborant et ipsi non minus inpugnantes humanum
genus et desudant. ut prevaleant de uno quoque illam quam cupiunt obtinere victo
riam. et retorquetur in eos illa confusio que nos manebat si ab ipsis fuissemus elisi.
secundum illud. caput circuitus eorum labor labiorum ipsorum operiet eos. et convertetur dolor eius
in caput eius. et iterum. veniat illi laqueus quem ignorat et captio quam abscondit apprehen
dat eum. et in laqueo cadat in ipso. scilicet. quem super hominum deceptione molitur.
Dolent igitur etiam ipsi non minus et quemadmodum nos eludunt. ipsi quoque similiter eluduntur.
nec victi sine confusione discedunt. Quas eorum ruinas atque conflictus ille qui sanos
interioris hominis oculos possidebat cotidie cernens. vidensque eos super gaudere
ruinis et casibus singulorum. ac timens ne de se quoque eveniret eis ista leticia. dominum
deprecatur. Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte. ne quando dicat
inimicus meus prevalui adversus eum. qui tribulant me exultabunt si motus fuero. et
dicit rursus ne super gaudeant mihi nec dicant in cordibus suis euge euge anime nostre.
nec dicant devoravimus eum. et frenduerunt super me dentibus suis. domine quando
respicies. insidiatur enim in occulto sicut leo in cubili suo. insidiatur ut rapiat pauperem
et querit a deo escam sibi. Qui rursum cunctis conatibus expensis. cum deceptionem
nostram non potuerint obtinere. super cassato labore suo necesse est ut confun
dantur et erubescant qui querunt animas nostras ut auferant eas. induantur confusi
one et pudore qui cogitant mihi mala. Hieremias quoque. confundantur illi inquit
et non confundar ego. paveant illi et non paveam ego. induc super eos iram furoris
tui et duplici contritione contere eos. Nulli autem dubium est cum a nobis fuerint
superati contritione eos duplici conterendos. primum quod hominibus expetentibus
sanctitatem. illi eam possidentes amiserint causaque extiterint perditionis hu
mane. deinde quod spiritales substantie fuerint a carnalibus terrenisque devicte.
has igitur ruinas hostium suasque victorias intuens unusquisque sanctorum cum exulta
tione proclamat. persequar inimicos meos et comprehendam illos. et non convertar
donec deficiant. conteram eos nec poterunt stare. cadent subtus pedes meos. Contra quos
et orans idem propheta. iudica inquit domine nocentes me expugna inpugnantes
me. apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium mihi. effunde frameam et
conclude adversus eos qui persequuntur me. dic anime mee salus tua ego sum. Sic cum
subditis et extinctis universis passionibus vicerimus. merebimur illam benedictionis
vocem consequenter audire. exaltetur manus tua super hostes tuos et omnes inimici

tui in tibi. hec quoque omnia et his similia sacris inserta voluminibus legentes.
sive cantantes nisi etiam istas nequitias spiritales. que nobis insidiantur diebus ac noctibus acce-
perimus fuisse conscripta. nihil in eis edificationem nullam lenitatis ac patientie conse-
quemur. sed etiam dirum quendam et contrarium euuangelice perfectioni concipiemus affectum. Non
solum enim docebimur non orare pro inimicis nostris nec diligere illos. sed etiam detestari
eos implacabili odio provocabimur. et maledictionem eis atque orationem adversus eos in-
desinenter effundere. quod tantos et spiritu prolocutos viros sanctos et amicos dei intelligere quam
scelestum est ac prophanum. quibus ante adventum christi ideo lex non est posita. eo quod transcen-
dentes mandata eius euuangelicis parere preceptis et apostolice perfectioni stu-
xxii dere prevenientes dispensationem temporis maluerint. Non habere autem eos potes-
tatem quemquam hominum ledendi. exemplo beati iob manifesta ratione demonstratur.
ubi eum non ausus est temptare adversarius nisi quantum ei divina dispensatione conceditur.
et confessio eorundem spirituum euuangelicis monimentis inserta testatur dicentium. si eicis
nos mitte nos in gregem porcorum. Quanto multo magis credendum est in nullum ho-
minum qui ad imaginem dei creati sunt intrare pro arbitrio suo posse. cum in animalia in-
munda ac muta ingrediendi absque dei permissu non habuerint potestatem. Ceterum
nemo posset non dicam iuvenum quos videmus in hac heremo constantissime commorari.
sed ne perfectorum quidem tantis talibusque hostium agminibus circumseptus in heremo singula-
ris habitare. si ipsis esset pro voluntate sua nocendi vel temptandi facultas
atque libertas. Quod evidentius et domini ac salvatoris nostri confirmat sententia. quam
pro humilitate hominis assumpti protulit ad pilatum ita dicens. non haberes in me
xxiii ullam potestatem nisi datum tibi fuisset desursum. Satis tamen nobis experientia nostra et seniorum
relatione compertum est non eandem vim habere nunc demones quam antiore tempore inter
anachoretarum dumtaxat principia. in quibus adhuc raritas monachorum in heremo
commanebat. Tanta namque feritas eorum erat. ut vix pauci et admodum stabiles atque eta-
te provecti tolerare habitationem solitudinis possent. Siquidem in ipsis cenobiis
in quibus commorabantur viii vel x. ita eorum atrocitas grassabatur et frequentes ac visi-
biles sentiebantur aggressus. ut non auderent omnes pariter noctibus obdormire.
sed vicissim aliis degustantibus somnum. alii vigilias celebrantes. psalmis et ora-
tionibus seu lectionibus inherebant. Cumque illos ad soporem nature necessitas
invitasset. expergefactis aliis ad eorum quod dormituri erant custodiam simuliter
excubie tradebantur. Unde dubitari non potest unum e duobus hanc nunc securi-
tatem vel confidentiam non solum nobis quidem per experientia senectutis aliquantum
roboratis sed etiam iunioribus etate conferre. aut enim virtute crucis etiam deserta
penetrante et ubique eius gratia coruscante retunsam esse nequitiam demonum. aut

negligentia nr̃a illos ab inpugnatione pristina reddidit lentiores. dũ de
dignant ad usũ nos illa intentione effugere. q̃ te ẽtra nos illos pbatissimos
xp̃i milites seuiebant. hac scił nos fraudulenta uisibiliũ temptationũ
cessatione dirius eludentes. Intantũ ħ uidem̃ tepore corruisse ñnullos. ut
necesse sit eos etiã remissioribus monitis adpalpari m̃. ne desertis cellulę
suis adpruitiores in quietudines reuoluantur. 7 ẽcũeuntes ac uagi crassioribus
ut ita dixeri uitiis implicent. magniq; fructus ab eis optineri credat. si solũ m
etiã cũ qualib& ignauia ualeant in solitudine ẽtinere. ac pigenti remedio
soleat eis asenioribus dici. sedete icellulis uris & qñtũ libitũ fuerit manducate
XXIIII & bibite atq; dormite. dũ m̃ ieis iugit̃ pduretis. Constat ḡ inmundos
sp̃s ñ alit̃ posse illos quorũ obtenturi sr̃ corpora penetrare. ñ prius eorũ
m̃tes cogitationesq; possederint. q̃s cũ timore ac memoria di ł sp̃uali
meditatione nudauerint. uel ẽarmatos om̃i p̃sidio ac munitione
diuina facile uinciendos audent inuadẽt. domiciliũ deinceps ieis uelut
inpossessione sibi tradita p̃sumẽtes. Licet multo illos grauius ẽst & uehem
tiusq; uexari. q̃ cũ corporalit̃ ab ipsis suppleri minime uidentur. animo
tam̃ pniciosius possident. eorũ scił uitiis ac uoluptatibus inuoluti. sc̃dm apli
nãq; sententiã. aq̃ q̃s supat̃. ei 7 seruus ẽ. ñ q̃d iħoc ista desperatius egrotant.
q̃d cũ sint eorũ mancipia. nec ipugnari se ab illis nec dñatũ eorũ ferre
cognoscẽt. Cẽtũ corporalit̃ t̃ditos satanę uł ifirmitatibus magnis. & uiros
scõs nouim̃ pleuissimus q̃buscũq; delictis. cũ illis ne tenuissimũ q̃dẽ neuũ
aut maculã illo iudicii die patit̃ iueniri diuina clem̃tia. omem sordis
eorũ scoriã sc̃dm pphetę immo di sententiã ẽxcoquens i p̃senti. ut eos tanq̃m
aurũ ł argentũ ignitũ ad illã ppetuitatẽ nulla indigentes penali pur
gatione transmittat. Et excoquã inq̃t ad purũ scoriã tuã. & auferã om̃e
stagnũ tuũ. 7 post hec uocabis ciuitas iusti urbs fidelis. 7 itũ. sic pbat̃
argentũ 7 aurũ incamino ita elegit corda dñs. 7 iterũ aurũ & argentũ
pbat ignis. uir autẽ pbat̃ informace humiliationis. illud q̃q; quem ħ
XXV diligit dñs corripit. flagellat omem filiũ quẽ recipit. Q̃d ĩllo ppheta
atq; homine di initio regnorũ libro manifeste uidem̃ impletũ. q̃ pculpa
unius inobedientię q̃m tam̃ ñ deiudustria nec uitio pprię uoluntatis.
si alti circũuentione ẽtraxit. ẽfosti aleone ẽterit. ita deeo scriptura
narrante. uir di ẽ q̃ inobediens fuit ori dñi. 7 tradidit eũ dñs leoni 7
ẽfregit eũ iuxta ũbũ dñi q̃d locutus ẽ. In q̃ facto & solutionẽ delicti
p̃sentis atq; erroris incauti 7 iustitię merita p q̃ib; pphetam suum

temporaliter dominus tradidit vexatori. parcitas ipsa et continentia predatoris ostendit, quod nihil penitus audet voracissima bestia de tradito sibi cadavere degustare. Cuius rei in nostris quoque temporibus satis evidens extitit et apta probatio in abbate paulo vel moyse qui habitavit locum huius solitudinis qui calamus nuncupatur. Nam prior commoratus est in heremo que adiacet panefisi civitati. quam solitudinem novimus nuper factam aque salsissime inundatione cognovimus. Que quotiens flaverit spiritus aquilonis de stagnis inpulsa ac superfusa adiacentibus terris. ita omnem illius superficiem contegit regionis. ut antiquos ibidem vicos qui olim hac ipsa de causa omni sunt habitatore deserti faciat. velut insulas apparere. Hic igitur abba paulus in tantam cordis puritatem quiete solitudinis silentioque profecerat. ut non dicam vultum femineum. sed ne vestimenta quidem sexus illius conspectui suo pateretur offerri. Nam cum eidem pergenti ad cuiusdam senioris cellam una cum abbate archebio eiusdem solitudinis accola casu mulier obviasset. offensus occursu eius. tanta fuga ad suum rursus monasterium pretermisso quod arripuerat pie visitationis officio recucurrit. quanta nullus a facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret. ita. ut ne memorati quidem abbatis archebii revocantis eum clamore ac precibus flecteretur. ut ad requirendum senem quemadmodum proposuerant cepto itinere pertenderet. Quod licet zelo castitatis et puritatis ardore sit factum. tamen quia non secundum scientiam perpetratum est sed observantia disciplinae iusteque districtionis excessus est modus. non enim solam familiaritatem que vere est noxia feminarum. sed ipsam quoque figuram sexus illius credidit execrandam. tali est confestim correptione percussus est. ut eius universum corpus paraliseos valitudine solveretur. nullumque ideo membrum penitus explere suum prevaleret officium. Siquidem non solum pedes ac manus sed etiam lingue motus quo eloquium vocis exprimitur. ipseque aures ita auditus proprium amiserint sensum. ut ideo nihil amplius ex homine quam inmobilis tantum atque insensibilis figura remaneret. Eo autem redactus est. ut infirmitati eius nullo modo virorum diligentia deservire sufficeret. nisi sola ei muliebris sedulitas ministraret. Nam delato ad cenobium sacrarum virginum cibus ac potus quem ne nutu quidem petere poterat femineo ingerebatur obsequio. explendisque omnibus nature necessitatibus eadem illi diligentia per annos ferme quattuor id est usque ad vite sue terminum serviebatur. qui licet tanta esset omnium membrorum debilitate constrictus. ut nulli ideo eorum vivacem motum ac sensibilem retentarent. nihilominus tanta ex eo virtutum gratia procedebat ut cum de oleo quod de cadavere suo potius quam corpore contigisset ungerentur infirmi. confestim cunctis valitudinibus curarentur. ita. ut super hac eius valetudine etiam ipsis infidelibus evidenter apteque clarescerit. et debilitatem membrorum omnium dispensatione atque amore domini contributam et sanitatum

grã ꝑtestimonio puritatis. ac manifestatione meritorum ei⁹. sps sci uirtute
xxvi pstari. Sedus uero quẽ diximus inhac heremo cõmoratũ cũ ipse qq singularis
7 icõparabilis uir eẽt. obrephensionẽ uni⁹ sermonis quẽ cõtra abbatẽ macharium
disputans paulo duri⁹ ptulit. q̃dã scil̃ opinione puent⁹. tã diro ẽcessũ ẽ tra
dit⁹ demoni. ut humanas egestiones ori suo, supplet⁹ igereret. Qd flagellum
purgationis grã se dñs itulisse. ne scil̃ ĩeo ł momtanei delicti macula re
sideret. uelocitate curationis ei⁹ atq; auctore remedio demonstrauit. Nã
ẽtinuo abbate machario ĩoratione summisso dicto citi⁹ neqm sps abeo fu
xxvii gat⁹ abscessit. Ex q manifeste ppendit̃ ñ debere eos abhominari ul̃ despi
ci. qs uidem⁹ diũsis tẽptationib; siue istis neqq spiritib; tradi. q duo hec
credere ĩmobilit̃ nos oportet. primo qd sine di pmissu nullus ab eis omnino
tẽptet̃. Scdo qd omĩa q ado nob inferunt̃. siue tristia adp̃sens ul̃ leta uideant̃.
uel apiissimo patre clemtissimoq; medico ptris utilitatib; irrogentur.
Et iccirco eos uelut pedagogis traditos humiliari. ut discedentes ex hoc mun
do ł purgatiores aduitã aliã transferant̃. ł pena leuiore plectant̃. q scdm
aplm traditi st inp̃senti satane ĩinteritũ carnis. ut sps saluus sit idie dñi
xxviii nri ihu xpi. Geman⁹. Et qm eos ñ solũ despici abomib; ł horreri. s; etiã acõ
munione dñica ĩnris puinciis ppetuo uidim⁹ abstineri. scdm illã euuan
glii sententiã. nolite scm dare canib; neq; mittatis margaritas uras ante
porcos. cũ de illis quẽadmodũ dicis ita credendũ sit. qd eis purgationis ul̃
xxviiii utilitatis obtentu hui⁹ tẽptationis humiliatio tribuat̃. Seren⁹. Si habu
erim⁹ hanc scientiã. immo fidẽ qua sup⁹ cõphendi. ut 7 omia pdm fieri et pu
tilitate animarũ dispensari uniũsa credam⁹. ñ solũ neqqm despiciemus eos
s; etiã p ipsis taqua p mẽbris nris icessant̃ orabim⁹. eisq; totis uisceribus ac
pleno cõpatiem affectu. cũ. n. patit̃ unũ mẽbrũ cõpatiunt̃ omĩa mẽbra.
scientes nos absq; illis ut pote mẽbris nris omimodis ẽsumari ñ posse. Quẽ
admodũ legim⁹ ne antiores qde nros sine nob repmissionis sumã ẽsequi
potuisse. ita de illis aplo pnunciante. 7 hi omis testimonio fidei pbati
ñ acceperũt repmissiones. do pnob meli⁹ aliqd puidente ne sine nobis ẽ
sumarent̃. Cõmunionẽ uero eis sacroscãm asenioribus nris nũquã meminim⁹
interdictã. quin immo si possibile eẽt etiã cotidie eis ipertiri eã debe cense
bant. Nec. n. scdm sententiã euuanglii quã ĩcongrue huic sensui coaptas
tu. nolite dare scm canib; . demonis esca sacroscã cõmunio 7 ñ potius adpur
gationẽ ac tutelã corporis animeq; puenire credenda ẽ. q ab homine recepta
eũ q mẽbris ei⁹ insidet spm seu ipsis latitare conat̃. uel qdã exurens fugat

icendio. Hoc namque in curatum et abbate andronicum nuper aspeximus aliosque conplures.
Magis enim ac magis inimicus insultabit obsesso cum eum a caelesti medicina viderit se-
gregatum, tantoque durius ac frequentius attemptabit, quanto eum spiritali remedio
xxx longius senserit abdicatum. Ceterum illi sunt vere miseri ac miserabiles iudican-
di, qui cum se universis criminibus flagitiisque contaminent, non solum nullum visibiliter
in eis signum diabolicae repletionis ostendit, sed ne alia quidem de operibus eorum condigna
temptatio nec ullum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis
istius expeditamque medicinam. quorum duritia et inpenitens cor penam vitae praesentis
excedens thesaurizat sibi ipsi iram et indignationem in die irae et revelationis iusti
iudicii dei, ubi vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur. Contra quos propheta
velut anxius pro afflictione sanctorum videns eos aerumnis variis ac temptationibus sub-
iacere et e contra peccatores non solum absque ullo humiliationis flagello cursum
mundi istius praeterire, sed etiam affluentia divitiarum ac summa rerum omnium prosperi-
tate gaudere, intolerabili zelo ac spiritus sui fervore succensus exclamat: mei
autem pene moti sunt pedes, paulominus effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquis
pacem peccatorum videns, quia non est respectus in morte eorum et firmamentum in plaga eorum.
In laboribus hominum non sunt et cum hominibus non flagellabuntur, scilicet in futuro cum demonibus
puniendi, qui in praesenti non meruerunt in sorte ac disciplina filiorum cum hominibus flagella-
ri. Hieremias quoque cum deo super hac impiorum prosperitate disceptans, licet nequaquam
dubitare se de iusticia domini profiteatur dicens: iustus quidem tu es domine si disputem tecum,
causas tamen huius tantae inaequalitatis inquirens subiungit et dicit: verumtamen iusta
loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui praevaricantur et inique agunt?
Plantasti eos et miserunt radicem, proficiunt et faciunt fructum. Prope es tu ori eorum et
xxxi longe a renibus eorum. Quorum ruinam deflente domino per prophetam et ad eorum curationem
medicos atque doctores sollicite dirigente et quodammodo eos ad planctum similem
provocante ac dicente: subito cecidit babylon et contrita est. ululate super eam. tollite
resinam ad dolorem eius, si forte sanetur. respondent desperantes angeli quibus salutis
humanae cura commissa est, vel certe propheta ex persona apostolorum vel spiritalium virorum
atque doctorum videntium duritiam mentis eorum et inpenitens cor: curavimus babylonem
et non est sanata. relinquamus eam ut eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad caelos iudi-
cium eius et elevatum est usque ad nubes. De istorum quoque desperato languore ex persona dei
loquitur esaias ad hierusalem: a planta pedis usque ad verticem non est in ea sanitas. Vulnus et
livor et plaga tumens non est circumligata nec curata medicamine nec fota
xxxii oleo. Tot autem esse immundis spiritibus quot in hominibus studia non dubie conprobatur.
Nam nonnullos eorum quos etiam faunos vulgus appellat, ita seductores et ioculatores

esse manifestum est. ut certa queque loca seu uias iugiter obsidentes. nequaquam
tormentis eorum quos praetereuntes potuerint decipere delectentur. sed derisu tantummodo
et illusione contenti. fatigare eos potius studeant quam nocere. Quosdam solummodo innocuis
incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentie deditos
ut non sint contenti illorum tantummodo corpora quos suppleuerint atroci dilaceratione
uexare. sed etiam irruere superimmus transeuntes. atque afficere illos seuissima
cede festinent. quales illi in euuangelio describuntur. ob quorum metum per illam uiam transire
iam nullus audebat. quos. eorumque similes bellis quoque et sanguinis effusione. insaciabili
ferocitate gaudere non dubium est. Alios ita eorum corda quos ceperant inani quadam tumore uidimus
infecisse. quos etiam bacuceos uulgus appellat. ut semet ipsos ultra proceritatem sui cor-
poris erigentes. nunc quidem se inquisitione quadam fastus gestusque sustollerent. nunc uero uelut acclines ad
quendam se tranquillitatis et affabilitatis statum. communes oportunitates
summitterent. et omnes motus quibus uera officia aut superbe aut humiliter peragunt
explerent. Alios repperimus non solum studere mendacius. sed et blasphemias homi-
nibus inspirare. Cuius rei etiam nos testes sumus. qui audiuimus apertissime demonem
confitentem. parthium et eunomium se impietatem sacrilegi dogmatis edidisse. Quod etiam
in quarto regnorum libro. unum eorundem ipsis manifeste legimus praedicentem.
egrediar inquit et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. De quibus apostolus argu-
ens illos qui ab ipsis decipiuntur. ita infert. attendentes spiritibus seductoribus
et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium mendacium. Esse autem et alia
demonum genera idem mutorum atque surdorum. euuangelia testantur. Incentores
etiam libidinis atque luxurie quosdam spiritus esse propheta commemorat. spiritus inquiens
fornicationis decepit eos. et fornicati sunt a deo suo. Nocturnos quoque siue diurnos
ac meridianos demones. similiter scripturarum auctoritas docet. De quorum
diuersitate perlongum est si uolumus omnia scripturarum uolumina percurrere. qui
per prophetam onocentauri. qui pilosi. qui sirene. qui lamie. qui ulule. qui strutiones. qui
ericii designentur. qui aspis. qui basiliscus in psalmo. qui leo. qui draco. qui scorpii in e-
uuangelio nuncupentur. qui princeps mundi huius. qui rectores harum tenebrarum.
qui spiritus alia nequitie ab apostolo nominentur. Que uocabula non casu nec fortuitu
indita illis debemus accipere. sed significatione istarum ferarum que apud nos
uel minus noxie uel magis perniciose sunt. illorum ferocitates rabiesque distingui.
et ex similitudine nequitie uirulente seu principatus. quos istis inter ceteras feras
siue serpentes quedam excellentia malitie sue confert. illos quoque eorum uocabulis
nuncupari. ut scilicet alius quidem ob uehementiam furoris et rabiem ferocitatis sue
leonis appellatione. alius basilisci. ob illud mortiferum uirus quod prius quam

sentiat̄ interimit. ali᷒ ū obtēpore malitię suę. onocentauri uā heriei no

xxxiii menstruationisue sortit᷒ sit. Germanꝰ. n̄ q̄d ē ambigim᷒ illos q̄q ordines quos

apl̄s enumerat aduersos referri. cū n̄ ē nob̄ collucta̅tio aduersus carnē ⁊ sanguinē.

s; aduersus p̄ncipat᷒. aduersus potestates. aduersus mundi rectores tenebrarū harū.

c̄tra sp̄ualia neq̄tię ī celestib;. uolum᷒ tam̄ nosse unde hec sit tanta int̄ eos

differentia. ul̄ queadmodū tanti neq̄tię extiterint gradus. an adhoc cre

ati s̄t ut hos ordines malitię sortirent̄. & q̄dā̄m huic nequitię militarent.

xxxiiii Serenꝰ. Quāq̄m ppositiones u̅r̅ę totū t̄epus nocturnę quietis. ita nr̄is fu

rent̄ obtutib;. ut appropinquantis aurorę nequaq̄m uicinia sentiamus.

⁊ usq; adortū solis īsatiabilit̄ collationis huiꝰ ūba c̄terere puocemur.

tam̄ quō absolutio ppositę questionis cū cepit īdagari. ī q̄dda amplissi

mū ac pfundissimū nos educ& pelagus questionū. q̄d p̄sentis horę breui uitę

tas n̄ sinit transmeari. c̄modiꝰ reor ut eā futurę noctis īdagini reseruem᷒.

q᷒ &ī̄m subhuiꝰ questionis occasiones deiuro ppensiore colloq̄o. letitia sp̄ualis ac

fructꝰ ubior c̄ferat̄. & ppositarū questionū sinꝰ p̄bente nob̄ sp̄u sc̄o psperos

flatꝰ. libiꝰ penetrare possim᷒. Quā ob rē soporis modicū degustantes. discuti

am᷒ obrepentē oclis nr̄is uicina iā luce torporē. ac deīceps parit̄ ad ec

clesiā pcedentes. quō nos hoc facere dn̄ici diei sollēnitas c̄mon&. reuersi

post sinaxin ea q̄ dn̄s adinstructionē c̄munē p desiderio ur̄o largitus

fuerit. duplicato gaudio c̄feram᷒. Expl̄ō coll̄ abbatis sereni deanimę

mobilitate et sp̄ualib; nequitiis. Inc̄p cap̄ eiđ de s c d͞e deprincipalib;

i Dehumanitate abbatis sereni. ii. Ppositio dediuersitate neq̄tiarū celestium.

iii. Responsio demultiplici esca scripturarū scār̄ū. iiii. Degemina sententia sup

ītellectū scripturarū scār̄ū. v. Deeo q̄d pposita questio int̄ illa q̄ media tenen

da s̄t. debeat accipi. vi. Deeo q̄d nihil adō malū creatū sit. vii. Deinitio p̄n

cipatuū seu potestatū. viii. Delapsu diaboli ⁊ angl̄o᷑. viiii. Obiectio q̄d

ruina diaboli. adeceptione euę p̄ncipiū sūpserit. x. Responsio deinitio

lapsꝰ diaboli. xi. Deeiđ ē q̄ decipͥ siue q̄ decipit̄ pęna. xii. De c̄stipatione

demonū. ⁊ ī q̄etudine q̄m ī hoc aere sēp exercent c̄trarię potestates. xiii.

De eo q̄d īpugnationē q̄m erga homines īpendunt. etiā aduersū se c̄moueant

c̄trię potestates. xiiii. Vnde factū sit. ut potestatū seu p̄ncipatuū n̄omīa

sp̄ualiū neq̄tię sortirent̄. xv. Deeo q̄d n̄ sine causa scis celestib;q; uirtutib;

angl̄o᷑ siue archangl̄o᷑ n̄omīa sint indita. xvi. Desubiectione demonū

q̄m suis p̄ncipib; p̄bent. fr̄is uisione pspecta. xvii. De eo q̄d singulis

hominib; duo angli sēp adhereant. xviii. Dediufferentia neq̄tię q̄ aduersi

spiritib; i e. p duos philosophos approbata. xviiii. De eo qd demones nihil adūso
hominēs praualeant. nisi eo, p̄us mentes obsederint. xx. Interrogatio de apostatis
angelis. q in genesi cū filiab; horum concubuisse dicunt. xxi. Absolutio ppositę
questionis. xxii. Obiectio quē admodū genū seth. cū filiab; cain pfana
commixtio ante interdictū legis potuerit inputari. xxiii. Responsio
qd naturali legi ab initio. homines iudicio seu penę fuerint obnoxii.
xxiiii. De eo qd iuste puniti sint hi. q ante diluuiū peccauert. xxv.
De diabolo qd dr in euuanglio. qm intelligendū sit quia mendax ē 7 pat ei.

VIII

Expl cap. Incip coll eiusdē senis secunda de principatibus.

I. Consūmatis que diei sollemnitas exigebat. 7 eccle cgregatione dimissa.
reūsi ad cellā senis refecti pmū lautissime sum. Nā pro muria que
supiecta olei gutta cotidie refectioni solebat apponi. modicū liquam
nis miscuit. 7 olei quiddā solito ppensi sup fudit. Nā illā olei guttā ob hoc
unusqsq; cotidie refectui instillat. n ut ei ex hoc gust quandā pcipiat
suauitatē. quippe cui tant ē mod. ut uix ipsi gutturis ac fauciū meat
n dicā linire s; ptransire sufficiat. s; ut hoc usu iactantiā cordis que
p abstinentia districtiore. blande sol& ac latent irrepe. 7 stimulos
elationis obtundat. qr qnto abstinentia ipsa occulti exercet.
nulloq; hominū teste pficit. tanto subtili occupatore suū temptare
n desinit. Deinde apposuit salē frictū trium. oliuas ternas. qb; sup hec intulit
canistrū habens cicer frictū. qd illi trogalia uocant. ex qb; quina tan
tū sup sint grana. myxaria bina. caricas singulas. hunc H numerum
in illa heremo quenqm excessisse culpabile ē. Qua refectione transacta
repmissā questionis absolutionē cū reposcere cepissem. pferte inquit
senex interrogationē urām. cui in hanc horā distuleram indaginē. Tunc germanus.

II Unde qs tanta uarietas adūsariarū potestatū contra hominē ac diusitas
ista pcessit? Quas beat apls ita dinumat. n ē nob colluctatio adūsus
carnē 7 sanguinē. s; adūsus principat. adūs potestates. adūs mundi recto
res tenebrarū harū. contra spūalia nequitię in celestib;. Et itē. neq; angli. neq;
principat. neq; uirtutes. neq; creatura alia poterit nos separare a caritate
di. q ē in xpo ihu dño nro. Unde g tantę militię emula nob emersit ad
usitas? An ad hoc potestates istas a dño cditas ee credendū ē. ut his

III cont hominē gradib; atq; ordinib; militarent? Serenus. diuinarū scrip
turarū auctoritas de his in qb; nos uoluit erudire. qdā tā his q acumine
ingenii carent tā lucide 7 euident effata ē. ut n solū nulla occultioris

sensus obscuritate uelentur. sed nullo quidem patrocinio interpretationis indigeant.
et in superficie uocis ac litterę suos intellectus ac sententias proferant. quędam uero ita est
tecta et quibus dam sint obscurata misteriis. ut in eorum discussione et intellectu inmensum
nobis exercitii campum ac sollicitudinis reseruarint. Quod etiam multas ob causas deum
dispensasse manifestum est. Primum. ne sacramenta diuina nullum habentia spiritalis
intellectus uelamen obductum. cunctis hominibus; id est tam fidelibus quam profanis equali
scientia et noticia panderentur. et per hoc inter inertes ac studiosos nulla esset
uirtutis prudentięque distantia. Tum. ut et inter ipsos domesticos fidei cum in
tellectuum spacia coram eis inmensa tendantur. extent in quibus et desidiosorum arguetur
ignauia. et studiosorum alacritas atque industria probaretur. Ideoque satis proprie scriptura
diuina agro optimo et fertili comparatur. qui cum multa gignat ac proferat quę ad
hominum uictum sine aliqua ignis coctione proficiant. quędam nisi prius flammę calore
mitigata atque mollita omnem asperitatem suę deposuerint cruditatis. uel iegnua
usibus humanis uel noxia sentiuntur. Nonnulla uero utrique usui apta nascuntur. ut nec
incocta sua cruditate displiceant uel offendant. et tamen ignis calore decocta
salubriora reddantur. Plura quoque ad escam tantummodo irrationabilium iumentorum et ani
malium. uel ferarum ac uolucrum proferuntur. cibis hominum minime profutura. quę et in sua
asperitate manentia. absque ulla ignis effectione uitalem iumentis conferunt saturi
tatem. Quam rationem satis euidenter aspicimus in hoc uberrimo spiritalium scrip
turarum paradiso contineri. in quo ita quędam significatione litterę plana ac lucu
lenta resplendent. ut cum sublimiore interpretatione non egeant. simplici tantum
litterę sono abunde pascant ac nutriant audientes. ut est illud. Audi israhel. dominus
deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua.
et ex tota uirtute tua. Quędam autem si et allegorica explanatione extenuata
non fuerint. et spiritalis ignis examinatione mollita. nullo modo ad salutarem inte
rioris hominis cibum sine corruptionis labe peruenient. magisque ex eorum percep
tione lesio quam utilitas aliqua subsequetur. ut est illud. sint lumbi uestri precincti et
lucernę ardentes. et qui non habet gladium uendat tunicam suam et emat sibi gladium.
et qui non accipit crucem suam et sequitur me. non est me dignus. Quod quidam districtissimi monachorum
habentes quidem zelum dei. sed non secundum scientiam. simpliciter intelligentes. fecerunt sibi cruces
ligneas. easque iugiter humeris circumferentes. non edificationem sed risum cunctis ui
dentibus intulerunt. Nonnulla uero ad utramque perfectionem id est tam historicam quam allegori
cam ita commode ac necessarię capiuntur. ut utraque explanatio uitales sucos
animę subministret. ut est illud. Si quis te percusserit in dextera maxilla tua prębe
ei et alteram. et cum persequuntur uos in ciuitate ista fugite in aliam. et si uis perfectus

ee uade uende omia q habes & da paupib; 7 habebis thesauru icelo 7 ueni se
quere me. Adue sane & fenu iumtis. qb; pabulis oms scpturaru repleti st
capi. siplice scil puraq; narratione historice lectionis. q sipliciores qq; ac min
capaces pfecte 7 itegre narrationis deqb; dr. homines & iumta saluabis dne.
sedm stat ac msure sue editione. ad op tantu 7 labore actualis uite. uegeti
IIII ores robustioresq; reddant. Q ua obre dehis q apta explanatione plata sunt.
nos qq cstant possum definire. audentq; nram pferre sententia. ea u q meditationi
& exercitio nro reseruans obtecta. scis scpturis sps diuin iseruit. qb; di ea uoles
idicus 7 opinionib; colligi. ita pedetepti debent cauteq; cferri. ut sit eo asser
tio l cfirmatio idisputantis l suscipientis arbitrio collocata. N nuquam
n cu supinare diusa pmat sententia. pote utq; rationabilis iudicari. &
sine detmto fidei l fixe l medie suscipi. ide ut ei nec plena credulitas
nec absol ita refutatio deputet. porq; sequens opinio derogare n debeat.
cu neutra earu fidei inueniat obsiste. q le e illud. qd helias ueniet i iohanne.
7 itu sit aduentu dni pcessur. & de abominatione desolationis qd stetit iloco sco.
p illud simulacru iouis qd ierosolimis i teplo positu legim. & itum stare hab&
i eccla paduentu antxpi. illaq; omia q i euuangelio sequunt. q 7 ipleta ante
captiuitate ierosolimor. & i fine mundi hui intelligunt iplenda. e qbus
neutra opinio ipugnat alia. nec sequente por intellect euacuat.
V E t ideirco ppposita a uob questio. lic& n satis uideat. nec frequent int
homines uentilata. nec apud plurimos pateat. et ex hoc ipso apd aliquos
ea q pferim forsitan uideant ambigua. ita debem nram teperare senten
tia. quo fidei trinitatis nihil pr iudicant. ut int illa habeant q medie sunt
tenenda. quanqm n tali opinione quali suspicionib; tantu 7 cieeturis
VI colligi sol&. s; manifestis scpturaru testimoniis omia cpbent. A bsit g.
ut dm quicqm creasse cfiteam. qd substantialit malu sit dicente scptura.
omia q fec ds bona ualde. Si n ado tales isti creati st l adhoc facti. ut hos
militie gradus facti teneant ac sep deceptionib; 7 ruinis hominu uacent.
et pdicte scpte sententia ifamabim dm uel creatore atq, iuentore malor.
qd scil pessimas uoluntates ac naturas ipse cdidit. ad hoc eas creans ut sep
inequitia pseuerantes. nuqm transire possint i bone uoluntatis affectu.
VII H anc g ratione diusitatis hui. ê editione patru descaru scptaru fonte pce
pim. ante editione hui uisibilis create. spuales celestesq; uirtutes dm
fecisse. q ex hoc ipso qd scirent se ad tanta beatitudinis glam beneficio crea
toris ex nihilo fuisse pductas. ppetuas ei gras referentes i ldesi nent eius

laudibus inhererent. nemo fidelium dubitat. Nec enim existimare debemus. creationis & opi-
ficii sui principia. ab huius mundi constitutione deum primitus inchoasse. quasi in illis an-
terioribus atque innumeris seculis. ab omni providentia & dispensatione divina fuerit
otiosus. ac tamquam non habens in quos bonitatis sue exerceret beneficia. solitarius atque
ab omni munificentia alienus fuisse credatur. quod de illa immensa ac sine principio
incomprehensibili maiestate satis humile est incongruumque sentiri. ipso domino de illis
potestatibus hec dicente. quando facta sunt simul sidera. laudaverunt me voce
magna omnes angeli mei. Qui ergo interfuerunt creationi siderum. ante istud principium in quo
factum dicitur celum et terra creati fuisse manifestissime comprobantur. quippe qui prestitis omnibus
visibilibus creaturis. quas videbant ex nichilo processisse. creatorem magna voce
referuntur et admiratione laudasse. Ante istud ergo temporale principium quod a
moyse dicitur. quodque mundi huius secundum historicum immo iudaicum sensum signat eta-
tem. salvo scilicet nostro sensu quo nos interpretamur omnium rerum christum esse principium. in quo omnia creavit
pater secundum illud. omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil. ante istud inquam
geneseos temporale principium. omnes illas potestates celestesque virtutes deum creasse
non dubium est. quas apostolus per ordinem dinumerans ita describit. quia in christo condita sunt universa in celis
et in terra visibilia et invisibilia. sive angeli. sive archangeli. sive throni. sive dominatio-
VIII nes. sive principatus. sive potestates. omnia per ipsum et in ipso creata sunt. De istis itaque nu-
mero. nonnullos principes fuisse collapsos. lamentatio ezechielis sive esaie manifes-
tissime docet. in quibus principem tyri. vel illum luciferum qui mane oriebatur flebili planctu
cognoscimus lamentari. Et de illo quidem ita dominus inquit ad ezechielem. fili hominis leva
planctum super principem tyri. et dices ei. hec dicit dominus deus tuus. tu signaculum similitu-
dinis plenus sapientia. perfectus decore. in deliciis paradisi dei fuisti. omnis lapis preciosus
operimentum tuum. sardius. topazius. et iaspis. chrisolitus & onix. et berillus. saphirus et car-
bunculus et smaragdus. aurum opus decoris tui. et foramina tua in die qua conditus es
preparata sunt. Tu cherub extentus et protegens. et posui te in monte sancto dei. In medio la-
pidum igneorum ambulasti. perfectus in viis tuis a die conditionis tue. donec inventa est
iniquitas in te. in multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate
et peccasti. & eieci te de monte dei et perdidi te. O cherub protegens in medio lapi-
dum igneorum. elevatum est cor tuum in decore tuo. perdidi sapientiam tuam a decore tuo.
in terram proieci te. ante faciem regum dedi te. ut cernerent te in multitudine iniqui-
tatum tuarum. et in iniquitate negotiationis tue polluisti sanctificationem tuam. Esaias
quoque de illo. quomodo cecidisti de celo lucifer. qui mane oriebaris. Corruisti in terram qui
vulnerabas gentes. qui dicebas in corde tuo in celum conscendam. super astra dei ponam
solium meum. sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. ascendam super altitudinem nubium.

ero similis altissimo. quem tamen non solum ex illo beatissimae stationis apice corruisse
scriptura commemorat. dicens tertiam partem stellarum draconem illum secum pariter protraxisse.
Unus quoque apostolorum evidentius dicit. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum sed reliquerunt
domicilium suum in iudicium magni diei vinculis aeternis sub caligine reservavit.
Illud etiam quod ad nos dicitur. vos autem sicut homines moriemini et sicut unus de principibus
cadetis. quid aliud quam multos principes cecidisse significat? quibus indiciis ratio
dubitationis huius ista colligitur. has differentias ordinum quas instar sanctarum caelestiumque
virtutum adversae potestates habere dicuntur. vel ex illius antiquioris ordinis gradu in quo
unaquaeque creata fuerat. nunc etiam retentare. vel certe de caelestibus devolutas ad
similitudinem illarum virtutum quae ibidem perseverant pro nequitiae suae merito in qua unaquaeque in
malum crevit. hos inter se gradus et ordinum vocabula in parte contraria vendicasse.
VIIII Germanus. Nos hactenus credebamus causam atque initium ruinae seu praevaricationis diabolicae.
qua de angelica statione deiectus est invidiam specialiter extitisse quando Adam et Evam livida
r calliditate decepit. Serenus. Non esse istud praevaricationis illius seu deiectionis initium
Geneseos lectio manifestat. quae ante illorum deceptionem serpentem nominis huius nota
credidit inurendum ita dicens. serpens autem erat sapientior. sive ut Hebraei ex
primunt libri callidior cunctis bestiis terrae quas fecerat dominus deus. Intellegitis ergo quod
ante illam circumventionem primi hominis de angelica discesserat sanctitate. ita ut
non solum nominis huius insigniri mereretur infamia. sed et in nequitiae transgressione
ceteris praeferretur bestiis terrae. Non enim tali vocabulo scriptura bonum angelum designasset.
nec de his qui in illa beatitudine perseverant diceret. serpens autem erat sapientior
omnibus bestiis terrae. Nam hoc cognomen non solum Gabrihelo vel Michahelo nullo modo posset
aptari. sed ne bono quidem cuiquam homini conveniret. Aptissime itaque serpentis vo
cabulum et comparatio bestiarum non sonat angeli dignitatem sed praevaricatoris infamiam.
Denique livoris ac seductionis materia qua ut hominem deciperet instigatus est de antiquioris ru
inae extitit causa. quod scilicet de limo terrae nuperrime figuratum ad illam eum gloriam
cerneret evocandum. unde cum esset unus de principibus se meminerat corruisse.
Ideo priorem eius lapsum quo superbiendo corruerat. quo et serpens meruerat nuncupa
ri. secunda ruina per invidiam subsecuta est. quae inveniens eum adhuc aliquid in se rectum
habentem. ita ut et cuidam colloqui atque consilii cum homine posset habere consortium.
sententia domini utiliter in ima deiectus est. ut non iam sicut ante sublime aliquid intu
ens et excelsis incederet. sed ut solo cohaerens reperet. et humiliatus super ventrem
terrenis vitiorum escis et operibus pasceretur. occultum deinceps publicans inimicum.
ac ponens inter ipsum et hominem utiles inimicitias salutaremque discordiam.
ut dum cavetur tamquam hostis noxius. amicitiis fraudulentis ultra homini nocere

xi non posset. In quo tamen et illud nos precipue debet instruere ut a malis consiliis declinemus.
quod licet deceptionis auctor congrua pena et condempnatione plectatur. nec ille quidem
qui seducitur supplicio careat. licet aliquantulo leviore quam ille qui auctor decep
tionis extitit. quod hic expressum planissime cernimus. Adam namque qui seductus est. immo
ut apostoli verbis eloquar qui seductus non est. sed seducte adquiescens exitiabilem videtur acces
sisse consensum. sudore vultus ac labore tantummodo condempnatur. qui tamen illi non per se suam sed per terre
maledictionem sterilitatemque decernitur. Mulier vero que huius rei persuasor extitit. mul
tiplicatione gemituum ac dolorum atque tristicie promeretur. perpetuo pariter iugo sub
iectionis addicta. Serpens autem qui primus incentor huius offense est. perenni maledic
tione multatur. Quam ob rem summa sollicitudine et circumspectione cavendum est a consiliis
pravis. que sicut auctorem puniunt. ita deceptum nec peccato faciunt carere nec
xii pena. Tanta vero spirituum densitate constipatus est aer iste qui inter celum terramque diffunditur. quique
non quieti otiosique pervolitant. ut satis utiliter humanis aspectibus eos providentia
divina subtraxerit. Aut enim terrore concursus eorum vel horrore vultuum. in quos se pro voluntate
sua cum libitum fuerit transformant atque convertunt. intolerabili formidine homines
consternarentur atque deficerent. nequaquam valentes hec carnalibus oculis intueri. aut
certe nequiores cotidie redderentur exemplis eorum iugibus et imitatione viciati.
et per hoc inter homines et inmundas atque etherias potestates fieret noxia quedam fa
miliaritas ac perniciosa coniunctio. quia hec flagitia que nunc inter homines admit
tuntur. vel parietum septis vel locorum intervallo. et quadam verecundie confusione celantur.
que si aperta iugiter visione conspicerent. ad maiorem furoris incitarentur insaniam.
nullo scilicet intercedente temporis puncto. quo ab istis sceleribus eos cernerent desinen
tes. quippe quos nulla lassitudo carnalis seu occupatio familiaris rei. ac sollici
tudo cottidiani victus. quemadmodum nos a ceptis intentionibus etiam invitissimos
xiii non numquam cessare compellunt. Has namque inpugnationes quibus homines impetunt.
et contra se invicem eos affectare certissimum est. Nam discordias atque conflictus
super nonnullis gentibus pro quadam sibi nequitie vernacula familiaritate susceptis.
indefesso certamine similiter exercere non desinunt. Quod et in visione danihelis
prophete manifestissime legimus figuratum. angelo gabrihel ita narrante.
Noli timere danihel. quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut
te affligeres in conspectu dei tui. exaudita sunt verba tua. et ego veni propter sermo
nes tuos. Princeps autem regni persarum restitit mihi .xx. et uno diebus. Et ecce
michahel unus de principibus primis venit in adiutorium meum. et ego mansi
ibi iuxta regem persarum. veni autem. ut docerem te que ventura sunt populo
tuo in novissimis diebus. Quem principem regni persarum adversariam potestatem

esse, qui fauebat genti persarum inimicorum populo dei minime dubitandum est. Quique ad inpedien
dam utilitatem quam uidebat per absolutionem questionis, pro qua propheta dominum exorauerat
ab archangelo ministrandam, inuidens semet ipsum nec otius ad danihelem salutaris angeli
consolatio perueniret, dicique populum cui gabrihel archangelus preerat confortaret ob
iecit. Quod tamen ait nec tunc quidem obpugnationis illius uehementiam se ad eum peruenire po
tuisse, nisi in adiutorium suum michahel archangelus aduenisset. Qui occurrens principi
regni persarum seseque conflictui eius interserens et opponens, eumque ab ipsius inpugnatione
defendens, ad instructionem prophete post uigesimum et unum diem peruenire fecisset.
Et post pauca, et ait inquit angelus. Numquid scis quare uenerim ad te? Et nunc reuertar ut
proelier aduersus principem persarum. Cum enim ego egrederer, apparuit princeps grecorum
ueniens. Uerumtamen adnuntiabo tibi quod expressum est in scriptura ueritatis. Et nemo est
adiutor meus in his omnibus nisi michahel princeps uester. Et iterum. In tempore autem illo consurget
michahel princeps magnus qui stat pro filiis populi dei. Legimus ergo grecorum quoque principem simi
liter alium nuncupari. Qui utique fauens genti sibi subditae, tam populo israhel quam nationi
persarum uidebatur aduersus. Ex quo liquido peruidetur, quod discordias gentium et conflictus ac simulta
tes quas inter se ipsis instigantibus gerunt, etiam ipsa contra se aduerse exerceant potestates. Et
illarum uel uictoria gaudeant uel diminutione crucientur. Et ob hoc non possint inter se
esse concordes, dum unusquisque pro his quibus preest, contra alterius gentis presulem inquieta semper emulati
one contendit. Hos ergo praeter illas quas superius exposuimus opiniones. Et idcirco dici princi
patus uel potestates euidenti possumus ratione colligere, quod scilicet uel diuersis gentibus
dominentur ac presint. Vel certe quod in inferiores spiritus atque demonia de quibus euangelia
legiones esse propria ipsorum confessione testantur, suos exerceant principatus. Nam et dominatio
nes dici possent, nisi habeant in quos dicionem sue dominationis exerceant. Nec po
testates aut principatus uocari queunt, nisi fuerint super quos sibi uendicent princi
patum. Quod et in euangelio designari a blasphemantibus phariseis manifestissime rep
perimus. In beelzebub principe demoniorum hic eicit demones. Nam et rectores tene
brarum legimus appellari, et alium mundi huius principem nuncupari. Quos tamen
gradus beatus apostolus in futurum cum omnia fuerint christo subiecta asserit uacuan
dos. Cum tradiderit inquiens regnum deo patri, cum euacuauerit omnem principatum
et potestatem et dominationem. Quod utique non aliter fiet, nisi fuerint de ipsorum dicione
sublati super quos in hoc seculo potestates seu dominationes uel principatus admi
nistrare noscuntur. Nam quod bone parti eadem ordinum uocabula non sine ratione
causaue sint indita, et officiorum uel meritorum seu dignitatum sint nomina nulli
dubium est. Etenim de officio nunciandi angelos id est nuncios manifestum est appellari.
Et archangelos eo quod ipsis angelis presint, nominis ipsius proprietas docet. Dominationes

etiam eo quod quibusdam dominentur. principatus quoque quod habeant quorum sint principes.
& sedes quod ita scilicet deo cohereant et domestice ac familiares ei sint. ut in ipsis
vel in quadam sede divina maiestas peculiariter requiescat. et quodammodo in eis firmius
XVI reclinetur. Regi autem inmundos spiritus a nequioribus potestatibus eisque esse subditos.
praeter illa scripturarum testimonia quae in euangeliis quoque calumniantibus phariseis domini
legimus responsione descripta. si ego in beelzebub principe demoniorum eicio de
mones. & perspicue visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent. Nam cum unus
e fratribus nostris in hac solitudine iter ageret. advesperante iam die antrum quoddam
repperiens ibidem substitit. vespertinam volens in eo sinaxin celebrare. Ubi
dum psalmos ex more decantat. tempus mediae noctis excessit. Cumque finita sollemni
tate. reficiendi lassum corpus paululum resedisset. repente cepit catervas demo
num undique confluentes innumerabiles intueri. quae infinita constipatione atque
ordine longissimo procedentes aliae praeibant principem suum. aliae sequebantur.
Qui tandem aliquando et magnitudine procerior cunctis et aspectu terribilior
advenit. ac posito solio cum in tribunali quodam sublimissimo consedisset. u
niuscuiusque actus diligenti cepit examinatione discutere. Illosque qui nec dum
se circumvenire emulos suos potuisse dicebant. velut inertes ignavosque a con
spectu suo cum nota & iniuria iubebat expelli. spatia temporis tanti &
operam inaniter inpensum cum fremitu furoris exprobrans. Illos vero qui se nunciabant
consignatos sibimet decepisse. summis laudibus cum exultatione & favore
cunctorum. ut fortissimos bellatores ad exemplum cunctorum gloriosissimos
coram omnibus emittebat. In quorum numero cum quidam nequissimus spiritus ut potentem quendam
triumphum sublimissimum delaturus letior advenisset. nomen monachi optime
cogniti designavit. asserens post XV annos quibus eum iugiter obsedisset. tandem ali
quando se praevaluisse ut eum eadem ipsa nocte ruina fornicationis eliderit.
Nam cum quadam sacra puella non solum inpulisse ut stupri crimen incurreret. sed &
persuasisse ut eam sibi iure coniugii retentaret. Super cuius relatione cum inmane
cunctorum gaudium fuisset exortum. summis a principe tenebrarum laudibus
elevatus. magnisque praeconiis coronatus abscessit. Aurora itaque superveniente.
cum omnis abhominabilis ab oculis evanuisset demonum multitudo. dubi
tans frater de assertione spiritus inmundi. magisque id ratus quod insolita consuetudi
nis suae fallacia sibi voluisset illudere. et innocenti fratri inurere crimen
incesti. memor euangelicae sententiae quod in veritate non stetit quia non est
veritas in eo. cum loquitur mendacium de propriis loquitur quia mentax et pater eius.
pelusium petit. ubi illum quem spiritus inmundus asseruit esse deiectum

nouerat cōmorari. Erat siquidē illi & notissim⁹ fr̄. quē cū requisiss& repperit.
qđ eadē nocte qua teterrim⁹ ille demon ruinā ei⁹ suę cohorti l' principi nun
tiarat. monasterio pristino derelicto uicū petiss&. ⁊ cū designata pu
.xvii. ella fuiss& lapsu miserabili deuolut⁹. Nā qđ unicuiq; nr̄oꝝ duo cohere
ant angli idē bon⁹ ac malus. scriptura testat̄. Et de bonis quidē saluator.
nec̄tēnatis inq̄ens unū ex pusillis istis. dico ꝰ uobis qđ angli eoꝝ in celis
sēp uident faciē patris mei qui in celis ē. Illud quoq; inmitt& angls dn̄i in circu
itu timentiū eū & eripi& eos. nec nō & etiā qđ in actib; aplōꝝ de petro dr̄.
q angls ei⁹ ē. De utrisq; u° lib pastoris plenissime doc&. Si autē c̄sidere
m⁹ ⁊ illū qui beatū iob expetiit. apertissime instruem̄ illū fuisse qui sēp
insidiat⁹ ei. nūquā eū ad peccatū potuerit incitare. ⁊ idcirco potestatē
a dn̄o poposciss&. uelut qui non uirtute illi⁹. s; dn̄i defensione qui illū sēp ptegerent
.xviii. uinceret̄. De iuda quoq; dr̄. & diabolus st& a dextris ei⁹. De differentiis sane
demonū. & etiā p illos duos philosophos qui quondā magicis artib; l' ierriā
eoꝝ l' fortitudinē seuāq; neq̄tiā fuerant frequent̄ experti. multū cogni
tionis accepim⁹. hi nāq; despicientes beatū antoniū uelut inperitum
ac sine litteris uirū. uolentesq; eū si nihil ampli⁹ ledere potuissent.
saltē de cella sua magicis p̄sti gus ⁊ circūuentione demonū ptur
bare. spīs ei neq̄ssimos inmiserē ad impugnationē hanc morsu liuoris
adducti. eo qđ maxime hominū turbę ad eū uel famulū dī cotidie
conuenirent. Cūq; illo nc̄ quidē inprimente pectori suo. frontiq; signa
culū crucis. nc̄ uel orationi suppliciť incubante. ne appximare quidē
dirissimi demones eidē prsus auderent. atq; ad eos qui illos direxerant absq; ullo
reuterent̄ effectu. ⁊ alios illi in neq̄tia uehemētiores rursus inmitterent. itidēq;
ipsis in cassū suas expondentib; uires. atq; inanit̄ redeuntib;. potentiores nihilo
min⁹ ad usus militē xp̄i uictorē itum destinati nihil penit⁹ pualerent. eo
pfecere tales tantoq; eoꝝ insidię tota magica arte quesitę. ut p hęc euiden
tissime cōpbarent magnā pfessioni xp̄ianoꝝ inēē uirtutē. qb; ille tā sęuę
& tā potentes umbrę quę existimabant solē lunāq; si ad eas directę fuissent
obducere potuisse. hunc nō solū nihil ledere. s; ne ad punctū quidē demonas
.xviiii. terio ualuerint pturbare. Cūq; p hac admiratione c̄festi uenientes
ad abbatē antoniū. impugnationū suarū magnitudinē & causas atq; in
sidias patefecissent liuoris occulti. xp̄ianos se fieri ptinus poposcerunt.
Requisito autē ab illis pdite impugnationis die. asseruit se amarissimis
cogitationū stimulis tc̄ fuisse pulsatū. Quo experimto. sententiā nr̄am

quam hesterno die in collatione protulimus, probauit ac definiuit beatus antonius
nullatenus demones posse mentem cuiquam uel corpus inuadere. nec habere faculta
tem in cuiuslibet animam penitus inruendi, nisi eam primum destituerint omnibus cogita
tionibus sanctis. ac spiritali contemplatione uacuam nudamque reddiderint. Sciendum tamen
duobus modis spiritus inmundos hominibus obedire. Aut enim sanctitati fidelium diuina gratia
ac uirtute subduntur. aut sacrilegis impiorum seu quibusdam carminibus deliniti ut
familiaribus adulantur. Qua opinione pharisei quoque decepti. arbitrati sunt et dominum
saluatorem hac arte demonibus imperasse dicentes. in beelzebub principe demoniorum
hic eicit demones. secundum illam scilicet consuetudinem. qua nouerant suos magos uel maleficos
per inuocationem nominis illius ac ritum sacrificiorum quo eum delectari et gaudere cognoscerent.
XV uelut domesticos eius habere etiam in demones ei subditos potestatem. Germanus.
Quia geneseos lectio paulo ante in medium dei dispensatione prolata est. quae nos opportune
commonuit ut id quod semper discere cupiebamus. nunc possimus congrue sciscitari. quid et de illis
apostatis angelis sentiendum sit optamus agnoscere. qui se cum filiabus hominum miscuisse
dicuntur. utrum hoc possit spiritali naturae. secundum litteram conuenire. Illud quoque euangelii
testimonium quod de diabolo paulo ante disseruisti. quia mendax esset et pater eius similiter de
XVI sideramus audire. quis nam eius pater intellegendus sit. Serenus. Duas questiones
non mediocres pariter protulistis. de quibus quantum possum eodem quo proposuistis ordine respon
debo. Nullo modo credendum est. spiritales naturas coire cum feminis carnaliter posse.
Quod si aliquando hoc secundum litteram fieri potuisset. quomodo nunc quoque id ipsum non uel raro et frequenter con
tingeret. et absque semine uel coitu uiri aliquos nasci similiter de mulieribus
conceptu demonum cerneremus. cum presertim constet eos libidinum sordibus ad
modum delectari. quas procul dubio per semet ipsos exercere quam per homines mal
lent. si id ullo modo possent implere. ecclesiaste quoque id ipsum pronuntiante. quid est quod fuit?
ipsum quod est. Et quid est quod factum est? ipsum quod fiet. Et non est omne recens sub sole quod
loquatur et dicat. ecce hoc nouum est. iam fuit in seculis quae fuerunt ante nos. Sed
ita questio huius propositionis absoluitur. post necem abel iusti. ne a fratricida et
impio omne hominum genus exordium sumeret. in locum fratris extincti nascitur
seth. qui non solum posteritati sed et fraternae iustitiae pietatique succederet.
Cuius progenies patris secuta iustitiam. a societate et coniunctione cognatio
nis illius quae ex cain sacrilego descendebat semper diuisa permansit.
Sicut genealogiae discretio manifeste declarat ita dicens. Adam genuit seth.
Seth genuit enos. Enos genuit cainan. Cainan autem genuit malaleel.
Malaleel autem genuit iareth. Iareth genuit enoch. Enoch autem genuit
matusalam. Matusalam genuit lamech. Lamech genuit noe. Item genealogia

cain ita diuisa describitur. Cain genuit enos. Enos genuit cainan. Cainan
aut genuit malaleel. Malaleel genuit matusalam. Matusalam genuit lameth. La
meth genuit iobal et tubal. Itaque illa generatio que de seth iusti progenie
descendebat, sue linee iugiter ac nationi permixta, in patrum atque atauum sancti
tate longa etate durauit, nequaquam scilicet sacrilegus ad malitia nequissime
prolis infecta. que in semet impietatis germen uelut auita traditione reti
nebat insertum. Donec ergo perseuerauerat inter illos generationis eorum ista discre
tio. semen illud seth utpote de optima radice procedens, pro merito sanctitatis angeli
dei siue ut diuersa exemplaria continent, filii dei uocati sunt. Et econtrario illi
propter impietatem uel suam uel patrum suorum et opera terrena, filii hominum nuncu
pantur. Cum esset ergo inter ipsos usque ad illud tempus hec utilis sanctaque diuisio. uiden
tes post hec filii seth qui dei filii erant, filias eorum qui de cain progenie nas
cebantur, desiderio pulchritudinis earum succensi acceperunt de ipsis sibimet ux
ores. que uiris suis parentum suorum nequitias infundentes, ab illa eos ingenita
sanctitate ac simplicitate paterna protinus corruperunt. Ad quos satis congrue di
rectum est illud eloquium. ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. uos autem sicut
homines moriemini et sicut unus de principibus cadetis. quique ab illa uera
phisice philosophie disciplina tradita sibi a maioribus exciderunt. quam
primus homo ille qui uniuersarum naturarum institutionem e uestigio sub
secutus est. potuit euidenter attingere. suisque posteris certa ratione trans
mittere. quippe qui mundi ipsius infantiam adhuc teneram et quodammodo
palpitantem rudemque esse perspexerat. et in quem tanta fuit non solum sapientie ple
nitudo. sed et gratia prophetie diuina illa insufflatione transfusa. ut uniuersis
animantibus nomina rudis adhuc mundi huius habitator inponeret.
ac non solum omnigenum bestiarum atque serpentium furores uirusque discerneret.
sed etiam uirtutes herbarum et arborum lapidumque naturas. ac temporum necdum expertorum
uicissitudines partiretur. ita. ut potuerit efficaciter dicere. dominus dedit mihi eorum
que sunt scientiam ueram. ut sciam dispositionem orbis terrarum et uirtutes elementorum.
initium et consummationem et medietatem temporum. uicissitudinum immutationes
et diuisiones temporum. annorum cursus. et stellarum dispositiones. naturas ani
malium et iras bestiarum. uim spirituum et cogitationes hominum. differentias arborum
et uirtutes radicum. et quecumque sunt abscondita et improuisa cognoui. Hanc ergo
scientiam omnium naturarum per successiones generationum semen seth paterna
traditione suscipiens. donec diuisum a sacrilega progenie perdurauit. quem
admodum sancte perceperat. ita et uel ad diuinum cultum uel ad utilitatem uite communis

exercuit. Cū u̇ impię generationi fuiss& admixtū. res pfanas ac noxias q̄
impię didicerat. instinctu qq; demonū deriuauit. curiosasq; erga malefi
cior artes atq; p̄st igias ac magicas sup̄stitiones audac̄ē instituit. docens
posteros suos ut sacro illo cultu diuini nominis derelicto. ul̄ elementa hec.
l ignē. ul̄ aerios demones uenerarent & colerent. hec ḡ quā dixim⁹ curiosa
rū noticia artiū quo m̄ indiluuio n̄ perierit. ac supuenientib; selis inno
tuerit. lic& hoc minime absolutio ppositę questionis exposcat. tam q̄
nos occasio huius expositionis admonuit. pstringendū breuit̄ puto. Quantū
itaq; antiquę traditionis fert. cham filius noe qui sup̄stitionib; istis &
sacrilegiis ac pfanis erat artib; institutus. sciens nullū se posse sup his
memoralē librū in arcā prsus inferre. in quā erat una cū patre iusto
ac scīs frib; ingressurus. scelestas artes ac pfana cōmenta diuersorum
metallor laminis. quę scil̄ aquarū corrūpi inundatione n̄ possint. &
durissimis lapidib; insculpsit. q̄ pacto diluuio eāde q̄ celauerat curiosi
tate pquirens. sacrilegior ac ppetuę neqtię seminariū transmisit in
posteros. Hac itaq; ratione. illa uulgi opinio q̄ credunt angelos ul̄ ma
leficia l diūsas artes hominib; tradidisse inueritate cōpleta ē. De illis
ḡ quē admodū diximus filius sech. 7 filiab; cain. negores filii procreati sunt.
q̄ fuerit robustissimi uenatores. uiolentissimi ac truculentissimi
uiri. q̄ p enormitate corpor l crudelitatis atq; malitię. gigantes nun
cupati s̄t. Hi nāq; finitimos populari ac rapinas int̄ homines primi
exercere cepert. preda potius exigentes uitā suā qm̄ sudore operis ac
labore contenti. 7 quorū usq; eo scelera supcreuerant. ut expiari mund⁹
alias n̄ diluuii inundatione n̄ poss&. Ita ḡ filius seth libidinis instigati
one transgressis. illud mandatū qd ab exordio mundi hui⁹ naturali
instinctu diutissime fuerat custoditū. necesse fuit p litterā legis
postea reparari. filiā tuā n̄ dabis filio ei⁹ uxorē. nec de filiab; eor accipies
filio tuo. q̄ seducent corda ura ut discedatis a dō uro. 7 sequamini deos
xvii carū ac seruiatis eis. Germanus. Merito potuiss& illis ex hac p̄sumptio
ne cīugii crimen transgressionis ascribi. si data fuiss& eis ista p̄ceptio.
At cū se iunctionis istius obseruantia nec dū aliq fuiss& cōstitutione pre
fixa. quē admodū illis pmixtio generis ad nqā debuit imputari. quę
nullo fuerit int̄dicta mandato. Lex n̄ n̄ p̄terita solā crimina s; futura
xviii dāpnare. Serenus. dś hominē creans. omē naturalit̄ ei scientiā legis in
seruit. q̄ si fuiss& ab homine scdm ppositū dn̄i ut cepat custodita. n̄ utiq;

necessarium fuisset aliam dari. quam litteris postea promulgavit. Erat enim superfluum
extrinsecus offerri remedium. quod adhuc intrinsecus vigebat insertum. Sed quia hec ut
dictum est penitus corrupta iam fuerat libertate usuque peccandi. velut huius
executor ac vindex et ut ipsis scripture verbis eloquar. adiutrix apposita est
mosaice legis severa districtio. ut vel metu pene presentis non penitus bonum sci
entie naturalis extinguerent. secundum prophete sententiam dicentis. legem
dedit in adiutorium. Que et apostolus secundum pedagogus velut parvulis data fuisse
describit. erudiens scilicet eos atque custodiens. ne ab illa disciplina in qua natura
liter fuerant instituti. quadam oblivione discederent. Nam quia sit hominum om
nis scientia legis ab initio creationis infusa. hinc manifeste probatur quod
mandata legis absque littere lectione. ante legem immo ante diluvium
omnes sanctos observasse cognoscimus. Quemadmodum enim scire potuit abel. nec dum
lege mandante quod de primitivis ovium suarum et de adipe ipsarum sacrificium
deo deberet offerre. nisi insitam sibi legem naturaliter fuisset edoctus. Quem ad
modum noe quod mundum vel quod inmundum esset animal discrevisset. nondum
hec legali distinguente mandato. nisi scientia naturali fuisset instructus.
Unde enoch didicit ambulare cum deo. nullam legis illuminationem ab aliquo consecutus.
Ubi sem et iafeth legerant turpitudinem patris tui non revelabis. ut incedentes
retrorsum patris verecunda velarent. Unde monitus abraam. spoliis hostium
que sibi offerebantur ne retributionem laboris sui consequeretur abstinuit. vel
decimas sacerdoti melchisedech quas mosaica lege percipiunt exsolvit. Unde
idem ipse abraam. unde loth transeuntibus ac peregrinis. humanitatis iura et
ablutionem pedum. necdum evangelico coruscante mandato suppliciter
optulerit. Unde iob tantam devotionem fidei. tantam castimonie puritatem.
tantam humilitatis. mansuetudinis. misericordie. humanitatis scientiam consecutus
est. quantam nunc ne ab illis quidem qui evangelia memoriter tenent videmus
impleri. Quem sanctorum legimus ante legem. ullum legis non observasse mandatum.
Quis illorum non custodivit. audi israhel dominus deus tuus. dominus unus est. Quis non implevit
illorum. non facies tibi sculptile neque ullam similitudinem eorum que in celo sunt sive
que in terra. vel eorum que sunt in aquis sub terra. Quis eorum non observavit.
honora patrem tuum et matrem. Vel illa que in decalogo subsequuntur. non occi
des. non adulterabis. non facies furtum. non falsum testimonium dices. non concupisces
uxorem proximi tui. aliaque his ~~similia~~ multa maiora. quibus non solum
xviiii legis sed etiam evangelii pervenere mandata. Ergo intelligimus ab initio
deum omnia creasse perfecta. nec fuisse quod ordinationi eius principali. velut imp

uide & imp̄fecte necesse ēēt adiungi. si in illo statu ac dispositione q̄ ab ipso
creata s̄t uniu̍sa mansissent. Et ideirco in eos q̄ ante legē. immo ante dilu
uiū peccauer̄t. iusto iudicio animaduertisse d̄m p̄bam⁹. q̄ transgressi naturalē
legē sine ulla meruer̄t excusatione puniri. nec illoꝝ incidem⁹ blasphemiā calū
niā. q̄ ignorantes hanc rationē derogant d̄o ueteris testam̄ti. ac detrahentes
n̄r̄e fidei subsannantesq; respondent. quid ḡ placuit d̄o u̍ro. ut post tot annoꝝ
milia legē uoluerit p̄mulgare. tanta s̄cl̄a passus sine lege transire. Quod si
postea melius aliq̄d adinuenit. appar& cū in p̄mordio mundi inferiora uel
deteriora sapuisse. & post hec uel experim̄tis edoctū. cepisse rectiora p̄spicere.
ac principales ordinationes suas in melius em̄dare. Q̄d in m̄se p̄scientie di
penit⁹ conuenire n̄ potest. nec sine ingenti blasphemia hec de ipso ab heretica in
sania p̄ferunt̄. dicente ecclaste. cognoui quō om̄ia q̄ fecit d̄s ab initio ipsa
er̄t in et̄nū. sup illa n̄ ē q̄d addat̄. & ab illis n̄ ē q̄d auferat̄. & ideirco iustis n̄ ē
lex posita. n̄ iustis autē & n̄ subditis. impiis & peccatorib;. sceleratis & contami
natis. Illi nāq; habentes naturalis atq; ins̄te legis sanā atq; integrā discipli
nā. nequaq̄ in lege a extrinsec⁹ adhibita litterisq; descr̄pta. queq; in adiutoriū illi
naturali data ē indigebant. Ex q̄b; aptissima ratione colligit̄. nec legē istā
p̄scr̄ptā litteris dari ab initio debuisse. Erat n̄ hoc sup̄fluū fieri. stante adhuc na
turali lege. nec ad integrū uiolata. nec euuanglicā p̄fectionē tradi ante legis
potuisse custodiā. Non n̄ poterant audire. q̄ te p̄cusserit in dexterā maxillā tuā.
p̄be illi & alterā. q̄ contenti n̄ erant talionis equalitate iniurias p̄p̄as uin
dicare. s̄ letales calces ac teloꝝ uulnera p̄ alapa leuissima rependebant. &
p̄ uno dente p̄cutientiū animas expetebant. S; nec dici illis poterat diligite
inimicos u̍ros. in q̄b; magn⁹ fruct⁹ & utilitas ducebat̄. ut amicos suos dilige
rent. declinarent u̍ ab inimicis & solo ab eis odio dissiderent. nec opprimere
odio illos & interficere festinarent. Illud u̍ q̄d uos de diabolo mouerat q̄ mendax
ē & pat̄ eius. q̄d uidel̄ eā ipse quā pat̄ suus mentax p̄nunciari uideat̄ adm̄o.
satis absordū ē. hoc ul̄ leuiter opinari. Ut n̄ paulo ante diximus. spiritus
spiritū non generat. sicut ne anima quidē potest animā p̄creare. lic&
ē concretionē carnis n̄ dubitem⁹ humano semine coalescere. ita de utraq; sub
stantia idē carnis & anime. que cui ascribatur auctori. apostolo manifes
tius distinguente. deinde patres inquit carnis n̄r̄e habuimus eruditores
& reuerebamur. non multo magis subiciemur patri spirituū in iuuem⁹.
Quid hac diuisione clarius potuit definire. ut carnis quidē n̄r̄e patres
homines p̄nuntiar&. animarū u̍ d̄m solū ēē patrē euident̄ exp̄meret.

Quanquā & inipsa corporis huius constitutione. ministeriū tantūm sit hominib;
asscribendū. summa ū conditionis omnium dō creatori dicente dauid. manꝰ
tuę fecerunt me & plasmauerunt me. & beatus iob. nonne sicut lac inqt
mulsisti me & coagulasti me ut caseū. ossib; & neruis inseruisti me. Et
dns ad ieremiā. priusquā te inutero formare noui te. Ecclastes ū utriusq;
substantię naturā atq; originē examinatione ortus atq; initii exquo
uidel unaqueq; pcessit. & consideratione finis adquē unaqueq; contendit.
satis euident ac ppriē colligens pariterq; de huius corporis atq; animę
separatione disceptans ita disseruit. prius quā conuertatur puluis in trā
sicut fuit. & spiritus reuertatur addm̄ qui dedit eū. Quid aptius dici po
tuit. quā ut materiā carnis quā puluerē nominauit. q. de hominis semine
sumit exordiū eiusq; uidetur ministerio seminari. uelut eterra sūptā
iterū reuti pnuntiaret adterrā. spiritū ū qui n̄ p mixtione sexus utriusq;
generatur. s; peculialit̄ adō solo tribuitur adauctorē suū redire signa
ret. Quod etiā pilla dī insufflationē qua adā primitus animauit. euident̄
exprimitur. Itaq; his testimoniis manifeste colligimus. patrē spiritui dici
neminē posse. nisi dm̄ solū qui eos exnihilo cū uoluerit facit. homines ū
carnis nrę patres tantūm nominari. Igitur & diabolus scdm hoc quod uł
spiritus uł angelus uł bonus creatus est. patrē neminē habuit nisi dm̄
conditorē suū. Qui cū superbia fuisset elatus & dixisset incorde suo. ascen
dā sup altitudinē nubiū ero similis altissimo. factus est mentax & in
ueritate non stetit. sed deppio nequitię thesauro mendatiū pferens.
non solū mentax sed etiā pater ipsius mendacii factus ē. quo deitatē
homini repmittens ac dicens. eritis sicut dii. inueritate non stetit. s;
ab initio factus ē homicida. ł adā in conditionē mortalitatis indu
cens. uł abel instigatione sua pmanū fratris interimens. Sed etiam
disputationē nrām duarū ferme noctiū lucubratione confectā subse
quens aurora concludit. ac de pfundissimo questionū pelago. cimbā collati
onis huiusce ad tutissimū silentii portū. cōpendiū nrę rusticitatis attraxit.
Inquo quidē pfundo quanto nos interius dui spiritus introduxit flatus.
tanto diffusior precedens oculorū aciē semp aperietur inmensitas.
ac scdm sententiā salemonis longe fiet anobis magis quam erat. &
alta profunditas quis inueniet eā. Quā obrē dnm deprecemur. ut
in nobis uł timor eius uł caritas quę nescit cadere immobilis per
seueret. quę nos & sapientes i omnib; faciat. & diaboli telis ptegat sep

illesos. huius et custodib; impossibile ē quempiā laqueos mortis incurrere.
Inter perfectos autē & inpfectos ista distantia ē. qđ in illis quidē firma. &
ut ita dixeri maturior caritas. tenatius pseuerans. firmius ac facilius
facit in sc̄itate durare. in his uero uelut infirmius collocata ac facilius
refrigescens. cito ac sepius eos peccatorū cōpellit laqueis implicari.
Quib; auditis. ita nos collationis huius sermo inflāmauit. ut maiore
mentis ardore abeuntes ecella senis quā ante uenientes. doctrine eius
plenitudinē sitiremus. Explc coll scda abbatis sireni deinicio
principatuū. INCIPIUNT CAPITULA ABBATIS ISAAC.
·I· Prohemiū collationis. II. Verba abbatis isaac sup orationis qualitate.
III Quē admodū pura ac sincera possit ēē oratio. IIII. De mobilitate ani
me. plumę uł pennulę cōparata. V. De causis qb; mens nr̄a aggrauatur.
VI De uisione cuidā senis qm̄ sup frēs inqeta opatione puidit. VII. Intrrogatio
de eo qđ maioris difficultatis sit custodire cogitationes bonas. qm̄ parere.
VIII. Responsio de diūsis orationū qualitatib;. VIIII. De q̄drip tita orationū
specie. X. De ordine specierū. quę sup orationis qualitate ponunt̄. XI. De obse
cratione. XII. De oratione. XIII. De postulatione. XIIII. De gratiarū
actione. XV. Vtrū quattuor orationis species simul omib;. an singu
lati & uicissī unicuiq; sint necessarię. XVI. Ad quas orationū species
nosmet ipsos tendere debeamus. XVII. De IIII supplicationū generib;
a dn̄o iniciatis. XVIII. De oratione dn̄ica. XVIIII. De eo qđ dīc aduenī
regnū tuū. XX. De eo qđ dr̄ fiat uoluntas tua. XXI. De pane supstanti
ali cotidiano. XXII. De eo qđ dīc dimitte nob̄ debita nr̄a 7 reliq. XXIII.
De eo qđ dīc ne nos inducas itēpt̄. XXIIII. De eo qđ n̄ debeant alia pos
tulari quā hec tantū q̄ orationis dn̄icę modulo c̄tinentur. XXV.
De q̄litate sublimioris orationis. XXVI. De diūsis cōpunctionū causis.
XXVII. De uarus cōpunctionū q̄litatib;. XXVIII. Intrrogatio de eo qđ n̄ sit
in n̄ra potestate pfusio lacrimarū. XXVIIII. Responsio de diūsitate
cōpunctionū. q̄ p lacrimas digerunt̄. XXX. De eo qđ elici n̄ debeant
lacrimę. q̄ndo n̄ spontaneę pferunt̄. XXXI. Sententia abbatis anto
nii sup orationis statu. XXXII. De exauditionis indicio. XXXIII.
Obiectio q̄ p̄dictę exauditionis fiducia. tantū in scīs c̄ueniat.
XXXIIII. Responsio de diūsis exauditionū causis. XXXV. De oratione intra
cubiculū 7 clauso ostio deferenda. XXXVI. De utilitate breuis ac
tacitę orationis. Expł cap. Incip coll. I. abbatis isaac de orat.

De perpetua orationis atque incessabili iugitate quod in secundo institutionum
libro promissum est. collationes senis huius quem nunc in medium proferemus. id est
abbatis isaac. domino fauente conplebit. Quibus explicatis et preceptis bea
tissime memorie pape castoris. et desiderio uestro beatissime papa leon
ti. et sancte frater elladi satis fecisse me credo. uoluminis amplitudine primitus
excusata. quod studentibus nobis non solum sermone succincto narranda per
stringere. sed et plurima silentio preterire. in maiorem modum quam dispo
situm fuerat extenta est. Premissa namque super diuersis institutis disputati
one copiosa. quam nos studio breuitatis resecare maluimus. hec ad ex
II tremum beatus isaac intulit uerba. Omnis monachi finis cordisque perfectio.
ad iugem atque indisruptam orationis perseuerantiam tendit. et quantum humane fragilitati
conceditur. ad inmobilem tranquillitatem mentis ac perpetuam nititur puritatem. ob quam omnem tam labo
rem corporis quam contritionem spiritus indefesse querimus et iugiter exercemus. et est inter alterutrum
reciproca quedam inseparabilisque coniunctio. Nam sicut ad orationis perfectionem omnium tendit
structura uirtutum. ita nisi huius culmine hec omnia fuerint colligata atque com
pacta. nullo modo firma poterunt uel stabilia perdurare. Quemadmodum enim sine illis adquiri
uel consummari non potest hec de qua loquimur perpetua orationis iugisque tranquillitas. ita ne ille
quidem uirtutes que hanc perstruunt. absque huius possunt assiduitate conpleri. et ideo nec recte
tractare de orationis effectu. nec ad eius principalem finem qui diuersarum molitione perficitur.
subitanea disputatione poterimus intrare. nisi prius uniuersa que uel abscidenda sunt uel paranda per ordinem dinumerata fuerint atque discussa. et secundum
euangelice parabole disciplinam. ea que ad spiritualis ac sublimissime illius turris instruc
tionem pertinent supputata fuerint ac diligenter ante congesta. que tamen
nec proderunt preparata nec recte superponi sibimet excelsa culmina perfectionis ad
mittent. nisi egesto prius omni repurgio uitiorum et effossis caducis mortuisque ruderibus
passionum. uiue ut aiunt ac solide terre pectoris nostri. immo illi euangelice petre
supiecta fuerint simplicitatis et humilitatis firmissima fundamenta. quibus hec turris
spiritualium uirtutum molitionibus extruenda et inmobiliter ualeat stabiliri. et ad summa
celorum fastigia confidentia proprie firmitatis attolli. Fundamentis namque talibus in
nitentem. quamuis passionum imbres largissimi profundantur. quamuis ei persecutionum uiolenti
torrentes instar arietis illidantur. quamuis irruat et incumbat aduersariorum spirituum
III seua tempestas. non solum ruina nulla diruet. sed nec ipsa aliquatenus uexabit impulsio. Et ideo
ut eo feruore ac puritate qua debet emitti possit oratio. hec sunt omnimodis ob
seruanda. Primum sollicitudo rerum carnalium generaliter abscidenda est. deinde
nullius negotii causeue non solum cura. sed ne memoria quidem penitus admittenda

Detractiones. uaniloquia. seu multiloquia. scurrilitates quoque similiter amputandę. irę
preomnibus siue tristitię perturbatio funditus eruderanda. concupiscentię carnalis ac fi
largyrię noxii fomes radicitus euellendus. et ita huius ac similibus uitiis extrusis penitus
et abscisis. quę hominum quoque possunt patere conspectibus. taliquę ut diximus repurgii emunda
tione premissa. quę simplicitatis et innocentię puritate perficitur. iacienda sunt primum
profundę humilitatis inconcussa fundamina. quę scilicet turrim intituram cęlos ualeant
sustinere. deinde supponenda uirtutum spiritualis extructio. et ab omni discursu
atque deuagatione lubrica animus inhibendus. ut ita paulatim ad contemplationem
dei ac spiritales intuitus incipiat sublimari. Quicquid enim ante orationis horam anima nostra
conceperit. necesse est ut orantibus nobis per ingestionem recordationis occurrat. Quam obrem
quales orantes uolumus inueniri. tales nos ante orationis tempus preparare debe
mus. ex precedenti enim statu mens in supplicatione formatur. Eorumque actuum
procumbentibus nobis ad precem. uerborum quoque uel sensuum ante oculos imago preludens. aut irasci
nos secundum precedentem qualitatem. aut tristari. aut concupiscentias causasue preteritas
retractare. aut risu fatuo quod etiam pudet dicere cuiuscumque scurrilis dicti uel facti
titillatione pulsari. aut ad priores facit uolitare discursus. et idcirco quicquid
orantibus nobis nolumus ut irrepat. ante orationem de aditis nostri pectoris
extrudere festinemus. ut ita illud apostolicum possimus implere. sine intermissione
orate. et in omni loco leuantes puras manus sine ira et disceptatione. Aliasque namque
perficere mandatum istud non ualebimus. nisi mens nostra ab omni uitiorum purificata
contagio. uirtutibus tantum uelut naturalibus bonis dedita. iugi omnipotentis dei contempla
IIII tione pascatur. Est enim qualitas animę non inepte subtilissimę plumę. seu pennę leuis
simę comparatur. quę si humoris cuiuspiam extrinsecus accedentis. corruptione uitiata non
fuerit uel infusa. mobilitate substantię suę tenuissimi spiritus adiuncto uel ut na
turaliter ad sublimia cęlestiaque sustollitur. Si uero humoris cuiusquam aspergine uel
infusione fuerit pregrauata. non modo in nullos aerios uolatus naturali mobi
litate raptabitur. sed etiam ad ima terrę concepti humoris pondere deprimetur.
Ita mens quoque nostra si accedentibus uitiis curisque mundanis aggrauata non
fuerit. noxię ue libidinis humore corrupta. uelut naturali puritatis
suę beneficio subleuata. leuissimo spiritualis meditationis afflatu sublima
bitur ad superna. et humilia deserens atque terrena. ad illa cęlestia et inuisi
bilia transferetur. Unde proprie satis preceptis dominicis admonemur.
uidete ne quando grauentur corda uestra in crapula et ebrietate et curis
secularibus. Et idcirco si uolumus orationes nostras non solum cęlos
sed etiam ea quę super cęlos sunt penetrare. curemus mentem ab omnibus

terrenis uitiis expurgata. cunctisq; emundata fecib; passionu ad subtilitate
pducere naturale. ut ita ad dm oratio eius nullo uitior pondere pgrauata
ascedat. Notandu tam qb; ex causis grauari mente dns designauerit. N e
V adultia. n fornicationes. n homicidia. n blasphemias. n rapinas. q mortalia ee 7
dapnabilia null9 ignorat. s; crapula posuit 7 ebrietate. 7 curas siue sollicitudines
seclares. q in tantu nemo hominu mudi hui9 caue& aut dapnabilia iudicat. ut & non
nulli qd pud& dice semetipsos monachos nuncupantes. hisde ipsis distentionib; uel
inoxiis 7 utilib; ipliceet. Que t talie& sedm littam pp'etta aggrauent anima atq; a do
separent ac depmant ad trena. e tam eor facilis declinatio. 7 maxime nob q tam
longa remotione ab omi scli hui9 cusatione disiungim. 7 istis uisibilib; curis atq;
ebrietati 7 crapulis. nulla penit9 occasione miscem. Veru e alia qq crapula n min9 noxia.
7 ebrietas spualis difficili9 euitanda. cura qq ac sollicitudo cure seclaris. q nos & post
omiu facultatu nraru pfecta renuntiatione. 7 uini epularuq; cunctar otinetia.
7 qde i solitudine ostitutos fqent iuoluunt. De qb; ppheta. expgiscemini iqt q estis
ebrii. 7 n a uino. mouemini & n i ebrietate. Cui ebrietatis uinu osequent necesse e
ut sedm pphetam furor draconu sit. ipsiuq; uinu equa radice pcedat adute. Ex uinea
iqt sodomor uitis. 7 sarmnta eor ex gomorra. Vis & fruct9 uitis isti9 atq; sarmenti
germ agnoscere? Vua eoru uua fellis. botrus amaritudinis ipsis. Que omia n fue
rim9 cunctis uitiis expurgati & ab omiu passionu crapula sobrii. absq; ebrietate
uini epularuq; omiu affluentia. erit cor nrm ebrietate 7 crapula magis noxia
pgrauatu. Na q seclares cure & i nos q nullis actib; mundi isti9 admisceam cade n
nuqm posse. manifesta ratione monstrat. sedm regula senior. q qcqd necessitate uict9
cotidiani 7 ineuitabile usu carnis excedit. ad seclare definier curam & sollicitudine
ptine. ut ubi gra. si cu possit opatio uni9 solidi necessitate nri corporis expedire.
adduce t triu solidor adqsitione nos in& ipsos ppensiore uelim9 opere ac labore
distendere. & cu duaru uelamen sufficiat tunicaru. ad usu scil noctis ac diei. triu
t iiii fieri dnm peurem9. cuq; uni9 siue duaru habitatio sufficiat cellaru. ambi
tione seclari. atq; amplitudine delectari. iiii. seu. v. cellas. 7 has easde exqsite ornat9
7 capaciores qua usus desiderat extruamus. passione libidinis mundalis iqb;
VI possum9 pferentes. Qd n sine istinctu demonu fieri. manifestissima nos expe
rimenta docuert. Na quida pbatissimus senior. cu transire& iuxta cella
cuiusda frs hac animi qua diximus egritudine laborantis. ut pote
q in extruendis. reparandisq; supfluis inquietus cottidianis distentionib;
desudare&. & eminus psp exisse& eu graui malleo saxu durissimu contere
uidisse&q; ethiope quenda astante illi. & una cu eode ictus mallei

uinctis consertisq; manib; illidentē. cūq; ad opetis illius instantiā ignitis fa
cib; īstigantē. diutissime subsistit. ut ī pssione durissimi demonis. ł fraude
tante illusionis admirans. Cū ħ nimia lassitudine fatigat⁹ fr̄ requiescere iā
fineq; operi uoluiss& īponere. īstigatione sp̄s illi⁹ animat⁹ iterū resumere
malleū. nec desinere ab intentione cępti operis urgebat. ita ut hisdem
ei⁹ incitamtis īfatigabilit̄ sustentatus. tanti laboris ñ sentir& iniuriā.
Tandē ħ senex. tā dira demonis ludificatione pmotus. ad cellam fr̄is
deuertit. salutansq; eū quid inquit ē fr̄ istud opus qđ agis. At ille.
laboramus ait contra istud durissimū saxū. uixq; illud potuimus
aliquando cterere. Ad hec senex. Bene dixisti potuimus. Ñ ħ solus eras cū illud
cederes. s; fuit alius tecū quē ñ uidisti. q ł in hoc opere ñ tā adiutor qm
uiolentissim⁹ īpulsor adstabat. Et iddirco morbū ambit⁹ secłaris nr̄is
mentib; ñ inēē. ñ utiq; eorū tantū negotiorū abstinentia cōpbabit.
q̄ & si uelim⁹ expetere ł explere ñ possum⁹. neq; illarū despectus rerū
q̄s si affectauerim⁹ tā apud sp̄uales uiros q̄m apud secłi homines. nota
biles pma fronte reddem⁹. s; cū & illa q̄ nr̄e suppetunt potestati. 7 hones
tate q̄dā uident̄ obnubi. rigida mtis districtione respuim⁹. Et reuera ñ
min⁹ hec q̄ parua uident̄ 7 minima. quęq; ab his q̄ nr̄e pfessionis se cer
monachi nim⁹ īdifferent̄ admitti. pq̄litate sua aequant mtē. quā illa maiora
q̄ sedm suū statū secłarū sensus īebriare ēsuerunt. ñ sinentes deposita
fece terrena ad dm̄ īq sēp defixa ēē deb& intentio monachū respirare
cui ab illo sūmo bono ł parua separatio. mors p̄sens ac pniciosis īteritus
ē credend⁹. Cūq; mens tali fuerit tranquillitate fundata. ł ab omni
carnaliū passionū nexib; absoluta. 7 illi uni sūmoq; bono tenacissima
adheserit cordis intentio. aplicū illud īplebit. sine intermissione orate.
& ī omi loco leuantes puras man⁹ sine ira 7 disceptatione. hac ħ puritate
si dici potest sensu mentis absorto. ac de terreno situ ad sp̄uale atq; ange
licā similitudinē reformato. q̄cq̄d in sese receperit. quicq̄d tractauerit
VII quicquid egerit. purissima ac sincera erit ratio. Germanus. Utinā
simili modo atq; eadē facilitate qua semina spiritualiū cogitationum
plerumq; concipimus. etiam perpetuitatem earum possidere possi
mus. Cum enī fuerint siue per memoriam scripturarum. seu per re
cordationem spiritualium quoq; actuum. uel certe per intuitū
sacramentorum celestium nostro corde concepte. insensibili
quadā fuga lapse quantotius euanescunt. Cūq; alias q̄slib& occasiones

spualiū sensuū mens nr̄a repperit. rursus aliis irreptionib; ipse q; que
apphense fuerant. lubrica uoluptate diffugiunt. ita ut nullā cstantiā
sui retinens anim⁹. nec potestate ppa scāru cogitationū possidens fir
mitatē. etiā tc cū eas uidet' ut cūq; retinere. fortuitu illas & non de in
dustria cepisse credat'. Quo m̄ enī ortus earū nr̄o arbitro putabit' ascribend⁹ q
rū pseuerantia n̄ cistit in nob;. S; ne forte sub hui⁹ questiōis idagine acepto nar
ratiōis ordine longi⁹ euagantes. expositionē ppositā sup oratiōis statu diuti⁹ re
tardem⁹. suo hanc tēpi reseruantes. d̄ qlitate oratiōis instantissime qs i forma
ri. pserti cū nullo tēpe nos ab ea cessare. beat⁹ apls moneat dicens. sine int̄ missiōe
orate. Ẽt idō pmū d̄ qlitate ei⁹ desiram⁹ istitui. id ē qlis debeat emitti sēp oratio.
deinde qlit' hanc eandē que cūq; ē possidere. uel exercere sine itermissiōe
possim⁹. Non enī parua cordis itentiōe eā pfici posse. 7 expientia cottidiana
& psequutio. tue scītatis ostendit. q finē monachi. ac toti⁹ pfectiōis culm in
oratiōis cisumatiōe cistere definisti. Isaac. Uniusas orationū species. absq; VIII.
ingenti cordis. atq; anime puritate 7 illuminatiōe sci spc arbitror cōphen
di n̄ posse. Tot n. st̄ q̄t in anima una. immo i cunctis aiab; stat⁹ queunt qlita
tesq; generari. Ẽt idō licet sciam⁹ nos p hebitudine cordis nr̄i uniusas oratio
nū species n̄ posse pficere. tam in qntū mediocritas expientie nr̄e asseq pua
luerit. digerere eas ut cūq; tēptabim⁹. Scdm m̄surā nāq; puritatis inq
mens unaqueq; pficit. 7 qlitate stat⁹ i q ul ex accedentib; iclinat'. ul p suā
renouat' idustriā. ipse q; momtis singulis reformant'. Ẽt idcirco uniformes
oratiōes emitti sēp a nemine posse ctissimū ē. Alit' n. qsq; supplicat cū alacer
est. alit' cū tristicie seu despatiōis pondere p grauat'. alit' cū spualib; suc
cessib; uiget. alit' cū ipugnationū mole d̄ pmit'. alit' cū ueniā peccato. alit'
cū adqsitionē grē. seu cui⁹ libet uirtutis exposcit. uel certe extinctionē
cui⁹ cūq; uitii depcat'. alit' cū cisideratiōe gehenne ac futuri iudicii timo
re cōpungit'. alit' cū spe futuro bono. desiderioq; flāmat'. alit' cū inne
cessitatib; ac piculis. alit' cū in securitate ul tnqllitate usat'. alit' cū sacrāmto
celestiū reuelatiōib; illustrat'. alit' cū sterilitate uirtutū ac sensuū aridi
tate cstringit'. Ẽt idcirco his sup orationū qlitate digestis. licet n̄ qntū VIIII.
exposcit materie magnitudo. s; qntū ul tēpis admittit angustia. ul certe
cape tenuitas igenii nr̄i & cordis puale hebitudo. maior nob nc imminet
difficultas. ut ipsas singillati orationū spēs exponam⁹. qs apls qdriptita
ratiōe distinxit ita dicens. depcor itaq; pmo omniū fieri obsecratiōes. oratio
nes. postulatiōes. grarū actiōes. Que n̄ inanit' ab aplō ita fuisse diuisa mini

me dubitandum est. 7 primitus indagandum quid obsecratio est. quid oratio est. quid pos
tulatio est. quid gratiarum actio significet. Deinde perquirendum utrum hę. iiii. species ab oran
te sint pariter assumende. id est. ut omnes simul in unaquaque supplicatione iungantur. an ui
cissim singillatimq; sint offerende. ut puta nunc que est obsecrationes. nunc uero orationes. nunc
autem postulationes. seu gratiarum actiones oporteat promi. an certe alius quidem obsecrationes.
alius uero postulationes. alius gratiarum actiones deo debeat exhibere. secundum mensuram scili
cet ętatis suę. in qua unaquęq; mens pro intentionis profecit industria.
x. Et ideo primum proprietates ipse sunt nominum uerborumq; tractande. ac discuti
endum quid inter orationem 7 obsecrationem 7 postulationem intersit. deinde simili
ter perscrutandum utrum singillatim sint. an pariter exhibende. tertio indagan
dum. utrum et ipse ordo qui ita est apostoli auctoritate dispositus. aliquid apostolus instruat
auditorem. an simpliciter accipienda sit ista distinctio. 7 indifferenter putanda
sit ab illo taliter fuisse digesta. quod mihi uidetur satis absurdum. Non enim credendum
est aliquid transitorie ac sine ratione spiritum sanctum protulisse per apostolum. et idcirco eodem quo
cepimus ordine prout dominus donauerit singula retractemus.
xi. Deprecor itaq; primo omnium fieri obsecrationes. Obsecratio imploratio est. seu petitio pro
peccatis. qua uel pro presentibus. uel pro preteritis admissis suis. unusquisq; conpunctus ue
xii. niam deprecatur. Orationes sunt quibus aliquid offerimus. seu uouemus deo. quod grece
dicitur eyxhn. id est uotum. Nam ubi dicitur in greco tac eyxac mou tw kw apodw
cw. in latino legitur uota mea domino reddam. Quod secundum proprietatem uerbi ita expri
mi potest. orationes meas domino reddam. Et illud quod legimus in ecclesiaste. si uoueris
uotum domino ne moram feceris reddere illud. in greco scribitur similiter. ean eyxh
eyxhn tw kw. id est si oraueris orationem domino. ne moram feceris reddere illam.
quod ita ab unoquoque nostrum implebitur. Oramus cum renuntiantes huic mundo. spon
demus nos mortificatos cunctis actibus 7 conuersationi mundane tota cordis in
tentione domino seruituros. Oramus cum pollicemur seculari honore contempto ac terrenis
opibus spretis. in omni contritione cordis. ac paupertate spiritus nos domino cohesuros. Oramus
cum promittimus nos purissimam corporis castitatem. seu inmobilem patientiam exhibitu
ros esse perpetuo. uel cum de corde nostro radices ire. siue tristicie morte operantis uoue
mus funditus eruendas. Quę cum desidia resoluti. atq; ad antiqua uitia recurrentes
minime fecerimus. erimus orationum nostrarum. ac uotorum rei. dicitq; de nobis. melius est non
uouere. quam uouere 7 non reddere. Quod secundum grecum dici potest. melius non est orare quam ora
re 7 non reddere. Tertio loco ponuntur postulationes. quas pro aliis quoq; dum sumus in feruore spiritus
constituti solemus emittere. uel pro caris scilicet nostris. uel pro totius mundi pace poscentes.
ut ipsius apostoli uerbis eloquar. cum pro omnibus hominibus. pro regibus 7 omnibus qui in sublimitate sunt suppli

cap. Quarto deinde loco gratiarum actiones ponuntur. quas mens uel cum praeterita dei re ·xiii·
colit beneficia. uel cum praesentia contemplatur. seu cum in futurum quae et quanta praeparauerit deus his
qui diligunt eum prospicit. per ineffabiles excessus domino refert. Qua etiam intentione nonnumquam preces
uberiores emitti solent. dum illa quae reposita sunt in futuro sanctorum praemio purissimis oculis
intuendo. ineffabiles deo gratias cum inmenso gaudio spiritus noster instigatur effundere.

Ex quibus quattuor speciebus licet nonnumquam soleant occasiones supplicationum pinguium gene ·xiiii·
rari. nam et de obsecrationis specie. quae de conpunctione nascitur peccatorum. et de orationis
statu quae de fiducia oblationum et consummatione uotorum pro conscientiae profluit puritate.
et de postulatione quae de caritatis ardore procedit. et de gratiarum actione quae beneficiorum dei
et magnitudinis ac pietatis eius consideratione generatur. feruentissimas sepissime
nouimus preces ignitasque prodire. ita ut constet omnes quas praediximus species omnibus hominibus
utiles ac necessarias inueniri. ut in uno eodemque uiro nunc quidem obsecrationum.
nunc autem orationum. nunc postulationum puras ac feruentissimas supplicationes uari
atus emittat affectus. tamen prima ad incipientes uidetur peculiariter pertinere. qui adhuc
uitiorum suorum aculeis. ac memoria remordentur. secunda ad illos qui in profectu iam spiritali
appetituque uirtutum quadam mentis sublimitate consistunt. tertia ad eos qui perfectionem
uotorum suorum operibus adinplentes. intercedere pro aliis quoque consideratione fragilitatis eorum. et
caritatis studio prouocantur. quarta ad illos qui iam poenali conscientiae spina de cordibus
euulsa. securi iam munificentias domini. ac miserationes quas uel in praeterito tribuit. uel in
praesenti largitur. uel praeparat in futuro mente purissima retractantes. ad illam ignitam et quae
ore hominum nec conprehendi nec exprimi potest orationem. feruentissimo corde rap
tantur. Siquidem nonnumquam mens quae in illum uerum puritatis proficit affectum atque in eo iam coeperit radi
cari. solet haec omnia simul pariterque concipiens atque in modum cuiusdam inconprehensibilis
ac rapacissimae flammae cuncta peruolitans. ineffabiles ad deum preces purissimi ui
goris effundere. quas ipse spiritus interpellans gemitibus inenarrabilibus ignorantibus nobis
emittit ad deum. tanta scilicet in illius horae momento concipiens. et ineffabiliter in supplica
tione profundens. quanta non dicam ore percurrere. sed ne ipsa quidem mente ualeat alio
tempore recordari. Et inde est quod in qualibet mensura quis positus. nonnumquam puras intentasque
preces inuenitur emittere. quia et de illo primo et humili ordine qui est super recordatione fu
turi iudicii. is qui adhuc sub terroris est poena. ac metu examinis constituitur. ita ad ho
ram conpungitur. ut non minore spiritus alacritate de obsecrationis pinguedine repleatur.
quam ille qui per puritatem cordis sui munificentias dei perlustrans atque percurrens. in
effabili gaudio letitiaque resoluitur. Incipit ut secundum sententiam domini ·xv·
plus diligere. qui sibi meminit ampliora cognoscit indulta. Tamen expetendae sunt nobis
pro profectu uitae. consummationeque uirtutum illae potius supplicationum species. quae uel de

ē cōtēplatioē futuroꝝ bonoꝝ. uel de caritatis ardore fundunt̄. seu certe ut humi
li' ⁊ sedm incipientiū mensurā loquar. p ad quisitioē quarūcūq; uirtutū. seu uitii cui'
libet extinctioē generant̄. Alit̄ ad illa sublimiora q̄ p̄diximus supplicationū
genera puenire nullaten' poterim' n̄ p ordinē postulationū istarū sensim
·xvi· mens nr̄a fuerit. gdatiq; puecta. Has quattuor supplicationū spēs ita
⁊ dn̄s exēplo suo nob initiare dignat' ē. ut ī his q; ipleret̄ illud qd de ipso dicit̄.
q̄ cepit ih̄c facere ⁊ docere. Nā obsecrationis genus assumit cū dic. pat si possibile
ē transeat a me calix iste. ut illud qd ex psona ei' cantat̄ ī psalmo. ds ds m̄s respice
ī me. qr dereliqsti me. aliaq; his similia. Oratio ē cū dic. ego clarificaui te sup
trā. op' cōsūmaui qd dedisti m. ut faciā. siue illud ⁊ p eis scifico me ipsū. ut sint
⁊ ipsi scificati ī ueritate. Postulatio ē cū dic. pat q̄s dedisti m. uolo ut ubi ego sū ⁊
ipsi sint mecū. ut uideant glām meā q̄ dedisti m. ut certe cū dic. pat ignosce
\+ confiteor tibi eis. n̄ enī sciūt qd faciunt. Gratiarū actio ē cū dic. + dn̄e pat celi ⁊ trē. q̄ abscondisti
hec a sapientib' ⁊ prudentib' ⁊ reuelasti ea paruulis. Ita pat. q̄ sic fuit placitū an
te. Vl certe cū dic. pat grās ago (tibi) qm audisti me. ego aū sciebā q̄ sēp me audis. Que
tam supplicationū genera. licet singillati. ac diuiso tēpe sedm illū. q̄ cōphen
dim' modū idē dn̄s nr̄ distinxerit offerenda. tam ⁊ simul ea ī supplicatioē
pfecta cōphendi posse. itē did ē suis ostendit exēplis. p illā scil orationē q̄ ad
finē euangelii sedm iohannē legim' eū copiosissime pfudisse. Ex cui' textu q̄
longū ē uniūsa pcurrere diligens ī qsitor hec ita eē lectiois ipsi' serie poterit
edoceri. Quē sensū apls q; ad philippenses. has iiii spēs supplicationū aliqntū
immutato ponens ordine. euident expssit. ostendit q; debere eas n̄ nūq̄ simul
sub ardore supplicatiois offerri ita dicens. S; ī omi oratioē ⁊ obsecratioē cū grāi
actioē petitioēs urē inotescant apud dm. Et qd uoluit nos in hoc specialius
erudire. qd ⁊ ī oratioē ⁊ ī obsecratioē grāiū actio debeat cū postulatioē misceri.
Ec itaq; supplicationū genera. sublimior adhuc stat' ac pcelsior subsequit̄.
q̄ cōtēplatioē dī solius karitatis ardore format̄. p quē mens illi' dilectioē
soluta atq; deiecta. familiarissime dō uelut pat ppo peculiari pietate
colloqt̄. Quē statū debere nos diligent expetere formula dn̄ice orationis
istituit dicēs. pat nr̄. Cū g uniūsitatis dm̄ ac dn̄m patrē nr̄m eē uoce ppa
cōfitem'. pfecto de cōditioē seruili ī adoptionē filioꝝ nos pfitem' ascitos.
adicientes deinde q̄ es in celis. ut cōmorationē uite p̄sentis q̄ ī hac degim'
terra. uelut pegrinā atq; a nrō nos patre longissime sepantē toto horrore
uitantes. ut illā poti' regionē ī q̄ patrē nr̄m cōmorari fatem' sūmo de
siderio pperem'. nichil q; admittam' ei' modi qd ī dignos nos hac nr̄a pfes

fessioẽ ac nobilitate tante adoptioĩs efficiens. & hereditate patna uelut de
generes puẽ. & irã nos faciat iusticie eius ac seueritatis incurrere. Inq̃ue si
hoc ordinẽ graduq; pfecti. illa etinuo que ẽ i bonis filiis pietate flagbim̃. ut iã
non pnĩis utilitatib. s; pnĩi patris glã impendam̃ totũ affectũ dicentes ei. scĩficet̃
nom̃ tuũ. nr̃m desideriũ. nr̃m gaudiũ. glãm nr̃i patis esse testantes. imitatores il
lius effecti q̃ dix̃. q; a semet ipso loq̃t̃ glãm ppã querit. q; aũ querit glãm ei q̃ misit
illũ. hic uerax ẽ. 7 iniusticia i eo non ẽ. Deinde uas electioĩs hoc replet affectu. & ana
thema fieri optat a xp̃o. dũ m̃ ei familia multiplex ad grãt. 7 ad glãm sui patis sal
torũ istitice plebis accrescat. Securus . optat infire p xp̃o. q̃ nouit nemine mori
posse puta. Et itum gaudem̃ iq̃d q̃ndo nos i firmi sum̃. uos aũ potentes estis. Et
q̃d mirũ si uas electioĩs p xp̃i glã. 7 frm̃ suoꝝ cuersioẽ gentisq; puilegio. anathe
ma fieri optat a xp̃o. cũ micheas q; ppha uelit m̃ dacẽ fieri. 7 i spatio ẽ sci sps
alienũ. dũ m̃ plagas illas 7 captiuitatis exitia q̃ sua uaticinia pdixerat. plebs iu
daice natioĩs euadat. Vtinã iquiens n̄ essẽ uir habens spm̃. 7 m̃datiũ potĩ loq̃rer.
ut pt mittam illũ legis latoris affectũ. q̃ cũ fr̃ib suis etiã ptis n̄ renuit i ire
dicẽs. obsecro dñe peccauit popls iste peccatũ magnũ. aut dimitte eis hanc nox
am. aut si n̄ facis dele me de libro tuo quẽ scripsisti. Potest aũ ẽ grue satis istud q̃d
dicit̃ scĩficet̃ nom̃ tuũ & talit̃ accipi. scĩficatio dĩ nr̃a pfectio est. Itaq; dicentes
ei scĩficet̃ nom̃ tuũ. aliis uerb hic dicim̃. tales nos facito pat. ut scĩficationẽ
tuã uel itelligere q̃nta sit. uel cape meream̃. ul̃ certe, in nr̃a cõuisatioẽ spũali
scẽ appareas. Q̃d tc efficacit̃ iplet̃ i nob. q̃ndo uident hõines opa nr̃a bona. &
glorificant patrẽ nr̃m q̃ in celis est. Secdã petitio mtis purissime adue
nire iã iã regnũ sui patis exoptat. ul̃ istud scil q̃ cottidie xp̃c regnat i scĩs. quod
ita fit cũ diaboli ipso pextictionẽ fetentiũ uicioꝝ de cordib nr̃is pulso. ds̃ i nob
puritatĩ bonã flagrantiã cepit dnari. 7 deuicta fornicatioẽ castitas. supato fu
rore trãquillitas. calcata supbia humilitas i nr̃a mte regnauerit. ut certe illud
q̃d pstituto tẽpe omib ẽ pfectis. ac dĩ filiis generalit̃ repmissũ. i q̃ eis dicet̃ a xp̃o. ue
nite benedicti pats mei. possidete paratũ uob regnũ a cstitutioẽ mundi. item
illud q̃dam ~~illud~~ obtutib ac defixis. desiderans 7 expectans dicensq; ad eũ. uem
at regnũ tuũ. Nouit . testimonio cscientie sue. cũ apparuerit mox eius se fut̃m
esse csortẽ. Hec eni dicere. ut optare ẽ minosoꝝ null audebit. q; nec uidere tbu
nal iudicis uolet q̃sq; sub aduentu ei n̄ palmã. n̄ pmia suis meritis. sed penã no
uit ptinus repensandã. Tertia supplicatio ẽ filioꝝ. fiat uoluntas tua sic̃ in
celo 7 i terra. Non potest esse iã maior oratio. q̃ optare ut trena mereant̃ celes
tib coeq̃ri. Itaq̃ q̃d ẽ aliud dicere fiat uoluntas tua sic̃ i celo & i tra. q̃ ut sint

(right margin) .xvii.
(right margin) .xviii.

homines similes angelis. 7 sic uoluntas dei ab illis implet in celo. ita etiam hi quin
terra sunt non suam. sed eius in unius faciant uoluntatem. Hoc quoque nemo ex affectu dicere p
ualebit. nisi is solus qui deum credit omnia que uidentur. uel aduersa. uel prospera pro nostris uti
litatibus dispensare. magisque eum pro salute nostra 7 commodo prouidum atque sollicitum.
quam nos ipsos esse pro nobis. Vel taliter accipiendum. uoluntas omnium salus est dei. secundum
illam beati pauli sententiam. qui omnes homines uult saluos fieri. 7 ad agnitionem ue
ritatis uenire. De qua et uoluntate esayas propheta ex persona dei patris. 7 omnis in
quod uoluntas mea fiet. Dicentes ergo ei fiat uoluntas tua sicut in celo et in terra. hic
eum aliis uerbis oramus. ut sicut hi qui in celo sunt. ita omnes qui in terra consistunt tua pater agnitione
xiiii / saluentur. Deinde panem nostrum ephiusion ΕΠΙΟΥCΙΟΝ. id est super substantialem da nobis
hodie. quod alius euangelista cottidianum dixit. illud nobilitatis ac substantie eius.
significans qualitatem. qua scilicet et super omnes substantias sit. atque omnis creaturas sublimi
tas magnificentie eius ac sanctificationis excedat. hoc uerbo proprietatem usus ipsius atque
utilitatis expressit. Nam cum dicit cottidianum. ostendit quod sine ipso nullo die spiritua
lem uitam carpere ualeamus. Cum dicit hodie. ostendit eum cottidie esse sumendum. 7 hesternam
perceptionem eius non sufficere. nisi nobis hodie quoque similiter fuerit attributus. omnique nos tempore hac
orationem debere profundere. in indigentia eius cottidiana commoneat. quia non est dies qua non
opus sit nobis huius esu. ac perceptione corroborationis nostri hominis confirmare. licet istud
quod dicitur hodie 7 ad presentem uitam possit intelligi. id est dum in hoc seculo commoramur. presta nobis
hunc panem. Nouimus enim eum his qui meruerint a te et in futuro esse prestandum. sed rogamus ut
eum nobis hodie largiaris. quia nisi eum perceperit quis in hac uita meruerit. illa eius particeps
:xv. esse non poterit. Et dimitte nobis debita nostra sicut 7 nos dimittimus debitoribus nostris.
O ineffabilis dei clementia. qui non solum nobis orationis tradidit formam. uerum 7 acceptabilem
sibi in nobis morum nostrorum instituit disciplinam. ac per necessitatem tradite formule. qua semper
cepit a nobis semper orari. ire partem ac tristicie euellit radices. sed et occasionem rogan
tibus tribuit. eisque reserat uiam. in qua clemens ac pium erga se prouocent dei iudicium pro
mulgari. 7 quodam modo potestatem tribuit qua iudicis nostri possimus sententiam temperare ad ue
niam delictorum nostrorum exemplo eum nostre remissionis hortantes. dum dicimus ei dimitte
nobis sicut et nos dimittimus. Itaque securus huius orationis fiducia de suis admissis ueniam
postulabit. quisque remissor erga suos dumtaxat. non erga dominum sui extiterit debitores.
Solemus enim non nulli quod est deterius erga illa que deo quidem admittuntur adiutorium dei quamuis
magnorum sint criminum placidos nos et clementissimos exhibere. erga nostrarum uero tamen paruis
simarum offensionum debita exactores immites. atque inexorabiles inueniri. Quisquis
ergo ille delinquenti fratri non ex corde dimiserit. non indulgentiam. sed condempnationem de pecca
tione sibimet impetrabit. suaque professione semetipsum posce durius iudicari dicens

remitte michi sicut ego remisi. Quod cum illi secundum suam petitionem fuerit repen-
satum, quid aliud subsequetur quam ut exemplo suo implacabili ira et inremissa senten-
tia puniatur. Ideoque si clementer volumus iudicari, nos quoque erga illos qui in nos de-
liquerunt oportet esse clementes. Tantum enim remittetur nobis, quantum nos remiseri-
mus eis qui nos quacumque malignitate nocuerunt. Quod formidantes nonnulli,
cum in ecclesia hec oratio ab universa plebe concinitur, hunc locum tacite pretermittunt,
ne scilicet semetipsos obligare potius quam excusare sua professione videantur, non
intelligentes quod frustra cavillationes has iudici omnium pretendere moliantur,
qui quemadmodum iudicaturus sit supplicibus suis voluit premonstrare. Dum enim erga
eos non vult immitis atque inexorabilis inveniri, formam sui iudicii designavit,
ut quemadmodum nos ab illo iudicari cupimus, ita nostros fratres si quid in nos delique-
rint iudicemus, quia iudicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam.
Deinde sequitur: et ne nos inducas in temptationem. De qua non minima nascitur questio. .x.xi.
Si enim oramus ne permittamur temptari, et unde erit in nobis virtus constantie comproban-
da secundum illam sententiam: omnis vir qui non est temptatus non est probatus. Et iterum: beatus vir
qui suffert temptationem. Non igitur hic sonat: ne inducas nos in temptationem, idest ut
non permittas nos aliquando temptari, sed ne permittas nos in temptatione positos su-
perari. Temptatus est enim iob, sed non est inductus in temptationem. Non enim dedit insipientiam
aliquā donec ad illam ad quam trahebat temptatoris voluntatem ore impio blasphemus in-
tuit. Temptatus est abraham, temptatus est ioseph, sed neuter illorum inductus est in tempta-
tionem, quia nullus eorum consensum prebuit temptatori. Deinde sequitur: sed libera nos a
malo, idest ne permittas nos a diabolo temptari super id quod possumus, sed fac cum tempta-
tione etiam exitum ut sustinere possimus. Videtis ergo qualis nobis ab ipso qui per illam exoran-
dus est iudice orationis sit modulus et forma proposita, in qua nulla divitiarum pe-
titio, nulla memoria dignitatum, nulla potentatus ac fortitudinis postula-
tio, nulla corporee sanitatis seu temporalis vite mentio continetur. Nichil enim cadu-
cum vult a se, nichil vile, nichil temporale eternitatum conditor implorari. Itaque
magnificentie eius ac munificentie maximam irrogabit iniuriam quisque his
sempiternis petitionibus pretermissis transitorium aliquid et caducum ab eo maluerit
postulare, et offensam potius quam propitiationem iudicis sui vilitate orationis incurret.
Hec igitur oratio licet omnem videatur perfectionis plenitudinem continere, utpote que ipsius .x.xii.
domini auctoritate vel initiata sit vel statuta, provehit tamen domesticos suos
ad illum precelsiorem quem superius commemoravimus statum, eosque ad illam igneam ac per-
paucos cognitam vel expertam, immo ut proprius dixerim ineffabilem orationem gradu
eminentiore perducit, que omnem transcendens humanum sensum nullo non dicam

sono vocis nec linguae motu nec ulla verborum pronuntiatione distinguitur, sed quam mens
infusione caelestis illius luminis illustrata non humanis atque angustis designat
eloquiis, sed conglobatis sensibus velut de fonte quodam copiosissimo effudit ubertim
atque ineffabiliter eructat ad dominum, tanta promens in illo brevissimo temporis puncto, quan-
ta nec eloqui facile nec percurrere mens in semetipsa reversa praevaleat. Quem statum dominus
quoque noster illarum supplicationum formula, quas vel solus in monte secedens vel tacite
fudisse describitur, similiter figuravit, cum in orationis agonia constitutus etiam guttas
·xxiii· sanguinis inimitabili intentionis profudit exemplo. Quis vero possit diversitates
et causas ipsas atque origines conpunctionum quantalibet experientia praeditus sufficienter
exponere, quibus inflammata mens atque succensa ad orationes puras ac ferventissi-
mas incitatur? Quarum pauca quantum potuerimus ad praesens illuminatione domini remi-
nisci exempli gratia proponemus. Nonnumquam enim psalmi cuiuscumque versiculus occasionem
orationis ignitae decantantibus nobis praebuit. Interdum canora fraternae vocis modulatio
ad intentam supplicationem stupentium animos excitavit. Novimus quoque distincti-
onem gravitatemque psallentes etiam adstantibus plurimum contulisse fervoris. Necnon ex-
hortatio viri perfecti et collatio spiritalis frequenter ad uberrimas preces iacentium erexit
affectum. Scimus etiam fratris seu cari cuiuslibet interitu nihilominus nos ad plenam conpunctionem
fuisse raptatos. Recordatio quoque teporis ac neglegentiae nostrae nonnumquam nobis salutarem spiritus in-
vexit ardorem. Atque in hunc modum nulli dubium est occasiones innumeras non deesse, quibus per
dei gratiam tepor ac sonolentia nostrarum mentium valeat excitari.
·xxiiii· Quemadmodum vero quibus modis iste ipse conpunctiones de intimis animae conclavibus proferantur,
non minoris difficultatis est indagare. Frequenter namque per ineffabile gaudium et alacritatem
spiritus saluberrimae conpunctionis fructus emergit, ita ut etiam in clamores quosdam intolera-
bilis gaudii inmensitate prorumpat et cellam vicini iocunditas cordis et exultationis
penetret magnitudo. Nonnumquam vero tanto silentio mens intra secretum profundae
taciturnitatis absconditur, ut omnem penitus sonum vocis stupor subitae illuminationis
includat, omnisque sensus attonitus spiritus vel contineat intrinsecus vel emittat ac deside-
ria sua gemitibus inenarrabilibus effundat ad deum. Interdum vero tamen conpunctionis do-
lore suppletur, ut alias eum digerere nisi lacrimarum evaporatione non possit.
·xxv· Germanus: Huiusce quidem conpunctionis affectum ex parte aliqua mea exiguitas non igno-
rat. Frequenter namque recordatione delictorum meorum obortis lacrimis ita sum hoc in-
effabili ut praefatus es gaudio visitante domino vegetatus, ut desperare me veniam
illorum non debere laetitiae ipsius magnitudo dictaret. Quo statu reor nichil esse sub-
limius, si reparatio eius in nostro subiaceret arbitrio. Nam nonnumquam cupiens ad similem lac-
rimarum conpunctionem totis viribus excitare omnesque errores meos atque peccata an-

oculos statuens: ubertatem illam fletuum reuocare non possum: et ita oculi mei in modum cuiusdam
durissime silicis perdurant. ut nulla prorsus ex eis humoris gutta distillet. et ideo quantum in
illa lacrimarum profusione congaudeo: tantum doleo quod illam cum uoluero recuperare non ualeam.
Y Isaac. Non omnis lacrimarum profusio. uno affectu. uel una uirtute depromitur. Aliter enim
ille emanat fletus. qui peccatorum spina cor nostrum conpungente profertur. de quo dicitur. labo
raui in gemitu meo. lauabo per singulas noctes lectum meum. lacrimis stratum meum
rigabo. Et iterum. deduc quasi torrentem lacrimas per diem et noctem. et non des requiem tibi.
neque taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione eternorum bonorum et desiderio
future illius claritatis exoritur. pro qua etiam uberiores lacrimarum fontes de intoleran
tia gaudii. et alacritatis inmensitate prorumpunt. dum sitit anima nostra ad deum fontem uiuum
dicens. quando ueniam et apparebo ante conspectum dei. Fuerunt mihi lacrime mee panes die
ac nocte. cum eiulatu cottidie et lamentatione proclamans: heu mihi quia incolatus meus pro
longatus est. et multum incola fuit anima mea. Aliter profluunt lacrime. que absque ulla quidem
letalium criminum conscientia. sed tamen de metu gehenne. et terribilis illius iudicii recor
datione procedunt. cuius terrore perculsus orat ad dominum propheta. non intres in iudicium cum ser
uo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Est etiam lacrimarum aliud
genus. quod non pro sua conscientia. sed pro aliena duricia peccatisque generatur. quo samu
el saulem. quo illam quoque ciuitatem ierusalem. uel dominus in euangelio. uel in preteritis ieremias
fleuisse describitur. ita dicens. quis dabit capiti meo aquam. et oculis meis fontem
lacrimarum. et plorabo in die et in nocte. interfectos filie populi mei. uel certe quales
ille sunt lacrime. de quibus in psalmo .c. primo canitur. quia cinerem sicut panem manducaui.
et poculum meum cum fletu temperabam. quas certum est non illo affectu promi. qui in sexto
psalmo ex persona penitentis emergit. sed pro anxietatibus uite huius atque angus
tiis et erumnis. quibus iusti in hoc mundo positi deprimuntur. Quod etiam psalmi ip
sius non solum textus. sed etiam titulus euidenter ostendit. qui ex persona pauperis illius
de quo in euangelio dicitur. beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. ita describitur.
oratio pauperis cum anxiatus fuerit: et coram domino effuderit precem suam. .XXVI
Ab his sane lacrimis multum distant ille. que obdurato corde de siccis oculis expri
muntur. Quas licet non penitus infructuosas esse credamus. bono enim proposito earum est
attemptata emissio. ab his presertim qui necdum uel ad scientiam peruenire perfec
tam. uel preteritorum seu presentium uiciorum potuerunt ad purum labe emundari: ab
his tamen qui ad affectum iam transiere uirtutum. nequaquam debet hoc modo extorqueri
profusio lacrimarum. nec exterioris hominis magnopere affectandi sunt fletus. qui
etiam si fuerint utcumque producti: numquam pertingere ad illam spontaneam
lacrimarum poterunt ubertatem. Magis enim supplicantis animum suis conatibus

distrahentes humiliabunt. atque ad humana demergunt. et ab illa celesti
sublimitate deponent. in qua attonita mens orantis indeclinabiliter debet esse
defixa: eamque compellent precum suarum intentione laxata. ergo steriles et coac-
XXVI. ticias lacrimarum guttulas egrotare. Et ut orationis uere perspicuum (?)
affectum. non meam uobis sed beati antonii sententiam proferam: quem ita nonnumquam in orati
one nouimus perstitisse. ut eodem in excessu mentis frequenter orante. cum solis ortus
cepisset infundi audierimus eum in feruore spiritus proclamantem: quid me impedis sol
qui ad hoc iam oriris. ut me ab huius ueri luminis abstrahas claritate. Sui(us)
etiam quoque hec est super orationis fine celestis. et plus quam humana sententia. non est
inquit perfecta oratio: in qua se monachus. ut hoc ipsum quod orat intelligit. Erit (?)
nos quoque secundum mensuram tenuitatis nostre. huic admirande sententie
superadicere aliquid audeamus. orationis que exauditur a domino inquantum experti sumus
~~sumus~~ indicia proferemus. Cum orantes nos nulla interpellauerit he-
XXVII. sitatio. et (nec) fiduciam petitionis nostre quadam desperatione deiecerit. sed optinuis-
se nos in ipsa orationis effusione quod poscimus senserimus. non ambigamus preces
nostras ad deum efficaciter penetrasse. Tantum enim quis exaudiri atque obtinere me-
rebitur. quantum uel inspici se a deo. ut deum crediderit posse prestare. Inretractabi-
bilis namque est domini nostri illa sententia: quecumque orantes petitis credite quia
accipietis. et euenient uobis. Germanus. Hanc exauditionis fiduciam
XXVIII. nimirum de conscientie puritate credimus emanare. Ceterum nos quorum cor
adhuc peccatorum spina compungit. quemadmodum eam habere possumus nullis
patrocinantibus meritis. quibus exaudiendas orationes nostras fiducialiter presumamus?
y Saac. diuersas exauditionum causas esse secundum animarum diuersum ac uarium statum.
euangelica siue prophetica testantur eloquia. Habes enim in duorum consensione fructum
exauditionis dominica uoce signatum secundum illud: si duo ex uobis consenserint super
terram de omni re quamcumque petierint. fiet illis a patre meo qui est in celis. Habes
aliam in fidei plenitudine. que grano sinapis comparatur. si enim habueritis inquit
fidem sicut granum sinapis. dicetis monti huic transi hinc. et transibit. et nichil im-
possibile erit uobis. habes in assiduitate orationum. quam propter indefessam peti-
tionum perseuerantiam inportunitatem sermo dominicus nominauit. Amen
enim dico uobis. si non propter amiciciam. tamen propter inportunitatem eius surgens dabit
ei quantum opus habuerit. Habes in elemosinarum fructu. conclude inquit elemosinam
in sinu pauperis. et ipsa exorabit pro te in tempore tribulationis. Habes in emendatione
uite. et operibus misericordie secundum illud: dissolue colligationes impietatis. sol-
ue fasciculos deprimentes. Et post pauca quibus infructuosi ieiunii steri-

litas castigat᷑. Tc̄ ī quid ĩuocab᷑. 7 dn̄s exaudiet te: clamab᷑ 7 dicet: assū. Non
nūq̄. sane exaudiri etiā t̄bulationū nimietas fac̄ sc̄dm illud: ad dn̄m dū
t̄bularer clamaui. 7 exaudiuit me. Et iterū. Ne affligeritis aduenā: q̄ si
clamauerit ad me. exaudiā eū: q̄ misericors sū. Videtis ḡ q̄t modis opti
neat̄ exauditiōis grã: ut nullus ad ĩpetranda ea q̄ salutaria s̄t & et̄na.
c̄scientie sue desp̄atiōe frangat̄. Vt .n. miseriarū n̄rarū c̄teplatiōe c̄ceda
nos omib; q̄s sup̄ cõmemorauim᷒ penitus destitutos ēē uirtutib;. 7 nec
illā nos habere laudabilē duor̄ c̄sensionē. nec illā fidē ḡno sinapis cō
paratā. nec illa op̄a pietatis q̄ p̄pħa describit. nū ul̄ importunitatē q̄
omi uolenti suppeditat̄ habere non possum᷒. p̄ q̄ etiā sola datur̄ū se dn̄s
q̄cq̄d oratus fuerit repromittit: Et idcirco absq; hesitatiōis ĩfidelitate
p̄cib; ĩsistendū est: obtenturosq; nos earū iugitate cuncta q̄ sc̄dm dm̄
poposcerim᷒ minime dubitandū. Hortat̄ .n. dn̄s uolens nos ea q̄ s̄t et̄na
celestiaq; p̄stare. ut eū importunitate n̄ra q̄dā m̄ coartem᷒. q̄ inportu
nos n̄ m̄ n̄ despicit nec refutat. s; etiā ĩuitat. 7 laudat. eisq; p̄staturū
se q̄cq̄d p̄seuerant̄ petiuerint benignissime pollicet̄ dicens: petite &
accipietis. querite 7 inuenietis. pulsate 7 ap̄iet̄ uob;. omis .n. qui petit accipit.
& q̄ querit ĩuenit: 7 pulsanti ap̄iet̄. Et iterū. om̄a que cūq; petieritis ĩora
tiōe credentes accipietis: 7 nichil ĩpossibile erit uob;. Et idcirco si cuncte
nob; exauditionū q̄s p̄dixim᷒ cause omino deficiunt. saltē animet impor
tunitatis ĩstantia: q̄ absq; ul̄ meritis. ul̄ laboris difficultate ĩ uni᷒cui᷒cūq;
uolentis sita est potestate. P̄certo aūt non exaudiendū se supplicans quisq;
n̄ dubitet: cū se dubitauerit exaudiri. Quod aūt ĩfatigabilit̄ sit d̄o suppli
candū: etiā illo beati danielis docem̄ exemplo: q̄d exaudit᷒ a p̄ma die q̄
cepit orare. post p̄mū 7 .xx. diē c̄seq̄t̄ sue petitiōis effectū. Vn̄ nos q; non
debemus acepta orationū n̄rarū intentiōe cessare. si nos exaudiri tardi᷒
senserimus. ne forte aut exauditionis grã dispensatiōe dn̄i utilit̄ diffe
rat̄: aut ang̃lus diuinū ad nos beneficiū delaturus. a facie omp̄eis eḡs
sus resistente diabolo remoret̄: quē certū ē t̄nsmissū muneris desi
derū ĩgerere n̄ posse. si nos apposita intentiōe cessare rep̄p̄it. Quod
etiā sup̄dicto p̄p̄he p̄culdubio accidere potuisset: n̄ uirtute ĩcōpa
rabili ĩ p̄mū atq; .xx. diē orationū suarū p̄seuerantiā ptelasset. Ad hui᷒
ḡ fidei c̄fidentiā nulla penit᷒ desp̄atiōe frangam̄. cū orata n̄ra obtinu
isse minime senserim᷒. nec hesitemus sup̄ dn̄i sponsiōe dicentis: om̄ia
q̄cūq; petieritis in oratiōe credentes accipietis. Referare nāq;

nos conuenit illam beati iohannis euangeliste sententiam qua ambiguitas huius questionis euidenter absoluitur. Hec est inquid fiducia quam habemus ad eum quia quecumque petierimus secundum uoluntatem eius. audit nos. Ergo super his tantum plenam nos et indubitabilem iussit exauditionis habere fiduciam. que non nostris comodis. nec solatiis temporalibus. sed domini congruunt uoluntati. Quod etiam in oratione dominica admiscere precipimur dicentes. fiat uoluntas tua. scilicet non nostra. Sit et illud apostoli recordemur quoniam quid oremus secundum quod oportet. nescimus. intelligimus nos nonnumquam saluti nostre contraria postulare. et comodissime nobis ab eo qui utilitates nostras rectius quam nos acueratius intuetur. ea que poscimus denegari. Quod illi quoque magistro gentium accidisse non dubium est. cum oraret auferri a se angelum satane. qui utiliter ad colafizandum eum appositus fuerat domini uoluntate dicens. propter quod ter dominum rogaui ut discederet a me. et dixit mihi. sufficit tibi gratia mea. nam uirtus in infirmitate perficitur. Quem sensum etiam dominus noster orans ex persona hominis assumpti. ut formam quoque orandi nobis quemadmodum cetera suo preberet exemplo. ita cum oraret expressit. pater si fieri potest transeat a me calix iste. uerumtamen non sicut ego uolo. sed sicut tu. cum utique eius a patris uoluntate non discreparet uoluntas. Venerat enim saluare quod perierat. et dare animam suam redemptionem pro multis. De quo ipse dicit. nemo tollit animam meam a me. sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam. et iterum habeo potestatem sumendi eam. Ex cuius persona super unitate uoluntatis sue. quam cum patre iugiter possidebat. per beatum quoque dauid in psalmo xxxviiii ita cantatur. ut facerem uoluntatem tuam deus meus uolui. Nam et si de patre legimus. sic enim deus dilexit mundum ut unigenitum filium suum daret. et de filio nichilominus inuenimus. qui dedit semetipsum pro peccatis nostris. et quemadmodum de illo refertur qui etiam filio proprio non pepercit. sed pro nobis tradidit illum. ita de isto narratur. oblatus est quia ipse uoluit. et ita patris ac filii uoluntas una per omnia designatur. ut etiam in ipso resurrectionis dominice sacramento. operatio non dissona fuisse doceatur. Nam resurrectionem corporis eius patrem operatum beatus apostolus predicat dicens. et deum patrem qui suscitauit eum a mortuis. ita filius suscitaturum se templum sui corporis protestatur. soluite templum hoc inquiens. et ego in tribus diebus suscitabo illud. Et idcirco his que prediximus exemplis dominicis eruditi. cunctas obsecrationes nostras simili nos quoque debemus oratione concludere. et hanc uocem cunctis petitionibus nostris semper adiungere. uerumtamen non sicut ego uolo. sed sicut tu. Satis non constat illum tene curuationis numerum qui solet in congregationibus fratrum ad concludendas sinaxis celebrari. eum qui intento animo supplicat obseruare non posse

xxviiii Ante omnia sane illud euangelicum preceptum diligentius obseruandum est.

ut intrantes in cubi culum nostrum. clauso hostio nostro oremus patrem nostrum.
Intra cubiculum nostrum supplicamus. cum ab omnium cogitationum siue sollicitudi
num strepitu cor nostrum penitus amouentes. secreto quodammodo ac familiariter
preces nostras domino referamus. Clauso hostio oramus. cum strictis labiis omniq;
silentio supplicamus non uocum. sed cordium scrutatori. In abscondito xxx
oramus. quando corde tantum. et intenta mente petitiones uestras soli pandimus
deo. ita ut ne ipse quidem aduerse ualeant potestates genus nostre peticionis agnos
cere. Propter quod cum summo est orandum silentio. non solum ne fratres astantes nostris
susurriis uel clamoribus auocemus. et orantium sensibus obstrepamus. sed ut ipsos
quoque inimicos nostros qui orantibus nobis maxime insidiantur. lateat nostre petitionis intentio.
Ita et preceptum illud implebimus. ab ea que dormit in sinu tuo. custodi claustra oris tui.
Ob quod frequenter quidem sed breuiter est orandum. ne immorantibus nobis inserere aliquid nostro
cordi insidiator possit inimicus. Istud namque est sacrificium uerum. quia sacrificium deo spiritus
contritus. Hec salutaris oblatio. ista sunt pura libamina. istud sacrificium iusticie.
istud est sacrificium laudis. He uere ac pingues hostie. ista sunt holocaustoma
ta medullata. que contritis et humiliatis cordibus offeruntur. queque hac qua
diximus disciplina. et intentione spiritus exhibentes. efficaci potuimus uirtute
cantare. dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. eleuatio ma
nuum mearum sacrificium uespertinum. Quod etiam nos oportuna commonet deuo
tione persoluere hore ipsius ac noctis aduentus. de qua quidem licet pro tenuitatis nostre
mensura multa prolata uideantur. diuque sit protracta collatio. pro sublimitate ta
men ac difficultate materie. paucis admodum credimus disputatum. His
sancti ysaac sermonibus stupefacti potius quam repleti uespertina sinaxi celebrata
sopori paululum membra laxauimus. Primo diluculo sub placito plenioris
tractatus iterum reuisuri ad nostra discessimus. tam de preceptorum adquisitione quam
de promissorum securitate gaudentes. Excellentiam siquidem orationis nobis tantum
modo permonstratam. ordinem uero atque uirtutem qua eius perpetuitas et uel tenenda. nec
dum nos integre percepisse illius disputationibus senseramus. Explicit collatio i. abbatis ysaac
Incipiunt capitula de secunda collatione eiusdem senis. Capitulum primum
Prohemium. ii. De consuetudine que super significatione pasche in tota egipti
prouincia retinetur. iii. De abbate seraphione. et antropomorfitarum heresi. qua
simplicitatis erore contraxit. iiii. De reditu nostro ad abbatem isaac. et inquisitione er
roris quem predictus senex incurrit. v. Responsio de origine hereseos compre
hense supra. vi. Quibus ex causis unicuique nostrum aut humilis christus incedere aut
glorificatus appareat. vii. In quo finis noster seu perfecta beatitudo consistit.

VIII. Interrogatio sup eruditioē pfectioīs. pq̄ poscimus ad ppetuā dī
memoriā puenire. VIIII. Responsio de efficatia intellectus. qui p ex
pientiā colligit̄. X. De institutioē orationis ppetue. XI. De pfectioē ora
tionis. ad quā pdicta t̄ditioē ēscendit̄. XII. Int̄rogatio quē admodū spūa
les cogitationis immobilit̄ teneant̄. XIII. De mutabilitate cogitationū
XIIII. Responsio quē admodū stabilitas cordis. seu uocationū possit adq̄ri.

EXPLIC̄ CAPITULA. INCIPIT. COLLATIO. SCDA. DE. ORATIONE

INTER HEC ANACHORETARV̄ instituta sublimia. q̄ utcūq; donan
te dō. licet impito digesta s̄t stilo. q̄dda nos int̄serere. atq; ēt̄exere q̄o
uelut pulchro corpi neuū quendā uideat̄ apponere narrationis ipse ordo cō
pellit. q̄q̄ non dubitē. etiā ex hoc ipso n̄ minimā īstructioēm sup oīptis dī q̄
ī genesi legit̄ imagine. q̄bq; siplicioribꝰ ēferendā. p̄serti cū tanti dogmatis
causa uertat̄ ut ignoratio eiꝰ sine ingenti blasphemia. 7 catholice fidei det̄rimto
·II· esse non possit. Inter egipti regionē mos iste antiq̄ t̄ditioē seruatur.
ut pacto epiphaniorū die q̄ prouincie illiꝰ sac̄dotes. uł dn̄ici baptismi. ł
sc̄dm carnē natiuitatis esse definiunt. 7 idcirco utriusq; sac̄mti sollēpni
tatē n̄ bifarie ut in occiduis puinciis. s; sub una diei huiꝰ festiuitate ēcele
brant. eplē pontificis alexandrini p uniūsas egipti ecclās dirigant̄. q̄b et
initiū q̄dragesime 7 dies pasche n̄ solū p ciuitates omēs. s; etiā p uniūsa
monasteria designet̄. Scd̄m ḡ hunc morē. post dies admodū paucos.
q̄ superior cū abbē isaac fuerat agitata collatio. theophili p̄dicte urbis
epi sollēpnes eplē cōmearūt. q̄b cū denuntiatioē paschali ēt̄ ineptā q̄;
ant̄pomorphitarū heresī longa disputatioē disseruit. eāq; copioso ser
mone destruxit. Quod tanta amaritudine ab uniūso ppemodū genere
monachorū q̄ p totā puinciā egipti morabant̄. p simplicitatis errore sus
ceptū ē. ut e contrario pontificē memoratū. uelut heresi ḡuissima dep̄
uatū. pars maxima seniorū ab uniūso fr̄nitatis corpe detestandū quod [marg.: iudicarā]
scit impugnare scripture scē sententiā uideret̄. negans omipotentē dm̄
humane fig̃e conpo[sitioē] [marg.: hpactioe] formatū. cū ad eiꝰ imaginē creatū adam
scripture manifestissime testarent̄. Deniq; et hiis q̄ erant ī heremo scithi
cōmorantes. q̄q; pfectioē ac scientia omībꝰ qui erant in egipti monaste
riis p̄minebant. ita est hec epla refutata. ut p̄ter abbatē pafnutium
nr̄e congregationis presbiterū. nullus eā ceterorū p̄sbiterorū q̄ in eadē he
remo aliis t̄bus ecclīs p̄sidebant. ne legi q̄dē. aut recitari ī suis ēuentibꝰ
penitus admitteret̄. Int̄ eos ḡ q̄ hoc detinebant̄ errore. fuit antiq̄ssimo

districtionis atque in actuali disciplina per omnia consummatus nomine Serapion. Cuius impe
ritia super predicti dogmatis opinione tantum preiudicabat cunctis veram tenentibus fidem
quantum ipse vel vite merito vel antiquitate temporis omnes fere monachos anteibat. Cum autem
hic sancti presbiteri Pafnutii multis adhortationibus ad tramitem recte fidei non posset adduci
eo quod novella ei hec persuasio nec ab antioribus aliquando comperta vel tradita videretur. Ac
cidit ut quidam diaconus summe scientie nomine Fontinus desiderio videndi fratres qui in ea
de heremo commanebant de Cappadocie partibus advenisset. Quem beatus Pafnutius
summa gratulatione suscipiens ad confirmationem fidei que fuerat predicti pontificis
litteris comprehensa producens in medium coram cunctis fratribus sciscitatur quemadmodum il
lud quod in Genesi legitur. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram
catholice totius orientis interpretarentur ecclesie. Cumque ille non secundum humilem litte
re sonum. sed spiritaliter imaginem dei ac similitudinem traditam ab universis ecclesiarum princi
pibus explanaret. idque copioso sermone ac plurimis scripturarum testimoniis
approbasset. nec posse in illam inmensam et incomprehensibilem atque invisibilem maiesta
tem aliquid huiusmodi cadere. quod humana compositione valeat ac similitudine circum
scribi. quippe que incorporea et incomposita simplexque natura sit. quaeque sicut oculis deprehendi ita mente
non valeat estimari. Tandem senex multis ac validissimis doctissimi viri assertioni
bus motus. ad fidem catholice traditionis attractus est. Cumque super hoc assensu eius infinita vel
abbatem Pafnutium. vel nos omnes letitia replevisset. quod scilicet virum tante antiquita
tis. tantisque virtutibus consummatum. imperitia sola et simplicitate rusticitatis erran
tem. nequaquam usque ad finem deviare dominus a tramite recte fidei permisisset. et pro gratiarum ac
tione surgentes. preces domino pariter funderemus. ita est in oratione senex mente confusus. eo
quod illam antropomorfon imaginem deitatis quam proponere sibi in oratione consueverat
aboleri de suo corde sentiret. ut in amarissimos fletus. crebrosque singultus re
pente prorumpens. in terramque prostratus cum eiulatu validissimo proclamaret. heu me
miserum tulerunt a me deum meum. et quem nunc teneam non habeo. vel quem adorem aut inter
pellem iam nescio. Super qua re valde permoti. nec non etiam preterite collationis virtute. ·III·
adhuc in nostris animis insidente ad abbatem Isaac redivimus. quem comminus intuentes
his sermonibus adorsi sumus. Licet nos etiam citra eius rei que nuper oborta est novitatem
preterite collationis. que super orationis statu digesta est desiderium recurrere ad
tuam beatitudinem postpositis omnibus invitaret. adiecit tamen huic cupiditati
aliquid etiam abbatis Serapionis tam gravis error nequissimorum ut arbitramur demonum
calliditate conceptus. Non enim parva desperatione deicimur. considerantes eum labores tan
tos per quinquaginta annos in hac heremo tam laudabiliter exegit. ignorantie huius
vitio non solum penitus perdidisse. sed etiam perpetue mortis incurrisse discrimen. Unde

quae uel cur ei hunc tam grauis error inrepserit, primum discedamus agnoscere. deinde
quis edoceri qualiter admodum ad illam orationis qualitatem. de qua pridem non solum copiose. sed etiam magni
fice disputasti peruenire possimus. In hoc etenim praefatio in nobis admirabilis illa collatio.
ut stuporem tantum mentibus nostris incuteret. non quemadmodum eam perficere. uel apprehendere
·IIII· ualeamus ostenderet. Isaac. Non est mirandum hominem simplicissimum. et de substantia
ac natura diuinitatis numquam penitus eruditum. rusticitatis uicio et consuetudine erro
ris antiqui usque nunc detineri. uel decipi potuisse. et ut uerius dicam in errore pristino
perdurare. qui non recenti sicut putatis demonum illusione. sed ignorantia pristinae gen
tilitatis infertur. dum secundum consuetudinem erroris illius quo demones hominum figura compo
sitos excolebant. nunc quoque illam incomprehensibilem. atque ineffabilem ueri numinis ma
iestatem sub circumscriptione alicuius imaginis existimant adorandam. nichil se
tenere. uel habere credentes si propositam non habuerint imaginem quandam. quam in supplica
tione positi iugiter interpellent. eamque circumferant mente. ac prae oculis teneant semper affix
am. Super quorum hoc errore competenter dirigitur illa sententia. et mutauerunt gloriam incor
ruptibilis dei in similitudinem imaginis hominis corruptibilis. Jeremias quoque populus
inquit meus mutauit gloriam suam in idolo. Qui error licet origine hac qua diximus
quorundam sensibus sit inolitus. nichilominus tamen illorum quoque animos qui numquam gentili supersticione
\+ quo dicitur polluti sunt. sub colore testimonii huius + faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram
inperitia seu rusticitate faciente contractus est ita. ut heresis quoque quae dicuntur anthropomor
fitarum sub occasione detestandae huius interpretationis emerserit. quae immensam illam ac sim
plicitate diuinitatis substantiam liniamentis nostris et humana figuratione compositam
pertinaci peruersitate contendit. quam tamen si quis fuerit catholicis dogmatibus institutus ut
gentilem blasphemiam detestabitur. et ita ad illam orationis purissimam perueniet qualita
tem. quae non solum nullam diuinitatis effigiem. nec liniamenta corporea quod dictu quoque nefas est
in sua supplicatione miscebit. sed ne ullam quidem in se memoriam dicti. cuiusque uel facti spe
·V· ciem. seu formam cuiuslibet caracteris admittit. Secundum mensuram namque pu
ritatis suae. sicut superiore collatione praefati sumus. unaquaeque mens in oratione sua uel eri
gitur uel formatur. tantum scilicet a terrenarum ac materialium rerum contemplatione discedens.
quantum eam status suae prouexerit puritatis. feceritque eam uel humilem adhuc et carneum.
uel glorificatum et in maiestatis suae gloria uenientem interioribus obtutibus animae peruidere.
Illum enim poterunt intueri ihesum uenientem in regno suo. qui adhuc sub illa quodammodo iuda
ica infirmitate detenti non queunt dicere cum apostolo. et si cognouimus secundum car
nem christum. sed nunc iam non nouimus. sed illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius
speculantur. qui de humilibus ac terrenis operibus et cogitationibus ascendentes. cum illo se

cedunt in excelso solitudinis monte. qui liber ab omnium terrenarum cogitationum ac
perturbationum tumultu. et a cunctorum uitiorum permixtione secretus. purissima ac uirtutum
eminentia sublimatus gloriam uultus eius et claritatis reuelat imaginem. his qui
merentur eum mundis animae obtutibus intueri. Ceterum uidetur etiam ab his qui in ciuita
tibus ac castellis ac uiculis commorantur. id est qui actualibus conuersationibus sunt atque opibus
constituti. sed non illa claritate qua illis apparuit. qui cum ipso possunt in praedicto monte uir
tutum conscendere. id est petro. iacobo. et iohanne. Ita enim in solitudine moisi apparu
it. et heliae loquutus est. Quod uolens dominus noster confirmare. ac perfecte nobis relinque
re puritatis exempla. et quidem cum ipse fons inuiolabilis sanctitatis ad optinendam
eam secessionis adiutorio. ac solitudinis adiutorio extrinsecus non egeret. non enim
ullis terrenarum sordibus puritatis plenitudo maculari. nec contaminari humano
consortio potuit. qui uniuersa polluta emundat atque sanctificat. secessit tamen solus in
montem orare. per hoc scilicet nos instruens suae secessionis exemplo. ut si inter
pellare nos quoque uoluerimus deum puro et integro cordis affectu. ab omni inquietudine
et confusione terrenarum similiter recedamus. ut in hoc corpore commorantes ad similitudi
nem quandam illius beatitudinis. quae in futuro repromittitur sanctis. uel ex parte aliqua nos pos
simus aptare. sitque nobis omnia et in omnibus deus. Tunc perfecte consummabitur in nobis ·XI·
illa nostri saluatoris oratio qua pro suis discipulis orauit. dicens ad patrem. ut dilec
tio qua dilexisti me in eis sit. et ipsi in nobis. et iterum. ut omnes unum sint sicut tu pater
in me. et ego in te. ita ut et ipsi in nobis unum sint. quando illa dei perfecta dilectio qua
prior nos ille dilexit. in nostri quoque transierit cordis affectum. ac dominica oratione completa
quam credimus nullo modo posse cassari. Quod ita fiet cum omnis amor. omne desiderium.
omne studium. omnis conatus. omnis cogitatio nostra. omne quod uidemus. quod loquimur. quod
speramus deus erit. illaque unitas quae nunc est patris cum filio. et filii cum patre. in nostrum fu
erit sensum mentemque transfusa. id est ut quemadmodum nos ille sincera et pura.
atque indissolubili diligit caritate. nos quoque ei perpetua et inseparabili dilectione
iungamur. ita scilicet eidem copulati. ut quicquid spiramus. quicquid intelligimus. quicquid
loquimur deus sit. in illum inquam peruenientes quem praediximus finem. quem idem dominus orans in
nobis optat impleri. ut omnes sint unum sicut nos unum sumus. ego in eis et tu in me.
ut sint et ipsi consummati in unum. et iterum. pater quos dedisti mihi. uolo ut ubi ego
sum. et ipsi sint mecum. Haec ergo destinatio solitarii. haec esse debet omnis inten
tio. ut imaginem futurae beatitudinis in hoc corpore possidere mereatur. et quo
dammodo arram caelestis illius conuersationis et gloriae incipiat in hoc uasculo praegustare.
Hic inquam finis totius perfectionis est. ut eo usque extenuata mens ab omni situ
carnali ad spiritualia cottidie sublimetur. donec omnis eius conuersatio omnis

·XII· uolutatio cordis, una et iugis efficiatur oratio. Germanus. Maior nobis
ad praesentis conlationis illius admirationem, ob quam huc recurrimus, magnitudo stupo
ris accrescit. Quantum enim incitamento doctrinae huius ad desiderium perfectae beatitu
dinis inflammamur, tantum maiore desperatione concidimus, ignorantes quemad
modum disciplinam tantae sublimitatis expetere uel obtinere possimus. Qua
propter quae in cella posita diutina meditatione uoluere coepamus, necesse est
loqui forsitan prosecutione proferri. Quaesumus ut explicari ea a nobis patienter admit
tas. Quamquam sciamus beatitudinem tuam nullis offendi solere ineptiis infirmorum, quae
uel ob hoc sunt in medium proferendae, ut quae in eis absurda sunt corrigantur. Quantum itaque
opinio nostra sese habet, cuiuslibet artis seu disciplinae perfectio necesse est
ut a quibusdam mollibus incipiens rudimentis facilioribus primum ac tenerrimis inci
piens imbuatur, ut quodam rationabili lacte nutrita paulatim educataque succrescat atque
ita ab imis ad summa sensim gradatimque conscendat. Quibus cum fuerit planiora principia et quo
dammodo ianuas arreptae professionis ingressa, ad penetralia quoque perfectionis et excelsa
fastigia consequenter et absque labore perueniet. Nam quemadmodum puerorum pro
nuntiare quispiam simplices poterit copulas syllabarum, nisi prius elementorum ca
racteres diligenter agnouerit? Vel quomodo citatam legendi peritiam consequetur, qui
breues et perangustas descriptiones nominum necdum est idoneus coniugare? Qua
autem ratione is qui peritia grammaticae disciplinae per quam instrumentum deo iugiter inhaerere,
non dubito quaedam institutionis inesse fundamina, quibus primum firmissime collo
catis, post haec superposita extollantur perfectionis excelsa fastigia. Cuius haec esse
principia tenuiter supplicamus, ut primum nouerimus quemadmodum meditatione teneatur uel co
gitetur deus, deinde hanc eandem quaecumque est materiam, quemadmodum ualeamus im
mobiliter custodire, quod etiam non ambigimus culmen totius perfectionis existere. Et
idcirco quandam memoriae huius materiam, qua deus mente concipiatur uel perpetuo teneatur,
nobis cupimus demonstrari, ut eam prae oculis retentantes, cum elapsos nos ab ea
deprehenderimus, habeamus in promptu quo resipiscentes ilico reuertamur ac resumere
illam sine ulla circuitus mora et inquisitionis difficultate possimus. Euenit namque
ut cum a theoriis spiritalibus euagati ad nosmet ipsos uelut de letali sopore con
uersi et tamquam expergefacti materiam quaerimus, qua illam quae obruta est spiritalem
memoriam possimus resuscitare, retardati ipsius inquisitionis mora prius quam reperia
mus eam, ab isto conatu iterum deuoluamur, et antequam spiritalis quaedam pariatur intui
tus, concepta cordis euanescat intentio. Quam confusionem idcirco nobis accidere
satis certum est, quod speciale aliquid prae oculis propositum uelut formulam quandam sta
biliter non tenemus, ad quam possit uagus animus post multos anfractus ac discursus

minus instructus est, uel rethoricam facundiam uel philosophicam scientiam consequetur?
Quapropter huic quoque sublimissimae disciplinae

uarios reuocari. & post longa naufragia uelut portum quietis intrare. Itaque fit ut
hac ignorantia ac difficultate mens iugiter prepedita. errabunda semper et uelut ebria per di
uersa iactetur. et ne illud quidem quod casu potius quam industria sibimet occurrerit spiritua
liter diu ac firmiter teneat. dum aliud ex alio semper recipiens sic introitus eorum atque princi
pia. ita etiam fine discessumque non sentit. Isaac. Inquisitio uestra tam minuta atque ·VIII·
subtilis. proxime puritatis designat indicium. Nec enim debuis saltem interrogare dicam
introspicere. atque discernere quispiam preualebit. nisi quem diligens et efficax mentis indus
tria ac sollicitudo peruigil perscrutandam istarum profunditatem peruenerint questionum. cas
tigateque uite iugis intentio per experientiam fecerit actualem. attemptare puritatis
huius limina ianuasque pulsare. Et idcirco quoniam uideo uos non dicam pro foribus orati
onis illius uere de qua disserimus astitisse. sed ipsis quodammodo experientie manibus penetralia eius
et interiora palpare. et quedam membra iam iamque contingere. nec me laboraturum credo. ut
iam intra aulam quodammodo ipsi oberrantes. in adita quoque in quantum dominus duxerit introducam. nec
uos ad intuendi spicienda hec que demonstranda sunt ullo difficultatis obstaculo retar
dandos. Primus enim cognitioni est quisquis quod inquirere debeat prudenter agnoscit. nec a
scientia longe est qui cepit intelligere quod ignoret. Et idcirco non uereor notam pro
ditionis uel leuitatis incurrere. si ea que in superiori tractatu de perfectione orationis dis
serens disputationi subtraxeram propalauero. Quorum uirtutes uobis in hoc exercitio
ac studio collocatis. et sine ministerio nostri sermonis per dei gratiam arbitror fuisse
reseranda. Qua propter secundum illam institutionem quam paruulorum eruditioni pruden ·VIIII·
tissime comparastis qui alias elementorum traditionem primam percipere non possunt. nec uel eorum ag
noscere lineas. et intrepida manu queunt describere caracteres. quam propriis quibusdam
et formulis cere diligenter impressis effigies eorum exprimere contemplatione iugi et cot
tidiana imitatione consuescant. Huius quoque spiritualis theorie tradenda uobis est formula.
ad quam semper pertinacissime uestrum intuitum defigentes. uel eandem salubriter indisrupta
iugitate discatis. uel sublimiores intuitus scandere illius usu ac meditatione possitis.
X Hec ergo uobis huius quam queritis discipline. atque orationis formula proponetur. quam unus
quisque monachus ad iugem dei memoriam tendens. incessabili cordis meditatione
uolutare expulsa omnium cogitationum uarietate consuescat. quia nec alias eam ul
lo modo poterit retentare. nisi ab omnibus fuerit corporalibus curis ac sollicitudinibus ab
solutus. Que sicut nobis a paucis qui antiquissimorum patrum residui erant tradita est ita a
nobis quoque non nisi rarissimis ac uere sitientibus intimatur. Erit itaque ad perpetuam
dei memoriam possidendam. hec inseparabiliter proposita nobis formula pietatis. Deus in
adiutorium meum intende. domine ad adiuuandum me festina. Hic namque uersiculus
non immerito de toto scripturarum excerptus est instrumento. Recipit enim omnes affectus

quecumque inferri possunt humane nature. et ad omnem statum atque universos incursus proprie satis et conpetenter aptatur. Habet siquidem adversus universa discrimina invocationem dei. habet humilitatem pie confessionis. habet sollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam. habet considerationem fragilitatis sue. exauditionis fiduciam. confidentiam presentis semper astantisque presidii. Qui enim iugiter suum invocat protectorem. certus est eum esse presentem. Habet amoris et caritatis ardorem. habet insidiarum contemplationem. inimicorumque formidinem. quibus perspiciens semetipsum die noctuque vallatum confitetur se non posse sine sui defensoris auxilio liberari. Hic versiculus omnibus infestatione demonum laborantibus inexpugnabilis murus est. et inpenetrabilis lorica. ac munitissimus clipeus. Iste in accedia et anxietate animi collocatos. seu tristicia vel cogitationibus quibuscumque depressos salutis remedia desperare non patitur. ostendens illum quem invocat inspicere iugiter nostra certamina. atque a suis supplicibus non abesse. Iste nos in spiritualibus successibus. cordisque leticia constitutos admonet extolli penitus non debere. nec inflari de prospero statu. quem sine protectore deo retinere non posse testatur. dum non solum eum semper sed etiam velociter. ut sibi auxilietur implorat. Iste inquam versiculus unicuique nostrum in qualibet qualitate degenti. necessarius et utilis invenitur. Nam qui se semper atque in omnibus desiderat adiuvari. manifestat quod non tantum in rebus duris ac tristibus. sed et in iocundis et letis pari modo deo egeat adiutore. ut quemadmodum ex illis eruit. ita in istis eum faciat immorari. in neutro sciens humanam fragilitatem sine illius opitulatione subsistere. Gastrimargie passione perstringor. cibos quos heremus ignorat inquiro. et in squalida solitudine ingeruntur mihi odores regalium ferculorum. atque ad illorum desideria sentio me invitum trahi. dicendum mihi proinde est. deus in adiutorium meum intende. domine ad adiuvandum me festina. Anticipare horam statute refectionis instigor. seu modum iuste ac solite parcitatis retinere. cum magno cordis mei dolore contendo. cum gemitu mihi est proclamandum. deus in adiutorium meum intende. domine ad adiuvandum me festina. Ieiunium me ob inpugnationem carnis districtioribus indigentem stomachi prohibet lassitudo. seu ventris ariditas constrictioque deterret. ut effectus meo desiderio tribuatur. vel certe ut estus carnalis concupiscentie absque remedio ieiunii conquiescat. orandum mihi est. deus in adiutorium meum intende. domine ad adiuvandum me festina. Accedens ad refectionem hora legitima suggerente. perceptionem panis exhorreo. atque ab omni esu naturali excludor. cum eiulatu mihi proclamandum est. deus in adiutorium meum intende. domine ad adiuvandum me festina. Volentem me ob stabilitatem cordis insistere lectioni. inpellans capitis prohibet dolor. horaque tertia faciem meam ad sacram paginam somnus allidit. ac deputatum

quietis tēpus. uel tnsgredi. ł puenire cōpellor. ipsū deinq; canonicū sinaxeos.
psalmoꝝq; modū intcedere me grauissima sōni cogit ipssio. similit pclamandū
ē m. ds̄ in adiutoriū meū itende. dn̄e ad adiuuandū me festina. Sublato ab
oculis meis sopore. multis me noctib; diabolicis isōnis uideo fatigatū.
omnēq; a palpebris meis refectionē nocturnę quietis exclusā. cū suspiriis orandū
ē m. ds̄ i adiutoriū meū itende. dn̄e ad adiuuandū me festina. Adhuc me icol
luctatioē positū uicioꝝ. titillatio carnis repente ēpungit. 7 ad csensū pthe
re. dormientē blanda oblectatioē conat. ne ignis alienꝰ exęstuans urat sua
ue olentes flosculos castitatis. clamandū m ē. ds̄ i adiutoriū meū itende. dn̄e
ad adiuuandū me festina. Extincta sentio libidinis icentiua. 7 genitalē mbris
meis itepuisse feruorē. ut parta hęc uirtꝰ immo grā dī i me diutiꝰ. ł ppetuo p
seueret. itente dicendū ē m. ds̄ i adiutoriū meū itende. dn̄e ad adiuuandū
me festina. Irę. filargirię. tristicię stimulis iquietor. cogorq; pposita atq; ami
cā m itrūpe lenitatē. ne i amaritudine fellis ptubatioē furoris abducar.
cū sūmo m pclamandū ē. Ds̄ i a. i. m. i. t. d. ad. a. i. m. festina. Accidię. ceno
doxię. supbię elatioē ptemptor. ac de alioꝝ neglegentia. ł tepore quodā mea
sibi mens subtili cogitatioē blandit. ne i me pualeat hęc inimici pniciosa
suggestio. cū oī ctritioē cordis orandū ē m. Ds̄. i. a. m. i. t. dn̄e. a. ad. i. m. f. Hu
militatis 7 siplicitatis grām supbię tumore deposito. iugi cpunctioē sps
adquisiui. ne rursꝰ ueniat m pes supbię. 7 manꝰ peccatoꝝ moueat me. grauiusq;
de uictorię meę elatioē cfodiar. totis m pclamandū ē uirib. ds̄ in. a. i. m
itende. dn̄e. a. a. m. festina. Euagatioib; aię inumeris ac diūsis. 7 istabili
tate cordis exęstuo. nec cogitationū dispsiones ualeo cohercere. ipsāq;
orationē meā fundē absq; intpellatioē atq; fantasmate inaniū figura
rū. sermonūq; ac actuū recordatioē n possū. tantaq; me sentio sterilita
tis ariditate hac cstrictū. ut nullas oīno spualiū sensuū generatioēs
parturire me sentiā. ut de hoc aīmi squalore merear liberari. unde me gemi
tib; multis atq; suspiriis expidere n possū. necessarię pclamandū ē. Ds̄ in
ad. i. m. i. t. dn̄e a. a. i. m. festina. Directionē rursꝰ aię. stabilitatē cogita
tionū. alacritatē cord cū ieffabili gaudio. 7 mentis excessu uisitatioē sci sps me
sentio csecutū. exuberantia q; spualiū sensuū redundare. reuelationē sac
tissimoꝝ itellectuū. 7 an pentꝰ occultoꝝ repentina dni illustratioē pcepi. ut i
his merear diutiꝰ immorari. sollicite m ē frequentq; clamandū. Ds̄. i. a. m. i. t.
dn̄e. a. a. me festina. Nocturnis demonū terrorib; circūuallatꝰ exagitor. 7 in
mundoꝝ spuū fantasmatib; iquietor. spes ipsa m salutis ac uitę trepida

tionis horrore subtrahit. ad salutaris uersiculi huius portum confugiens totis uiribus excla
mabo. Deus in adiutorium. Rursum cum fuero consolatione domini reparatus et ipsius aspiratione aduentu
uelud in numeris angelorum milibus me sensero circumseptum. ita. ut eorum quos morte grauius antea
tremescebam. et quorum tactum immo uicinitatem horrore mentis et corporis sentiebam. repente
congressus expetere audeam ac prouocare conflictus. ut in me constantie huius uigor per dei gratiam
diutius immoretur. totis uiribus est mihi proclamandum. Deus in adiutorium. Huius ergo uersiculi ora
tio in aduersis ut eruamur. et in prosperis ut seruemur. nec extollamur. incessabili iugitate fun
denda est. Huius inquam uersiculi meditatio in tuo pectore indisrupta uoluatur. hunc
in opere quolibet. seu ministerio. uel itinere constitutus. decantare non desinas. Hunc
et dormiens. et reficiens. in ultimis nature necessitatibus meditare. Hec uoluta
tio cordis. uelut formula tibi salutaris effecta. non solum illesum ab omni demonum incur
sione custodiet. sed etiam cunctis te uitiis terrene contagionis expurgans. ad illas in
uisibiles theorias celestesque perducet. atque ad illum ineffabilem. ac perpaucis expertum prouehet orationis ardorem. Hunc uersiculum meditanti tibi somnus inrepat. donec incessabili
eius exercitatione formatus. et per soporem eum decantare consuescas. Hic tibi expergefacto
primus occurrat. iste euigilantis cogitationes anticipet uniuersas. Iste de tuo
surgentem cubili curuationi genuum tradat. atque illinc deinceps ad omne opus actusque
deducat. Hic te omni tempore prosequatur. hic meditaberis secundum precepta legislatoris
in uia sedens in domo. ambulans in itinere dormiens atque consurgens. hunc scribes in li
mine. et ianuis oris tui. hic in parietibus domus tue ac penetralibus tui pectoris colloca
bis ita. ut hec ad orationem procumbenti sit tibi accliuis decantatio. et exinde consur
genti. atque ad omnes usus uite necessarios incedenti. fiat erecta et iugis oratio. Ista
mens indesinenter formulam teneat. donec usu eius incessibili et iugi meditatione firma
ta. cunctarum cogitationum diuitias amplasque substantias abiciat ac refutet. atque
ita uersiculi huius paupertate constricta. ad illam euangelicam beatitudinem. que inter ceteras beati
tudines primatum tenet. promptissima facilitate perueniat. Beati enim inquit pauperes spiritu. quoniam ipsorum
est regnum celorum. et ita quis per istiusmodi paupertatem egregius pauper existens. illud prophe
ticum implebit eloquium. pauper et inops laudabit nomen domini. Et reuera que maior et sanctior
potest esse paupertas. quam illius qui nichil se presidii. nichil uirium habere cognoscens. de
aliena largitate cotidianum poscit auxilium. et uitam suam atque substantiam sin
gulis quibusque momentis diuina ope intellegens sustentari. uerum se mendicum domini non
inmerito profitetur. suppliciter ad eum cotidie clamans. ego autem mendicus et pauper
sum. deus adiuua me. Ac si ad illam quoque multiformem scientiam dei ipsa illuminan
te conscendens. incipiat deinceps sublimioribus. ac sacratioribus misteriis sagina
ri. secundum illud quod dicitur per prophetam. montes excelsi ceruis. petra refugium erinaciis.

Quod satis proprie huic quoque divino sensui coaptatur. eo quod quisquis in simplicitate atque innocentia perseverans. nulli est noxius vel molestus. sed sua tantum simplicitate contentus. solummodo se ab insidiantium praeda desiderat tutari. velut erinacius spiritalis effectus. iugi evangelicae illius petrae velamine protegatur. id est memoria dominicae passionis. et praedicti quoque versiculi incessabili meditatione munitus. infestantis inimici declinet insidias. De his spiritalibus erinaciis. et in proverbiis ita dicitur. et erinacii gens invalida. qui fecerunt in petris domos suas. Et revera quid invalidius christiano. quid infirmius monacho. cui non solum nulla iniuriarum vindicta subpeditatur. sed ne levis quidem ac tacita commotio saltem intrinsecus pullulare conceditur. Quisquis autem ex hoc proficiens statu. non solum innocentiae simplicitatem possidet. sed etiam discretionis virtute munitur. virulentorum serpentium exterminator effectus est. habens contritum satanan sub pedibus suis. et ad figuram rationabilis cervi. mentis alacritate pervenit. pascetur in propheticis atque apostolicis montibus. id est excelsissimis eorum ac sublimissimis sacramentis. quorum iugi pascuo saginatus omnes quoque psalmorum affectus in se recipiens ita incipiet decantare. ut eos non tamquam a propheta compositos. sed velut a se editos quasi orationem propriam profunda cordis compunctione depromat. vel certe ad suam personam aestimet eos fuisse directos. eorumque sententias non tunc tantummodo per prophetam aut in propheta fuisse completas. sed in se cotidie geri implerique cognoscat. Tunc enim scripturae divinae nobis clarius patescunt. et quodammodo earum venae medullaeque panduntur. quando experientia nostra earum non tantum sensum percipit. sed etiam praevenit notionem. sensusque verborum non per expositionem nobis. sed per documenta reserantur. Eundem namque recipientes cordis affectum. quo quisque decantatur vel conscriptus est psalmus. velut auctores eius facti praecedimus magis intellectum ipsius quam sequimur. id est ut prius dictorum virtutem quam notitiam colligentes. quid in nobis gestum sit. vel cotidianis geratur incursibus superveniente eorum meditatione quodammodo recordemur. et quae nobis vel neglegentia nostra repepererit [perdiderit]. vel diligentia conquisierit. vel providentia divina contulerit. vel instigatio fraudaverit inimici. vel subtraxerit lubrica ac subtilis oblivio. vel intulerit humana fragilitas. seu improvida fefellerit ignoratio decantantes reminiscamur. Omnes namque hos affectus in psalmis invenimus expressos. ut ea quae incurrerint. velut in speculo purissimo pervidentes efficacius agnoscamus. ut ita magistris affectibus eruditi non ut audita. sed tamquam perspecta palpemus. nec tamquam commendata memoriae. sed velut ipsi rerum naturae insita de intimo cordis parturiamus affectu. ut eorum sensus non textu lectionis. sed experientia praecedente penetremus. atque ita ad illam orationis incorruptionem mens nostra perveniet. ad quam in superiore tractatu. quantum dominus donare dignatus est ordo collationis ascendit. quae non solum nullius imaginis occupatur intuitu. sed etiam nulla vocis. nulla verborum prosecutione distinguitur. ignita vero mentis intentione per ineffabilem cordis excessum inexplebili spiritus alacritate

tate ꝑfert̃. quāq; mens ext̃ om̄s sensus. ac uisibiles effecta materies. gemitib;
.xi. ĩenarrabilib; atq; suspiriis ꝓfundit ad d̃m. Germanus. Non solū nob̃ t̃di
tionē sp̃ualis hui᷒ q̄ poposcim᷒ disciplinę. s; ipsā plane ꝑfectionē satis apte
atq; dilucide putam᷒ expĺsā. Jd enī potest ēē ꝑfecti᷒. q̄d ue sublim᷒. q̄ dĩ
memoriā tā cōpendiosa meditatiōe cōplecti. atq; uni᷒ ũsiculi uolutatio
ne acuntis uisibiliū t̃minis emig̃re. 7 q̄d ōīm affectus orationū cunctarū
breui sermōe ccludere. Et idcirco unū q̄d sup̃ ē adhuc nob̃ p̃cam̃ exponi.
quē admodū uno eodēq; ũsiculo. quē nob̃ uice formulę t̃didisti stabilit̃
retinere possimus. ut sic ꝑ dĩ g̃rām sum᷒ a sc̃larium cogitationū ĩeptiis liba
.xii. ti. ita sp̃ules q̄sq; ĩmobilit̃ retentem᷒. Dū enī capitulū cui᷒libet psal
mi mens n̄rā cceꝑit. ĩsensibilit̃ eo subt̃cto. ad alteri᷒ scripturę textū nesci
ens stupensq; deuolui̇t̃. cūq; illud ĩ semetipsa cepit uolutare. nec dū illo
ad integrū uentilato. oborta alt̃i᷒ testimonii memoria. meditationē ma
terię prioris excludit. De hac q̄; ad alterā subĩtrantē alia meditatiōe t̃ns
fert̃. 7 ita anim᷒ sēp de psalmo mutatus ad psalmū. de euanglii textu ad
apli t̃nsiliens lectionē. de hac q̄; ad ꝓphetica deuolui᷒ eloq̄a. 7 exinde ad q̄s
dā sp̃uales delatus historias. ꝑ omnē scripturarū corpus ĩstabilis. uagusq;
iactat̃. nichil ꝑ arbitrio suo ꝓualens. uel abicere. t̃ tenere. nec pleno q̄cq̄m
iudicio. 7 examinatiōe finire palpator tantū m̄ sp̃ualiū sensuū ac degus
tator. n̄ generator nec possessor effectus. atq; ita mens mobilis sēp ac uaga.
ĩ tēpe q̄; sinaxeos uelut ebria ꝑ diũsa distrahit̃. nullū officiū cōpetent̃ ex
soluens. uerbi g̃rā. cū orat psalmū aut aliq̄ recolit lectionē. cū decantat ali
ud quid meditat̃ q̄ textus ipsi᷒ ctinet psalmi. cū lectionē recitat faciendū
aliq̄d uoluit factū ue reminiscit̃. atq; ĩ h̃c modū nichil disciplinate nec
oportune recipiens ul̃ emittens. uelut fortuitis agi uidet̃ ĩcursib; reti
nendi ea q̄b; delectat̃. ut immorandi eis n̄ habens potestatē. Necessariū ē no
bis ē p̄ oīb; nosse q̄admodū hec sp̃ualia cōpetent̃ explere possim᷒ officia.
uel certe h̃c eundē ũsiculū q̄ nob̃ uice formulę t̃didisti ĩmobilit̃ custodire. ut
oīū sensuū ortus ac finis n̄ ĩ sua uolubilitate fluctuent. s; ĩ n̄rā ditiōe ēsis
.xiii. tant. Ysaac. Licet p̄ dē sup̃ hac re disputantib; nob̃ de orationis statu q̄n
tū reor sit sufficient̃ expĺsū. tamē q̄ nob̃ hec eadē poscitis iterari. de c̄fir
matiōe cordis. breuit̃ ĩtimabo. Tria s̄t quę uagā m̄tē stabilē faciunt. uigi
lię meditatio & oratio. Quarū assiduitas 7 iugis intentio c̄fert aię stabilē
firmitatē. q̄ tamē alias nullo m̄ potit apphendi n̄ ꝑ opis filarguię. s; sacri

cenobii usibus dedicati. infatigabilem iugitatem omnes omnino sollicitudines et curę in
tempore presentis uitę (?) fuerint abdicatę. ut ita illud apostolicum mandatum sine intermissione ora
te possimus implere. Parum namque orat quisquis illo tantum tempore quo genua flectunt o
rare consueuit. Numquam uero orat quisquis et flexis genibus euagatione cordis qualicumque distra
hitur. Et ideo quales orantes uolumus inueniri. tales nos esse oportet ante tempus oran
di. Necesse est enim mentem in tempore supplicationis suę de statu precedente formari. illisque
eam cogitationibus orantem. uel ad cęlestia sublimari. uel ad terrena demergi. quibus
ante orationem fuerit immorata. Hucusque abbas isaac attonitis nobis secundam ·xiiii·
collationem de orationis qualitate digessit. Cuius doctrinam super illius predicti uersiculi
meditatione quem uelut informationem a bis incipientibus tradiderat retinendam admiran
tes admodum. et exercere tenacissime cupientes. utpote quam compendiosam ac faci
lem credebamus. difficiliorem satis ad seruandum experti sumus. quam illud studium
nostrum quo solebamus antea per omne scripturarum corpus. absque ullo obseruantię uinculo
uaria passim meditatione cordis excurrere. nec rusticitatem obesse ad capessendam animę
puritatem. que compendiosissime adiacet cunctis. si [illegible] unam et integram mentis inten
tionem iugiter ad eam uersiculi huius meditatione seruauerint. PREFACIO BEATI
CASSIANI. COLLATIONIS PRIORE. ABBATIS CERIMONIS. De perfectione

Cum uos uirtute perfectionis uestrę quę uelut magna quędam luminaria in hoc mun
do admirabili claritate fulgetis. et multi sanctorum erudiuntur exemplo uix
queant emulari. tamen uos o sancti fratres honorate et eucheri. tanta illorum sub
limium fratrum a quibus prima anachoresos instituta suscepimus laude flammami
ni. ut unus quidem uestrum ingenti fratrum cenobio presidens congregationem suam que cot
tidiano sanctę conuersationis uestrę docetur intuitu. illorum quoque patrum preceptis institui optet.
alter uero ut etiam corporali eorundem ędificaretur aspectu egiptum penetrare uoluerit.
ut hanc quasi frigoris gallicani rigore torpentem prouinciam derelinquens. ad
illas quas sol iusticię proximus respicit terras. maturis uirtutum fructibus redundantes.
uelut turtur castissimus transuolaret. necessario hoc mihi uirtus caritatis extor
sit. ut unius desiderio. alterius etiam labori consulens. tam abruptum scribendi periculum
non uitarem. dummodo et pontificis apud filios accederet auctoritas. et sanctorum tam periculosę nauiga
tionis necessitas demereretur. Itaque cum fidei uestrę atque feruori. nec illa instituta cę
nobiorum quę XII libellis ad beatę memorię episcopum castorem quo potuimus sermone con
scripsimus. nec X collationes in sciotica heremo commorantium patrum quas precipien
tibus sanctis hellodio et leontio episcopis utcumque digessimus satis facere potuerint. Nunc etiam ut
itineris nostri ratio ordo cognoscatur. tum in illa heremo consistentium. quos primos uidimus

patrum VII collationes pari esse scriptos stilo vobis credidi destinandos. quibus ea quae de perfec
tione in prioribus opusculis nostris obscurius forsitan comprehensa. vel praetermissa sunt. supple
antur. Si vero sanctum studium vestrum ne sic quidem satiare quiverint. VII aliae collationes. quae
ad sanctos qui in Stoechadibus consistunt insulis emittendae sunt fratres. desiderium ut arbitror vestri
ardoris explebunt. Explicit praefacio. Incipiunt capitula eiusdem collationis.
.I. Descriptio Thennesos oppidi. .II. De episcopo Archebio. .III. Descriptio heremi
in qua commorabantur Cheremon. Nesteros. et Ioseph. IIII. De abbate Cheremone et
excusatione eius super postulata doctrina. V. De responsione nostra contra excusa
tionem eius. VI. Propositio abbatis Cheremonis quod tribus modis vicia vincan
tur. VII. Quibus gradibus ad sublimitatem caritatis possit ascendi: et quae sit in ea stabili
tas. VIII. Quantum excellant qui per caritatis affectum declinant a vitiis. VIIII. Quod
caritas non solum de servis filios faciat. sed etiam imaginem Dei ac similitudinem conferat. X.
Quod perfectio caritatis sit pro inimicis orare. et quo indicio anima necdum purgata nosca
tur. XI. Interrogatio cur affectum timoris et spei dixerit imperfectum. XII. Respon
sio de diversitate perfectionum. XIII. De timore qui caritatis magnitudinis gene
ratur. XIIII. Interrogatio de consummatione castitatis. XV. Dilectio exposi
tionis postulatae. EXPLICIUNT CAPITULA.

CUM in coenobio Syriae consistentes post prima fidei rudimenta suc
cedentibus aliquantenus incrementis. maiorem perfectionis desiderare gratiam
coepissemus. statuimus confestim Aegyptum petere. atque remotissima etiam The
baidos heremo penetrata. sanctorum plurimos quorum gloriam fama per univer
sa diffuderat. si non aemulandi saltim agnoscendi studio. invisere.
Igitur ad oppidum Aegypti cui Thennesus nomen est enavigatione per
venimus. cuius accolae ita vel mari vel stagnis salsis undique circumvolvuntur. ut
solis quia terra deest negotiationibus dediti. opes atque substantiam navali co
mercio parent. ita ut aedificiis cum voluerint extruendis terra non suppetat.
.II. nisi de longinquo navigio apportetur. UBI cum adventientibus nobis favens deside
riis nostris divinitas beatissimi atque praecipui viri Archebii episcopi praestitisset adventum.
qui raptus de anachoritarum coetu. et episcopus Panephysi oppido datus. tanta districti
one omne aevum suo propositum solitudinis custodivit. ut nihil de pristinae humilitatis te
nore laxaverit. aut de adiecto sibi honore blanditus sit. non enim tamquam idoneum se ad
istud officium testabatur adscitum. sed velut indignum ab illa anachoreseos disciplina
querebatur expulsum. eo quod XXX et VII annis in eadem commoratus ad puritatem tantae
professionis nequaquam pervenire potuisset. Hic ergo cum in supradicta Panephysi. quem eligen
di illic episcopi causa perduxerat. pie nos atque humanissime suscepisset. agnito de

siderio nostro quo patres etiam in ulterioribus egipti partibus inquirere desiderabamus.
uenire in quid 7 uidere inter ceteros senes haut longe a nostro monasterio consistentes. quorum ita et
antiquitas in corporibus iam curuatis. 7 sanctitas in ipso etiam fulget aspectu. ut uel sola contem
platio eorum magnam intuentibus possit conferre doctrinam. a quibus id quod ego amisisse doleo.
quoque tradere iam potentia nequeo. non tam uerbis quam ipso scientiae uitae discatis exemplo. credo autem inopiam
meam hoc studio aliquatenus subleuandam. si inquirentibus illam euangelicam margaritam. quam ip
se non habeo. saltim prouidero ubi eam commodius conparetis. Sumpto itaque baculo 7 pera ·III·
ut illic cunctis uiam ingredientibus monachis est moris. ad ciuitatem nostram suam id est panipi
sin itineris dux ipse perduxit. cuius terras immo etiam contiguae regionis regionis pluri
mam multitudinem quondam opulentissimam siquidem ex ea cuncta ut fama est regiis
cibos subministrabant. repentino terremotu excussum mare transgressis limitibus occu
pauit. atque ita collapsis ferme omnibus uicis. opimas olim terras salsis paludibus supteruit.
ut illud quod in psalmo spiritaliter decantatur. posuit flumina in desertum. 7 exitus aquarum in
sitim. terram fructiferam in salsuginem a malitia inhabitantium in ea. secundum litteram de illa pu
tent regione praedictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumu
lis collocata fugatis habitatoribus inluuies illa uelut insulas fecit. quae desideratam se
dentibus sanctis solitudinem praebent. in quibus tres senes. id est cheremon. nesteros. 7 ioseph ana
chorete antiquissimi consistebant. Ita beatus archebius primum nos perducere ad che ·IIII·
remonem maluit. eo quod 7 monasterio eius propior 7 duobus aliis prouectior esset aetate.
Illam cum centenarium uitae annum spiritu tantum alacer excessisset. ita dorsum eius temporis fu
erat uetustate atque orationum iugitate curuatum. ut quasi in primeuam redactus infan
tiam. summissis ac protentis terrae manibus pergrederetur. Huius itaque 7 uultum mirabilem
et incessum pariter intuentes. siquidem defectis mortificatisque iam omnibus membris. nequaquam censu
ram pristinae districtionis amiserat. cum sermonem atque doctrinam suppliciter posceremus.
ac desiderium tantum spiritalium institutionum causam fuisse aduentus nostri protestaremur.
ingemiscens ille suspirans. quid uobis ait possum conferre doctrinae. cum imbecillitas senectu
tis ut rigorem pristinum relaxauit. ita loquendi quoque ademit fiduciam. Quemadmodum (uel tepidius)
enim docere praesumam quod ipse non facio. aut alium in eo instruam quod me iam ut minus. uel tepi
dius exercere cognosco. ob quam rem nullum iuniorem mecum in hac etiam aetate cohabitare com
misi. ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nulla quippe erit efficax instituentis
auctoritas. nisi eam effectu operis sui cordi affixerit audientis. Ad haec nos non ·V·
mediocri confusione conpuncti. ita respondimus. licet sufficere nobis ad omnem instruc
tionem debeat uel loci istius difficultas. uel ipsa solitaria adhuc uita. quam iuuentus
quoque robusta uix possit tolerare. quae nos etiam te tacente satis abundeque instruunt.
atque conpungunt. rogamus tamen ut taciturnitate paululum praetermissa. ea nobis potius

dignant infundas. p que hanc q uidemus inte uirtute. non tā imitatioē cōplec
ti q admiratioē possimus. Nā etiā si reuelatus ť tepor nr̄ impetre. ad qd experi
mus n̄ meret. debet hoc saltī labor tanti itineris obtinere. qd huc de bethlemitici
cenobii rudimtis institutioīs uir desiderio. ac pfectus nr̄i amore pduxim̄.
VI. Tunc beatus cheremon tria sunt inqd que faciunt hoīes a uiciis tēparare. id ē aut met
gehenne siue psentiū legū. aut spes atq; desideriū regni celo. aut affectus boni
ipsi amorq; uirtutū. Nā timor ita mali ētagiū legit̄ exsecrari. timor dn̄i odit mali
tiā. Spes etiā uitio omniū excludit i cursū. Non n delinquent omīs q sperant ī eū. Amor
q; ruinā n̄ metuit peccato. q caritas nūq cadit. ac iterū. karitas operit multitudi
nē peccato. Et ideirco beatus apls omnē salutis sūmā istarū triū uirtutū ēsū
matioē ēcludens. nc inqd manet fides. spes. karitas. tria hec. Fides nāq; ē q futuri
iudicii ac suppliciorum metu. uicio facit ētagia declinari. spes que mtē nrām de
psentibus auocans. uniūsas corpis uoluptates celestiū pmio expectatioē ētep
nit. caritas que nos ad amorē xpi ac spualiū uirtutū fructū mtis ardore succen
dens. quicqd illis contrariū est toto faē odio detestari. Que tria licet ad unū finē
tendere uideant. puocant n nos a rebus illicitis abstinere. magnus tam excel
lentie sue gdibus ab iuicē dispant. Duo nāq; supiora ppria hoīnū st eo. q ad
pfectū tendentes. nec dū affectū ēcepe uirtutū. Tertiū specialit̄ di ē. 7 eo q
in sese imaginē di ac similitudinē receperunt. Ille nāq; solus ea que bona st. nul
lo metu. nulla remunerationis gr̄a puocante. s; solo bonitatis opat affectu. Omīa
n ut ait salemon opatus ē dns ppt̄ semetipsū. Sue nāq; bonitatis obtentu. omē
bono copiā dignis indignisq; largitur. q nec fatigari iniuris potest. nec iniqta
tibus hoīnū passibilit̄ pmoueri. semp scilic manens. pfecta bonitas immuta
VII. bilisq; natā. Siquis g ad pfectionē tendit. de illo pmo timoris gdu quē
ppriē dicimus esse seruilē de q dr̄. cū oīa feceritis dicite. q serui inutiles sumus.
ad altiorē spei tmite gaudio pficiente ēscendit. q iā n̄ seruo s; mercennario cō
paratur. q mercedē retributionis expectat. 7 qsi de peccato absolutioē 7 penali
timore securus. ac bono sibi opum conscius. licet placiti pmiū uideatur expetere.
tam ad affectū illū filii qui de patne idulgentie liberalitate confidens. omīa que
patris sunt sua esse n̄ ambigit. puenire non poti[…]t. Ad quē etiā ille pdigus q cū sub
stantia patris etiā filii nom amiserat. aspirare non audet dicens. iā non sū dign
uocari filius tuus. fac me sic unū de mercennariis tuis. Post illas n porco siliqs q
rū ei ac satietas negabat. id est bruto sordidos cibos. qui in se reūsus 7 salutari ti
more cōpunctus. inmundiciā porco horrere iā ceperat. ac dire famis supplicia
formidabat. uelut iā seruus effectus. etiā mercennarii statū de mercede iā co

grtans. concupisceret ac diceret. quanti mercennarii patris mei habundant panibus.
ego aūt hic fame pereo. Revertar ergo ad patrē meū 7 dicā illi. pat peccavi in celū 7 corā
te. iā non sū dignus vocari filius tuus. fac me sicut unū de mercennariis tuis.
Sed ad istā humil penitentię vocē. in occursū eius pat prosiliens. maiore quē emissa ·VIII·
fuerat pietate suscepit. eūq; non contentus minora ē cedere. utroq; gradu si
ne dilatiōe transcurso. pristine filior restituit dignitati. Festinandū proinde etiā
nob est. ut ad tertiū filior gradū qui oīa que patris sunt sua esse credunt. p indisso
lubilē caritatis gratiam cōscendentes. cęlestis illius patris imaginē ac similitudinē
recipe mereamur. 7 ad imitationē veri illius filii pclamare possimus. Omnia que habet
pat mīs mea sunt. Quod de nob beatus aplūs profitetur dicens. oīa vestra sunt. sive paulus. sive
apollo. sive cephas. sive mundus. sive vita. sive mors. sive psentia. sive futura.
omia vestra sunt. Ad quā similitudinē etiā salvatoris pcepta nos pvocant. estote igitur
et vos pfecti. sicut et pat vester celestis pfectus est. In illis h non nūquā solet interrūpi bo
nitatis affectus. cū aliquo ut tepore. t leticia. t oblectatiōe vigor anīmi relaxatus.
aut metū gehenne ad psens. aut desideriū subtrahit futuror. Et est gradus ē illius quo
cuius dā pfectionis imbuens nos. ut dū ut penarū metu t pmior spe incipimus
vitia declinare. ad caritatis gradū transire possimus. quia timor non ē in gradu in carita
te. sed pfecta caritas foras mittit timorē. quoniam timor penā habet; qui aūt timet.
non ē pfectus in caritate. Nos ergo diligamus. quia dēs prior dilexit nos. Non ergo
aliter ad illā verā pfectionē cōscendere poterimus. nisi quēadmodū nullius
alterius nisi nr̄e salutis gratia prior nos ille dilexit. ita eū nos quoq; nullius alterius rei.
nisi sui tantū amoris dilexerimus obtentu. Quā obrē studendū nob est.
ut de hoc timore ad spē. de spe ad caritatē dei. t ipsarū virtutū amorē. p
fecto mentis cōscendamus ardore. ut transmigrantes in affectū boni ipsius inmobili
ter quantū humanę possibile ē naturę. quod bonū est retentemus.
Multū nāq; differt. inter eū qui metu gehennę. t spe retributionis futurę viti ·VIIII·
orū in se extinguit incendia. 7 eū qui divinę caritatis affectu ipsā malici
ā 7 inmunditiā p horrescit. ac puritatis possidet bonū amore tantū 7 deside
rio castitatis. nec iā remunerationē futurę pmissiōis aspiciens. sed psentis
boni delectatus cōscientia agit omia. nec cōtemplatiōe penarū. sed delectatiōe
virtutū. Hic nāq; status. nec submotis cunctor omniū testimoniis abuti oc
casiōe peccati. nec occultis cogitationū violari oblectatiōib potest. dum
affectū virtutis ipsius medullitus retinens. quod ei quod illi contrariū ē. non solū corde.
non recipit. verū etiā sūmo detestatur horrore. Aliud nāq; ē psenti bono quemque
piā delectatū. odio habere vicior carnis contagia. aliud futurę remune

rationis intuitu illicitas concupiscentias refrenare. Aliud est presens metuere
detrimentum, et aliud futurum formidare supplicium. Postremo multo maius est propter
bonum ipsum a bono nolle discedere, quam metu mali malis non prebere consensum. In illo
enim voluntarium bonum est, in isto non velut coactum et tamquam nolenti violenter extortum,
vel metu supplicii, vel cupiditate premiorum. Nam qui timoris obtentu a vitiorum absti
net blandimentis, adempto timoris obstaculo, rursum ad illud quod diligit reverte
tur, et ob id nec stabilitatem boni iugiter obtinebit, sed nec ab impugnatione quietem aliquan
do requiescit, quia nec firmam ac perpetuam pacem castimonie possidebit. Ubi enim inqui
etudo bellorum, non possunt etiam vulnerum non intervenire discrimina. Necesse est enim quem
piam in conflictu situm, quamvis bellator sit ac fortiter dimicans, letalia adversa
riis vulnera frequenter infligat, non numquam tamen hostili mucrone perstringi. Qui
vero superata impugnatione vitiorum, pacis iam securitate perfruitur, et transiit in ipsius
virtutis affectum, iugem statum illius boni cui iam totus est retentabit, quia dampno
intime castitatis nichil credit esse dampnosius. Nec enim carius aut preciosius quicquam pre
senti iudicat puritate, cui pena gravis est vel virtutum perniciosa transgressio, vel ipsius
vicii virulenta contagio. Huic inquam nec reverentia humane presentie quic
quam adiciet honestatis, nec minuit solitudo, sed ubique secum semper circumferens
arbitrum non solum actuum, sed etiam cogitationum suarum conscientiam, illi potissimum
studere contendit, quam nec circumvenire, nec falli, nec subterfugere se posse cog
noscit.

.x. Quem statum siquis de adiutorio dei, non de studii sui labore presumens
meruerit possidere, de condicione servili in qua timor est, et mercennarii spei
cupiditate in qua non tam bonitas largientis quam premium retributionis expetitur,
in adoptionem incipiet transire filiorum, ubi iam non timor, non cupiditas, sed il
la caritas que numquam cadit, iugiter perseverat. De quo timore et caritate quosdam
increpans dominus, quid cuique persone conveniat ostendit. Filius honorat patrem
et servus dominum suum. Et si pater ego sum, ubi est honor meus? Et si dominus ego sum, ubi
est timor meus? Necesse est enim timere eum qui servus est, quia sciens volunta
tem domini sui et non fecerit digna plagis vapulabit multis. Per hanc itaque carita
tem quisquis ad imaginem dei similitudinemque pervenerit, bono iam propter boni ipsius
delectabitur voluntatem, ac similem quodam modo possidens patientie ac lenitatis
affectum, nullis deinceps peccantium viciis irascetur, sed veniam potius infirmitati
bus eorum condolens atque compatiens implorabit, seque reminiscens tam diu simili
um passionum stimulis impugnatum, donec miseratione domini salvaretur, nec suo se
ereptum studio ab impugnatione carnali, sed dei protectione salvatum, non iracun
diam sed misericordiam errantibus intelligit impendendam, illum versiculum ad

dm̄ cū omī cordis tranquillitate decantans. tu disrupisti uincula mea. tibi sacri
ficabo hostiam laudis. & nisi quia dn̄s adiuuit me paulominus habitauerat ī īfer
no anima mea. Et in hac mentis humilitate ēsistens. poterit etiā euangelicū il
lud pfectionis explere mandatū. diligite inimicos uos. benefacite his q̄ ode
runt uos. & orate p psequentibus 7 calūpniantibus uos. 7 ita ad illud p̄miū q̄d
subiungit̄ poterit puenire. p q̄d n̄ solū imaginē dī 7 similitudinē pferamus.
uerū etiā filii nuncupem̄. Vt sitis inq̄d filii patris ūri q̄ in celis est. q̄ solē suū
oriri facit sup bonos 7 malos. 7 pluit sup iustos & ī iustos. Quē affectū beat̄
iohannes assecutū se esse cognoscens ait. ut fiduciā habeam̄ ī die iudicii
quia sicut ille est ita & nos sumus in hoc mundo. In quo n infirma & fragi
lis humana natura ēē sic ille ē potest. nisi in bonos 7 malos. iustos 7 ī iustos ad
imitationē dī placidā semp sui cordis extenderit caritatē. et ut bonū pp
ter ipsū opēr affectū. pueniens ad illā uerā adoptionē filioꝝ dī. de q̄ idē bea
tus apl̄s ita pnunciat. omis qui natus ē ex dō peccatū n̄ fac. q: semē ipsius
in eo ē. 7 n̄ potest peccare. q̄m ex dō natus ē. Et iterū. Scimus q̄m oīs q̄ nat̄
est ex dō non peccat. s; generatio dī ēseruat eū. 7 malign̄ n̄ tangit eū. Q̄d
intelligendū ē n̄ de oī genere peccatoꝝ. s; de capitalib̄ tantū criminū di
ci. a quib̄ se quis q̄s abstrahere atq; emundare noluerit. p illo in alio loco
p̄dictus apl̄s ne orari q̄dē debere p̄nunciat. Qui scit ī q̄ens frēm suū pec
care peccatū non ad mortē. petat p eo. 7 dabit ei uitā peccanti n̄ ad mor
tē. est peccatū non ad mortē non p illo dico. ut roget q̄s. Ceterū de illis
quę non pnunciant̄ esse ad mortē. a quib̄ etiā q̄ fidelit̄ xpo deseruiunt. q̄n
talibet semetipsos circūspectioē custodiant inmunes esse non possunt.
ita dr̄. si dixerim̄ quia peccatū non habem̄. ipsi nos seducim̄. 7 ueritas ī nobis
non ē. Et iterū. Si dixerimus q: non peccauimus. mendacē faciem̄ eū. &
uerbū eius non ē ī nob. Inpossibile nāq; est quēlibet scoꝝ non in istis minutis
quę p sermonē. p cogitationē. p ignorantiā. p obliuionē. p necessitatē. p
uoluntatē. p obreptionē admittunt̄. quę licet ab illo peccato. q̄d ad mor Incurrere
tē esse dr̄ aliena sint. culpa tamē ac rep̄hensioē carere n̄ possit.

·XI·

Cv̄ ḡ quis hēc quē p̄diximus bonitatis affectū. 7 imitationē dī fuerit asse
cutus. te uiscerib̄ dn̄ice longanimitatis indutus. pro psecutoribus q; su
is orabit simlit̄ dicens. Pat̄ ignosce eis. non enī sciunt q̄d faciunt. Ceterum
euidens indiciū ē aīe. nec dū uicioꝝ fecibus eliq̄te ī criminib̄ alienis. non affec
tu misedē ēdolere. s; rigidā iudicantis tenere censurā. Illā quē ad modū pfec
tionē cordis poterit obtinere. is qui n̄ habet illud. q̄d apl̄s plenitudinē legis

consum̄mare posse significauit. alterutrū inquiens onera uīā portate. & sic adimplebitis legē xpi. S; nec illā uirtutē possidet caritas. que n̄ irritat. n̄ inflat. n̄ cogitat malū. que oīa suffert. oīa sustinet. Iustus n miseret animas peccatoꝝ suoꝝ. uiscera autē impioꝝ sine misedia. Ideoq; huiusoē uicus monachū subiacere certissimū est. quē i alio iclemti. atq; ihumana seueritate cōdēpnat. Rex n rigidus incurrit mala. & qui obturat aures suas ne audiat infirmū. 7 ipse inuocabit

.xii. & non erit qui audiat eū. Germanus. Potent̄ qdē atq; magnifice de pfecta di caritate disertū est. uerūtam̄ illud nos pmouet. qd cū eā tanta laude ptuleris. timorē di. 7 spē retbutiois ętnę ipfectā esse dixisti. cū utiq; multo aliud uideatur de eis pp̄ha sensisse dicens. timete dn̄m oms sci eius. quia nichil deē timtibus eū. Etiterū, cum inobseruandis iustificatioībus di retbutiois se ctēplatioē fateat̄ exercitatū. inclinaui inqens cor meū ad faciendas iustificationes tuas in ętnū. ppt retributionē. Et apls fide in qd moyses g̃ndis factus. negauit se esse filiū filię pharaonis. magis eligens affligi cū poplō di. q̄ tēpalis peccati habere iocunditatē. maiores diuitias existimans thesauris egiptioꝝ. i ppetiū xpi. aspiciebat n in remunerationē. Quom̄ g̃ credenda ē ipfecta esse. cū & beatus dauid retributionis obtentu iustificationes dn̄i fecisse se glorietur. & legislator pmia futura pspiciens spreuisse adoptionē regię dignitatis. &

.xiii. & afflictionē durissimā thesauris egiptioꝝ ptulisse dicatur. Cheremon. Pro statu atq; mensura uniuscuiusq; mentis. scriptura diuina ad diuisos pfectionū gradus arbitrii nr̄i puocat libertatē. Nec n poterat uniformis omibus pfectionis corona pponi. q̄ non omiū una uirtus. aut uoluntas. aut feruor est. Et ideirco ipsarū quodā m̄ pfectionū. diuersos ordines. diuisasq; m̄suras sermo diuinus instituit. Quod ita esse. euanglicarū q; beatitudinū uarietas euident̄ ostendit. Licet n beati dicant̄ quoꝝ ē regna celoꝝ. 7 beati qui possidebunt terrā. 7 beati qui ēsolationē recipient. 7 beati q saturitate potientur. tam̄ multū credimus int̄ esse int̄ habitationē regni celoꝝ. 7 possessionē illius quecūq; ē terrę. 7 int̄ pceptionē cōsolatiois 7 plenitudinē. saturitatēq; iustitię. multūq; int̄ illos distare. q̄ misedia ē sequent̄. & illos q̄ gloriosissima uisione di pfrui merebunt̄. Alia ē enī gl̄a solis. 7 alia gl̄a lunę. 7 alia gl̄a stellarū. Stella n ab stella differt i gl̄ia. ita & resurrectio mortuoꝝ. Cū igitur iuxta hunc modū scriptura diuina timentes dn̄m laudet & dicat. beati oms qui timent dn̄m. 7 plenā phoc illis beatitudinē repmittat. iterū tam̄ dic̄. timor non ē in caritate. s; pfecta caritas foras mittit timorē. quō timor penā habet. qui aūt timet non est pfectus in caritate. Et rursus cū seruire

re deo gloriosum sit. et dicatur servite domino in timore. et magnum tibi est vocari servum
meum. et beatus servus ille quem cum venerit dominus suus invenerit sic facientem. tamen ad apostolos
dicitur. iam non dico vos servos. quia servus nescit quid faciat dominus suus. vos autem dico amicos.
quia omnia quecumque audivi a patre meo. nota feci vobis. et iterum. vos amici mei estis.
si feceritis ea que precipio vobis. Videtis ergo perfectionum gradus diversos esse. et de excel
sis ad excelsiora nos a domino provocari. ita. ut is qui in timore dei beatus et perfectus exti
terit. ambulans sicut scriptum est de virtute in virtutem. et de perfectione ad aliam perfectio
nem. de timore ad spem mentis alacritate conscendens. ad beatiorem denuo statum. quod
est caritas invitetur. et qui fuerit fidelis servus ac prudens. ad amicitie sodalitatem.
et adoptionem transeat filiorum. Secundum hunc ergo sensum. nostra quoque intelligenda est senten
tia. non quod contemplationem perpetue illius pene. vel beatissime retributionis. que repromit
titur sanctis nullius pronunciemus esse momenti. sed quod cum sint utiles et sectatores suos. ad
initia beatitudinis introducant. caritas rursum in qua plenior fiducia. perpetu
umque iam gaudium est. assumens eos de timore servili. et mercennaria spe. ad dilectio
nem dei. et adoptionem transferat filiorum. et quodammodo perfectiores faciat de perfectis. Mul
te enim ait salvator mansiones sunt apud patrem meum. et licet omnia astra esse videantur
in celo. inter claritatem tamen solis et lune. atque luciferi. ceterarumque stellarum. multa
distantia est. Et idcirco beatus apostolus. non solum timori ac spei. sed etiam cunctis karis
matibus que magna ac mirifica habentur eam preferens. super modum excellentiorem omni
bus caritatem ostendit. Illam cum vellet expleto omni catalogo spiritualium carismatum vir
tutum eius describere mem bra ita prefatus est. et adhuc super modum excellentiorem vo
bis viam demonstro. Si linguis hominum loquar et angelorum. et si habuero prophetiam
et novero misteria omnia. et omnem scientiam. et si habuero omnem fidem. ita ut montes
transferam. et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas. et tradidero corpus
meum ut ardeam. caritatem autem non habuero. nichil michi prodest. Videtis ergo nichil
preciosius. nichil perfectius. nichil quoque sublimius. et ut ita dixerim nichil caritate pe
rennius inveniri. Sive enim prophetie evacuabuntur. sive lingue cessabunt. sive
scientia destruetur. caritas autem numquam excidet. sine qua non solum precellentissi
ma karismatum genera. sed etiam martirii ipsius gloria vacuatur

Quisquis ergo in huius fuerit caritatis perfectione fundatus. necesse est ut ad illum .XIIII.
sublimiorem caritatis timorem gradu excellentiore conscendat. quem non penarum
terror. nec cupido premiorum. sed amoris generat magnitudo. quo vel filius indul
gentissimum patrem. vel fratrem frater. vel amicum amicus. vel coniugem coniux. sollici
to reveretur affectu. dum eius non verbera. neque convicia. sed vel tenu
em amoris formidat offensam. atque in omnibus non solum actibus. verum etiam

uerbis attonita semper pietate distenditur. ne erga se quantulumcumque feruor dilectionis illius intepescat. Cuius timoris magnificentiam unus prophetarum (ysaias) eleganter expressit. diuitiae inquiens salutis sapientia et scientia. timor domini est thesaurus eius. Non potuit timoris istius dignitatem ac meritum magis euidentius exprimere. quam ut diuitias salutis nostrae quae in uera sapientia dei scientiaque consistunt. diceret. nisi a timore domini non posse saluari. Ad hunc igitur ~~modo~~ metum non peccatores. sed sancti propheticis inuitantur eloquiis. dicente psalmigrapho. timete dominum omnes sancti eius. quia nichil deest timentibus eum. Qui enim hoc timore dominum metuit. perfectioni eius certum est nichil deesse. Nam de illo timore penali euidenter iohannes apostolus dicit. qui timet non est perfectus in caritate. quia timor penam habet. Multa igitur distantia est inter istum timorem cui nichil deest. qui sapientiae scientiaeque thesaurus est. et illum imperfectum qui principium sapientiae nuncupatur. quique penam in se continens. de perfectorum cordibus superueniente plenitudine caritatis extruditur. Timor enim non est in caritate. sed perfecta caritas foras mittit timorem. Et re uera si principium sapientiae in timore consistit. quae erit eius nisi christi perfectio in caritate. Quae illum in sese perfectae dilectionis continens metum. non iam principium. sed thesaurus sapientiae et scientiae nuncupatur. Et idcirco duplex est gradus timoris. unus incipientium. id est eorum qui adhuc sub iugo et terrore seruili sunt. de quo dicitur. et seruus dominum suum timebit. et in euangelio. iam non dicam uos seruos. quia seruus nescit quid faciat dominus suus. et ideo seruus inquit non manet in domo in aeternum. Imbuit enim nos ut ab illo penali metu ad caritatis plenissimam libertatem. et amicorum filiorumque dei fiduciam transeamus. Denique beatus apostolus qui seruilem illum timoris gradum olim caritatis dominicae uirtute transcenderat inferiora despiciens. maioribus se ditatum bonis a domino profitetur. Non enim inquid dedit nobis deus spiritum timoris. sed uirtutis et dilectionis et sobrietatis. Eos etiam qui perfecta caelestis illius patris dilectione flagrabant. quosque ex seruis filios adoptio diuina non (iam) fecerat hoc hortatur eloquio. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. sed accepistis spiritum adoptionis in quo clamamus abba pater. De hoc etiam metu cum illam septiformem spiritus sancti gratiam propheta describeret. quae in illo dominico homine secundum incarnationis dispensationem descendisse non dubium est. dixissetque. et requiescet super eum spiritus domini. spiritus sapientiae et intellectus. spiritus consilii et fortitudinis. spiritus scientiae et pietatis. nouissime uelut quoddam praecipuum intulit dicens. et replebit eum spiritus timoris domini. In quo primitus illud est diligenter intuendum. quod non dixerit et requiescet super eum spiritus timoris domini. sicut de illis prioribus dixerat. sed replebit inquid eum spiritus timo

ris dni. Tanta n ubertatis eius est magnitudo. ut quē semel sua uirtute posseae
rit. non partē s; totā occupet mentē. Nec immerito. Illi eteni quē excidit cohe
rens caritati. non solū replet. s; etiā ppetua 7 inseparabili eū quē cepit possi
det iugitate. nullis leticię tēpalis. uel uoluptatū oblectatiōibus immutatus. qd̄ n̄
nūq illi q foras mittit timori euenire ēsueuit. Hic ē g pfectionis timor est.
q homo ille dñicus q non solū redimere humanū genus. s; etiā pbere uenerat
pfectiōis formā. atq; exempla uirtutū repletus fuisse narrat. Illū n seruilē
suppliciorum timorē. uerus dī filius q peccatū n̄ fecit. nec dolus iuent' ē iore ei'
habere non potuit. **G**ermanus quoq de pfectiōe caritatis sermo digestus :xv·
est. uolumus etiā de castitatis fine aliq liberi' sciscitari. Non n ābigimus illud
pcelsū fastigiū caritatis. p quā sic hucusq; disertū ē ad imaginē dī similitu
dinēq; ēscendit. sine castitatis pfectiōe subsistere omino non posse. S; utrū
ita ei' possit ppetuitas obtineri. ut nūq libidinis titillatio integritatē nři cordis ī
festet. & ita ualeamus ab hac passione carnali in corpe degentes. peregrinari.
ut nūq incentiuorum estibus aduramur uolum' edoceri. **C**eremon. Sūme q :xvi·
de beatitudinis ac singularis ē meriti. ita istū p quē dño coheremus affectū.
uel discere iugit. ut docere. ut meditatio ei' scdm psalmigphi sententiā oēs
uite nřę dies noctesq; consumat. 7 mtē nřām isaciabilit esurientē siticientēq;
iusticiā. cęlestis huius cibi ppetua ruminatione sustentet. S; consulendū est
etiā iumento corpis nři. scdm benignissimā saluatoris nři puidentiā ne de
ficiat in uia. Spc n pmptus. caro aū infirma. quę etiā nc uel exigui cibi p
ceptione curanda est. ut post refectionē ei' etiā ad ea quę desiderātis diligen
tius indaganda. mentis quoq; addatur intentio. Explicit collatio
abbatis ceremonis prima de pfectione. Incip cap eiusd̄ de castitate

I Verba abbatis ceremonis de castitate. II. De corpore peccati & mēbris eius
III De mortificatiōe fornicationis 7 imundicię. IIII. Quod adoptinand castimo
ne puritatē non sufficiat humani laboris intentio. V. De utilitate ipugna
tiōis q nob de incentiuorum ęstib' generat. VI. Qd pacietia ardorē fornicatiōis
extinguat. VII. De differentiis 7 gdibus castitatis. VIII. Qd de natura cas
titatis & effectu ei' inexpti tractare non possint. VIIII. Interrogatio an cor
poris motū etiā dormientes possimus euadere. X. Responsio q p sōniū
accidens carnis cōmotio non officiat castitati. XI. Qd multū int sit int
continentiā & castitatē. XII. De mirabilibus q peculialit isuis scis dñs
opat. XIII. Quod soli q expiunt agnoscant dulcedinē castitatis. XIIII. In
terrogatio de continentię 7 tēpis modo. in quo castitas pfici posset. XV.

Responsio inter quod tempus possibilitas castitatis possit agnosci. XVI. De fide ac re
medio castitatis. Explicit capitula collationis cuius supra de castitate. Sequitur secunda.

Refectione transacta quae doctrinae cibum desiderantibus nobis onerosa
magis visa est quam iocunda: cum illico nos promissi sermonis debitum senex ex
pectare sensisset: grata, inquid, est mihi non solum attonita ad discendum vestrae
mentis intentio, sed etiam disciplina propositae quaestionis. Rationabilis
enim revera interrogationis ordo servatus est a vobis. Necesse est enim ut
tantae excelsae plenitudinem castitatis immensa illa perfectae atque per
petuae castimoniae praemia consequantur. par quoque sit gaudium parilitate palmarum. Tan
ta enim sibi societate foederantur: ut una absque altera nequeat possideri. Hoc ergo
propositio vestra conplexa est. ut utrum ignis ille concupiscentiae cuius haec caro velut
insitum sentit ardorem ad plenum possit extingui: disputatione simili panderemus.
De quo primum quid beatus apostolus senserit. diligentius inquiramus. Mortificate membra
vestra. quae sunt super terram. Prius ergo quam cetera perscrutemur: quae ista sint membra quae
mortificari praecepit indagemus. Neque enim beatus apostolus ad abscisionem manuum. aut
pedum. aut genitalium immitti nos praeceptione compellit. sed corpus peccati. quod utique
constat ex membris: quantocius destrui zelo perfecte desiderat sanctitatis: de quo cor
pore alibi ut destruatur inquid corpus peccati. Et quae sit eius destructio consequen
ter exponit: ut iam inquid non serviat peccato. A quo etiam se liberari cum eiulatu
II postulat dicens: infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Hoc
itaque peccati corpus multis vitiorum membris probatur extructum. et ad eius pertinere por
tionem quicquid (vel) admittitur facto. vel dicto. vel cogitatione peccatur: cuius membra rectissime
super terram esse dicuntur. Non enim possunt hi qui eorum utuntur ministerio veraciter dicere
nostra autem conversatio in caelis est. Huius ergo corporis in hoc loco apostolus membra descri
bens: mortificate inquid membra vestra quae sunt super terram: fornicationem. inmunditiam. libi
dinem. concupiscentiam malam. et avaritiam quae est simulacrorum servitus. Primo itaque loco
fornicationem credidit inferendam: quae carnali contagione perficitur. Secundum vero men
brum inmunditiam nuncupavit: quae (non)numquam absque mulieris tactu. vel dormientibus
vel vigilantibus per incuriam incautae mentis obrepit. et ideo notatur ac prohibetur
in lege. quae inmundos quosque non solum sacrarum carnium participatione privavit: verum
etiam ne contactu suo sancta polluerent. a castrorum iussit congregatione secernidi
cens: anima quaecumque comederit de carnibus sacrificii salutaris quod est domini. in
qua est inmunditia. peribit coram domino: et quicquid tetigerit inmundus: inmundum
erit. In deuteronomio quoque: si fuerit inter vos homo. qui nocturno pollutus est
somnio egredietur extra castra: et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur aqua: et post

solis occasum regredietur in castra. Deinde tertium peccati membrum libidinem ponit.
que in recessibilibus animae calescens accendere quempiam etiam sine passione corporis
potest. Libidinem uero ab eo quod libeat dictam esse non dubium est. Post hec de maioribus pec
catis ad minora descendens. quartum intulit membrum. concupiscentiam malam. quae non
solum ad predictam inpudicicie passionem. uerum etiam ad omnes noxias cupiditates ge
neraliter referri potest. quae corrupte tantummodo uoluptatis est egritudo. De qua dominus
in euangelio. qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in cor
de suo. Multo enim maius est in corde etiam temerarie mentis lubrice desiderium contine
re. cum ei illecebrosi aspectus offertur occasio. quibus manifestissime comprobatur
ad perfectionem puritatis castimonie continentiam corporis solam non posse sufficere
nisi ei etiam mentis addatur integritas. Post quae omnia nouissimum corporis illius membrum
et auaritiam in qua procul dubio ostendens non solum ab appetitu rerum alienarum ani
mum continendum. uerum etiam propria magnanimiter contempnenda. Hoc etiam in actibus
apostolorum fecisse legitur credentium multitudo de qua dicitur. multitudinis credentium erat
cor unum et anima una. nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat.
sed erant illis omnia communia. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant
uendentes. afferebant precia eorum que uendebant. et ponebant ante pedes apostolorum.
Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Et ne ad paucos pertinere uide
retur. ista perfectio. auaritiam simulacrorum seruitutem esse testatus est. Nec in
merito. quisquis enim non communicat necessitatibus egenorum. et pecunie sue quam
infideli tenacitate conseruat. Christi precepta postponit. idolatrie crimen incur
rit. amorem scilicet materie mundalis. diuine preferens caritati.

Si ergo multos ita pro Christo suas uidimus abiecisse substantias. ut non solum ·III·
possessionem pecuniarum. uerum etiam desiderium de cordibus eorum in perpetuum probe
mus abscisum. consequens est. ut eodem modo etiam fornicationis ardorem extingui
posse credamus. Neque enim rem inpossibilem apostolus cum possibilibus coniunxisset. sed utrasque
sciens esse possibilia pariter mortificanda decreuit. Et in tantum beatus
apostolus fornicationem siue inmundiciam de membris exstirpari posse confidit.
ut non solum mortificari ea. sed ne nominari quidem in nobis debere pronunciat.
fornicatio inquiens. et omnis inmundicia aut auaritia nec nominetur in uobis.
aut turpitudo aut stultiloquium. aut scurrilitas que ad rem non pertinet. Que
etiam pariter perniciosa esse. et equaliter nos a regno dei exclusione depellere edocet.
dicens. Illud autem scitote. quod omnis fornicator aut inmundus aut auarus.
quod est idolorum seruitus. non habet hereditatem in regno Christi et dei. Et iterum.
Nolite errare. neque fornicarii. neque idolis seruientes. neque adulteri. neque

molles. neque masculorum concubitores. neque fures. neque avari. neque maledici. neque
raptores regnum dei possidebunt. Dubium proinde esse non debet fornicationis et inmun
ditię de membris nostris oboleri posse contagium. quando quidem ei non aliter eam quam avaritiam
stultiloquium. scurrilitates. ebrietates. ac furta quorum facilis amputatio est mandavit
·IIII· abscidendam. Certos tamen nos esse convenit. quod licet omnem continen
tię districtionem famem scilicet ac sitim vigilias quoque et operis iugitatem. atque incessabilis
subeamus studium lectionis. perpetuam tamen castimonię puritatem horum laborum merito
contingere nequeamus. nisi in his iugiter desudantes experientię magisterio
doceamur. incorruptionem eius divinę gratię largitate concedi. Ob hoc sane so
lummodo se unusquisque infatigabiliter in his exercitiis perdurare debere cognoscat.
ut per illorum afflictionem. misericordiam domini consequatur de impugnatione carnis ac do
minatione praepotentium vitiorum divino mereatur munere liberari. non quo adeptionem
se per illam confidat istam quam cupit inviolatam corporis castitatem. Tanto autem erga adquisi
tionem castimonię desiderio. atque amore flammetur. quanto quis pecuniarum cupi
dissimus appetitor. vel quis summa honorum ambitione distenditur. ut qui intolerabili pul
chrę mulieris amore raptatur. desiderium suum impatientissimo ardore optat exple
ri. et ita fiet dum per integritate perpetuitatis insaciabili cupiditate succenditur. de
siderabilis despiciat cibus. necessarios horreat potus. somnus deinque ipse naturę
debitus respuatur. vel certe ut deceptor fraudulentissimus puritatis et emulus.
atque contrarius castitati. attonita atque suspecta mente capiatur. et ita unusquisque cot
tidie integritatis suę matutinus explorator effectus. de collata sibi purificati
one gaudeat. eamque non suo studio. nec vigilantia. sed protectione domini sentiat esse
quaesitam. atque tamdiu illius perseverantiam suo corpori intelligat cohesuram. quamdiu eam dominus
dominus sua fuerit miseratione largitus. Qui enim stabiliter hanc optinet fidem. ne
quasi superbum sapiens de sua virtute confidet. neque seductus longis obscenae
liquoris induciis blandissima securitate solvetur. sciens inpurissimę collu
vionis aspergine se protinus maculandum. si vel paululum quid ab eo protectio divina
discesserit. ac deinde pro perpetuitate eius cum omni contritione et humilitate cor
·V· dis indefessis est orationibus excubandum. Vultis autem capere prohuius rei quam
dicimus veritatem. evidens argumentum. per quod et hęc quę dicta sunt approbetis. et istam
corporis pugnam. quae inimica nobis putatur ac noxia. utiliter menbris nostris insertam esse
doceamini. Considerate quaeso illos qui corpore sunt spadones. quae praecipue causa eos
virtutibus appetendis desides reddat ac tepidos. nonne quia eo corrumpendae castita
tis credunt se periculum non habere. quod tamen nemo ita apposuisse me credat. ut ne
quaquam eorum penitus inveniri posse confirmem perfecta abrenuntiatione flagrantes. sed

quia naturam quodammodo suam vincant. si qui forte eorum adpposita perfectionis palmam.
summa animi districtione contendunt. cuius ardor vel desiderium eum quem semel accen
derit. famem. sitim. vigilias. nuditatem. cunctosque labores corporis. non solum patienter
verum etiam libenter sustinere compellit. Vir hic in doloribus laborat sibi et vim facit perdi
tioni suae. et iterum animae autem egenti. etiam amara dulcia videntur. Alias namque non poterit
desideria praesentium rerum. ut reprimi. ut avelli. nisi pro istis affectibus noxiis quos cupi
mus amputari. alii salutares fuerint intromissi. Nullatenus enim valet vivacitas
mentis. absque alicuius desiderii. vel timoris. gaudii vel meroris. affectione sub
sistere. nisi haec eadem in bonam partem fuerint inmutata. Et ita idcirco si carnales
concupiscentias de cordibus nostris desideramus extrudere. spiritales in earum locis
plantemus protinus voluntates. ut his semper animus noster innexus habeat quibus iugiter im
moretur. et inlecebras praesentium ac temporalium respuat gaudiorum. Cumque in hunc statum mens
nostra cotidianis exercitiis erudita profecerit. tunc vim versiculi illius affectum experientia docen
te concipiet. quem omnes quidem solita psallendi modulatione concinimus. virtutem vero eius non
pauci experti que percipiunt. Providebam dominum in conspectu meo semper. quoniam a dextris est
mihi ne commovear. Ille etenim solus vim atque intellectum huius carminis efficaciter as
sequitur. qui perveniens ad istam. de qua loquimur corporis et animae puritatem. intellegit se cunc
tis momentis ne rursus ab eadem devolvatur a domino conservari. dextrisque suas id est orati
ones sanctas ab eodem iugiter communiri. Dominus enim sanctis suis non a sinistris. quia nichil habet
sinistrum vir sanctus. sed a dextris semper assistit. a peccatoribus et impiis non videtur
quia non habent illas dexteras. quibus dominus consuevit assistere. nec possunt dice
re cum propheta. oculi mei semper ad dominum. quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.
Quod nullus potest veraciter confiteri. nisi qui universa quae in hoc mundo sunt. aut
noxia. aut superflua. aut certe inferiora summis virtutibus iudicans. omnem in
tuitum suum. omne studium. omnem curam erga cultum sui cordis. et castimoniae defixerit
puritatem. Atque ita mens istis exercitiis elimata atque profectibus expolita.
ad perfectam corporis atque animae perveniet puritatem. Quantum enim quis in lenitate ac pacien
tia cordis. tantum in corporis puritate proficiet. quantoque longius iracundiae propulerit
passionem. tanto castitatem tenacius obtinebit. Non enim aestus corporis declinabit. nisi
qui animi motus ante compresserit. Quod aptissime salvatoris nostri ore laudata beati
tudo declarat. declarat beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Non ergo aliter possidebimus
terram. id est non aliter dicioni nostrae rebellis huius corporis terra subdetur. nisi mens
nostra prius fuerit patientiae lenitate fundata. nec poterit quis adversus carnem suam
insurgentia libidinis bella comprimere. nisi prius armis mansuetudinis instruatur. Man
sueti autem possidebunt terram. et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Hanc ergo terram quae ad

modum obtinere possimus. idem propheta in consequentibus psalmi ipsius edocet. ex
specta dominum et custodi viam eius. et exaltabit te. ut hereditate capias terram. Constat
ergo ad possessionem terrę istius firmiter obtinendam neminem posse conscendere. nisi illos tan
tum qui per immobilem pacientię lenitatem. vias domini duras. ac precepta servantes. de cę
no carnalium passionum extrahente eo de fuerint exaltati. Mansueti ergo possidebunt terram.
et non solum possidebunt eam. sed etiam delectabuntur in multitudine pacis. quam nemo in cuius car
ne adhuc bella concupiscentię sustentantur. stabiliter perfruetur. Necesse est enim infestari eum di
rissimis pluribus doemonum. et ignitis luxurię iaculis sauciatum. a terrę suę possessione
devolui. donec dominus auferat bella usque ad finem terrę eius. arcum conterat et confringat
arma et scuta comburat igni. illo scilicet quem venit dominus mittere in terram. arcus etiam et
arma confringat. quibus adversus eum nequitię spiritales diebus ac noctibus dimicantes
ignitis configebant cor eius iaculis passionum. et ita cum eum dominus conterens bella ab omnibus incen
tivorum estibus liberaverit. ad illum puritatis perveniet statum. ut deposita confusione quam
semetipsum id est carnem suam dum inpugnaret horrebat. incipiet ea velut purissimo tabna
·VI· culo delectari. Non enim accedent ad eum mala. et flagellum non appropinquabit taberna
culo eius. ad illud scilicet propheticum perveniens. ut mansuetudinis merito non modo suam heredi
tet terram. verum etiam delectetur in multitudine pacis. Ubi autem adhuc super est certaminis
sollicitudo. pacis esse non potest multitudo. Non enim ait delectabuntur in pace. sed in multitu
dine pacis. per quod evidenter ostenditur. ita efficacissimam medicinam esse cordis pacientiam.
secundum illud salemonis. mansuetus vir cordis est medicus. ut non solum iracundię. tristicię. accidię.
cenodoxię. superbię. verum etiam libidinis. omniumque pariter extirpet fomitem viciorum. In lon
ganimitate enim ut ait salemon prosperitas regibus. Nam quem mitis atque tranquillus est. nec
iracundię perturbatione succenditur. nec accidię atque tristicię angore consumitur. nec ceno
doxię vanitate distenditur. nec superbię tumore sustollitur. Pax enim multa diligentibus
nomen domini. et non est illis scandalum. et ideo non inmerito pronunciatur. melior patiens viro for
ti. et qui continet iram. capiet urbem. Hanc ergo pacem donec firmam atque perpetuam obtinere
mereamur. multis necesse est nos inpugnationibus attemptari. frequenterque nobis est versicu
lus iste cum gemitu lacrimisque repetendus. miser factus sum et afflictus sum usquequaque.
tota die contristatus ingrediebar. quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. et non est sanitas in
carne mea. a facie irę tuę non est pax ossibus meis a facie insipientię meę. Tunc enim conpeten
ter et in veritate deflebimus. quando post longam puritatem cordis nostri sperantes iam carnalia
nos omnimodis evasisse contagia. stimulos carnis ob elationem cordis adversum nos
rursum sentimus insurgere. vel certe ad fallaciam somniorum inpuritas nos pristinę col
luvionis aspergit. Cum ergo ceperit quis diuturna cordis et corporis puritate gaudere. necesse
est ut quodam modo se credat ulterius iam non posse ab illa sinceritate devolui. et semetip

sum quodammodo glorietur et dicat. Ego dixi in habundantia mea non movebor in eternum.
Sed cum velut a domino subrelictus illum puritatis statum in quo sibimet confidebat senserit per
turbari. seseque in illo spiritali videret titubare successu. recurrat protinus ad illum inte
gritatis auctorem. et agnoscens infirmitatem suam confiteatur et dicat. Domine in voluntate tua
prestitisti decori meo virtutem. avertisti faciem tuam a me et fac
tus sum conturbatus. et illud quoque beati Iob. si lotus fuero quasi aquis nivis. et fulserint velut
mundissime manus mee. tamen sordibus intingues me. et abominabuntur me vesti
menta mea. quoniam tamen is qui suo vitio se ipsum sordibus tingit. non potest dicere suo creatori.
Donec ad perfectum puritatis perveniat statum. necesse est eum inequalitatibus istis frequen
tius erudiri. quoadusque per dei gratiam confirmatus illa qua appetit puritate efficaciter di
cere mereatur. Expectans expectavi dominum. et respexit me. et exaudivit precem meam. et
eduxit me de lacu miserie et de luto fecis. et statuit super petram pedes meos. et direxit
gressus meos. Multi sunt etiam castimonie gradus. quibus ad illam inviolabilem conscenditur ·VII·
[t nec] puritatem. quos licet perspicere. nec nuntiare ut dignum est virtus nostra sufficiat. tamen
quia series narrationis exposcit. secundum mediocritatem experientie nostre. utcumque pro
ferre temptabimus. reservantes perfectiora perfectis. nec preiudicantes his qui ferven
tiore studio puriorem castimoniam possidentes. quanto maioris industrie sunt. tanto
etiam perspicatie vigore precellunt. Itaque in sex gradibus licet multa a se invicem sub
limitate distantibus. fastigia castitatis precelsa distinguam. ita ut quedam media que
tamen multa sunt pretermittam. Quorum sublimitas ita humanos subterfugit sensus. ut eam
nec mens inspicere. neque loqui lingua prevaleat. quibus sensim castitatis ipsius profec
tio cotidianis profectibus adolescit. Secundum similitudinem namque corporum terrenorum que
singulis diebus insensibiliter sui capiunt incrementa. et ita dum nesciunt ad perfectum ha
bitum pervenient. atque robur ac maturitas castitatis acquiritur. Primus itaque pudicitie
gradus est. ne vigilans impugnatione carnali monachus elidatur. Secundus ne mens illius volup
tariis cogitationibus immoretur. Tercius ne femineo vel tenuiter ad concupiscentiam mo
veatur aspectu. Quartus ne vigilans vel simplicem carnis perferat motum. Quintus ne
cum memoria generationis humane vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingesserit. vel
subtilissimus mentem voluptarie actionis perstringat assensus. sed velut opus quoddam simplex
ac ministerium humano generi necessario deputatum. tranquillo ac puro cordis contempletur
intuitu. nichilque amplius de eius recordatione concipiet. quam si operationem laterum vel cuiuslibet
alterius officii ut officia mente pertractet. Sextus castimonie gradus est. ne illecebrosis fantasmati
bus feminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnox
iam non credamus. concupiscentie tamen adhuc medullitus latitantis indicium est. que tamen
illusionem diversis modis constat accidere. Nam secundum illum usum quem vigilans ex

excere uel cogitare consueuerat: etiā dormiens unusquisq; tēptatur. Aliter u fallun
tur hi q carnalē copulā norunt: aliť qui feminee sunt cōmixtionis exptes. Hi
u siē simplicioribus ac purioribus sōniis inq̄etari solent: ita faciliore diligentia
ac minori possunt labore purgari. Illi aū̄ sordidioribus magisq; expssis fantasma
tibus illudunť. donec paulatī scdm̄ mēsurā castitatis. ad q̄ unusqsq; contendit.
inodiū illius rei q̄ uoluntariā antea sentiebat mens. etiā sōno sopita uertať. illud
q; ei q̄d fortib̄ uiris p̄ sūmo labor̄ stipendio rep̄mittiť p̄ prophā cēcedať a dn̄o. &
arcū. 7 gladiū. 7 bellū conterā de terra urā. & dormire uos faciā fiducialiť. & ita demū
quis ad illā beati sereni paucorūq; similiū uiror̄ p̄ueniet puritatē. Quā idcirco ap̄te
dictis. vi. castimonię g̃dibus sequestraui. qua non solū possideri. s; etiā credi. non n̄i a
rarissimis potest. & quia id quod illi specialiť diuini muneris largitate collatū est.
p̄poni ad generalis p̄cepti non potest formā. scilicet ut eo usq; mens n̄rā castitatis
ipsius puritate formetur. ut etiā ipso naturali motu carnis emortuo. illū obscenū li
quorē omnino non p̄ferat. Opinionē sane quorundā quā sup carnis colluuione de
finiūnt silere non debeo. qui dicunt non idcirco eā dormientibus euenire eo q̄d
eā p̄ducat fallacia sōnior̄. s; potius quia redundantia humoris illius aliquas in
egrotante corde fingat illecebras. Deniq; aiunt quod illo tēpe q̄n inquietat illa
ēcretio. quē admodū fluxus est. ita 7 illusio ēquiescat. Quia naturā castitatis &
.VIII. effectū eius inexpti rectare non possunt. Sed hęc suscipe & p̄bare. utrū possi
bilia an impossibilia sint. certo examine definire potiť nemo. nisi p̄ experientiam
longā & puritatē cordis. ad cēfinia carnis. ac sp̄s uerbo dn̄i dirigente p̄uene
rit. De q̄ beatus paulus. uiuūs ē inquid sermo di & efficax. & penetrabilior omī
gladio ancipiti. & p̄tinguens usq; ad diuisionē animę ac sp̄s. cōpagū q̄q; ac me
dullarū. & discretor cogitationū & ītentionū cordis. 7 ita in illor̄ q̄d ā̄ m̄ ter
minos collocatus. q̄d humanę cōdicioni necessario sit. atq; ineuitabiliť attributū.
q̄d ue cōsuetudine uiciosa 7 incūria iuuentutis inuectū. ueluti inspector & ar
biť iusta trutinatiōe discernit. ac sup eor̄ effectū atq; natura. n̄ falsi uulgi
opinioīb̄ abduciť. nec p̄iudicatis īexptor̄ definitioībus adq̄escet. s; purita
tis modū experientię suę libra & iusta examinatione p̄pendens. neq̄q̄ illor̄
decipieť errore qui negligentię suę uicio crebrioribꝰ q̄ natura cōpellit eges
tionibus sordidati. de natali conditione causanť. cūq; eos constat inferre.
potius ui naturę. & extorquere ab ea pollutionē q̄ ipsa non īgerit. ītēperan
tiā suā ad necessitatē carnis. immo ad eius referūnt creatorē. p̄prias culpas
ad naturę infamiā transferentes. De quibus in puerbiis eligant exp̄miť. insipi
entia uiri corrūpit uias [suas]. dm̄ aū causať ī corde suo. Postremo si q̄s huic assertioī

nostrae fidei derogare voluerit. quaeso ut non ante praeiudicata nobiscum opinione disceptet,
quam disciplinae huius suscipiat instituta. cumque haec per paucis aliquot mensibus illa quam tradimus moderatio-
ne servaverit, profecto haec quae diximus non poterit probare iudicio. Ceterum frustra
de cuiuslibet artis ac disciplinae fine contendit, quisque non prius omnia quae ad consummationem
eius pertinent summo fuerit studio ac virtute sectatus. velut si ubi gratia similitudinem
mellis e tritico. aut rursum ex eo sic etiam ex rafani linique seminibus lenissimi olei
liquorem pauci posse confirmem. si quis hoc penitus ignarus assistat. non me contra rerum
naturam hoc esse conclamans. me velut aptissimi auctorem mendacii deridebit?
cui si ego testes innumeros. qui haec se vidisse et gustasse et fecisse testentur exhibeam.
rationem insuper atque ordinem quo illae species vel in olei pinguedinem vel in mellis dulcedinem trans-
formentur edisseram. ille autem in stultissima persuasionis obstinatione persistens. neget ab
illis seminibus quaeque vel dulcedinis vel unguedinis posse produci. nonne magis no-
tanda est illius irrationabilis pervicacia atque contentio. quam sermonis mei veritas irridenda.
quae multorum ac fidelium testium gravitate et evidentibus documentis et quod his amplius est
experientiae probatione fulcitur. Et ideo quisquis ad illum puritatis statum iugi cordis inten-
tione pervenerit. ut iam mente ab huius passione titillationis penitus absoluta. per soporem
caro eius velut redundantiam superflui humoris expellat. conditionem modumque naturae
certissime deprehendit. Ita dum experge factus invenerit carnem suam post longa tem-
pora se nesciente atque ignorante pollutam. tunc demum de naturali necessitate causetur. Ad
illum sine dubio perveniens statum. ut talis inveniatur in nocte qualis in die. talis in lecto
qualis in oratione. talis solus qualis in turbis hominum circumseptus. postremo ut numquam se
talem secreto aspiciat. qualis videri ab hominibus erubescit. nec id eo tale aliquid in e-
vitabilis ille oculus deprehendat. quod ab humanis aspectibus velit esse celatum. Et
ita cum coeperit suavissimo lumine castitatis iugiter delectari. dicere poterit cum propheta.
Et nox illuminatio mea in deliciis meis. quia tenebrae non obscurabuntur a te. et nox
sicut dies illuminabitur. sicut tenebrae eius ita et lumen eius. Denique hoc ipsum quod super conditi-
onem naturae videtur humanae qualiter obtinuerit ratione propheta subiungit dicens. Quia tu pos-
sedisti renes meos. id est non industria mea. neque virtute hanc promerui puritatem.
sed quia tu mortificasti insitum renibus meis libidinosae voluntatis ardorem. Inter-
rogatio an corporis motum etiam dormientes evadere possimus. xiiii. Germanus. Perpetuam quidem
corporis puritatem ex parte aliqua experti sumus a vigilantibus per dei gratiam possideri. et
commotionem carnis districtionis rigore atque iudicio resistente. vigilantibus posse
non contingere non negamus. Utrum autem et dormientes hac inquietudine carere possimus
volumus edoceri. Duabus namque de causis. possibile hoc esse non credimus. quas licet
absque verecundia nequeamus effari. tamen quoniam hoc medicinae ipsius necessitas

cogitur, quae ut convenienter si qua forte inverecundius fuerint denudata suscipi
as. Primum quod est quod per somnum quietem mentis vigore laxato observari nequaquam valeat illius com
motionis obreptio. Secundo quod etiam urinae collectio cum vesicae capacitatem. quiescentibus
nobis indesinenti influxu interni humoris oppleverint excitet membra marcentia.
Quod etiam parvulis vel spadonibus eadem nihilominus lege contingit, ut etsi non oblec
tatio libidinis vulneret mentis assensum, effusione tamen eam humiliet turpitudo membrorum.

Cheremon

.x. Responsio quod per somnum accidens carnis commotio non officiat castitati.

Apparet vos necdum vere castitatis agnovisse virtutem, quando quidem districtionis
auxilio eam a vigilantibus tantum creditis retentari, et idem est quod putatis a dormien
tibus quasi vigore animi resoluto integritatem non posse servari. Porro castitas non
ut arbitramini districtionis praesidio, sed amore sui et propriae puritatis dilectione subsis
tit. Non enim castitas sed continentia dicitur, ubi adhuc ei aliquid resistit adversitas volupta
tis. Videtis quod huius quae castitatis affectum per omnem iam medullitus receperit districti
onis cessationem cum dormiunt non obesse, quam siquidem et a vigilantibus ratione certissima
comprobatur. Quicquid enim cum labore compressum temporales dimicanti praestat indutias, non tamen per
petuam securitatis quietem tribuit post laborem. Quicquid autem profunda fuerit virtute
devictum, absque ulla inquietudinis suspicione compositum, iugem pacis victori con
fert et firmitatem. Quam ob rem donec pulsari nos carnis commotionibus sentimus, no
verimus nos ad castitatis necdum pervenisse fastigia, sed adhuc sub infirmitate conti
nentiae constitutos pluris fatigari, quibus necesse est dubios semper esse eventus.
Quod autem inevitabilem esse commotionem carnis hoc astruere voluistis indicio, quod
ea ne ipsi quidem eunuchi carere deprehensi genitalibus possunt, sciendum est non eis
carnales aestus nec effectum libidinis, sed solam saniae generationis deesse virtutem.
Unde manifestum est ne illos quidem qui se ad hanc adaeque nos nitimur castitatem cupiunt per
venire, absque humilitate et contritione cordis et continentiae districtione debere laxa
ri, licet nequaquam sit discredendum minore ab eis castimoniam posse labore et stu

.xi. dio comprehendi. Quod multum intersit inter continentiam et castitatem.

Quam ob rem perfectio castitatis a laboriosis continentiae rudimentis perpetua tranquil
litate discernitur. Haec enim vere est consummatio castitatis, quae non impugnans carnalis
concupiscentiae motus, sed toto horrore detestans, iugem atque inviolabilem sui re
tinet puritatem, nec potest aliud quod esse quam sanctitas. Hoc autem fiet quando desinens
caro adversus spiritum concupiscere, desideriis eius et virtuti consenserit, ceperintque
sibi invicem pace firmissima foederari, et secundum psalmigraphi sententiam habi
taverint fratres in unum, illam repromissam a domino beatitudinem possidentes, de qua ait:
Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quaecumque petierint, fiet illis

a patre meo qui in celis est. Quisquis ergo intellectualis illius iacob. id est supplantatoris inscenderit gradum. ab illa continentie colluctatione ac supplantatione uitiorum obstupefacto femoris neruo ad israhelis meritum perpetua cordis directione conscendet. Que ordine etiam beatus dauid ita sciis spe uaticinatione distinxit. In primis inquiens. notus in iudea deus. id est in subdita anima que adhuc sub peccatorum confessione retinetur. Iudea enim confessio interpretatur. In israhel autem id est in eo qui uidet deum. siue ut quidam interpretantur rectissimus dei est. non solum notus sed etiam magnum est nomen eius. Deinde ad sublimiora nos prouocans ac uolens et locum ipsius quo dominus delectetur ostendere. Et factus est inquit in pace locus eius. id est non in conflictu certaminis et colluctatione uitiorum sed in castimonie pace et cordis tranquillitate perpetua. Hunc ergo pacis locum extinctione carnalium passionum si quis meruerit obtinere. ex hoc quoque proficiens gradu. ac sion spiritualis. id est specula dei consequenter effectus. erit etiam habitatio eius. Non enim in conflictu continentie. sed in iugi uirtutum specula dominus commoratur. ubi iam non retundit. non comprimit. sed in perpetuum confregit potentias arcuum. ex quibus uidelicet aduersus nos libidinum quondam iacula dirigebantur ignita. Videtis ergo quia sicut non est in colluctatione continentie. sed in castitatis pace locus domini. ita etiam habitatio eius in specula sit et contemplatione uirtutum. Unde non inmerito porte sion tabernaculis cunctis preferuntur iacob. Diligit enim dominus portas sion super omnia tabernacula iacob. Quod autem per hoc ineuitabilem esse commotionem carnis asseritis. quod urina cum uesica iugi instillatione repleuerit. quieta etiam suscitet membra. licet ueris sectatoribus puritatis adoptinendam eam nichil preiudicet ista commotio. quam hec sola interdum. et tamen per soporem necessitas excitarit. sciendum tamen est. quod ita si commota fuerint ad quietem propriam reducuntur castitatis imperio. ut non modo cum nullo pruritu. sed nec cum minima quidem libidinis recordatione sedentur. Et ideirco ut cum lege animi lex quoque congruat corporalis. etiam in ipsius aque potu ita est nimietas castiganda. ut humoris cottidiani illa collectio plus arefactis influens membris. illum quem ineuitabilem putatis corporis motum. non solum rarissimum. uerum etiam lentum reddat ac tepidum. frigidumque ut ita dixerim ignem et absque ullius adustionis ardore rorantem suscitet flammam. Instar enim admirabilis illius moysaice uisionis. ut carnis nostre rubus innoxio igne circumdata non uratur. uel sicut illorum trium iuuenum. quibus ita rorante spiritu fornacis chaldaice flamma discussa est. ut ne capillos eorum aut fimbrias odor ignis afflaret. ut illud quoque quod omnibus sanctis repromittitur per prophetam incipiamus iam in hoc corpore possidere. cum ambulaueris per ignem non combureris. et flamma non ardebit in te.

De mirabilibus que peculiariter dominus in sanctis suis operatur. .XII. CEREMON.

Magna enim uere atque mirifica sunt. nec ullis hominum penitus. nisi tantum his qui experti sunt nota. que dominus fidelibus suis adhuc in

isto corruptionis in saeculo constitutis ineffabili largitatis liberalitate. que propheta mentis
puritate perlustrans. tam ex sua quam ex illorum persona qui in hunc statum affectumque perueniunt
exclamat. mira opera tua domine. et anima mea cognoscit nimis. Alioquin nichil nouum nec mag-
num intelligitur propheta dixisse. si alio cordis affectu. uel de aliis operibus dei hec pronunciasse cre-
datur. Nullus etenim est hominum quem mira opera dei. etiam ex ipsius creature magnitudine
non agnoscat. Ceterum illa que in sanctis suis cotidiana operatione dispensat. ac speciali
magnificentia effluenter effundit. nullus alter nisi anima perfruentis agnoscit. quis secreto
conscientie sue ita est beneficiorum eius arbiter singularis. ut ea non solum nullo ualeat ser
mone disserere. sed ne sensu quidem et cogitatione complecti. cum ab illo ignito feruore dis
cedens. ad istos materiales ac terrenos intuitus fuerit deuoluta. Quis enim in se opera domini
non miretur. cum insaciabilem uentris ingluuiem. et sumptuosam gule. perniciosamque luxuriam. ita
in se uiderit fuisse compressam. ut uix ipsum exiguum ac uilissimum cibum raro. inuitusque percipiat.
Quis non obstupescat opera dei. quando ignem illum libidinis quem naturalem antea et uelut inextingui
bilem esse credebat. ita refrixisse persenserit. ut ne simplici quidem se corporis motu sentiat in
citari. Quomodo non uirtutem domini contremiscat. quisque cum homines quondam diros atque truculentos.
quos summum iracundie furorem atque blandissimis subditorum irritabant obsequiis. ad tan
tam transisse uiderit lenitatem. ut non solum nullis iam commoueantur iniuriis. sed etiam cum illate fuerint
summa magnanimitate congaudeant. Quis plane non miretur opera dei. ac toto proclamet affectu.
quia ego cognoui quod magnus est dominus. cum uel se uel alium quempiam ex rapacissimo largitorem et libera
lem. ex prodigo continentem. ex superbo humilem. ex delicato ac tenero squalidum hirsutumque per
spexerit. et egestate atque angustia presentium rerum etiam uoluntarie perfruentem. Ista sunt
profecto mira opera dei. que peculiariter anima prophete similiumque eius mirifice contemplationis in
tuitu stupefacta cognoscit. Ista sunt prodigia que posuit super terram. que idem propheta considerans
ad admirationem eorum cunctos populos aduocat dicens. Uenite et uidete opera dei. que posuit
prodigia super terram. auferens bella usque ad fines terre. arcum conteret et confringet arma
et scuta comburet igni. Quid enim maius esse potest prodigium. quam sub momento breuissimo. ex
rapacissimis publicanis apostolos fieri. et ex persecutoribus truculentis predicatores euangelii
pacientissimos reddi. ita ut eam quam persequebantur fidem. etiam effusione sui sanguinis propa
garent. Ista sunt opera dei. que se cotidie una cum patre operari filius protestatur dicens. Pater meus
usque hodie operatur. et ego operor. De istis operibus dei beatus dauid in spiritu canens. benedictus
inquid dominus deus israel. qui facit mirabilia magna solus. De istis et amos propheta. qui facit inquit omnia.
et conuertit omnia. et transmutat in matutinum umbras mortis. Hec nempe est inmutatio dextre
excelsi. De hac salutari operatione dei. orat propheta dominum dicens. confirma hoc deus quod
operatus es in nobis. Ut pretermittam illas secretas atque absconditas dispensationes dei. quas in
tra se peculiariter exercere mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur. illam celestem infusio

ne letitie spiritualis. qua deiectus animus in spatia gaudii alacritate sustollitur. et ad illos
ignitos cordis excessus. et ad ineffabilia quedam inaudita solacia gaudiorum. quibus nonnumquam igna
vissimo stupore torpentes. ad orationem ferventissimam velut de somno profundissimo susci
tamur. Hoc itaque est gaudium. de quo beatus apostolus quod oculus non vidit. nec auris audivit. nec in cor
hominis ascendit. et se scit quod tremens vicius hebetatur. adhuc homo est et humanis inheret af
fectibus. in nihilque de istis diminueribus intuetur. Deique idem apostolus tam de se quam de similibus sibi
qui iam de humana conversatione discesserant. subiecit dicens. Nobis autem revelavit deus per spiritum suum.
Quod soli qui experiuntur agnoscant dulcedinem castitatis. In his igitur .xiii.
omnibus quantum mens ad subtiliorem profecerit puritatem. tanto sublimius intuebitur deum. et
admirationis intra semetipsam potius capiet incrementa quam loquendi facultatem aut sermonis
narrationem inveniet. Ut enim vim letitie huius inexpertus mente percipere ita explicare sermone non
valebit expertus. Tamquam si quis dulcedinem mellis ei qui numquam quicquam dulce gustaverit velit ser
monibus enarrare. profecto nec ille saporis illius suavitatem quam numquam ore percepit auribus
capiet. nec ille dulcedinem quam gustus voluptate cognovit verbis poterit indicare. sed propria
tantum agnitione suavitatis illectus. necesse est ut experti saporis iocunditatem intra semet
ipsum solummodo tacitus admiretur. Ita igitur quisquis in hunc quem prediximus virtutum statum meruerit
pervenire. hec omnia que in suis peculiariter gratia domini operatur. tacita mente perlustrans. horumque omnium at
tonita consideratione flammatur. cum intimo cordis exclamabit affectu. mira opera tua domine.
et anima mea cognovit nimis. Istud igitur est mirabile opus dei. hominem carneum carnales affectus
in carne positum respuisse. et in tanta rerum atque incursuum varietate unum tenere animi sta
tum. atque inmobilem in omni accedentium permutatione durare. Qua virtute fundatus senex quidam. cum
a quadam Alexandrianorum turba infidelium circumfusus. non solum maledictis. verum etiam gravissimis propel
lentium urgueretur iniuriis. eique a subsannantibus diceretur. quod miraculum Christus ut quem colitis
fecit. Ille in quod ut his ac maioribus sit iniuriis non movear. nec offendar iniuriis. Inter .xiiii.
rogatio de continentie ac temporis modo in qua castitas perfici possit.

Germanus. quoniam nos admiratio non humane huius neque terrene sed plane celestis
atque angelice castitatis ita subito stupore confudit. ut terrorem magis desperationis incuteret.
quam ad expetendam eam nostros animos provocaret. quesumus ut nos de observantie qualitate ac temporis
modo quo adquiri vel perfici valeat. doctrina plenissime disputationis instituas. quatenus
et consummari eam posse credamus. et ad expetendam deinceps spatio constituti temporis animemur.
Incomprehensibilem namque eam in carne hac positis quodammodo iudicamus. nisi nobis ordo quidam ac
via qua ad illam valeat perveniri. certa ratione pandatur. Responsio in tempus quo possi
bilitas castitatis possit agnosci. Cheremon. Temerarium satis est super consumma
tione huius de qua loquimur castitatis in tanta profectum ut voluptatum diversitate tum
vel certam temporis definire mensuram. que non facile etiam in istis materialibus artibus ac

uisibilibus disciplinis disci potest. Secundum namque intentionem animi atque ingenii
qualitatem. necesse est eas ab unoquoque uel celerius uel tardius apprehendi. ratione tamen obseruan
tie ac temporis modum in quo ei possibilitas agnoscatur: constantissime possumus defi
nire. Quisquis igitur exterminatus a cunctis confabulationibus otiosis. et mortificatus ab omni ira ac
sollicitudine curaque mundana duobus tantum paximatiis fuerit cotidiana refec
tione contentus. et aque satietate subtracta. quietem somni trium. siue ut alii statuerunt quattuor ho
rarum spatio terminauerit. nec tamen laboris aut continentie huius merito. sed miseratione domini
eam se credidit adepturum. quia sine hac fide uana est. omnis humani laboris intentio. non amplius quam
sex mensibus perfectionem istam impossibilem sibi non esse cognoscet: euidens tamen etiam prime pu
ritatis indicium. incipiet de proprii laboris industria non sperare. Si tamen uersiculi illius unusquisque in ue
ritate conceperit. nisi dominus edificauerit domum. in uanum laborant qui edificant eam: sequetur ut
nec puritatis sue mentis extollatur. intellegens eam se non sua diligentia. sed domini miseratione
consecutum. nec contra alios inhumani rigore moueatur. sciens humanam nichil esse uirtutem. si eam
·xvi· uirtus diuina non iuuerit. Definitio de remedio castitatis. Proinde unicuique nostrum aduersus
spiritum fornicationis totis uiribus desudanti uictoria singularis est de merito conatus
sui remedium non sperare. quod quidem licet facilis. ac plana omnibus uideatur. tamen tam difficile ab in
cipientibus quam ipsius castitatis perfectio possidetur. Nam cum eis ut particula puritatis ar
riserit. continuo in conscientie sue secretis elatione quadam subtiliter illabente sibimet blan
diuntur. credentesque eam se diligentie sue studio consecutos. necesse est ut superno illo presidio
paululum denudati. tam diu illis quas diuina uirtus extinxerat passionibus opprimantur. quamdiu
experientia docente cognoscant se uiribus atque industria sua puritatis bonum obtinere
non posse. Sed ut disputationem nostram de fine plenissime castitatis longa lucubratione
confectam breuiter concludamus. in unum omnia que copiose sparsimque digesta sunt colligentes. Hec est
consummatio castitatis ut uigilantem monachum oblectatio libidinis nulla perstringat.
ut quiescentem somno non fallat illusio. sed cum dormienti tantum presopite mentis incuria com
motio carnis obrepserit. quemadmodum sine ulla titillatione uoluptatis excitata est ita etiam
sine ullo pruritu corporis conquiescat. Hec de castitatis fine quantum possumus non uerbis. sed experi
entia magistrante digessimus. que licet a desidiosis ac negligentibus arbitror impossibilia
forsitan iudicanda. certus tamen sum studiosis ac spiritualibus uiris agnoscenda pariter ac pro
banda. Tantum namque inter hominem distat et hominem. quantum illa in quibus animi eorum tenditur inten
tio ab inuicem disparantur. id est celum ab inferno. Christus a belial. secundum sententiam domini saluato
ris. Si quis mihi ministrat me sequatur. et ubi sum ego illic et minister meus erit. et iterum. ubi est thesaurus
tuus ibi est et cor tuum. Hucusque beatus cheremon de castitatis perfectione disseruit. ad
mirabilemque doctrinam sublimissime puritatis tali sermone conclusit. suadens stu
pentibus atque anxiis nobis. ut quia iam noctis pars maior effluxerat. tradita quieti paululum

menbra naturali soporis cibo minime frauderem?, ne languens torpore corpis sui. etiā
mens uigorē sēē intentiōis amitteret. Expl collatio abbis ceremoñ de castitate.

Incipiunt cap̄ ei' dē tertie de protectione dī. I. Premiū. II. Introgatio qre ñ meri
ta uirtutū laborantis i dustrię deputent. III. Responsio q̄ sine adiutorio dī ñ solū
pfectio castitatis. s; oīno nichil boni pfici possit. IIII. Obiectio q̄d quomodū gentiles
absq; grā dī castimoniā habuisse dicant. V. Responsio de philosophoꝝ imaginaria
castitate. VI. Quod sine grā dī nullos i dustrios conat' exsequaleam'. VII. De pncipa
li pposito dī. 7 puidentia cottidiana. VIII. De grā dī 7 arbitri librate. VIIII. De uirtu
te bone uoluntatis nr̄ę. 7 grę dī. X. De libi arbitri infirmitate. XI. Utrū bonā uo
luntatē nrām seqt̄. an pcedat grā dī. XII. Quod uoluntas bona nec sēp grę. nec sēp
homini sit tbuenda. XIII. Quod grā dī humani conatus cōpensari non possint. XIIII.
Quod tēptatiōib' suis d̄s uirtutē humani expiat' arbitri. XV. De multiplici uocatio
nū grā. XVI. De grā dī. eo quod humane fidei tñscendat angustias. XVII. De inscru
tabili dispensatiōe dī. XVIII. Definicio patrū. eo q̄d arbitrū ad saluandū ñ sit idoneū.

Cum ad sinaxim matutinā Incip̄ coll. III. abbis ceremonis de ptectiōe dī. I.
pcepto paululū sopore remeantes senē repperiem'. i genti abbas germa
nus scrupulo mouebatur. quod i pterita disputatiōe cui' uirtus sūmū
desideriū incognitę nob castitatis infuderat. uni' adiectione sententię
beatus senex meritū humanę ca ssasset industrię. astruens hominē q̄
uis sūmis ad bonā fugē uirib' enitat'. tam bom cōpote esse ñ posse. n
id diuini tantū muneris largitate non opis sui studio pcepisset. Hanc
g questionē attonite uoluentibus nobis pgressus cellula beat' ceremon. cū q̄d ad
nos inuicē mussitare sensisset. soluto breui orationū atq; psalmoꝝ sollēpnitate tñs
cursa. quid nos mouerat inquiit. Interrogatio qre ñ merita uirtutū laborantis II.
i dustrię deputentur. Tum germanus q̄ntū excellentissime i quid sublimita
tis uirtutisque nocturna disputatiōe pate facta ē pene ut ita dixerī a fide possi
bilitatis excludim'. tantū nob pace eius dictū sit uidet' absurdū. si laboꝝ stipen
diū. id est pfectio castitatis que istancia ppi sudoris adqrit'. ñ specialit' laboran
tis deputet' i dustrię. Inemptū ē n ut si uerbi grā agricolā erga culturā t̄rę in
remissū studiū uiderimus impendere. non illi' efficatię asseribam' et fructū
Responsio q̄d sine adiutorio dī ñ solū pfectio castitat. s; oīno nichil boni pfici possit. III.
Cheremon hoc ipso q̄d pposuistis exemplo euidenti' appbat' nichil posse pficere
sine adiutorio dī laborantis i dustriā. Nec n agricola cū oms conatus suos i excolendis
expendit t̄ris. confestī i ā puentū segetū 7 ubitatē frugū suę potit' i dustrię de
putare. q̄ irritā esse frequent' expti' est. ñ eā et pluuiarū opportunitas et hiemis

tranquilla serenitas subsequatur. ita ut multos iam fructus. ac perfecta maturitate solidatos. quadam manibus tenentium uiderimus plerumque preceptos. nihilque laborantibus illam uigoris sudorisque instantiam contulisse. que non fuit domini opitulatione directa. Sicut igitur inertibus agricolis qui sua frequenter uomere arua non subigunt. hanc ubertatem segetum pietas diuina non confert. ita laborantibus pernox sollicitudo non proderit. nisi misericordia domini fuerit prosperata. In quo tamen humana superbia nullatenus se gratie dei. uel exequare. uel admiscere contendat. participemque se in muneribus dei. per hoc conetur inserere. ut laborem suum auctorem esse diuine existimet largitatis. ac prouentum copiosissimarum frugum industrie sue meritis respondisse glorietur. Consideret namque. ac iusta examinatione perpendat. quod ne ipsos quidem conatus quos pro desiderio opulentie intentus exercuit. suis uiribus impendere potuisset. nisi eum ad exercendum omne opus ruris. protectio domini ac misericordia roborasset. et inefficax eius uoluntas fuisset ac uirtus. nisi etiam peragendi copiam que numquam uel siccitatis. uel imbrium nimietate fraudatur. diuina clementia prestitisset. Nam et cum boum uirtus et sanitas corporis. et omnium effectus operum. actuumque prosperitas a domino fuerit condonata. orandum est ne fiat ei sicut scriptum est. celum ereum et terra ferrea. et ne residuum locuste comedat bruchus. et ne residuum bruchi eruca deuoret. et ne residuum erucę rubigo consumat. Nec in hoc tantum eget diuinitatis auxilio agricole laborantis industria. nisi etiam insperatos auertat casus. quibus etiam si desiderata fructuum fecunditate ager fuerit opimatus. non solum spei suę uana exspectatione frustrabitur. uerum etiam perceptarum. ac reconditarum iam uel in area. uel in horreo frugum ubertate fraudabitur. Quibus manifeste colligitur. non solum actuum. uerum etiam cogitationum bonarum ex deo esse principium. qui nobis et initium sancte uoluntatis inspirat. et uirtutem atque opportunitatem eorum que recte cupimus tribuit peragendi. Omne enim datum bonum. et omne datum optimum desursum est. descendens a patre luminum. qui et incipit et que bona sunt. et exsequitur et consummat in nobis dicente apostolo. qui autem dat semen seminanti. et panem ad manducandum prestabit. et multiplicabit semen uestrum. et crescere faciet fructus iustitię uestrę. Nostrum uero est ut cotidie attrahentem nos gratiam dei humiliter subsequamur. uel certe dura ceruice. et incircumcisis ut scriptum est auribus eidem resistentes per hieremiam mereamur audire. Numquid qui cadit non resurgit. aut qui auersus est non reuertetur. Quare ergo auersus est populus iste in hierusalem auersione contentiosa. indurauerunt ceruices suas. noluerunt reuerti.

·IIII· Obiectio quemadmodum gentiles absque gratia dei castimoniam habuisse dicantur.

Germanus. Huic sensui cuius pietas abrupte a nobis non potest improbari. illud uidetur obsistere. quod ad districtionem liberi intendit arbitrii. Nam cum multos gen

tiliũ quiutiq; diuini adiutorii grãm non merentur. non solũ frugalitatis atq; pa
tientię. s; quod magis mirũ est. etiã castitatis uideamus fulgere uirtutibus. quo
modo captiuato libere uoluntatis arbitrio di muneri collate illis fuisse creden
de sunt. cũ utiq; mundanę sapientię sectatores. non solũ grãm di. s; ipsũ etiam
uerũ dm penitus ignorantes. quantũ uel sene lectionis. uel quorundã traditio
ne cognouimus. sũmã castimonię puritatẽ ppri laboris industria possedisse di
cantur. Responsio de philosophorum imaginaria castitate. Cheremon. Gra
tũ michi est. quod dũ sũmo agnoscendę ueritatis amore flãmamini. quedã etiã
inepta pponitis. quorum obiectione pbatior. atq; ut ita dixeri explorator catho
licę fidei uirtus appareat. Quis eni sapiens tã contrariis ppositionibus ute
retur. ut celestẽ castimonię puritatẽ quã hesterna die. nec p di grãm morta
liũ cuiq. asserebatis posse cferri. nc eandẽ etiã a gentilibus crederetis uirtute
propria fuisse possessã. s; quia hec pculdubio explorandę ut dictũ est studio uerita
tis opponitis. quid de his teneamus aduertite. Primũ philosophos nequaquã cre
dendũ est talẽ animi castitatẽ qualis a nobis exigit assecutos. quib; iniungit ut
non solũ fornicatio. s; ne inmunditia quidẽ nominet in nobis. Habuert aũ illi qn
dã ΜΕΡΙΚΗΝ. hoc est portiunculã castitatis. id est abstinentiã carnis. ut tantũ
a coitu libidinẽ coercerent. Hanc aũ internã mentis ac pfectã corporis purita
tẽ. non dicã ope assequi. s; nec cogitatione potuerunt. Deniq; famosissimus ille
ipsorum socrates. hoc ut ipsi concelebrant. de se non erubuit pfiteri. Illã cũ intuens
eũ quidã ΦΥCΙΟΓΝΩΜΩΝ dixisset. ΟΜΜΑΤΑ ΠΑΙΔΕΡΑCΤΟΥ. hoc ẽ oculi corrupto
ris puerorum. & irruentes in eũ discipli eius. ulcisci illatũ magistro uellent conui
tiũ. indignationẽ eorum hac dicit cpssisse sentia. ΠΑΥCΑCΘΕ ΕΤΑΙΡΟΙ ΕΙΜΙ ΓΑΡ ΕΠ
ΕΧΩ ΔΕ. id est quiescite o sodales. & n sũ. s; contineo me. Aptissime g n̄ solũ as
sertione nrã. s; etiã ipsorum pfessione monstratur. consũmationẽ tantũ m̄ impu
dicicię id ẽ cõmixtionis turpitudinẽ uiolenta ab illis necessitate cõpssã. n tam
desideriũ de cordibus eorum. & oblectationẽ illius passionis exclusã. Cũ quo autẽ
horrore pferenda est illa sententia diogenis. factũ est n quod philosophi
mundi huius uelut quiddã memorabile pferre non puduit. neq; dici a nobis si
ne uerecundia. neq; audiri potest. Illã cuidã in adulterii crimine puniendo re
fert ait. ΤΟ ΔΩΡΕΑΝ ΠΩΛΟΥΜΕΝΟΝ ΘΑΝΑΤΩ ΜΗ ΑΓΟΡΑΖΕ. id ẽ quod gratis
uendit. morte non emas. Constat g illos uere castitatis que a nobis expetitur
nec agnouisse uirtutẽ. & ideo satis certũ est circũcisionẽ m̄tm̄ quę in spũ est.
non posse nisi di tantũ munere possideri. & in his in ẽẽ solũm qui dõ tanta
sps suiẽt tioẽ deseruiunt. Quod sine grã di nullos industrios conat e equalem. VI.

VI. Et idcirco licet in multis. immo in omnibus possit ostendi semper auxilio dei ho
mines indigere. nec aliquid humanam fragilitatem quod ad salutem pertinet per se
solam. id est sine adiutorio dei posse perficere. in nullo tamen evidentius. quam in adqui
sitione atque custodia castitatis ostenditur. Ut et tantisper de integritatis eius
difficultate disputatio differatur. de instrumentis eius breviter interim disputemus.
Quis praevaleat queso quamvis fervens spiritu vel squalorem solitudinis. vel sicci panis
non dicam cottidianam esuriem. sed ipsam saturitatem nulla hominum laude suffultus. suis
viribus sustinere. Quis aque perpetuam sitim. sine domini consolatione tolerare. illumque
dulcem ac delectabilem matutinum soporem humanis fraudare oculis. et intra terminos
horarum quattuor omnem quietis refectionem iugi possit lege concludere. Quis in
desinentem lectionis instantiam. quis inremissam operis sedulitatem nullum presentis
lucri commodum captans absque gratia dei explere sufficiat. Que omnia sicut desideran
da nobis iugiter absque divina inspiratione non possunt. ita ne perfici quidem sine eius auxi
lio ullatenus queunt. Et ut hec eadem non solum probata nobis experientie disciplina.
sed etiam certis indiciis et argumentis manifestiora reddamus. nonne in multis que
utiliter optamus implere cum desiderii plenus ardor ac voluntas perfecta non desit.
interpellans quecumque fragilitas cassat vota concepta. nec proposito nostro assistit ef
fectus. nisi virtus perficiendi fuerit domini miseratione donata. ita ut cum sit innumera
multitudo illorum qui fideliter virtutum studiis desiderent inherere. summam tamen
eorum qui hec perficere vel tolerare prevaleant. invenias raritatem. ut pretermittam quod
ne tunc quidem cum omnino nulla nos arcet infirmitas. facultas universa que volumus
peragendi nostre subiacet potestati. Nam neque remotionis silentium. nec districtiones
ieiuniorum. nec lectionis instantiam etiam illo quo possumus tempore pro nostro arbitrio reten
tamus. sed quibusdam occurrentibus causis etiam invitissimi frequenter retrahimur ac
salutaribus institutis. ita ut vel loci. vel temporis copiam in quo hec exercere possi
mus necesse sit nos a domino deprecari. nec sufficere nobis id quod possumus certum est. nisi et
oportunitas peragendi ea que nobis utique possibilia fuerit a domino tribuatur. Unde et apostolus.
quoniam voluimus inquit venire ad vos et semel et iterum. et impedivit nos satanas. ita ut non
numquam etiam nos utiliter ab istis spiritalibus sentiamus studiis avocari. ut dum nolentibus nobis
interrumpitur nostri cursus intentio. et infirmitatis carnis aliquid relaxamus. etiam invite salu
tarem perseverantiam reservemus. De qua dispensatione dei simile aliquid beatus apostolus propter
quod ter dominum rogavi. ut discederet a me. et dixit mihi. sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infir
mitate perficitur. Et iterum. Quid oremus secundum quod oportet. nescimus. De principali pro
VII. Propositum namque dei. quo non ob hoc hominem fecerat posito dei et providentia coti
ut periret. sed ut in perpetuum viveret. manet inmobile. Cuius benignitas cum bone vo

luntatis in nobis quantulamcumque scintillam emicuisse perspexerit. uel quam ipse tamquam de dura silice nostri cordis excusserit. confouet eam 7 exsuscitat suaque inspiratione confortat. uolens omnes homines saluos fieri. et ad agnitionem ueritatis uenire. quia non est inquid uoluntas ante patrem uestrum qui in celis est. ut pereat unus ex pusillis istis. Et iterum. Nec uult inquid deus perire animam. sed retractat cogitans ne penitus pereat. qui abiectus est. Uerax namque est 7 non mentitur deus. cum obtestatione definiens. uiuo ego dicit dominus deus. quia nolo mortem impii. sed ut conuertatur a uia sua 7 uiuat. Qui ergo ut pereat unus ex pusillis non habet uoluntatem quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est non uniuersaliter omnes. sed quosdam saluos fieri uelle pro omnibus. Ergo quicumque pereunt contra illius pereunt uoluntatem. ita eo contra unumquemque. ex corde hec proclamante. conuertimini a uiis uestris pessimis. 7 quare moriemini domus israhel. Et iterum. Quotiens uolui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas suas. et noluisti. Et quare ergo auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa. indurauerunt facies suas. noluerunt reuerti. Presto est ergo cotidie gratia xpisti. quae dum uult omnes homines saluos fieri. 7 ad agnitionem ueritatis uenire. cunctos absque ulla exceptione conuocat dicens. uenite ad me omnes qui laboratis 7 onerati estis. 7 ego reficiam uos. Si autem non omnes uniuersaliter. sed quosdam aduocat. Sequitur ut nec omnes sint onerati. uel originali uel actuali peccato. nec uera sit illa sententia. omnes enim peccauerunt. 7 egent gloria dei. nec per omnes homines mors pertransisse credatur. 7 tantum omnes qui pereunt. contra dei pereunt uoluntatem. ut nec ipsam mortem deus fecisse dicatur. ita scriptura testante. quia deus mortem non fecit. nec gaudet in perditione uiuorum. Et inde est quod plerumque dum pro nobis contraria postulamus. uel tarde uel nequaquam nostra exaudiatur oratio. 7 rursus que credimus esse contraria. utiliter ut benignus medicus etiam inuitis nobis dominus inferre dignatur et aliquando nonnumquam perniciosas dispensationes nostras. letalesque conatus ab effectu detestabili retardat ac reuocat. ac properantes ad mortem retrahit ad salutem. et de inferni faucibus extrahit ignorantes. De gratia dei et arbitrii libertate. Capitulum octauum. ·VIII·

Quam curam atque prouidentiam circa nos suam sub figura meretricis ierusalem. et perniciosa ad idolorum cultum alacritate tendentis. per osee prophetam sermo diuinus eleganter expressit. Dicente namque ea. uadam post amatores meos qui dant panes mihi. et aquas meas lanam meam et linum meum. oleum meum et potum meum. respondit saluti eius non uoluntati consulens diuina dignatio. Ecce ego sepiam uiam eius spinis. et sepiam eam macerie. et semitas suas non inueniet. et sequetur amatores suos. et non apprehendet. et queret eos nec inueniet illos et dicet. reuertar ad domum meam priorem quia bene michi erat tunc magis quam nunc. Ac rursum contumacias nostras atque contemptus quibus eum ad salutares inuitantem recursus rebelli spiritu dedignamur. tali comparatione describit. et dixit. Inquid patrem me uocabis. et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum. sic contempsit me domus

israhel ait dñs. Satis congrue ierusalē adultere cōparauerat. a suo coniuge disceden
ti. amorē quoq; ac pseuerantiā benignitatis suę. uiro qui a femina deserit͂. cōparauit.
Pietas ita ac dilectio di quę circa humanū genus sēp impendit͂. eo quod nullis itauin
catur iniuriis. ut a cura nr̄ę salutis abscedat. & quodā m̄ superata iniquitatibus
nr̄is a principali suo pposito reuocetur. magis ppie exprimi alia cōparatiōe non
potuit. quā exemplo uiri ardentissimo amore feminā diligentis. qui quanto
magis negligi se ab ea senserit. tanto uehementioris circa eā zeli ardore flāmat͂.
Adest g̃ inseparabilit͂ nob semp diuina ptectio. tantaq; est erga creaturā suā pie
tas creatoris. ut non solū comitet͂ eā. s; etiā p̄cedat iugit͂ puidentia. Quā expertus
ppħa aptissime dño confitetur dicens. ds m̄s misedā eius pueniet me. Qui cū in
nob ortū quendā bonę uoluntatis inspexerit. illuminat eā confesti atq; confor
tat. & incitat ad salutē. incremētū tribuens ei. quā uel ipse plantauit. uel nr̄o
conatu uiderit emersisse. Itā ante quā clament inqd ego audiā. adhuc loquen
tibus eis ego audiā. & iterū ad uocē clamoris tui. statī ut audierit. respondebit
tibi. & non solū scā desideria benignus inspirat. s; etiā occasiones p̄stat uitę. &
oportunitatē boni effectus ac salutaris uię directionē demonstrat errantibus
.VIIII. Unde non facile humana De uirtute bonę uoluntatis nr̄ę. & gratię dei.
ratione discernit͂. quē admodū dns petentibus tribuat. a querentibus inue
niat͂. aperiat q; pulsantibus. & rursus inueniat͂ a n̄ querentibus se. palā appare
at int͂ illos qui eū non interrogabant. tota die expandat manus suas ad poplm̄ non
credentē sibi. & contͫ dicentē. resistentes ac longe positos uocet. inuitos at
trahat ad salutē. peccare cupientibus explende copiā non admittat. uolunta
tis ppantibus benignus obsistat. Cui aū facile pateat quomo salutis sūma nr̄o
tribuat͂ arbitrio. de quo dr̄. si uolueritis & audieritis me. quę bona st̄ terrę
manducabitis. & quomo non uolentis neq; currentis. s; miserentis sit di. qd
etiā sit illud. quod ds reddet unicuiq; scdm̄ opa sua. & ds est qui opat͂ in no
bis & uelle. & pficere p bona uoluntate. & hoc non ē ex uob. s; di donū est. non
ex opibus. ut ne quis gl̄etur. quid etiā illud qd dr̄. appropinquate dño. & ap
ppinquabit uobis. & quod alibi dic̄. nemo uenit ad me. nisi pat̄ qui misit me
attraxerit eū. quid sit quod dr̄. rectos cursus fac pedibus tuis. & uias tuas di
rige. & quid sit quod orantes dicimus. dirige in conspectu tuo uiā meā. &
perfice gressus meos in semitis tuis. ut non moueantur uestigia mea.
Quid sit g̃ quod cōmonem̄ facite uobis cor nouū. & spm̄ nouū. & quid sit
illud quod repmittit͂. dabo eis cor nouū. & spm̄ nouū tribuā in uiscerib;
eoȝ. & auferā lapideū cor de carne ur̄a. & dabo uob cor carneū. ut in pcep

tis meis ambuletis. et iudicia mea custodiatis. quid sit dñs pcepit dicens. Laua a malicia cor tuũ ierusalẽ ut salua fias. et quid sit ipse ppħa a dño postulat dicens. cor mundũ crea in me dˢ. et iterũ. Lauabis me et sup niuẽ dealbabor. quid sit quod ad nos dr̃. illuminate uobis lumen scientię. et quid sit quod de dõ dr̃. qui docet hominẽ scientiã. et dñs illuminat cecos. uel certe quod orantes dicimus cũ ppħa. illumina oculos meos. nequando obdormiã in morte. nisi quod in his omĩbus et gr̃a dĩ et libertas nr̃i declaratur arbitrii. et quia etiã suis interdũ motibus homo ad uirtutũ appetitus possit extendi. semp uero indigeat adiuuari. Nec enĩ cũ uoluerit quis sanitate pfruitur. aut de egritudinis morbo. p arbitrii sui desiderio liberat̃. Quid autẽ pdest sanitatis grãm concupisse. nisi dñs qui uitę ipsius usũ tribuit. et uigorẽ incolomitatis impertiat. ut autẽ euidentius clareat. etiã p naturę bonũ quod beneficio creatoris indultũ est. nonnũquã bonarũ uoluntatũ p duci principia. quę tamẽ nisi a dño dirigantur. ad consũmationẽ uirtutũ peruenire non possunt. apl̃s testis ẽ dicens. uelle ut adiacet michi. pficere aũ bonũ non inuenio. De libi arbitrii infirmitate.

Nã libertatẽ scriptura diuina nr̃i confirmat arbitrii dicens. omĩ custodia serua cor tuũ. Sꝫ infirmitatẽ eius apl̃s manifestat dicens. Dñs custodiat corda ur̃a et intelligentias ur̃as in xp̃o ih̃u. Uirtutẽ liberi arbitrii dauid enuntiat dicens. Inclina cor meũ ad faciendas iustificationes tuas. Sꝫ infirmitatẽ eius idẽ orans similit̃ docet. inclina in ḡens cor meũ in testimonia tua. 7 non in auariciã. Salemon q̃q; inclinet corda nr̃a ad se. ut ambulemus in uniuersis uiis eius. et custodiamus eius mandata. et cerimonias eius. et iudicia eius. Potestatẽ designat arbitrii nr̃i psalmigraphus dicens. Cohibe linguã tuã a malo. et labia tua ne loquant̃ dolũ. et infirmitatẽ eius nr̃a ptestat̃ oratio dicentibus nobis. Pone dñe custodiã ori meo. et ostiũ circũstantię labiis meis. Arbitrii nr̃i facultas a dño declarat̃ cũ dr̃. Solue uincla colli tui captiua filia sion. fragilitatẽ eius ppħa decantat dicẽs. dñs soluit cõpeditos. et disrupisti uincula mea. tibi sacrificabo hostiã laudis. Audiuimus in euangelio dñm conuocantẽ. ut ad eum p liberũ properemus arbitrium. uenite ad me omĩs qui laboratis et onerati estis. et ego reficiã uos. Sꝫ infirmitatẽ eius idem dñs protestatur dicens. Nemo potest uenire ad me. nisi pater qui misit me attraxerit eum. Apl̃s liberũ arbitriũ nr̃m conectat dicens. Sic currite. ut cõprehendatis. Sꝫ infirmitatem eius iohannes testatur cum ait. nemo potest accipere quicquã a se. nisi ei fuerit datũ de celo. Iubemur animas nr̃as sollicite custodire propheta dicente. Custodite animas ur̃as. Sed eodẽ spũ alius ppheta proclamat. nisi dñs custodierit ciuitatẽ. in uanũ uigilat qui custodit eam. Apl̃s philippensibus scribens ut liberũ eoꝝ designet arbitrium cũ me

tu & tremore in quid urām salutē opamini. s; ut infirmitatē eius ostenderet ad iungit dicens. Ds est inquid qui opatur in uobis. & uelle & pficere p bona uo

.xi. luntate. **Utrum bonā uoluntatē nostrā precedat an sequatur gratia di**

Et ita quodā modo hęc indiscrete pmixta atq; confusa. ut quid ex quo pen deat inter multos magna questione uoluatur. id est utrū quia iniciū bone uoluntatis pbuerimus. misereatur nri ds. an quia ds miseratur. conseqmur bonę uoluntatis iniciū. Multi ẽt singula hęc, quę credentes ac iusto am plius deserentes. uariis sibiq; contrariis sunt erroribus inuoluti. Si eni dixerim nostrū bonū esse uoluntatis principiū. quid prefuit in psecutore paulo. quid in publicano matheo. quoꝝ unus cruore ac suppliciis innocentū. alius uiolen tiis ac rapinis publicis incubans attrahit ad salutē. Si uero grā di semp in spirari bonę uoluntatis principia dixerimus. quid de zachei fide. quid de illi in cruce latronis pietate dicimus. qui desiderio suo ui quandā regnis cęlestibus inferentes. specialia uocationis monita puenerunt. consumationē uero uirtu tū & executi onē mandatoꝝ di. si nro deputauerimus arbitrio quom oramus confirma hoc ds quod opatus es in nobis. & opa manuū nrarū dirige sup nos. Scimus ad maledicendū israheli balaā fuisse conductū. s; uidemus maledice re cupienti. non fuisse pmissū. Custoditur abimelech ne rebeccā tangens pec cet in dnm. ioseph frm liuore distrahitur. ut descensio filioꝝ isrl in egiptū fi eret. & illis de germani nece tractantibus. futurę famis remedia pararen tur. Quod idē ioseph a frib; agnitus manifestat dicens. nolite pauere. nec durū uobis uideatur. quod uendidistis me in his regionibus. Pro salute n̄ra misit me ds ante uos. Et infra; premisit me ds ut reseruemini sup terrā. & escas ad uiuendū habere possitis. Non uro consilio. s; uoluntate di missus sum. qui fecit me quasi patrē pharonis. & dominū totius domus eius. & principem in omi terra egipti. Et eū post obitū patris formidantibus frib; suspicionē timoris auferret. nolite timere inquit. nūquid di possumus renuere uo luntate. Uos cogitastis aduersū me malū. ds uertit illud in bonū ut exaltaret me sicut in psentiarū cernitis. ut saluos faceret populos multos. Quod etiam beatus dauid economice (.i. dispensatorie) tunc factū. in psalmo centesimo quarto similiter declarauit dicens. & uocauit famen sup terrā. & omne firmamentū panis contriuit. Misit ante eos uirū. in seruū uenundatus est ioseph. Hec duo idē uel grā di. uel liberū arbitriū. sibi quidē inuicē uidentur aduersa. s; utraq; concordant. & utraq; nos pariter debere suscipere pietatis ratione col ligimus. ne unū hoꝝ ex his homini subtrahentes ecclastice fidei regulam

excessisse videamur. Nam cum viderit nos deus ad bonum velle deflectere: occur-
rit. dirigit. atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit: responde-
bit tibi. Et invoca me inquit in die tribulationis. et eruam te: et glorificabis me. Et
rursus si nos nolle vel tepuisse perspexerit. adhortationes salutiferas admovet
cordibus nostris: quibus voluntas bona vel reparetur. vel reformetur in nobis.

Quod voluntas bona nec semper gratie. nec semper homini sit deputanda. ·XII·

Nec enim talem hominem deus fecisse credendus est. qui nec velit umquam nec possit bonum.
Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium. si ei tantum modo malum ut velit et possit. bonum
vero a semetipso nec velle nec posse concessit. Et quomodo stabit illa domini post prevaricationem
primi hominis lata sententia: Ecce adam factus est sicut unus ex nobis sciens bonum et
malum. Non ergo talis ante fuisse credendus est. qui boni esset penitus ignarus. Alioquin velut quoddam
irrationabile atque insensatum animal fatendum est fuisse formatum. quod satis absurdum atque
a catholica fide omnimodis alienum est. Quin immo secundum sapientissimi salemonis sen-
tentiam fecit deus hominem rectum: id est ut tantum modo boni scientia iugiter frueretur. Sed ipsi que-
sierunt cogitationes multas. Facti enim sunt ut dictum est scientes bonum et malum. Concepit ergo
adam post prevaricationem quam non habuerat scientiam mali. boni vero quam acceperat scientiam non ami-
sit. Denique non amisisse humanum genus post prevaricationem scientiam boni. et apostoli sententia
evidentissime declarat qua dicit: Cum enim gentes que legem non habent. naturaliter ea que legis [sunt] faci-
unt. hi legem non habentes. ipsi sibi sunt lex. qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.
testimonium reddente eis conscientia. et inter se invicem cogitationibus accusantibus. aut etiam
defendentibus in die qua iudicabit deus occulta hominum. Quo sensu etiam dominus per prophetam incre-
pat iudeorum non naturalem. sed voluntariam cecitatem: quam ipsi sibi contumaciter inferebant. Surdi
inquid audite: et ceci intuemini ad videndum. Quis surdus nisi servus meus. et cecus nisi ad quem nuncios me-
os misi? Et ne forte hanc cecitatem eorum aliquis nature non voluntati possit ascribere ali-
bi ait. Educ foras populum cecum [hole] et oculos habentem: surdum. et aures eis sunt. Et iterum. qui ha-
bentes inquid oculos non videtis? [hole] et aures non auditis. Dominus etiam in evangelio. quia videntes
inquid non vident. et audientes non [hole] audiunt. neque intelligunt. et adimpletur in eis prophetia y-
saie dicentis: auditu audietis et non intelligetis. et videntes videbitis et non videbitis. incrassatum
est enim cor populi huius. et auribus graviter audierunt. et oculos suos concluserunt. ne quando videant ocu-
lis. et auribus suis audiant. et corde intelligant: et convertantur. ut sanem eos. Denique ut possibilitatem
boni eis inesse signaret. increpat phariseos. Quid autem inquid et a vobis ipsis non iudicatis quod bonum est.
Quod utique non diceret eis. nisi eos iudicio naturali id quod equum est scisset posse discernere. Unde
cavendum nobis est ne ita ad dominum omnia sanctorum merita referamus. ut nichil nisi quod malum aut per-
versum est. humane ascribamus nature. In quo quidem sapientissimi salemonis. immo domini
cuius hec verba sunt testimonio convincimur. Ita enim cum consummata templi extructione

oraret effat̄ ē. uoluitq; dauid pat̄ m̄s ędificare domū nomini dn̄i dixit. & ait dn̄s
ad dauid patrē meū. qđ cogitasti ī corde tuo ędificare domū nomini meo. bene fe
cisti hoc ipsū mente tractans. uerūtam̄ ñ tu ędificab̄ domū nomini meo. Hęc ḡ cogi
tatio atq; iste tractatus regis dauid. utrū ne bonus & ex dō an malus & ab homine fu
isse dicendus ē: Si ubona atq; ex dō fuit illa cogitatio. cur ab eo ī q̄ īspirata ē eidē
negat̄ effectus: Si aūt mala & ex homine fuit. cur laudat̄ a dn̄o: Restat ḡ ut & bo
na & ex homine fuisse credat̄. in q̄ modū etiā n̄ras cottidie cogitationes possum⁹
iudicare. Neq; ei aūt soli dauid bonū ex semet ipso cogitare concessū ē. aūt nob ne
quid boni ū q̄ sape aut cogitare possimus naturalit̄ denegat̄. Dubitari ḡ ñ potest
ineē q̄dē om̄ia aīę naturalit̄ uirtutū semina beneficio creatoris īserta: sꝫ ñ hęc
opitulatione dī fuerint excitata. ad incremtū pfectiōis ñ pot qui erit puenire. quia
sedm̄ beatū aplm̄ neq; qui plantat ē aliquid. q̄ rigat neq; sꝫ incremtū dat dꝰ. Ad ia
cere aūt homini inq̄ liber partē arbitrii libtatē. etiā lib ille qui dr̄ pastoralis ap
tissime docet. in q̄ duo angli unicuiq; n̄m adherere dicunt̄. id ē bonꝰ ac malus,
In hominis ū optione ē sistere. ut eligat q̄ sequtur: & idcirco manet ī homine libe
rū sempꝑ arbitriū quod grām dī possit ut negligere. uel amare. Non ei pcepisse
apls̄ dicĕ. cū metu & tremore urām salutē opamini: ñ sciisset eā ut excoli a nob posse
uel negligi. Sed ne credĕnt se ad opus salutis diuino auxilio ñ egēre: subiungit. Ds̄
est ei qui opat̄ in uob & uelle & pficere pbona uoluntate. & idcirco timotheū mo
nens inq̄d noli negligere grām dī quę est ī te: & iterū ob q̄ causā moneo te. ut resus
cites grām q̄ ē in te; Inde ē q̄d etiā corinthiis scribens hortat̄ & cōmonet. ne indig
nos se grā dī infructuosis opib̄ exhiberent dicens. adiuuantes autē obsecramus
ne in uacuum gratiā dī recipiatis: quā sine dubio quia in uacuū receperat
simon. non profuit pceptio salutaris grę. Non enī pre ceptis bea
ti petri maluit obedire dicentis peniten tiā age ab hac nequitia
tua. & ora dm̄ si forte remittatur tibi hęc cogitatio cordis tui, in fel
le ei amaritudinis & obligatione iniquita tis. uideo te esse. Preuenit
ergo hominis uoluntatem qua dicitur. Deus meus misericordia eius pre
ueniet me. Et rursus dominum remorantē atq; utiliter quodam modo sub
sistentē. ut n̄m experiatur arbitriū. uoluntas puenit nostra cū dicitur:
& mane oratio mea pueniet te. & iterū. Preueni in maturitate & clamaui
& preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Aduocat ei nos & inuitat cū dicit: tota
die expandi manus meas ad te. Expectat nos cū dicit̄ p prophetā. propterea
expectat dn̄s. ut misereatur uri̅. & expectat̄ a nobis cū dicimus. expectans
expectaui dn̄m & respexit me. & expectaui salutare tuum dn̄e. Et confi

tat nos cũ dicit. Et ego erudiui & confortaui brachia eoꝝ. & in me cogitauerunt ma
liciam. Et ut nosmetipsos confortemus hortat̃ cũ dicit. Confortate manus disso
lutas. & genua debilia roborate. Clamat iñc. si quis sitit ueniat. & bibat. & de uen
tre eius fluent aquę uiuę. Clamat etiã ad eũ propħa. Laboraui clamans raucę fac
tę sunt fauces meę. defecerunt oculi mei dũ spero in dñm meũ. Querit dñs dicens
Quesiui & non erat uir. uocaui & non erat qui responderet. Queritur & ipse a sponsa
flebiliter conquerente. in cubili meo in noctibus quesiui quẽ diligit anima mea.
quesiui eũ & non inueni illum. uocaui eũ & non respondit michi. xiii.

Quod gratię dei humani conatus compensari non possunt. Et ita sẽp
grã diuĩa in bonã partẽ coop̃atur arbitrio atq; in omnibus illud adiuuat. pro
tegit ac defendit. ut nonnũquã ab eo & quosdã conatus bonę uoluntatis. uel ex
igat. uel expectet ne penitus dormienti. aut inerti otio dissoluto. sua dona con
ferre uideatur. occasiones quodã modo querens quibus humanę segnitię tor
pore discusso non irrationabilis munificentię suę largitas uideat̃. dũ eã sub co
lore cuiusdã desiderii ac laboris impertit. & nichilominus grã di sẽp gratui
ta p̃seueret. dũ exiguis quibusdã paruisq; conatibus tantã immortalitatis
glãm. tanta perennis beatitudinis dona inestimabili tribuit largitate. Nec il
lius in cruce latronis p̃cesserat fides. idcirco p̃nunciandũ est. non ei beatã cõ
morationẽ paradisi gratuito esse p̃missã. aut penitantiã dauid regis il
lã unius uerbi qua dix̃. peccaui dño. duo tã grauia eius crimina. & non potiꝰ
clemẽtiã di abstulisse credendũ est. ut p̃ nathan p̃pħam mereretur audire. & dñs
transtulit iniquitatẽ tuã & non morieris. Quod ḡ homicidiũ adulterio addi
dit. liberi utiq; fuit arbitrii. Quod autẽ arguitur p̃ propħam. diuinę dignatio
nis est grã. Rursũ quod peccatũ suũ humiliatus agnoscit. proprię libertatis
est opus. Quod uero sub breuissimo temporis puncto. indulgentiam tanto
rum criminum promeretur. domini miserantis est donum. Et quid de hac
tã breui confessione & incomparabili diuinę retributionis immensita
te dicamus. cum beatus apostolus ad illam magnitudinem futurę re
munerationis aspiciens. quid de illis tam innumeris persecutionibus
suis pronunciauerit considerare perfacile sit. Nam momentaneum hoc
in quid & leue tribulationis nostrę. supra modum ultra comparationem
ęternum pondus glorię operatur in nobis. De quo & alibi constanter enun
tiat dicens. quia non sunt condignę passiones huius temporis ad futu
ram gloriam quę reuelabitur in nobis. Quantum libet ergo enisa fuerit
humana fragilitas. futurę retributioni par esse non poterit. nec ita la-

boribus suis divinā imminuit grām. ut non semper gratuita pseveræ. ℞ id
circo predictus magister gentiū licet gratia dī apostolatus gradū sortitū
se fuisse testetur dicens. grā autem dī sum id quod sum. tamen se quoq; divi
ne gratię respondisse pronuntiat dicens. Et grā eius in me uacua non fu
it. s; habundantius illis omībus laboraui & obmutui non autē ego. s; grā dī
mecum. Nam cum dicit laboraui. conatū proprii signat arbitrii. cum di
cit non autem ego. s; gratia dī mecū. uirtutē divinę protectionis osten
dit. Cū dicit mecū non ocioso neq; securo. s; laboranti ac desudanti eā coo
.XIIII. peratam fuisse declarat. Quod tēptatioīb' suis ds uirtutē hūāi expiat' arbitri

Quod etiā in iob probatissimo adleta suo cū eum diabolus expetisset. ad
singulare certamen. divinā legimus prouidisse iusticiā. Sic contra in
imicū non sua uirtute. s; dī solius fuisset grā protegente congressus. ℞ abs
q; ulla uirtute pacientię suę divina tantū opitulatione suffultus. multi
plices illas ac tota inimici crudelitate quesitas. tēptationū moles ℞ exi
tia pertulissæ. quoniā non illā calūniosam diabolus quā prius emiserat uo
cem adversus eum iustius iterassæ. nū quid gratis iob excolit dm. Nonne
tu uallasti eū ℞ universā substantiā eius pcircuitū. s; aufer manū tuam.
id est sine eū suis mecū uiribus decertare. nisi in faciē tuā benedixerit tibi.
S; cū nullā huiuscemodi querimoniā calūniosus hostis post conflictū aude
at iterare. non dī s; illius se uictū uiribus confitet'. licet etiā grā dī non
in totū illi defuisse credenda sit. que tantā tēptatori tēptandi tribuit potes
tatē. quantā ℞ illū resistendi noverat habere uirtutē. non eū ab illius im
pugnatione sic ptegens. ut nullū uirtuti humanę relinqueræ locū. sed
hoc tantū procurans ne uiolentissimus inimicus animam eius amentem
faciens ℞ impotentem sensu impari eū atq; iniquo certaminis pondere p
grauaræ. Quod ergo soleat interdū tēptare dns fidē nrām ut fortior t glori
osior fiat. evangelici illi' centurioīs edocem exemplo. cui' puerū cū sciræ
utiq; potestate sermonis sui sedns curatum offerre maluit psentiā corpalē
dicē. Ego veniā ℞ curabo eū. S; illo hanc ei' oblatioēm ferventioīs fidei flagn
tia sup gradiente atq; dicente. dnē nsū dignus ut intres sub tectū meū. s; tan
tū dic ūbo ℞ sanabit' puer mś. Mirat' eū dns atq; ē laudat cunctisq; illis q ex
israhelis poplō crediderant pfert dicens amē dico uob n inueni tantū fidē i isrt.
Nulli' ei laudis esset ac meriti. si id in eo xpc quod ipse donauerat ptulissæ. Alioquin
dixissæ. amē dico uob. non dedi tantā fidē i isrt. Quā explorationē fidei etiā i illo
magnificentissimo patarcha divinā legimus dispensasse iusticiā cū dr. 7 factū ē

post hec uerba temptauit ds habraham. Non tn illa fide quam ei dns inspirauit. s;
illam quam uocatus semel atq; illuminatus ad nos arbitrii libtate poterat exhi
bere. expiri uoluit diuina iusticia. Unde n inmerito fidei eius constantia coprobat. at
q; ad eum subueniente gra di que eum paulisp subreliquerat uel pbare ita dr.
ne inferas manum tuam in puerum. neq; facias ei quicq. Nunc tn scio qd tu times dnm
& non pepcisti filio tuo dilecto ppter me. Quod temptationis genus nob q; ad pba
tionis meritu posse contingere. in deutero nomio satis euidenter a legislatore
pdicat. Si surrexerit int uos ppha. aut qui somnu se uidisse dicat. 7 pdixerit sig
num atq; portentum. & euenerit qd loquut e 7 dixerit t. eamus & seruiam dus
alienos qs ignoratis. ne audias uerba pphe illius aut somniatoris. q temptas tempta
uit te dns ds isrl. utrum diligas eum in toto corde tuo & custodias mandata
illius an non. Quid g cum istum pphamat aut somniatorem surgere pmiserit ds. ita ne eos qrum
fidem pbare dispon ptectur ee credend e. ut nullum penit locum qsuis uirib cum temptatore
cfligant. libo eorum reseruet arbitrio. Et quod eos necesse e temptari qs ita firmos nouit
ac fragiles. ut ne qq uirtute sua ualeant temptatori; s; utiq; nec temptari eos iusticia
dni pmisisset. n pare ieis resistendi scisset ie ee uirtute. q possint eqtatis iudicio i
utq; merito t rei. t laudabiles iudicari. Tale e t illud qd ab aplo dr. Itaq; qs e ex
istimat stare. uideat ne cadat. Temptatio uos n apphendat n humana; fidelis aut
ds qui n pmittat uos temptari sup id qd potestis. s; faciat cum temptatione 7 exitum ut sustinere
possitis. Cum tn dic qstat uideat ne cadat. sollicitam reddit arbitrii libtatem. quam utiq; noue
rat pcepta gra. t stare p industriam. t cadere p negligentiam posse. Cum aut infert temptatio
uos n apphendat n humana infirmitatem eorum et inconstantiam necdum robuste mentis ex
pbat. q adhuc spualium neqtiarum t bimib potant impugnari. aduersum qs seipsum t
illos pfectos nouerat cotidie clamare. de qbus ad ephesios dic. Iam n e nob col
luctatio aduersus carnem 7 sanguinem. s; aduersus pncipat. aduersus potestates. aduersus
mundi rectores tenebrarum harum. et spualia neqtia in celestib. Cum u subiungit
fidelis aut ds qui n pmittat uos temptari sup id qd potestis. n utiq; optat ne eos dns
temptari permitteret. sed sup id quod sustinere poterant temptaren
tur. Illud tn indicat humani arbitrii facultatem. hoc uero dni gratiam
temptationum luctamina moderantis ostendit. In his ergo omnibus
approbatur ita semper diuinam gratiam arbitrium hominis incita
re ut illud non in omnibus t aliter protegat. ac defendat. ut non etiam
propriis eum conatibus congredi aduersum spirituales faciat
inimicos. in quibus uel gratiam dei uictor. uel infirmitatem supat
intelligat. 7 ita discat n de sua fortitudine s; de diuino semp spare suffragio.

atque ad sinum iugiter recurrere protectoris. Et ut hoc non nostra coniectura sed euidentioribus adhuc
scripture testimoniis approbetur illud quod in iesu naue legitur retractemus. has ergo gentes
demisit dominus ac disperdere noluit ut in eis experiretur israhelem utrum custodiret mandata
domini dei sui. ut haberent consuetudinem cum hostibus proeliandi. Et ut incomparabi
li creatoris nostri clementie mortale aliquid non pro equalitate pietatis sed ex aliqua indulgentie si
militudine conparemus. si nutrix pia atque sollicita diu sinu paruulum gesterit ut quandoque eum gradi
doceat. et primum quidem eum reptare permittit. dehinc erectum ut alternis passibus innitatur dextere sue
uirtute sustentat. mox paululum derelictum si titubantem uiderit protinus apprehendit. nutantem
suscipit. lapsum erigit. et uel arcet a casu. uel decidere leuiter sinens eleuat post ruinam;
cum autem eum ad pueritie uel adolescentie ac iuuentutis perduxerit robur.
quedam etiam pondera uel labores quibus non opprimatur sed exerceatur
iniungit. et cum emulis decertare permittit. quanto magis celestis ille
omnium pater nouit quem sinu gratie sue gestet. quem libere uoluntatis
arbitrio in conspectu suo exerceat ad uirtutem. et tamen adiuuat la
borantem exaudit uocantem. non relinquid querentem eripit de pe
·XV· riculo interdum etiam nescientem. De multiplici uocationum gratia.

Per que etiam euidenter ostenditur. inscrutabilia esse iudicia dei. et inuesti
gabiles uias eius. quibus ad salutem humanum attrahit genus. quod etiam
euangelicarum uocationum exemplis possumus approbare. Andream nam
que ac petrum ceterosque apostolos nichil de salutis sue remedio cogitantes.
spontanea gratie sue dignatione preelegit. zacheum ad conspectum se domini fideliter ex
tendentem exiguitatemque staturae sue sicomori celsitudine subleuantem non solum sus
cipit uerum et benedictione cohabitationis illustrat. Inuitum ac repugnantem attrahit
paulum. Alium ita precepit sibi inseparabiliter inherere. ut ei postulanti breuissi
mas pro sepultura patris non concedat inducias. Cornelio precibus et elemosinis iu
giter insistenti. uelut remunerationis uice. uia salutis ostenditur. eique angeli uisitatio
ne precipitur. ut accersiens petrum. uerba salutis ab eo quibus una cum omnibus suis
saluaretur agnoscat. Et ita multiformis illa sapientia dei salutem hominum. multi
plici atque inscrutabili pietate dispensat. ac secundum capacitatem uniuscuiusque gra
tiam sue largitatis impertiat. ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem maies
tatis sue potentiam. sed secundum mensuram fidei in qua unumquemque repperit. uel sicut uni
cuique ipse partitus est. maluerit exercere. Credentem namque quod ad emundationem
lepre sue uoluntas christi sola sufficeret. sola uoluntatis sue curauit assensu
dicens. uolo mundare. Alteri deprecanti ut adueniens per impositionem manus
sue defunctam filiam suscitaret. ingressus domum eius eodem modo quo ille sperauerat id

qd rogabatur indulsit. Alii credenti sūmā salutis. in ūbi ei pdicatiōe
cōsistere. ac respondenti dic tantū ūbo & sanabit puer meꝰ. p sermonis im
piū resolutos artꝰ pstino robore solidauit dicēs: uade & sic credidisti
fiat t. Aliis de tactu fimbrię ei sperantib medicinā. ubi ī . sanitatis dona
largit ē. Alioꝝ morbis medelā rogatꝰ indulsit. aliis spontaneā pstitit me
dicinā. Alios hortatꝰ ē ut sperarent dicēs. uis sanꝰ fieri. aliis n̄ sperantib ult
ingessit auxiliū. Alioꝝ desideria p quā uoluntati eoꝝ satis facet. explora
uit dicēs. qd uultis ut faciā uobis. alii ignoranti uiā q id qd cupierat
obtineret: benignꝰ ostendit; si credideris inqt. uidebis glām di. Int alios ita
uirtutē curationū affluent effudit. ut de hiis euuanglista cōmemoret. &
curauit om̄s languidos eoꝝ. it alios ū īmsa illa beneficioꝝ xp̄i abissus ita ob
turata ē. ut dicat. & n̄ potat ūt illos iue facere uirtutes, ppt icredulita
tē illoꝝ. Et ita largitas di sedm̄ capacitatē humanę fidei etiā ipsa formatꝰ.
ut huic qdē dicat. sedm̄ fidē tuā fiat tibi. illi ū. uade & sic credidisti fiat
tibi. alii aū fiat t sic uis. & rursū alii fides tua te saluū fecit. De grā di
XVI. et qd humanę fidei tūscendat angustias. Nemo aū estimet hec a nob ob hoc
fuisse plata. ut nitam astruere sūmā salutis in nr̄ę fidei ditione cōsistere
sedm̄ qrūdā pfanā opinionē. q totū libero arbitro deputantes grām di dis
pensari sedm̄ mitū unicuiq; definiunt. S absoluta plane pnunciamus
sententia etiā exuberare grām di. & tūsgredi int dū humanę infideli
tatis angustias. qd in illo euangelico factū fuisse regulo reminiscim. q
dū facilius credit. egrotantē filiū suū posse curari. quā mortuū susci
tari. psentiā dn̄i festinꝰ implorat dicēs. dn̄e descende pq moriatr filꝰ meꝰ.
Cui ifidelitatē licet his sermonib xp̄e arguerit. n̄ signa & pdigia uideri
tis n̄ creditis. tn̄ n̄ sedm̄ ifirmitatē fidei ei. gr̄a suę diuinitatis exercuit.
nec psentia corporali queadmodū ille crediderat. letales febriū morbos
s uerbo suę potestatis exclusit dicēs. uade filius tuꝰ uiuit. Quā supha
bundantiā grę etiā i illi paralitici curatiōe dnm legimꝰ effudisse. cū ei
languoris sui tantū q corpꝰ fuerat resolutū remedia poscenti. animę
pꝰ ingerit sospitatē dicēs. cōstans esto fili dimittunt t peccata tua, Post qd
n̄ credentib scribis posse eū remittere humana peccata. ad cōfundendā
incredulitatē eoꝝ. etiā m̄bra ei paraliseos ualitudine resoluta. potesta
tis suę sermone restrinx. dicēs. qd cogitatis mala in cordib uris. quid ē.
facilꝰ dicē, remittunt t peccata. aut dicē surge & ambula. ut sciatis aū
qa filꝰ hois potestatē habet in tra dimittendi peccata. tc ait paralitico.

surge & tolle lectū tuū 7 uade in domū tuā. Similit̄ aū in illo q̄ xxx & viii.
annis iuxta natatoriȩ crepidinē frustra decubans de aquȩ illi' motu sp̄aue
rat medicinā. munificentiā ul'tnȩ largitatis ostendit. Illā cū uolens eū ad
salutis remedia ꝓuocare dixisset ei. uis san' fieri. cūq; ille de humani ad
iutorii īopia quereret̄ ac dicēt. hōīē n̄ habeo ut cū t̄bata fuerit aq̄ mittat
me ī piscinā. incredulitati ei' ignorantiȩ ueniā t̄buens p̄stinȩ eū sanitati n̄
illa q̄ sp̄auat uia. sed q̄ uoluit dn̄s miseratiōe restituit dic̄s. surge & tolle lec
tū tuū & uade ī domū tuā. Et q̄d mirū si hec potestate dn̄i gesta narrant̄. cū
similia etiā ꝑ seruos suos diuina gr̄a fuerit opata? Ingredientib; nāq; t̄eplū
pet̄ 7 iohanne. cū ille claud' ex utō matr̄ q̄ g̃ssū penit' ignorabat. elemosinā
postularet. illi n̄ uilia era q̄ poscebat īfirm'. sed g̃ssus officia largiunt̄. & par
uissimȩ stipis solatia sp̄ante. īsp̄atȩ salutis p̄miis locupletant̄. dicente petro.
argentū & aurū n̄ ē m̄. q̄d aū habeo hoc t̄ do. ī nomine ihu x̄ nazareni surge
xvii. & ābula. De īscrutabili dispensatiōe di. P hec g̃ exēpla q̄ de eu̅glicis ꝓtulim'
monimtis. euidentissime potim' aduertere. diūsis atq; īnumeris modis. & in
scrutabilib' uiis dn̄ salutē humani generis ꝓcurare. & quosdā q̄dē uolenti
um ac sitientiū cursū ad maiorē īuitare flagrantiā. q̄sdā u̅ etiā nolentes ī ui
tosq; cōpellere. & nc̄ q̄dē ut impleant̄ ea que utilit̄ a nob desidāta ꝑspexerit
adiuuare. nc̄ u̅ & ipsi' sc̄i desideriū īspirare p̄ncipia. & ul' initiū boni opis
ul' ꝑseuerantiā cōdonare. Ind̄ ē. q̄d orantes n̄ solū ꝓtectorē ac saluatorē. s'
etiā adiutorē 7 susceptorē dn̄m ꝓclamam'. In eo n̄ q̄d' por aduocat & ig
norantes nos atq; īuitos attrhit ad salutē. ꝓtector atq; saluator ē. ī eo aū
q̄d' annitentib' nobis opē ferre. refugientesq; suscipe ac munire c̄sueuit.
susceptor ac refugiū nominat̄. Dein hanc dispensatiōis di multiplicē lar
gitatē beat' apl̄s m̄te ꝑt̄ctans. 7 ī q̄ddā īmēsū atq; īt̄minabile pietatis di
pelag' se īcidisse c̄spiciens exclamauit; o altitudo diuitiarū sapientiȩ 7
scientiȩ di. q̄ īscrutabilia s̄t iudicia ei'. 7 īuestigabiles uiȩ ei'. q̄s enī cogno
uit sensū dn̄i? Hui' g̃ scientiȩ āmirationē q̄. ille talis ac tant' gentiū ma
gist̄ expauit euacuare conabit̄. q̄sq̄s credidit illi' īestimabilis abyssi ꝓ
funditatē humana ratiōe se posse metiri. Illā q̄ ad plenū dispensationes
di q̄b' salutē ī hōib' opat̄. ul' m̄te c̄cipe. ul' disserere se posse confidit. ꝓcul
dubio īpugnans aplicȩ sententiȩ ūitatē. scrutabilia ēē di iudicia. & ues
tigabiles uias ei'. ꝓfana ꝓnunciabit audacia. ipso q; dn̄o hec ad eos ita tes
tante. n̄ n̄ cogitatiōes meȩ cogitatiōes ur̄ȩ. neq; uiȩ meȩ uiȩ ur̄ȩ dic dn̄s.
q̄a sic̄ exaltant̄ celi a t̄ra. sic exaltatȩ sunt uiȩ meȩ a uiis ur̄is. 7 cogitati

ontis mee a cogitationibus vestris. Hanc igitur dispensationem atque amorem suum quem nobis
tribuere dominus indefessa pietate dignatur volens motu humanae affectionis exprimere.
nec inveniens in hac creatura talem caritatis affectum cui eum comparare
digne posset. tenerrimis piae matris visceribus comparavit. et utitur quidem hoc ex
emplo. quia carius aliud in natura hominum non potest invenire dicens. numquid oblivisci potest
mulier infantem suum. ut non misereatur filio uteri sui? Sed non contentus hac comparatione
transcendit eam confestim atque subiungit dicens. et si illa oblita fuerit ego tamen non ob
liviscar tui. **Definitio patrum. eo quod arbitrium ad salvandum non sit idoneum.** Ex quo e XVIII.
videnti ratione colligitur ab his qui non loquacibus verbis sed experientia duce. vel magni
tudinem gratiae. vel modulum humani metiuntur arbitrii. quia non velocium cursus. nec for
tium bellum. nec sapientibus panis. nec prudentibus divitiae. nec scientibus gratia. sed o
peratur haec omnia unus atque idem spiritus. dividens singulis prout vult. et idcirco fide non du
bia. et ut ita dicam palpabili experientia comprobatur universitatis deum velud piissimum
patrem. benignissimumque medicum secundum apostolum indifferenter omnia in omnibus operari. et nunc quidem
salutis inspirare principia. et inserere unicuique bonae voluntatis ardorem. nunc vero ip
sius operationis effectum et consummationem donare virtutum. et nunc a ruina iam proxima. lapsuque
praecipiti etiam invitos et inscios revocare. nunc autem occasiones et opportunitates salutis in
gerere. ac praecipites violentosque conatus a letalibus dispensationibus inhibere. et alios quidem
volentes currentesque suscipere. alios vero nolentes pertrahere. et ad bonam cogere voluntatem.
totum vero non semper resistentibus nec perseveranter invitis nobis a divinitate concedi. et summam
salutis nostrae nec operum nostrorum merito. sed caelesti gratiae deputandam. ita domini ipsius vocibus e
docemur. et recordabimini viarum vestrarum. et omnium scelerum vestrorum. quibus polluti estis in eis. et displicebitis
vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. et scietis quia ego dominus. cum bene
fecero vobis propter nomen meum. non secundum vias vestras malas. neque scelera vestra pessima do
mus israhel. Et idcirco hoc ab omnibus catholicis patribus definitur. qui perfectionem cordis non
inani disputatione verborum. sed re atque opere didicerunt divini esse muneris primum ut ac
cendatur unusquisque ad desiderandum omne quod bonum est. sed ita ut in alterutram partem ple
num sit liberae voluntatis arbitrium. itemque etiam secundum divinae esse gratiae. ut effici vale
ant exercitia praedicta virtutum. sed ita ut possibilitas non extinguatur arbitrii. tertium
quoque ad dei munera pertinere. ut adquisitae virtutis perseverantia teneatur. sed ita ut capti
vitatem libertas addicta non sentiat. Sic enim universitatis deus omnia in omnibus credendus
est operari. ut incitet. protegat atque confirmet. non ut auferat quam semel ipse concessit arbi
trii libertatem. Si quid sane versutius humana argumentatione ac ratione collectum hu
ic sensui videatur obsistere. vitandum magis est quam ad destructionem fidei provocandum.
Non fidem ex intellectu. sed intellectum mereamur ex fide. sicut scriptum est. nisi credideritis non

intelligetis. qa q̄admodū & ds̄ oīa opat̄ i nob̄ & totū libo asscribat̄ arbitro cū
dr̄. si uolueritis & audieritis me. q̄ bona st̄ t̄re manducabitis. ad plenū hu
mano sensu ac ratiōe ñ potest ut arbitror cōphendi. Hoc nos beat̄ chere
mon cfirmatos cibo. laborē fecit tanti itiñis ñ sentire. Explic̄ collatis abbis
ceremonis de ꝓtectiōe di. iii. cap̄ coll̄ abbis nesteronis de sp̄uali sciencia.

·I· Verba abbis nesteronis de religiosor̄ sciencia. ii. De apphendenda sp̄ualiū
rerū cognitione. iii. Qd̄ actualis pfectio duplici ratiōe subsistat. iiii. Qd̄
actualis uita erga multas pfessione̅ ac studia diruet̄. v. De pfessiōis arrep
te pseuerantia. vi. De ifirmor̄ mobilitate. vii. Exēplū castitatis q̄ docet̄
ñ omia ab oīb̄ emulanda. viii. De sp̄uali scientia. viiii. Qd̄ de actuali sci
entia pficit̄ ad sp̄ualē. x. De apphendenda uere sciencie disciplina. xi. Res
ponsio q̄ pacto memorie fucū possim̄ abluere. xii. Qd̄ imunda aīa neq; tra
dere neq; pcipe possit scienciā sp̄ualē. xiii. Obiectio de eo q̄d multi imun
di scientiā habeant. & sci ñ habeant. xiiii. Responsio eo qd̄ mali scientiā ue
rā habere ñ possint. xv. Quib̄ ratio pfectiōis debeat apiri. xvi. Quib̄ de cau
sis sp̄ualis doctrina ifructuosa sit. xvii. Qd̄ plerūq; etiā idigni grā sa
lutiferi sermonis accipiant. Coll̄ abbis nesteronis de sp̄uali sciencia. Cap̄ ·I·

EPOSSIONIS nostre ꝛ itiñis ordo cōpellit ut abbis nesteronis p̄clari
i oib̄ sūmeq; sciencie. uiri istitutio subseq̄t̄. q̄ cū sacrū scripturarū nos
aliq̄ memorie cōmdasse. & eor̄ itelligentiā desidare sensisset. talib̄ nos
adorsus ē ūbis; multa q̄dē scienciarū i hoc mundo st̄ genā. tanta siq̄dē
earū q̄ntā & artiū disciplinarūq; uarietas ē. S̄ cū omes aut oīno iutiles sint.
aut p̄ ꝑsentis tantū uite cōmodis psint. nulla ē tn̄ q̄ ñ habeat p̄pū doctrīe sue
ordinē atq; rationē p q̄ ab expetentib̄ possit attingi. Si ḡ ille artes ad isinuatio
nē sui c̄tis ac p̄pis lineis dirigunt̄. q̄nto magis religionis nr̄e disciplina. atq; p
fessio. q̄ ad cōtēplanda iuisibiliū sacmtor̄ tendit archana. nec p̄sentis quest̄
s̄ et̄nor̄ retributionē expetit p̄mior̄. c̄to ordine ac ratione subsistit. Huiq̄dē
duplex sciencia ē. pma πρακτικη ·practice· id ē actualis. q̄ emdatiōe mor̄ & uitior̄
pgatione pficit̄. altera θεωρητικη ·teoretice· id ē q̄ i cōtēplatione diuinarū rerū
i sacrissimor̄ sensuū cognitiōe csistit. De apphendenda sp̄ualiū rerū cognitiōe.

·II· Quisq̄s ḡ ad hanc θεωρητικην ·teoreticen· uoluerit puenire. necesse ē ut oī studio
atq; uirtute actualē pmū scientiā c̄seq̄t̄. Nā hec πρακτικη absq; theo
rica possideri pot̄. theorica ū sine actuali omimodis apphendi ñ potest.
Grad̄ n q̄dā ita ordinati atq; distincti st̄. ut humana humilitas possit ad
sublime c̄scendere. q̄ si iuicē sibi ea q̄ dixim̄ ratione succedant. potest ad

altitudinem peruenire. ad quam sublato primo gradu non potest insolari. Frustra igitur ad conspec
tum dei tendit qui uitiorum contagia non declinat. Spiritus namque dei effugiet fictum nec inhabi
tabit in corpore subdito peccatis. Quod actualis perfectio duplici ratione subsistit.
.III. Haec autem actualis perfectio duplici ratione subsistit. Nam primus modus eius est ut omnium
natura uitiorum et curationis ratio cognoscatur. Secundus ut ita discernatur ordo uir
tutum earumque perfectione mens nostra formetur ut illis non iam uelud coacta et quasi uio
lento imperio subiecta famuletur sed tamquam naturali bono delectetur atque pascatur et
arduam illam atque angustam uiam cum oblectatione conscendat. Qui enim ne ut uirtutum ra
tionem quidem quae secundus in actuali disciplina gradus est ut rerum spiritualium et caelestium sacramenta
quae in theoriae gradu sublimiore consistunt ualebit attingere qui naturam uitiorum suorum
nec potuit intellegere nec ipse extirpare? Consequenter enim pronuntiabitur progredi ad
excelsiora non posse qui non euicerit planiora multoque minus ea quae sunt extrinsecus
apprehendet qui sequitur intellegere ea quae sibi sunt inserta non quiuit. Sciendum tamen est .IV.
duplici nobis laboris intentione sudandum in expellendis uitiis et in uirtu
tibus adquirendis. Et hoc non nostra capimus coniectura sed illius sententia perdoce
mur qui solus officii sui uires rationemque cognoscit. Ecce inquit constitui te hodie super
gentes et super regna ut euellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices
et plantes. In expulsione enim noxiarum rerum quattuor esse necessaria designauit id est
euellere destruere disperdere dissipare in perficiendis uero uirtutibus et his que ad ius
titiam pertinent adquirendis edificare tantummodo atque plantare. Unde liquido patet diffi
cilius euelli atque eradicari inolitas corporis atque animae passiones quam spiritales extrui
plantarique uirtutes. Quod actualis uita erga multas professiones ac studia diuiditur.
.IIII. Haec igitur practice quae duobus ut dictum est modis subsistit erga multas professiones studi
aque diuiditur. Quidam namque summam intentionis suae erga heremi secreta et cordis constituunt
puritatem ut in praeteritis Heliam et Heliseum nostrisque temporibus beatum Antonium aliosque
eiusdem propositi sectatores familiarissime deo per silentium solitudinis cohesisse cog
noscimus. Quidam erga institutionem fratrum et peruigilem coenobiorum curam omne studium suae
sollicitudinis dederunt ut nuper abbatem Iohannem qui in uicinia ciuitatis cui nomen est Thi
mui grandi coenobio praefuit ac non nullos eiusdem meriti uiros apostolicis etiam signis meminimus
claruisse. Quosdam xenodochii et susceptionis pium delectat obsequium per quod etiam
in praeteritis Abraham patriarcham et Loth domino placuisse et nuper beatum Macharium singula
ris mansuetudinis ac patientiae uirum qui xenodochio ita apud Alexandriam praefuit
ut nulli eorum qui solitudinis secreta sectati sunt inferior sit credendus. Quidam eligentes
egrotationum curam alii intercessionem quae pro miseris atque oppressis impenditur exequen
tes aut doctrinae instantes aut elemosinam pauperibus largientes inter magnos ac

summos uiros pro affectu suo ac pietate inuenerit. De professionis arreptae perseuerantia.
.V. Quapropter hoc utile atque conueniens est unicuique ut secundum propositum quod elegit siue
gratiam quam accepit. summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem perue
nire festinet. et aliorum quidem laudans admiransque uirtutes. nequaquam a sua quam semel
elegit professione discedat. sciens secundum apostolum unum quidem esse corpus ecclesiae. multa
autem membra. et habere eam donationes secundum gratiam quae nobis data est differentes. siue
prophetiam secundum rationem fidei. siue ministerium in ministrando. siue qui docet in
doctrina. siue qui exhortatur in exhortando. qui tribuit in simplicitate. qui praeest in solli
citate. qui miseretur in hylaritate. Nec enim ulla membra aliorum sibi membrorum possunt mi
nisteria uendicare. quia nec oculi manuum. nec nares aurium utuntur officio. et
idcirco non omnes apostoli. non omnes prophetae. non omnes doctores. non omnes gratias habent curati
onum. non omnes linguis loquuntur. non omnes interpretantur. De infirmorum mobilitate.
.VI. Solent enim hi qui necdum sunt in illa quam arripuerunt professione fun[illegible]dati.
cum audierint quosdam in diuersis studiis ac uirtutibus praedicari. ita e[illegible]orum
laude succendi. ut imitari eorum protinus gestiant disciplinam. in quo in[illegible]ritos
necessario impendit conatus humana fragilitas. Impossibile namque [illegible] est
unum eundemque hominem simul uniuersis quas supra comprehendi fulgere uir[illegible]tuti
bus. quas si quis uoluerit pariter affectare. in id incidere eum necesse est. ut dum [illegible] omnes
sequitur. nullam integram consequatur. magisque ex hac immutatione ac uarietate dispen
dium capiat quam profectum. Multis enim uiis ad dominum tenditur. et ideo unusquisque illam quam
semel arripuit in irreuocabili cursus sui intentione conficiat. ut sit in qualibet
.VII. professione perfectus. Exemplum castitatis quod doceat non omnia ab omnibus emulanda. Absque illo
dispendio quod ferri monachum diximus mobilitate mentis ad studia cupientem transire
diuersa. etiam hinc periculum mortis incurritur. quod nonnumquam recte quaedam ab aliis gesta ma
lo ab aliis praesumuntur exemplo. et ea quae nonnullis bene accesserant. perniciosa ab a
liis sentiuntur. Nam ut quiddam exempli gratia proferamus. uelut si quis illam uiri illius imitari
uirtutem uelit. quam solet abbas iohannes non ad imitationis formulam. sed tantummodo pro
admiratione proferre. Nam quidam ueniens ad praedictum senem habitu saeculari. cum ei
quasdam frugum suarum primitias detulisset. ferocissimo quendam demonio arrep
tum ibidem repperit. Qui cum abbatis iohannis obtestationes ac praecepta despiciens
testaretur. numquam se ad illius imperium de corpore quod obsederat migraturum. huius aduen
tu perterritus cum reuerentissima nominis illius inclamatione discessit. Cuius tam euiden
tem gratiam senex non mediocriter admiratus. eoque amplius obstupescens quod eum habitu cer
neret seculari. coepit ab eo uitae ac professionis eius ordinem diligenter inquirere. Cumque
ille secularem se atque uxorio uinculo colligatum esse dixisset. beatus iohannes ex

cellentiam uirtutis eius et gratiae merito praeferens. quae illi esset conuersatio attentius ex-
plorabat. Ille se rursus rusticum et cottidiano manuum opere uictum quaerere. nec
ullius boni esse se conscium testabatur. nisi quod numquam ante ad ruris opera mane exercenda
procederet. neque uespere domum reuerteretur. nisi in ecclesia pro cottidiani uictus commeatu
largitori eius deo gratias retulisset. neque se umquam de fructibus suis aliquid usurpasse. nisi
prius deo primitias eorum ac decimas obtulisset. et numquam se boues suos per alienae messis
transduxisse confinium. nisi eorum prius ora clausisset. ne uel paruum dampnum per incuriam eius proxi-
mus sustineret. Et cum haec quoque abbati iohanni necdum ad comparationem tantae gratiae quam cum
praelatum sibi esse cernebat idonea uiderentur. atque ab eo quidnam esset illud unde tantae gratiae me-
ritis conferri posset sciscitans scrutaretur. ille reuerentia tam sollicitae inquisitionis
astrictus. uxorem se parentum ui imperioque copulasse. cum profiteri monachum uellet ante
undecim annos accepisse confessus est. quam nemine usque nunc conscio sororis loco a se uir-
ginem custodiri testabatur. Quod factum cum audisset senex. tanta admiratione per-
motus est. ut coram ipso publice proclamaret. non inmerito daemonem quem se despexerat illi non
tolerasse praesentiam cuius ipse uirtutem non solum in iuuentutis ardore. sed ne nunc quidem sine
discrimine castitatis auderet appetere. Quod factum abbas iohannes licet summa
admiratione protulerit. tamen neminem monachorum ut experiretur hortatus est. sciens
multa ab aliis gesta magnam aliis imitantibus intulisse perniciem. nec usurpare
ab omnibus posse quod paucis dominus speciali munere contulisset. De spiritali scientia.

VIII. Sed ad expositionem scientiae de qua supra initium est sermonis initium [exordium] reuertamur. Itaque sicut
superius diximus ΠΡΑΚΤΙΚΗ [practice] erga multas professiones ac studia diriuatur. ΘΗΩ[teo]
ΡΗΤΙΚΗ [retice] uero in duas diuiditur partes. id est in historicam interpretationem et intellegentiam
spiritalem. Unde etiam salomon cum ecclesiae multiformem gratiam enumerasset adiecit.
omnes enim qui apud eam sunt uestiti sunt dupliciter. Spiritalis autem scientiae genera sunt tria. tro-
pologia. allegoria. anagoge. de quibus in prouerbiis ita dicitur. tu autem describe ea tri-
pliciter super latitudinem cordis tui. Itaque historia praeteritarum ac uisibilium agni-
tionem conplectitur rerum quae ita ab apostolo replicatur. Scriptum est enim quia abraham
duos filios habuit. unum de ancilla et unum de libera. sed qui de ancilla secundum car-
nem natus est. qui autem de libera per repromissionem. Ad allegoriam autem pertinent quae secun-
tur. quia ea quae in ueritate gesta sunt alterius sacramenti formam praefigurasse dicuntur. haec
enim sunt duo testamenta. unum quidem de monte syna in seruitutem generans. quod est
agar. Sina enim mons est in arabia. qui comparatur huic quae nunc est ierusalem. et seruit cum
filiis suis. Anagoge uero de spiritalibus misteriis ad sublimiora quaedam et sacratiora
caelorum secreta conscendens ab apostolo ita subicitur. quae autem sursum est ierusalem libera est. quae est
mater nostra. Scriptum est enim. Letare sterilis quae non paris. erumpe et exclama quae

non parturis. quia multi filii desertae magis quam eius quae habet virum. Tropologia est moralis explanatio. ad emendationem vitae. et instructionem pertinens actualem. velut si haec duo eadem testamenta intellegamus πρακτικην et theoricam disciplinam. vel certe si Hierusalem aut Sion animam hominis velimus accipere. secundum illud. Lauda Hierusalem dominum. lauda deum tuum Syon. Igitur praedictae IIII figurae in unum si volumus ita confluunt. ut una atque eadem Hierusalem quadrifaria possit intellegi. secundum historiam civitas Iudaeorum. secundum allegoriam ecclesia Christi. secundum anagogen civitas dei illa caelestis. quae est mater omnium nostrum. secundum tropologiam anima hominis. quae frequenter hoc nomine aut increpatur aut laudatur a domino. De his IIII interpretationis generibus beatus apostolus ita dicit. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens. quid vobis prodero nisi vobis loquar aut in revelatione. aut in scientia. aut in prophetia. aut in doctrina. Revelatio namque ad allegoriam pertinet. per quam ea quae tegit historica narratio. spiritali sensu et expositione reserantur. ut verbi gratia si illud aperire temptemus quemadmodum patres nostri omnes sub nube fuerunt. et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari. et quemadmodum omnes eandem escam spiritalem manducaverunt. et eundem spiritalem de consequente petra biberunt potum. petra autem erat Christus. quae expositio praefigurationi corporis et sanguinis Christi quem cottidie sumimus conparata allegoriae continet rationem. Scientia vero quae similiter ab apostolo memoratur. tropologia est. qua universa quae ad discretionem pertinent actualem. utrum utilia vel honesta sint prudenti examinatione decernimus. ut est illud. cum apud nosmetipsos iudicare praecipimur. utrum deceat mulierem non velato capite orare deum. quae ratio ut dictum est moralem continet intellectum. Item prophetia quam tertio intulit loco apostolus. anagogen sonat. per quam ad invisibilia ac futura sermo transfertur. ut est illud. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit. ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini. quia nos qui vivimus. qui residui sumus in adventum domini non praeveniemus eos qui dormierunt. quoniam ipse dominus in iussu. et in voce archangeli et in tuba dei descendet de caelo. et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. In qua exhortationis specie. anagoges figura profertur. Doctrina vero simplicem historiae expositionis ordinem pandit. in qua nullus occultior intellectus nisi qui verbis resonat continetur. sicut est illud. Tradidi enim vobis in primis. quod et accepi. quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. et quia sepultus est. et quia resurrexit tertia die. et quia visus est Cephae. et misit deus filium suum factum ex muliere. factum sub lege. ut eos qui sub lege erant redimeret. Sive illud. Audi Israhel. dominus deus tuus deus unus est.

Quod de actuali scientia proficiatur ad spiritalem.

.VIIII. Quapropter si vobis cura est ad spiritalis scientiae lumen non

iamis iactantię uitio. s; emdationis gra̅ puenire. Illi' p̄mu̅ beatitudinis cupidi
tate flam̄amini de q̄ dictu̅ ē. beati mundo corde q̄m ipsi dm̄ uidebu̅t. ut &
ad illa̅ de q̄ angls ad danielē ait puenire possitis. q̄ au̅ docti fuerint fulge
bu̅t sic̄ splendor firmamti. 7 q̄ ad iustitia̅ erudiunt multos. q̄si stellę i ppetu
as etnitates. 7 ī alio pph̄a. Illuminate uob lum̄ scientię du̅ tēp̄ ē. Tenentes
itaq; illa̅ q̄ habe uos sentio diligentia̅ lectionis. om̄i studio festinate actu
alē id ē ethica̅ q̄ p̄mu̅ ad itegru̅ cōp̄hendere disciplina̅. absq; hac na̅q; il
la q̄ diximꝰ theorica puritas n̄ potest app̄hendi. q̄ hi tantu̅ q̄ n̄ alioꝝ do
centiu̅ u̅bis. s; ppoꝝ actuu̅ uirtute pfecti st̄. p̄ multa opu̅ ac laboꝝ sti pen
dia ia̅ q̄si ī p̄mio c̄sequunt̄. N̄ eni̅ a meditatione legis itelligentia̅. s; de
fructu opis acq̄rentes. cu̅ psalmigf̄o canunt. A mandatis tuis itellexi. 7
excoctis passionibꝰ uniu̅sis. fiducialit̄ dic̄t. psalla̅ & itelliga̅ ī uia imacula
ta. Ille ꝺ psallens itelligit q̄ canunt̄. q̄ ī uia īmaculata. gressu puri cor
dis incedit̄. Et idcirco si scientię sp̄ualis sacru̅ in corde u̅ro uultis tab̄naculu̅
ppa rare. ab om̄iu̅ uos uicioꝝ c̄tagione purgate. 7 curis sc̄li p̄sentis
exuite. Impossibile na̅q; ē anima̅ q̄ mundanis ul̄ tenuit̄ distentionibꝰ occu
pat̄ donu̅ scientię pmeri. ul̄ generatricē sp̄ualiu̅ sensuu̅ aut tenacē sac̄ru̅
fieri lectionu̅. Obseruate g̃ ip̄mis 7 maxime tu iohs cui magis ad custodi
enda hec q̄ dictur' su̅ etas adhuc adolescentior suffragat̄. ne studiu̅ lecti
onis ac desiderii tui labor uana elatiōe casset̄. ut iducas siu̅mu̅ ori tuo si
lentiu̅. hic ē ꝺ p̄mꝰ discipline actualis igressus. om̄is q̄ppe labor hōis ī
ore ipsi'. 7 ut om̄iu̅ senioꝝ istituta atq; sentencias itento corde 7 q̄si
muto ore suscipias. ac diligent̄ ī pectore tuo c̄dens. ad pficienda ea po
ti' q̄ ad docenda festines. Ex h eni̅ xenodoxię pniciosa p̄suptio. ex illo au̅
fructus sp̄ualis scientię pullulab̄t. Nichil itaq; ī collatione senioꝝ pro
ferre audeas. n̄ q̄d iterrogare te aut ignoratio nocita. aut ratio ne
cessarię cognitionis ipulerit. ut q̄da̅ uanę glę amore distenti p ostten
sione doctrinę ea que optime nor̄t int̄rogare se simulant. Impossibile
eni̅ ē eu̅ q̄ pposito adq̄rendę laudis humanę studio lectionis insistit. donu̅
ueręscientię pmereri. N̄a̅ q̄ hac passione deuinct' ē. necesse ē ut aliis q̄q; &
maxime supbię uiciis obliget̄. & ita ī actuali atq; ethica c̄gressione p̄st̄t'
scientia̅ sp̄ualē que ex ea nasci t̄ minime c̄sequet̄. Esto g̃ p omia cit' ad au
diendu̅. tardus au̅ ad loquendu̅. ne cadat ī te illud q̄d notat̄ a salemone.
Si uideris uiru̅ ueloce̅ ī u̅bis. scito q̄a sp̄e habe īsipiens magis q̄ ille. nec
q̄ue̅q̄m uerbis docere p̄sumas. q̄d ope ante n̄ feceris. Hunc eni̅ nos ordine̅

tenere debere etiam exemplis suis dominus noster statuit. de quo ita dicitur: que cepit ihesus facere
et docere. Caue igitur ne ante actuum prosiliens ad docendum in illorum numero depu-
teris. de quibus in euangelio dominus ad discipulos suos loquitur: que dicunt uobis facite et
seruate. secundum opera autem eorum nolite facere. dicunt enim et non faciunt. alligant onera
grauia et importabilia et imponunt ea super humeros hominum: ipsi autem digito suo no-
lunt ea mouere. Si enim ille qui unum mandatum minimum soluens docuerit sic homines
minimus uocabitur in regno celorum. sed in gehenne supplicio maximus habeatur. Et ideo
cauendum tibi est ne illorum ad docendum incitetis exemplis. qui peritiam disputandi ac ser-
monis affluentiam consecuti. quia possunt ea que uoluerint ornate copioseque dis-
serere. scientiam spiritualem possidere creduntur. ab his qui uim eius et qualitatem discernere
non nouerunt. Aliud namque est facilitatem oris et nitorem habere sermonis. et aliud
uenas ac medullas celestium intrare dictorum. ac profunda et abscondita sacramenta pu-
rissimo cordis oculo contemplari. quod nullatenus humana doctrina nec eruditio secula-
ris. sed sola puritas mentis per illuminationem sancti spiritus obtinebit. De apprehendenda
uere scientie disciplina. Festinandum igitur tibi est si ad ueram scripturarum uis scientiam
peruenire. ut humilitatem cordis immobilem primitus consequaris. que te non ad illam que inflat. sed
ad eam que illuminat scientiam caritatis consummatione perducat. Impossibile namque est
inmundam mentem donum scientie spiritualis adipisci. Et idcirco omni cautione deuita.
ne tibi per studium lectionis non scientie lumen. nec illa perpetua que per illuminationem doc-
trine promittitur gloria. sed instrumenta perditionis de arrogantie uanitate nascantur.
Deinde hoc tibi est omnimodis enitendum. ut expulsa omni sollicitudine et cogita-
tione terrena assiduum te ac potius iugem sacre prebeas lectioni. donec continua me-
ditatio imbuat mentem tuam. et quasi in similitudinem sui formet. arcam quodammodo ex ea
faciens testamenti. habentem in se scilicet duas tabulas lapideas. id est duplicis in-
strumenti (ut testamenti) perpetuam firmitatem. urnam quoque auream hoc est memoriam puram atque sincer-
am. que reconditum in se manna perpetua tenacitate conseruet. spiritualium scilicet sensuum
et angelici illius panis perennem celestemque dulcedinem. nec non etiam uirgam aaron. id est sum-
mi uerique pontificis nostri ihesu christi salutare uexillum inmortalis memorie. semper ui-
riditate frondescens. Hec namque est uirga que postea quam de radice iesse succisa
est. uiuacius mortificata uirescit. Hec autem omnia duobus cherubin id est historice et
spiritualis scientie plenitudine teguntur. Cherubin enim interpretantur scientie mul-
titudo. que propitiatorium dei. id est placiditatem pectoris tui iugiter protegent. et a
cunctis spiritualium nequitiarum incursibus obumbrabunt. et ita mens tua non solum in arcam
diuini testamenti. uerum etiam in regnum sacerdotale prouecta. pro indissolubilem puritatis
affectum. quodammodo absorta spiritualibus disciplinis. illud implebit pontificale manda-

[Marginal gloss:] qui multa et maiora neg-ligens docere presumpserit: consequens profecto est: ut non tam minimus in regno celorum.

[Margin beside heading:] x

tum quod a legislatore ita praecipitur. et de sanctis non egredietur ne polluat sanctuarium dei id est cor
suum in quo iugiter habitaturum se dominus repromittit dicens. Inhabitabo in eis et inter illos am-
bulabo. Quamobrem diligenter memoriae commendanda est et incessabiliter recensenda.
sacrarum series scripturarum. Haec etenim meditationis iugitas duplicem conferet fruc-
tum. Primum quod dum in legendis ac parandis lectionibus occupatur mentis intentio. ne-
cesse est. ut nullis noxiarum cogitationum laqueis captivetur. deinde quod ea quae cre-
bra repetitione percursa. dum memoriae tradere laboramus intellegere id temporis
obligata mente non quivimus. postea ab omnium actuum ac visionum illecebris absoluti. prae-
cipueque nocturna meditatione taciti revolventes clarius intuemur. ita. ut oc-
cultissimorum sensuum quos ne tenui quidem vigilantes opinione percepimus. quiescen-
tibus nobis et velut soporis stupore demersis intellegentia reveletur. De multiplici in-
tellectu divinarum scripturarum. Crescente autem per hoc studium innovatione mentis nostrae .XI
etiam scripturarum facies incipiet innovari. et sacratioris intellegentiae pulchritudo quodammodo
proficienti proficiet. Pro capacitate enim humanorum sensuum earum quoque species coaptatur. et vel
terrena carnalibus vel divina spiritalibus apparebit. ita. ut hi quibus antea videbatur crassis
quibusdam nebulis involuta. nec subtilitatem eius dependere. nec fulgorem valeant sus-
tinere. Sed ut hoc ipsum quod adstruere nitimur. aliquo clarius pandatur exemplo. unum legis
testimonium protulisse sufficiat. per quod etiam omnia praecepta caelestia secundum mensuram
status nostri ad omne hominum genus probemus extendi. Scriptum est in lege. non fornicaberis.
hoc ab homine carnalium adhuc obscenitatum passionibus obligato. secundum simplicem lit-
terae sonum salubriter custoditur. Ab eo autem qui iam ab hac actione lutulenta et inpu-
ro discessit affectu. necesse est id ipsum spiritaliter observari. ut scilicet non solum a
caerimoniis idolorum. sed etiam ab omni superstitione gentilium et auguriorum omniumque
signorum et dierum ac temporum observatione discedat. Vel certe ne quarundam verborum aut
nominum coniecturis quae sinceritatem fidei nostrae polluunt implicetur. De hac enim fornicatio-
ne etiam ad Hierusalem dicitur. constuprata et fornicata est in omni colle sublimi. et sub omni
ligno frondoso. Et quam iterum dominus increpans per prophetam. Stent inquit et salvent te.
augures caeli qui contemplantur sydera et supputabant menses. ut ex eis adnuntiarent
ventura tibi. De qua fornicatione et alibi arguens eos dominus ait. spiritus fornicationis
decepit eos. et fornicati sunt a deo suo. Quisquis vero a gemina hac fornicatione
discesserit. habebit tertiam quam devitet. quae in lege et iudaismi superstitionibus ti-
netur. de quibus apostolus. dies inquit observatis. et menses et tempora et annos. et item. ne teti-
geritis. neque gustaveritis. neque contrectaveritis. quae de superstitionibus legis dicta esse non
dubium est. in quam si quis inciderit. procul dubio moechatur a Christo. ab apostolo non meretur audire.
despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Sed illud ad eum quod sequitur

uoce eiusdem apostoli dirigetur. timeo autem ne sicut serpens seduxit euam astutia sua. ita cor
rumpantur sensus uestri a simplicitate quae est in christo ihesu. Quod si inmunditiam huius quoque forni
cationis effugerit. habebit quartam quae heretici dogmatis adulterio perpetratur. De qua idem
beatus apostolus ego enim scio quia post discessionem meam intrabunt lupi graues in uos non parcentes
gregi. et ex uobis ipsis exurgent uiri loquentes peruersa ut adducant discipulos
post se. Hanc etiam qui potuerit declinare. caueat ne subtiliore peccato in forni
cationis uitium collabatur. quae scilicet in cogitationum peruagatione consistit. quia omnis
cogitatio non solum turpis. sed etiam ociosa et a deo quantulumcumque discedens. a perfecto uiro
inmundissima fornicatio deputatur. De apprehendenda uerae scientiae disciplina.
xii Adhec germanus occulta primum in conpunctione permotus. ac deinde gemitu ingemiscens. hec
inquam omnia quae copiosissime digessisti. maiora mihi intulerunt desperationis augmenta.
ix. quam actenus sustinebam. quippe cui praeter illas generales animae captiuitates quibus non
dubito infirmos quosque pulsari extrinsecus. speciale inpedimentum salutis accedit. pro illa
quam tenuiter uideor attigisse notitia litterarum. in qua me ita uel instantia pedago
gi. uel continuae lectionis macerauit intentio. ut nunc mens mea poeticis uel illis
infecta carminibus. illas fabularum nugas historiasque bellorum quibus a paruulo primis
studiorum inbuta est rudimentis orationis etiam tempore meditetur. psallentique uel pec
catorum indulgentiam supplicanti. aut inpudens poematum memoria suggeratur. aut
quasi bellantium heroum ante oculos imago uersetur. taliumque mea fantasmatum imagina
tio semper illudens. ita mentem meam ad supernos intuitus aspirare non patiatur. ut cottidianis
.Nesteros. fletibus non possit expelli. Responsio quo pacto memoriae fucum possimus abluere.
xiii De hac ipsa re unde tibi purgationis maxima nascitur desperatio. citum satis atque ef
ficax remedium potest oboriri. si eandem diligentiam atque instantiam quam te in illis se
cularibus studiis habuisse dixisti. ad spiritalium scripturarum uolueris lectionem me
ditationemque transferre. Necesse est enim mentem tuam tamdiu illis carminibus occupari quam
diu sibi aliqua quae tractet semetipsam recolat. simili studio et assiduitate conquirat. et pro
illis infructuosis atque terrenis spiritalia ac diuina parturiat. quae cum profunde altaque
conceperit. atque in illis fuerit enutrita. uel expelli priores sensim poterunt. uel penitus ab
oleri. Vacare enim cunctis cogitationibus humana mens non potest. et ideo quamdiu spiritali
bus studiis non fuerit occupata. necesse est eam illis quae pridem didicit implicari. Quam
diu enim non habuerit quo recurrat. et indefessos exerceat motus. necesse est ut ad illa quibus ab
infantia inbuta est collabatur. eaque semper reuoluat quae longo usu ac meditatione concepit.
Vt ergo haec in te scientia spiritalis perpetua soliditate roboretur. nec ea ad temporarie per
fruaris. sicut illi qui eam non suo studio sed aliena relatione contingunt. et ueluti aerio
ut ita dixerim odore percipiunt. sed ut sensibus tuis inuiscerata quodammodo et perfecta

atque palpata sunt. Illud omnimodis obseruantia custodire te conuenit. ut etiam si ea quae
optime nosti forte audieris in collatione proferri. non ex hoc quod tibi iam nota sint asp
nanter fastidioseque suscipias. sed ea cordi tuo illa auiditate committas qua debent
desiderabilia salutis uerba uel auribus nostris indesinenter infundi. uel de nostro iugiter ore
proferri. Quamuis enim adhibeatur sacrarum rerum crebra narratio. numquam tamen animae sitim uerae
scientiae sustinenti satietas generabit horrorem. sed ea cottidie uelud noua ac de
siderata suscipiens. quanto frequentius hauserit. tanto audius uel audiet uel loquetur et
confirmationem potius perceptae scientiae ex earum repetitione. quam ullum ex frequenti ca
piet collatione fastidium. Euidens namque est tepidae ac superbae mentis indicium si uerbo
rum salutarium medicinam quamuis studio nimiae assiduitatis ingestam fastidiose neg
legenterque suscipiat. Anima enim quae in satietate est fauis illudit. animae autem egenti etiam
amara dulcia uidentur. Si itaque haec diligenter excepta et in recessu mentis condita atque
indicta fuerint taciturnitate signata. postea ut uina quaedam suaueolentia cor hominis
cum sensus canitie et patientiae fuerint uetustate decocta cum magna sui flagran
tia de uase tui pectoris proferentur. et tamquam perennis fons de experientiae uenis et ir
riguis uirtutum meatibus redundabunt. fluentaque continua uelud de quadam abysso
tui cordis effundent. Eueniet namque in te illud quod in prouerbiis ad illum dicitur qui haec opere consu
mauit. bibe aquas de tuis uasis et de puteorum tuorum fonte. effluant tibi aquae de tuo
fonte. in tuas autem plateas pertranseant aquae tuae. ac secundum ysaiam prophetam eris quasi hortus
irriguus. et sicut fons aquarum cuius non deficient aquae. et edificabuntur in te deserta a seculis.
fundamenta generationis et generationis suscitabis. et uocaberis edificator sepium au
tens semitas in quietatem. Illa etiam te beatitudo perueniet. quam idem propheta promittit. et non
faciet dominus auolare a te ultra doctorem tuum. et erunt oculi tui uidentes preceptorem tu
um. et aures tuae audient uerbum post tergum monentis. Haec uia. ambulate in ea. neque ad
dexteram neque ad sinistram. Atque ita fiet. ut non solum omnis directio ac meditatio cor
dis tui. uerum etiam cunctae euagationes atque discursus cogitationum tuarum sint
tibi diuinae legis sancta et incessabilis ruminatio. Quod inmunda anima neque tradere neque
xiiii percipere possit scientiam spiritalem. Impossibile est autem haec sicut praefati sumus inexpertum quemquam
uel agnoscere uel docere. Ille quippe qui nec ad percipiendum quidem capax est. quomodo erit idoneus
ad tradendum? De quibus tamen etiam si aliquid docere praesumpserit. inefficax procul dubio et inu
tilis usque ad aures tantummodo audientium eius sermo perueniet. cor autem ipsorum penetrare non po
terit. inertia operum et infructuositate suae proditus uanitatis. quia non de thesauro bonae
promitur conscientiae. sed de inani praesumptione iactantiae. Impossibile namque est inmundam
animam quantalibet desudauerit lectionis instantia adipisci scientiam spiritalem. Nemo
enim in uas fetidum atque corruptum unguentum aliquod nobile aut mel optimum aut

pretiosi quaecumque liquoris infundit. Facilius namque quamvis odoratissimum myrrum semel horrendis
inbuta fetoribus testa contaminat, quam ut aliquid ex eo suauitatis aut gratiae ipsa percipiat,
quia multo citius munda corrumpuntur quam corrupta mundantur. Ita ergo et uas pectoris
nisi prius fuerit ab omni fetidissima uitiorum contagione purgatum, non merebitur suscipere
illud benedictionis unguentum de quo dicitur per prophetam: sicut unguentum in capite quod des
cendit in barbam, barbam aaron, quod descendit in oram uestimenti eius, nec illam scientiam
spiritalem et eloquia scripturarum quae dulciora sunt super mel et fauum inpollutam seruabit. Quae
enim participatio iustitiae cum iniquitate? aut quae societas luci cum tenebris? quae autem conuen
tio Christi ad belial? Obiectio de eo quod multi inmundi scientiam habeant, sancti non habeant.

Germanus · XV Definitio ista nequaquam uidetur nobis ueritate fulciri, aut probabili ratione subnixa.
Cum enim omnes qui fidem Christi aut nequaquam suscipiunt aut impia dogmatum prauitate corrumpunt
inmundi cordis esse manifestum sit, quomodo multi iudaeorum atque haereticorum uel etiam catho
licorum qui diuersis uitiis inuoluuntur perfectam scripturarum scientiam consequuti de spiritalis
doctrinae magnitudine gloriantur, et e contrario sanctorum uirorum innumera multitudo quorum
cor ab omni peccatorum contagione purgatum est, simplicis fidei puritate contenta profun
dioris scientiae ignorat archana? Quemadmodum ergo stabit ista sententia, quae scientiam
spiritalem soli cordis tribuit puritati? Responsio eo quod mali scientiam ueram ha
bere non possint.

XVI Nesteros: haut recte uirtutem definitionis explorat qui non omnia
diligenter prolatae sententiae uerba perpendit. Diximus namque huiusmodi homines
disputandi tantum habere peritiam et eloquutionis ornatum, ceterum scripturarum ue
nas et archana spiritalium sensuum intrare non posse. Etenim uera scientia non nisi a ueris
dei cultoribus possidetur. Quam iste utique non habet populus cui dicitur: audi populus stulte qui non habes
cor, qui habentes oculos et non uidetis, et aures et non auditis. Et iterum: quia tu scientiam rep
pulisti, et ego repellam te ne in sacerdotio fungaris. Cum enim in Christo omnes thesauri sapi
entiae et scientiae absconditi esse dicantur, quomodo is qui Christum inuenire contempsit, aut inuentum
sacrilego ore blasphemat, aut certe catholicam fidem inmundis operibus polluit, ueram
scientiam adsequitur esse credendus est? Spiritus enim sanctus effugiet fictum, nec habitabit in corpo
re subdito peccatis. Non ergo aliter ad scientiam spiritalem nisi hoc ordine peruenitur quam
unus prophetarum eleganter expressit: seminate uobis ad iustitiam, metite uobis spem uitae,
illuminate uobis lumen scientiae. Primum ergo seminandum nobis est ad iustitiam, hoc est
ut actualem perfectionem operibus iustitiae propagemus, deinde metenda nobis est spes ui
tae, id est uirtutum spiritalium fructus expulsione uitiorum carnalium congregandi, et ita
illuminare nobis lumen scientiae poterimus. Quem ordinem etiam psalmigraphus teneri de
bere decernit dicens: beati inmaculati in uia qui ambulant in lege domini. Beati qui scru
tantur testimonia eius. Non enim prius dixit beati qui scrutantur testimonia eius, et postea intulit beati

inmaculati in via. Sic postea beati inquit inmaculati in via. Idem est per hoc evidenter ostendens.
neminem recte posse ad perscrutanda dei testimonia pervenire. nisi prius per actualem conver-
sationem in via Christi inmaculatus incedat. Hi ergo quos dixistis non istam quidem inmundi habere non pos-
sunt. sed ψευδωνυμον hoc est falsi nominis scientiam possident. de qua beatus paulus
apostolus: o inquit timothee depositum custodi. devitans profanas vocum novitates et
opiniones falsi nominis scientiae. Quod dicitur in greco: TATIΘECEIC TECΨEYΔ
ΩΗΥΟΟΥΤΗ ΩCEUIC. De istis ergo qui imaginem quandam scientiae videntur adquirere.
vel de his qui cum sacrorum voluminum lectioni ac memoriae scripturarum diligenter in-
sistunt. carnalia tamen vitia non relinquunt. in proverbiis eleganter exprimitur. sicut inauris
aurea in naribus suis. ita mulieri male moratae species. Quid enim prodest quempiam orna-
mentum eloquiorum caelestium et illam pretiosissimam scripturarum speciem consequi. si eam lutulentis
operibus vel sensibus inherendo quasi inmundissimam terram subigendo confringat. aut cae-
nosis libidinum suarum polluat volutabris. Fiet enim ut id quod recte utenti-
bus decori esse consuevit. non solum istos ornare non possit. verum etiam maioris caeni col-
luvione sordescat. Ex ore enim peccatoris non est pulchra laudatio. Cui dicitur per pro-
phetam. Quare tu enarras iustitias meas. et assumis testamentum meum per os tuum.
De huiusmodi animabus quae nequaquam stabiliter timorem possidentes de quo dicitur: timor domini
disciplina et sapientia est. scripturarum adquirere sensum de iugi earum meditati-
one conantur. satis apte in proverbiis memoratur. ut quid fuerunt divitiae insipienti.
possidere enim sapientiam excors non poterit. In tantum vero ab illa eruditione seclari
qui carnalium vitiorum sorde polluuntur. vera haec et spiritalis scientia summovetur. ut
eam in nonnullis elinguibus ac pene inlitteratis sciam non numquam admirabiliter viguisse. quod
in apostolis multisque etiam sanctis viris evidentissime conprobatur. qui non inani phylosophorum
delectabantur luxuria. sed veris spiritalis scientiae fructibus curvabantur. De quibus
et in actibus apostolorum scriptum est. videntes autem petri constantiam et iohannis. et conperto quod
homines essent sine litteris et idiotae. admirabantur. Et idcirco si tibi cura est ad inmar-
cescibilem flagrantiam pervenire. cunctis primum conatibus elabora. ut a domino puri-
tatem castitatis optineas. Nullus enim in quo adhuc carnalium passionum et maxime
fornicationis dominatur affectus. spiritalem poterit scientiam possidere. In corde enim bono
requiescit sapientia. et qui timet dominum inveniet scientiam cum iusticia. hoc autem quo praedix-
imus ordine ad spiritalem scientiam perveniri etiam beatus apostolus docet. Illam cum univer-
sarum virtutum suarum non solum cathalogum texere. verum etiam ordinem earum vel-
let exponere. ut quae quam sequeretur. vel quae quam parturiret exprimeret. post aliquanta
intulit dicens: in vigiliis. in ieiuniis. in castitate. in scientia. in longanimitate.
in suavitate. in spiritu sancto. in caritate non ficta. In qua coniugatione virtutum eviden-

tissime nos uoluit erudire de uigiliis atq; ieiuniis ad castitatē. de castitate ad
scientiā. de sciencia ad longanimitatē. de longanimitate ad suauitatē. de
suauitate ad spm̄ scm̄. de spū scō ad caritatis n̄ fictę p̄mia peruenire. Cū g̃ hac
disciplina atq; hoc ordine tu quoq; perueneris ad scientiā spūalē habebis procul du
bio sic̄ diximus nec sterilē nec inertē s; uiuā fructuosāq; doctrinā. semīq; saluta
ris ūbi qd̄ ante fuerit audientiū cordib; cōmdatū subseq̄ns sp̄c sci imber
largissimus fecundabit. ac scdm̄ id qd̄ p̄pħa pollicitꝰ ē dabit pluuia semini tuo
ubicūq; seminaueris in t̄ra. & panis frugū t̄re tuę erit uberrimus 7 pinguis.
.xvii. Quib; tēporib; p̄fectionis debeat aperiri. Caue etiā ne hec quę nūc tā lectione q̄ experien
tię sudore didiceris. cū te ętas maturior p̄uexerit. ad docendū uanę glę amore
seducꝰ inmundis hominib; passim ingeras. illudq; qd̄ sapientissimus salemon uitā
dixit incurras. noli applicare impiū ad pascua iusti. neq; seducaris saturitate uen
tris. Non enī expediunt stulto delicię. nec opꝰ ē sapientię ubi n̄ ē sensus. Magis enī
dr̄ insipientia. quia seruus durus n̄ emdabitur ūbis. si enī intellexerit n̄ obediet. 7 in
aures inprudentis noli quicq̄m dicere ne forte irrideat sapientes sermones tuos.
& ne dederitis scm̄ canib; neq; miseritis margaritas uras ante porcos. ne for
te conculcent ea pedib; suis. & conuersi disrūpant uos. Oportet itaq; huiusmodi ho
minib; spūaliū sensuū ētegens sacrāmta efficacit̄ canas. in corde meo abscon
di eloq̄a tua. ut n̄ peccē tibi. S; dicis forsitan; 7 quib; scripturarū diuinarū dispen
sanda st̄ sacrāmta. Docet te sapientissimus salemon; date inq̄t ebrietatē hiis
qui in tristicia st̄. 7 uinū bibere hiis qui in dolorib; sunt. ut obliuiscantur paupertatis
7 dolorꝫ suorꝫ. n̄ meminerint amplius. id ē his qui p̄ penitudine actuū p̄teritorꝫ
merore atq; tristicia deprimuntur. spūalis scientię iocunditatē uelut uinū qd̄
letificat cor hominis affluenter infundite. eosq; salutaris ūbi crapula refouete.
ne forte iugitate meroris ac letali desperatione submersi. abundantiore tris
ticia absorbeantur qui eiusmodi st̄. De illis uero qui in tepore ac negligentia c̄stituti
nullo cordis sui dolore mordentur. ita dr̄; nā qui suauis 7 sine dolore ē. in egesta
te erit. Quanta potes g̃ cautione deuita. ut ne uanę glę amore detentus illi
quē p̄pħa collaudat particeps ēē n̄ possis. qui pecuniā suā n̄ dedit ad usurā.
Omnis enī qui eloq̄a dī de quib; dic̄. eloq̄a dnī eloq̄a casta. argentū igne examina
tū, p̄batū t̄re purgatū septuplū. humanę laudis amore dispensat. pecuniā
suā erogat ad usurā. n̄ solū nullā p̄ hoc laudē. s; etiā supplicia meretur. Ob h
enī pecunias dnī maluit p̄fligare. ut ex ea tēporalē sequeretur ipse mercedē.
n̄ ut dnīs sic̄ scriptū ē ueniens reciperet. qd̄ suū ē cū usura. Quib; de causis spūa
.xviii. lis doctrina infructuosa sit. Duab; aūt ex causis inefficacē spūaliū rerū c̄stat

esse doctrinam. Nam aut ille qui docet inexperta confidens uano uerborum sono instruere nititur auditorem, aut certe nequam atque uitiis refertus auditor salutarem spiritalem ac sanctamque doctrinam obturato corde non recipit. de quibus dicitur per prophetam. Excaecatum est enim cor populi huius. et auribus grauiter audierunt. et oculos suos concluserunt. ne quando uideant oculis. et auribus suis audiant. et corde intellegant. et conuertantur et sanem illos.

XVIIII Quod plerumque etiam indigni gratiam salutiferi sermonis accipiant. Sed nonnumquam tamen dispensatoris nostri dei qui omnes homines uult saluos fieri. et ad agnitionem ueritatis uenire munifica liberalitate conceditur. ut is qui indignum se euangelicae praedicationis reprehensibili conuersatione probauit, pro salute multorum spiritalis doctrinae gratiam consequatur. Quibus autem modis etiam carismata curationum ad expellendos demones a domino concedantur. consequens est ut simili disputatione pandamus, quam consurgentes ad directionem in uesperam reseruemus. quia efficacius semper corde concipitur. quicquid sensim et absque nimio labore corporis intimatur. Explicit collatio abbatis Nesteronis de spiritali scientia. Capitula collationis eiusdem secundae de carismatibus diuinis. Cap. I.

Disputatio abbatis Nesteronis de tripertita carismatum ratione. II. In quo quis sanctorum uiros debeat admirari. III. De suscitato mortuo ab abbate Machario. IIII. De miraculo quod abbas Abraham in mulieris fecit uberibus. V. De claudi cuiusdam curatione quam idem est operatus. VI. Quod meritum uniuscuiusque non ex signis debeat aestimari. VII. Quod carismatum uirtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat. VIII. Quod mirabilius sit de semetipso uitia quam de alio demones extruxisse. VIIII. Quantum praecellat uitae probitas opera signorum. X. Reuelatio de perfectae castitatis experimento.

POST SYNAXIN uespertinam ad repromissam narrationem intenti psiathiis pariter ex more consedimus. Cumque silentium aliquantisper sensus reuerentia praeberemus. taciturnitatem uerecundiae nostrae tali praeuenit eloquio iusque ad spiritalium rationem carismatum proferendam. praecedens disputationis ordo peruenerat. quam tripertitam esse maiorum traditione percepimus. Prima siquidem curationum causa est. cum pro merito sanctitatis electos quosque ac iustos uiros signorum gratia comitatur. sicut apostolos multosque sanctorum signa ac prodigia secundum auctoritatem domini fecisse manifestum est ita dicentis. infirmos curate. mortuos suscitate. leprosos mundate. demones eicite. gratis accepistis gratis date. Secunda cum ob aedificationem ecclesiae. uel eorum qui infirmos suos ingerunt. uel eorum qui curandi sunt fidem. sanitatum uirtus etiam a peccatoribus et indignis procedit. De quibus saluator in euangelio. multi inquit dicent mihi in illa die. domine domine nonne in tuo nomine prophetauimus. et in tuo nomine multas uirtutes fecimus. et tunc confitebor illis quia numquam noui uos. Discedite a me operarii iniquitatis. Et e contrario. si offerentium uel infirmorum desit

fides. etiam illos quibus curationum dona collata sunt non sinit sanitatum exercere uirtu-
tem; de qua re lucas euangelista. et non poterat inquit ibi facere inter eos uirtutes propter in-
credulitatem illorum. Unde idem dominus. multi inquit leprosi erant in israhel sub heliseo propheta
et nemo eorum mundatus est nisi naaman syrus. Tercius curationum modus. etiam colludio de-
monum ac factione simulatur. ut dum homo manifestis criminibus obligatus. propter admi-
rationem signorum sanctus ac dei famulus creditur. etiam uitiorum eius emulatio suadeatur. et per
hoc obtrectationis auditu reserato. etiam religionis sanctitas infametur. uel certe ut
is qui curationum dona habere se credit. per superbiam cordis elatus grauius elidatur. Inde est
quod inuocantes eorum nomina quos nulla merita sanctitatis nec ullos fructus spiritales ha-
bere cognoscunt. uiri se eorum meritis ac de obsessis simulant corporibus effugari.
De quibus in deuteronomio. si surrexerit inquit in medio tui propheta. aut qui somnium se uidisse
se dicat. et praedixerit signum atque portentum. et euenerit quod loquutus est. et dixerit
tibi eamus et sequamur deos alienos. quos ignoras. et seruiamus eis. non audias uerba prophete
illius aut somniatoris. quia temptat uos dominus deus uester. ut palam faciat utrum diligatis
eum an non. in toto corde et in tota anima uestra. Et in euangelio. exurgent inquit pseudochristi
et pseudoprophete. et dabunt signa magna et prodigia. ita ut in errorem inducantur si fieri potest
II etiam electi. In quo quis sanctorum debeat admirari. Quapropter numquam debemus eos qui hec
affectant in his uirtutibus admirari. sed potius intueri utrum uitiorum omnium ex-
pulsione et morum emendatione perfecti sint. quod utique non per alterius fidem aut di-
uersitate causarum. sed pro uniuscuiusque studio. dei gratia dispensante conceditur.
Hec namque est actualis scientia. que alio uocabulo caritas ab apostolo nuncupa-
tur. et uniuersis linguis hominum et angelorum et plenitudini fidei que etiam montes
transferat. et omni scientie ac prophetie. et erogationi omnium facultatum. ipsique
postremo glorioso martyrio apostolica auctoritate prefertur. Nam cum dinumeras-
set uniuersa carismatum genera. atque dixisset. alii datur per spiritum sermo sapientie.
alii sermo scientie. alii fides. alii gratia sanitatum. alii operatio uirtutum. et reliqua.
de caritate dicturus quemadmodum eam cunctis pretulerit carismatibus. paucis ad-
tende. Et adhuc inquit super modum excellentiorem uobis uiam demonstro. per quod eui-
denter ostenditur perfectionis ac beatitudinis summam non in illorum mirabilium operatio-
ne. sed in caritatis puritate consistere. Nec inmerito. Omnia namque illa euacuanda ac
destruenda sunt. caritas uero perpetua permansura. Idcirco a patribus nostris opera ista signorum
nequaquam uidimus affectata. quinimmo cum ea per spiritus sancti gratiam possiderent. numquam ex-
ercere uoluerunt. nisi forte extrema illos et ineuitabilis necessitas coartasset.
III De suscitato mortuo ab abbate machario. Sicut et ab abbate machario qui habita-
tionem scithiotice solitudinis primus inuenit. mortuum suscitatum esse reminis-

enim. Nam cum hereticus quidam qui eunomii perfidiam sectabatur. sinceritatem catholice fidei
arte dialectica subuertere conaretur. magnamque hominum multitudinem decepisset
rogatus a catholicis uiris qui ruina tante subuersionis grauissime mouebantur beatus
macharius ut simplicitatem totius egipti ab infidelitatis naufragio liberaret ad-
uenit. Quem cum hereticus arte dialectica fuisset aggressus. et aristotelicas igno-
rantem spinas uellet abducere. beatus macharius apostolice multiloquium eius auctori-
tatis breuitate concludens. non est inquit in uerbo regnum dei sed in uirtute. Eamus ergo ad sepul-
chra. et nomen domini super mortuum qui primum inuenerimus fuerit inuocemus. ac sicut scriptum est os-
tendamus ex operibus fidem nostram. ut manifestissime recte fidei documenta eius tes-
timonio declarentur. et perspicuam ueritatem non inani disputatione uerborum sed uirtu-
te signorum. et illo quod non potest falli iudicio comprobemus. Quo audito hereticus coram cir-
cumstanti plebe pudore constrictus. cum ad presens conditioni proposite simulasset as-
sensum. seque in crastinum affuturum promisisset. postero die expectantibus uniuersis qui
studiosius ad condictum locum spectaculi huius cupiditate confluxerunt. exterritus conscientia
sue infidelitatis aufugit. ac protinus ab uniuersa egipto transmigrauit. Quem cum beatus
macharius usque ad horam nonam cum populis prestolatus. pro sua conscientia declinasse uidis-
set. assumens plebem que ab illo fuerat deprauata. ad condicta sepulchra perrexit.
Hunc autem egiptiis morem nili fluminis inuexit aluens. ut quoniam uniuersa illius latitu-
do terre ad instar immensi pelagi non paruo anni tempore solita aquarum eruptione conte-
gitur ita. ut nulla tunc cuiquam humandi copia humani corporis tribuatur. non post trans-
uectionem decursam. corpora uero mortuorum pigmentis condita redolentibus in editioribus
cellulis recondantur. Nam madens ebrietate continua terre illius solum humandi arcet of-
ficium. Si quidem et cadauera defossa susceperit. euomere ad superficiem suam inundationum
nimietate compellitur. Cum ergo antiquissimo cuidam cadaueri beatus macharius astitisset
att. o homo inquit si uenisset huc mecum hereticus ille filius perditionis. et astante ipso
nomen christi dei mei inuocans exclamassem. utrumne coram his qui pene eius fuerant frau-
de subuersi surrecturus fuisses edicito. Tum ille consurgens annuenti sua uoce
respondit. Quem interrogans abbas macharius quidnam fuisset aliquando cum frueretur
tur hac uita uel quo hominum fuisset etate. aut si nomen christi tunc temporis cognouis-
set. ille sub antiquissimis regibus se uixisse respondit. christique nomen asseruit illis
se neque audisse temporibus. Cui rursus abbas macharius dormi inquit in pace cum ceteris
in tuo ordine. a christo in fine temporum suscitandus. hec ergo eius uirtus et gratia quantum in ipso
fuit semper fortasse latuisset. nisi eum necessitas totius prouincie periclitantis. et erga
christum plena deuotio. amorque sincerus istud exercere miraculum compulisset. Id
utique ut ab eo fieret non ostentatio glorie. sed caritas christi et totius populi extorsit

utilitas. ut beatum quoque heliam fecisse regnorum lectio manifestat. qui ignem de celo
super hostias inpositas pure pieque ideirco descendere postulavit. ut periclitantem
pseudoprophetarum prestigiis fidem toti populo liberaret. De miraculo quod abbas abraham in
IIII mulieris uberibus fecit. Quid etiam abbatis abrahe gesta commemorem. qui ἁπλοῦς
id est simplex pro simplicitate morum et innocentia cognominatur. Qui cum metendi gratia ad
egyptum de heremo diebus quinquagesime processisset. et a muliere quadam parvulum
suum lactis inopia iam tabidum atque semineceṃ preferente lacrimosis precibus fuisset
obstrictus. calicem ei aque potandum ipso crucis signaculo dedit. Cuius haustu confes-
tim mirum in modum arida iam penitus ubera copia lactis redundante effluxerunt.
V De claudi cuiusdam curatione quam idem est operatus. Vel cum idem ipse pergens ad vicum. circum-
datus esset illudentium turbis. qui subsannantes ostendebant ei quendam hominem ex contracto
genu. multis iam annis gressus officio destitutum. et antiqua debilitate reptantem.
ac temptantes eum. ostende aiebant abba abraham si servus dei es. et restitue huic pris-
tine sanitati. ut nomen christi quem colis vanum non esse credamus. Tum ille confestim invo-
cato nomine christi inclinans se et apprehendens aridum pedem hominis extraxit. cuius
tactu continuo siccum genu incurvumque directum est. ac recepto usu gressuum quem
oblivioni iam tradiderat annosa debilitas letus abscessit. Quod meritum uniuscuiusque
VI non ex signis debeat estimari. Hi itaque viri nichil sibi pro talium mirabilium
virtute donabant. quia nec hoc suo merito agi. sed domini misericordia fatebantur.
apostolicis verbis in admiratione signorum humanam gloriam refutantes. viri fratres quid admi-
ramini in hoc. aut nos quid intuemini quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc
ambulare. nec quemquam in donis ac mirabilibus dei sed potius ex propriis virtutum fructi-
bus predicandum esse censebant. que industria mentis et operum virtute generantur. Plerumque enim ut
superius iam dictum est homines mente corrupti reprobi circa fidem. in nomine domini et demo-
nia expellunt. et virtutes maximas operantur. De quibus cum apostoli causarentur et dicerent.
preceptor. vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia et prohibuimus eum
quia non sequitur nobiscum. licet eisdem ad presens respondisset christus. nolite prohibere. qui
enim non est adversus vos. pro vobis est. tamen eis in fine dicentibus. domine domine nonne in nomi-
ne tuo prophetavimus et in tuo nomine virtutes multas fecimus. responsurum
se esse testatur. quia numquam novi vos. discedite a me operarii iniquitatis. Et ideir-
co et istos quibus hanc gloriam signorum atque virtutum pro merito sanctitatis ipse conces-
sit. ne in his extollantur ammonet dicens. nolite gaudere quia demonia vobis
subiciuntur. gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in celis. Quod carismatum
VII virtus non in mirabilibus sed in humilitate consistat. Denique ipse auctor signorum
omnium atque virtutum cum ad doctrine sue magisterium discipulos advocaret.

q̇d ab eo ueri atq; electissimi sectatores peculiarit̃ discere deberent euiden
ter ostendit. Venite ĩq̃t & discite a me. ñ utiq; ut demonia celesti uirtu
te pellatis. ñ ut lep̃sos emundetis. ñ ut ~~lep̃sos~~ cecos illuminetis. ñ ut mortuos
suscitetis. Hec etiã om̃ia si p̃ q̇sdã seruos meos opor ñ potest se ĩserere lau
dib' dĩ humana c̃ditio. nec ullã sibi ĩ hoc minister & famul' decerpe porti
onẽ. ubi soli' diuinitatis ẽ gl̃a; uos aũ ĩq̃t hoc discite ex me. q̇a mitis sũ &
humilis corde; hoc n̄ ẽ qd' cunctis gen̄alit̃ discere & exercere possibile ẽ.
op̃a aũ uirtutũ atq; signoꝝ nec sẽp necessaria nec om̃ib' c̃cedunt̃. Humili
tas ẽ ḡ omĩũ magist̃ uirtutũ. ipsa ẽ celestis edificii firmissimũ fundam̃
tũ. ipsa ẽ donũ p̃p̃ũ atq; magnificũ saluatoris. Ista etenĩ uniu̇sa miracu
la q̇ xp̃c op̃at' ẽ sine p̃iculo elationis exercet. q̇ mitẽ dñm ñ sublimitate
signoꝝ s' patientia atq; humilitatis uirtute sectat̃. Q̇ũ ĩmundis sp̃ib' ĩpa
re. aut languentib' sanitatũ dona c̃ferre. aut aliq̇d signũ mirabile p̃plis
gestit. q̇ uis ĩ ostentationib' suis xp̃i ĩuocet nom̃. tam alien' a xp̃o ẽ. q̇a hu
militatis magistrũ sup̃ba m̃te ñ seq̇t̃. Nã etiã cũ ad patrẽ remeans q̇dã
ut ita dixeri c̃dere testam̃tũ. hoc discipulis dereliq̇t. Mandatũ ĩq̃t do uo
bis. ut diligatis ĩuicẽ sic̃ dilexi uos. & ut uos diligatis ĩuicẽ; statiq; sub
iunxit. In hoc cognoscent om̃s q̇a mei estis discip̃li si dilectionẽ habueri
tis ad ĩuicẽ. Ñ ait si signa atq; uirtutes simulit̃ feceritis. s' si dignã dilec
tionẽ ĩuicẽ habueritis. q̃m certũ ẽ ñ mites atq; humiles seruare ñ posse.
Q̇uapp̃t nũq̃ monachos p̃bos nec morbo cenodoxię uacuos nr̃i maiores dixert̃
q̇ semetipsos exorcistas corã om̃ib' p̃fitent̃. 7 int̃ ãmirantũ t̃bas hanc q̃m uel
meruert̃ ul' p̃sũpsert̃ grãm. iactantissima ostentatione diffamant. s' ĩcassũ.
Q̇ n̄ inniti' m̃daciis. hic pasc& uentos. Idẽ aũ ipse seq̇t̃ aues uolantes. Sine dubio
enĩ eueniet eis illud qd' ĩ p̃ũbiis dicit̃; sic̃ uenti & nubes 7 pluuię manifestis
simę s̃t. ita q̇ glãnt̃ in dato falso. Et idõ si q̇s corã nob' hoꝝ aliq̇d fecerit. ñ de ã
miratione signoꝝ s' de ornatu moꝝ debet aput nos ẽẽ laudabilis. nec utrũ
demonia ei subiecta sint. s' utrũ caritatis m̃bra q̇ describit ap̃ls possideat in
q̇rendũ. Q̇d mirabili' sit de semetipso uicia q̇ã de alio demonia extrusisse.
VIII Et reuera mai' miraculũ ẽ de p̃p̃a carne fomitẽ eradicare luxurię. q̃m ex
pellere ĩmundos sp̃c de corporib' alienis. & magnificenti' signũ ẽ uirtute
patientię truculentos mot' iracundię cohibere. q̃ aeris p̃ncipatib' ĩpare. pl'q;
ẽ exclusisse edacissimos de corde p̃p̃o t̃sticię morbos. q̃m ualitudines febresq;
corporeas expulisse. Postremo multis modis p̃clarior uirt' sublimiorq; pro
fect' ẽ. anime p̃p̃ę curare languores. q̃m corporis alieni. Quanto n̄ hec sub

limior carne est, tanto praestantior eius est salus, quantoque pretiosioris excellentiorisque est sub-
stantiae, tanto grauioris ac perniciosioris est ruinae. Quantum praecellat uitae probitas opera
VIIII signorum. Et de illis quidem curationibus ita beatissimis apostolis dicitur: Nolite gaudere
quia daemonia uobis subiciuntur. Hoc enim faciebat non eorum potestas, sed uirtus domini nominis
inuocati. Et idcirco monentur ut ex hac parte nihil sibi beatitudinis aut gloriae au-
deant uendicare, quod dei tantum potentia ac uirtute perficitur, sed ex illa uirtutis suae
cordisque intima puritate, ob quam nomina eorum inscribi merentur in caelis. Reuelatio de per-
X fectae castitatis experimento. Et ut hoc ipsum quod diximus uel testimoniis ueterum uel
diuinis oraculis approbemus, quid beatus Pafnutius uel de admiratione signorum uel de gratia
senserit puritatis, immo quid angeli reuelatione cognouerit, ipsius uerbo atque experimentis
rectius proferamus. Hic namque ita multis uigens annis districtione praecipua, ut crederet
se etiam carnalis concupiscentiae laqueis penitus absolutum, eo quod cunctis infestationibus dae-
monum, cum quibus diu aperteque conflixerat, superiorem se factum esse sentiret, dum aduenientibus
sanctis uiris pulmentum lenticulae quod illi atheran nominant praepararet, manus eius in cli-
bano ut assolet flamma superuolitante combusta est. Quo facto tristificatus magnum in mo-
dum coepit secum tacitus uoluere: cur ignis inquiens mecum non habet pacem, cum duriora
mihi daemonum cesserint proelia? Aut quemadmodum me in illo metuendo examinis die
perse transiturum ille ignis inextinguibilis et inquisitor meritorum omnium non tenebit, cum
nec extrinsecus hic temporalis ac paruulus non pepercit? Cumque aestuanti huiuscemodi cogi-
tationibus atque tristitia sopor subito surrepsisset, adueniens angelus domini: cur inquid
Pafnuti tristis es, quod needum tibi pacatus sit ignis iste terrenus, cum adhuc resideat in mem-
bris tuis carnalium motuum needum ad purum excocta commotio? Cuius radices donec
in tuis uiuunt medullis, ignem istum materialem nequaquam tibi pacificum esse permittent.
Quem utique innoxium alias sentire non poteris, nisi omnes internos motus huius indicueris in temet
ipso expiaris extinctos. Vade apprehende nudam et pulcherrimam uirginem, et si il-
lam tenens tranquillitatem tui cordis inmobilem esse atque carnales pacificos intra te senseris per-
durasse, huius quoque uisibilis flammae mitis atque innoxius in modum illorum trium in Babylonia
puerorum te allambet attactus. Itaque senex ex huiusmodi reuelatione perculsus, non quidem ex-
perimenti diuinitus demonstrati pericula consuluit, sed interrogans conscientiam suam et puri-
tatem sui cordis examinans, nec adhuc pondus castimoniae suae huius probationis pon-
deri compensare coniectans: non mirum est autem, si cedentibus mihi inmundorum spirituum plus ad-
ustiones ignis, quas durissimis congressionibus daemonum inferiores esse credebam, adhuc aduersum
me sensi saeuientes. Maior quippe est uirtus ac sublimior gratia intimam libidinem car-
nis extinguere, quam nequitias daemonum extrinsecus irruentes signo domini ac uirtutis
altissimae potentia subiugare, uel de obsessis corporibus nominis diuini inuocati

one propellere. Huc usque abbas nesteros orationem de uera charismatum operatione
consummans. nos ad cellam senis ioseph que vi. fere milibus ab ipso erat. properantes doctrine
sue institutione prosequi tus est. Explicit coll. abbatis nesteronis. Incipiunt capitula coll.
abbatis ioseph. I. Quid a nobis ioseph primitus inquisierit. II. Disputatio eiusdem senis.
de fido amiciciarum genere. III. Unde indissolubilis amicicia fratris esse debeat. IIII.
Interrogatio utrum utile aliquid etiam contra uotum. V. Responsio quod perpetua amicicia
nisi inter perfectos stare non possit. VI. Quibus modis inuiolabilis possit societas retentari.
VII. Quod nichil caritati preponendum sit. nec iracundie postponendum. VIII. Quibus de causis
inter spiritales nascatur dissensio. VIIII. De amputandis etiam spiritalibus causis discor
diarum. X. De optimo examine ueritatis. XI. Quod impossibile sit quemquam qui proprio fidit
iudicio diaboli illusione non decipi. XII. Quam ob causam non debeant inferiores in colla
tione contempni. XIII. Quod caritas non solum res dei sed etiam deus sit. XIIII. De gradibus carita
tis. XV. De his qui uel suam uel fratrum commotionem dissimulatione corroborant. XVI.
De his qui patientiam secularibus magis putant impendendam esse quam fratribus. XVII. De his
qui patientiam mentientes ad iracundiam fratres silentio accendunt. XVIII. De his qui ex in
dignatione ieiunant. XVIIII. De quorundam simulata patientia qui maxillam uerberandam
alteram ingerunt. XX. Interrogatio quemadmodum christi mandatis obtemperantes euangelica
perfectione fraudentur. XXI. Responsio quod christus non solum facti sed etiam uoluntatis in
spector sit. XXII. Quod ille sit fortis et sanus qui succumbit alterius uoluntati. XXIII.
Quod infirmi iniuriosi sint. et iniurias ferre non possint. XXIIII. Interrogatio quomodo for
tis sit qui non semper sustentat infirmum. XXV. Responsio quod infirmus se non sinat susten
tari. XXVI. Quemadmodum iracundia sit comprimenda. XXVII. Amicicias coniurati
one initas firmas esse non posse. Explicit cap. Incipit coll. abbatis ioseph.

Beatus ioseph cuius nunc instituta ac precepta pandenda sunt. unus ex tribus quos in
prima collatione fecimus mentionem. clare admodum familie ac primarius ciui
tatis sue in terra egipti fuit que appellatur thmuis. et ita non solum egiptia
sed etiam greca facundia diligenter edoctus est. ut uel nobis uel his qui eloquentiam
egiptiam penitus ignorabant. non ut ceteri per interpretem. sed per semetipsum ele
gantissime disputaret. Qui cum institutionem suam nos desiderare sensisset.
percunctatur primum utrum unanimes essemus germani fratres. audiensque a nobis quod non carnali
sed spiritali essemus fraternitate deuincti. nosque ab exordio renunciationis nostre tam
in peregrinatione quam ab utroque nostrum fuerat obtentu milicie spiritalis arrepta. quam
in cenobii studio indiuidua semper coniunctione sociatos. tali usus est sermonis
exordio. Amiciciarum ac sodalitatis multa sunt genera. que diuersis modis hu
manum genus dilectionis societate conectunt. Quosdam enim precedens commendatio pri

mũ noticię p̃ etiã amicicię fec̃ inire cõmcia. In qb'dã ũ ẽ̃fec̃ qdã seu dati ac
ceptiue defectio caritatis. fędera copulauit. qsdã negotiationis seu milicię
uł artis ac studii similitudo atq; cõmunio amiciciarũ uinculis nexuert̃. p q̃.
ita etiã effera sibi ĩuicẽ corda mansuesc̃t. ut etiã hii q ĩ siluis ac montib' la
trinus gaudent. ⁊ effusione humani sanguis delectant̃. suoꝝ scelerũ partici
pes ãplectant̃. ac foueant. Est etiã dilectionis aliud gen'. qd ĩstinctu natę
ipsi' & ẽsanguinitatis lege ẽnectit̃. q uł ẽtribules. uł ẽiuges. uł parentes
seu f̃rs ac filii naturalit̃ cet̃is p̃ferunt̃. qd ñ solũ humano gñri uerũ etiã
omib' alitib' atq; animantib' ĩ ẽẽ dep̃hendit̃. Illã pullos uł catulos suos natã
li affectu ĩstigante sic p̃tegũt ac defendũt. ut freq̃nt̃ p ipsis etiã obicere se
p̃iculis mortiq; ñ metuant. Deiq; etiã illa bestiarũ uł serpentiũ uł alitũ
gẽna que ĩtolerabilis feritas ac letale uir' ab omib' separata sẽcñit. ut s̃t hii
siliset uł monocerotes. uł gripes. cũ etiã usu ipso cunctis p̃riciosa ẽẽ dicañ
t̃. int̃ se tam̃ p origine ipsi' affectionisq; ẽsortio pacata & ĩnoxia p̃seuerant.
S; hec omĩa que diximus gñra caritatis sic malis ac bonis feris etiã atq; serpen
tibus uidem' ẽẽ cõmunia. ita etiã usq; ĩ finẽ certũ ẽ p̃seuerare ñ posse. Etenĩ int̃
rũpit ea freq̃nt̃ ac diuidit. locoꝝ discretio. ⁊ obliuio tẽporalis uł ũbi causa.
negocioꝝq; ẽfec̃. Vt ⁊ ex diũsis uł lucri uł libidinis. uł ẽsanguinitatis ac ne
cessitudinũ uariarũ societatib' acq̃ri solent. ita intercedente q̃libet diuortii
11 occasiõe soluunt̃. De fido amiciciarũ gñre. In his g̃ cunctis unũ ẽ gen' ĩsolu
bile caritatis. qd nec cõmẽdationis grã nec officii uł munerũ magnitudo ẽ
fec̃. cuiũ ratio uł naturę necessitas iungit. sed sola similitudo uirtutũ. Hec iq̃m
ẽ que ĩ nullis ũq̃m casib' scindit̃. q̃m ñ solũ dissociare uł delere locoꝝ uł tẽpoꝝ
intualla ñ p̃ualent. s; ne mors q̃dẽ ipsa diuellit. Hec ẽ uera ⁊ ĩdisrupta dilec
tio. que gemina amicoꝝ p̃fectione ac uirtute ẽcrescit. Cui' semel initũ fed'
nec desideriorũ uarietas. nec ẽtentiosa dirũpet ẽtrietas uoluntatũ. Ceterũ
multos nouim' ĩ hoc p̃posito ẽstitutos. q cũ p caritate x̃pi flagrantissima ẽent
sodalitate deuincti. ñ p̃petuo eã nec ĩdirupte seruare potuert̃. q̃a lic& bo
no societatis p̃ncipio nitent̃. ñ tñ uno nec pari studio arreptũ p̃positũ tenu
ert̃. fuitq; int̃ eos quedã tẽporalis affectio. quia ñ eq̃li utq; uirtute. s; uni'
cuiq; patientia seruabat̃. q q̃muis ab uno magnanimit̃ atq; ĩfatigabilit̃
retineret̃. necesse ẽ tam̃ eã alt'i' pusillanimitate dirũpi. Infirmitates nãq;
eoꝝ q tepidi' p̃fectionis expetunt sanitatẽ. q̃ntalibet fortiũ tolerantia sus
tinent̃. ab ipsis tam̃ q ĩfirmi s̃t ñ ferunt̃. habent ⁊ ĩsitas sibi cõmotionũ
causas. q eos q̃etos ẽẽ ñ sinant. ut solent hii q carnali eg̃tudine detinent̃.
stomachi sui ĩfirmitatisq; fastidia coq̃rũ uł ministritiũ neglegentię im

putare. et quantalibet eis obsequentium sollicitudo deseruiat. nichilominus tamen sanius cau-
sas sue commotionis asscribere. quas sibi utique uitio ualitudinis sue inesse sentiunt. Quam ob
rem hec est amicicie ut diximus fida indissolubilisque coniunctio. quam sola uirtutis paritate
federatur. Dominus enim inhabitare facit unius moris in domo. Et idcirco in his tantum indirupta
poterit dilectio permanere. In quibus unum propositum ac uoluntas unum uelle ac nolle consistit.
Quam si uos quoque cupitis inuiolabilem retentare. festinandum est uobis ut expulsis uiciis pri-
mum mortificetis proprias uoluntates. et unito studio atque proposito. illud quod propheta ad
modum delectatur unanimiter impleatis. ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Quod non lo-
caliter sed spiritaliter oportet intelligi. Nichil enim prodest si moribus atque proposito dissidentes
una habitatione iungantur. nec obest paribus uirtute fundatis. locorum interualla dis-
iungi. Apud deum namque morum cohabitatio. non locorum unita fratres habitatio coniungit. nec po-
test umquam pacis integritas custodiri. ubi uoluntatum diuersitas inuenitur. Quid ergo si uno uolente GERMANUS.
perficere aliquid quod secundum commodum et salubre prospexerit. alius non prestet assensum. exsequendumne
etiam est contra uotum fratris. an pro eius arbitrio negligendum? Vnde indissolubilis amicicia fratrum
III effici debeat. Ioseph. Idcirco diximus plenam atque perfectam amicicie gratiam non nisi inter perfectos
uiros eiusdemque uirtutis perseuerare non posse. quos eadem uoluntas unumque propositum aut num-
quam aut certe raro diuersa sentire. aut in his que ad profectum spiritalis pertinent uite
patitur dissidere. Quod si animositatis ceperint contentionibus estuare. liquet utique eos numquam
secundum regulam quam prediximus fuisse concordes. Sed quia nemo potest a perfectione habere prin-
cipium nisi qui ab eius ceperit fundamento. et uos non quanta eius sit magnitudo. sed quemadmodum
ad eam perueniri possit inquiritis. necessarium reor ut paucis regulam uobis eius ac tra-
mitem quendam per quem gressus uestri dirigantur aperiam. ut patientie ac pacis bonum faci-
IIII lius obtinere possitis. Interrogatio utrum utile aliquid etiam contra uotum. Prima igitur sunt
uere amicicie in contemptu substantie mundialis. et omnium quas habemus rerum despecti-
one fundamina. Iniquum namque atque impium est si post abrenuntiatam mundi et omnium
que in eo sunt uanitatem preciosissime fratris dilectioni suppellex uilissima que superfuit
preferatur. Secundum est ut ita suas unusquisque resecet uoluntates ne se sapientem atque consul-
tum esse iudicans. suis malit quam proximi definitionibus obedire. Tercium est ut sciat
omnia etiam que utilia ac necessaria estimat postponenda bono caritatis et pacis.
Quartum est ut credat nec iustis nec iniustis de causis penitus irascendum. Quintum ut ad
diluendam se iracundiam fratris etiam sine ratione conceptam eodem modo quo suam curare de-
sideret. sciens equaliter sibi perniciosam alterius esse tristiciam ac si aduersus alium ipse mo-
ueatur nisi eam quantum in se est etiam de fratris mente depulerit. Postremum illud est quod gene-
rale uitiorum omnium peremptorium esse non dubium est. ut se de hoc mundo credat cotti-
die migraturum. Que persuasio non solum nullam in corde tristiciam residere permittit.
uerum etiam uniuersos concupiscentiarum ac peccatorum omnium comprimit motus. Hec igitur

qcūq; tenuerit. amaritudinē irę atq; discordię nec pati potiit nec īferre. huiᷤ aūt
cessantib' cū p̄mū ille emul' caritatis ī cordib' amicoꝝ trīticię sensim uenena suffude
rit. necesse ē. ut freq̄ntib' iurgiis paulati dilectiōe tepefacta amantiū corda diu ex
ulcerata. q̄ndoq; dissociet. Nā q̄ p calle p̄dictę directionis īgdit̄. ī q̄ ab amico ūq̄. suo po
tit dissidere. q̄ p̄mū litiū causā q̄ ex paruulis reb' uilissimisq; mat̄is gen̄ari solet
nichil suū uendicans radicit̄ āputauit. illud qd' ī actib' aploꝝ legim' de unitate creden
tiū om̄i uirtute ēstituens. Multitudinis aūt credentiū erat cor unū 7 aīa. u. nec q̄sq̄
eoꝝ q̄ possidebāt aliq̄d suū ēē dicebat. s' ēr' illi oīa cōmunia. Deinde q̄madmodū ī eo se
minariū dissensiōis exsurget. q̄ n̄ suę s' fr̄is seruiens uoluntati dn̄i atq; auctoris
sui fuerit imitator effect'. q̄ loq̄ns ex p̄sona hōis q̄m gerebat aiebat: Non ueni ut faciam
uoluntatē meā s' ei' q̄ misit me patris. Q̄ aūt m̄ ullū ē̄tentiōis fomitē suscitabit. q̄ de itel
ligentia ac sensu suo n̄ tā p̄p̄o iudicio q̄m fr̄is cedere decreuit examini. p' ei' scilicet
arbit̄o ul' p̄bans sua īuenta ul' īp̄bans 7 eugliciū illud pii cordis humilitate ēsūmās.
uerūtamn̄ n̄ sicͤ ego uolo s' sicͤ tu uis. Aut q̄ ratione aliq̄d q̄ fr̄ē mestificet ēmittet. q̄
bono pacis nichil iudicat ēē p̄ciosi'. dn̄icę illi' sentencię memoriā n̄ amittens. ī
hoc cognoscēt om̄s qd' mei estis discipli si dilectionē habueritis ī inuicē. p' q̄. uelud
speciali signaclo gregē ouiū suarū ī hoc mundo uoluit xp̄c agnosci. atq; hoc a
cet̄is ut ita dixeri caractere discerni. Qua ū ex causa ul' ī se recipe ul' ī alio residere
rancorē trīticię sustinebit. cui sūma ē diffinitio iracundię q̄ p̄niciosa & illicita ē
iustas causas ēē n̄ posse. eodēq; se m̄ succensente sibi fr̄e orare n̄ posse. cū q̄si fr̄i suo
ipse succenseat irrogatā. illā dn̄i saluatoris humili sēp retinens corde sententiā. si
offers munus tuū ad altare. 7 ibi recordat' fueris q̄ fr̄ tu' hr̄ aliq̄d adūsū te. relinque
ibi mun' tuū añ altare. 7 uade p̄' reēciliari fr̄i tuo. 7 sic ueniens offeres mun' tuū. Ni
chil ēt p̄derit si te q̄dē asseras n̄ irasci. 7 credas te īplere mandatū q̄d dicit̄. sol n̄ occidat
sup iracundiā urām. 7 q̄ irascit' fr̄i suo reus erit iudicio. alt̄i' ū trīticiā q̄m delinire tua
mansuetudine potuisti. ē̄tumaci corde despicias. eodē nāq; m̄ p̄cepti dn̄i p̄uarica
tione plecteris. Qui n dix' irasci te adūsus alt̄ū n̄ debere. dix' nec alt̄i' ē̄tēpni trīstici
ā debere. q̄a n̄ int' ē apd' dm̄ q̄ om̄s hōies uult saluos fieri. utrū te an altū q̄mpiā p
das. Unū siq̄dē cuilib& int̄itu ei nascit' detrimtū. itidēq; illi cui om̄iū gta p̄ditio ē.
unū lucrū ul' tua ul' fr̄is morte ē̄q̄rit. Quēadmodu postremo potit ul' tenuē fr̄is
retinere trīsticiā q̄ se credit cottidie īmo ē̄tinuo ab hoc sc̄lo migraturū. Responsio q̄'
V p̄petua amicicia n̄ int' p̄fectos stare n̄ possit. Sic ēg̃ nichil p̄ponendū ē caritati. ita
furori ul' iracundię nichil ē ē̄t̄rio p̄ponendū. Omia nāq; q̄muis utilia ac necessa
ria uideant' sp̄nenda st̄. ut irę p̄turbatio deuitet'. 7 om̄ia etiā q̄ putant' adūsa suscipi
enda atq; toleranda st̄. ut dilectionis pacisq; t̄nq̄llitas illibata seruet'. q̄a nec
ira atq; trīsticia p̄niciosi' q̄cq̄m nec caritate utili' credendu. Quib' modis īuiolabi

VI lis possit societas retentari. Nam quemadmodum carnales adhuc et inbecilles fratres ob uilem terre-
namque substanciam cito inimice disiunguntur. ita etiam inter spiritales gignit pro intellectuum diuer-
sitate discordiam. ex qua sine dubio contentiones rixeque uerborum quas apostolus dampnat plerumque con-
surgunt. unde consequenter diuortia inter unanimes fratres hostis inuidus ac malignus interserit.
Vera est namque sapientissimi salemonis illa sententia. odium suscitat contentionem. uniuersos
uero qui non contendunt protegit amicicia. Quod nichil caritati preponendum sit. nec iracundie postponendum.
VII Quapropter ad conseruandam perpetuam et indiuiduam caritatem. nichil proderit primam causam amputasse
discidii. que nasci solet de rebus caducis atque terrenis. et uniuersa dispexisse carnalia. atque
omnium quibus noster usus indiget rerum indiscretam communionem fratribus permisisse. nisi etiam secundam que
sub specie spiritalium sensuum nasci solet similiter abscidentes adquisierimus in omnibus humilem sen-
VIII sum et consonas uoluntates. Quibus modis inuiolabilis possit societas retentari. Memini namque
cum me adhuc adherere consorti etas iunior hortaretur. huiusmodi nobis intelligentiam uel in
moralibus disciplinis uel in scripturis sacris frequenter insertam. ut nichil cauerius nichilque ratio-
nabilius crederemus. Sed cum in unum conuenientes sententias nostras promere cepissemus. quedam com-
muni examinatione discussa primum ab altero falsa ac noxia notabantur. mox deinde
ut perniciosa communi pronunciata iudicio dampnabantur. que in tantum prius infusa a diabolo ue-
lud luce fulgebant. ut facile potuissent generare discordiam. nisi preceptum seniorum uelud
diuinum quoddam oraculum custoditum. ab omni nos contentione reuocasset. Quod ab illis lega-
li quadam sanctione perscriptum est. ut neuter nostrum plus in iudicio suo quam fratris crederet. si numquam
VIIII uellet diaboli calliditate deludi. De amputandis etiam spiritalibus causis discordiarum. Etenim
sepe illud quod apostolus dicit probatum est euenire. Ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis.
ut obscuram et tetram caliginem sensuum pro uero scientie lumine fraudulenter offundat.
Que nisi humili et mansueto corde suscepti maturissimi fratris uel probatissimi senioris re-
seruentur examini et eorum iudicio diligenter excussi. aut abiciantur. aut recipiantur a nobis
sine dubio uenerantes in cogitationibus nostris pro angelo lucis angelum tenebrarum grauissimo
feriemur interitu. Quam perniciem inpossibile est euadere quempiam iudicio proprio confidentem. nisi hu-
militatis uere amator et exsequutor effectus. illud quod apostolus magnopere deprecatur omni
contritione cordis impleuerit. Si qua ergo inquid consolatio in christo. si quod solatium caritatis. si qua uisce-
ra miserationis. implete gaudium meum. ut idem sapiatis eandem caritatem habentes. u-
nanimes idipsum sentientes. nichil per contentionem. neque per inanem gloriam. sed in humilitate
superiores uobmet ipsis alterutrum arbitrantes. et illud. honore alterutrum preuenientes. ut
plus unusquisque consorti suo scientie et sanctitatis asscribens summam discretionis uere in altero
X magis quam in suo credat stare iudicio. De optimo examine ueritatis. Sepe etenim ac-
cidit siue illusione diaboli. siue intercessu erroris humani quod nullus est in hac carne qui
falli uelud homo non possit. ut et ille interdum qui acutioris ingenii scientieque maioris est.
aliquid falsum mente concipiat. et ille qui tardioris ingenii ac minoris est meriti. recte aliquid

ueriq; psentiat. 7 ideirco null' sibi q̄uis scientia pdit' iam tumore psuadeat. qd' possit
collatione alti' n̄ egere. Nā etiā si iudiciū ei' diabolica n̄ fallit illusio elationis tam̄ 7 su
pbię gruiores laqos n̄ euadet. Quis n. hoc sibi absq; igenti potit usurpare pnicie. cū uas
electionis i q̄ xpc ut ipse pfessus ē loqbat'. ob hoc solū m̄ se asserat ierosolimā ēscen
disse. ut cū suis coaplis euglīū qd' gentib' reuelante 7 coopante dn̄o pdicabat secre
ta examinatione ēferret. p q̄d ostendit' n̄ solū unanimitatē atq; ēcordiā p hec pcep
ta seruari uerū etiā cunctas diaboli adu'santis isidias 7 illusionū ei' laqos n̄ timeri.
XI Qd' i possibile sit queq; q̄ ppo fidit iudicio diaboli illusione n̄ decipi. Deiq; i tantū
uirt' caritatis extollit'. ut eā beat' iohes apls n̄ solū rē di. s' etiā dm̄ eē pnunciet di
cens. ds̄ caritas ē. 7 q manet i caritate i do manet. 7 ds̄ i eo. Nā usq; adeo illā diui
nā eē pspicim'. ut illud apli manifestissime uigere sentiam' i nob. qm̄ caritas di
diffusa ē i cordib' n̄ris p sp̄m scm̄ q̄ habitat i nobis. Qd tale ē ac si dicat. qm̄ ds̄ diffu
sus ē i cordib' n̄ris p sp̄m scm̄ q̄ habitat i nob. q etiā cū ignorem' qd debeam' orare.
iterpellat p nob gemitib' ienarrabilib. q aū scrutat' corda scit q̄d desideret sp̄c.
q̄a scdm̄ dm̄ postulat p scis. Quā ob causā debeant i collatione n̄ ēte̅pni iferiores.
XII Illā g̃ caritatē q̄ dr̄ ΑΓΑΠΗ possibile ē omib' exhiberi. de q̄ beat' apls. g̃ du tēp'
habem' iqt opem' q̄d bonū ē ad omis. maxime aū ad domesticos fidei. Q̄ i tantū omib' e gene
ralit' exhibenda. ut eā etiā inimicis n̄ris a dn̄o iubeam' ipendere. Nā diligite iqt inimi
cos u'ros. ΔΙΑΘΕCΙC id ē affectio pacis admodū. 7 his q̄ ul' parilitate mor' ul' uirtu
tū societate ēnexi st̄ exhibet'. licet etiā ipsa ΔΙΑΘΕCΙC multā i se differentiā habe
re uideat'. Alit' n. parentes. alit' ēiuges. alit' fr̄s. alit' filii diligunt'. 7 i ipsa qq; hor'
affectuū necessitudine magna distantia ē. nec uniformis parentū dilectio erga filii
os iuenit'. Qd' etiā iacob patarche pbat' exeplo. q cū eēt .xii. filior' pat'. omisq; parit'
pat̄na caritate diligeret. tam̄ ppenso ioseph dilexit affectu. ut de eo apte scripta cō
memoret. iuidebant aū ei fr̄s sui eo qd' diligeret eū pat' suus. scilicet n̄ qd' uir iust' 7
pat' n̄ ualde diligeret ceterā ple. s' qd' hui' q̄ tipū dn̄i pferebat affectu dulci q̄dā m̄
atq; idulgenti iēhereret. Hoc etiā de iohanne euglista legim' euidentissime designa
ri cū de ipso dr̄. discipls ille quē diligebat ihc. cū utiq; etiā reliq̄s .xii. simlit' electos
ita pcipua dilectione cōplex' sit. ut hoc etiā euglica attestatione designet dicēs.
Sic dilexi uos 7 uos diligite iuicē. De q̄b' 7 alibi dr̄. diligens suos q erant i mundo.
usq; i finē dilex̄ eos. S' hic uni' dilectio n̄ erga reliq̄s discipulos tepōrē caritatis. sed
largiorē erga hūc suphabundantiā amoris expssit. qm̄ ei uirginitatis puilegiū 7 car
nis icorruptio ēferebat. Que ideirco uelud sublimior cū q̄dā exceptione signat'. q̄a
eā n̄ odii cōparatio. s' affluentior grā exuberantissimi amoris extollit. Tale q̄d etiā
ex psona sponsę legim' i cantico canticor' dicentis. Ordinate i me caritatē. Hec n. ē
uera caritas ordinata. q̄ odio habens neminē. q̄sdā m̄ritor' iure plus diligit. qq; cū

gn̄ali̅t diligat cunctos. excipit tam̄ sibi ex his q̄s debeat peculiari affectione cōplec
ti. 7 rursus int̄ ipsos q̄ ī dilectione sūmi atq; pcipui s̄t aliq̄s sibi q̄ cetoꝝ affectu sup ex
xiii tollant excerpit. Q̄d caritas n̄ solū res dī s̄; etiā ds̄ ē. Fert nouim̄ qd̄ utinā nescirem̄. n̄ nullos
frm̄ tante ēē obstinationis atq; duricie. ut cū ul̄ suos adūsus frēm. ul̄ fr̄is adūsū se
senserint animos excitatos ad dissimulandā tristis sue t̄sticiā. q̄ ex īdignatione alteru
trıꝰ comotionis exorta ē. secedentes ab eis q̄s humili satisfactione atq; colloq̄o. lenire
debuerant. aliq̄s psalmoꝝ īcipiunt decantare ūsiculos. Q̄ dū ēcepta cordis amaritu
dinē delinire se putant. īsultando augent. qd̄ statī extinguere potuerīt. si magis
anxıī atq; humiles ēē uoluissent. ut oportuna cōpūctio 7 ipsoꝝ cordib̄ mederet̄. 7
frm̄ animos deliniret. Illā illo utiq; m̄ pusillanimitatis ĭmo supbie sue uiciū palpant
& nutriunt. potiꝰ q̄m extirpant fomitē iurgioꝝ. dn̄ice illiꝰ pceptionis īmemores q̄
ait. q̄ irascit̄ fr̄i suo reus erit iudicio. 7 si recordat̄ fueris q̄d fr̄ tuus habet aliq̄d ad
ūsū te relinq̄ ibi munꝰ tuū ad altare. 7 uade p̄ recōciliari fr̄i tuo. 7 tc̄ ueniens offeres
xiiii munꝰ tuū. De gdib̄ caritatis. In tantū ḡ n̄ uult nos ds̄ nr̄ alti̅ despectui habere
t̄sticiā. ut si aliq̄d adūsū nos fr̄ habuerit. nec munā nr̄a suscipiat. id ē nec orationes
sibi a nob̄ sibi pmittat offerri. donec de animo ei t̄sticiā uiste īuisteue ēceptā celeri
satisfactione tollam̄. Neq; n̄ ait si habet uerā querelā adūsū te fr̄ tuus. relinque
ibi munꝰ tuū ad altare. 7 uade p̄ recōciliari fr̄i tuo. s; si recordat̄ fueris q̄a fr̄ tuꝰ
habet aliq̄d adūsū te. id ē. etiā si leue aliq̄d ac uile sit q̄ fr̄is ī te fuerit excitata cōmo
tio. 7 hoc memoriā tuā subita recordatione pulsauerit. scias offerre te p̄cū tuarū
spūalia munera n̄ debere. n̄ p̄ q̄libet ex causa ortā t̄sticiā de corde fr̄is benigna
satisfactione depuleris. Si ḡ euglic̄ sermo etiā p p̄terita 7 minima simultate ac
de exiguis oborta causis satisfacere nos irascentib̄ iubet. q̄d de nob̄ miseris fiet q̄
recentes 7 maximas causas nr̄oq; errore cōmissas ptinaci dissimulatione ēt̄ēpni
m̄. 7 īflati diabolico tumore. dū humiliari erubescim̄. auctores nos fr̄ne t̄sticie
denegam̄. ac rebelli spū subici p̄ceptis dn̄i dedignantes. neq̄quā ea ul̄ obseruari
debere. ul̄ īpleri posse ētendimus. eoq; fit ut iudicantes eū īpossibilia ul̄ īcgrua
p̄cepisse. efficiam̄ sedm̄ aplm̄ n̄ factores sed iudices legis. De his q̄ ul̄ suā ul̄ frm̄
xv cōmotionē dissimulare corroborant. Illud qq; q̄b̄ lacrimis ē deflendū qd̄ n̄ nul
li frm̄ cū fuerint ētumelia cuiꝰlibet sermonis accensi. si alti̅ cuipiā q̄ eā lenire
desiderat p̄cib̄ fatigent. cū audierint neq̄q̄m debere adūsus frm̄ ēcipi retineri
ue t̄sticiā sedm̄ illud qd̄ scriptū ē. q̄ irascit̄ fr̄i suo reus erit iudicio. 7 sol n̄ occi
dat sup iracundiā urā. pclamant ilico si paganꝰ aliq̄s. si scl̄aris aliq̄s hoc fecisset
aut ita dixisset. recte debuit sustentari. q̄s aū ferat frēm tā ḡuis ēsciū culpe
aut tā īsolens de ore ēuitiū pferentē. q̄si ū patientia īfidelib̄ tantū atq; sa
cri legis 7 n̄ omib̄ sit generali̅t exhibenda. aut iracundia ēt̄ gentile noxia

etiam fratrem utilis estimanda. cum utique perturbatę mentis obstinata commotio non dissimile etiam quemuis fuerit excitata sibi inferat detrimentum. Quantę autem obstinationis imo uecordię est ut nec ipsam uerborum prophetę bruti mentis stupore discernant. quia non dixit omnis qui irascitur alienigenę reus erit iudicio. quod fortasse poterat secundum illorum sensum etiam consortes nostrę fidei et conuersationis excipere. Sed significanter expressit euangelicus sermo dicens. omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Licet itaque secundum regulam ueritatis omnem hominem fratrem debeamus accipere. tamen hoc in loco magis fideles ac nostrę conuersationis participes quam ethnicus fratris uocabulo designatur.

De his qui patientiam secularibus magis quam fratribus putant esse impendendam.

Illud uero quale est quod interdum patientes esse nos credimus. quia respondere contempnimus lacessiti. sed ita commotos fratres amara taciturnitate uel motu gestuque irrisorio subsannamus. ut eos magis ad iracundiam uultu tacito prouocemus. quam tumida potuissent incitare conuicia. in eo nos estimantes minime apud deum reos. quia nichil ore protulimus quod nos notare hominum iuditio aut condempnare potuisset. quasi uero apud deum uerba tantummodo et non precipue uoluntas uocetur in culpam. et opus solummodo peccati et non etiam uotum ac propositum habeatur in crimine. aut hoc tantum quod unusquisque fecerit per loquelam. et non quod etiam per taciturnitatem facere studuerit in iudicio sit querendum. Non enim sola commotionis illatę qualitas sed etiam propositum irritantis in noxa est. et idcirco non quemadmodum iurgium fuerit excitatum sed cuius exflagrauerit uicio uerum iudicis nostri perquiret examen. Effectus enim peccati non ordo est considerandus admissi. Quid enim differt utrum quis gladio ipse peremerit fratrem an aliqua ad mortem fraude compulerit cum ipsius eum dolo uel crimine constet extinctum. quasi uero cecum in preceps manu propria non impegisse sufficiat. cum similiter reus sit qui pronum et iminentem in foueam cum potuerit reuocare contempserit. Aut ille solus in crimine sit. qui manu sua quempiam laqueauerit. et non etiam is qui uel parauerit uel ingesserit laqueum. uel certe cum potuerit auferre noluerit. ita ergo tacere nichil prodest. si idcirco nobis indicamus silentium. ut quod agendum conuicio fuerat. hoc taciturnitate faciamus. assimulantes quosdam gestus quibus ille quem curare nos oportuit uehementiore inardescat iniuria. et nos super hec omnia dampno illius ac perditione laudemur. Quasi uero non etiam ex hoc ipso qui criminosior sit quod gloriam sibi de fratris uoluerit perditione conquirere. Vtrique enim tale silentium equaliter erit noxium. quia sicut exaggerat in alterius corde tristiciam. ita in suo non permittit extingui. Contra quos illa prophetię satis proprie est directa maledictio. ue qui potat amicum suum mittens fel suum et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. repletus est ignominia pro gloria. illud quoque quod per alium de talibus dicitur. quia omnis frater supplantans supplantabitur. et omnis amicus fraudulenter incedit. et uir

frēm suū irridebit. & ueritatē non loquetur. Extenderunt enī linguā suam.
quasi arcū mendacii. & non ueritatis. Sepe autem ficta patientia etiā acri
ad iracundiā quā sermo succendit. & atrocissimas uerboꝝ transcendit iniurias
maligna taciturnitas. leuiusq; tolerantur inimicoꝝ uulnera. quā irridentiū
subdola blandimenta. De quibus dicit̄ per prophetā. Molliti st̄ sermones eius
super oleū & ipsi sunt iacula. Et alibi. Verba callidoꝝ mollia. hec autem feri
unt in penetralia uentris. Quibus etiā illud potest eleganter aptari in ore
pacē cū amico suo loquitur. & occulte ponit ei insidias. quib; tamen magis
decipitur ipse qui decipit. Nam qui preparat ante faciē amici sui rete. circū
dat illud pedibus suis. & qui fodit foueā proximo suo incidet in eā ipse. Deniq;
cū magna ad cōprehendendū deum cū gladiis & fustibus multitudo uenisset.
nemo in auctorē uite nr̄e illo cruentior extitit parricida. quā qui cunctos
ficto salutationis honore p̄ueniens. osculū subdole caritatis ingessit. cui dn̄s
iuda inquit. osculo filiū hominis tradis? id est amaritudo persequutionis atq;
odii tui hoc tegm̄ assūpsit. quo dulcedo ueri amoris exprimit̄. Apertius q̄q;
ac uehementius p̄ prophetā uis hui; doloris exaggerat̄. quoniā si inimicus
meus inquit maledixisset m̄. sustinuissē utiq;. & si is q̄ oderat me sup me
magna loq̄t̄ fuisset. abscondissē me utiq; ab eo. Tu u̇ homo unanimis dux meus
& notus meus. qui simul mecū dulces capiebas cibos in domo dei ambulauim̄
xvii cū consensu. De his qui ex indignatione ieiunant. Aliud quoq; profanum
tristicię genus est quod dignū cōmemoratione non fuerat. nisi id a n̄ nullis
fr̄ibus fieri uideremur admitti. qui cū tristificati fuerint. uel irati. ab ipso
etiā p̄tinacit̄ abstinent cibo. ita ut qđ etiā dicere absq; pudore non possum.
illi qui dū placidi sunt refectionē cibi usq; ad horā sextā uel ut multū nonā
negant se posse differre. cū fuerint tristicia ł furore suppleti ieiūnia etiā
biduana n̄ sentiant. tantaq; inedię defectionē iracundię sacietate sustentent.
In quo plane sacrilegii crimen euidenter incurrunt. ieiunia scilicet que
soli deo pro humilitatione cordis & purgatione uicioꝝ sunt specialit̄ offeren
da pro diabolico tumore tolerantes. Quod tale ē ac si orationis atq; sacri
ficia non deo sed demoniis deferant. illāq; moysaicā increpationē merean
tur audire. sacrificauerunt demoniis & non deo. diis quos non nouerunt.
De quorūdā simulata pacientia qui maxillā uerberandā alterā ingerunt.
xviii Non ignoram' etiā aliud dementię genus. quod sub colore fucatę patientię in n̄
nullis fr̄ibus inuenit̄. quibus parū est iurgia cōmouisse. nisi etiā instigatoriis
uerbis ut feriantur irritent. cū utiq; ut fuerint impulsione contacti. aliam

quoq; partē corporis ingerit uerberandā. q̄si p hoc pfectionē mandati illi' im
pleturi q̄ dr̄: Si q̄s te pcusserit in dexterā maxillā pbe illi & alterā. scripture
uim ac ppositū ignorantes. Euglicā nāq; patientiā p iracundię uicē exer
cere se putant. Ob qđ radicit' excidendū non solū uicissitudo talionis & certan
di irritatio phibetur: s; etiā furorē uerberantis geminatę iubem̄ iniurię tole
rantia mitigare. Interrogatio quēadmodū xpi mandatis obtēpantes euglica
xviiii pfectione fraudent'. G. Quomō rephendendus ē is q pcepto satis faciens euglico
non solū n intulit talionē. sed etiā parat' ē ut sibimet geminet iniuria. Re
xx sponsio qđ xpc n solū facti. s; etiā uoluntatis inspector sit. Ioseph. Sic pau
lo ante iā diximus non solū res ipsa que geritur s; etiā q̄litas mētis. 7 ppositū fa
cientis ē intuendū. Et idcirco si id q̄d ab uno q̄q; pficit' q̄ animo fiat ul q̄
pcedat affectu itimo ppendatis cordis examine: uidebitis patientię lenita
tisq; uirtutē neq̄q̄m posse ētrario spū id ē ipatientię ac furoris impleri.
Siq̄dē dn̄s nr̄ atq; saluator ad pfundā nos instruens patientię lenitatisq; uir
tutē. neq̄q̄m id ē n ut labiis eā tantū pferam' s; ut itimis animę nr̄ę adytis
recōdamus. istā nob pfectionis euglicę formulā dedit dicens. Si q̄s te pcusserit
i dext maxillā. pbe illi 7 alterā subaudit' sine dubio dextrā. Que alia dextera
n iterioris hōis ut ita dixeri facies potest accipi: Q hoc omē penit' iracundię
fomitē de pfundis cupiens aię penetralib' extirpare. id ē ut si exterior dextra tua
ipetū ferientis excepit. interior q̄q; homo p humilitatis assensū dexterā suā p
beat uerberandā. copatiens exterioris hominis passioni. 7 q̄dāmō succūbens atq;
subiciens suū corp' ferientis iniurię. ne exterioris hōis cęde ul tacit' it' moueat'
iterior. Videtis g longe eos ab euglica pfectione distare. que patientiā docet
n uerbis s; interiore cordis trāq̄llitate seruandā. eāq; a nob cū q̄d aduisi aduenit
ita pcipit custodiri. ut n solū nosmetipsos alienos ab iracundię ptbatione ser
uem'. s; etiā illos q suo cōmoti sunt uicio succūbentes iniuriis eoꝝ ad placiditatē
expleta cedis satietate cogam'. furorē eoꝝ nr̄a lenitate uincentes. Et ita etiā
illud aplicū iplebim'. Noli uinci a malo. s; uince i bono malū. Qđ ab illis ipleri
n posse certissimū ē. q illo spū ac tumore uerba lenitatis atq; humilitatis emit
tunt. ut non solū non mitigent ēceptū furoris incendiū. sed magis illud tā
in suo quā in frīs cōmoti sensu faciunt ēflagrare. q tam etiā si possint aliquo
modo ipsi mites 7 placidi pmanere. ne sic q̄dē aliq's iustitie fruct' capient. cū
dāpno pximi patientię sibi glām uendicantes. & p hoc ab illa aplica caritate
omnimodis alieni. que n querit que sua sunt. s; ea que alioꝝ. N n ita diuicias cupisc.
ut lucrū s de pximi faciat detrimento. nec adq̄rere q̄cq̄ cū alt' desiderat nuditate.

Quod ille fortis et sanus sit, qui succumbit alterius voluntati. Sciendum sane ge- XXIII
neraliter illum partes agere fortioris qui voluntati fratris suam subicit voluntatem, quam eum
qui in defendendis suis definitionibus ac tenendis pertinatior invenitur. Ille enim sustentans ac
tolerans proximum, sani ac validi, hic autem infirmi et quodammodo egrotantis optinet locum,
qui ita palpari necesse est ac foveri, ut interdum etiam a rebus necessariis per quietem ac pa-
cem salubre sit aliquid relaxari. In quo sane non se credat quis aliquid de sua perfectione minu-
isse, tamen et quodammodo de proposito districtione condescendendo summiserit, sed e contrario multo
amplius se longanimitatis et patientie bono noverit adquisisse. Apostolicum namque preceptum
est: Vos qui fortes estis imbecillitates infirmorum sustinete, et alterutrum onera vestra por-
tate, et sic adimplebitis legem Christi. Numquam enim infirmus aut tolerare potest aut curare languen-
tem is qui similiter egrotat, sed ille medelam tribuit imbecillo qui imbecillitati ipse non subiacet.
Valenti enim ei dicitur: Medice, cura te ipsum. Quod infirmi iniuriosi sint et iniurias ferre non possint. XXIIII
Notandum etiam illud est, infirmorum naturam esse semper eiusmodi, ut prompti quidem ac faci-
les sint ad contumelias ingerendas et iurgia conserenda, ipsi vero ne minima quidem in-
iurie velint suspicione contingi; cumque inferentes proterva convicia inconsiderata super-
grediuntur libertate, ne parva quidem atque levissima sustinere contenti sunt. Ideoque secundum predictam
seniorum sententiam caritas stabilis atque indisrupta non poterit perdurare nisi inter viros eiusdem virtu-
tis atque propositi. Scindi enim necesse est eam quocumque tempore quantalibet cautione fuerit ab altero cus-
todita. Interrogatio quomodo fortis sit qui semper sustentat infirmum. G. XXV
In quo igitur laudabilis perfecti viri poterit esse pacientia, si tolerare non prevalet infirmum? Ioseph
Hec ego dixi, quod ille qui fortis est ac robustus virtus tolerantiaque vincenda sit, sed quod in-
firmi pessima valitudo illi qui sanior est sustentatione nutrita atque in deterius cotidie prolabens
generatura sit causas, ob quas vel ipse velut non debeat sustineri, vel certe patientiam proximi
notam ac deformationem impatientie sue esse conciens abire quandoque mavult quam mag-
nanimitate alterius sustineri. Hec igitur ab illis qui soliditatis affectum cupiunt inviolabilem
custodire pre omnibus observanda censemus, ut primum quibuslibet iniuriis lacessitus non solum labia
sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat. Quod tamen si senserit vel tenuiter
fuisse turbata, omni semetipsum taciturnitate contineat et illud quod psalmista commemo-
rat diligenter observet: Turbatus sum et non sum locutus, et dixi: Custodiam vias meas ut non delinquam in lin-
gua mea; posui ori meo custodiam dum consisteret peccator adversum me; obmutui et hu-
miliatus sum et silui a bonis. Nec presentem considerans statum ea proferat que ad horam turbulentus sug-
gerit furor dictatque animus exasperatus, sed vel recolat gratiam preterite caritatis vel reformande
pacis redintegrationem mente prospiciat, eamque velut continuo reversuram etiam in ipso commoti
omnis tempore contempletur, dumque ad dulcedinem servat concordie mox future amaritudinem presentium non
sentiet iurgiorum, ita potissimum respondebit eis quibus vel a semetipso reus fieri vel ab alio repre-

habendi restituta caritate non possit. Sicque adimplebitur propheticum illud eloquium. Ira misericordię memor eris.

XXVII. **Quemadmodum sit iracundia comprimenda.**

Cohibere ergo nos oportet omnis iracundię motus et gubernatrice
discretione moderari, ne illud quod a Salemone damnatur, precipiti furore raptum totam iram suam profert impius. Sapiens autem dispensat per partes. Id est stultus quidem ad ultionem sui irę perturbatione succenditur. Sapiens autem paulatim eam maturitate consilii ac moderationis extenuat et expellit. Tale est et illud quod ab apostolo dicitur. Non uosmet ipsos uindicantes carissimi. sed date locum irę. id est nequaquam ad uindictam iracundię cogentes tendatis. sed date locum irę. hoc est non sint corda uestra sic impatientię ac pusillanimitatis angustiis coartata. ut uiolentam commotionis procellam cum inruerit sustinere non possint. sed dilatamini in cordibus uestris suscipientes aduersus iracundię fluctus in illis extentis sinibus caritatis que omnia suffert. omnia sustinet. et ita mens uestra amplitudine longanimitatis ac patientię dilatata. habeat in se consiliorum salutares recessus in quibus receptus quodammodo atque teterrimus iracundię fumus protinus euanescat. Vel certe ita intellegendum est date locum irę. quotiens commotioni alterius humili atque tranquilla mente succumbimus. et quodammodo dignos nos quaelibet iniuria profitentes impatientię seuienti obsequimur. Ceterum qui ita sensum apostolicę perfectionis inclinant. ut locum irę illos dare existimant qui ab irascente discedunt. uidentur mihi dissensionum fomitem non abscidere. sed nutrire. Nisi enim iracundia proximi humili statim satisfactione uincatur. prouocat eam fugiens. potius quam declinat. Illud quoque huic simile est quod Salemon ait. Noli festinare in spiritu tuo irasci. quia ira in sinu insipientium requiescit. et noli procurrere in rixam cito. ne peniteat te in nouissimo. Neque enim ita festinationem rixę uel iracundię culpat. ut earundem approbet tarditatem. Similiter et illud suscipiendum est. Stultus eadem ipsa hora pronuntiat iram suam. occultat autem ignominiam suam astutus. Non enim ignominiosam iracundię passionem. ita a sapientibus occultari debere decernit. ut iracundię uelocitatem culpans non prohibeat tarditatem. quam utique si pro necessitate humanę infirmitatis inruerit. ideo censuit occultandam. ut dum ad presens sapienter obtegitur. in perpetuum deleatur. Hec enim natura irę est. ut dilata languescat et pereat. prolata uero magis magisque conflagret. Dilatanda ergo atque amplianda sunt pectora. ne angustiis pusillanimitatis artata archana iracundię turbulentis estibus suppleantur. et recipere secundum prophetam illud nimis latum mandatum dei angusto corde nequeamus. nec dicere cum propheta. Viam mandatorum tuorum cucurri. cum dilatares cor meum. Nam quod longanimitas sapientia sit. euidentissimis scripturę testimoniis edocemur. Longanimis enim uir multus in prudentia. pusillanimis autem ualde insipiens est. Et idcirco de illo qui sapientię donum laudabiliter a domino postulauit scriptura commemorat. Et dedit dominus Salemoni sapientiam prudentiamque multam nimis. et latitudinem cordis quasi arenam maris innumerabilem.

XXVIII. **Amicitias coniuratione initas firmas esse non posse.**

Illud quoque multis experimentis se

perfectissime conprobatum. nullo modo eos qui amicitiarum foedus coniurationis iure principio indisruptam potuisse servare concordiam. sive quod eam non possiderint perfectionis. nec pro apice caritatis in pio. sed pro amore terreno. et pro necessitate ac vinculum pacti retinere conati sunt. sive quod ille callidissimus inimicus ut eos praevaricatores sui faciat sacramenti. celerius ad inrumpenda amicitiarum vincula praecipitat. Certissima igitur est prudentissimorum virorum illa sententia. veram concordiam et individuam societatem nisi inter emendatos mores eiusdemque virtutis ac propositi viros stare non posse. Haec de amicitia beatus Ioseph spiritali narratione disseruit. nosque ad custodiendam sodalitatis perpetuam caritatem ardentius incitavit.

Explicit collatio prima abbatis Ioseph de amicitia. XVI. Incipiunt capitula eiusdem de definiendo. I. De vigiliis quas pertulimus. II. De abbatis Germani anxietate. III. Quid in hoc visum sit. IIII. Interrogatio abbatis Ioseph. unde nobis tanta anxietas emersisset. V. Expositio abbatis Germani cur vel in Egipto residere mallemus vel reverti in Syriam. VI. Interrogatio abbatis Ioseph an in Egipto maiores profectus quam in Syria consequeremini. VII. Responsio de differentia institutionum utriusque provinciae. VIII. Quod perfecti viri nichil absolute debeant definire vel utrum sine peccato possint definita rescindere. VIIII. Quod plerumque utilius sit statuta inrumpere quam implere. X. Interrogatio nostra de metu periurii quod in cenobio Syriae ut sacramentum. XI. Responsio quod propositum gerentis non negotii sit considerandus effectus. XII. Quod boni provenerint malignis auctoribus nichil profuerint. nec bonis male gesta nocuerint. XIII. Responsio nostra quae causa nobis exegerit vel sacramentum sponsionis. XIIII. Disputatio senis quod sine culpa actionis ordo mutetur dum in bonum studium capiatur effectus. XV. Interrogatio an absque peccato sit. quod infirmis nostra conscientia occasionem ingerit mentiendi. XVI. Responsio quod non propter infirmorum scandalum scripturarum veritas sit mutanda. XVII. Quod venerabiliter utiliter mendacio sancti tamquam elleboro usi sint. XVIII. Obiectio quod illi tantum inpune mendacio usi sint qui sub lege vixerunt. XVIIII. Responsio eo quod licentia mendacii quae veteri quoque indulta est testamento probabiliter. venerabiliter a multis fuerit usurpata. XX. Quod utile venerabile plerumque mendacium notam veritatis et apostoli censuerunt. XXI. Interrogantibus occultam continentiam sine mendacio oporteat propalari. et an suscipienda sint quae semel fuerint recusata. XXII. Obiectio quod oporteat quae abscondi continentiam. sed suscipi recusata non debeant. XXIII. Responsio quod irrationabilis sit huius perfinitionis pertinacia. XXIIII. Quomodo abbas Piamon continentiam suam celare maluerit. XXV. Testimonia scripturarum de commutatis definitionibus. XXVI. Quod sancti viri pertinaces ac duri esse non possint. XXVII. Interrogatio an sit contrarium praedictae sententiae illud quod dicitur iuravi et statui. XXVIII. Responsio in quibus immobilis definitio sit tenenda. et in quibus si oportuerit rescindenda. XXVIIII. Quae admodum debeant celanda committi. XXX. Nichil super his quae adversum communis vitae attinent definiendum.

INCIPIT COLLATIO ABBATIS IOSEPH PRIORA. DE VIGILIIS QUAS PERTULIMUS

Praecedente igitur collatione finita partique nocturno iam cedente silentio cum fuissemus
a sancto abbate Ioseph ad sepositam cellulam in secreto causa quietis adducti et sermo-
nis eius igne quo iam in nostris cordibus excitato totam noctem habuissemus insomnem egres-
si cellula et centum fere passibus ab ea secedentes in loco remotiore consedimus.
Cum itaque secreti colloquii nobis familiaris et nocturnis tenebris oportuni-
tas praeberetur, ilico residentes abba Germanus grauiter ingemiscens. De abbatis Ger-
II. mani anxietate super sponsionis nostrae recordatione. Quid agimus inquit? in quan-
to namque discrimine positi sumus et quam miserabili condicione constricti, cum ratio
ipsa et conuersatio sanctorum quid saluberrimum sit ad profectum uitae spiritalis efficaciter doceat et
eligere id quod expedit data senioribus sponsio non admittit. Etenim potuimus exemplis
talium ac tantorum uirorum ad perfectiorem uitam propositumque formari, nisi nos instanter ad coe-
nobium recurrere promissi pactio coartaret. Quo si reuersi fuerimus, copia nobis ulterius huc
remeandi nulla tribuetur. Si uero hic residentes desiderium nostrum maluerimus explere, quid
agimus de sponsionis fide quam senioribus nostris uel locis simul reditum pollicentes dedisse nos
nouimus, ut uel cursim liceret nobis huius prouinciae sanctos ac monasteria circuire? Cumque sic aes-
tuantes quid super statu salutis nostrae definiendum esset nequaquam inuenire possemus, solo gemitu
testabamur durissimae condicionis necessitatem, accusantes teneritudinem frontis nostrae et in-
genitam nobis uerecundiam detestantes, cuius rei onere praegrauati, etiam contra utilitatem ac propo-
situm nostrum retinentium precibus aliud non potuissemus obsistere, immaturissimo repromissionis
huc uenissemus, ille se scit pudoris uitio laborasse deflentes, de quo dicitur: est pudor afferens
Iohes III. peccatum. Tum ego compendium inquam angoribus afferat nostris consilium, immo auctoritas senis
ad quem oportet ut nostras sollicitudines deferamus, et quaecumque ab eo fuerit sententia definitum
uelut diuinum et caeleste responsum cunctis aestibus nostris terminum ponat. Id quod est nobis per os sen-
is a domino tribuendum, et ob illius meritum et ob nostram fidem minime dubitemus. Ipsi enim munere sa-
lubre consilium et creduli ab indignis et increduli a sanctis frequenter adepti sunt, ut accepti sunt
domino id uel propter meritum respondentium uel propter fidem consulentium largiente. His itaque ser-
monibus a sancto Germano abbate ea alacritate suscepti ac si eos non a me metipso sed a domino
protulisse aduerteret, aduentum senis atque instantem iam horam nocturnae synaxeos paululum praestolati, postquam
eum solita salutatione suscepimus et legitimum orationum atque psalmorum impleuerimus numerum
IIII. isdem rursus quibus ad quietem compositi fueramus psiathiis ex more consedimus. Tum uenera-
bilis Ioseph deiectiores nos animo contemplatus atque hoc nobis non sine causa conitiens acci-
disse, illo nos patriarchae Ioseph sermone compellat: Quid est quod uultus uestri tristes sunt hodie? Cui
nos: Non sicut uinculati illi Pharaonis ministri somnium uidimus, et qui interpretetur non est, sed insomnem inquam
duximus noctem et qui aestuum nostrorum moles subleuet non est, nisi eas domini tua discretione summoue-
at. Tu ille quoque patriarchae uirtutem et meritorum refers et nomine. Numne per dominum, inquit, id quod est humanarum

cogitationū curatio: pferantur in mediū. potens n. diuina clementia ē secdm fidē urā nr̄o
eis medel. li pstare ↄsilio. Ad hec germanus. Credebam' inqd nos uiri beatitudinis uisi .V.
one. ñ solū leticia spūali. s; etiā pfectu abunde repletos ad nrm cenobiū recursuros. 7 ea
que fuissem' uro magisterio ↄsequuti. a nob' redditū ut tenui emulatiōe sectanda. Hoc
n. 7 senioꝝ nroꝝ dilectio sibi respondere nos cōpulit. qua sublimitatē uite uire atq; doctri
ne posse nos aliqtenus imitari illo cenobio crederem'. Igit cū hoc nob' omnē estimarem'
leticiā conferendā. intolerabili ↄtrario dolore ↄficim'. ↄsiderantes illo nos ordine id qd
salutare nob' esse cognoscim' obtinere ñ posse. Cui' q; ne latere coartam'. Sic pmissioi
qua senioꝝ caritate nos cōpellente depmisim'. q coram cunctis frīb' in speleo i q dns nr ex
aula uteri uirginalis effulsit ipso teste depmisim' satis facere uoluerim'. summū spūa
lis uite icurrim' detrimtū. Sin aū sponsiōis immemores 7 in regiōib' his residentes utili
tati pfectiōis nre illā uoluerim' postponere pactionē. abrupta mandatu ñ implere
pmissiōis piculū formidam'. S; ne hoc qdē ēstus nr̄os possumus releuare consilio. ut post q̄
uelocissimo sponsiōis reditu fuerit impleta ↄdicio. hec denuo celeri loca repetam' recur
su. Illā qui ad pfectū spūaliū rerū uirtuteq; tendentib' piculosa ac noxia sit ē parua
dilatio. tam pollicitationē fidei nre. q uis moroso soluerem' reditu ñ nos ñ solū cari
tate uerū etiā auctoritate senioꝝ nroꝝ sentem' inexsolubilit colligandos. ita ut reme
andi ad hec loca nob' potestas deinceps nullo mõ tribuat. Ad hec beatus ioseph inter .VI.
posito aliquantisp silentio certi inqd estis. maiorē spūaliū rerū pfectū in regione hac uob'
posse conferri: Quāuis etiā illoꝝ doctrine summas gtates rependere debeam'. q nos Germanus .VII.
docuerūt a paruulis magna conari. 7 dato boni sui gustu egregiā pfectionis sitī nris cor
dib' indiderūt. Siqd tam iudicio nro credit nullā ducim' cōparationē int hec atq; illa que
illic pcepim' instituta. ut sileam' conūsatiōis uire inimitabilē puritatē q uob' non solū
mentis ac ppositi districtione. s; etiā locoꝝ credimus beneficio patrocinante conferri.
Unde ñ dubitamus ad imitandā pfectionis uire magnificentiā hanc q cursim tradit doc
trinā non posse sufficere. nisi nob' etiā cōmorationis ipsi' affuerit adiumta. longiq;
tēpis eruditio cotidianā instituciōe torporē nri cordis utcūq; discusserit.
Ioseph. Sanū quidē est atq; pfectū nr̄eq; pfessioni omnino conueniens. ut ea que sub .VIII.
aliq sponsiōe decernim' efficacit impleam'. Ob q rē nichil oportet abrupte mona
chū definire. ne aut id qd incaute pmisit implere cogat. aut consideratiōe hones
tioris intuit reuocatus sponsionis sue puaricator existat. S; q nc ppositū nob' est
non tā de sanitatis statu q de infirmitatis curatiōe tractare. non quid pore loco a uo
b fuerit actitandū. s; quē admodū de scopulo huius pniciosi naufragii possitis eua
dere salubri est consilio requirendū. Quando ergo nos nullū coartat uinculū. nec
conditio ulla constringit. de cōparatiōe sedarū rerū obtione pposita id quod maioris

est commodi praelegatur. quando vero aliqua dispendiorum obsistit adversitas. in comparatione
damnorum illud est appetendum. quod levioribus subiacet detrimentis. Proinde quantum vestra pa
tefecit assertio. cum ad id vos loci sponsio inconsulta perduxerit. ut ex utroque vobis gravis in
commodi subeunda iactura sit. in eam partem declinandum est electionis arbitrium. quae vel
tolerabiliora dispendia inferat. vel satisfactionis remedio facilius expietur. Si ergo maiora
spiritui vestro lucra ex hac commoratione creditis conferenda. quam illa sunt quae vobis de conver
satione illius cenobii nascebantur. neque sine iactura ingentium commodorum potest condictio
vestrae sponsionis impleri. satius est hoc vos incidere damnum. ut impletae promissionis subire dis
pendium. quod semel praeteritum nec ipsum ultra iam repeti. nec alia per semetipsum poterit gene
rare peccata. quam in illud incidere per quod tepidioris vitae ut dicitis status cotidiano vos atque
interminabili afficiat detrimento. Venialiter enim immo verum etiam laudabiliter definitio in
cauta mutabitur. si ad saluberiorem transeat partem. nec constantiae praevaricatio. sed temerita
tis emendatio esse credenda est. quotiens sponsio vitiosa corrigitur. Quae omnia scripturarum quoque
possumus testimoniis aptissime comprobare. quam multis perniciosum fuerit definitionibus perstitisse
·VIIII· hesisse. et ab eis e contrario destitisse commodum fuerit ac salubre. Quod liquidissi
me sancti apostoli Petri apostoli et Iudae traditoris exempla monstrant. Ille enim quia discessit ab incon
sultae diffinitionis sententia qua dixerat. non mihi lavabis pedes in aeternum. immortale
Christi omniumque sanctorum consortium promeretur. abscidendus procul dubio ab huius beatitudinis gratia
si in sermonis sui obstinatione mansisset. hic vero pertinaciam suae retinens sponsionis perpe
tua morte damnatur. qui fuisset procul dubio liberatus. si definitionis suae maluisset desti
tutor potius quam pertinax inveniri. Quod in illis quoque duobus filiis qui in evangelio ad operati
onem vineae destinantur evidentissime prodocemur. Quorum unus patris resistit imperio. alius
promptissima responsione consentit. Sed nec illi profuit humilis obsequendique responsio. qui praecep
tum patris opere detrectavit implere. nec illi obfuit refragatio iussionis. eo quod
statim in sermonis obstinatione mutata. scopon patris operis exsecutione complevit. et
id quod reprehensibiliter statutum erat. definitione correcta laudabiliter emendavit.
Nec non et Herodis cruentissimi regis exemplum. qui fidem inconsulti retinens sa
cramenti. cruentissimus praecursoris domini extitit interemptor. vanoque timore per
iurii damnationi semetipsum atque suppliciis perpetuae mortis immersit. Primum
enim est optima statuere. quod et si aliter cesserit sequens est in melius quae sunt statuta
mutare. ordinationibus nostris iam iacentibus ut ita dixerim manum dexteram porri
gere. Ubi principia consilii non approbantur. prudentia est ut utili addita pro
visione reparentur. Si claudicat ad prima statuti dispositio. adhibeatur a secunda
correctio. In omnibus quippe rebus considerandus est finis. et secundum eum propositi nostri dirigendus
est cursus. qui si superveniente salubriore consilio ad deteriorem partem vergere visus

derimus. rectius est incongrua constitucione summota ad meliorem transire sententiam:
quam statutis pertinaciter inherendo. peccatis grauioribus obligari. Quantum spectat x. Germanus;
ad desiderium nostrum quod a nobis pro spiritualis commodi utilitate susceptum est. optaremus edi-
ficari uestri dignitate consortii. Sin uero ad cenobium nostrum fuerimus reuersi. non solum nos ab hoc
tam sublimi proposito relapsuros. sed etiam pro mediocritate conuersationis illius multis certum
est dispendiis quatiendos. Verum illud nos euangelicum mandatum uehementer absterret. Sit
sermo uester est est. non non. quod autem his abundantius est a malo est. Credimus enim tanti transgressionem
precepti nulla compensare posse iusticia. nec in extremis recte cedere quod malo initio se-
mel fuerit inchoatum. Ioseph. In omnibus ut diximus causis non processus operis sed volun- .xi.
tas operantis est intuenda. Nec statim quis quid egerit. sed quo uoto egerit inquirendum. ita ut
nonnullos pro his factis de quibus bona postea orta sint repperiamus fuisse dampnatos. et econtra-
rio quosdam per reprehensibiles actus ad summam peruenisse iusticiam. et nec illi utilis rerum exitus
profuit. qui pessimo regressus proposito. non illam que sequuta est utilitatem. sed quiddam contra-
rium uoluit operari. nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse. qui non per contemptum dei. nec
delinquendi proposito. sed necessarii ac sancti finis intuitu. uituperabilis initium sustinuit ne-
cessitatem. Et ut hec eadem sanctarum scripturarum dilucidemus exemplis. .xii.
Quid salubrius quid utilius uniuerso orbi potuit procurari. quam dominice passionis salutare
remedium. et tamen non solum non profuit. uerum etiam in tantum illi obfuit. traditori cuius manifeste
reprobatur impletum. ut absolute de illo pronuncietur. bonum erat ei si natus non fuisset
homo ille. Non enim secundum hoc quod euenit fructus illi est sui operis repensandus. sed secundum id
quod facere uoluit. uel quod effecturum se esse credidit. Et rursum quid criminosius
dolo atque mendacio etiam in extraneum. ne dixerim in germanum patrem uel commisso. et tamen non
solum nullam pro his dampnationem aut reprehensionem iacob patriarcha contraxit. uerum et
perpetua benedictione hereditatus est. Nec inmerito. quia et iste benedictionem primoge-
nito destinatam. non ex presentis lucri auaricia. sed ex fide sanctificationis perpetue concu-
piuit. et ille non humane salutis obtentu. sed filargirie crimine mortificandum tradidit omnium re-
demptorem. Et idcirco utrique eorum fructus operationis sue secundum destinationem mentis ac propo-
situm uoluntatis ascriptus est. quia nec ille fraudem. nec iste salutem statuit operari. Illud enim
pro retributione mercedis iuste unicuique repensatum est. quod principaliter mente concepit. non
quod exinde uel bene uel male contra uotum operantis emersit. Ideoque iustissimus iudex
excusabilem immo laudabilem talis mendacii censuit presumptorem. quia sine eo ad benedicti-
onem primitiuorum non poterat peruenire. Nec debuit uicium uocari. quod desiderio benedic-
tionis exortum est. Alioquin non modo iniquus in fratrem patriarcha predictus. sed etiam circum-
uentor in patrem et sacrilegus extitisset. si habens aliam uiam qua ad benedictionis il-
lius gratiam perueniret. hanc que fratri dampnosa esset ac noxia expetere maluisset.

videtis quia apud Deum non processum operis sed destinationem mentis inquiri. Vos itaque praestrictis
ut ad promissam quaestionem ob quam haec universa promissa sunt revertamur, respondeatis mihi primitus
xiii velim cuius rei causa vos illis sponsionis nexibus innexeritis. Germanus. Prima ut
diximus exstitit causa qua nos mestificare seniores ac praeceptis eorum obsistere vere
bamur; secunda quasi quod perfectum atque magnificum vel visu vel auditu percepissemus a
vobis, cum reversi ad cenobium fuissemus, exercere nos posse inconsultissima persuasione
xiiii credidimus. Ioseph. Sicut praefati sumus destinatio mentis vel remunerat homi
nem vel condempnat secundum illud: et inter se invicem cogitationibus accusantibus aut de
fendentibus in die qua iudicabit Deus occulta hominum. Illud etiam: ego autem opera et cogi
tationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis. Quamobrem desiderio
perfectionis ut video hoc vos sponsionis vinculo colligastis, dum credidistis illo eam
posse ordine conprehendi. Quo nunc superveniente pleniore iudicio ad sublimitatem eius
conscendi non posse respicitis. Non ergo praeiudicat quicquid discrepans ab illa dispositi
one visum fuerit accidisse, si tamen nulla principalis illius propositi diversitas subsequatur.
Neque enim opificem desertorem esse demutatio ferramenti, aut segnitiam arguit viatoris
viae compendiosioris ac directioris electio. Ita ergo et in hac parte emendatio dispo
sitionis inprovidae non spiritalis voti iudicanda est transgressio. Quicquid enim pro caritate
Dei et pietatis amore perficitur, quae promissionem habet vitae quae nunc est et futurae, tametsi
duriter atque adversis videatur principiis inchoari, non solum nulla reprehensione, sed et
laude dignissimum est. Et ideo nichil praeiudicat refragatio sponsionis incautae,
si quolibet genere scopos tantum, id est propositae pietatis destinatio teneatur. Omnia
namque ob hoc agimus ut Deo cor mundum exhibere possimus. Cuius consummatio si in
his locis facilior iudicatur, nichil vobis oberit extorte immutatio pactionis, dum
modo principalis illius perfectio puritatis pro qua sponsio vestra processerat secundum Domini vo
luntatem maturius adquiratur. Non ex hac immutatione ullum potest iudicari men
dacium, sed inconsultae diffinitionis prudens salutarisque correctio. Fuit etiam de phisicis
quod modum propositae quaestionis absolvat aliquid inferamus. Natura ipsa in nobis
opera sua de consilio divinae maiestatis immutat. Nam ab infantia in pueritiam, de
pueritia in iuventam, de iuventa in senectutis ulteriora transferimur, atque
ita haec in nobis conditoris nostri consummatio peragit, ut ex hac permutatione nullum
mendacium ascribatur aetati. Ita etiam interior homo noster ablactatus a primordiorum
tenerrimus institutis cum per diversas profectus aetates ad robustiorem devenerit quoque perfece
rit, atque exinde ad canitiem sensuum acutum profectum et mensuram aetatis plenitudi
nis Christi perveniens deposuerit ea quae erant parvuli, numquid varietate mentitus
se mendacii et non potius perfectionis plenitudinem consequutus esse credendus

est. Sic rudimenta ueteris instrumenti dispen[sati]one legis latoris dei ad perfectionem be
atitudinis euangelice transferuntur. nec tamen ex hoc inmutatio aut diuersitas
preterite sanctionis interuenisse credenda est. sed adimpletio et cumulus sublimiorum
et celestium preceptorum. nec sacre promulgationis illius estimanda est abolitio sed
ascensus. nec uarietas sed profectus. Unde et dominus noster: nolite inquid esti
mare quod ueni soluere legem aut prophetas. non ueni soluere sed adim
plere. id est non antiquare priora. sed ad perfectionem imperfecta pdu
Germanus. Quantum expectat ad uim sermonum qui racionabiliter et cere
prudenterque digesti sunt. haut difficile sponsionis nostre scrupulus a nobis po
tuisset excludi. nisi illud nos uehementissime deterreret. quod infirmioribus
quibusque intromitti fortasse per hec uidetur exempla occasio mentiendi. si
ullo modo pactum fidei dissolui posse cognouerint. quippe cum tantis hoc ipsum etiam
minacibus interdicatur eloquiis dicente propheta: perdes omnes qui loquuntur
mendacium. et os quod mentitur occidit animam. Occasiones causeque perdicio · X V · Joseph
num his qui perituri sunt. immo qui perire desiderant. deesse non possunt. Neque
enim abicienda sunt testimonia scripturarum ac de suo corpore penitus abradenda.
de quibus uel hereticorum prauitas animatur. uel iudeorum infidelitas obduratur. uel
humanae sapientie gentium offenditur. sed utique et pie credenda et immobiliter sunt
tenenda et secundum ueritatis regulam predicanda. Et idcirco non debemus aliene
infidelitatis obtentu oikonomias. id est dispensationes prophetarum atque sanctorum
quas scriptura commemorat abdicare. ne dum infirmitati eorum condescen
dere debere nos credimus. non solum mendacii uerum etiam sacrilegii crimi
ne polluamur. sed quemadmodum diximus oportet nos ea et secundum historiam con
fiteri. et quemadmodum pie gesta sunt explanare. Ceterum his qui praue propositi
sunt non ex hoc mentiendi ambitus obstruetur. si earum rerum quas uel prolatu
ri sumus uel protulimus ueritatem aut penitus abnegare. aut extenuare alle
goricis interpretationibus laboremus. Quid enim illis horum testimoniorum non oberit
auctoritas. quibus etiam sola corruptio uoluntatis sufficit. Itaque taliter de · X VI ·
mendacio sentiendum atque ita eo utendum est. quasi natura ei insit ellebori. quod
si imminente exiciali morbo sumptum fuerit fit salubre. ceterum absque summi dis
criminis necessitate perceptum presentis exicii est. Ita namque etiam sanctos ac probatissimos
deo uiros uenabiliter legimus usos fuisse mendacio. sic raab cuius non solum nulla
uirtutum. sed etiam impudicicie monimenta commemorentur. pro tali mendacio quo
exploratores maluit occultare quam prodere. admisceri populo dei eterna benedic
tione promeruit. Que si ueritatem loqui aut saluti ciuium consulere maluisset. nulli du

bium quod nec imminentem cum universa domo sua fugisset interitum, nec cum auctoribus dominicae
nativitatis inserta et in patriarcharum adnumerata catalogo ~~generationis~~ successionis suae plus esset eme-
ruisset omnium salvatorem. Denique Dalila quae utilitati civium consulens exploratam proditioni veritatem
perpetuae perditionis vicissitudine consecuta solam eminus sui cunctis memoriam dereliquit. Quando ergo
grave aliquod imminet de veritatis confessione discrimen, tunc mendaciorum sunt recipienda perfugia ita
tamen ut reatu humilis conscientiae salubriter mordeamur. Ubi autem nulla est conditio summae
necessitatis incubuit, omni cautione mendacium velut mortiferum devitandum est, quemadmodum
de elleboro diximus potu, quod salubre est, quod si tunc demum sumatur, cum ineuitabilis atque mor-
tifera imminet aegritudo. Si enim integra et inperturbata corporis sanitate sumatur, statim ad occupan-
da vitalia vis perniciosa pertendit. Quod de Raab hiericontina et de Iacob patriarcha evidenter
ostensum est, quarum nec illa mortem aliter quam hoc remedio potuisset evadere, nec iste ad benedicti-
onem primogeniti pervenire. Non enim deus verborum tantum actuumque nostrorum discussor et iudex, sed etiam pro-
positi ac destinationis inspector est. Qui si quid causa salutis aeternae ac divinae contemplationis intuitu
ab unoquoque vel factum viderit vel promissum, tametsi hominibus durum atque iniquum esse videatur, ille tamen
intimam cordis inspiciens pietatem, non verborum sonum, sed votum diiudicat voluntatis, quia finis operis
et affectus considerandus est perpetrantis, quo potuerit quis, ut superius dictum est, etiam per mendacium iustificari
et alius per veritatis assertionem peccatum perpetuae mortis incurrere. Ad quem finem etiam Iacob
patriarcha respiciens hispidam fratris corporis speciem obvolutione pellium simulare non timuit et
instiganti ad hoc matri laudabiliter adquievit. Videbat enim ex hoc maiora sibi lucra be-
nedictionis atque iustitiae quam simplicitatis observantia conferenda. Non enim dubitabat in-
dutae huius maculam mendacii inundatione paternae benedictionis protinus abluendam et velut nubeculam quam-
cumque flatu spiritus sancti velociter absumendam atque uberiora sibi per hanc ~~efficacia~~ affectatam simulationem quam per illam
XVII ingenitam veritatem meritorum ~~parva~~ praemia conferenda. **G**ermanus. Non mirum est has dispen-
sationes in veteri testamento licenter usurpatas, ac nonnumquam viros sanctos venabiliter fuisse
mentitos, cum multa maiora eis pro temporis rudimenta licuisse videamus. Cur enim mirum sit quod beatus
David fugiens Saulem percunctanti Achimelech sacerdoti atque dicenti: quare tu solus et nullus
est tecum? ita respondit: rex inquid praecepit mihi sermonem et dixit: nemo sciat rem qua missus es.
Nam pueris condixi in illum et illum locum. Et iterum: si habes hic ad manum hastam aut gladium,
quia gladium meum et arma mea non tuli mecum, sermo enim regis urgebat. Vel illud cum per-
ductus ad Achis regem Geth insanum furiosumque simulavit, ac mutavit os suum coram eis, et
collabebatur in manus eorum et impingebat in ostium portae, defluebantque salivae eius in barbam,
cum etiam uxorum concubinarumque gregibus licito fruerentur, nec ullum eis imputaretur ex hac
parte peccatum. Insuper etiam inimicorum sanguinem propria manu frequenter effunderent, id-
que non solum reprehensibile verum etiam laudabile crederetur. Quae iam nunc evangelio co-
ruscante videmus omnimodis interdicta, ut sine ingenti crimine ac sacrilegio horum

quicquã non possit admitti. quę admodũ nec mendaciũ ullũ q̃libet colore pio c̃tectũ
non dicã pbabilẽ. s; nec uenabilẽ aquoq̃ credimus usurpari. dicente dño. Sit sermo uṝ
est. est. non non. quod habundanti est. amalo est. Aplõ meadẽ congruente. 7 nolite men
tiri inuicẽ. Joseph. Uxorũ quidẽ concubinarũq; multarũ antiq̃ illa lib̃tas instan ·XVIII·
te iã tẽpoꝝ fine. & multiplicatione humanę generationis expleta. non inmerito
uelut iminus iã necessaria p euangelicã pfectionẽ debuit amputari. Itaq; usq; ad aduen
tũ xp̃i oportuit benedictionẽ pmordialis illi uigere sententię q̃ dictũ est. crescite &
multiplicamini. & replete terrã. & idcirco iustissimũ fuit. ut ex illa radice fecundi
tatis humanę q̃ in sinagoga p dispensatione tẽpis utilẽ uiguit. angelicę uirginitatis
flosculi germinarent. ac suaue olentes c̃tinentię fructus in ecclã gignerent. Mendaci
tiũ etiã rẽ fuisse dãpnata. totius ueteris instrumenti text̃ euidenter ostendit dicens. Perdes
omnes qui loquuntur mendaciũ. Et iterũ. Suauis est homini panis mendacii. & postea reple
bitur os eius calculo. & ipse legis lator mendaciũ inquid fugies. s; tẽ demũ idueniabiliter
diximus usurpari. cũ ei necessitas aliq̃ seu dispensatio salutaris adiuncta ẽ. ob q̃ n̄ debu
erit ẽ dãpnari. quale est illud q̃d cõmemorastis de dauid rege. cũ fugiens insectationẽ
saulis iniustã ad achimelec sacerdotẽ. non pposito cuiusq̃. lucri nec studio ledendi
quẽpiã. s; ut tantũ in semetipsũ ab iniquissima eius insectatione saluaret. mendatiis uti
tur uerbis. quippe qui manus suas inimici regis sanguine. 7 q̃d ẽ ad ẽ sibi totiens tradi c
taminari noluerit dicens. ppitius mihi sit d̃s ne faciã rẽ hanc dño meo xp̃o dñi. ut mit
tã manũ meã in eũ quia xp̃c dñi est. Et idcirco dispensationes has q̃s ob uoluntatẽ
dñi. uel ob pfigurationẽ spũaliũ sacramtoꝝ. uel ob q̃rundã salutẽ scõs uiros in ueteri tes
tamento legimus exsequutos. in tantũ nos q̃q; cũ necessitas coartauerit n̄ possumus abdicare.
ut ne ipsos q̃dẽ aplõs ubi consideratio alicuius utilitatis exegit. ab eis declinasse
cernamus. Que paulisp interim differentes digestis pmitus q̃ de ueteri testamto p
ferre disponim. post hec c̃gruenti inferemus. ut facili approbetur uiros iustos & scõs. tã i
nouo q̃ in ueteri testamto. i huius oeconomiis sibi pomia concordasse; Quid chusi de illa ab
salon p salute regis dauid pia simulatione dicimus. que cũ tamen fallentis 7 circũuenientis
pmatur affectu. 7 utilitate consulentis impugnet. scripturę diuinę testimonio cõpbatur.
ita dicentis. Dñi aũ nutu dissipatũ ẽ c̃siliũ achitofel. ut induceret dñs sup absalon ma
lũ. Nec rephendi poterat id q̃d recto pposito ac pio iudicio p iustis partib gerebatur.
ac pillius cui pietas d̃o placebat salute atq; uictoria religiosa fuerat simulatione c̃cep
tũ. Quid etiã de illius feminę pnunciabimus facto. q̃ suscipiens illos q̃ ad regẽ dd̃ a p dicto
chusi fuerant destinati abscondit in puteo. 7 expandit uelamen supos eius cũ tipsanas
se torrere simulasset. transierunt inquit gustata paululũ aqua. atq; hoc eos figmto
ab insequentiũ manib liberauit. Quappt̃ responde queso m. q̃d fuissetis acturi siquob

nunc sub euangelio constitutis similis fuisset exorta contentio. utrum namque maluissent eos
simili celare mendacio. dicentes eodem modo intulisse gustata paululum aqua. et implere illud quod
praecipitur. erue eos qui ducuntur ad mortem. et redime eos qui interficiuntur ne parcas. an ueritatis
confessione latitantes prodere peremptoribus. Et ubi illud apostoli nemo quod suum est quaerat. sed quod al
terius. et caritas non quaerit quae sua sunt. sed quae aliorum. ac de se ipso non quaerens quod mihi utile est. sed quod
multis ut salui fiant. Si ergo quae nostra sunt quaerimus. et quod nobis utile est pertinaciter uolumus re
tentare. etiam in huiusmodi necessitatibus loqui nos necesse est ueritatem. et reos fieri mortis
alienae. Si uero ea quae aliis salutaria sunt nostris utilitatibus praeponentes. apostolico satis fecerimus imperio.
sine dubio subeunda est nobis necessitas mentiendi. et idcirco nec integra caritatis visce
ra possidere. nec ea quae aliorum sunt secundum apostolicam disciplinam quaerere poterimus. nisi huius quae districtionis
nostrae perfectionisque conueniunt. paululum relaxantes. condescendere utilitatibus prono malue
rimus affectu. et ita cum apostolo infirmis efficiamur infirmi. ut lucrari possimus infirmos.

.xviii. Quibus eruditis exemplis beatus quoque apostolus Iacobus omnesque illius ecclesiae primitiuae praecipui principes
apostolorum. Paulum ad simulationis figmenta descendere pro imbecillitate infirmantium cohortantur. eumque
purificari secundum obseruantiam legis caput radere. uota offerre compellunt. praesens illud dis
pendium quod ex hac ypochrisi gignebatur nichili reputantes. sed contemplantes potius lucra
quae erant ex illius diutina praedicatione parienda. Non enim tantum Paulo apostolo lucrum ex hac eius
fuerat districtione collatum. quantum celeri eius exitio uniuersis gentibus detrimentum. Quod sine du
bio uniuersae tunc euenisset ecclesiae. nisi illum haec utilis atque salubris ypocrisis praedicationi
euangelicae reseruasset. Tunc enim necessario ac uenerabiliter adquiescitur detrimento. quando
maius ut diximus imminet de ueritatis confessione dispendium. et utilitas quae nobis
de ueritate confertur compensare illa quae generanda sunt dampna non praeualet. Quod
temperamentum etiam aliis uerbis idem beatus apostolus ubique se semper tenuisse testatur.
Nam cum dicit factus sum iudaeis tamquam iudaeus. ut iudaeos lucrificarem. his qui sub lege erant
quasi sub lege essem. cum ipse sub lege non essem. ut eos qui sub lege erant lucrificarem.
His qui sine lege erant tamquam sine lege essem cum sine lege dei non essem. sed in lege essem
Christi ut eos qui sine lege erant lucrificarem. factus sum infirmus infirmus ut infir
mos lucrificarem. omnia omnibus factus sum. ut omnes saluos facerem. quid aliud ostendit
quam secundum infirmitatem atque mensuram eorum qui instituebantur condescendisse se
semper et a perfectionis rigore aliquid relaxasse. nec tenuisse se id quod districtio
rigida poscere uidebatur. sed illud magis praeposuisse quod infirmantium utilitas exi
gebat. et ut haec eadem attentius indagantes singillatim apostolicarum uirtutum insignia
replicemus. quaerat aliquis quomodo omnibus per omnia beatus apostolus suam probetur aptasse
personam. Ubi factus sit iudaeis tamquam iudaeus. profecto ibi ubi illam sententiam intimo cor
de custodiens quam galathis denunciauerat dicens. Ecce ego paulus dico uobis

nobis quia si circumcidamini. xpc nichil uobis proderit. in timothei autem circumcisione
imaginem quodam modo iudaice superstitionis assumpsit. Et rursus. Ubi factus est eis qui
sub lege erant. tamquam sub lege esset. Nempe ibi ubi iacobus. et omnes seniores ecclesie for
midantes. ne nullum illa uiuere iudeorum non credentium. immo xpianorum iudaizantium
multitudo. que ita fidem xpi receperat. ut adhuc ritu cerimoniarum legalium teneretur. et
discrimini eius hoc consilio ac persuasione succurrerent dicentes. Uides frater quot milia sunt
in iudeis qui crediderunt. et hii omnes emulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia
discessionem doceas a moise eorum qui per gentes sunt iudeorum dicens non debere eos circum
cidere filios suos. et infra. hoc ergo facias quod tibi dicimus. sunt nobis uiri quattu
or uotum habentes super se. his assumptis sanctificare cum illis. et impende in illis ut
radant capita. et scient omnes. quoniam omnia que de te audierunt falsa sunt.
sed ambulans et ipse custodiens legem. et ita pro illorum qui sub lege erant salute
illam paulisper districtionem sententie sue calcans qua dixerat. ego enim per legem
legi mortuus sum ut deo uiuam. caput radere. purificari secundum legem. atque in
templo mosaico ritu uota offerre compellitur. Queris etiam ubi pro salute eorum
qui legem domini penitus ignorabant. tanquam si et ipse sine lege esset effectus
sit. lege in atheniensi urbe ubi gentilium uigebat impietas. quo usus sit predicationis
exordio. Preteriens inquid uidi simulacra uestra. et aram in qua erat scriptum igno
to deo. Cumque de deorum superstitione sermonem fuisset orsus tanquam et si ipse
absque lege esset. sub occasione profani illius tituli fidem xpi intulit dicens. Quod
ergo ignorantes uos colitis. hoc ego annuncio uobis. Et post pauca uelut si diuine
legis penitus esset ignarus gentilis poete uersum potius quam moysi aut xpi ma
luit proferre sententiam. et sicut quidam inquiens uestrorum poetarum dixerunt. ipsius
enim et genus sumus. Cum itaque suis eos quae refutare non possent. testimoniis ag
gressus. ita de falsis uera confirmans. subdidit dicens. Genus ergo cum simus dei non
debemus estimare auro aut argento. aut lapidibus sculpture artis et cogitatio
nis hominis diuinitatem esse similem. Infirmus autem infirmus effectus est. cum se
cundum indulgentiam. non secundum imperium his qui se continere non poterant.
in id ipsum redire concessit. siue cum lacte non esca corinthios potans in infirmita
te et timore et tremore multo apud eos fuisse se dicit. Omnia autem omnibus
factus est. ut omnes faceret saluos cum dicit. qui manducat non manducantem
non spernat. et qui non manducat manducantem non iudicet. et qui matrimo
nio iungit uirginem suam bene facit. et qui non iungit melius facit. Et ali
bi. Quis inquid infirmatur. et ego non infirmor. Quis scandalizatur. et ego non
uror. hoc modo illud quod corinthiis preceperat adimpleuit dicens. sine offensione estote

iudeis et grecis et ecclesie Christi, sicut et ego per omnia omnibus placeo non querens quod mihi utile est, sed quod multis ut salui fiant. Utile namque sine dubio fuerat timotheum non circumcidere, caput non radere, purificationem iudaicam non assumere, nudipedalia non exercere, uota legalia non offerre. Sed facit hec omnia dum illorum saluti plus consulit, qui non querit quod sibi utile est, sed quod multis. Quod quamuis contemplatione dei sit factum, tamen simulatione non caruit. Qui enim per legem Christi legi mortuus fuerat, ut deo uiueret, quique illam iustitiam legis in qua conuersatus fuerat sine querela, detrimentum fecerat et arbitrabatur ut stercora ut Christum lucrifaceret, ea que legis erant uero cordis affectu offerre non poterat, nec fas est credi eum quod dixerat, si enim que destruxi hec iterum reedifico preuaricatorem me constituo, in id incidisse quod ipse damnauerat. Et in tantum non magis res ipsa que geritur quam gerentis pensatur affectus, ut e contrario quibusdam reperiatur ueritas nocuisse et profuisse mendacium. Nam doech idumeus regi sauli dauid coram famulis conquerenti ac dicenti, numquid omnibus uobis dabit filius iesse agros et uineas, et uniuersos uos faciet tribunos et centuriones, quoniam coniurastis omnes aduersum me, et non est qui mihi renunciet, quid aliud uerum prodidit dicens, uidi filium iesse in nobe apud achimelech sacerdotem, qui consuluit pro eo dominum et cibaria dedit ei, sed et gladium goliath philistei dedit ei. Pro qua ueritate eradicari meruit de terra uiuentium, ac de eo dicit propheta, propterea deus destruet te in finem, euellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo et radicem tuam de terra uiuentium. Ex illa ergo terra hic pro indicio ueritatis perpetua eradicatione conuellitur, in qua raab meretrix pro mendacio cum sua cognatione plantatur. Sicut etiam samson illum diu occultatam mendacio ueritatem impie coniugi perniciosissime prodidisse reminiscimur, cui propterea deceptionem intulit ueritas inconsultissime patefacta, quia illud mandatum propheticum custodire neglexerat, ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.

xx Et ut exempla quedam de nostris quoque ineuitabilibus ac pene cotidianis necessitatibus proferamus, quas quantalibet obseruantia numquam ita possumus precauere, ut non eis inuiti uolentesue nos cogamur incurrere, quid queso faciendum est cum refectionem protelare disponentibus nobis ut iure fecerimus ad uesperam, frater adueniens percunctatur, celandum ne ieiunium est et uirtus parsimonie contegenda, an ueritatis professione prodenda? Si celamus, ut omnino satisfaciamus imperio quod dicit, ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito, et iterum, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, profecto mentimur. Si uirtutem continentie propalamus, euangelica nos sententia iure percellit, amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Quid si oblatum a fratre quispiam poculum cum definitione renuerit absolute, accepturum se esse denegans quod ille gaudens aduentu eius suppliciter ut sumatur exorat, rectumne est ut fratri ad genua prouoluto in terraque prostrato, qui non nisi his offensis (officiis) uiscera caritatis expleturum esse credit, etiam cum labore suo parcat, an in sermonis sui atque propositi pertinacia perseueret?

xxii In illo q̄d de sup(er)iore exēplo dubiū ut credim(us) n̄ ē. quin expediat abscondi Cor
ↄtinentiā nr̄ām poti(us) quā ꝑcunctanti ꝓdi. ac sup(er) huiuscemodi causis nos q(uo)q;
fate(ri)m inevitabile ēē m̄dacium. in scd̄o aūt nulla nob(is) incubit necessitas
mentiendi. ꝑmuq; possum(us) ea que fratrū ministerio porrigunt̄ ita re
nuere. ut nullo nos definitionis uti uinculo colligem(us). Deinde q(uo)d semel renu
entes possum(us) immobilē tenere sententiā. Resp(onsio) q(uod) irrationabilis sit hui(us) ꝑfinitiōis ꝑtinatia.

xxiii Has definitiōes illoꝝ monastioꝝ ēē n̄ dubiū est. i(n) q(ui)b(us) renuntiationis uīg(ore) ut dictu(m) ē
rudimenta formata s(un)t q(uo)rū ꝑncipes s(un)t in refectiōi suas assolet ꝑpone uoluntatē. 7
obstinatissime id q(uo)d semel m(en)te ↄcepit exequunt̄. Ceterum seniorē n(ost)ri quoꝝ fidei
aplicarū signa uirtutū testimoniū reddiderīt. quiq; uniusa iudicio poti(us) ac dis
cretiōe s(un)t q(ua)m rigida animi obstinatiōe gesserīt. eo q(uo)d alienis īfirmitatib(us) adq(ui)
escerent multo uberiorē fruct(um) quā eo q(uo)d ī suis definitiōib(us) ꝑdurarent cape censuerīt. 7
sublimiores q; ꝓnuntiauerīt ēē uirtutis. ↄtegere poti(us) ↄtinentiā. necessario hoc
ac dictū ē humilīq; m̄datio. q(ua)m patefacere sup(er)bo ueritatis indicio. Q(uo)m abb(as) piam on

xxiiii ↄtinentiā celare maluerit. Deniq; abbas piam on post xx(v) anno oblatā sibi a q(u)o dā
f(rat)re uuā ac uinū absq; hesitatiōe suscipiens. ↄfesti ea que igesta fuerat ↄt consue
tudinē degustare. quā ignote cunctis ↄtinentie maluit ꝑpalare uirtutē. Nā si
illud ↄsiderare uelim(us) q(uo)d seniorē n(ost)ros ↄcunctant fecisse meminim(us) q(uo)d mirabi
lia uirtutū suarū t(ame)n ꝑpos actus q(uo)s necesse erat ad instructionē iuniorū ī colla
tione ꝓferri sub alioꝝ solebāt colorare ꝑsoni(s). quid aliud possum(us) quā aptū sup(er)
his iudicare m̄datiū. Atq; utinā nos quoq; dignū aliquid habem(us) q(uo)d ad incitan
dā fidē ꝑponi iunioribus posset. ꝑfecto minime uererem(ur) huiuscemodi illoꝝ
figm̄ta sectari. Recti(us) eni(m) ē sub talis figure colore m(en)tiri. q(ua)m ꝑ obseruantia
irrationabilis isti(us) ueritatis. aut ea q(ue) audientes edificare poterant ī ↄgrua taci
turnitate ↄtegere. aut si ex n(ost)ra ꝑsona ueraciter ꝓferant. iactantiā noxie ua
nitatis enarrare. Ad q(uo)d etiā nō magisterio suo doctor gentiū euident(er) instiu
it. q(ui) reuelationū suarū magnitudinē exaltere maluit ꝑsona ꝓferre dices.
Scio hominē ī xp(ist)o siue ī corpore siue ext(ra) corp(us) nescio d(eu)s scit. raptū usq; ad t(er)ci
ū celū. 7 scio huiusmodi hominē q(uo)d rapt(us) ē ī paradisū. 7 audiuit ieffabilia uerba.

xxv q(ue) n(on) licet hōi loq(ui). Testim(on)i(a) scripturarū de imutati definitiōib(us). Inpossibile nobis ē bre
uit(er) uniusa ꝑcurrere. Quis et enī enumare sufficiat oēs ꝑpemodū patri
archas scōsq; inumabiles alios ꝑ uite tutamine. alios ꝑ benedictiōis desiderio.
alios p(ro) alicui(us) occultatiōe misterii. alios ꝑ zelo d(e)i. alios ꝑ examinatiōe uerita
tis. patrociniū ut ita dixeri(m) assūpsisse m̄datiu(m). Que sic̄ enumari cunctan(tes)

possūt. ita p̄mitti penit' uniu̾sa n̄ debent. Nā beatū ioseph pietas cōpulit ut
falsū frīb' crim̄ etiā cū obtestatiōe regię salutis ī pingeret dicēs. Exploratores estis.
ī firmiora t̄rę uenistis ī spicē. 7 ī fra. Mittite ī q̄ ex u̾ris unū. 7 adducite frēm u̾rm
huc. u̾ aūt custodiemini hic. usq; dū manifesta fiāt ū̾ba u̾ra an uerū dicatis an n̄.
Sin aūt p salutē pharaonis exploratores estis. Si ēn n̄ eos hoc misericordi m̄datio t̄ru
isset. nec patrē frēmq; reuisere. nec eos ī tanti ī opię p̄iculi alere. nec c̄scientiā p̄
tremo fratrū a reatu uenditiōis suę expurgare potuisset. N̄ g̊ tā rep̄hensibile
fuit metū frīb' incussisse m̄datio. quā s̄cm atq; laudabile occasiōe ficti p̄iculi
inimicos ac uenditores suos ad salutarē penitentiā cōpulisse. Deiq; cū g̾uissimę
ī simulatiōis urgerent' iudicio n̄ illi' q̄d falso obiciebat'. sed anterioris crimi
nis c̄scientia frangebant' dicentes ad inuicē. merito hęc patim' q̄ peccauim'
ī frēm n̄rm. q̄ despexim' tribulatiōem aīę ei' cū rogaret nos 7 n̄ audirem' eū.
pp̄t hoc uenit nob oīs t̄bulatio hęc. Quę q̄dē c̄fessio n̄ solū apud frēm ī quē ī pia
crudelitate peccauerat. uerū etiā humilitate salubrima tantū eoꝝ facin'.
ut credim' expiauit. Quid salemon q̄ p̄ceptū a dō sapientię donū ī p̄mo iudi
cio suo n̄ nisi assūptiōe m̄datii declarauit. Nā ut ueritatē quę mulieris m̄
datio tegebat exculperet. etiā ipse m̄datii utiq; astutissime excogitati
usurpauit auxiliū dicēs. Afferte m̄ gladiū. 7 diuidite ī fantē uiuū ī duas
partes. 7 date dimidiā partē uni. 7 dimidiā partē alt̄i. Quę simulatio crude
litatis cū uerę mat̄s uiscera p̄mouisset. ab ea aūt quę mat̄ n̄ erat laudaret' tē
demū sagacissimo ueritatis ī dicio illā sententiā p̄mulgauit. q̄m nemo a dō ī
spiratā ēē n̄ credidit. date ī quiens huic ī fantē uiuū ut n̄ occidat'. hęc ē mat̄
ei'. Inde nec debe nec posse nos uniu̾sa cōplere. quę ut cū q̄ete animi. ut cū cō
motiōe decernim'. etiā aliis scripturarū testimoniis copiosi' edocem'. q̄b' ut ui
ros scōs. ut anglos t ipsū om̄ipotentē dm̄ eaque definierat freq̄nt̄ legim' ī mutasse.
Nā beat' dauid cū iuris iurandi definitiōe decreuit dicēs. hęc faciat d̄s ī imicis
dauid 7 hęc addat. si reliq̄ro de oīb' quę p̄tinēt ad nabal usq; mane mingentē
ad parietē. 7 c̄tinuo ī t̄cedente abigail uxore ei' ac p eodē supplicante re
mittit minas. mollit sententiā. 7 mag' uult t̄nsgressor p̄positi iudicari. quā
sacram̄ti sui fidē cū crudelitatis exsecutiōe seruare dicēs. Viuit dn̄s n̄ cito ue
nisses ī occursū m̄. n̄ remansisset nabal usq; ad lucē matutinā mingēs ad pari
etē. Cui' sic illā p̄cipitis sacram̄ti facilitatē q̄d de p̄t̄bate m̄tis cōmotiōe descen
derat. neq̄quā imitandā ēē censem'. ita remissionē atq; em̄dationē statuti
sectandā ēē decernim'. Electiōis uas corinthiis scribens reditū suū absoluta de
finitiōe p̄mittit dicens. Veniā aūt ad uos cū macedoniā p̄t̄nsiero. macedoniā ēn
p̄t̄nsibo. apd̄ uos aūt manebo. ut etiā hiemabo. ut uos me deducatis q̄cūq; iero.

Nolo enim vos in transitu videre. spero enim me aliquanto tempore manere apud vos. Cuius rei etiam
in secunda epistola meminit ita. Et hac confidentia volui prius venire ad vos ut secundam
gratiam haberetis. et per vos transire in macedoniam. et iterum a macedonia venire
ad vos. et a vobis deduci in iudeam. Sed superveniente salubriore consilio nequaquam se
id quod promiserat exsecutum evidentissime confitetur. Cum hoc inquit voluissem. numquid
levitate usus sum. Aut que cogito secundum carnem cogito ut sit apud me est et non. Denique
cur maluerit definitionem sui preterire sermonis quam adventu suo onerosam
discipulis inferre tristiciam. etiam cum sacramenti obtestatione declarat. Ego autem
testem deum invoco in animam meam quod parcens vobis non veni ultra corinthum. Statui hoc ipse
apud me. ne iterum in tristicia venirem ad vos. Cum introituros se domum loht sodomis
angeli denegassent. dicentes ad eum non intrabimus sed in platea manebimus. continuo eius
precibus compelluntur statutum mutare sermonem. sicut scriptura subiungit. et coegit eos
loht. et deverterunt ad eum. qui utique si diversuros ad eum esse se noverant. mutantis pe
titionem simulatoria excusatione renuerunt. sin autem veraciter excusabant. eviden
ter inmutasse sententiam conprobantur. Quod utique non ob aliam credimus causam spiritum sanctum
sacris voluminibus indidisse. nisi ut istis erudiamur exemplis. in definitionibus nostris non per
tinaciter permanere. sed eas arbitrio nostro debere subicere. et ita iudicium nostrum ab omni
legis vinculo liberum conservare. ut promptum sit ad sequendum quocumque vocaverit salubre
consilium. nec differat aut recuset ad id quod utilius discretio salutaris invenerit absque
ulla cunctatione transire. Et ut ad sublimiora adhuc ascendamus exempla. re
cubentem in lecto regem ezechiam gravique egritudine laborantem. ex persona dei esaias
propheta adorsus est dicens. Hec dicit dominus. Dispone domui tue. quia morieris tu et non vives.
Et convertit inquit ezechias faciem suam ad parietem. et oravit ad dominum et dixit. Obsecro domine
memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto. et quod bonum est in
oculis tuis fecerim. et flevit ezechias fletu magno. Postque rursus dicitur ad eundem. Rever
tere et dic ezechie regi iuda dicens. Hec dicit dominus deus david patris tui. audivi orationem tuam. vidi
lacrimam tuam. et ecce adiciam super dies tuos xv. annos. et de manu regis assiriorum liberabo
te et civitatem hanc. et protegam eam propter me et propter david servum meum. Quid evidentius hoc testimo
nio. quo misericordie ac pietatis intuitu maluit dominus suum cassare sermonem. et ad presti
tute mortis terminos xv. annorum vitam precantis extendere. quam per inmobilitatem de
creti sui inexorabilis inveniri. Similiter etiam loquitur ad nineuetas censura divina.
Adhuc triduum et ninive subvertetur. moxque penitentia eorum ieiuniisque mollita. tam
minax et abrupta sententia ad partem misericordie propitia pietate deflectitur. Quod
siquis vel prescium conversionis eorum subversionem civitatis adhuc ei dominum asserat comminatum
ut eos ad salutarem penitentiam provocaret. consequens est. ut hii qui fratribus pre
sunt absque reprehensione mendacii. his qui indigent emendari. aliquid etiam districti

ora quem facturi sunt si opus fuerit comminentur. Sin uero dixerit deum seueram illam
sententiam suam penitentiae eorum consideratione reuocasse. secundum illud quod per ezechi
helem ait. Si dixero impio morte morieris. et egerit penitentiam a peccato suo
feceritque iudicium et iusticiam. uita uiuet et non morietur. quibus docemur exemplis non
debere nos obstinate in nostris definitionibus perdurare. sed comminationem ex necessita
te propositam clementi miseratione mollire. Quod ne solis specialiter niniuitis crede
retur dominus prestitisse. etiam generaliter erga omnes eadem se facturum per ieremiam perpetuo
protestatur. et cum necesse fuerit incunctanter suam se sententiam mutaturum pro nostris meri
tis repromittit dicens. repente loquar aduersus gentem et aduersus regnum. ut e-
uellam et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egit gens illa a malo. quod loquutus
sum aduersus eam. agam et ego penitentiam super malum quod cogitaui ut facerem ei. et subito
loquar de gente et regno ut edificem et plantem illud. si fecerit malum in oculis meis. ut non
audiat uocem meam. penitentiam agam super bonum quod locutus sum ut facerem ei. Ad ezechiel
quoque ait. Noli subtrahere uerbum. si forte audiat et conuertatur unusquisque a uia sua mala. et peniteat
me mali quod cogitaui facere ei propter maliciam studiorum eorum. Quibus testimoniis decla
ratur non oportere ut pertinaciter in nostris definitionibus hereamus. sed ratione eas ac iudicio
temperandas. semperque eligenda ac preferenda esse meliora. et ad illam que utilior diiu
dicata fuerit partem sine cunctatione aliqua transeundum. Illud etiam pre omnibus inesti
mabilis illa censura nos instruit. quod cum sit ei ante ortum uniuscuiusque precognitus finis
ita ordine ac ratione communi et humanis quodammodo omnia dispensat affectibus. ut non
potentialiter. nec secundum prescientiae suae ineffabilem noticiam. sed secundum presentes homi
num actus uniuersa diiudicans. ut respuat unumquemque. aut adtrahat. aut infundat coti
die suam gratiam. aut auertat. Quod ita esse etiam illa saulis manifestat electio. cuius utique cum in
probabilem finem prescientia dei ignorare non posset. de tot milibus israhelis elegit eum et
unxit in regem presentis in illo meritum uitae remunerans. non peccatum future preuaricati
onis intendens. ita. ut postquam reprobus factus est. uelut penitudinem gerens electionis suae
deus. humanis quodammodo de eodem uocibus atque affectibus conqueratur dicens. penitet me quod consti
tuerim saul regem quia dereliquit me. et uerba mea opere non impleuit. Veruntamen luge
bat samuhel saul. quoniam dominum penitebat quod constituisset regem saul super israhel. Denique hoc
quod opere fuerat exsecutus. postea etiam per ezechielem prophetam dominus protestatur. cum omnibus se ho
minibus cotidiano gesturum esse iudicio. Etiam si dixero iusto quod uita uiuat. et con
fisus in iusticia sua fecerit iniquitatem. omnes iusticiae eius obliuioni tradentur. et in iniquitate quam operatus
est in ipsa morietur. sin autem dixero impio morte morieris. et egerit penitentiam a pecca
to suo. feceritque iudicium et iusticiam. pignus destituerit. rapinamque reddiderit. in mandatis uitae am
bulauerit. nec fecerit quicquam iniustum. uita uiuet. et non morietur. omnia peccata eius que peccauit.
non imputabuntur ei. Denique cum ab illo populo quem ex omnibus gentibus dominus deus adoptauit

ppt subitā uituli puaricationē misedię suę auertisset aspectū. ituenies p eo legis
lator exclamat. Obsecro dn̄e peccau̅ plš iste. peccatū magnū. fecūt sibi dōs au
reos. 7 nc̄ si remittis peccatū illoꝝ remitte. sin aū alias. dele me de libro quē
scripsisti. Cui respondit dn̄s. Siq̄s iquit peccauit corā me delebo eū de libro
meo. Dauid q̄q̄ cū de iuda 7 psecutorib᷒ xp̄i pphetico sp̄u quereret. deleant inqt
de libro uiuentiū. 7 q n̄ merebant ad penitentiā salutarē p reatu tanti cri
minis puenire subiungit. 7 cū iustis non scribant. Deiq; i ipso iuda uis pphe
ticę maledictioni euident ipleta ē. Nā expleto pdicionis crimine suspen
dio se necauit. ne p illā deletionē nominis sui cōuersus ad penitentiā eēt itm
cū iustis scribi mereret i celo. N̄ g̃ ē abigendū. etiā iudę nom̄ illo tēpore q electus
a xp̄o apostolat sortit ē nom̄. i libro uiuentiū fuisse ē scriptū. ac parit eū audisse
cū cetis. nolite gaudere q demonia uob̄ subiciunt. gaudete aū q nōia ur̄a scrip
ta st̄ i celis. Sꝫ q filargiriae peste corrupt de ascriptioē celesti ad trena de
iect᷒ ē. cōpetent de eo ac de similib᷒ ei dr̄ p pphām. Dn̄e oēs q̄ te derelīq̄t cf.
recedentē a te i tra scribent. q dereliq̄rt uenā agrū uiuent dn̄m. 7 alibi. i csi
lio pl̄i mei n̄ erit. 7 i scriptura dom̄ isrl̄ n̄ scribent. 7 i trā isrl̄ n̄ igredient.

xvi Q̄si uiri ptinaces ac duri eē n̄ possint. Nec utilitas illi pcepti ē silenda. qđ et
si instigante ira t q̄libꝫ alia passioē sacm̄to nō aliq̄ uinxerim᷒. qđ a nemine q
dē monachoꝝ fieri penit debet. utriq; tam̄ rei causa integro mtis ē pensan
da iudicio. 7 cōparanda ē illa res quā studuim᷒ huic ad quā trāsire cōpelli
m̄. atq; ad eā sine cunctatiōe ē trāseundū. que supueniente sanore tota
tius iustioꝝ fuerit iudicata. Rectius enī ē nr̄m nos pterire sermonē. quā rei salubri
oris ac pię subire iacturā. Deiq; nūq̄m rationabilē ac pbato uiro t patres duros aut ireuo
cabiles i huiusmodi definitioib᷒ fuisse reminiscim᷒. s; uel cerā calore solis ita eos ratioē
mollitos 7 itcedente salubriore ēsilio meliorib᷒ partib᷒ sine hesitatioē cessisse.
Quoscūq; aū uidim᷒ definitioib᷒ suis ptinacit ihērere. irrationabiles sēp pbaui
m᷒ ac discretiōis exptes.

xvii Interrogatio. de eo qđ dr̄. iuraui & statui. Quantū ad hāc
ptinet rationē quę euident copioseq; digesta ē. nichil oportet monachū defi
nire ne aut puaricatoꝝ sit aut ptinax. Et ubi illud psalmistę postponim᷒ eloqū.
iuraui 7 statui cust. iud. iust tuę. Quid ē enī aliud iurare. 7 statuere. quā de
finita imobilit custodire. Nō n̄ de pncipalib᷒ mandatis sine qb᷒ n̄ potest nr̄a
salus oīo subsistere. ista decnim᷒. sed de his quę sine piculo stat nr̄i t relaxare pos
sum᷒ t tenere. utputa de i remisso rigore ieiunii. de uino siue oleo ppetua
abstinentia. de pgressu cellule penit᷒ cohibendo. de lectioīs seu meditatioīs
icessabili iugitate. quę sine iactura pfessionis ac ppositi nr̄i exerceri cū libu
erit possunt. 7 cū necesse fuerit irephensibilit ptermitti. Cetum sup obser

uantia illorum principalium mandatorum constantissime definiendum est. ac pro his etiam mors
si necesse fuerit non uitanda. pro quibus est inmobiliter dicendum iuraui et statui. Quod fieri
debet pro custodia caritatis pro qua spernenda sunt uniuersa ne bonum tranquillitatis illius perfec
tioque maculetur. similiter iurandum est pro castimoniae puritate. nec aliud facere nos opor
tet pro fide. pro sobrietate atque iusticia. quae omnia indemutabili perseuerantia sunt tenenda.
et a quibus paululum recessisse dampnabile est. de illis uero corporalibus exerciciis quae ad mo
dicum dicuntur esse utilia ita est ut diximus statuendum. ut si qua superuenit certior pieta
tis occasio quae illas suadeat relaxari. nulla super his lege teneamur. sed permissi sei
ad utiliora liberi transeamus. In illis enim corporalibus exerciciis si pro tempore relinquantur pe
riculum non est. ab his uero uel ad momentum declinasse mortiferum est. *Responsio de inmobili*
xxviii *diffinitione et rescindendis diffinitionibus.* Hoc quoque simili cautione curandum est ut si quis forsi
tan sermo quem esse uultis occultum de uestro fuerit ore prolapsus. nulla occultationis prae
cepta sollicitent audientem. Magis enim latebit si neglegenter atque simpliciter
transeat. quia non tantum quolibet fratrum super diuulgatione eius inpugnatione torque
bitur. existimans rem uilem aliquam transitoria confabulatione prolatam. quae etiam hoc ipso
sit leuior quod cautissimo silentii praecepto sensibus audientis commendata non fu
erit. Nam si etiam fidem eius aliquo sacramentorum obtestatione deuinxeris. ei citius illud pro
dendum esse non ambigas. Maior enim aduersus ipsum uis diabolicae inpugnationis insur
get. ut et te mestificet et denudet. et illum transgressorem quantocius sui faciat sa
xxviiii cramenti. *Quemadmodum debeat celanda committi.* Et idcirco nichil debet
abrupte monachus super his dumtaxat quae ad corporales exercitationes pertinent
definire. ne aduersarium ab inpugnatione eorum quae uelut sub legis obseruatione custo
dit magis irritatus eius ea uiolare cogatur. Transgressor siquidem sibi legem unusquisque sub liberta
tis gratia constitutus pretiosa semetipsum obligat seruitute. ut ea quae licito immo etiam
laudabiliter cum gratiarum actione praesumere potuisset. si necessitas forte compulerit
uelut transgressor praecipue compellatur cum praeuaricatione peccati. Ubi enim non est lex nec praeua
xxx ricatio. *Nichil super his quae ad usum communis uitae attinet definiendum.* Hac
beatissimi ioseph institutione atque doctrina uelut diuino oraculo confirmati in
egipto residemus. Et licet parum deinceps de nostra essemus promissione sollici
ti. tamen expleto vii annorum numero sponsionem nostram gratanter impleuimus. Excur
rentes namque ad cenobium nostrum illo iam tempore quo de impetrando ad heremum redi
tu fiduciam gerebamus primum senioribus nostris honorem debitum soluimus. deinde ani
mos eorum quos pro caritatis ardore creberrimis litterarum nostrarum satisfactionibus ne
quaquam fuerant deliniti pristinam redintegrauimus caritatem. tandemque ad plenum acu
leo nostrae sponsionis auulso. his quoque cum gaudio prosequentibus ad sciothica soli
tudinis secreta remeauimus. Hac nobis omnium illustrium patrum scientia atque

doctrinam nostra ut potuit elucubravit inscientia. quam etiam si incultus forsitan sermo
effudit potius quam digessit quaeso ne laudem insignium virorum reprehensio nostrae rusticita
tis evacuet. Tuetur siquidem nos in conspectu nostri iudicis usum esse doctrinae huius magnifi
centiam in incultis sermonibus prodere quam silere. quippe cum et profectui lectoris sublimi
tatem sensuum compleret. hoc quod imperitia nostri sermonis offenderit obesse non possit. et ma
ior sit nobis utilitatis cura quam laudis. Neque enim hoc quod sanctorum virorum dicta descrip
si plenum periculi et egenum laudis esse non noveram. sed prudens ut dicitur laqueo pedem
indidi. Nec me indubitato discrimini sub incerta spe alieni profectus credere
recusavi. monens omnes ad quorum manus opuscula ista pervenerint. ut quae eis placue
rint in eis patrum. nostrum vero sciant esse quod displicet. omnes quibus amabilis est et vita et doc
I. trina sanctorum. Explicit. Incipiunt capitula collationis piamum abbatis. Quemadmodum diolcho
venientes ab abbate piamun fuerimus recepti. II Verba abbatis piamun. quemadmodum
rudes monachi exemplo seniorum debeant erudiri. III Quod iuniores seniorum dis
cutere praecepta non debeant. IIII De tribus generibus monachorum quae in terra egyptum sunt.
V Quibus auctoribus cenobitarum sit instituta professio VI De anachoritarum ordine
atque principio VII De sarabaitarum principio et conversatione VIII De quarto genere mo
nachorum VIIII Interrogatio quid inter sit inter cenobium et monasterium. X. Responsio
XI De humilitate vera et quemadmodum falsam cuiusdam humilitatem prodiderit abbas serapion
XII Interrogatio quemadmodum vera patientia possit acquiri. XIII Responsio. XIIII De
exemplo patientiae cuiusdam religiosae feminae. XV De exemplo patientiae abba
tis pafnutii. XVI De perfectione patientiae XVII De invidiae malo. Explicit capitula
Incipit praefatio collationis abbatis piamun de tribus generibus monachorum. Tribus beatissi

XVIII

Cum ... missis iuvante gratia Christi. X. collationibus patrum quae exigen
tibus episcopis helladio ac leontio utcumque digestae sunt. VII. alias beato
episcopo honorato. sancto quoque famulo Christi eucherio dedicavi. Totidem
et nunc vobis o sancti fratres Iouiniane. Minerue. Leonti. Theodore. cre
didi deputandas. Posterior siquidem vestrum illam cenobiorum sanctam
atque egregiam disciplinam in provinciis gallicanis antiquarum vir
tutum districtione fundavit. ceteri vero non solum cenobialem per vos primum
monachos expetere. verum etiam anachoreticam sitire sublimitatem vestris insti
tutionibus provocastis. Ea namque collationum istarum disputatione summorum patrum contexta sunt. et ita
in omnibus temperata ut utrique professioni quae non solum occiduas regiones verum etiam insulas
maximis fratrum catervis fecistis florere conveniat. id est ut non solum hi qui adhuc in congre
gatione laudabili subiectione perdurant. sed etiam illi qui haut longe a vestris ceno
biis secedentes anachoritarum sectari gestiunt disciplinam. pro conditione locorum
ac status sui mensura plenius instruantur. quibus hoc praecipue contulit praecedens vester labo

ris industria, ut parati iam atque in hisdem exercitiis deprehensi, facilius praecepta seniorum atque instituta suscipiant, ipsos quoque in cellulas suas auctores collationum cum ipsis collationum voluminibus recipientes, et cotidianis quodammodo cum eis interrogationibus ac responsionibus colloquentes, non propriis adinventionibus arduam istam et incognitam ferme in hac regione appetant viam, sed periculosam etiam illic ubi iam tritissimi calles et innumera praecedentium exempla non desunt, anachoreseos disciplinam illorum potius praeceptis capere consuescant, quos in omnibus tam antiquitatis instituto et longe experientiae instruxit industria. Expl. praefatio. utcumque digessimus cum eti-

·I· Post conspectum atque colloquium illorum senum quorum collationes sancto fratre nostro Eucherio compellente iam ulteriores Egipti partes in quibus amplior atque perfectior sanctorum numerus consistebat maiori flagrantia desiderarem expetere, ad vicum nomine Diolchum qui ex .vii. Nili fluminis ostiis imminentem non tam itineris necessitate quam desiderio sanctorum illic commorantium compellente pervenimus. Cum enim cupidissimi velut negotiatores plurima illic celeberrimaque cenobia ab antiquis audissemus patribus instituta, cum novo quasi navigationem inquisitionis incertae spe maioris lucri persuadente suscepimus. Ubi cum diutissime fluctuantes ad illos virtutum sublimitate conspicuos montes undique curiosos oculos tenderemus, abbatem Piamun omnium anachoritarum illic habitantium seniorem eorundemque presbyterum, velut sublimissimam quandam pharum prius circumspectantium intuiti sumus. Hic enim sicut evangelica illa civitas in excelsi montis vertice constitutus nostro protinus refulsit aspectui. Cuius virtutes atque miracula que per eum etiam sub conspectu nostro divina gratia testimonium meritis eius reddente perfecta sunt, ne et propositi nostri formam et modum huius voluminis excedamus, praetermittenda credidimus. Non enim de mirabilibus dei sed de institutis studiisque sanctorum quaedam quae reminisci possibile est nos spopondimus memoriae tradituros, ut necessariam tantum perfectae vitae instructionem, non inutilem absque ulla meditatione vitiorum ac supervacuam admirationem legentibus praeberemus. Cum itaque beatus Piamun summa nos gratulatione suscepisset et humanitate etiam congrua refecisset, intellegens non nos eiusdem esse regionis, primum unde essemus vel cur Egyptum petissemus sollicite percunctatur, ac de cenobio Syrie ob desiderium perfectionis nos illuc advenisse cognoscens ita exorsus est.

·II· Quisque hominum o filii cuiuslibet artis peritiam assequi concupiscit, nisi omni cura atque vigilantia ei se quam nosse desiderat disciplinae studiis mancipaverit ac perfectissimorum quorumque opificum ipsius vel scientiae magistrorum praecepta atque instituta servaverit, frustra inanibus votis eorum similitudinem exoptat attingere, quorum curam atque industriam detrectat emulari. Novimus enim nonnullos ita ad haec loca de vestris regionibus advenisse, ut cognoscendi tantum gratia fratrum monasteria circuirent, non ut haec regulas ob quas huc commeaverant atque instituta susciperent ac secedentes in cellulas conarentur ex quae vel usu vel traditione perceperant operibus experiri quam more suo ac studia

quibus imbuti fuerant recordantes. ut ei experimento bonorum annullis solet. non perfectionis gratia sed vitandae egestatis
necessitate existimantes provinciam commutasse. non solum nihil eruditionis acquirere. sed ne diutius
quidem in his partibus commorari pertinaci animi obstinatione potuerunt. Cum enim nec ieiuniorum morem neque psal
morum ordinem nec ipsorum denique indumentorum habitum permutassent. quid aliud in hac regione
sectari quam sola victus sui compendia crederentur. Quamobrem si vos quemadmodum credimus dei causa
ad emulationem nostrae agnitionis adtraxit. omnibus institutis quibus illic primordia vestra pueritia sunt
penitus abdicatis. quaecumque seniores nostros agere vel docere videritis summa humilitate sectamini. Neque
vos moveat aut ab imitatione devertat ac retrahat. etiam si vobis ad praesens alicuius rei vel facti ratio
vel causa non liquet. quia eos qui bene de cunctis ac simpliciter sentiunt et universa quae a senioribus vel dici vel ge
ri perspexerint fideliter imitari magis quam discutere student. per operis experientiam etiam scientia
rerum omnium subsequitur. Ceterum numquam rationem veritatis intrabit. qui per discussionem coeperit erudiri.
quia videns eum inimicus suo potius quam patrum iudicio confidentem facile in id usque propellet. ut etiam
illa quae maxime utilia atque saluberrima sunt superflua ei videantur ac noxia. Atque ita praesumptioni
eius callidus hostis illudet. ut irrationabilibus suis definitionibus suis pertinaciter inherendo hoc so
lum sibi sanctum esse persuadeat. quod rectum atque iustissimum sua tantum obstinationis errore censue
rit. Quamobrem ordo atque principium professionis nostrae quemadmodum vel unde descenderit primum de
betis agnoscere. Tunc enim potius quis desideratae artis efficaciam adsequitur disciplinam. et ad exercendam
III eam ardentius incitatur. cum auctorum ac fundatorum eius agnoverit dignitatem. Tria sunt in egipto
genera monachorum. quorum duo sunt optima. tertium tepidum. atque omnimodis evitandum. Primum
est cenobitarum. qui scilicet in congregatione pariter consistentes unius senioris iudicio gubernantur. Cuius
generis maximus numerus monachorum per universam egiptum commoratur. Secundum anachoritarum.
qui prius in cenobiis instituti iamque in actuali conversatione perfecti solitudinis elegere secreta. Cuius
professionis nos quoque optamus esse participes. Tertium reprehensibile sarabaitarum est. de quibus singillatim
per ordinem plenius disseremus. Harum ergo trium professionum ut diximus fundatores primum debetis agno
scere. Illa profecto ex hoc ipso vel odium professionis illius nasci poterit quae vitanda est vel eius desiderium quae sequen
da. quia necesse est unamquamque viam ad illum finem suum pertrahere sectatorem. ad quem auctor ipsius
V inventorque pervenit. Itaque cenobitarum disciplina a tempore praedicationis apostolicae sumpsit
exordium. Nam talis extitit in Ierosolimis omnis illa credentium multitudo. quae in actibus
apostolorum ita describitur. Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una. nec quisquam
eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia. possessiones et sub
stantias vendebant. et dividebant eas omnibus prout cuique opus erat. Et iterum. neque enim quisquam
egens erat inter illos. quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes affe
rebant pretia eorum quae vendebant. et ponebant ante pedes apostolorum. dividebatur autem
singulis prout cuique opus erat. talis inquam tunc erat omnis ecclesia. quales nunc per paucos in
cenobiis invenire difficile est. Sed cum post apostolorum excessum tepescere coepisset credenti
um multitudo. ea ut maxime quae ad fidem Christi confluebat de alienigenis gentibus

ac diversis, a quibus apostoli pro ipsis fidei rudimentis et inveterata gentilitatis consuetudi
ne nichil amplius exigebant nisi ut ab immolaticiis idolorum et fornicatione et suffoca
tis et sanguine temperarent. Atque ista libertas quae gentibus propter infirmitatem primae cre
dulitatis indulta est, etiam illius ecclesiae perfectionem quae ierosolimis consistebat pau
latim commutare coepisset, et crescente cotidie vel indigenarum numero vel advenarum
primae illius fidei refrigesceret fervor, non solum hi qui ad fidem Christi confluxerant, verum
etiam illi qui erant ecclesiae principes ab illa districtione laxati sunt. Nonnulli enim existiman
tes id quod videbant gentibus pro infirmitate concessum sibi esse licitum nichil se detrimenti
perpeti crediderunt, si cum substantiis ac facultatibus suis fidem Christi confessionemque se
querentur. Hi autem quibus adhuc apostolicus inerat fervor, memores illius pristinae perfecti
onis, discedentes a civitatibus suis illorumque consortio qui sibi vel ecclesiae dei remissioris vitae
negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac secretioribus commanere et
ea quae ab apostolis per universum corpus ecclesiae generaliter meminerant instituta privatim ac
peculiariter exercere coeperunt. Atque ita coaluit ista quam diximus discipulorum qui se ab
illorum contagione sequestraverant disciplina. Qui paulatim tempore procedente segregati
a credentium turbis, ab eo quod a coniugiis abstinerent et a parentum se consortio mundique
istius conversatione secernerent, monachi sive monazontes a singularis ac solitariae
vitae districtione nominati sunt. Unde consequens fuit ut ex communione consorti
coenobiotae cellaeque ac diversoria eorum coenobia vocarentur. Istud ergo solum fuit anti
quissimum monachorum genus, quod non solum in tempore sed etiam gratia primum est. Quodque per annos
plurimos solum usque ad abbatum Pauli vel Antonii duravit aetatem. Cuius etiam nunc adhuc
VI in districtis coenobiis residere cernimus vestigia. Unde profecto de hoc perfectorum
numero et ut ita dixerim fecundissima radice sanctorum etiam anachoretarum post haec
flores fructusque prolati sunt. Cuius professionis principes hos quos paulo ante memoravimus
sanctum scilicet Paulum vel Antonium novimus extitisse. Qui non ut quidam pusillanimitatis
causa nec impatientiae morbo, sed desiderio sublimioris profectus contemplationis
que divinae solitudinis secreta sectati sunt, licet eorum prior necessitatis obtentu
dum tempore persecutionis affinium suorum devitat insidias heremum penetrasse dicatur.
Igitur processit ex illa quam diximus disciplina aliud perfectionis genus, cuius sectato
res anachoretae id est secessores merito nuncupantur, eo quod nequaquam contenti
victoria hac qua inter homines occultas insidias diaboli calcaverunt, aperto cer
tamine ac manifesto conflictu daemonibus congredi cupientes vastos here
mi recessus penetrare non timeant, ad imitationem scilicet Iohannis Baptistae, qui
in heremo tota aetate permansit, Heliae quoque et Helisei atque illorum de quibus
apostolus ita memorat: circumierunt in melotis et in pellibus caprinis, angusti
ati, afflicti, egentes, quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errantes et mon

tibus et speluncis et in cauernis terrae. De quibus etiam figuraliter dominus ad Iob: quis autem est qui dimisit ona
grum liberum et uincula eius resoluit? Posuit habitaculum eius desertum et tabernaculum eius sal
suginem. Irridet multitudinem ciuitatis et querelam exactoris non audiet. Considerat autem montem
pascuae suae et post omne uiride quaerit. In psalmis quoque: dicant qui redempti sunt a domino quos redemit de ma
nu inimici. Et post pauca: Errauerunt in solitudine in inaquoso; uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
Esurientes et sitientes ~~erant~~. anima eorum in ipsis defecit. Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur et
de necessitatibus eorum liberauit eos. Quos etiam Ieremias ita describit: beatus qui tulerit iugum ab
adolescencia sua. Sedebit solitarius et tacebit, quia leuauit super se. Illud quoque psalmistae
affectu et opere concinunt: Similis factus sum pellicano solitudinis. Uigilaui et factus sum sicut passer solita
rius in tecto. Cumque his duabus professionibus monachorum religio christiana gaudeat, coepisset autem idem et pau
latim hic quoque ordo recedere, emersit post haec illud deterrimum et infidele monachorum genus uel potius noxia
illa plantatio rediuiua est, quae per Ananiam et Saphiram in exordio ecclesiae pullulans apostoli Petri seueri
tate succisa est, quod inter monachos tamdiu detestabile execrandaque iudicata est, nec ab ullo quoquam ulterius usur
pata, quamdiu illius tam districtae formido sententiae memoriae fidelium inserta durauit, qua beatus
apostolus praedictos noui facinoris principes non penitentia nec ulla passus est satisfactione curari, sed per
niciosum germen celeri morte succidit. Illo igitur exemplo quod in Anania et Saphira apostolica distric
tione punitum est, a nonnullis contemplatione paulatim longa incuria et temporis obliuione subtracto,
emersit istud Sarabaitarum genus, qui ab eo quod semetipsos a cenobiorum congregationibus sequestrarent ac sin
gillatim suas curarent necessitates, egiptiae linguae proprietate Sarabaitae nuncupati sunt. De illorum
quos praediximus numero procedentes, qui euangelicam perfectionem simulare potius quam in ueritate arripere ma
luerunt, emulatione scilicet eorum ac laudibus prouocati qui uniuersis diuitiis mundi perfectam Christi praeferunt
nuditatem. Hi igitur dum inbecilli animo rem summae uirtutis affectant uel necessitate ad hanc professionem
uenire conpulsi dum censeri tantummodo nomine monachorum absque ulla studiorum emulatione festinant,
cenobiorum nullatenus expetunt disciplinam nec seniorum subduntur arbitrio aut eorum traditionibus
instituti suas discunt uincere uoluntates, nec ullam sanae districtionis regulam legitima erudicio
ne suscipiunt, sed ad publicam tantummodo, id est ad hominum faciem renuntiantes, aut in suis do
miciliis sub priuilegio huius nominis hisdem obstricti occupationibus perseuerant, aut construentes sibi
cellulas easque monasteria nuncupantes suo in eis iure ac libertate consistunt, nequaquam euangelicis
praeceptionibus succumbentes, ut nulla scilicet cotidiani uictus sollicitudine nullis rei fami
liaris distentionibus occupentur. Quod illi soli absque ulla infideli dubitatione consummant, qui cunc
tis mundi huius facultatibus absoluti ita se cenobiorum praepositis subdiderunt, ut ne sui quidem
ipsos fateantur se dominos. Illi autem qui districtionem ut diximus coenobii declinantes bini uel terni in
cellulis commorantur, non contenti abbatis cura atque imperio gubernari, sed hoc praecipue procurantes
ut absoluti seniorum iugo exercendi uoluntates suas ac procedendi uel quo placuerit eua
gandi agendiue quod libitum fuerit habeant libertatem, magis amplius in operibus diurnis quam hi qui in
cenobiis degunt diebus ac noctibus consumuntur, sed non ea fide eodemque proposito. Hoc enim isti fa

ciunt. non ut fructum sui operis subiciat dispensatoris arbitrio. sed ut adquirat pecu
nias quis recedat. Inter quos quantum intersit advertite. Illi nihil de crastino cogitantes gratissimum
deo sudoris sui offerunt fructus. isti vero non solum in crastinum. sed etiam in multorum annorum spatia
infideli sollicitudine prorogantes. aut mendacem deum aut inopem credunt. qui promissam cotidiani
victus atque indumentorum sufficientiam praebere aut non possit aut nolit. Illi hoc omnibus expetunt vo
tis. ut ΑΚΤΗΜΟCΙΝΗΝ. id est nuditatem omnium rerum paupertatemque possideant. isti ut omnium
copiarum affluentiam consequantur. Illi obliviscentes statutum transcendere canonem diurnis operibus
elaborant. ut quicquid monasterii sanctis usibus redundaverit. vel carceribus vel xenodochio vel oecho
nomio vel indigentibus pro abbatis dispensetur arbitrio. isti ut quicquid cotidianae superfuerit
gulae aut profusiori proficiat voluptati. aut certe filargyriae vitio recondatur. Postremo
ut concedamus ab istis quoque haec quae non optimo proposito congeruntur melius quam diximus posse
distribui. ne sic quidem ad meritum virtutis illius ac perfectionis aspirant. Illi etenim tanto monasterio
reditus conferentes eique cotidie renuntiantes in tanta subiectionis humilitate perdurant. ut quem
admodum sui etiam eorum quae proprio sudore conquirunt potestate priventur. abrenuntiationis primae
fervorem dum cotidie semetipsos laboris sui fructibus nudant iugiter innovantes. Isti autem
in eo ipso quod aliquid pauperibus largiuntur elati in praeceps cotidie conlabuntur. Illos patientia atque
districtio qua tam devote in hac quam semel arripuerint professione perdurant. ut numquam suam ex
pleant voluntatem. crucifixos huic mundo cotidie vivosque martyres facit. hos arbi
VIII trii sui tepor vivos ad inferna demergit. Haec igitur duo genera monachorum in hac quidem
provincia aequali propemodum inter se numerositate contendunt. Ceterum per alias regiones quas
me necessitas catholicae fidei conpulit peragrare. istud tertium sarabaitarum genus abundare
ac propemodum solum esse cognovimus. Temporibus siquidem Lucii qui arrianae perfidiae episcopus fuit sub Valen
tis imperio. dum diaconiam nostris fratribus deferremus. his videlicet qui de Aegypto ac Thebaida fuerant
ob catholicae fidei perseverantiam metallis Ponti atque Armeniae relegati. licet coenobiorum
disciplinam in quibusdam civitatibus rarissimam viderimus. anachoritarum tamen ne ipsum quidem
apud illos nomen auditum fuisse conperimus. Sane est etiam illud quartum genus. quod nuper cerni
mus emersisse. in his qui anachoretarum sibi specie atque imagine blandiuntur. quique in pri
mordiis suis fervore quodam brevi coenobii perfectionem videntur expetere. sed continuo
tepefacti dum pristinos mores ac vitia resecare contempnunt nec iugum humilitatis
ac patientiae diutius sustinere contenti sunt. subdique seniorum imperio dedignantur. sepa
ratas expetunt cellas. ac solitarie sedere desiderant. ut ita scilicet a nemine laces
siti. pacientes et humiles et mansueti possint ab hominibus estimari. Quae ista
institutio immo tepor eos quos semel infecerit ad perfectionem numquam permittit accedere. Hoc
etenim modo non solum non absciduntur verum eorum vitia in deterius convalescunt. dum a nemine provo
cati ut quoddam letale et intestinum virus quanto amplius celatum fuerit. tanto profun
dius serpens insanabilem morbum generat aegrotanti. Praeverentia enim singularis

celle nullus iam uicia solitarii audet arguere. que ille ignorari maluit quam curari.
Porro uirtutem non occultatione uiciorum sed expugnatione pariuntur. Germanus
Est ne aliquid inter cenobium monasteriumque distantia. an utroque nomine una censetur. Piamon.
Licet a nonnullis soleant indifferenter monasteria pro cenobiis appellari. tamen hoc interest:
quod monasterium nomen est diuersorum nichil amplius quam locum id est habitaculum significans
monachorum. cenobium uero etiam professionis ipsius qualitatem disciplinamque designat. Et mo
nasterium potest etiam unius monachi habitatio nominari. cenobium appellari
non potest nisi ubi plurimorum cohabitantium degit unita communio. Dicuntur sane
monasteria etiam in quibus sarabaitarum collegia commorantur. Quam obrem quoniam de optimo
genere monachorum uideo uos professionis huius arripuisse principia id est de laudabili ce
nobiorum palestra ad celsa fastigia anachoretice tendere discipline. humilitatis
patientieque uirtutem quam uos illic didicisse non dubito uero sectamini cordis affec
tu. non ea scilicet quam quidam falsa humilitatione uerborum nec affectata atque superflua in quibusdam offi
ciis corporis inclinatione fingentes. Quod humilitatis figmentum abbas serapion
quodam tempore eleganter irrisit. Cum enim quidam ad eum summam sui abiectionem habitu
ac uerbis preferens aduenisset. eumque senex secundum morem ut orationem colligeret horta
retur. ille nequaquam annuens deprecantu. tantis se subiciens asserebat flagitiis inuolu
tum. ut ne usum quidem huius communis aeris capere mereretur. psiathii quoque ipsius refugiens
sessionem. humi potius insidebat. Cum uero etiam ad ablutionem pedum multominus prebu
isset assensum. tandem abbas serapion refectione consfacta. collationis consuetudine
prouocante. monere eum benigne ac leniter cepit. ne ociosus ac uagus per cuncta iuue
nis tam robustus instabili leuitate peruia discurreret. sed ut in cella residens
secundum regulam seniorum suo potius opere quam aliena mallet munificentia sustentari
quod ne apostolus paulus inciderit. et quidem cum ei in euangelio laboranti hec pro beneficio merito debe
rentur. diebus tamen ac noctibus maluit operari. ut cotidianum uictum et sibi et his qui eidem
ministrantes opus exercere non poterant. suis manibus preberet. Ad hec ille tanta est
tristicia ac dolore suppletus. ut amaritudinem cordis conceptam ne uultu quidem
dissimulare potuerit. Cui senex. Hactenus inquit o fili cunctis te facinorum
ponderibus onerabas. non metuens ne confusione tam atrocium criminum notam
existimationis incurreres. quid queso nunc est quod ad simplicem admonitiuncu
lam nostram que tamen non modo in se nullum opprobrium sed edificationis habuit ac di
lectionis affectum. tanta te uideo indignatione permotum. ut eam ne uultu quidem
contegere aut frontis serenitate dissimulare potueris. An fortasse illam
dum te humiliabas expectabas a nostro ore sententiam. iustus in principio ac
cusator est sui. Inde uera est cordis humilitas retinenda. que non de
affectata corporis atque uerborum sed de intima mentis humiliatione descendit

Tunc demum evidentissimis patientie sue fulgebit indiciis. cum que non ipse de se se
mina ab aliis non credenda iactaverit. sed ab alio sibimet ingesta contempserit. et irro
xii gatas iniurias mansueta cordis equanimitate toleraverit. Germanus. Quemadmodum ad quietem
retineri possit ista tranquillitas optamus agnoscere. ut sicut indicto nobis silentio oris claus
tra percludimus verbositatisque licentiam coercemus. ita etiam cordis lenitatem custodire possi
mus. quod nonnumquam etiam cum lingua refrenatur. intrinsecus tamen statum sue placiditatis
amittit. et idcirco mansuetudinis bonum aliis quam pristinis tenere posse non remotione celle
xiii ac solitario putamus habitaculo. Piamon. Patientia vera atque tranquillitas absque
profunda cordis humilitate nec adquiritur nec tenetur. que si de hoc fonte descendit. nec
beneficio celle nec perfugio solitudinis indigebit. Id enim patrocinium cuiusquam rei extrin
secus querit. que humilitati id est genetrici atque custodi sue intrinsecus virtute fulcitur.
Ceterum si movemur ab aliquo lacessiti. certum est non esse in nobis humilitatis fundamenta fir
miter stabilita. et ideo ad incursum etiam exigue tempestatis edificium nostrum ruinosa commo
tione concutitur. Non enim esset laudabilis nec admiranda patientia si nullis inimicorum
iaculis impetita tranquillitatis propositum detentaret. sed in eo est preclara atque gloriosa
quod irruentibus in se temptationum [illegible] procellis inmobilis perseverat. Nam in quo
vexari frangique adversitatibus creditur in eo potius roboratur. et in eo magis acuitur in quo
putatur obtundi. Patientiam a passionibus enim ac sustentatione dici nullus ignorat.
idque constat patientem pronuntiari neminem posse nisi eum qui universa que sibi fuerit
irrogata absque indignatione toleraverit. et ideo non inmerito ita a salemone laudatur.
melior patiens est forti. et qui continet iram capiente urbem. et iterum. Longani
mis vir nimis in patientia. pusillanimis autem valde insipiens est. Cum ergo quis fuerit
iniuria iracundie igne succenditur. non causa peccati eius acerbitas illate contu
melie extitisse credenda est. sed potius manifestatio infirmitatis occulte. secundum illam
parabolam domini salvatoris. quam de duabus domibus ponit una que fundata erat
super petram. et alia que super arenam. quibus equaliter dicit pluviarum ac fluminum et tempestatum
turbinem irruisse. sed illam que in petre soliditate fundata est nichil penitus detrimenti
ex illata violenta elisione sensisse. que vero in arenarum pendula mobilitate construc
ta est statim fuisse conlapsam. quam utique apparet non propterea corruisse quod imbrium
torrentium inundatione pulsata. sed quia super arenam inprudenter extructa est.
Non enim in hoc differt a peccatore vir sanctus. quia non similiter et ipse temptetur. sed quia hic etiam
magna inpugnatione non vincitur. ille autem parva temptatione superatur. Neque enim esset ut
diximus iusti alicuius viri laudabilis fortitudo. si vincere intemptatus utique
locum victoris habere non possit absque adversitate certaminum. Beatus enim vir qui suf
fert temptationem. quia cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit
deus diligentibus se. Secundum apostolum quoque paulum virtus non in ocio atque deliciis

in infirmitate perficitur. Ecce enim inquit. dedi te hodie in civitatem munitam. et in
columnam ferream et in murum ereum. super omnem terram regibus iuda principibus
eius et sacerdotibus eius et omni populo terre. et bellabunt adversum te et non prevalebunt.
quia ego tecum sum ait dominus. ut eruam te. Huius ergo patientie volo vobis duo sal
tem exempla proponere. unum religiose femine cui tanta que patientie virtute
tanta aviditate secuta est. ut non solum temptationum non vitaret incursus. sed etiam
occasiones molestiarum sibimet procuraret. quibus frequenter instigata non cederet.
Hec namque cum alexandrie commaneret. esset non obscuris orta maioribus. atque in do
mo que sibi fuerat a parentibus derelicta religiose domino deserviret. veniens ad
beate memorie episcopum athanasium precabatur. ut aliquam sibi alendam viduam daret.
que ecclesiasticis sumptibus pascebatur. Et ut petitionem eius verbis ipsius exprimam.
Da michi inquid aliquam de sororibus in qua me repausem. Sacerdos ergo cum lau
dasset propositum femine. quod eam ad opus misericordie vidisset esse promptissimam. iussit ex
omnibus eligi viduam. que et honestate morum et gravitate ac disciplina in omnibus pre
ferret. ne forte desiderium largitatis percipientis vicio vinceretur. et que mercedem
de querere egena. dampnum fidei prius eius moribus offensa pateretur. Cui cum do
mum adducte omnibus deserviret obsequiis virtute modestie eius ac lenitatis experta.
vidensque se ab ipsa momentis singulis gratiarum actione pro officio humanitatis hono
rari. post dies paucos ad memoratum revertitur sacerdotem. Rogaveram inquiens ut michi
dari preciperes quam ego reficerem et cui morigeris famularer obsequiis. Cumque ille nec
dum propositum femine ac desiderium intelligens estimasset petitionem eius dissimu
latione prepositi fuisse neglectam. causasque more illius non absque animi sui commotio
ne perquirens. protinus cognovisset honestiorem ei ceteris viduam deputatam. occulte
precepit. ut ei illa que esset nequior cunctis traderetur. que scilicet ut iracundia ut
iurgiis ut vinolentia seu verbositate atque vanitate cunctas quibus hec vicia
dominarentur excederet. Quam cum multo facilius inventam sibique traditam domi habere
cepisset. atque eadem ei diligentia. qua priori illi vidue vel etiam studiosius ministra
ret. hoc solum ab ea pro tantis obsequiis recipiebat gratie. ut indignis iugiter afficere
tur iniuriis. conviciis quoque et exprobrationibus continuis vexaretur obicientis. et ma
ledicis obtrectationibus increpantis eo quod se non ad refrigerium sed potius ad excruciatum
et contumeliam ab episcopo poposcisset. magisque se de requie ad laborem. quam de labore
transtulisset ad requiem. Cum ergo assiduitas iurgiorum eo usque prorumperet. ut ne ab inie
ctione quidem manuum procax mulier temperaret. illa autem humilioris obsequii ingemina
ret officia. non furentem vincere renitendo. sed semetipsam humilius subiciendo dis
cebat. ut multimodis indignationibus lacessita iurgantis insaniam humanitatis
mansuetudine deliniret. Quibus ad plenum exercitiis confirmata. perfectaque virtu

te desideratę patientię consecuta. ad memoratum sacerdotem tamquam pro electionis
eius iudicio. quam etiam pro beneficio exercitationis suę gratias relatura perrexit.
eo quod secundum desiderium suum tandem magistram ei patientię dignissimam prouidisset.
cuius iniuriis iugibus ut quodam palestrę oleo cotidie roborata ad summam ani
mi patientiam peruenirę. tandem inquiens dedisti mihi in quam repausarem. Nam illa
prior suis me potius honorabat ac refrigerabat obsequiis. Hęc de sexu mul
ebri dixisse sufficiat. ut commemoratione hac non solum edificemur. uerum etiam confun
damur. qui patientiam nisi fuerimus ad ferarum morem retrusi in caueas cellularum re
XV tinere non possumus. **N**unc aliud abbatis pafnutii pandamus exemplum. qui illius
insignis et ubique predicabilis scithioticę heremi in qua nunc presbyter est secretis tanto
studio semper insedit. ut ei ceteri anachoritę bubali cognomen indiderint. eo quod in
genito ut ita dixerim desiderio solitudinis semper habitatione gaudet. Itaque cum
tantę in puericia sua esset uirtutis et gratię ut etiam preclari ac summi id temporis ui
ri. grauitatem eius ac inmobilem constantiam mirarentur. eumque licet minor esset etate.
pro uirtutum tamen merito senioribus exequaret. suoque ordini duceret inserendum.
liuor ille qui aduersum ioseph patriarcham fratrum nostros quondam animos instigauit. quen
dam de numero fratrum edacis zeli igne succendit. qui neuo quodam ac macula pul
chritudinem eius cupiens deformare. hoc genus malignitatis excogitat ut op
portunitatem temporis captaret quo pafnucius ad ecclesiam die dominica processurus ab
esset a cella. In quam furtim irruens codicem suum inter eius plectas quas de palmarum
foliis solebat intexere latenter absconditus ac de concinnata factione securus
ipse quoque uelut purę ac simplicis conscientię ad ecclesiam uenit. Cumque celebrata
omnis ex more fuisset sollempnitas querelam sancto isidoro qui ante hunc eundem pafnu
tium eiusdem heremi presbyter fuit. coram cunctis fratribus detulit. asserens sibi codicem de
cella furto fuisse sublatum. quę cum querimonia ita cunctorum fratrum pre
cipueque presbyteri animos permouisset. ut quid primum suspicarentur. quidue decer
nerent non haberent. summa cunctis admiratione perculsis de tam illic inaudita facino
ris nouitate. ille qui rem detulerat urgebat. ut retentis in ecclesia omnibus missi elec
ti quique cunctorum singillatim fratrum cellulas scrutarentur. quod cum ab senioribus
a presbytero fuisset iniunctum. uniuersorum cubicula reuoluentes. ad extremum in paf
nutii cellula absconditum codicem inter plectas palmarum quas illi siras uocant.
sic eum insidiator occultauerat repererunt. Quem cum inquisitores confestim
ad ecclesiam delatum coram omnibus detulissent. pafnutius licet de conscientię suę esset sin
ceritate securus. tamen uelut qui furti crimen agnosceret satisfactioni se totum
tradens locum penitentię suppliciter postulauit. hoc uerecundię suę modestięque prospi
ciens ne si maculam furti uerbis conaretur abluere insuper etiam mendacii notaretur.

nemine scilicet aliud quam id quod inuentum fuerat suspicante. Cumque de ecclesia non tam mite deiectus
quam iudicio dei fidelis pro suum abscessisset, profusis in oratione iugiter lacrimis et multiplicatis que ieiuniis
summa se etiam in conspectu hominum mentis humilitate prostrauit. Sed cum duabus ferme ebdomadibus ita
se omni contritione carnis ac spiritus subiecisset, ut die sabbati uel dominico non ad percipiendam commu
nionem sacram, sed ad prosternendum se in limine ecclesiae atque ad ueniam suppliciter postulandam matuti
nus occurreret, nequaquam passus est eum occultorum omnium testis et cognitor uel a se ipso diutius conteri uel
ab aliis infamari. Nam quod ille inuentor sceleris rei suae fur ipse laudisque alienae callidus infa
mator nullo hominum teste occulte commiserat, per diabolum qui ipsius criminis incentor fuerat
publicauit. Arreptus namque dirissimo demonio cunctas factionis occultae patefecit insidias, et
criminationumque ac fraudium idem proditor fuit qui et conditor. Ita autem spiritu illo inmundo grauiter
diuque uexatus est, ut ne orationibus quidem sanctorum illic consistentium qui diuinorum charismatum me
rito demoniis imperabant potuerit emundari, sed ne ipsius quidem ysidori presbyteri gratia singula
ris crudelissimum ab eo excluserit uexationem, cui tanta erat uirtus domini largitate collata
ut nequaquam ad limina quidem eius quisquam arreptitius quam tardius sanaretur aliquando perductus sit, xpo hanc
adolescenti pafnutio gloriam reseruante, ut illius tantum orationibus cui insidiatus fuerat
purgaretur, et cuius laudi aliquid inuidus inimice detrahere se posse crediderat, ei nomen proclamans
et delicti ueniam et finem supplicii praesentis acciperet. Haec igitur ille in adolescentia sua futurae in
dolis iam tunc indicia praefigurans lineas quasdam perfectionis illius quae erant maturitate aetatis au
genda adhuc in annis puerilibus designauit. Si ergo ad culmen uirtutum eius uolumus peruenire
XVI re, talia a nobis exordiorum fundamenta iacienda sunt. Duplex sane ad narrationem huius
facti causa me compulit: primum ut hanc inmobilitatem uiri constantiamque pensantes quanto
minoribus quam ille est appetitus inimici inpugnamur insidiis, tanto maiorem tranquillitatis atque
patientiae sumamus affectum, deinde ut firma definitione teneamus a temptationum pro
cellis inpugnationibusque diaboli tutos nos esse non posse, si omne praesidium patientiae nostrae omnemque
fiduciam non interioris hominis nostri uiribus, sed in cellulae claustris aut in solitudinis secessu sanctorumque
consortio, uel cuiuslibet quod extra nos sit rei praesidio collocemus. Nisi enim in mente nostram uirtutem protec
tionis suae ille firmauerit qui in euangelio ait: regnum dei intra uos est, frustra aerii hostis insidi
as aut auxilio cohabitantium hominum uincere aut localibus spatiis declinare aut
munitione tectorum excludere posse nos credimus. Nam cum haec omnia sancto pafnutio non
deessent, nonne inpugnationis aditum aduersus eum temptator inuenire potuit? Neque
illum nequissimum spiritum septa parietum aut heremi solitudo aut tot in illa congregati
one sanctorum merita reppulerunt. Sed quia sanctus dei famulus non in his quae extrinsecus sunt, sed in ipso
occultorum omnium iudice spem sui cordis affixerat, tantae inpugnationis machinis
nequaquam potuit commoueri. E contrario ille quem ad tantum facinus praecipitauit inuidia, nonne
et solitudinis beneficio et munitione remotioris habitaculi et beati ysidori

abbis atq; pbri alioꝝq; scoꝝ ɔsortio fruebat᷑. et tam̄ qa eū sup harenā reppit t̄bo di
abolic̄ ñ solū ipegit. eī. uerū etiā subūtit habitaculū. Ñ g̅ qerē nrā extinsec̄ iq̄ra
m̄. nec opitulari uicus ipatientię nr̄ę alienā putem̄ posse patientiā. Sic̄ ⁊ reg
nū di it̄ nos ē. ita inimici hōis domestici eī. Nemo enī m̄ magis q̄ sens᷒ me᷒ q̄ m̄ ē.
uere itim᷒ domestic᷒. aduśat᷑. ⁊ ideirco si fuerim᷒ sollicti ab itestinis hostib᷒ ledi
minime potim᷒. Vbi ⁊ nr̄i domestici ñ aduśant᷑. ibi ⁊ regnū di t̄nqllitate m̄is
acq̄rit᷑. Nā si ratione exeutias diligent᷑. ledi ab hōie q̄muis malignante ñ poto᷒
si ipse i pacifico aduśū me corde ñ dimicē. Si aū ledor. ñ ē uitiū ipugnationis
alienę. s᷒ ipatientię meę. Sic̄ ⁊ g̅uis ac solid᷒ cib᷒ sano utilis. ita pniciosus ē egranti.
Ñ ⁊ ledere sumētē potest. ñ ei ad nocēdū uires adiecerit pcipientis ifirmitas. Si
ūqm̄ g̅ similis int̄ frs fuerit oborta t̄ptatio. neq̄q̄m a cursu t̄nqllitatis excussi blas
phemi s scelariū obtrectationib᷒ aditū referem᷒. Nec pūsos atq; execrabiles q̄sq; scoꝝ
uiroꝝ numq̄ isertos latitare mirem᷒. qa dū i hui᷒ sclī arca eulcam᷒ atq; ētim᷒. necesse ē
etiā paleas igni ppetuo deputandas. int̄ electissima frumta misceri. Deniq; si ul'
satan it̄ anglos. ul' iudā int̄ aplos. ul' nicolaū pūissime hereseos iuentorē int̄ dia
conos reminiscam᷒ electos. hoc q̄d neq̄ssimi hōies scoꝝ ordini dephendunt᷑ iserti
mirū eē ñ potit. Nā licet hūc nicolaū q̄dā asserant ñ illū fuisse q̄ ad op᷒ ministerii
ab aplis ē elect᷒. nichil᷒ tam omnimus eū de illo discipl'oꝝ fuisse numq̄ negare ñ possit. q̄s os
tales tāq; pfectos i id t̄pris fuisse manifestū ē. q̄les nc̄ ppaucos uix i cenobiis iue
nim᷒. Ñ g̅ ruinā illi supdicti frīs q̄ i illa heremo tā lugubri laps᷒ ē casu. neq; illā
horribilē maculā q̄m tam̄ ille igentib᷒ penitentię lamtis p᷒ deleuit. s᷒ beati pōti
pafnucii nob̄ pponam᷒ exēpla. Nec subūsione illi᷒ destruam᷒. cui antiqūi iuidię
uiciū etiā aux i pei affectata religio. s᷒ eī humilitatē tota uirtute sectem᷒ q̄m
ñ illi q̄es heremi subito genuit. s᷒ int̄ hōies acq̄sita ɔsūmauit atq; excoluit solitudo.
XVII Sciendū sane ē iuidię morbū difficili᷒ ad medelā q̄m cet̄a uicia puenire. Nā eū q̄
semel ueneni sui peste corrupit. pene dixeri carere remedio. Ipsa naq; ē lues, qui
de figuralit᷑ di᷒: p pphiam. ecce ego mittā uob̄ serpentes regulos q̄b᷒ ñ ē icanta
tio. ⁊ mordebt̄ uos. Recte g̅ a ppha mortiferis basilisci uenenis mors᷒ iuidię
cōparat᷑. q̄ pm᷒ ille omniū uenenoꝝ iuentor ⁊ pnceps ⁊ piit ⁊ pemit. Nā ante suus
q̄m eī cui iuiderat int̄eptor p᷒q̄. i hōie mortis uir᷒ ifuderit. ipse se pdidit. In
uidia ⁊ diaboli mors itrauit i orbe t̄rarū. Imitant᷑ aū eū q̄ s᷒t ex parte eī. Sic
enī ille q̄ pm᷒ eīdē mali peste corrupt᷒ ē. nec medelā penitentię nec fomitū illi᷒
curationis āmisit. ita ⁊ hii q̄ isdē se peutientis morsib᷒ t̄diderit. omem opē
sci icantatoris exclud᷑. qa cū utiq; ñ culpa eaꝝ q̄b᷒ lubet s; psp̄itate crucient᷑.
erubescentes ipsā pdere ueritatē. extinsec᷒ sibi q̄sdā supfluas t̄ieptas causas

offensionis inquirit. Verum quia omnimodis falsae sunt, una interna ratio est, cum illud mortiferum virus
quod non vult proferre lateat in medullis. De quibus alibi ille sapientissimus competenter expressit: si
momorderit serpens non in sibilo, non est habundantia incantatoribus. Isti enim sunt taciti mor
sus, quibus solus sapientium cura non subvenit. Nam usque adeo incurabilis est pernicies ista, ut blandi
mentis exasperetur, inflectetur obsequiis, muneribus irritetur. Quia ut idem Salemon ait: nichil sustinet
zelus. Quanto enim alius aut humilitatis subiectione, aut patientiae virtute, aut mu
nificentiae laude profecerit, tanto ille maioribus invidiae stimulis incitatur, quia nichil nisi ruinam
aut mortem eius cui invidet concupiscit. Denique illorum XI patriarcharum zelus nulla innoxii
fratris subiectione potuit deliniri, ut de his scriptura commemorat: Invidebant autem ei fratres
sui eo quod diligeret eum pater suus, et non poterant ei loqui quicquam pacificum. Donec zelus eorum, qui nulla
germani obsequentis atque subiecti sustinuit blandimenta, mortem eius cupiens vix potuisset
venditionis facinore crimine satiari. Cunctis ergo vitiis perniciosiorem atque ad purgandum
difficiliorem esse constat invidiam, quae ipsis remediis quibus reliqua extinguuntur incenditur. Nam verbi
gratia, qui dampnum sibi illatum dolet largitatis compensatione curatur; qui de illata indignatur in
iuria, humili satisfactione placatur. Istum quid de illo facias, qui hoc ipso magis quod te humilio
rem ac benigniorem sentit offenditur? Quem non ad iracundiam cupiditas quae premio deliniatur,
non iniuriae lesio aut amor ultionis accendit, quem officiorum vincit blanditiis; sed succes
sus tantum alienae prosperitatis irritat. Quis autem est qui se, ut satis faciat invidenti, a bonis cor
ruere, aut a prosperis alienari, aut a calamitate aliqua optet involui? Quapropter ne totum
quicquid in nobis vividum est et quasi vitali vegetatione sancti spiritus animatur, uno tantum huius mali mor
su basilisci interimatur, divinum cui impossibile nichil est iugiter imploremus auxilium. Cetera et
enim venena serpentium, id est carnalia peccata vel vicia, quibus ut cito involvitur ita facile
expurgatur humana fragilitas, habent aliqua vulnerum suorum in carne vestigia, quibus
quamvis terrenum corpus perniciosissime contumescat, tamen si tiriacae remedium aut illam
salutarium verborum medelam aliquis peritissimus carminum divinorum incantator admoverit,
ad perpetuam animae mortem pernicies virulenta non pervenit. Invidiae autem quasi a regulo ser
pente effusum est virus, vitam ipsam religionis ac fidei prius quam vulnus in corpore sentiatur
excludit. Non enim adversus hominem, sed plane adversus dominum blasphemus extollitur,
qui nichil in fratre aliud nisi bonum meritum carpens, non hominis culpam, sed dei tantum iudicia repre
hendit. Haec ergo est illa sursum germinans amaritudinis radix, quae se erigens ad superna
in contumeliam ipsius qui bona hominum confert tendit auctoris. Nec quemquam moveat quod deus
missurum se serpentes regulos qui eos quorum contumaciis offenditur mordeant comminatur. Nam
licet certum sit deum auctorem invidiae esse non posse, equum tamen et divino dignum iudicio
est, ut dum bona data humilibus conferuntur et superbis ac reprobis denegantur, eos qui secundum apostolum
traditi in reprobum sensum merentur, quasi ab ipso missa percutiat et consumat invidia, secundum illud

et ego ad emulat(i)o(n)e(m) induca(m) eos in n(on) gente(m).

ipsi me ad emulatione(m) irritauer(unt) in n(on) gente. hac beat(us) piamon desideriu(m) n(ost)r(u)m q(ui) de p(ri)mis cenobii scolis. ad sedi(m) anachoretes q(uo)d du(m) tendere cepam(us) disputatione ardenti i(n)fla(m)mauit. Na(m) p(ri)mordia solitarie co(m)morationis cui(us) scientia(m) postea su mus i(n)s(er)ti pleni(us) assequuti ip(s)o p(ri)mu(m) i(n)buente p(er)cepim(us). Explic(it) coll(atio) piamon de trib(us) gen(er)ib(us) monachor(um). Incip(it) coll(atio) abb(at)is ioh(ann)is de fine cenobiote & heremite. Cap(itula).

I. De cenobio abb(at)is pauli. (et) patientia cuida(m) fr(atr)is. II. De humilitate abb(at)is iohannis (et) int(er)rogatione n(ost)ra. III. Responsio abb(at)is iohannis cur heremu(m) reliq(ui)sset. IIII. De uirtute p(re)dicti senis q(u)am i(n) anachoretica(m) exercuit disciplina(m). V. De co(m)modis heremi. VI. De utilitate cenobii. VII. Int(er)rogatio de cenobii u(e)l solitudinis fructu. VIII. Responsio sup(er) int(er)rogatione p(ro)posita. VIIII. De co(n)su(m)mata ac uera p(er)fectione. X. De hiis q(ui) i(m)p(er)fecti heremu(m) petunt. XI. Int(er)rogatio de remedio eor(um) q(ui) cito de cenobiis discesserint. XII. Responsio q(uo)m(odo) solitari(us) uicia sua possit agnoscere. XIII. Int(er)rogatio q(uo)m(odo) sanari possit q(ui) n(on) expurgatis uiciis solitudine(m) i(n)gressus sit. XIIII. Responsio sup(er) eor(um) medicina. XV. Int(er)rogatio an ita casti tas sic(ut) (et) cet(er)e passiones debeant explicari. XVI. Q(ui)b(us) docum(en)tis possit agnosci.

Post dies admodu(m) paucos maioris doctrine desiderio p(er)trahente. Explic(iunt) capit(ula). rursus ad abb(at)is pauli cenobiu(m) su(m)ma sp(e)c alacritate p(er)reximus. Ubi licet plusq(ua)m ducentor(um) fr(atru)m numer(us) moraret(ur) i(n) honore tam(en) sollemp(n)itatis q(ue) id t(em)p(o)ris agebat(ur). i(n)finita de aliis q(uo)q(ue) cenobiis monachor(um) t(ur)ba co(n)fluxerat. Na(m) p(ri)oris abb(at)is q(ui) eide(m) cenobio p(re)fuerat anniu(er)saria depositio sollemp(n)it(er) curabat(ur). Cui(us) co(n)uent(us) idcirco faciem(us) me(n)tione(m). ut patientia(m) cuida(m) fr(atr)is q(ue) sub p(re)sentia toti(us) co(n)gregationis hui(us) i(n)mobili(s) ei(us) claruit lenitate breuit(er) p(er)stringam(us). Na(m) licet alio op(er)is hui(us) intendat intentio. ut scilicet abb(at)is ioh(ann)is q(ui) derelicta heremo illis se cenobiis su(m)me humilitatis uirtute subdiderat p(ro)feram(us) eloq(ui)a. nequaq(ua)m tam(en) putamus absurdu(m). si absq(ue) ulla circuitione uerbor(um) magna ut credim(us) studiosis quibusq(ue) uirtutu(m) edificatio conferat(ur). In ingenti itaq(ue) atrio sub diuali illa monachor(um) multitudine. p(er) duodenariu(m) numeru(m) distinctis ordinib(us) co(n)sedente. cu(m) q(ui)da(m) fr(atru)m susceptu(m) ferculu(m) paulo tardi(us) intulisset. sub occasione istius tarditatis p(re)dictus abba paul(us) q(ui) int(er) t(ur)bas ministrantiu(m) fr(atru)m sollicite discurrebat. exerta manu palma eu(m) sub om(n)iu(m) p(er)cussit intuitu. ita ut om(n)iu(m) sonit(us) etia(m) auersor(um) u(e)l longi(us) co(n)sidentiu(m) aurib(us) resultaret. hoc au(tem) id circo ab eo factu(m) e(st). ut cunctis q(ui) aderant iuuenis patientia(m) patefaceret. (et) om(n)is q(ui) int(er)fuissent tali spectaculo modestie erudirent(ur) exe(m)plo. Q(uo)d in magno au(tem) id senior fecerit co(n)silio res p(ro)bauit. Na(m) memorabilis patientie iuuenis tanta id animi lenitate suscepit. ut n(on) m(od)o null(us) fuerit ex ore ei(us) sermo plaps(us) u(e)l tenuissimu(m) m(ur)m

tacita labiorum agitatione signatum, sed ne ipsa quidem oris modestia atque tranquillitas aut color
saltem quantuluscumque mutatus est. quod factum non solum nos qui nuper de Syrie monasterio uenientes
patientie huius uirtutem nota euidentibus perceperamus exemplis, sed etiam cunctis qui expertes ta-
lium non erant studiorum ita mirum fuit, ut etiam firmis uiris precipua per hoc factum conferretur
instructio. quod scilicet etiam si pacientiam eius correptio paterna non mouerat, nec spectaculum
quidem tante multitudinis ullo uultum illius ruboris tinxisset indicio.
ii In hoc itaque ceno-
bio repperimus antiquissimum senem nomine iohannem cuius uerba pariter et humilitatem
quia sanctis omnibus preminebat nequaquam silentio pretereunda censemus. scientes eum hac
maxime perfectione uiguisse quae cum sit uirtutum omnium mater ac totius spiritalis structure
solidissimum fundamentum a nostris penitus exulat institutis. Vnde non mirum est nec
ad illorum sublimitatem nos posse conscendere. qui non dicam usque ad senectam sub cenobii
permanere non possimus disciplina sed uix biennio subiectionis iugum sustinere conten-
ti ad presumptionem noxie libertatis protinus euolamus. cum tamen ipso illo paruo tempore non
secundum illam districtionis regulam sed pro nostri arbitrii libertate utcumque senioris subiecti-
am impleo ut non pacientie fructum ediscere, sed tempus adipiscende licentie expectare
uideamur. Hunc igitur senem cum in abbatis pauli cenobio uidissemus, etate precipuus et gratiam
uiri quae erat preditus admirati, demisso in terram uultu precari coepimus ut nobis pandere
dignaretur quam ob causam relicta heremi libertate et illa professione sublimi, quae eum pre ceteris
eiusdem uite fama fama celebrauerat, cenobii iugum subire maluisset. Ille uelut
imparem se anachoretice discipline et sublimitate tante perfectionis indignum
ad iuniorum scolas rediisse dicebat, si tamen ut ipsorum instituta secundum professionis
meritum posset implere. Cuius responsionis humilitatem cum refragatio nostre
iii deprecationis excluderet, ad extremum ita exorsus est. Anachoreticam disciplinam
quam me deseruisse miramini non solum non respuo nec refuto, sed tota potius uenera-
tione complector atque suscipio, in qua post xxx annos quos in cenobii congregatione trans-
egeram ita alios xx explesse me gaudeo, ut inter illos qui eam mediocriter appe-
tebant nequaquam segnicie denotarer. Sed quia degustata eius puritas sollicitudine
interdum carnalium rerum interpolata sordebat, recurrere ad cenobium commo-
dius uisum est, ut promptior arrepti planioris propositi consummatio sequeretur et
minus de presumpte sublimioris professionis difficultate periculi. Melius namque est deuotum
in minoribus quam indeuotum in maioribus professionibus inueniri, et idcirco si quid elatius
immo ue liberius fortasse protulero, quaeso ut non iactantie uitio sed edificationis
uestre deprimatur studio censeatis. quia uobis tam studiose querentibus nihil de ueritate
te existimo subtrahendum. Arbitror namque instructionis uobis aliquid posse conferri
si paulisper humilitate deposita simpliciter omnem propositi mei patefecero

ueritatē. Confido u͛ q͛ nec apud uos de libtate dictoꝝ cenodoxię notā. neq;
IIII c̄scientiā meā de suppssione ueritatis qđđā m̄dacii crim̄ i currā. Siq̄s ğ secreti
heremi delectatus. obliuionę tradere potuit humana c̄sortia ac scđm
ieremiā dicere. 7 diē hominis n̄ desideraui tu scis. Ego qq; quidē dn̄o sua gratia
largiente. ut assecutū ut certe assequi annisū fuisse me fateor. Itaq; pro dn̄i
nr̄i munere memini me i huiusmodi raptū frequent̄ excessus. ut obliuiscerer
me sarcina corporee fragilitatis indutū. menteq; meā ita omīs exteriores
sensus subito respuisse. & a cunctis mat̄ialib; reb; omīmodis exulasse. ut neq;
oculi neq; aures mee ꝓprio fungerent̄ officio. Ita diuinis meditationib; ac
spūalib; theoriis anim; replebat̄. ut sepe ad uespam cibū me pcepisse nescirem
ac sequenti die de hesterna absolutione ieiunii penitus dubitarē. Ob q̄ etiā cau-
sā septē dierū cib; hoc ē vii paximatioꝝ paria. sequestrati i ꝑcherio idē ad
manuensi sporta die sabbati reponunt̄ ut refectio p̄t̄missa n̄ lateat. Qua
c̄suetudine illi; qq; obliuionis error excludit̄. ut expletū ebdomade cursū
ac sollēpnitatē diei ipsi; reuolutā finit; panū i dicet numerus. festiuitasq;
diei sacre 7 c̄gregationis sollēpnitas solitariū latere n̄ possit. Quod si etiā hc
ordinē ille quē p̄diximus mentis excessus forte turbauerit. nihilominus coti-
diani opis modus dierū numerū signans arcet errorē. Et ut ceteras heremi
uirtutes silentio p̄t̄mittā. n̄ u͛ ē nob de earū numerositate ac multitudine.
s; de solitudinis atq; cenobii fine tractandū. causas poti; ob quas illā deserere
malueri. quas etiā uos agnoscē uoluistis breuit̄ explicabo. omisq; illos q̄s
cōmemoraui solitudinis fruct; quib; e diuerso sublimiorib; meritis dixeri
V post ponendos breui oratione ꝑstringā. Quandiu ğ raritas eoꝝ q̄i here-
mo tc̄ tēpris morabant̄. libtatē nob largiendo diffusiore solitudinis
uastitate blandita ē. quādiu maiorib; remoti secretis frequentissime
ad celestes illos rapiebam̄ excessus. nec tanta usitantiū frm̄ irruens mul-
titudo parande humanitatis necessitate sensus nr̄os i gentiū curarū
distentionib; aggrauabat. solitudinis planę tranquilla secreta & illā c̄uersationē
anglicę beatitudini cōparandā i satiabili desiderio ac toto animi ardore
secutus sū. S; cū maior ut dixi numerus frm̄ habitationē illi; solitudi-
nis cepisset expetere. 7 coangustata uastioris heremi libtate. n̄ modo
ignē illū diuinę c̄tēplationis frigescere fecisset. sed etiā multimodis
mentē carnaliū rerū uinculis impediret. elegi hui; disciplinę utcūq;
implere ꝓpositū. q̄ i illa sublimi ꝓfessione carnaliū necessitatū ꝓpulsione
torpere. ut si m̄ illa libtas ac spūales negant̄ excessus. abiecta tm̄ crastinę

dici penitus sollicitudine euuangelici me pcepti cõsũmatio cõsolet. id qđ mihi
de illa theorica sublimitate subtrahit. hac obedientie subiectione penset.
Miserũ nãq; ẽ cuilibet artis ac studii disciplinã quępiã pfiteri. & ad pfectionẽ
eı̃ minime puenire. Quã obrẽ quantis nc̃ in hac cõũsatioẽ pfruar cõmodis
breuiter explicabo. uos utrũ illa solitudinis lucra his beneficiis ualeant
cõpensari digesta narratione ppendite. p q. etiã hoc pbare possibile ẽ utrũ
fastidio an desiderio solitarie illi puritatis. huis maluerĩ cenobii angustiis
coartari. In hac q̃ cõũsatioẽ diurni opis nulla puisio. uendicionis ut coemptionis
nulla distentio. ñ annui panis ineuitabilis curã. ñ sollicitudo corporaliũ
rerũ. q ñ tantũ ppis s; etiã multoꝝ aduenientiũ usib; necessaria pparant.
postremo nulla arrogantia laudis humanę q̃ inmundior his omib; ĩ con
spectu dĩ etiã magnos heremi labores frequent̃ euacuat. Verũ ut ĩ illa
anachoretica disciplina illos elationũ spũaliũ fluctus 7 inextimabilis ceno-
doxię pericula ptereã ad hoc generale cunctoꝝ pondus id ẽ comunẽ paran-
di uict̃ sollicitudinẽ reuertam. q eo usq; mensurã ñ dico illi antiquę distric
tionis excessit. q usũ penit olei nesciebat. s; ne hac qdẽ nr̃i tẽpris remissioẽ
cepit ẽẽ cõtenta. in q uno olei sextario itidẽq; lenticulę modio aduenı-
entiũ usib; pparato toti refectionis annue explebant officia. ita ut du-
plicato nc̃ ac triplicato m̃. necessitas uictualis uix queat expediri. In
tantũ apud ñ nullos uis noxię huius remissionis increuit ut aceto murieq;
pmixtis. ñ illã unã olei admisceant guttã. q a pcessorẽ nr̃i q heremi in
stituta maiore abstinentię uirtute sectati sunt. repellendę tantũ ceno-
doxię grã ĩstillare cõsueuerant. s; ĩ frigentes egiptiacũ caseũ psalib; plus
olei quã necesse ẽ sup fundant. 7 ita duos cibos ppria suauitate distantes.
q singillatĩ diũsoq; tẽpre monachũ reficere iocundissime potuissent sub unius
saporis oblectatione pcipiant. In tantũ sane hec ΥΛΙΚΗ ΚΤΗCΙC. id ẽ materia-
liũ rerũ possessio creuit. ut sagũ qq; qđ absq; uerecundia referre ñ possũ.
sub optentu humanitatis ac susceptionis huius anachoritę ĩ suis habere
cellulis ceperint. ut illa pter eã qb; attonita anima ac spũalib; theoriis
sẽp intenta speciali ingrauat. cõcursus scil; frm̃ susceptionis qq; ac deductio
nis officia. mutuas uisitationes diũsarũq; cõfabulationũ interminabilẽ
curã. quarũ etiã illo tẽpore q hec uident impedimenta cessare. tam animũ
cõsuetudinarie ĩ qetudinis assiduitate suspensũ expectatio ipsa distendit.
Atq; ita fit ut anachoreseos illa libtas huiuscemodi nexib; impedita ad illã
cordis ĩ effabilẽ alacritatẽ ppedito ñ pueniat ascensu. ac fructũ heremitice

professionis amittat. quod si mihi in congregatione non atque in turbis sito fuerit denegatum
saltem quies animae cordisque tranquillitas omnibus occupationibus absoluta non deerit.
quae nisi illis quoque qui in solitudine commorantur praesto fuerit labores quidem anachoreseos
sustinebunt, fructu uero ipsius fraudabuntur qui non nisi quieta mentis stabilitate conquiritur.
Postremo etiam si mihi in cenobio constituto ab illa puritate cordis aliquid fuerit
imminutum, ero solius euangelici praecepti compensatione contentus. quod certum est
omnibus illis heremi fructibus non posse post poni. ut scilicet de crastino nihil
cogitem, et usque ad finem subiectus abbati. illum aliquatenus uidear emulari de
quo dicitur humiliauit semet ipsum factus obediens usque ad mortem, merearque illius uerba
humiliter dicere. quia non ueni facere uoluntatem meam. sed uoluntatem eius qui misit me
VII patris. GERMANUS Quia te utriusque professionis non quaedam admodum multos principia
tantummodo attigisse. sed ipsa fastigia conscendisse manifestum est, quis nam cenobiotae quis
heremitae sit finis optamus agnoscere. Nulli namque dubium est neminem de his ut
fidelius posse uel plenius disputare, quam illum qui utraque perfectionem longo usu et ma-
gistra experientia consecutus meritum earum ac finem ueridica potest insinuare
VIII doctrina. IOHANNES Unum eundemque hominem in utraque professione perfectum esse non
posse absolute pronuntiare potuissem, nisi me paucorum admodum retardaret ex-
emplum. Magnum siquidem est in quolibet earum consummatum quempiam reperiri, quanto magis
ad plenum utramque perficere arduum ac pene dixerim homini impossibile esse perspi-
cuum est. quod tamen si quandoque prouenerit non statim ad generalem formulam referri potest.
Non a parte minima id est de consideratione paucorum, sed ex his quae multorum immo omnium
subiacent uoluntati, uniuersalis est regula proponenda. Si quae uero rarissime atque
a paucissimis obtinentur ac possibilitatem communis uirtutis excedunt, uelut
super conditionem humanae fragilitatis naturamque concessa a preceptis sunt generalibus
sequestranda, nec tam pro exemplo quam pro miraculo proferenda. Quam ob rem id quod in
quiritis secundum mediocritatem sensus mei breuiter intimabo. Finis quidem ceno-
biotae est omnes suas mortificare et crucifigere uoluntates, ac secundum euangelicae
perfectionis salutare mandatum nihil de crastino cogitare. Quam perfecti-
onem prorsus a nemine nisi a cenobiota impleri posse certissimum est, quem uirum
Esaias propheta describens ita beatificat atque collaudat: si auerteris a sabbato
pedem tuum facere uoluntatem in die sancto meo et glorificaueris eum dum non facis
uias tuas et non inuenitur uoluntas tua ut loquaris sermonem, tunc delectaberis super
dominum et sustollam te super altitudinem terrae et cibabo te hereditate Iacob patris
tui. os enim domini locutum est. Heremitae uero perfectio est exutam mentem a cunctis
habere terrenis, eamque quantum humana inbecillitas sinit unire cum Christo. Quem

virum Hieremias propheta describens. beatus inquit vir qui tulit iugum ab adolescentia
sua. sedebit solitarius et tacebit quia levavit se super se. Psalmista quoque similis factus
sum pellicano solitudinis. vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto.
Ad hunc ergo finem quem unicuique professionis esse diximus. nisi ex utraque pervenerit
frustra et ille coenobium et iste anachoreseos expetiit disciplinam. Nec virtutem
viii tutem suae professionis implevit. Sed hoc ΜΕΡΙΚΗ. id est non integra et in omnibus
consummata perfectio. sed pars perfectionis est. Rara est ergo et paucissimis dono dei concessa perfectio. Is enim vere et non ex parte perfectus est. qui et in heremo squalorem solitudinis et in coenobio infirmitates fratrum aequali magnanimitate sustentat. Et ideo in utraque
professione per omnia consummatum invenire difficile est. quia nec anachorita ΑΚΤΗΜΟCΙΝΗΝ. id est contemptum ac privationem materialium rerum. nec coenobiota
theoricam ad integrum potest assequi puritatem. licet utrumque perfecte abbatem
Moysen atque Pafnutium duosque Macharios noverimus possedisse. qui ita erant
in utraque professione perfecti. ut cum ultra omnes heremi accolas recedentes insatiabiliter secreto solitudinis pascerentur. quantumque in ipsis erat nequaquam inquirerent
humana consortia. tamen ita frequentiam ac fragilitates ad se concurrentium
sustinebant. ut cum ad eos visitationis vel profectus gratia innumera fratrum multitudo confluxeret. tam iugem pene susceptionis inquietudinem immobili patientia tolerantes. nihil aliud vel didicisse vel exercuisse omni vitae suae tempore crederentur
quam ut communibus tantum advenientium officiis deservirent. ita ut apud cunctos esset ambiguum in qua potissimum professione eorundem esset maior industria. id est
utrum in illa heremitica puritate an in ista conversatione communi magnanimitas
eorum mirabilius appareret. Solent autem nonnulli ita diuturno silentio solitudinis
efferari. ut prorsus hominum consortia perhorrescant. et cum vel paululum a secreti sui
consuetudine interveniente fratrum visitatione discesserint. notabili mentis angore
et evidentibus pusillanimitatis indiciis aestuare. quod vel maxime his evenire
consuevit. qui non perfecte in coenobiis instituti nec excoctis prioribus vitiis ad solitariam
se vitam immaturo desiderio transtulerunt. qui in utraque parte imperfecti semper ac
fragiles. quocumque aura commotionis impulerit inclinantur. Nam quemadmodum consortio vel interpellatione fratrum impatienter exaestuant. ita in solitudine consistentes
et ipsius quod expetunt silentii non ferunt vastitatem. quippe qui nec ipsam rationem quidem
norunt. cuius causa desiderari vel expeti debeat solitudo. sed hanc esse virtutis ac professionis huius existimant summam. ut fratrum consortia declinantes huma-
x nos tantummodo refugiant ac detestentur aspectus. GERMANUS. Quo ergo vel
nobis vel ceteris qui eidem fragilitati atque mensurae sunt remedio poterit subveniri.

q̃ cenobialib⁹ disciplinis tenuit̃ instituti ante expulsionē omnū uicioꝝ
habitationē solitudinis cepim⁹ affectare. ut q̃ facto inpturbate mitis
ēstantiā ⁊ immobilē patiencię poterim⁹ apphendere firmitatē. q̃ ipsas
q̃dām scolas ⁊ exercitatioīs hui⁹ palestrā in q̃ ad plenū erudiri ac pfici prin-
cipia nr̄a debuerāt. itēpestiue īomissa cenobū ēgregatioē derelinq̃m⁹.
q̃lit̃ q̃ nunc solitarie cōmorantes pfectionē longanimitatis ac pacientię
ēsequem. ut quē admodū has sibi ī eē ut decē uirtutes exploratrix ī noꝝ
motuū ēscientia dephendet. ne forte q̄ ab hominū ꝯsortio segregati nulli⁹
eorundē irritatioīb⁹ puocam. falsa estimatione decepti tr̄anq̃llitatē nos
xi mitis inmobilē possidere credam⁹. IOHANNES. In ueritate querentib⁹ me-
dicinā. remedia curationū ab illo uerissimo animarū medico deēē n̄
posse. hīs pserti qualitudines suas n̄ desperando ut neglegendo ꝯtēpserit.
nec uulnerū suoꝝ picula celauerit. aut medelā penitentię pcaci mente respuerint.
s; plangorib⁹ ignorantię ut errore ut necessitate ꝯtractis. humili & tandē
cauta ad celestē medicū mēte ēfugerint. Ideoq; nosse debem⁹. qd si ad solitu-
dinē ut abdita loca n̄ dū curatis uiciis secedam⁹. effect⁹ eoꝝ tantū repmat
n̄ extinguat affect⁹. Latitat ē intra nos immo etiā serpit radix omnū q̃ ex
tirpata n̄ fuerint peccatoꝝ. q̄ ad huc ī nobis uiuere hīs dephendim⁹ īdiciis;
uerbi gr̄a; cū ī solitudine ēstituti aduentū frm̄ ut breuissimā eoꝝ morā cū
q̃dā estuantis animi anxietate suscipim⁹. ī eē ad huc ī nobis uiuacissimū
inpacientię fomitē nouerim⁹. Cū ū cuiquā fr̄is speram⁹ aduentū. si eo s̄ ne-
cessitate aliq̃ paululū forsitan demorante. ut tacita ī dignatione iā ei⁹
culpauerim⁹ tarditatē. ⁊ mētē ī modicę expectatioīs sollicitudo turbauerit.
iręatq; tr̄isticię manifesta ī nobis uitia residere ēscientię nr̄ę pbabit exam-
I tē. si fr̄ē ut codicē ad legendū ut q̃lib& aliā adutendū speciē postulante
aut nos illi⁹ peticio ētristauerit aut illū negatio nr̄a reppulerit. dubiū
n̄ est nos ad huc auaricię seu filargirię laqueis ēpediri. Quod si recordatio-
nē feminę nob ut cogitatio subita ut sacrę series lectioīs attulerit ⁊ in
ea q̃dā senserim⁹ nos titillatione pulsatos. sciam⁹ nec dū extinctū ī menbris
nr̄is fornicationis ardorē. Si ū de cōparatione districtionis nr̄ę ⁊ remissi-
onis aliene ut tenuissima mētē nr̄ām tēptauerit elatio. certū ē nos di-
ra supbię peste corruptos. Cū hec q̃ uicioꝝ ī corde nr̄o dephenderimus
īdicia. manifeste agnoscam⁹ nob n̄ affectū s; effectū deēē peccati. Que
utiq; passiones si nos q̃ndoq; ēuersationi miscuerim⁹ humanę. ptin⁹ de ca-
uernis nr̄oꝝ sensuū pcedentes. pbant se n̄ tē pmū cū eruperint nasci.

sed tunc demum quae diu latuerunt publicari. uniuscuiusque uitiorum radices in se esse defixas.
certis indiciis etiam solitarius deprehendit quisque puritatem suam non hominibus ostentare.
sed illius conspectui inuiolatam studuerit exhibere quem latere omnia cordis archa-
XIII na non possunt. GERMANUS. Argumenta quibus infirmitatum indicia colligantur et ra-
tionem discernendarum egritudinum id est quo pacto uitia que celantur in nobis ualeant
deprehendi lucide satis aptaque percepimus. Omnia siquidem cotidiana experientia ac
diuturnis cogitationum nostrarum motibus ita ut dicta sunt intuemur. Superest ergo ut
quemadmodum probationem causaeque morborum euidentissima nobis ratione pate-
facta sunt. ita etiam curationum medela monstretur. Nulli namque dubium est illum
posse rectissime de remediis malarum ualetudinum disputare. qui earum prius
causas atque origines egrotantium conscientia attestante deprehenderit. Itaque
licet doctrina beatitudinis tuae uulnerum nostrorum archana nudauerit quae fit
ut sperare aliquid etiam de remediis audeamus. quia tam euidens declaratio morbi
spem remedii pollicetur. tamen quia primum ut ais in congregationibus initium salutis adquiri
et sanari in solitudine esse non posse nisi quis prius cenobiorum medicina sanauerit. praeciso-
sa rursum desperatione concidimus. ne forte quia imperfecti cenobium reliquimus. nequaquam
XIIII in heremo perfecti esse ualeamus. De morborum suorum curatione sollicitis remedium
salutare deesse non poterit. Idcirco eodem quo uniuscuiusque uitia deprehenduntur in-
dicia. etiam remedia sunt querenda. Nam quemadmodum solitariis humanae conuersa-
tionis uitia diximus non deesse. ita uirtutum studia et instrumenta sanitatum. omnibus
etiam ab humana conuersatione discretis posse subpetere non negamus. Cum se ergo impa-
tientiae siue irae probationibus incursari illis quae superius ostendimus indiciis unusquisque de-
prehenderit contrariis semet ipsum obiectationibus semper exerceat. et propositis sibi multi-
modis iniuriarum dispendiorumque generibus. uelut ab alio sibimet inrogatis as-
suefaciat mentem suam omnibus quae inferre inprobitas potest perfecta humilitate
succumbere. atque aspera sibi quaeque et intolerabilia frequenter opponens quanta eis
occurrere debeat lenitate omni iugiter cordis contritione meditetur. et ita re-
spiciens ad illas sanctorum omnium siue ipsius domini passiones uniuersas non solum conuiciorum
sed etiam poenarum genera inferiora meritis suis esse pronuntians. ad omnem
se dolorum tolerantiam praeparabit. Cumque aliquando ad coetum fratrum aliqua fuerit inui-
tatione reuocatus. quod non potest non ut raro etiam districtissimis heremi acco-
lis peruenire. si mentem suam etiam pro leuibus quibusque rebus deprehenderit tacite fuisse
commotam. ut quidam occultorum motuum seuerissimus censor. mox sibi illa durissi-
ma iniuriarum genera quibus ad perfectam tolerantiam semet ipsum cotidianis me-
ditationibus exercebat exploret. atque ita se obiurgans et increpans alloquatur;

tu ne ille es bone uir q̃ du̅ te ĩ illa solitudinis tue exerceres palestra· omnia su
peraturu̅ mala c̃stantissime p̃sumebas· q̃ dudu̅ cu̅ tibi n̄ solu̅ summas ouiu̅q;
acerbitates· ueru̅ etiã ĩtoleranda supplicia ipse pponeres satis ualidu̅
atq; ad om̃s pcellas immobile̅ te credebas· q̃m ĩ uicta illa paciencia tua
leuissimi uerbi plusione c̃fossa ẽ· q̃m domu̅ tuã sup̃ illã solidissimã petrã
tanta ut tibi uidebat̃ mole c̃structã· leuis aura c̃mouit· ubi ẽ illud q̃d iam
fiducia bellu̅ inpace desiderans pdamabas· paratus su̅ 7 n̄ su̅ turbatus·
et cu̅ pph̃a sepe dixisti· pba me dñe & tepta me ure renes meos 7 cor meu̅·
7 pba me 7 scito cor meu̅· ĩterroga me 7 cognosce semitas meas· 7 uide si
uia ĩiq̃tatis in me ẽ· q̃m ĩ gente̅ certaminis apparatu̅ exigua hostis um
bra c̃teruit· tali q̃ semet ipsu̅ c̃punctiõis animaduersione c̃dẽpnans·
ĩultã animi sui c̃motiunculã ẽẽ n̄ sinat· s; artiore carnẽ suã ieiuniu̅ ac
uigiliaru̅ correptione castigans· ac iugib̃ c̃tinentie penis culpã sue mobi
litatis excrucians q̃d ad plenu̅ excoquere ĩ cenobii c̃uersatione debuerat·
ĩ solitudine c̃stitutus hoc exercitatiõis igne c̃sumat; illud sane ad obtinen
du̅ iuge ac stabile̅ pacientiã c̃stant̃ atq; immobilit̃ ẽ tenendu̅ n̄ licere
nobis q̃b; lege diuina n̄ solu̅ ultio ĩiuriaru̅ s; etiã memoria phibet̃· cuiuslibet
detrimẽti ut irritatiõis obtentu ad iracundiã c̃moueri· Q̃d ei q̃u animę
pote̅ euenire dispendiu̅· quã ut p c̃motiõis subitã cecitate̅ ueri atq; ẽni
luminis claritate priuata ab illi q̃ mitis 7 humilis corde ẽ c̃teplatiõe
discedat· Q̃d rogo pnitiosi q̃d ue deformi quã ut q̃s honestatis iudiciu̅
7 regulã ac disciplinã recte discretiõis amittat· 7 ea sanus ac sobri p
petret· q̃ ne temulentus q̃de̅ q̃s ac sensu indigens uenabilit̃ admisisset·
Hec q̃ 7 c̃eta huis similia detrimẽta q̃sq; ppenderit n̄ solu̅ uniu̅sa dãpnorũ
genera· s; etiã iniuriaru̅ atq; penaru̅ que c̃uq; possunt a crudelissimis
irrogari· facili sustentatiõe̅ despiciet· Nihil dispendiosi iracundia· nec
p̃ciosi tranq̃llitate animi ac ppetua cordis sui iudicans puritate· obq̃
n̄ solu̅ carnaliu̅ ueru̅ etiã illaru̅ q̃ spũales uident̃ reru̅ spnenda sunt
c̃moda· si aliãs ad q̃ri ut pfici nisi cu̅ huĩ tranq̃llitatis p̃batiõe n̄ possit·
xv Geron Sic̃ ceteru̅ uulneru̅ id ẽ ire 7 tristicię impacientię p obiectio
ne̅ c̃triaru̅ reru̅ medela monstrata ẽ· ita etiã c̃tra spm̃ fornicationis q̃d
curationis genus nos oporteat adhibere uolum̃ edoceri· id ẽ utru̅ etiã
c̃cupiscentie ignis ppositis sic illic maiorib; irritationis augm̃tis possit
extingui· q̃d satis castitati credim̃ ẽẽ c̃triu̅· si n̄ solu̅ exaggerent̃ ĩ nobis
xvi libidinis ĩcentiua· s; ut p̃tereunte m̃tis oculo pstringant̃. Iohann Q̃uestione̅

q etiā tacentib' uob narrationē nrām fuerat secutura. sagax interrogatio uṛā
puenit. 7 idcirco efficacit' eā sensib' urīs recipiendā eē n ambigo. quandoq dē i
stitutionē nrām a cum urī pcessit i genii. Sine labore et cuilibet questionis di
lucidat' obscuritas. cū absolutionē ei' anticipans iq̄stio q ducenda ē ante
cedit. Itaq; remedius qdē illoꝝ q sup dixim' uicioꝝ. n solū nihil officiunt. s
ueru etiā multū conferunt humana consortia. Nā frequentia impacien
cię suę crebri patefacta. quanto magis assiduū supatis dolorē cōpunctiois
intulerint. tanto ucolociorē laborantib' ofert sanitatem. Ob q etiā i
solitudine c̄sistentes. cū irritationū fomes atq; materia ab hominib'
n possit exurgere. tam eorūdē i certamina debem' etiā dei dustria retecta
re. ut ad usus eā iugi cogitationū coluctatione pugnantib' nobis. mede
la pmptior oferat'. Ctra spm fornicatiois diuisa ratio 7 dispar ē causa.
Nā quē admodū corpori usus libidinis carnisq; uicinitas. ita etiā mti
memoria ei' ē penit' subtrahenda. Satis et pnciosū ē adhuc infirmis ę
grisq; pectorib' ut tenuissimā recordationē hui' passionis admittere. s
ita ut n nūq ets etiā sub recordatione scārū feminarū ut sub sacre lec
tionis historia noxię titillationis stimulus excitet'. Cui' causa seniores
nri hui'cemodi lectiones. sub psentia iunioꝝ solent consultissime pt̄ire.
Sane pfectissimis qb'q; 7 isūmo affectu iā castimonię pbationes qb' ex
aminare se ualeant. de eē n possit. qb' pfectissima cordis integritas i
corruptę c̄scientię iudicio cōpbet'. Erit g c̄sūmatissimo uiro similis hus
q sup dicta sunt. etiā sup hāc passione pbatio sui. scit ut q se radices
morbi hui' penit' iā extirpasse cognouerit explorande si uolet gra casti
tatis. i c̄dū etiā aliquā exploratricē sui imaginationē possit admit
tere. Cetum ab his q adhuc min' firmi atq; pfecti st. hāc examinatio
nē nullatenus c̄uenit usurpari. ut c̄iunctionē femineā 7 palpationē
qdām tenerā ac mollē corde ptractent. Erit et magis noxia q salubris.
Q d et expimtū hui'cemodi hominib' potē ihac ratione suppetere. ubi &
i expimto ipsū ē q uitat' 7 i ipsa exploratioē discrim. Cū g pfectissima
c̄s uirtute fundat'. ad illecebrā blandientiū cogitationū nullū mtis
assensū. nullā cōmotionē carnis in se dephenderit excitari. certissima
puritatis suę capiet documta. ut ad hāc se firmitatē puritatis exercēs.
castitatis atq; i corruptionis bonū n solū mte possideat. s; etiā si corpo
ralē feminę attactū causa cui cuiq; ut solet necessitatis attulerit. passiois
sensū penit' ignoraret. hoc abbas iohannes cū horę nonę refectionē im-

-minere sensisset. collationē fine cōclusit. Explic̄ coll̄ abbis ihannis. Incipiunt
capitula collatioīs abbis pinufii de poenitentia 7 satisfactionis īdicio.
De abbatis pinufii humilitate 7 eidē latebre. prima.
ii De aduentu nr̄o ad abbatē pinufiū. iii Int̄rogatio de poenitentie fine &
satisfactioīs iudicio. iiii Responsio de humilitate int̄rogatioīs nr̄e. v
De m̄ penitentie 7 indulgentie documto. vi Interrogatio an reminis-
cenda sint ꝓ cordis cōpunctioē peccata. vii Responsio q̄usq; anterioꝝ
actuū recordatio sit habenda. viii De diūsis potentie
viiii Q̄ utilis sit ꝑfectis obliuio peccati. x Cur flagitioꝝ recordatio sit uitanda.
xi De satisfactioīs iudicio 7 obliuione ꝑ̄itoꝝ criminū. xii In q° tēporaliter
sit agenda poenitudo 7 in q° finē habere possit.
Expliciunt capitula. INCIPIT TEXTUS.

PRECLARI AC SINGULARIS
uiri abbatis pinufii de fine poenitentie pre-
cepta dicturus magnā materie partē mihi
uideor amputare. si humilitatis ei9 laudē quā
in quarto īstitutioīs libro q° ē sup īstituendis
renuntiantib9 titulat9 breui sermone ꝑstrinxi
lectoris fastidio ēsulens hic silentio ꝑ̄mittā
cū ꝑserti multi illi9 opusculi noticiā n̄ habentes
in hāc possit incurrere lectionē. et omīs dictorū
uacillet auctoritas. si dicentis meritū subtrahatur
hic siq̄dē cū haud longe a panefisi egipti ut alio dictū
ē ciuitate. abbas & p̄btr īgenti cenobio p̄sideret tantiq; eū
ī illa ꝓuintia uirtutū suarū ac signoꝝ gl̄a sublimasset. ut
sibi iā uideret̄ retributione laudis humane laboꝝ suoꝝ rece-
pisse mercedē. timens ne sibi specialit̄ īuisa popularis fauoris in-
anitas. fructū p̄miū euacuaret ętnī. occulte monasteriū suū fugi-
ens ad intima tabennensiū monachoꝝ secreta ētendit. Ubi n̄ heremi soli-
tudinē. n̄ singularis uite securitatē. quā etiā imꝑfecti q̄q; laborē obedi-
entię ī cenobiis n̄ ferentes. sup̄ba n̄ nuq̄ ꝑsūptione sectant̄. s; celeberrimo
p̄elegit cenobio subiugari. ubi tam̄ ne ullo habitus sui ꝓderet̄ īdicio.
īdut9 ueste secłari multis ut illic moris ē dieb9 lacrimans ꝓ forib9 excu-
bauit. atq; ad omiū genua ꝓuolut9 post diutina fastidia eoꝝ q° ad explo-
randū ei9 desideriū ī ultima eū iā etate uelut panis egestate ēpulsū.

ñ sincere illi⁹ ꝓpositi sc̄itatē expetisse dicebant̄. tandē ut susciperet obtinuit.
Ubi adolescenti cuidā fr̄i q̄ ortū susceperat excolendū ī adminiculū deputat⁹ ē
cū ñ solū omīa q̄ idē ꝓposit⁹ imperasset ut q̄ ī iuncti opis cura poscebat cū ad
miratione tā sc̄ę humilitatis impleret. uerū etiā q̄dā necessaria opera
q̄ ꝓpt̄ horrorē sui acētis uitabant̄. ita furtiuo ꝑ noctē labore ꝑficeret.
ut diluculo omīs illa c̄gregatio tā utiliū operū admirans ignoraret
auctorē. Cūq; ita triennū ferme illic gaudens desideratis tā ī iuriose
subiectionis laborib⁹ exegisset. accidit ut q̄dā fr̄ eidē cognit⁹ ex illis unde
ille discesserat egypti partib⁹ aduenisset. Qui cū de īdum̄tor eī⁹ atq; offi-
cii uilitate ꝑmitissime agnitionis facillitatē diu hesitans cohiberet. p⁹
explorationē manifestissimā ad eī⁹ genua ꝓuolut⁹ p̄mū stuporē fr̄ib⁹
cunctis. de hinc ꝑdito etiā nomine q̄d apd̄ illos q̄q; p̄cipue sc̄itatis fama
uulgauerat. etiā dolorē cōpunctionis incussit. q̄d scilꝫ tanti meriti ac
sacerdocii uirū tā in iuriosis opib⁹ deputassent. Sꝫ postquā flens ubi ī
⁊ diabolicę ī uidię q̄si grauē ꝑditiōis suę imputans casū ad monasteriū
suū honorifica frm̄ custodia ābiente ꝑduct⁹ ē. exiguo illuc tēp̄re demo-
ratus. offensus ē ipsis honoris sui ac p̄mat⁹ obseq̄is. ac furti ascendens na
uē ad palestinā sirię ꝓuinciā transmeauit. ubi uelut incipiens atq; no-
uici⁹ ī illo ī q̄ nos degebam⁹ monasterio recept⁹ habitaculo ī nr̄a cellula
ab abbate p̄cept⁹ ē cōmanere. Sꝫ ne illic q̄dē diu uirtutes eī⁹ ac merita
latere potuert. Nā simili ꝑdicione detect⁹ atq; monasteriū suū cū in
genti honorificentia ac laude reuocat⁹. tandē q̄d erat eē cōpulsus est.
Cū ḡ post ñ longū tēp⁹ nos q̄q; egyptū petere sc̄ę īstitutionis desideriū cōpu
lisset. sūmo eū affectu ac desiderio ꝑq̄rentes tanta eī⁹ sum⁹ grā atq; huma-
nitate suscepti. ut nos tāq̄ pristinos sincellitas etiā cellulę suę quā ī extre-
ma horti parte c̄strux̄erat honoraret hospicio. Ubi cū satis ardua atq;
p̄celsa cuidā fr̄i monasterii regulā sub eunti corā omīb⁹ ī sinaxi fr̄ib⁹ pre-
cepta tradidisset. q̄ ī quarto ut p̄dixim⁹ īstitutionū libro q̄nta potui breui-
tate cōplexus sū. tā incōp̄hensibilia nob̄ tāq; mirifica uere abrenuntiatiōis
culmina uidebant̄. ut nullō illuc humilitatē nr̄ām credere. Igitur s. posse ascendē;
desperatiōe deiecti ⁊ ipso etiā uultu intimā cogitationū amaritudinē
ñ celantes. ad beatū senē satis anxie m̄tre cucurrim⁹. Cui ꝓtin⁹ causā tante
mestitudinis īq̄renti. abba german⁹ grauit̄ īgemiscens ita respondit.
Quanto magnificentior atq; sublimior in cognitus nob̄ sermo doctrinę tuę
iter arduū p̄celsissime renuntiationis aperuit ⁊ q̄si remota oculorū nr̄oꝝ

caligine aditũ celo ei⁹ culmẽ ostendit tanto maiore desperationis mole dep
mim̃. Inmensitatẽ siquidẽ ei⁹ cũ exiguitate nr̃arũ uiriũ metientes. imumã ab
iectionẽ ignauię nr̃ę cũ infinita uirtutis ostense celsitudine cõferentes. par
uitatẽ nr̃am non solũ ad illã ñ posse pficere. uerũ etiã ab eo qd ẽ deficere
posse sentim⁹. Nã ponderib⁹ nimię desperationis oppssi. quodam̃ de infimis ad infe
riora plabim̃. Vnũ pinde ac singulare psidiũ medelã nr̃is potẽ conferre uul
nerib⁹. ut de fine poenitencię & maxime de satisfactionis indicio aliq̃ disc am⁹.
ut certi de remissione pcedentiũ delictorũ possim⁹ etiã ad conscendenda fastigia
IIII pdictę pfectionis animari. PINUFIUS. O electos quidẽ admodũ copiosis humi
litatis ur̃ę fructib⁹ quos etiã cellule illi⁹ quondã habitatione susceptos ñ in curi
osa estimatione pspexi. ualdeq; cũ gaudio quod id quod a nobis omniũ xpianorũ
infimis sola forsitan uerborũ libertate pcipit. tanta admiratione suscipi
tis ut ea si ñ fallor haud segni⁹ quã a nobis dicta sunt impleatis. cuiq; sic
memini labore opis ur̃i pene dictorũ nr̃orũ grauitas exequet. ita meritũ
ur̃ę uirtutis occultis tamq; si nulla ad uos eorũ quę cotidie exercetis aura
puenerit. Sed quod id ipsũ sũma laude dignissimũ ẽ. quod uelut adhuc rudes
incognita ẽẽ uob ista scõrũ instituta testamini. id quod a nob sedulo pos
tulatis. breuit ut possim⁹ cõplectem̃. Necesse est ut ultra possibilitatẽ
nr̃am atq; uirtutẽ. antiquę familiaritatis ur̃ę paream⁹ imperio. Itaq;
de poenitentię exhortatione ut merito multi ñ solũ dictis. sed etiã scriptis
plurima uulgauerit. monstrantes quanta ei⁹ utilitas quanta uirt⁹ quantaq;
sit gr̃a. ita ut dõ pteritis facinorib⁹ offenso iamq; iustissimã penã pro tantis
criminib⁹ inferenti. si dici fas ẽ quodam̃ obsistat. & quasi inuiti ut ita dixeri
dextrã suspendat ultoris. Verũ hec omĩa uob ut pro sapientia naturali ut
xpi defesso sacrarũ studio litterarũ ita cognita ẽẽ ñ ambigo. ut de his
pma plantatio ur̃ę conuersationis inoleuerit. Deniq; ñ de poenitentię qualitate
sed de ei⁹ fine ac satisfactionis indicio. sollicito id quod ab aliis ptermissũ ẽ sa
gacissima interrogatione cordis inquiritis. Qua ppter omni breuitate atq; compen
V dio. ppositionis ur̃ę desiderio satis facere nitim̃. Poenitentię plena & pfecta
definitio ẽ. ut peccata pro quib⁹ penitendũ gerim⁹. ut quib⁹ nr̃a conscientia remor
det. nequaquã ulteri⁹ admittam⁹. indiciũ uero satisfactionis & indulgentię ẽ. affect⁹
quoque eorũ de nr̃is cordib⁹ expulisse. Nouerit enim unus quisq; nec dũ se peccatis
pristinis absolutũ. quandiu sibi satisfactioni & gemitib⁹ incubanti ut illorũ
quę egit ut similiũ criminũ ante oculos imago pluserit. eorumq; ñ dicã oblec
tatio. sed ut recordatio infestauerit intimis archana. Itaq; tunc se isq; pro satisfactione

ꝑuigilat· a criminib; obsolutū· ac de ꝑteritis admissis ueniā ꝑcepisse cognoscat·
cū neqq̄ cor suū eoꝝ dē uicioꝝ illecebris senserit ut imaginatione ꝑstrin-
gi. Quā obrē uerissim̄ qdā examinator poenitentię ⁊ iudex indulgentię in
cōscientia residet nr̄a. q absolutionē reat̄ nr̄i ante cognitionis ⁊ iudicij
diē adhuc nobis in hac carne cōmorantib; detegit· ⁊ finē satisfactionis ac
remissiōis grām pandit. Et ut hec eadē q dicta st̄ significanti exp̄mant.
tū demū p̄terita nob uicioꝝ ctagia remissa credenda st̄ cū fuerint de
VI corde nr̄o p̄sentiū uoluptatū desideria parit̄ passionesq; depulsę. Et Ge
unde nob poterit gigni humiliationis illa scā salutarisq; cōpunctio. q
ex ꝑsona poenitentis ita descb̄it. peccatū meū cognitū feci. ⁊ iniusticiā
meā n̄ opui. dixi ꝑnuntiabo adūsū me iniusticiā meā dn̄o. ut illud qq;
seqt̄ efficacit̄ edicere meream̄. ⁊ tu remisisti impietatē cordis mei. Ut quē-
admodū in oratiōe ꝑstrati nosmetipsos ad cōfessionis lacrimas ualeamus
excitare. ꝑquas delictoꝝ ueniā cōseq meream̄. scdm̄ illud lauabo ꝑsingulas
noctes lectū meū. lacrimis meis stratū meū rigabo. si peccatoꝝ meoꝝ
memoriā de nr̄is cordib; extrudam̄. q iubem̄ cōtrario tenacit̄ custodi-
re dicente dn̄o. ⁊ iniqtatū tuarū n̄ recordabor tu u̇ memento. Obq̄ rē n̄ solū
operans uerū etiā orans ad peccatoꝝ nr̄oꝝ recordationē mentē meā
etiā de industria reuocare ctendo. ut ad humilitatē uerā ⁊ ctricionē cor-
dis efficaci̇ inclinat; audeā dicere cū ꝑp̄ha. uide humilitatē meā ⁊ la-
VII borē meū. & dimitte omīa peccata mea. PINUFIUS. Interrogatio urā
ut sup̄ iā dictū ē n̄ de penitentię q̄litate s; de ei̇ fine ꝑposita ē & de sati-
factionis indictio. ad quā cōgrue ut arbitror cōsequentq; responsū ē. Ceterū
hoc qd̄ de peccatoꝝ recordatione dixistis utile satis ac necessariū ē. sed
adhuc agentib; penitentiā. ut iugi pectoris sui ctusione ꝑclament
qm̄ iniqtatē meā ego agnosco. & peccatū meū ctra me ē semꝑ. illud etiā
⁊ cogitabo ꝑpeccato meo. Dū ḡ agim̄ poenitentiā. ⁊ ad huc uicioꝝ actuū
recordatione mordem̄. necessariū ē ut ignē cōscientię nr̄ę obortus ex
cōfessione culpę lacrimaꝝ imber extinguat. Cū u̇ cuiq̄ in hac humilitate
cordis & sp̄c ctricione desixo atq; in labore ⁊ ingemitu ꝑduranti horū
recordatio fuerit cōsopita et cōscientie spina de medullis animę grā di
miserentis euulsa. certū ē eū ad satisfactionis finē atq; indulgentię me-
rita ꝑuenisse. & ab uniūsoꝝ criminū labe purgatū. ad quā tam obliui-
onē n̄ alias ꝑuenit̄ n̄ ꝑoblitterationē uicioꝝ atq; effectuū pristinoꝝ
⁊ ꝑfectā cordis atq; integrā puritatē. q sine dubio nullus eoꝝ q ꝑ ignauiā

siue contemptu uicia sua purgare neglexerit assequetur. nisi qui gemitibus atque suspiria
mesta iugitate continuans omnium sordium pristinarum excoxerit labem. et uir-
tute animi atque opere proclamauerit ad dominum. delictum meum cognitum tibi feci
et iniusticiam meam non operui. et fuerunt mihi lacrime mee panes die ac nocte. ut se-
quentem mereatur audire. quiescat uox tua a ploratu et oculi tui a lacrimis quia est
merces operi tuo ait dominus. illud quoque similiter ad eum uoce domini dirigatur. deleui ut
nubem iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua. et iterum ego sum ego sum qui deleo
iniquitates tuas propter me et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ita funiculis pec-
catorum suorum quibus unusquisque constringitur absolutus domino cum omni gratiarum actione cantabit.
VIII tu disrupisti uincula mea. tibi sacrificabo hostiam laudis. Post illam namque gene-
ralem baptismi gratiam et illud pretiosissimum martirii donum quod sanguinis ablu-
tione conquiritur. multi sunt poenitentie fructus per quos ad expiationem criminum per-
uenitur. Non enim tantum simplici illo penitentie nomine salus eterna repromittitur
de quo beatus apostolus petrus. poenitemini inquit et conuertimini ut deleantur pecca-
ta uestra. et iohannes baptista ut ipse dominus. poenitentiam agite appropinquabit enim
regnum celorum. sed etiam per caritatis affectum peccatorum moles obruitur. Caritas enim
operit multitudinem peccatorum. Similiter etiam per elemosinarum fructum
uulneribus nostris medela prestatur. quia sicut aqua extinguit ignem. ita elemosina extin-
guit peccatum. Ita et per lacrimarum profusionem conquiritur ablutio delictorum. Laua-
bo enim per singulas noctes lectum meum. lacrimis meis stratum meum rigabo.
Denique subiungit ostendens non inaniter eas fuisse profusas. discedite a me omnes qui
operamini iniquitatem. quoniam exaudiuit dominus uocem fletus mei. Nec non per criminum con-
fessionem. eorum ablutio conceditur. Dixi enim pronuntiabo aduersum me iniusticiam meam
domino. et tu remisisti impietatem cordis mei. et iterum narra tu iniquitates tuas prius
ut iustificeris. Per afflictionem quoque cordis et corporis. admissorum scelerum remissio
similiter obtinetur. Nam uide inquit humilitatem meam et laborem meum. et dimitte omnia
peccata mea. Precipueque per emendationem morum. auferte inquit cogitationum malum
uestrarum ab oculis meis. quiescite agere peruerse. discite bene facere. querite iudicium
subuenite oppresso. iudicate pupillo. defendite uiduam. et uenite arguite
me dicit dominus. et si fuerint peccata uestra ut coccinum uelut nix dealbabuntur.
si fuerint rubra quasi uermiculus uelut lana munda erunt. Interdum etiam
intercessione sanctorum impetratur uenia delictorum. qui enim scit fratrem suum peccare pecca-
tum non ad mortem. petat pro eo et dabit ei uitam deus peccanti non ad mortem. et iterum
infirmatur quis ex uobis inducat presbiteros ecclesie et orent super eum unguentes eum oleo in
nomine domini. et oratio fidei saluabit infirmum et alleuabit eum dominus. et si in peccatis

sit dimittentur ei. vel nunquam misericordie vel fidei merito labes excoquuntur viciorum secundum
illud per misericordiam et fidem purgantur peccata. Per conversionem plerumque ac salutem eorum
qui nostris monitis ac praedicatione salvantur. quoniam qui converti fecerit peccatorem ab
errore vie sue salvat animam eius a morte et suorum cooperit multitudinem
peccatorum. Per indulgentiam nihilominus ac remissionem nostram ad indulgentiam
nostrorum facinorum pervenitur. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet vobis
pater vester celestis delicta vestra. Videtis ergo quantos misericordie aditus patefecerit
clementia salvatoris. ut nemo salutem cupiens desperatione frangatur. cum vi-
deat se tantis ad vitam remediis invitari. Si enim per infirmitatem carnis afflicti-
one ieiuniorum abolere te peccata non posse causaris nec potes dicere. genua
mea infirmata sunt a ieiunio. et caro mea inmutata est propter oleum. quia cinerem
tamquam panem manducabam et potum meum cum fletu miscebam. elemosinarum ea re-
dime largitate. Indigenti si non habes quod impertias. licet nullum ab hoc
opere necessitas inopie ac paupertatis excludat. quandoquidem et illius vidue duo
tantum aera ingentibus divitum muneribus preferuntur. et pro calice aque frigide
mercedem se dominus redditurum promittit. certe morum poteris emendatione purgari.
quod si perfectionem virtutum extinctione viciorum omnium non potes adipisci. sollici-
tudinem piam erga utilitatem aliene salutis impende. Si autem idoneum te huic
ministerio non esse conquereris. operire peccata poteris caritatis affectu.
In hoc quoque si te fragilem fecerit quelibet mentis ignavia. oratione saltim atque
intercessione sanctorum remedia tuis vulneribus humilitatis affectu summissus
implora. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere. peccatum meum cognitum
feci et iniusticiam meam non operui. Ut per hanc confessionem etiam illud confidenter
subiungere mereatur. et tu remisisti impietatem cordis mei. Quod si vere-
cundia retrahente revelare ea coram hominibus erubescis illi quem
latere non possunt confiteri ea iugi supplicatione non desinas ac dicere. ini-
quitatem meam ego agnosco et peccatum meum contra me est semper. tibi soli pecca-
vi et malum coram te feci. qui et absque ullius verecundie publicatione cura-
re et sine impperio peccata donare consuevit. Post illud quoque tam promptum cer-
tumque subsidium. aliud quoque adhuc facilius largita nobis est divina dignatio.
Ipsam quoque remedii operem nostro commisit arbitrio. ut indulgentiam nostrorum scelerum
pro nostro praesumamus affectu dicentes ei. dimitte nobis debita nostra. sicut et nos
dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desi-
derat pervenire. istis semetipsum aptare studeat instrumentis. nec obdurati
cordis pervicacia ac remedio salutari fontem tante pietatis avertat.

q etiā si hec omīa fecerim' n̄ erunt idonea ad expiationē scelerū nr̄oꝝ nisi
ea bonitas dn̄i clemētiaq; deleuerit. q cū religiosi conat' obsequia supplici
mente a nob' oblata pspexerit. exiguos paruosq; conat' in mēsa liberalita
te psequit' dicēs. ego sū ego sū q deleo iniq̄tates tuas ppt̄ me. 7 peccatoꝝ tuoꝝ
iā n̄ recordabor. Ad hunc ꝗ̄ que pdixim' statū qsq; cōscenderit. satisfacti
onis gr̄am cotidianis ieiuniis 7 mortificatiōe cordis 7 corporis assequet'.
q sic̄ scriptū ē. sine sanguinis effusione n̄ fit remissio. Nec inmerito; caro
n & sanguis regnū dī possidere n̄ posst. Ideo qsqs ab hui' sanguinis effu
sione gladiū spc̄ qd ē uerbū dī uoluerit inhibere. absq; dubio illa ieremie
pphe maledictione plectet'. Nā maledictus inq̄t. q phibet gladiū suum
a sanguine. Hic nāq; ē gladi' q illū noxiū sanguinē q animat' materia
peccatoꝝ salubrit' fundens. qcqd repert' in mēbris anime nr̄e. carnale ter
renūue cōcretū resecat 7 abscidit. mortificatū uicis uiuere dō 7 spūa
lib' facit uigere uirtutib'. Ita iā n̄ recordatione ueteris ad misi. s; spe
futuroꝝ flere incipiat gaudioꝝ. nec tā de pteritis malis quā de uenturis
cogitans bonis. n̄ ex peccatoꝝ merore lacrimas. s; ex inītne illi' leticie alacri
tate pfundit. atq; obliuiscens ea q posteriora s̄t. id ē carnalia desideria.
viiii ad ea q in ante s̄t extendet'. hoc ē spūalia dona atq; uirtutes. Ceterum
qd paulo ante dixisti te etiā de industria pteritoꝝ peccatoꝝ memoriā
retractare. hoc fieri penitus n̄ oportet. qn immo etiā si uiolent' irrep
serit. ptin' excludat'. Multū nāq; retrahit mēte a cōtēplatiōe puritatis. et'
pcipue q in solitudine cōmorat'. implicans eā sordib' mundi hui' 7 pfocans
fetore uicioꝝ. Dū eni recolis ea q sedm principē scli hui' p ignorātiam
siue lasciuiā cōmisisti. ut cōcedā tibi qd in hac cogitatione posito. oblecta
tio nulla surrepat. certe antique putredinis ut sola cogitatio necesse
ē ut tetro mētē fetore corrūpat. 7 spūaliū uirtutū fraglantiā id ē suaui
tatē boni odoris excludat. Cū ꝗ̄ pteritoꝝ uicioꝝ memoria pulsauerit sen
sū. ita ab ea resiliendū ē sic refugit honest' 7 grauissim' ne impudice
ac pcacis femine in publico aut colloqis aut amplexib' appetat'. q utiq;
nisi se a cōtactu ei' festin' abstraxerit. 7 ut breuissimā morā inhoneste con
fabulationis admiserit. etiā si cōsensu impudende respuat uoluptatis.
infamie tam ac rephensionis notā. cunctoꝝ pteuntiū iudicio n̄ euadet.
Ita ꝗ̄ nos etiā oportet cū fuerim' in hui' modi cogitationes pestifera re
cordatione deducti. rapti ab earū cōtēplatiōe discedere 7 implere illud
qd a salemone pcipit'. s; exili inqt noli demorari in loco ei' neq; intendas

oculū tuū in eā· ne uidentes nos angli sci inmundis ac turpib; cogitatiōib;
inuolutos· n̄ possint de nob pterentes dicere benedictio dni sup uos bene-
dxim9 uob ī nomine dni· Impossibile nāq; ē mtē bonis cogitatiōib; im-
morari· cū principale cordis ad turpes atq; trenos ītuit9 fuerit deuolutū·
Vera ē & illa salemonis sententia· oculi tui cū uiderit aliena os tuū tunc
loqt̄ praua· & iacebis tamq̄ ī corde maris· & sic gubnator ī magna tēpestate·
dices aūt feriert me s; n̄ dolui· & deluserunt me ego autē nesciui· Derelicti9
g9 n̄ solū turpib; s; etiā terrenis cogitationib; uniūsis· erigenda ē semp ad
celestia nrē mentis ītentio secdm saluatoris nri sententiā· Ubi & ego sū
ī&illic & minist mis erit. Solet & frequent accidere ut dū ut suos ut
alioꝝ lapsus imptoꝝ qspiā miserantis retractat affectu· ipse etiā sub-
tilissimi teli uoluptario pstringat assensu· & uitiū sub specie pietatis
exortū obsceno ac ngrio fine ēcludat· Sīt & uię q̄ uident apud homine
recte· nouissima aū earū ueniunt ī pfundū īferni· Quapp̄t studendū
nob ē ut uirtutū potius appetitu & desiderio regni celoꝝ quā noxius uiciorū
recordationib; nos met ipsos ad cōpunctionē laudabilē puocem9. qꝛ ne-
cesse ē tādiu quēpiā pestilentissimis cloacę fetorib; pfocari· quādiu sup
eā stare ut cenū ei9 uoluerit comouere. Nouerim9 aū nos ut sepe dixim9
tū demū pp̄itis satis fecisse peccatis· cū ipsi mot9 atq; effect9 p q̄s peniten-
da cōmissim9 fuerit de nris cordib; amputati· qd tam nullus obtinere se
posse credat· q̄ n̄ pus ipsas causas atq; materias p q̄b; ī illa col lapsus ē cri-
mina omī spē feruore succiderit· ut uerbi grā si ī fornicationē ut adul
teriū pniciosa feminarū familiaritate collapsus ē· sūma festinatiōe
etiā ipsū earū deuitet aspectū· aut si certe p habundantiā uini epu
larūq; succensus ē nimietate· illicitā ciboꝝ crapulā sūma districtiōe
castiget. Et rursū si ī pcuriū aut furtū aut homicidiū aut blasphemiā·
pecuniarū desiderio atq; amore corruptus incurrit· materiā aua
ricię illectricē suę deceptionis abscidat. Si ī iracundię uitiū supbię
passione pellit· arrogantię ipsi9 sūmā fomitē humilitatis uirtute
cōpellat· & ita ut imū qdq; peccatū possit extingui· causa atq; occasio
pq̄ ut ob q̄ admissū ē· debet pmitus amputari· Isto & curationū re-
medio ad obliuionē qq; admissoꝝ criminū sine dubio peruenitur.
Verū ista pdicte obliuionis diffinitio sup capitalib; tantū sit criminib;
ōstituta· q̄ moysaica qq; lege dāpnant· quꝛ sic pcūsatione bonā abici-
unt ut osumunt affect9· ita etiā penitentia accipit finē· Ceterū ab

istis minutis in quibus septies iustus cadit ut scriptum est et resurgit numquam deerit pe
nitudo. Aut enim per ignorantiam aut per obliuionem aut per cogitationem aut per sermo
nem aut per obreptionem aut per necessitatem aut per fragilitatem carnis singulis di
ebus ut inuiti uel uolentes frequenter incurrimus. pro quibus et dauid orans dominum purifi
cationem atque indulgentiam deprecatur dicens. delicta quis intellegit ab occultis meis
munda me domine et ab alienis parce seruo tuo; et apostolus non enim quod uolo facio bo
num sed quod nolo malum hoc ago. et pro quibus idem etiam heiulans proclamauit infelix
ego homo quis me liberauit de corpore mortis huius? Tanta enim in his faci
litate tamquam naturali lege prolabimur. ut quantalibet circumspectione atque
custodia caueantur non possint ad plenum ista uitari. De istis siquidem unus disci
pulorum quem diligebat ihesus abrupta diffinitione pronuntiat dicens; si dix
erimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus et uerbum eius in nobis non est.
Idem ad perfectionis culmen pertingere cupienti non satis proderit ad finem poeni
tentiae peruenisse idem ab illicitis temperare. nisi etiam in illis uirtutibus inde
fesso cursu semetipsum semper extenderit quibus ad satisfactionis indicia peruenitur.
Nec enim a foedissimis criminum sordibus quis abhorret dicere quemquam abstinuisse suffi
ciet. non etiam illam bonam uirtutum flagrantiam qua dominus delectatur puritate cordis
et apostolice caritatis perfectione possederit. Hucusque abbas pinufius de satis
factionis indicio ac poenitentiae fine disseruit. qui licet ut in eius coenobio
residere mallemus sollicito precaretur affectu. tamen fama scithioticae solli
citudinis inuitatos cum retinere non posset emisit. *Explicit abbatis pinufii collatio.*
Incipiunt capitula collationis abbatis theonis de remissione L. Primum capitulum.
Quomodo theonas ad abbatem iohannem uenerit. *II* Exhortatio abbatis iohannis
ad theonam et ceteros qui cum eo uenerant. *III* De decimarum et primitiarum oblatione.
IIII Quod abraham dauid ceterique sancti mandata fuerant supergressi. *V* Quod sub euangelii gratia
agentes superare debeant mandata legalia. *VI* Quod euangelii gratia sicut perfec
tis tribuit regna celorum. ita uenialiter sustentet infirmos. *VII* Quod in nostra situm
sit potestate utrum sub euangelii gratia an sub legis uelimus terrore consistere.
VIII Quemadmodum theonas coniugem suam ut et ipsa renuntiaret hortatus sit.
VIIII Quemadmodum non adquiescente uxore sua aduolaret *monasterium.*
X Satisfactio pro eo ne discedi uideamur a coniugibus suadere. *XI* Inquisitio cur in
egipto totis diebus L non ieiunetur nec genua in oratione curuentur. *XII* Respon
sio de natura eorum quae bona uel mala uel media sint. *XIII* Quale bonum sit ieiu
nium. *XIIII* Quod non sit principale bonum ieiunium. *XV* Quod principale bonum non propter
inferius bonum debeat exerceri. *XVI* Quomodo a ceteris bonis principale discernatur

huiu͂. xv. De ratione ⁊ utilitate ieiunii. xvi. Non semp̄ congruū ēē ieiuniū.
xviii Interrogatio cur totis quinquaginta dieb; ieiuniū resoluam̄. xix. Responsio. xx
Interrogatio utrū abstinentia ieiunii relaxata n̄ obsit corpori castitati.
xxi Responsio de obseruanda c̄tinentie t̄peramto. xxii. De refectionis t̄pore
xxii atq; m̄sura. xxiii. Interrogatio de diu̅sa obseruatione xl. xxiiii. Responsio eo
q̄d ad anni decimas. q̄dragesime ieiuniū referat̄. xxv. Quom̄ etiā p̄micias
n̄ras d̄no debeam̄ offerre. xxvi. Cur diu̅so dierū numero xl a plerisq; obseruet̄.
xxviii Quare uocet̄ q̄dragesima cū xxx & vi dieb; tantūm ieiunet̄. xxix. Q̄d p̄
fecti sup̄ g̃diunt̄ legē q̄dragesime. xxx. De causa & initio q̄dragesime.
xxxi Interrogatio quē admodū ītelligi debeat q̄d apl̄s ait peccatū in uob
n̄ dominabit̄. xxxii. Responsio de differentia grē ⁊ legaliū p̄ceptoꝝ.
xxxiii De eo q̄d leniora sint euāglii p̄cepta quā legis. xxxiiii. Quē admodū q̄s
p̄bet̄ ēē sub grā. xxxv. Interrogatio cur īterdū p̄pensi ieiunantib; car-
nalib; ī̄centiuis acri urgeam̄. xxxvi. Responsio questio future colla-
tioni debeat seruari. Explicium̄t capit̄. De remiss̄. L.X. In titulo primo

Incipit collatio abbatis theonis. De r e m i s s i o n e · L. X. Prima

PRIUSQUAM uerba collationis huic habita
cū sūmo uiro abbate theona incipiam̄ euoluere ne
cessariū reor ut ītitū c̄uersionis eī breui sermone p̄strin-
gā. q̄ ex hoc ut meritū uiri ut grā euidenti patere
poterit lectori. Hic q̄ adolescens ad modū parentū
studio imperioq; conexus ē uinculo c̄iugali. Illā dū
pudicicie eī religiosā sedulitate p̄spiciunt ⁊ ancipitē
lapsū lubrice uerent̄ etatis p̄ueniendos adolescentie
mot̄ licito nuptiarū remedio crediderīt. Cū q̄ hic uni
lustri tēp̄ cū c̄iuge p̄egisset uenit ad abbatē iohannē q̄
tc̄ tēporis merito s̄citatis elect̄ diaconie p̄sidebat. n̄ q̄ n̄
ad h̄c gradū q̄libet p̄pria uoluntate aut ambitione p̄ue
hit̄. s̄ ī is quē cunctoꝝ senioꝝ cetus. etatis p̄rogatiua ⁊ fidei atq;
uirtutū testimonio excellentiorē om̄ib; sublimioreq; censu
erit. Ad hūc in quā beatū iohannē cū pie deuotionis studio p̄
dictus tc̄ iuuenis ad uenisset deferens religiosa munera inter
ceteros possessores q̄ certatī decimas ut p̄micias frugū suarū me
morato seni de suis substantiis offerebant ⁊ uideretq; eos senex cū
multis ad se munerib; c̄fluxisse ⁊ deuotioni eoꝝ uicissitudinē cuperet

repensare cepit eis secundum apostolum spiritualia seminare quorum metebat dona car-
nalia. Deinque ita sermonem adhortationis instituit: delector quidem o karissimi pia
vestrorum munerum largitate et devotionem huius oblationis cuius dispensatio michi
credita est gratanter amplector. quia fideliter primitias vestras ac decimas in-
digentium usibus profuturas velut sacrificium domino bone suavitatis offertis.
harum scilicet oblatione plenitudinem quoque fructuum uniuscuiusque substantie vestre
ex qua hec domino delibastis ubertim benedicendam credentes. vos quoque secundum man-
data illius multiplici ubertate bonorum omnium etiam in hoc seculo cumulandos.
Honora dominum de tuis iustis laboribus et deliba ei de fructibus iusticie tue
ut impleantur horrea tua habundantia tritici. vino autem torcula-
ria tua redundabunt. Quam devotionem fideliter exsequentes scitote
vos legis antique consummasse iusticiam. sub qua tunc positi et transgredientes eam
reatum inevitabiliter incurrebant et implentes ad perfectionis apicem pervenire
III non poterant. Decime siquidem precepto domini usibus levitarum oblationesque vero ac primi-
cie erant sacerdotibus consecrate. Sed primiciarum hic erat modus ut quinquagesima
pars fructuum vel animalium templi sacerdotum ministerio preberetur. Quemad-
modum tepidiores quoque in fideliter minuentes religiosiores vero etiam cumulan-
tes. illi ex sexagesima. hii autem ex quadragesima fructuum suorum parte pen-
debant. Iusti vero quibus lex non est posita sic probantur non esse sub lege. ut iusticias
legis non solum implere verum etiam superare ostendant. sitque devotio eorum
legali maior imperio. que per observantiam cumulans preceptorum voluntaria
IIII addat ad debita. Ita namque et Abraham future legis precepta legimus supergres-
sum. cum superatis quattuor regibus despoliis sodomorum que sibi utpote victori non in-
merito debebantur et quidem rege ipso cui spolia retulerat suppliciter
offerente nihil penitus adquiescit attingere sub divini nominis testifi-
catione proclamans: Extendo manum meam ad dominum excelsum qui fecit celum et
terram si a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae accipiam ex omnibus
que tua sunt. Sic David precepta legis cognoscimus supergressum. quia precipiente
Moyse ut inimicis talio redderetur non solum hoc non fecit verum etiam dilec-
tione complexus est persequentes et pro ipsis domino pie supplicans etiam lugu-
briter flevit et ultus est interfectos. Ita Heliam quoque et Ieremiam probamus non fuisse
sub lege. qui cum licito uti coniugio absque reprehensione potuerint virgines
tamen perseverare maluerunt. Sic Heliseum ac reliquos eiusdem propositi viros
Moysaica legum superasse mandata. de quibus apostolus ita dicit: circuierunt
in melotis in pellibus caprinis. angustiati. afflicti. egentes. quibus dignus non erat

mund' ĩ solitudinib' errantes 7 montib' 7 speluncis 7 ĩ caũnis t̃r̃. Quid de
filiis ionadap filii recap dicã. qs ieremie pph̃e offerenti ex pcepto dñi uinũ
~~uos 7 filii ũri~~ respondisse. legimus ñ bibem' uinũ. q̃ ionadap fili' recap pat̃ nr̃ pcepit
dicẽs. non bibetis uinũ uos 7 filii ũri usq; ĩ sẽpitnũ. 7 domũ ñ edificabitis.
7 semitẽ ñ seretis 7 uineas ñ plantabitis nec habebitis. s; ĩ tabnaculis habita-
bitis cunctis dieb' ũris. Vnde etiã ab eodẽ pph̃a merent̃ audire. hec dic̃
dñs exercituũ ds̃ isrt̃. ñ deficiet uir de stirpe ionadap filii recap. stans in
conspectu meo cunctis dieb'. q̃ om̃s offerre possessionũ suarũ decimas ñ
contenti. s; ipsa pdia respuentes semetipsos poti' dõ ac suas animas obtulerũt.
p q̃b' nulla ab homine fieri cõmutatio potẽ sic̃ dñs ĩ euuãglio ptestat̃. quã
dabit homo cõmutationẽ p anima sua. q̃ ppt̃ scire debem' nos a q̃b' ñ iã exi-
git̃ legale mandatũ. s; q̃b' eũglic' cotidie ĩtonat sermo. si uis pfect' esse
uade uende omĩa q̃ habes 7 da paupib' 7 habebis thesaurũ ĩ celo. 7 ueni se-
quere me. Cũ decimas de substantiis nr̃is offerim' dõ. adhuc q̃dãm sub legis
sarcina detineri. 7 nec dũ ad euuangelicũ illud fastigiũ puenisse nos cstat;
q̃ obtẽperantes sibi ñ tantũ psentis uite beneficiis s; etiã futuris p̃miis
~~numerat̃~~. Lex n factorib' suis ñ regnorũ celestiũ p̃mia s; uite hui' solatia
repmisit dicẽs. q̃ fecerit hec uiuet ĩ eis. dñs aũ discipulis & amicis suis. beati
inq̃t paupes sp̃u. q̃m ipsorũ ẽ regnũ celorũ. 7 om̃s q̃ reliquerit domũ ut fr̃s
aut sorores. aut patrẽ. aut matrẽ. aut uxorẽ. aut filios aut agros ppter
nomen meũ. centuplũ accipiet 7 uitã ẽtnã possidebit. Nec inmerito;
ñ n lapsibile ẽ si 7 ab illicitis. quã si etiã a licitis tẽperam'. 7 huis ppt̃ ei' reue-
rentiã ñ utam'. q̃ ea nobis ppt̃ ĩfirmitatẽ nr̃am utenda cmisit. Itaq; si ẽ
hũ q̃ decimas fructuũ suorũ fideliť offerentes pceptis dñi antiq̃orib' famu-
lant̃. nec dũ posse euanglicũ culm̃ ascendere. Illi q̃ nec hec q̃dẽ faciunt
q̃ntũ ab eo absint manifestissime puidetis. Nã quẽadmodũ poterũt euã-
glice gr̃e ẽẽ participes. q̃ cõsũmare etiã leuiora legis pcepta cẽtẽpnunt?
quorũ facilitatẽ usq; adeo impiosa legis latoris uerba testant̃. ut etiã
maledictũ ñ implentib' pponat̃. Maledict' eñi inq̃t q̃ ñ pmanserit in
omib' q̃ scpta st̃ ĩ libro legis hui' ut faciat ea. hic aũt p sublimitate &
excellentia dr̃ mandatorũ. q̃ potẽ capere capiat. Illic legiferi uiolenta
cõpulsio pceptorũ ĩdicat paruitatẽ. ctestor n inq̃t uob hodie celũ 7 t̃ram
q̃ si ñ custodieritis precepta dñi di ũri pibitis a facie terre. Hic mag-
nificentia sublimiũ mandatorũ ipsa ñ tã imperantis quã adhortantis
cdicione signat̃. si uis pfectus ẽẽ fac hoc aut aliud. Ibi ĩexcusabile etiã

munerat

recusantib' moyses pondus imponit. hic cõsilio tantũ uolentib' 7 ad pfectionẽ
festinantib' paulus occurrit. Nõ n generalit pcipiendũ erat. nec ut ita
dixeri canonice ab omnib' exigendũ. id q pp mirificã sublimita
tẽ ab hominib' ñ potẽ apphendi passi. s; cõsilio poti' omĩs puocant' 7 gr̃ã.
ut hij q magni st possint pfectione uirtutũ ñ imerito coronari. q
aũ parui st 7 mensurã etatis plenitudinis xp̃i implere ñ poss. licet ful-
gore maiorũ ut ut syderũ tecti latere uideant. tam a tenebris male-
dictionũ q ĩ lege st alieni nec psentiũ maloꝝ cladib' addicunt. nec
supplicio plectunt' etno. Nõ g xp̃c ad illa uirtutũ excelsa fastigia p
cepti quequã necessitate cõstringit. s; liberi arbitrij puocat potesta-
te. 7 salubritate cõsilii ac desiderio pfectionis accendit. Ubi n pceptũ
ibi necessitas. 7 ubi necessitas ibi 7 difficultas. Ubi difficultas ibi 7 neg
legentia. ubi neglegentia ibi peccatũ. ubi peccatũ cõsequent 7 pena.
Custodientes û hec ad q legis pfire seueritate cogunt' penã poti' q ab
VI illa ĩ temtabat effugiunt. quã mercedẽ aut pmia cõsequant'. Itaq; sicut
fortes ab sublimia atq; pcelsa euuangelic' sermo sustollit. ita ñ patit
ĩfirmos ad ima demergi. pfectis qdẽ tribuens beatitudinis pleni
tudinẽ. ueniã û impotiens fragilitate supatis. Lex û cõsũmantes pcepta
sua ĩ utriq; merito ueluti qdã medullio collocauit. qntũ a transgressoꝝ
dãpnatioẽ se cernens. tantũ separans a glã pfectoꝝ. Qd qdẽ quã ĩ fimũ
quãq; mirabile sit. ut ex psentis uite statu 7 cõparatione pspicite. iq
miserrim' ducit si hoc tantũ studeat ac laboret. ne reus m ĩt honestos
VII homines 7 ñ etiã locuples honorabilis & glosus habe at. Quã obrẽ
in nr̃a hodie sitũ sit potestate. utrũ sub euuangelii grã an sub legis ue
lim' terrore cõsistere. Cuilibet n partiũ pqualitate act' sui unũ queq; neces
sse ẽ aggregari. Illã aut sup gredientes legẽ suscipit. xp̃i grã. aut certe
ĩferiores uelut debitores suos sibiq; obnoxios lex retentat. Reus nãq;
legaliũ pceptoꝝ neqq euglicã pfectionẽ ualebit attingere. quã uis
xp̃ianũ se 7 dñi grã liberatũ inanit glorietur. Nõ solũ n hic credendus est
adhuc ẽẽ sub lege. q ea q lex pcepit de trectet implere. s; etiã ille q ea
tantũ q lex iubet obseruare cõtent' ẽ. ac nequaq uocationi 7 grẽ xp̃i
cõdignos exhibere fruct'. ubi ñ dr̃ decimas tuas 7 pmitias tuas offeres
dño dõ tuo. s; uade uende omĩa q habes 7 da pauperib' 7 habebis thes
aurũ ĩ celo. 7 ueni sequere me. Ubi ob pfectionis magnificentiã discipulo
postulanti ne breuissimũ qdẽ hore spatiũ ppatris cõcedit' sepultura. &

VIII humane caritatis officiũ diuini amoris uirtute p̄ tit. Quib; auditis beat᷒
theonas ĩextinguibili desiderio euanglicę pfectiōis accensus. sem̄ uerbi fe
cundo corde oceptũ q̄si pfundis atq; edomitis ēdidit sulcis. ĩ eo ut maxime
humiliat᷒ atq; cpunct᷒. qd̄ eũ senex n̄ solũ euuanglicã pfectionē n̄ attigis-
se dixisset. s; etiã uix legis ipsi᷒ adimplesse mandata. Siqde cũ decimas
frugũ suarũ solit᷒ ēēt diaconię annis singulis dependere p̄mitiarũ ra-
tionē ne audisse qde se aliqndo deflebat. quã tam̄ etiã si similiter implesset.
longe nihilominus sedm̄ senis sententiã se ab euuãglica pfectioē distare
supplicit̄ fatebat̄. Domũ itaq; reũtit̄ mest᷒. illaq; affect᷒ tristicia q̄ poeniten-
tiã ad salutē stabilē opat̄ ac de sua iã uoluntate ⁊ definitione n̄ dubius.
erga salutē cõiugis om̄em mētis sollicitudinē curãq; cũertit. eãq; ad deside-
riũ q̄ fuerat ipse succensus simili coepit exortatione puocare. ut ⁊ deo
parit̄ ĩ scīmonia ⁊ castitate seruirent. diurnis nocturnisq; fletib; admone-
re dicẽs. cõuersionē melioris uitę neq̄q̄ ēē letandã. ł ledendã. q̄ necessitati
subitę mortis uana spes immaturę n̄ piudicaret etatis. qppe q̄ ĩfantē
VIIII pueros. adolescentes pari ut senes sorte p̄iret. Cũq; huiusmodi obsecra-
tionib; iugit̄ psistenti. cõiux durissima n̄ pberet assensũ seq; diceret so-
latio maritali p etatis suę flore penit᷒ abstinere n̄ posse. ac pide si
qd deserta ab eo criminis admisisset. illi poti᷒ ascribendũ q̄ cõiugii
federa disrupisset. ad hec ille cũ diu cõditionē naturę p̄tendisset
humanę. q̄ fragilē ⁊ ĩcertã periculosũ ēēt carnalib; desideriis ⁊ opib;
diuti᷒ implicari adiciens astruebat n̄ licere cuiq̄ ei᷒ se boni extorrē
facere qd̄ didicisset. maiorisq; ēē nox e dispicere cognitã bonitatē. q̄
ĩcognitã n̄ amare. pinde se iã reatu etiã p̄uaricationis ĩuolui. si in
uentis tã p̄claris tãq; celestib; donis terrena ac sordida p̄tulisset. ad
omnē sane etatē omneq; sexũ pfectiōis magnificentiã ptinere. ⁊ uni
uersę ecclę m̄bra ad cẽscendendã sublimiũ meritoꝝ celsitudinē p-
uocari. dicente aplo. sic currite ut cõphendatis. nec ppt̄ lectoꝝ ⁊ seg
niũ moras paratas atq; alacres debere subsistere. cũ recti᷒ sit ut desides ap-
cedentib; incitent̄. quã ut pperantes a residentib; obligent̄. pinde statu-
tũ sibi decretũq; ēē renuntiare sclo ac mori mundo ut uiuere possit
dō. ⁊ si hanc beatitudinē nequeat obtinere ut cũ socia sua ĩ cõsortiũ
transeat xp̄i. malle se ut uel uni m̄bri dispendio saluũ fieri. ⁊ uelut debilē
in troire regna celoꝝ. quã cũ soliditate corporis cõdēpnari. Adiciebat aũt
etiã ista dicens. si moyses p duricia cordis dimitti pmittit uxorē. qre

hoc ñ sinat xp̄c ꝑ desiderio castitatis ꝓferri cũ idē dn̄s int̄ ceṫas affectiones
idē patrũ matrũq; ac filioꝝ q̄b᷒ omnē reuerentiã ñ solũ lex s; etiã ipse p̄
ceperat exhiberi. tam̄ ꝓnomine suo ac desiderio ꝑfectionis ñ solũ cōtēp-
nenda simplicit̄. s; etiã odio habenda ēē decernens. iungat eis simulit̄
etiã nom̄ uxorũ dicens. 7 omīs q̄ reliq̄t domũ ut fr̄s. aut sorores. aut
patrē. aut matrē. aut uxorē. aut filios aut agros ꝑpt̄ nom̄ meũ. centu-
plũ accipiet 7 uitã ēt̄nã possidebit. In tantũ ħ ꝑfectioī quã p̄dicat
nihil patit̄ cōparari. ut illã qq necessitatē soluat patṙs ac matris
q̄ sc̄dm ap̄lm p̄mũ obtinet ĩ repmissione mandatũ. honora patrē scit
ac matrē qd̄ ē mandatũ p̄mũ ĩ repmissione. ut bene sit tibi 7 sis lon-
geuus sup terrã. eaq; despici ꝑ suo amore p̄cipiat. Euident̄ itaq; sicut
eos euanglicus sermo ēdēpnat. q̄ ñ intuemente adulterii crimine.
uxoria uincula disrũpunt. ita ob amorē xp̄i 7 desideriũ castitatis hũs
q̄ iugũ carnale reiecerint. etiã centupla p̄mia repmittit. Quapp̄ter
si fieri potē ut ad hanc m̄ optatissimã partē. accepta tandē ratione flec-
taris scit ut dn̄o seruientes poenã gehenne pariter euitem. caritatē
coniugii ñ refuto. immo etiã adhuc maiore dilectione cōplector. Agnos-
co ħ 7 ueneror adiutricē meã dn̄i m̄ sententia deputatã. nec disrupto
eidē foedere caritatis ĩ xp̄o coherere ñ respuo. Nec a me separo. qd̄ dn̄s m̄
p̄ma stat̄ condicionis lege cōiunx̄. dũ m̄ sis 7 ipsa qd̄ ēditor eē te uoluit.
Si u᷑ ñ ĩ adiutoriũ eē uolueris. s; in deceptionē 7 adminiculũ te ñ m̄. s; aduer
sario malueris exhibere. atq; ob hoc attributũ putas cōiugii sacramentũ
ut te huic q̄ ĩgerit̄ fraudans saluti. ĩ sup etiã me a discipulatu retrahas
saluatoris. ita illã abbatis iohannis. immo xp̄i ore ꝓlatã sententiã uirilit̄
app̄hendã. ut me a sp̄uali bono nulla carnalis auellere possit affectio.
Qui ħ ñ oderit ĩq̄t patrē aut matrē 7 filios 7 fr̄s. 7 sorores 7 uxorē 7 agros.
ĩ sup 7 animã suã. ñ potē m̄ eē discipłs. Cũ q̄ hũs atq; huiusmodi uerbis mu-
liebris ñ flecteret̄ intentio. 7 in eadē obstinationis duricia ꝑmanerē.
si ego te ĩq̄t beat̄ theonas abstrahere amorte ñ possũ. nec tu me separabis a xp̄o.
Tutiꝰ ē aũ m̄ cũ homine. q̄ cũ d̄o habere diuortiũ. Aspirante itaq; gr̄a d̄i
definitionis sue executionē ĩstant̄ aggressus ē. nec ĩtepescere ꝑ aliquã
morã desiderii sui ē passus ardorē. Nã cūcti omi̅ facultate
nudatꝰ ad monasteriũ ꝑuolauit. Vbi breui tanto splendore scītatis
7 humilitatis enituit. ut beate memorię iohanne ad dn̄m ex hac luce
migrante. s̄c̄o qq helia uiro q̄ haud minor decessore suo fuit similiter

decedente. ītius theonas uniūsoꝝ p̄ electꝰ iudicio. ī diaconie eius dispensatione
successerit. Nemo autē existimet nos hec ad prouocanda cōiugioꝝ diuortia
texuisse q̄ n̄ solū nuptias minime cōdēpnam⁹. uerū etiā aplicā sequentes
sententiā dicim⁹ honorabile conubiū ī omib⁹ & tor⁹ inmaculat⁹. s; ut lectori
ītuitū cōuersionis q̄ tantus ille uir dō dicat⁹ ē fideliť panderem. Atq; bona
grā hoc p̄mū deposco. ut siue hoc ei placeat siue displiceat uno qq; m̄
me a calumnia alienū eē cōcedens. ī suo hoc facto aut laudet aut rep̄-
hendat auctorē. Ego qui q̄ n̄ meā sup̄ hac re sententiā p̄misi s; rei geste
historiā simplici narratione cōplexus sū. equū ē ut sic m̄ de eorū q̄
hoc factū p̄bant laude nil uendico. ita eoꝝ q̄ id imp̄bant n̄ pulser in
uidia. Habeat q̄ suū de illo ut diximus unusqsq; iudiciū. s; moneo ut ita
censurā sui castiget examinis. ne se eq̄orē. aut sciorē diuino credat eē
iudicio. q̄ in eū etiā aplicarū collata s̄t signa uirtutū. Ut taceā de
tantoꝝ patrū sententia a q̄b⁹ factū ei⁹ n̄ solū minime rep̄hensū. uerū
etiā usq; adeo collaudatū eē manifestū ē. ut eū sūmis sublimib⁹q; uiris
ī diaconie electione p̄tulerint. Et puto tot sp̄ualiū uiroꝝ dō auctore
p̄latū n̄ errasse iudiciū. qd etiā tanta signoꝝ ut sup̄ dictū ē admiratio
cōfirmabat. Sed iā tēp⁹ ē ut p̄misse disputationis ordinē p̄sequamur.
Igitur abba theonas cū dieb⁹ q̄nq̄gesime nos ī nrā cellula uisitasset. uesptina
orationū sollēpnitate transacta. humi paululū cōsedentes coepim⁹ diligen-
ti⁹ p̄cunctari. cur apd eos tanta obseruantia caueretur. ne qs penitus
totis q̄nq̄gesime dieb⁹ ut genua ī oratione curuaret. ut usq; ad horā
nonā ieiunare p̄sumeret. Eoq; diligenti⁹ scrutabam̄ qd nequaq̄ hoc tan-
ta cautione seruari ī syrię monasteriis uideram⁹. Ad hec beat⁹ theo-
nas tali usus ē sermonis exordio. Oportet q̄dē nos auctoritati patrū
cōsuetudiniq; maioꝝ usq; ad nrm̄ tēp⁹ p̄tantā annoꝝ seriē p̄latę etiā
n̄ p̄cepta ratione cedere. eāq; ut antiq̄tus tradita ē iugi obseruantia
ac reuerentia custodire. uerumtam̄ qm̄ causas hui⁹ rei & rationē uul-
tis agnoscere. accipite breuiť ea q̄ a seniorib⁹ nris tradita sup̄ hac īstitu-
tione cōperim⁹. Verūtam̄ anteq̄ scripture diuinę auctoritas ~~auctoritas~~
p̄ferat. si placet de natura ipsi⁹ ieiunii & de q̄litate pauca dicam⁹.
Ut disputationē nrām subsequens scripturarū cōfirmet auctoritas. diui-
na sapientia p̄ ecclasten omi rei idē uniūsis seu p̄speris. seu q̄ ad
uersa putant & tristia tēp⁹ eē p̄priū designauit dicens. omib⁹ tēp⁹ est. &
tēp⁹ omi rei sub celo. tēp⁹ pariendi & tēp⁹ moriendi. tēp⁹ plantandi. &

tempus euellendi quod plantatum est. et tempus occidendi et tempus sanandi. tempus destruendi et
tempus edificandi. tempus plorandi et tempus ridendi. tempus plangendi et tempus saltandi.
tempus mittendi lapides. et tempus colligendi lapides. tempus amplectendi et tempus
longe fieri ab amplexibus. tempus adquirendi et tempus dandi. tempus custodiendi et
tempus expellendi. tempus disrumpendi. et tempus sarciendi. tempus tacendi et tempus loquendi.
tempus amandi. et tempus odiendi. tempus belli. et tempus pacis. et infra quia tempus est inquit omni rei
et omni facto. Nihil ergo ex his bonum esse perpetuum definiuit nisi cum fuerit horum
quodque oportune et competenter expletum. ita ut hec eadem que nunc oportune gesta
bene cedunt. si importuno uel incongruo tempore presumantur. inutilia inueniantur
et noxia. absque his dumtaxat que per se principaliter uel bona uel mala sunt. nec
aliquando possunt in contraria diriuari. ut est iusticia prudentia fortitu-
do. temperantia ceteraeque uirtutes. siue e diuerso uitia quorum diffinitiones
in aliam partem cadere omnino mutariue non possunt. Si que uero in utrumque affectum
possunt aliquando transire. ut pro qualitate utentium uel bona inueniantur uel
mala. hec non absolute per sua natura sed pro perpetrantis affectu et oportunitate
xiii temporis uel utilia interdum uel noxia sentiuntur. Quam ob rem nunc querendum
est quid super ieiuniorum statu decernere debeamus. utrumnam similiter et ipsum
bonum esse eo modo quo iusticiam prudentiam fortitudinem ac temperantiam dicimus.
que in partem contrariam penitus transire non possunt. an medium quid quod interdum factum
possit prodesse. interdum pretermissum condempnare non possit. quodque nec numquam egisse reprehen-
sibile sit nec numquam pretermisisse laudabile. Si enim in illa diffinitione uirtutum
etiam ieiunium censeamus. ut inter principalia bona ciborum abstinentia collocetur
erit profecto eorum mala et criminosa perceptio. Quicquid enim principali bono contrarium est.
sine dubio principali malo esse censendum est. Quod difiniri a nobis scripturarum sacrarum
non permittit auctoritas. Si enim tali sensu ac proposito ieiunemus. ut peccatum
contrahi in escarum participatione credamus. non modo nullum fructum per abstinen-
tiam consequemur. sed etiam reatum maximum ac sacrilegii crimen secundum apostolum con-
trahemus. abstinentes a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum ac-
tione fidelibus et his qui cognouerunt ueritatem. quia omnis creatura dei bona et
nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Qui enim putat quid commune
esse illi commune est. et idcirco absolutam perceptionem esce neminem legimus condemp-
natum. nisi forte adiunctum quid fuerit ut postea subsecutum per quod meruerit
xiiii condempnari. Itaque hoc medium esse etiam ex hoc manifestissime declaratur.
quod sicut iustificat custoditum. ita non condempnat inruptum. nisi forte precepti trans-
gressio. magis quam escarum perceptio puniatur. Principali autem bono ita nullum

esse oportet vacuum tempus ut sine eo umquam esse non liceat. quia necesse est cessatione eius in
malum corruere neglegentem. Nec rursus principali malo ullius conceditur tempus. quia
quod noxium semper est numquam potest si admissum fuerit non nocere. ut in partem umquam lauda-
bilem commutari. ac perinde haec in quibus qualitates statutas videmus interpositas. quae sic obser-
vata sanctificant ut omissa non polluant media esse manifestum est; ut puta nup-
tias agriculturam divitias. solitudinis remotionem. vigilias. sanctarum lectionum
meditationemque librorum ipsaque ieiunia de quibus principium sermonis exortum est.
Quae omnia divina praeceptio ut sanctarum auctoritas scripturarum non ita incessabiliter
obtinenda nec iugiter custodienda decrevit; ut ea paululum intermisisse ne-
farium sit. Quicquid enim imperative decernitur; mortem irrogat non impletum. Quaecumque
vero suadentur potius quam iubentur. facta prosunt infecta non puniunt. Et idcirco aut omnia
haec aut certa quaedam pro causa. pro loco. pro modo. pro tempore. circumspecte agere nos maio-
res nostri et prudenter observare iusserunt; quia si congrue horum aliquid actitetur aptum
atque conveniens. si incongrue ineptum esse constat ac noxium; ac si velut quis in fratris ad-
ventu in quo Christum debet humanitate reficere et gratissima susceptione com-
plecti. austeritatem ieiunii custodire voluerit. nonne inhumanitatis potius crimen
incurrit quam laudem aut meritum religionis adquirit; ut si cum defectio et im-
becillitas carnis reparationem virium escae perceptione deposcit. non adquiescat
aliquis rigorem abstinentiae relaxare. nonne magis crudelis sui corporis ho-
micida quam salutis procurator est aestimandus; ita etiam cum tempus festivitatis escarum
congruum fotum ac refectionem necessariae absolutionis indulget. si quis ieiuniorum
rigidam observantiam indisrupte voluerit retinere; necesse est ut non tam re-
ligiosus quam inconditus atque irratior rationabilis habeatur. Sed et illis haec nihilominus
repugnant ad usum. qui humanam laudem ieiuniis aucupantur. et inani ostentatione
palloris famam sanctitatis adquirunt. quos in praesenti suam recepisse mercedem evan-
gelicus sermo pronuntiat ut quorum per prophetam dominus ieiunium detestatur. ex quorum
persona cum sibi obiciens ante dixisset. quare ieiunavimus et non aspexisti. humi-
liavimus animas et nescisti. confestim subiciens prodidit causas cur non merentur
audiri; ecce inquit in diebus ieiunii vestri inveniuntur voluntates vestrae. et omnes de-
bitores vestros repetitis. Ecce ad lites et contentiones ieiunatis et percutitis pug-
no impie. Nolite ieiunare sicut usque in hanc diem ut audiatur in excelso clamor
vester. Numquid tale est ieiunium quod elegi per diem affligere hominem animam suam?
numquid contorquere quasi circulum caput suum et saccum et cinerem sternere? numquid
istud vocabis ieiunium et diem acceptabilem domino? Deinde infert docens quemadmodum
acceptabilis fiat continentia ieiunantis. atque evidenter enuntiat prose

solum ieiunium prodesse non posse, nisi has quae subiciuntur causas habuerit consequentes. Nonne
hoc est ieiunium quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos
deprimentes. Dimitte eos qui confracti sunt liberos, et omne onus disrumpe. Frange esu-
rienti panem tuum, et egenos uagosque induc in domum tuam. Cum uideris nudum, operi
eum, et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua
citius orietur, et anteibit faciem tuam iusticia tua, et gloria domini colliget te. Tunc
inuocabis et dominus exaudiet te, clamabis et dicet: ecce assum. Videtis ergo ieiunium
nequaquam principale bonum a domino iudicari, eo quod non per ipsum, sed per alia opera bonum ac deo
beneplacitum fiat, et rursum ex accedentibus causis non solum uanum, uerum etiam odi-
xv bile censeatur dicente domino: cum ieiunauerint non exaudiam preces eorum. Non enim
misericordia pacientia et caritas ut illa predictarum precepta uirtutum, in quibus utique
bonum est principale, propter ieiunia sunt tenenda, sed potius ieiunia propter illa. Ela-
borandum est enim ut uirtutes illae quae uere bonae sunt ieiuniis adquirantur, non ut
ad ieiuniorum terminum tendant illarum gesta uirtutum. Ob hoc ergo est utilis car-
nis afflictio, ob hoc ei adhibenda est inediae medicina, ut per illam ad caritatem
in qua immobile ac sine ulla temporis exceptione perpetuum bonum est peruenire
possimus. Neque enim medicinae, aurificinae ut ceterarum quae in hoc mundo sunt artium
disciplina propter instrumenta quae ad eius opus pertinent exercetur, et non potius ferramenta
propter artis studium preparantur, quae sicut utilia sunt peritis, ita superflua his qui artis
ipsius nesciunt disciplinam, et sicut his qui ad efficiendum opus suum eorum ministerio
fulciuntur plurimum prosunt, ita illis qui cuius rei gratia instituta sint ignorantes sola
eorum possessione contenti sunt penitus prodesse non possunt, quia utilitatis suae summam in reten-
tatione eorum tantum, non in operis consummatione constituunt. Illud ergo est optimum principa-
liter propter quod fiunt illa quae media sunt. ipsum uero principium boni non ob aliam causam, sed propter
suam tantum agitur bonitatem. Id ergo ita acceptis quae media esse prediximus his secernitur indiciis,
si per se bonum sit et non per aliud aliquid, si propter se necessarium sit et non propter aliud, si im-
mutabiliter semperque sit bonum ac perpetuo suam retinens qualitatem numquam possit in par-
tem transire contrariam, si ademptio uel cessatio eius non possit non summam inferre perniciem,
si id quod illi contrarium est similiter principale sit malum, nec in partem bonam possit
xvi aliquando transire. Quae diffinitionem principalium bonorum naturalesque as-
scribi ieiuniis omnino non possunt. Neque enim ex semetipsis bona aut propter se necessa-
ria sunt, quae propter adquirendam cordis et corporis puritatem salubriter exercentur,
ut aculeis carnis obtunsis mens pacifica suo reconcilietur auctori. Nec im-
mutabiliter semper quae sunt bona, quia plerumque eorum intermissione non leduntur, immo etiam
in perniciem in detrimentum animae inportuni celebrata uertuntur. Si nec principale

malū ē id qđ illi uidet̄ adūsū id ē ciboꝝ naturalit̄ iocunda pceptio. q
n̄ ītēperantia atq; luxuria ut alia q̄dā uicia subseq̄nt̄ mala n̄ potē di-
finiri. q̄ n̄ qđ ītrat ī os coīq̄nat hominē s; q̄ pcedit de corde hec coīq̄nant
hominē. Principali itaq; de rogat bono. nec pfecte aut sine peccato
illud exseq̄r. q̄sq̄s hoc n̄ ppt̄ id ipsū s; ppt̄ aliud aliq̄d fac. Omīa n. huiꝰ grā
xvii facienda sunt. ipsū u pse solū ē expetendū. Talē g̃ diffinitionē sup ieiunii
q̄litate uigit̄ retinente. ita illud totis animi uirib; appetam. ut tam
tū demū id nob ēgruū nouerim. si in eo tēpoꝝ ratio. si q̄litas. si mensu
ra seruet. nec ita ut in ipso spei nr̄e t̄minū defigam. s; ut p ipsū ad puri-
tatē cordis 7 aplicā caritatē puenire possim. Igit̄ ex hoc ipso ieiunio cui
n̄ solū specialia pfixa st̄ tēpa q̄b; ut exerceri debeat ut remitti. s; etiam
q̄litas modq; ppositꝰ ē. n̄ pncipale bonū s; mediū q̄ddā ee manifestū est.
Cetum hec q̄ pcepti auctoritate ut mandant̄ ut bona. ut int̄dicunt̄ ut nox-
ia. nūq̄ ita exceptionē tēpoꝝ subiacent. ut īterdū aut q̄ uetita st̄ fieri de-
beant. aut q̄ imperatiua st̄ pt̄mitti. Nec n. ullus iusticie. pacientie. sobrieta
ti. pudicicie. caritati statutus ē modꝰ. nec rursū ī iusticie. impacientie. furo-
xviii ri. impudicicie. ī uidie. atq; supbie libertas aliq̄ndo pmissa ē. Quā obrē
bus de ieiunii q̄litate pmissis subdenda ad huc scāru scpturarū uidet̄
auctoritas. p q̄ manifestiꝰ appbet̄ ieiuniū ppetuo custodiri nec debere
nec posse. In ewanglio ieiunantib; fariseis una cū discipl̄is iohannis baptiste
cū apli ut pote amici 7 cōuiue celestis illiꝰ sponsi nec dū ieiunioꝝ obseruan
tiā custodirent. discipli iohannis q̄ sūmā iusticie se de ieiuniis possidere
credebant. qppe illiꝰ sectatores q̄ eximiꝰ penitentie pdicator. ita cunctis
pplis formā suo pbebat exēplo. ut n̄ solū uaria escarū genera q̄ huma
nis usib; suggerunt̄ abnueret. uerū etiā cōmunē panis ipsiꝰ esū penit̄
ignoraret. dno cōquerunt̄ dicentes. q̄re nos 7 pharisei ieiunamꝰ freq̄nt̄
discipli aūt tui n̄ ieiunant. q̄b; respondens dn̄s euident̄ ostendit non
omī tēpore ēgruū ee ieiuniū necessariū. cū aliq̄ ut festiuitas tēpoꝝ
ut interueniens caritatis occasio ī dulgentiā refectionis admittat.
nūq̄d possīt inq̄ens filii sponsi lugere q̄diu cū ipsis ē sponsus. uenient
aūt dies cū auferet̄ ab eis sponsus 7 tē ieiunabt̄. Que uerba licet ante re-
surrectionē dixerit corporis sui tam ppriē q̄nq̄gesime tēpꝰ ostendunt.
iq̄ p resurrectionē p xl. dies dno cū discipl̄is epulante ieiunare illos
xviiii cotidiane eiꝰ psentie gaudiū n̄ sinebat. Quare g̃ tota q̄nq̄gesima ab- Gerō.
stinentie rigorē prandiis relaxamꝰ. cū utiq; xpc xl. tantū diebus post

xx resurrectionē cū discipulis fuerit comorat᷒. Theonas. Nō ī cōgrua īterrogatio uā-
rationē ītegerrimę ueritatis meret̄ agnoscere. Post ascensionē saluatoris nr̄i
q̄ q̄dragesimo resurrectionis ei᷒ acta est die apl̄i reuersi de monte oliueti
ī quo se ad patrē pgens pbuit intuendū. sic̄ etiā actuū apl̄oꝝ lectio ē-
testat̄. dicens ap̄d ierosolimā .x. dieb᷒ aduentū spc̄ sc̄i expectasse referunt̄
q̄b᷒ expletis. q̄nq̄gesima die cū gaudio susceperūt. Ita ē p hec festiuitatis
hui᷒ numer᷒ euident̄ implet̄. Q̄uē ī ueteri qq̄ testamēto legimus figuralit̄
adūbratū ī q̄ cōsūmatis ebdomadib᷒ .vii. p̄mitiarū panis p sacerdotes dn̄o
iubet̄ offerri. Qui uerissime p aplōꝝ p̄dicationē q̄ ī illo die cōtionati le-
gunt̄ ad pp̄lm. oblat᷒ dn̄o cōpbat̄. uerus scilicet primitiarū panis q̄ noue
doctrinę īstitutione plat᷒ .v. milib᷒ uiroꝝ escę sue munere satiatis. p̄mi-
tiuū de iudeis xp̄ianoꝝ pp̄lm dn̄o cōsecrauit. Et id circo hi qq̄ .x. dies cū su-
perioribus .xl. pari sollēpnitate sīt ac letitię celebrandi. cui᷒ festiuitatis tra-
dicio p aplicos uiros ad nos usq; transmissa eodē tenore seruanda est.
Ido nāq; ī ipsis dieb᷒ nec genua ī oratione curuant̄. q̄ ī flexio genuū ut-
ut penitentię ac luct᷒ indiciū ē. Vnde etiā p omia eandē in illis sollēp
nitatē quā die dn̄ica custodim᷒. ī q̄ maiores nr̄i nec ieiuniū agendū nec
genua ēē flectenda ob reuerentiā resurrectionis dn̄icę tradiderūt.
xxi Germanus. Potē ne hec caro ī solitis blandimētis tā longe festiuitatis
illecta (hoc ē seducta) n̄ aliq̄d sentuosū de illo q̄uis absciso uiciorū
fomite germinare. aut mens p̄suptis ult̄ ɔsuetudinē dapib᷒ onerata
n̄ erga famuloꝝ corp᷒ rigorē domi[na]tionis īflectere. Presertī cū ī nob̄
uiridior etā cito ad rebellionē subdita possit m̄bra cōpellere.
si ut escas solitas abundanti᷒ ut certe ī solitas licencias p̄sumam᷒.
Theonas. Si uniūsa q̄ gerim᷒ rationabili m̄tis ~~debem~~ [appendamus] examine. 1 de
puritate cordis nr̄i n̄ alioꝝ iudiciū sed nr̄am sēp cōscientiā cōsulam᷒. cer-
tū ē istā refectiōis ītercapedinē iustę districtioni ob ēē n̄ posse. Si m̄ ut
dictū ē equā in dulgentię cōtinentię q; m̄surā pari lance ppendens
utrāq; similit̄ nimietatē mens incorrupta castiget. 1 utrū spm
nr̄m deliciarū dep̄mat pondus. an ū alterā hoc est corporis partē
maior abstinentię īclinet austeritas uera discretione distinguat̄.
illā ut cōp̄miens ut subleuans portionē quā ut extolli senserit ut
grauari. Nihil ꝗ dn̄s nr̄ ad cultū atq; ad honorē suū absq; iudicii
moderatione uult fieri. q honor regis iudiciū diligit. Id circo sa-
pientissimus salemon ne ī utrāq; partē uergente iudicio declinem᷒

admonet dicens. honora dnm de iustis tuis laborib; & deliba ei de fructib; iusticie tue.
Et ut resideat in conscientia nra incorrupt' qdā ac uerus iudex q nunq sup statu pu-
ritatis nre cunctis errantib; ipse solus n fallit. Omi q cautione atq; sollertia
iugis circū inspectionem cordis seruet intentio. ne qm iudicio nre districtionis
errante. aut in desiderate continentie cupiditate succensi. aut desiderio nimie
remissionis illecti. substantiā uirium nrarū in ique trutine examinatione
libremus. s; in altera qdē lance anime puritatē. in altera uires corporis collocan-
tes. Ita u conscientie iudicio utraq; ppendam'. ut in neutrā partē unius rei affectu
ppōderante puersi. ut ad inmodicā districtionē ut ad nimiā remissionē
eqtatis librā ppensius inclinem'. & illud nobis p remissionis ut p districtionis in-
mietate dicat'. nnc si recte offeras n recte autē diuidas peccasti. Illas & ie-
iuniorum uictimas. qs nobis uiolenta uiscerū euulsione indesiderate extor
quentes. dno recte offerre nos credim'. ille q diligit misericordiam & iudicium ex
ecrat' dicens. ego dns diligens iudiciū. odio habens rapinā in holocausto. Illos
etiā q oblationē id ē officiorum suorum pcipua ad fotū carnis atq; usus pprios psumūt. s. atq; actuū suo
reliquas eorum dno ac minimā defert portionē. ut ut operarios fraudulentos
sermo diuin' ita condēpnat. maledict' q fac opa dni fraudulenter. Vn & in-
merito eū qse ita iniq fallit examine increpat dns dicēs uerūtam uani
filii hominū mendaces filii hominū in stateris. ut decipiant. Et idcirco beat'
apls ut discretionis moderamina retinentes in neutrā partē illecti nimie-
tate uergam' admonet dicens. rationabile obsequiū urm. Quā rē etiā legi
lator similit in dic ita, pcipiens. statera iusta & eq sint pondera. iust'
modi' equusq; sextari'. salemone qq parē sup hoc sententiā pferente.
pondus magnū & pusillū & msure duplices inmunda st ante dnm. utraq;
& q fac ea in adinuentionib' suis cōpediet'. Proinde n solū illo q diximus s; etiā
hoc m studendū ē nob. ut nec iniq pondera in cordib' nris. nec in horreis
conscientie nre msuras duplices habeam'. id ē ne ipsi ea q districtionis re-
gulā molliunt remissiore indulgentia psumūtes eos qb' uerbū dni pdicam'
districtiorib' pceptis & grauiorib' q ipsi pferre possum' ponderib' obruam'.
Qd cū facim' qd n duplici pondere atq; msura pceptorum dni mercē frugēq;
ut appendim' ut metim'. si ut alit ea nob alit nris frib' dispensem'. recte
increpam' adno eo qd stateras dolosas aut msuras duplices habeam' scdm
sententiā salemonis q dr abhominatio ē dno pondus duplex & statera do
losa n ē bonū in conspectu ei'. hoc etiā m reatū dolosi ponderis duplicisq;
msure euident incurrim'. si districtiora qdā q puati p nras cellulas ex-

exercere consueuimus humane laudis cupiditate coram fratribus ostendimus. abstinenti-
ores scilicet et sanctiores apparere affectantes humano conspectu quam diuino. qui morbus
precipue non modo uitandus. uerum etiam abhominandus est nobis. Sed iam a questione pro-
xxiii posita paulo longius euagati. ad eandem a qua discessimus reuertamur. Igitur predictorum
dierum ita est custodienda sollempnitas. ut corporis atque anime cultui prosit ma-
gis remissio indulta quam noceat. quia nec ullius festiuitatis gaudium aculeos car-
nis obtundere nec immitis ille aduersarius dierum nouerit reuerentia miti-
gari. Ut ergo et diebus festis statuta consuetudinis sollempnitas conseruetur. et saluberrimus
parsimonie modus minime transcendatur. sufficit uti indulgentia remissio-
nis eo usque progredi patiamur. ut cibus qui hora diei nona fuerat accipiendus
paulo citius id est. vi. hora pro festiuitate temporis capiatur. ea ratione dumtaxat
ut escarum solitus modus uel qualitas non mutetur. nec puritas corporis uel integritas
mentis abstinentia quadragesime diligentius adquisita quinquagesime remissione
depereat. nihilque nobis prosit obtinuisse ieiuniis quod mox amitti cogat incauta
securitas. presertim cum etiam hostis nostri non ignorata uersutia tunc precipue mu-
nitionem nostre puritatis impugnet. cum eius custodiam senserit sollempnitatis
celebritate laxatam. Quam ob rem uigilantissime prouidendum est ne umquam mentis nostre
uigor blandis seductionibus eneruetur. neue ut superius iam dictum est castimonie
puritatem quadragesime labore quesitam quinquagesime requie ac securitate perdamus.
Et idcirco nulla penitus in ciborum qualitate uel modo admittatur adiectio. sed ab escis
quarum continentia diebus festis uel priuatis integritatem pudicicie tuebamur. etiam
diebus celeberrimis similiter temperemus. ne leticie festiuitas preciosissimam
nobis carnalium incentiuorum suscitans pugnam uertatur in luctum. illamque excel-
lentiorem nobis que gaudio incorruptionis exultat festiuitatem mentis eripiat.
et incipiamus post breuem carnalis leticie uanitatem amissam cordis pudiciciam
longo penitentie merore deflere. Studendum quinimmo est ut non frustra
ad nos illa prophetice adortationis commonitio dirigatur. celebra iuda festiui-
tatis tuas et redde uota tua. Si enim continentie iugitate interiecta dierum sollemp-
nitas non mutatata sit. spiritualibus feriis iugiter perfruemur. et ita nobis seruilis opera-
xxiiii tione cessantibus erit mensis ex mense. et sabbatum ex sabbato. Germanus. Quid cause
est ut sex ebdomadibus quadragesima celebretur. licet in quibusdam prouinciis religionis
forsitan propensior cura adiecisse ebdomadam etiam septimam uideatur esse. cum
neuter numerus die dominico sabbatoque subtracto .xl. dierum impleat summam.
xxv Sed enim xxxvi dies in ipsis ebdomadibus tantummodo concluduntur. Theonas. Licet ali-
quorum pia simplicitas huius rei amputet questionem. tamen quia etiam illa que alius

in interrogatione indigna duxisset scrupulosius perscrutantes integritatem observantiae
nostrae ac misterii veritatem desideratis agnoscere, evidentissimam huius etiam rei
percipite rationem, ut manifestius adprobetis nihil irrationabile nostros tradidisse
maiores. Lege moysaica universo populo universo promulgata praeceptio est: decimas
et primicias tuas offeres domino deo tuo. Itaque cum substantiarum nostrarum omniumque fructuum
tuum decimas offerre praecipimur, multo magis necesse est ut ipsius quoque conversationis nostrae
et humani usus operumque nostrorum decimas offeramus. Quae profecto in supputatione quadra-
gesimae evidenter implentur. Omnium namque dierum numerus quibus revolutus in orbem annus in
cluditur, xxx vi semis dierum numero decimatur. In vii vero ebdomadibus si dies dominici
et sabbata subtrahuntur, v et xxx supersunt dies ieiuniis deputati. Sed adiecta illa vi-
giliarum die qua usque in gallorum cantum illucescente dominica ieiunium sabbati protelatur,
non solum vi et xxx dierum numerus adimpletur, verum etiam pro decimis v dierum qui residui
videbantur, si illud quod superadiectum est noctis spacium computetur, plenitudini
xxvi totius summae omnino nil deerit. Quid vero de primiciis dicam, quae ab omnibus qui Christo fide-
liter famulantur cotidie certum est exhiberi? Nam cum expergefacti a somno et quasi
redivivi post soporem alacriter surgentes priusquam motum sensus ullius corde
concipiant, ut memoriam aut curam rei familiaris admittant, cogitationum
suarum ortus atque principia divinis consecrant holocaustis, quid nisi primicias vere
suorum fructuum per summum sacerdotem Iesum Christum pro huius vitae usu et imagine cotidi
anae resurrectionis exsolvunt? Qui etiam a somno excitati hostiam iubilationis
suae deo similiter offerentes, primo linguae suae motu ipsum invocant, ipsius nominis
laudesque concelebrant, atque ad canendos ei himnos prima labiorum claustra re-
serantes, immolant deo sui oris officia. Cui etiam proinde deferunt prima ma-
nuum suarum gressuumque libamina, cum e cubilibus exsurgentes in oratione consistunt,
et priusquam in proprias causas membrorum suorum fungantur officio, nihil sibi de ministe-
rio eorum ante decerpunt, sed ad ipsius honorem promovent gressum atque in eius lauda
tione defigunt. Itaque cunctorum motuum suorum primicias protensione manuum, incur
vatione genuum et totius corporis prostratione persolvunt. Illud etiam quod decantatur
in psalmo aliter implere non possumus: praeveni in maturitate et clamavi, et: praeve-
nerunt oculi mei ad te diluculo ut meditarer eloquia tua, et: mane oratio mea
praeveniet te, nisi ut post quietem somni in hanc lucem ut superius diximus velut e tenebris et
imaginaria morte revocati de universis officiis mentis et corporis nihil omni-
no in nostris praesumere necessitatibus audeamus. Nullus namque est alius quem aut pro-
pheta praevenerit matutinus aut nos met ipsos idem occupationes nostras et
affectus curasque mortales sine quibus esse non possumus, aut suggestiones subtilis —

aut nos praevenire similiter debeamus nisi

-simas inimici qui nobis adhuc quiescentibus ac sopore demersis per fantasias vanum som-
num inferre conatur quibus nos mox evigilaturos occupet et involvat ut primiti-
arum nostrarum optima deflorans primus ipse decerpat. Quam ob rem omni nobis cau-
tione curandum est si tamen vim praedicti versiculi opere volumus adimplere
ut ita primos matutinarum cogitationum ortus sollers vigilantia tueatur ne quid
ex eis festina praesumptio lividi attaminet inimici nostrasque primitias tamquam viles
iam atque communes a domino faciat reprobari. Qui si praeventus a nobis pervigili mentis circum-
spectione non fuerit anticipationis nequissimae consuetudinis non deponens coti-
die nos fraudibus suis praevenire non desinit. Et idcirco si placitas et acceptabiles
deo primitias ex fructibus mentis nostrae optamus offerre non mediocrem sollicitudinem
debemus impendere ut omnes nostri corporis sensus matutinis praecipue horis
tamquam sacrum sancta domini holocausta in omnibus illibata atque intacta servemus. Quod
devotionis genus multi etiam saecularium summa cautione custodiunt qui ante lu-
cem vel diluculo consurgentes nequaquam familiaribus ac necessariis mundi huius ac-
tibus implicantur priusquam cunctorum actuum suorum operationumque primitias ad ec-
xxvii clesiam concurrentes divino studeant sacrare conspectui. Porro quod dicitis diver-
so more id est vi vel vii ebdomadibus per nonnullas provincias quadragesimam celebra-
ri una ratio idemque ieiuniorum modus diversa ebdomadarum observatione concluditur.
Hi namque sex ebdomadarum sibi observantiam praefixerunt qui putant die quoque sabbati
ieiunandum. Sex ergo in ebdomada ieiunia persolvunt quae eosdem vi et xxx dies semper
revoluta consumant. Una ergo quemadmodum diximus ratio est ieiuniorum licet in
xxviii ebdomadarum numero discrepare videatur. Sane perfecto cum rationem huius rei
humana oblitterasset incuria tempus hoc quod anniversariae ut dictum est decimae deo
xxx et vi semis ieiuniis offeruntur quadragesimae nomen accepit. Quod fortasse vel
propter hoc visum sit hoc vocabulo debere censeri quod et Moyses et Helias et ipse
dominus noster Iesus Christus xl diebus ieiunasse traduntur. Ad cuius numeri sacramentum
illi quoque xl anni quibus Israhel in solitudine commoratus est et xl similiter mansiones quas
eum mystice pertransisse describit non incongrue coaptantur. Vel fortasse ipsa decimatio
recte quasi abusu thelonei quadragesimae nomen accepit. Ita namque et illa publica
vulgo vocatur exactio ex qua tanta lucri portio regiis commodis deputatur
quantum a nobis a rege omnium saeculorum pro usu vitae nostrae legitimum quadragesimae vecti-
gal exigitur. Sane licet ad propositam non pertineat quaestionem tamen quia se obtulit
narrationis occasio ne hoc quidem praetereundum puto quod frequentissime senio-
res nostri idcirco illis diebus maxime impugnari omne monachorum genus
antiqui inimici gentis consuetudine testabantur et ad transmigrandum de suis sedibus

que profecto illi qui per totum anni spacium deliciis et negotiis secularibus implicantur.

aeris purgari, eo quod secundum illam similitudinem qua quondam egyptii filios israel violentis afflictionibus opprimebant, ne quaquam verum israel id est plebem monachorum intellectualis egyptii duris ac lutulentis operibus incurvare conentur, ne per amicam deo quietatem terram egyptiam deserentes ad heremum virtutum salubriter transeamus, ita ut adversum nos pharao infremens dicat: otiosi sunt et idcirco vociferantur dicentes: eamus et sacrificemus domino deo nostro. opprimantur laboribus et solliciti non sint in verbis vanis. Illam utique vanitatem impiorum sanctum domini sacrificium, quod nisi in heremo liberi cordis offerri non potest, summam esse astruit vanitatem. Abhominatio enim est peccatori religio.

xxviii Hanc quadragesime legem quia iustus atque perfectus non tenetur nec exigui huius canonis subiectione contentus est, ecclesiarum principes statuerunt, ut ut hac legali quadam necessitate constricti hiis saltim diebus vacare domino cogerentur ac dierum vite sue quasi totos quasi fructus quosdam fuerant voraturi ut decimas domino dedicarent. Ceterum iusti quibus lex non est posita, quique spiritalibus officiis non exiguam illam id est decimam partem sed totum vite tempus impendunt, quia liberi sunt a decimarum legalium functione, idcirco si eos superveniens honesta et sancta necessitas coartaverit, audent stationem ieiunii absque ulla disceptatione laxare. Non enim ab eis decimarum exiguitas mutilatur (violatur) qui omnia sua domino secum pariter obtulerunt, quod profecto absque fraudis summo reatu facere ille non poterit qui nihil voluntarie offerens deo inexcusabiliter solvere decimas suas legis necessitate compellitur, quem propter liquido comprobatur perfectum esse non posse famulum legis, qui ut illa que prohibentur cavet, ut illa que precipiuntur exequitur, sed illos vere esse perfectos qui etiam hiis que a lege concessa sunt non utuntur. Et hac ratione cum de moysaica lege dicatur: nihil enim ad perfectum perduxit lex, nonnullos sanctorum in veteri testamento perfectos legimus extitisse, qui ut transcenderent legis imperium sub evangelica perfectione vixerunt, scientes quod iustis lex non est posita sed iniustis et insubditis impiis et peccatoribus sceleratis et contaminatis et cetera.

xxx Sciendum sane hanc observantiam quadragesime quamdiu ecclesie illius primitive perfectio inviolata permansit, penitus non fuisse. Non enim precepti huius necessitate nec quasi legali sanctione constricti artissimis ieiuniorum terminis claudebantur, qui totum anni spatium equali ieiunio concludebant. Verum cum ab illa apostolica devotione desciscens cotidie credentium multitudo suis opibus incubaret, nec ea usui cunctorum fidelium secundum apostolorum instituta divideret, sed privatis in stipendiis suis consulens non servare tantum sed etiam augere contenderet, ananie et saphire exemplum non contenta sectari, id universis tunc sacerdotibus placuit, ut homines secularibus curis illigatos et pene ut ita dixerim continentie vel compunctionis ignaros canonica ieiuniorum ad sanctum opus indictione revocarent, et velut legalium decimarum necessitate compellerent. Que utique infirmis prodesse

possit pfectis pudicare ñ possit q̄ sub grā euanglī cstituti uoluntaria legē
deuotione tnscendunt ut ad illā aplice sententie puenire beatitudinē possit.
peccatū n̄ uob ñ dominabit: ñ n̄ estis sub lege s; sub grā. Vere enī domina
tionē ī illo ñ potē exercere peccatū q̄ dominat affectib peccatorū. GERMAN.

xxxi. Quia ñ potē hec fallax apli ēē sententia. q̄ securitatē ñ solū monachis s; etiā
omib xpianis generalit repmittit. nimiū nob uidet obscura. Cū n̄ cunctos
q̄ euanglio credt a iugo 7 dominatione peccati liberos atq; alienos ēē p
nuntiet. qm̄ pene ī omib baptizatis uiget dominatio peccatorū. scdm sen
xxxii tentiā dñi q̄ ait. omis q̄ facit peccatū seruus ē peccati. THEONAS. Questionē
nob rursus immodicā ī qstio ura comouit. cui uim licet sciā ab ī expertis
nec tradi posse nec pcipi. tamē ī qntū potero uerbis absoluere 7 breuiter ex
pedire temptabo. si m̄ ītellect ur ea q̄ dicim etiā opib subseqt. Quecumq; n̄
ñ p doctrinā. s; experientiā cognoscunt. sic tradi ab ī expto nequeunt. ita
nec mente ccipi ut teneri nisi ab eo q̄ simili studio fuerit atq; īstitutiōe
fundat. Et idcirco necessarium reor ut pmū diligenti ī qram q̄d nā sit
ppositū ut uoluntas legis. ut q̄ grē disciplina atq; pfectio. ut csequenter
ex his siue dominationē peccati siue expulsionē ei possim agnoscere.

Itaq; lex pncipalit iubet expeti copulā nuptiarū dicens. beat q̄ habet
semē ī sion 7 domesticos ī ihrlm. 7 maledicta sterilis q̄ ñ peperit. Econtrio
grā ad incorruptionis ppetue puritatē 7 castimoniā nos beate uirginita
tis īuitat. beate ī qens steriles 7 ubera q̄ ñ lactauert. 7 q̄ ñ oderit patrē
7 matrē 7 uxorē. ñ potē mī ēē discipls. 7 illud apli reliquū ē ut 7 q̄ habēt
uxores taq ñ habentes sint. Lex dicit decimas tuas 7 primitias ñ tardab
offerre. grā si uis pfect ēē uade uende omia q̄ habes 7 da paupib. Lex tali
one coniuicior 7 iniuriarū ñ phibet ultionē dicens. oculū p oculo. dentē p
dente. grā cū geminatione iniuriarū ut cedis q̄ fuerit irrogata nrām
patientiā uult pbari. 7 ad duplicis dispendij tolerantiā paratos ñ ēē
pcepit. si q̄ te pcusserit ī qens ī dexterā maxillā. pbe illi 7 alterā. illi q̄ uult
tecū iudicio ctendere 7 tunicā tuā tollere. remitte illi 7 palliū. Illa
īimicos odio habendos. hec ita diligendos ēē decernit ut p ipsis etiā dō
xxxiii sep censeat supplicandū. Quisqs g hoc euanglice pfectionis culm ascen
derit. iste pfecto sup omnē legē tantarū uirtutū meritis sublimat.
7 uniusa q̄ p moysen pcepta st qsi parua despiciens. tantū sub grā salua
toris se ēē cognoscit. cui adiutorio se ad illū sublimissimū statū ītel
ligit puenisse. Ñ g dominat in eo peccatū. qr caritas dī q̄ diffusa ē

in cordib' nr̃is p spm̃ scm̃ q̃ datus ẽ nobis. omnẽ alteri' cuiq; rei excludit affectũ,
n̄ potẽ aut uetita ẽcupiscere aut inpata ẽtẽpnere. cui' totũ studiũ totũq;
desideriũ diuino amori sẽp itentũ. usq; adeo ullius rerũ oblectatione n̄ ca-
pit'. Lege aũ q̃ ẽiugiorũ iura seruant. q̃uis cohibita luxurie euagatio unĩ
tantũ feminę mancipet. tam̃ neq̃q̃ possunt carnalis ẽcupiscentie aculei n̄ iu-
gere. ꝛ difficile ẽ ut ignis cui etiã studiose pabula suggerunt. ita pscriptis ter-
minis icludat. ut n̄ etiã extra euagat' aburat qcq̃ attigerit. Cui etiã si sua
ita sẽp occurrat abiectio ut exestuare extrinsec' n̄ sinat. tam̃ etiã dũ cohi
bet icendit. q͛ uoluntas ipsa culpabilis ẽ ad uelocissimos adulteriorũ rap
tat excessus ẽsuetudo icubit'. Cęterũ q̃s gr̃a saluatoris scõ icorruptionis amo
re flãmauerit. ita om̃s carnaliũ desideriorũ spinas dñice caritatis igne ẽsumit.
ut nec tepens fauilla uiciorũ refrigeriũ itegritatis imminuat. Legis q̃ famuli
licitorũ usu ad illicita plabunt. grã participes dũ licita ẽtẽpnunt. illicita n̄ no-
uert. Sic aũ uiuit i ẽiugii amatore peccatũ. ita etiã i eo q̃ decimas suas ac p
micias tantũ redibere ẽtent' ẽ. Necesse ẽ n̄ eũ dũ tardat aut neglegit. aut
iq̃litate eorũ aut i q̃ntitate aut i cotidiana distributione peccare. Cui n̄
iubet ea q̃ sunt ifatigabilit' i digentib' ministrare q̃lib et ea sũ ma fide ac deuo-
tione dispenset. tam̃ difficile ẽ ut n̄ laqueos peccatorũ freq̃nt icurrat. illos
u' q̃ ẽsiliũ dñi n̄ spreuert. s; omnẽ substantiã suã pauperib' progante sup̃ra
cruce sua largitorẽ celestis grẽ subsecunt. peccatũ n̄ potẽ dñari. N̄ n̄ eũ
dispensantẽ sãctas iã xpo opes ꝛ q̃si alienas pia distributione pecunias i
fidelis seruandi uict' cura mordebit. nec elẽmosinę hilaritatẽ abigit
mesta cunctatio. q͛ qd semel obtulit dõ. idiã alienũ sine ppriȩ necessita-
tis recordatione aut angusti uict' tenore dispgit. q̃ se ; ẽt' ẽ cũ ad desi
deratã puenerit nuditatẽ. multo magis a dõ quã uolucrẽ celi eẽ pascen
dũ. Ẽtrio is q̃ substantiã retinẽs mundalẽ aut decimas fructũu suorũ atq;
pmicias aut partẽ pecuniarũ ẽstrict' legis antiq̃ sanctione distribuit
licet peccatorũ suorũ ignẽ maxime hoc elẽmosinę rore restringat. tam̃
q̃nta uis opes suas magnanimitate dispenset. impossibile ẽ ut se ad
plenũ eruat a dominatione peccati. n̄ forte p grãm saluatoris cũ re
etiã ipsũ affectũ deposuerit possidendi. Pari m̃ n̄ potẽ n̄ cruento
peccati imperio famulari. q̃cũq; oculũ p oculo dentẽ p dente. ex pcep-
to legis eruere. aut odio habere inimicũ suũ ma—uult. q͛ necesse ẽ
eũ dũ talionis uicissitudine ulcisci suã optat iuriã. dũ ẽt' inimicos odiũ
amaritudinẽ seruat. furori' atq; irȩ pturbatione sẽp accendi. q̃cũq; u'

ut etiã his q̃ ẽcessa sr̃ n̄ utat',

sub euuanglice gr̃e illuminatione u̾sat̃ ac malũ ñ resistendo superans s; ferendo
dexterã pcutienti maxillã etiã alterã pbere uoluntari ñ morat̃ & uolenti ad-
ũsũ se de tunica litigiũ cõmouere remittit & palliũ. qq; diligit inimicos &
orat p calũpniantib; sibi. hic peccati repulit iugũ ac uincula disrupit.
Non ẽ uiuit sub lege q ñ ĩtimit semina peccatoꝝ. unde ñ immerito de ipsa
beat apls repbatio iqt fit pcedentis mandati ppt infirmitatẽ ei & uolun
tatẽ. nihil ẽ ad pfectũ duxit lex. & dñs p pphãm & dedi iqt eis pcepta ñ bo
na & iustificationes i qb ñ uiuunt i eis. s; sub grã q ñ ramos tantũ neqcie
xxxiiii amputans s ipsas penit radices noxie uoluntatis euellit. Quisqis ergo pfectio-
nẽ euuanglice studuerit tenere doctrine. hic sub grã cõstitut peccati
dominatione ñ pmit. hoc ẽ ẽ eẽ sub grã. ea q agrã mandant implere.
Quicũq; u pfectionis euanglice plenitudini subiect eẽ noluerit ñ igno-
ret se q̃uis baptizat sibi uideat ac monachus ñ eẽ sub grã. s; legis adhuc
uinculis ppeditũ peccati pondere p grauari. Propositũ nãq; ẽ ei q omis
a qb receptus fuerit grã adoptionis assumit. ñ distruere s; sup edificare
nec euacuare s; adimplere moysaicas scones. qd ñ nulli penitus ignoran-
tes & cõsilioꝝ atq; exortationũ xpi magnificentiã neglegentes. ita psup
tionis ut libertatis securitate soluunt. ut non solũ xpi pcepta tãq ardua non
attingant. uerũ etiã ipsa illa q illis icipientib paruulisq; moysaica lege man
data sũt uelut antiq contepnant. Illud q apls execrat noxia libertate dicens.
peccabim q ñ sum sub lege s; sub grã. Qui g nec sub grã ẽ q neqq dnice
doctrine culm ascendit. nec sub lege q etiã ipsa illa paruula legis manda-
ta ñ suscepit. hic duplici peccatoꝝ oppssus impio. ob hoc solũ grãm xpi pce-
pisse se credit. ut p noxiã libertatẽ ab eo fieret alien. i illud icidens q apls
petrus ne icurram denuntiat. qsi liberi iqt agite & ñ qsi uelam habentes
malicie libtatẽ. Beat qq apls paulus uos ẽ iqt i libtatẽ uocati estis frs. idẽ ut
absoluti sitis a dominatione peccati. tantũ ne libtatẽ i occasionẽ carnis
detis. idẽ frustrationẽ legaliũ pceptoꝝ. Hec u libertas q nusq nisi ibi sit
tantũ ubi dñs cõmorat paul apls docet. dñs iqens spc ẽ. ubi aũ spc dñi ibi
libtas. Hac ppt ignoro utrũ hunc beati apli sensũ sic hij q expti sũt sapuit
expmere atq; elucidare potuerim. unũ scio aptissime. illũ etiã sine expo
sitione cuiq omib reseruari. q practicen idẽ actualẽ pfecte tenuerit
disciplinã. Non ẽ laborabunt ut qd iã opando didicerit i tellig at dispu-
xxxv tando. Ger oñ Obscurissimã questionẽ & multis etiã ut putam icogni-
tã aptissime reuelasti. Unde ut hoc qq pfectui nr̃o adicias depcam

ut cur interdũ etiã ppensi ieiunantib nob 7 exhaustis atq; defectis uehemen-
tiores pugne corporis excitent diligent edisseras. Nã plerũq; etiã expgefacti
asomno. cũ dephenderim nos corporalis ueneni ẽtagiũ ptulisse. ita deicim
ẽscientia ut ne ad ipsũ qdẽ ẽsurgere orationẽ fiducialit audeam. THEONAS.

xxxvi Studiũ qdẽ urm q pfectionis uiã n transitorie s; plene atq; pfecte desiderati
attingere. ĩfatigabilit disputationi huic nos puocat ĩherere. Nec .n. de ex
teriori castimonia 7 circũcisione manifesta. s; illa q ĩ occulto ẽ diligent ĩqriti.
Scientes ĩ hac uisibili carnis continentia pfectionis plenitudinẽ n ĩ eẽ. q ha-
beri ut p necessitatẽ. ut p hypochrisin etiã ab infidelib potẽ. s; ĩ illa cordis uo-
luntaria 7 ĩuisibili puritate q beat apls ita pdicat. n .n. q in manifesto
iude neq; q ĩ manifesto ĩ carne ẽ circũcisio. s; q ĩ occulto iude. 7 circũcisio cordi
ĩ spũ n littã cui laus n ex hominib s; ex dõ ẽ. q scilicet cordiũ secreta rimat. tam q satis
fieri desiderio urõ ad plenũ n potẽ. breue enĩ qd sup ẽ spaciũ noctis ad idagan-
dã hanc obstrusissimã n sufficit questionẽ. ẽgruũ reor ut iterum differat.
Sensũ nãq; hec ĩ corde ab omĩ cogitationũ strepitu penit absoluto. ut a nob
pferri ita uris debent intib ĩtimari. q sicut ppt ẽscientie purificationẽ
oportet ĩ qri. ita n ab eo q donũ integritatis expt ẽ. tradi assignariq; n posse.
Non .n. querit xpianũ argumta uerboꝝ. s; qd ĩtra ẽscientie fides 7 maior uis
ueritatis ĩculcet. 7 idcirco de emundationis hui scientia atq; doctrina nec p
ferri aliqd n ab experto. nec transfundi qcq potẽ n ĩ cupidissimũ ualideq; solli-
citũ uirtutis ipsi amatorẽ. q n cã uacuis nudisq; sermonib sciscitando s toci
animi uirib annitendo opter attingere. scit n studio loqcitatis ĩfructuose.
s; desiderio purificationis ĩtĩne. a ꝯ. Explic abbis theonis collatio prima de
remissione l x. Incipit eiusdẽ de nocturnis illusionibus. .i.

Deiterato ad abbatẽ theonã reditu nrõ ei exortatione. ii Cõmemoratio
intrrogationis nre cur maiorẽ abstinentiã maior interdũ carnis impug-
natio ẽseqt. iii Qd triplici ratiõe pueniat genitalis fluxus egestio. iiii
Interrogatio an ad scam cõmunionẽ accedere liceat noctna illusione pollutũ.
v Responsio qndo reatũ ẽtrahat passio dormientis. vi Qd nnũq etiã ĩimici fac-
tione hec ẽtingat illusio. vii Qd nũq se dignũ cõmunione dnica qspiã de-
beat iudicare. viii Obiectio qd omĩs dnica cõmunione puandi si nullo ẽ absq;
peccato. viiii Responsio qd multi sci eẽ possint nemo absq; peccato n xpc
x Qd solus fili di absq; ullo peccati uulnere uicerit tẽptatorẽ. xi Qd ĩ simi-
litudinẽ carnis peccati solus uenerit xpc. xii Qd iusti 7 sci omĩs n fuerit
in similitudine s; ĩ ueritate peccati. xiii Qd n sint tã grauia peccata

secum ut eis auferant meritum sanctitatis. XIIII Quomodo intellegendum sit illud apostoli
non enim quod volo facio bonum. XV Obiectio eo quod ex peccatoris persona potius hoc
apostolus dixisse credendus sit. XVI Dilatio propositae quaestionis.

EXPLICIUNT CAPITULA

I. XXII. POST dies fere VII quinquagesimae sollempnitate
transacta cum ipso noctis initio id est post sinaxin vespertinam
promissae disputationis expectatione suspensi sancti Theonae
cellulam fuissemus ingressi alacer senex hilari vultu ac blan-
do nos prior sermone compellans mirabar inquit ardentissi-
mum studium vestrum his VII diebus absolutionem propositae quaestio-
nis potuisse differre et debitori suo praecipue non roganti dila-
tionem tanti temporis praestitisse. Iustissimum proinde est ut quia ultro
in me benignitas vestra tam largas concessit indutias ego quoque moram in
debiti redibitione non faciam. Grata namque est huius fenoris occupatio
quae maiora dum soluit augmenta conquirit et non solum percipientem ditat verum
etiam nihil imminuit largienti. Duplices siquidem congregat quaestus
rerum spiritalium dispensator. Lucrum enim non solum illi qui audit profectu
verum etiam ipsa disputatione consequitur non minus semetipsum ad desiderium
perfectionis accendens dum instruit auditorem. Quam ob rem vester ardor meus profectus
est vestra sollicitudo mea conpunctio est. Nam utique et ipse nec mente torpere nihilque
in meo corde de his quae expetitis retractarem nisi me vester favor atque expectatio
hac recordatione rerum spiritalium suscitaret quodammodo dormitantem. Idcirco pro-
feratur in medium quaestio si videtur cuius pridie pro angustia temporis absolutionem
II procrastinare maluimus. Hoc enim ni fallor inquisitio vestra complexa est cur interdum re-
missius ieiunantes levioribus carnis huius aculeis titillemur. Interdum districtius
abstinentes afflicti exhaustoque corpore incentivis acrioribus urguemur.
ita ut quemadmodum patefecit vestra confessio expergiti reppereritis nos humorum
III naturalium egestione respersos. Huius ergo infestationis triplicem causam nostri pro-
didere maiores. Quae modum temporis constituti intempestivis irrumpat excessibus. Aut enim
superflua escarum nimietate congeritur aut per incuriam mentis elabitur aut inimici
illudentis insidiis provocatur. Primum ergo castrimargiae id est voracitatis ut gulae
vitium hanc redundantiam obsceni humoris extrudit. Nam et cum districtioris
abstinentiae tempore statum polluit puritatis non dispensanti ut putatis inedia
sed de nimietate praeteritae saturitatis effunditur. Quod enim pro voracitatis inglu-
vie est congestum in medullis necesse est ut per pruritum aut certe per ignorantiam

quis magno ieiunio tebefacti corporis egeratur. Quam obrem non solum lautioribus
epulis abstinendum est, sed etiam vilioribus cibis equalis est continentia temperandum, immo
ipsius etiam panis et aque satietas est cavenda, ut possit diu in nobis adquisita corporis puri-
tas permanere, atque imitari quandam intemeratam speciem castitatis. Licet nos necesse sit
confiteri in totum etiam absque ulla nostris industria ut temperantia corporis ut pactis
peractis maturitate quosdam rarius sordidari ut certe fluxus istius egestione non pol-
lui. Sed alterius meriti est quod pacem interim felicitate consequitur, alterius quod triumphum gloriosis virtu-
tibus promeretur. Huius et potentia vitiorum omnium debellatrix digna miraculo est;
illum quem facultas boni in sua tuetur ignavia censendum magis dixerim securitate
quam laude. Secunda impuri illius profluvii causa est si mens spiritalibus studiis atque exercitiis
vacuata nec disciplinis interioris hominis instituta quendam sibi sequacis situm
per consuetudinem continui torporis obduxerit, aut cum sordidarum cogitationum mi-
nutias non cavendo ita illam cordis sublimissimam puritatem sequitur concupiscit ut
omnem perfectionis et castimonie summam in sola credat exterioris hominis castiga-
tione consistere. Cuius erroris atque stulticie (vel socordie) vicio consequenter eveniet ut non solum mul-
timoda cogitationum pervagatio inverecunde atque per acitu secretum mentis irrum-
pat, sed etiam pristinarum omnium passionum intra eam semina perseverent, que quamdiu in eius ad-
ytis delitescunt, quis rigido corporis ieiunio castigetur, tamen nihilominus dormien-
tem illecebrosis fantasmatibus inquietant, quorum ante legitimum temporis cursum non iam ex
nature necessitate sed adhuc ex fraude nequicie obsceni eliciantur humores. Quia tamen in-
anitate carnis quam nostris circumspectione atque virtute inhiberi penitus nequeunt saltem
ad illam egestionis simpliciter   qualitatem auxiliante dei gratia perducuntur. Ideoque in primis
discursus est sensuum coherendus, ne mens istis excessibus assuefacta ad fediora incita-
menta luxurie somnians protrahatur. Tercia causa est cum per ordinatam quidem ac sollicitam continen-
cie disciplinam contricionem cordis et corporis perpetuam castimonie puritatem optamus
adquirere, sed nos utilitati carnis ac spiritus egregie consulentes fraudulentissimi hostis
ita impugnat invidia ut dum deicere fiduciam conscientie nostre nosque ut ut reatu
aliquo humiliare conatur illis precipue diebus quibus maiore integritatis merito deside-
ramus divino placere conspectui, absque ullo quidem carnis pruritu nostrisve consensu
nec pollusione fantasmatis alicuius, sed tamen simplici fluxus illius egestione nos pol-
luit ut a sacrosancta communione detrectemur. Licet in quosdam incipientium et quorum corpora
nec dum longa ieiuniorum castigatione tenuata sunt ob hoc diabolica factione
hec evenire credatur illusio, ut cum eos intentioribus ieiuniis studere cognove-
rit, omnis eorum conatus hac arte subvertatur, ut dum se non solum nihil ad puritatem
corporis districtiore ieiunio proficisse, verum etiam gravius sentiunt fuisse

pulsatos· magistrā ī corruptionis ac puritatis altricē abstinentię districtionē tāq̄
emulā ꝑhorrescant· Qua ꝓpt̄ nosse debem⁹ n̄ ideirco nos tantū a biuio q̄ uitio
debere purgari· qđ suis ꝑturbationib; nrm̄ occupet sensū· s; q̄ n̄ ꝯtentū sit solū absq;
alior· ꝯsortio dominari· s; ītromisso omiū uicior· diriore collegio subditā s̄
mtē multiplicata captiuitate populet· Et id circo castrimargia uincenda ē
n̄ ꝓpt̄ se tantū ne scilicet onerosa nos uoracitate corrūpat· nec ꝓpt̄ hoc
s ꝯsumat s; ne solū ne carnalis ꝯcupiscentię nos ignes· s; etiā iracundię ut furoris atq; tristi
cię ceterarūq; omiū passionū faciat eē mancipia. Nā cū nob esca ac pot⁹ ut
min⁹ ut tardius ut neglegenti⁹ ministrat̄· si gulę dominatione dep̄mim̄
ꝯsequens ē ut etiā iracundię stimulis ī citem̄. Et rursū uoluptuosis saporib;
demulceri absq; filargirię peste n̄ possum⁹· ꝓ cui⁹ sup̄fluos apparatus magis
luxuria gaudet impendius· filargirię ū cenodoxia atq; sup̄bia 7 omiū mul
titudo uicior· ī diuidua societate iungunt̄ atq; ita unū qđq; uitiū siui-
III gere ī nob ut solū cepit etiā ceťis suggerit ieremita· Dispensatione di GERO
credim⁹ hāc q̄stione ī mediū fuisse plātā ut illud q̄ uerecundia ītrogan-
di fiducia cohibente nuq̄ potuim⁹ edoceri· nē oportunitate collationis
causeq; ipsi⁹ ordine ꝓuocati sciscitari fiducialit̄ audeam⁹. Si q̄ eo tēpre q̄ acce-
di oportet ad sacro scā misteria senserim⁹ nos sōni illusione pollutos· p̄su
mēda ē an uitanda illa salutaris esce sacro scā ꝑceptio· Omi qđē ī dustria THEONA
V q̄ntū ī nob ē studere debem⁹ ut inmaculatā castimonię puritatē illo ut
maxime tēpre teneam⁹· q̄ uenerandis assistere optam⁹ altarib;· 7 uigilan
tissima circūspectione p̄cauendū ē ne carnis ītegritas p̄cedente tēpre custo-
dita· ī ea p̄cipue ī q̄ nos ad cōmunionē salu taris ꝯuiuii pparēm⁹ nocte frau-
det. Verū si hostis ille neq̄ssim⁹ ut nob celestis remedii subtrahat medicinā cus
todiā sopite mtis illuserit· ita dū taxat ut nullo rep̄hensibili ītueniente
pruritu· nullo oblectationis ꝯtaminat̄ assensu· s; egestione aut naturali ne
cessitate ꝓpulsā· aut certe īpugnatione diaboli absq; sensu uoluptatis elicitā
aut impedimentū nrę scificationis obtenderit· possum⁹ 7 debem⁹ ad grām
salutaris cibi ꝯfident̄ accedere. Si ū nro uicio hec fuerit egesta ꝯretio
ꝯuenientes ꝯscientiā nrām illud aplicū formidem⁹· q̄ manducauerit panē
7 biberit calicē dn̄i ī digne reus erit corporis 7 sanguinis dn̄i. Probet autē
p̄mū se ipsū homo· 7 sic manducet de pane illo 7 de calice bibat. Qui n man
ducat 7 bibit īdigne ī iudiciū sibi manducat 7 bibit n̄ discernens corpus
dn̄i ! idē neq̄q̄ illū celestē cibū a cōmuniū escarū uilitate secernens· ne talē
eē diiudicans quē n̄ n̄ pura liceat mte ut carne p̄sumere. Deiq; ī fert idoq;

et dormiunt
inter uos multi infirmi et inbecilles sunt mente) multi. spiritales scilicet infirmitates ac mor-
tes ex hac specialiter dicens praesumptione generari. Multi enim qui eius illicita usurpatione
praesumunt infirmantur fide et inbecilles sunt mente. passionum scilicet langoribus inuoluti
et dormiunt somno peccati. ab hoc sopore letali nequaquam salutari sollicitudine re
surgentes. Denique sequitur quod si nosmetipsos iudicaremus non utique iudicaremur. hoc est si
nosmetipsos perceptione sacramentorum quotiensque peccati uulnere perurgemur iudi-
caremus indignos. inpenderemus utique studium ut paenitudinis emendatione ad ea dig-
ne possemus accedere. et non tamquam indigni seuerissimis infirmitatum flagris castigaremur
a domino. ut ut sic conpuncti ad remedia nostrorum uulnerum recurramus. nec digni praesen-
tis scilicet breuissima correctione non habiti in futuro simul cum huius mundi pecca
toribus condempnemur. Quod etiam in leuitico euidenti denuntiatione praecipitur omnis mundus
manducabit carnes. et anima quaecumque comederit de carnibus sacrificii salutaris
quod est domini in qua est inmunditia peribit coram domino. In deuteronomio quoque a spiritalibus castris
inmundus similiter mistice segregatur. Si fuerit inquit inter uos homo qui nocturno pol-
lutus sit somnio egredietur extra castra et non reuertetur priusquam lauet aqua et post solis occasum
VI regredietur in castra. Veritum ut manifestius adprobetur quod etiam inimici factione nonnumquam
haec eliciatur impuritas nouimus fratrem quendam qui cum castimoniam cordis et corporis summa cir
cumspectione atque humilitate promerito iugiter possideret. ac ne quidem nocturnis lu-
dificationibus temptaretur. quotiensque se tamen ad percipiendam communionem dominicam praeparasset
inmundo fluxu dormiens foedabatur. cumque multo se tempore a sacris misteriis
trepidus abstineret. tandem hanc ad seniores detulit quaestionem. remedium inpug
nationum ac doloris sui medicabili eorum consilio consecuturum se esse confidens. Sed cum
primam causam morbi huius spiritalium medicorum doctrina discuteret. quae solet exha-
bundantia ciborum praesumptione descendere. eamque memorato fratri deprehenderet non
inesse. atque hanc illusionem nequaquam uitio saturitatis constaret emergere. eo quod nec
fratris nota districtio nec sollemnium dierum quibus illa pollutio contingebat specia
lis exceptio hoc illos pateretur opinari. ad secundam huius ualitudinis causam
ilico transtulerunt inquisitionis indaginem discutientes ne animae forsitan culpa
caro exhausta ieiunio inpuris illusionibus urgueretur. quibus etiam districtissimi
uiri cum paulatim elati de sui corporis fuerint puritate per superbiae uitium pol-
luuntur. quod scilicet donum praecipuum dei idem corporis castitatem humanis se uiribus
obtinuisse crediderint. Interrogatus quoque utrum industriam suam ita capacem huius crederet
esse uirtutis ut ope diuini non egeret auxilii. summa hunc inpium sensum execra
tione detestans. cum se humiliter astruxisset ne ceteris quidem diebus corporis purita-
tem retinere potuisse. nisi diuina in omnibus gratia affuisset adiutrix. illi confestim ad causam

terciam recurrentes. occultas diabolice factionis insidias puiderunt probantesque nec
anime culpam esse nec carnis. sacrosanctis eum epulis debere misceri confidentissime cen-
suerunt. ne scilicet si in hac obstinatione durasset uersutiis maligni hostis laqueo
obligatus sanctificationis et corporis Christi particeps esse non posset et per hanc fraudem me-
dicina remedii salutaris in perpetuum fraudaretur. Quo facto ita omnis diabolice fac-
tionis scena detecta est. ut mox uirtute dominici corporis prepediente. illa prioris
illusionis consuetudo cessaret. in quo inimici dolus euidenter apparuit. et exposita est
pariter ac probata sententia seniorum. qui plerumque hunc impurissimum fluxum non car-
nis nec anime uitio sed aduersarii factiosa docuit ludificatione compelli. Itaque
fallax imaginatio somniorum illectrix egestionis impure. ut in perpetuum uel
certe ut secundum humiliorem siue communem dixerim statum certis mensibus ignoretur. post
illam fidem quam dedi gratiam specialiter puritatis donum iugiter sperare nos conuenit. esce
potusque est nimietas castiganda. horum namque redundantia isti modi humores pro
pensius congeri necesse est quam concreti non posse non geri. ita ne ab ipsius nature lege propel-
li sub occasione cuiuscumque impuritatis atque illusionis emergat. Escarum uero sobrie-
tate subtracta consequens est illas quoque immundas egestiones tardius generari.
Et ita fit ut quemadmodum fluxus earum. ita etiam et illusio dormientem ut rarius
ut subtilius inquietet. quia non solum egestio ex imaginatione. sed imaginatio ex eges-
tionis nimietate descendit. Qua propter studiosum ab illusionum istarum illecebris
liberari. omni uirtute nobis est enitendum. primum ut fornicationis passione deuicta
iuxta beatum apostolum non regnet peccatum in nostro mortali corpore. ad obediendum
concupiscenciis eius. secundo ut ipso quoque illecebroso corporis motu sedato penitus
ac sopito. nequaquam exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato. tertio ut in inte-
riore quoque homine nostro ab illa libidinis titillatione omnimodis ac medullitus
mortificato. exhibeamus nos deo tamquam ex mortuis uiuentes. Ita per hunc profectum
peruenientes ad perpetuam quietem corporis nostri. exhibeamus etiam membra nostra arma
iam non libidinis sed iusticie deo. in quo nobis castimonie puritate fundatis peccatum in
nobis iam non dominatur. Non enim sumus sub lege. que dum licita nuptiarum iura concedat.
etiam illum cuius ministerio opus illicite fornicationis expletur. in medullis nostris
nutrit ac reseruat ardorem. sed sub gratia. que dum incorruptionem uirginitatis in
sinuat. etiam istum ingenuum ac simplicem corporis motum et ipsius quoque liciti coitus inhibet
uoluntatem. Atque ita cunctis impurissime colluuionis humoribus arefactis
egregii atque laudabiles eunuchi quos per propositum iam predicant effectus. merebimur illam
quam promittit eis beatitudinem possidere. Hec enim ait dominus eunuchis qui custodierint
mandata mea et elegerint quecumque uolui et tenuerint fedus meum. dabo eis in domo

mea et in muris meis locum et nomen melius quam filiis et filiabus. Nomen sempiternum dabo eis quod
non peribit, quia sicut isti filii et filiae quibus tantum isti praeferuntur eunuchi ut etiam locum ac
nomen melius accepturi esse dicantur, non illi sancti qui sub ueteri testamento in coniugiorum copula
permanentes per obseruantiam mandatorum in adoptionem filiorum dei non immerito peruenerunt.
Quod etiam nomen est illud quod eis uelut praecipuum quoddam uice remunerationis sumere pro-
mittitur, nisi hoc quod christi uocabulo dici et esse censendi? De quo nomine et alibi idem
propheta: et seruos suos inquit uocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terram bene-
dicetur in deo amen, et qui iurat in terra iurabit in deo amen. Et iterum: et uocabitur inquit tibi nomen
nouum quod os domini nominauit. Quamquam per hanc cordis et corporis puritatem etiam illa prae-
cipua ac singulari beatitudine perfruantur, ut illud iugiter canticum cantent quod
nemo alius sanctorum cantare potest nisi isti soli qui sequuntur agnum quocumque uadit. Virgines enim
sunt et cum mulieribus se non coinquinauerunt. Vide si ad hanc sublimissimam uirginum gloriam
uolumus peruenire, omni uirtute incorruptionem mentis ac spiritus excolamus, ne in illarum
insipientium uirginum numero collocemur, quibus idcirco non fuit reputata uirgini-
tas, quia a commixtione carnali immunes se tantummodo seruauerunt. Et ob hoc uirgi-
nes quidem sed fatuae nuncupantur, quia deficiente in uasis earum oleo puritatis interne
claritas ac splendor corporalis uirginitatis extinguitur. Interioris enim fotu ac
pabulo puritatis subministrari necesse est etiam exterioris hominis castitatem, eamque
iugiter ad perseuerantiam perpetuae incorruptionis animari. Et ideo fatuae illae uirgines
gloriosum sponsi thalamum cum illis prudentibus non meruerunt intrare, quae integram sponso
suo et animam et corpus sine querela in die domini nostri iesu christi conseruauerunt. Illi namque sunt
ueri atque incorrupti uirgines christi, illi admirabiles atque egregii reputantur
eunuchi, non quos metuit sed [quibus] non libet fornicari, neque quos impudicitiae retinent frena,
sed ipsam quoque nimiam mentis titillationem et tenuissima libidinis incitamenta uicerunt, et
eo usque extenuauerunt illum carnis ut ita dixerim sensum, ut non solum ex commotione eius
VII nulla oblectatione sed ne exigua quidem titillatione tangantur. Tanta autem cor nostrum
humilitatis debemus uallare custodia, ut hanc diffinitionem perpetua sensuum sta-
bilitate teneamus, nequaquam nos posse ad tantum purificationis meritum peruenire, ut
licet haec quae supra diximus per gratiam dei omnia fecerimus, indignos nos tamen communione cor-
poris sacri esse credamus. Primum quia caelestis illius mannae tanta maiestas est, ut nemo hac
lutea carne circumdatus proprio merito eius edulium, sed ex gratuita domini largitate
percipiat. Deinde quia nullus ita circumspectus in huius mundi potest esse conflictu, ut eum
saltim rara et leuia peccatorum tela non feriant, quia inpossibile est ut non aut ignoran-
tia aut negligentia aut uanitate aut obreptione aut cogitatione aut
necessitate aut obliuione peccet. Nam et si ad tantum processum quis uirtutum culmen

ascenderit· ut aplicũ illud ñ iactant̃ exclamet· m̃ aũ ꝓ minimo ẽ ut a uobis
iudicer aut ab humano die· s; neq; memet ipsũ diiudico· nihil enim m̃ cõsci⁹ sum·
tam̃ sciat se absq; peccato ẽẽ ñ posse· Neq; enim frustra idẽ doctor adiunxit· s;
ñ ĩ hoc iustificat⁹ sũ· idẽ ñ si ego iustũ me ẽẽ credidero· uerã ɔsci iusticię
glãm possidebo· ut q̃ me ɔscientia mea nulli⁹ peccati rep̃hensione cõpun-
git· idcirco nulli⁹ sordis ɔ̃tagione fuscat⁹ sũ· Multa enim etiã meã ɔscientiã
latent· q̃ cũ sit m̃ ĩcognita ut obscura· dõ nota atq; manifesta st̃· Ideoq; sub
iciens· q̃ aũ me iq̃t iudicat dñs ẽ· idẽ ab illo solo quẽ secreta cordiũ ñ latent·
VIII uerũ iudicii ĩ me pferet̃ exam̃· Sup̃ dictũ ẽ ñ ñ scõs celestiũ sacm̃entorũ Gerō
debere ẽẽ participes· nõ adicit̃ impossibile ẽ homini ut immunis sit penit⁹
a delicto. Si null⁹ q̃ libera nõ ra null⁹ ẽ scõs· ɔ̃sequens ẽ ut homo cui scitas
deẽ misterioꝝ xp̃i particeps ẽẽ ñ possit· regnũ etiã celoꝝ sperare ñ debeat
VIIII q̃d (solis) scis dñs pollicet̃· Multos q̃dẽ ẽẽ scõs ac iustos negare ñ possum⁹· s; it scõm heon·
ac immaculatũ multa distantia ẽ· Aliud ẽ enim ẽẽ quẽpiã scõm idẽ diuino
cultui ɔsecratũ· hoc nomĩ ñ solũ hominib; s; etiã locis ⁊ uasculis tẽpli atq;
lebetis scriptura attestente cõmune ẽ· aliud autẽ ẽ ẽẽ absq; peccato·
q̃d uni⁹ dñi nr̃i ihũ xp̃i singularit̃ ɔ̃uenit maiestati· de q̃ etiã apl̃s uelut
p̃cipuũ q̃d ac speciale pnuntiat dicẽs· q̃ peccatũ ñ fecit· Satis enim uilẽ atq;
ĩdignã ei⁹ p̃conis laudẽ (et quasi non) q̃si ĩcõparabilẽ ac diuinũ ei aliq̃d assignauit·
si etiã nos illibatã ab omĩ peccato exigere possum⁹ uitã· Rursũ apl̃s ad
ebreos· ñ enim habem⁹ iq̃t pontificẽ q̃ ñ possit cõpati ĩfirmitatib; nr̃is· tẽpta
tũ aũ p omia scdm̃ similitudinẽ nrãm absq; peccato· Si q̃ etiã ĩ terenę humi
litatis nr̃ę cũ illo excelso diuinoq; pontifice hec potẽ ẽẽ cõmunio· ut
etiã nos absq; ulla peccati offensione tẽptem̃· cur ĩ illo hoc apl̃s uelut
unicũ ac singulare suscipiens· tanta ei⁹ meritũ ab uniuersis hominibus
diuisione discreuit· hac q̃ sola ab omib; nob exceptione distinguit̃· q̃
nos ñ absq; peccato· illũ sine peccato ẽ tãt fuisse tẽptatũ· Q̃ ⁊ enĩ hominũ
quauis fortis atq; debellator sit (qui) hostilib; tam̃ telis plerũq; ñ pateat·
Q̃s uelut ĩpenetrabili carne circũdat̃ (est) tantis p̃lioꝝ periculis sine periculo
misceat̃· Ille aũ solus speciosus forma p̃ filiis hominũ ɔdicionẽ mortis
humane cũ uniuersa carnis fragilitate suscipiens· nulli⁹ umq̃ ẽ sordis ma
X culat⁹ attactu· Tẽptat⁹ ẽ scdm̃ similitudinẽ nr̃am castrimargię p̃mũ
uicio ut ei callid⁹ ille serpens eo ordine q̃ adã ante seduxerat esurien-
ti esce desiderio conare ẽ illudere· Si fili⁹ ĩquens dĩ es· dic ut lapides
isti panes fiant· S; nullũ recipiens ex hac tẽptatione peccatũ cũ ei

facultas indubitata subpeteret respuit cibum quem deceptionum artifex ingerebat dicens.
Non in solo pane uiuit homo sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Temptatus est etiam ceno
doxie (uicio) secundum similitudinem nostram cum ei dictum est si filius dei es mitte te deorsum. Sed sub
dola diaboli suggestione non captus est et uanissimum seductorem etiam scripturarum ob
iectione confutans. Non temptabis inquit dominum deum tuum. Temptatus est etiam tumore superbie
secundum similitudinem nostram cum ei a diabolo promitterentur regna mundi et gloria
eorum. Sed irrisa atque obiurgata est nequicia temptatoris. Respondit enim. Uade satana.
scriptum est dominum deum tuum adorabis et illi soli seruies. Huius autem testimoniis docemur
ut fraudulentis suggestionibus inimici nos quoque similiter memoria scripturarum
debeamus obsistere. Rursum temptatus est superbia secundum similitudinem nostram ut idem
insidiarum artifex regnum quod ab ipso oblatum ante respuerat per homines moli
retur ingerere. Sed absque peccato insidias temptantis irrisit. Cum enim cognouisset ihesus
quod uenturi essent ut raperent eum et facerent eum regem fugit iterum ipse solus. Temptatus
est secundum similitudinem nostram cum uerberatus flagris. cum palmis cesus. cum sputorum
horrore respersus est. cum ad extremum pertulit crucis exquisita supplicia. Sed nullis
umquam non dicam contumeliis. uerum ne suppliciis quidem ad tumorem uel leuissime indig
nationis impulsus est. quin in patibulo constitutus misericorditer proclamauit. pater ignosce
xi eis. non enim sciunt quid faciunt. Quemadmodum ergo et illud accipitur quod eum apostolus in simili
tudinem carnis peccati uenisse commemorat. si etiam nos nulla peccati labe
pollutam habere possumus carnem. Nam et hoc de illo qui solus est absque peccato tamquam sin
gulare memoratur. misit deus filium suum in similitudine carnis peccati. quia ueram
atque integram suscipiens substantiam humanam non ipsum peccatum in ea sed similitudi
nem peccati suscepisse credendus est. Similitudo enim non ad carnis ueritatem secundum prauum
quorundam hereticorum sensum u. sed ad peccati est imaginem referenda. Erat enim in ipso
uera quidem caro. sed absque peccato similis scit peccatrici. Illud sane quidem ad humane
substantie pertinet ueritatem. hoc uero ad uitam refertur et mores. Habebat similitu
dinem carnis peccati. cum uelut homo ignarus ac pro cibo sollicitus percunctaretur
quot panes habetis. Sed sicut peccato nequaquam caro illius ita nec anime ignorantie
subiacebat. Denique statim euangelista subiungit. hoc autem dicebat ihesus temptans eos.
ipse enim sciebat quid esset facturus. Habebat carnem similem peccatrici cum uelut
sitiens a samaritana muliere posceret potum. sed non erat sorde peccati polluta.
quin econtrario mulier prouocata est petere aquam uiuam quam ultra numquam sitire permitteret
sed fieret in ea fons aque uiue salientis in uitam eternam. Habebat carnis istius uerita
tem cum dormiret in naui. sed ne pariter nauigantes peccati simulatione falle
rentur surgens increpauit uentos et mare. et facta est tranquillitas magna.

Communi cum omnibus forte peccato subditus uidebatur (cum diceret) de ipso: hic homo si esset propheta sciret utique quae et qualis mulier tetigerit pedes eius. Sed peccati non habuit ueritatem, quia blasphemam cogitationem arguens pharisei statim mulieri peccata dimisit. Peccatricem cum ceteris carnem gerere putabatur, cum uelut homo in mortis discrimine constitutus et imminentium suppliciorum terrore perculsus oraret: pater si possibile est transeat a me calix iste, et: tristis est anima mea usque ad mortem. Sed peccati etiam quam nesciebat illa tristicia, quia uite auctor mortem formidare non poterat. Ait enim: nemo tollet animam meam a me, sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam et potestatem habeo iterum sumendi eam. In hoc quod ille homo qui natus ex uirgine est

xii magna ex cunctis qui ex utriusque sexus commixtione producuntur distantia segregatur, quod cum omnes non similitudinem sed ueritatem peccati, sic uere carnis assumptione suscepit.

[Margin: sed in carne gessit ille non ueritatem sed similitudinem peccati]

Deique licet scriptum de eo in esaia propheta pharisei aptissime meminissent: quod peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius, tamen ita similitudine carnis peccati fallebantur ut dicerent: ecce homo uorax et potator uini, publicanorum et peccatorum amicus; et ad illum qui illuminatus fuerat cecum: da gloriam deo; nos enim scimus quia hic homo peccator est. Et ad pilatum: si non esset hic homo peccator, non eum tradidissemus tibi.

Huius ergo rei quia illi tantum singulariter accepta est equalitas, sub blasphemie superbie crimine iudicabitur quisquis se esse sine peccato ausus fuerit profiteri. Consequens enim est ut

xiii similitudinem carnis peccati, non ueritatem peccati habere se dicat. Ceterum iustos ac sanctos uiros non esse inmunes a culpa manifeste scriptura pronunciat dicens: septies enim cadit iustus et resurgit. Quid enim est aliud cadere quam peccare? et tamen cum dicat septies cadere, pronuntiat nihilominus iustum. Nec iusticie eius praeiudicant lapsus fragilitatis humane, quia multum interest inter sancti et peccatoris lapsum. Aliud est admittere mortale peccatum et aliud est cogitatione que peccato non caret praeueniri uel ignorantie aut obliuionis errore aut facilitate otiosi sermonis offendere, aut ad punctum fidei theorie aliquid hesitare aut subtili quadam cenodoxie titillatione pulsari, aut necessitate nature aliquantisper a summa perfectione recedere.

Hec enim sunt uii lapsuum genera in quibus uir sanctus licet non numquam cadat tamen iustus esse non desinit, que quamuis leuia uideantur ac parua, tamen faciunt eum sine peccato esse non posse. Habet enim pro quibus cotidianam gerens penitudinem et ueniam ueraciter debeat postulare, et pro suis indesinenter orare peccatis dicens: dimitte nobis debita nostra. Et ut euidentissimis probemus exemplis errasse non nullos sanctorum et tamen a sua non discessisse iusticia, certe ille beatissimus et apostolorum eximius petrus quid aliud credendum est fuisse quam sanctus et perfectus id temporis quo ei a domino dicebatur: beatus es symon bariona quia caro et sanguis non reuelauit tibi sed pater meus qui est in celis, et tibi dabo claues regni celorum

7 qdcuq; ligaueris sup t̃rã erit ligatũ i cęlis. 7 qdcuq; solueris sup t̃rã erit solutũ
i cęli. Qd hac diuina laude p̃clari? qd hac potestate ac beatitudine potẽ ẽẽ
sublimi? Et tam̃ paululũ cũ ignorans misteriũ passiois. tante utilitati
humani generis isci obuiaret dicẽs. absit a te dñe ñ erit tibi hoc meretur
audire. uade p̃ me satanas scandalũ m̃ es. q̃ ñ sapis ea q̃ di st. s; ea q̃ hominum.
Nũqdnã cũ hus eũ uerbis ipsa ęqtas increparet. aut nequaq̃ cecidisse aut in
scitate atq; iusticia ñ p̃mansisse credendus ẽ? qd illo etiã tẽp̃re nũqd ruinã ma-
nifeste negandꝰ ẽ p̃tulisse. qd imminente p̃secutoꝝ metu ter dñm negare ɔpulsꝰ ẽ?
S; ɔtesti penitudine subsequente amarissimis lacr̃mis maculã tanti criminꝰ ablu-
endo. scitatis atq; iusticię merita ñ amisit. De ipso q̃ ac de eiꝰ similibꝰ scis. illud etiã
qd ad d̃d canit̃ debem̃ accipere a dño gressus hominis diriguntur. & uiã eiꝰ uolet nimi.
Cũ ceciderit ñ collidet̃ q̃ dñs subponit manũ suã. Cũ u gressus a dño diriguntur. qd aliud
potẽ ẽẽ quã iustꝰ? Et tam̃ de hoc ipso d̃r. cũ ceciderit ñ collidet̃. Id ẽ cũ ceciderit.
ñ cũ lapsũ peccati alicuiꝰ i cuerrerit. ñ collidet̃ i. q. idẽ neq̃q̃ diu opp̃met̃ i cur-
sioẽ peccati S; licet ad p̃sens uideat̃ elisus. tam̃ diuino qd implorat exceptꝰ auxi-
lio. celeri resurrectioẽ stabilitatẽ iusticię ñ amittit. Vt etiã si ad p̃sens p̃
fragilitatẽ carnis admiserit. manꝰ dñicę suppositio roborabit. Nec u ẽẽ scs
desinit p̃ ruinã. q̃ cũ se fiducia operũ suoꝝ iustificari non posse cognoscat. 7
tantis peccatoꝝ nexibꝰ credat sola grã dñi liberandũ. cũ aptlo p̃clamare non
desinit. infelix ego homo. qs me liberabit de corpore mortis huiꝰ? grã di per
xiiii ihm xp̃m dñm nr̃m. Nã cũ aptls paulus i estimabilẽ abissũ puritati. cogi-
tationũ estibꝰ penetrari ab homine non posse cognoscens. diu uelut p̃funda
iactatꝰ ante dixisset. ñ u qd uolo facio bonũ. s; qd odi malũ hoc ago. 7 rursũ
si aũ qd nolo hoc facio. iã ñ ego operor illud. s; qd habitat i me peccatũ. 7 cõde-
lector legi di scdm iñtiorẽ hominẽ. Video aũ aliã legẽ i m̃bris meis repugnan-
tẽ legi m̃tis meę. 7 captiuũ me ducentẽ i lege peccati q̃ ẽ in m̃bris meis. omĩ
ut sua ut naturę ipsiꝰ fragilitate p̃specta tã imse altitudinis uastitate ɔt̃ritꝰ
ad tutissimũ portũ diuini ɔfugit auxilii. 7 q̃si de nauigii sui oneribꝰ mortali
tatis oppssus natali i firmitate desperans. ab eo cui impossibile nihil ẽ naufra-
gioꝝ remedia deposcit cũ q̃dã miserabili uociferans heiulatu i felix ego homo
qs me liberabit de corpore mortis huiꝰ? statiq; absolutionẽ q̃ sperauit de imbe-
cillitate natę. de di benignitate p̃sumes ɔfidentꝰ adiungit. grã di p ihm xp̃m
xv dñm nr̃m. Germañ Multi hunc aptli locũ ita i telligi debere definiunt ut hoc
ñ ex sua s; ex peccantiũ p̃sona dixisse ɔfirment eoꝝ scilic; q̃ uolentes semetipsos a
corporalibꝰ illecebris ac uoluptatibꝰ abstinere obstricti uicis p̃stini & oblectatioẽ

passionum carnalium captiuati semetipsos cohibere non possunt. dum in olita consuetudine uiciorum uelut immiti quadam tirannidis dominatione depressi ad libertatem pudicicie respirare non possunt. Quomodo quod beato apostolo qui ad summum perfectionis totius culmen certum est peruenisse. illud poterit conuenire quod dicitur. non enim quod uolo facio bonum. sed quod odi malum hoc ago. illud etiam quod subiungitur. si autem quod nolo hoc ago. iam non ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. nec non etiam hoc. condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae et captiuum me ducentem in lege peccati quae est in membris meis. In quo quod haec persone possit apostolice coaptari. quod enim est bonum quod non potuerit implere. Et e contrario quod illud est malum quod nolens et odiens tamen cogente natura in iure admiserit. Ad quam uero peccati legem electionis uas in quo christus dominus loquebatur potuit captiuus adduci. qui cum omnem inobedientiam et omnem extollentem se aduersum dei altitudinem captiuasset. de semetipso cum fiducia proclamabat. Bonum agonem certaui. cursum consummaui fidem seruaui. de cetero reposita est mihi corona iusticie quam reddet mihi dominus in illa die

XVI iustus iudex. THEONAS. Intrantem me tutissimum silentii portum rursus ad inmensum profundissime questionis pelagus reuocare conamini. sed oportunitatem fide stationis appleri. hic interim cursum tam longe collationis emenso taciturnitatis anchoram iaciemus. ut crastina die si tamen nulla uis tempestati obstiterit. flatu prospero spe explorato disputationis uela pandamus. AMEN. Explicit collatio abbatis theonis secunda. Incipiunt eiusdem tertia capitula

I Disputatio abbatis theonis de eo quod apostolus dicit. non enim quod uolo facio bonum. II Multa bona apostolum consummasse. III Quid sit uere bonum quod apostolus semet ipsum perficere non posse testatur. IIII Bonitatem humanam atque iusticiam non esse bonam si diuine bonitati ac iusticie conferatur. V Neminem summo illi bono intentum esse iugiter posse. VI Quod lippis similes sint hii qui se credunt esse sine peccato. duplici hoc agantur errore. VII Quod hii qui pronuntiant esse hominem sine peccato. VIII Quod paucorum sit intelligere peccata. VIIII Qua cautione memoriam dei monachus debeat custodire.

X Quod hii qui ad perfectionem tendunt in ueritate humilientur et dei gratia semper se sentiant indigere.

XI Expositio illius sententie condelector enim legi dei secundum interiorem hominem et cetera. XII Item illius scimus quoniam lex spiritalis est et reliqua. XIII Item illius scio autem quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum. XIIII Obiectio quod neque infidelium personis conueniat neque sanctorum. quod uolo facio bonum et cetera. XV Responsio ad obiectionem propositam. XVI Quid sit corpus peccati. XVII Quod sancti omnes ueraciter inmundos se et peccatores esse confessi sint. XVIII Etiam iustos et sanctos sine peccato non esse. XVIIII Quod in ipsa quoque orationis hora peccatum declinari uix possit.

XX A quibus sit peccati euacuatio et uirtutum discenda perfectio. XXI Quod licet agnoscamus nos sine peccato non esse non debeamus tamen nosmet ipsos a dominica communione suspendere. Explicit capitula. Incipit collatio tertia ABBATIS THEONIS

I REVERSA igitur luce, cum ad perscrutandam abyssum apostolicae
quaestionis summa a nobis senex compelleretur instantia, ita affatus est:
testimonia quibus probare conamini apostolum paulum non ex sua, sed ex peccatorum
dixisse persona: non enim quod volo facio bonum, sed quod odi malum hoc ago. vel
illud: si autem quod nolo hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in
me peccatum. ut quod sequitur: condelector enim legi dei secundum interiorem
hominem. video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi
mentis meae et captivum me ducentem in lege peccati quae est in membris meis, e contrario evi-
denter ostendunt peccatorum personae haec non posse omnimodis convenire, sed ad solos quae dicta sunt
attinere perfectos, et eorum tantum qui apostolorum merita subsequuntur congruere sanctitati. Ceterum
quo pacto peccatorum personae hoc poterit convenire quod dicitur: non enim quod volo facio bonum, sed quod
odi malum hoc ago. Sed ne illud, quod habitat in me peccatum. Quis enim delinquentium
nolens adulteriis fornicationibusque contaminetur? quis invitus proximo tendat insidias?
Quis inevitabili necessitate cogatur ut falso testimonio hominem opprimat, vel furto
decipiat, vel alterius spolia concupiscat, vel sanguinem fundat? quin immo ut scriptum est:
humanum genus diligenter intentum est ad nequitiam a iuventute sua. In tantum enim omnes vitiorum
amore flagrantes desiderant implere quae cupiunt, ut iam pervigili cura opportunita-
tem committendi sceleris aucupentur, ac de ignominia sua et criminum cumulo gloriantes
secundum sententiam obiurgantis apostoli laudem sibi quandam de effusione conquirant. quos etiam
ieremias propheta non solum nolentes nec cum requie cordis et corporis flagitiorum crimi-
na perpetrare, verum etiam in tantum eos asserit laboriosis conatibus ut effectum
eorum perveniant desudare, et ut letali scelerum appetitu nec obsistentibus arduis diffi-
cultatibus revocentur, dicens: ut inique agerent laboraverunt. Illud quoque quis dixerit pecca-
toribus convenire: itaque ego ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati? quos
nec mente nec carne servire deo manifestum est. Aut quemadmodum hi qui peccant
corpore mente serviunt deo, cum vitiorum fomitem caro ex corde concipiat, et ipse auc-
tor utriusque naturae fontem atque originem peccatorum ex eo pronuntiet emanare: de
corde inquiens procedunt cogitationes malae, adulteria, fornicationes et furta et cetera. Quam
ob rem evidenter ostenditur nullomodo hoc de peccatorum intellegi posse personis, qui non
solum non oderunt sed etiam diligunt peccata, et in tantum deo nec mente nec carne deserviunt,
ut ante delinquant mente quam corpore, et priusquam carnis expleant voluntatem, pr-
II eveniant mentis cogitationumque peccato. Superest igitur ut virtutem sensus ex intimo
ducentes metiamur affectu, et quid beatus apostolus dixerit bonum, quid vel malum non compara-
tione verborum sed eodem quo ille discutiamus intuitu, intellectum quoque eius secundum dig-
nitatem pronuntiantis ac meritum perscrutemur. Tunc enim sententias deo inspirante pro-
latas

[margin note: quod est: si autem quod nolo facio, iam non ego operor illud, sed]

secundum propositum ac uoluntatem eius comprehendere poterimus, cum eorum a quibus promulgata sunt statum ac meritum perpendentes non uerbo simplici sed expressius parem induerimus affectum, pro cuius qualitate sine dubio ut concipiuntur uniuersi sensus ut sententie proferuntur. Quamobrem quid sit principaliter bonum quod apostolus non potuerit perficere cum uellet, diligentius indagemus.

Multa ut nouimus bona quae beatum apostolum omnesque illius meriti uiros et habuisse per naturam et adquisisse per gratiam negare non possumus. Et ut bona castitas, laudabilis continentia, miranda prudentia, larga humanitas, circumspecta sobrietas, modesta temperantia, pia misericordia, sancta iusticia, quae omnia in apostolo paulo eiusque consortibus ita plena atque perfecta fuisse non dubium est, ut uirtutum potius quam uerborum magisterio ab eis religio doceretur. Quid quod iugi ecclesiarum omnium cura ac peruigili sollicitudine semper exustis? quantum hoc misericordie bonum, quanta perfectio est pro scandalizantibus uri, cum infirmantibus infirmari. Cum igitur tantis apostolus abundauerit bonis, quid illud sit bonum cuius perfectione caruerit non poterimus agnoscere, nisi quia uelut gemme splendidissime atque preciose sint, tamen si preclaro illi atque precipuo margarito quod ille euangelicus negociator inquirens uniuersis quae possidet uenditis comparare desiderat conferantur, ita earum meritum reuilescit atque contempnitur, ut eis sine cunctatione distractis unius tantum boni possessio locupletet bonorum innumerabilium uenditorem.

III: Quid igitur est unum quod illis tantis tamque innumeris bonis tam incomparabiliter preponatur, ut spretis abiectisque omnibus solum debeat possideri? Nimirum illa pars optima cuius magnificentiam ac perpetuitatem cum relicto susceptionis atque humanitatis officio maria prelegisset, ita predicatur a domino: martha martha sollicita es circa multa et turbari, paucis uero opus est aut etiam uno. maria bonam partem elegit quae non auferetur ab ea. Vna igitur est et sola theoria, id est contemplatio dei, cuius merito omnia iustificationum merita, uniuersa uirtutum studia postponuntur. Et illa quidem omnia quae in apostolo paulo fuisse prediximus non solum bona et utilia, uerum etiam magna atque preclara sunt, sed sicut uerbi gratia stagni metallum quod alicuius utilitatis et gratie putabatur fit argenti [contemplatione] uilissimum, et rursum auri comparatione meritum euanescit argenti, aurum quoque ipsum gemmarum collatione contempnitur, ipsarum nichilominus quamuis insignium multitudo gemmarum unius margariti candore superatur, ita illa omnia merita sanctitatis non solum ad presens bona et utilia sunt, uerum etiam donum eternitatis adquirunt, tamen si diuine contemplationis meritis conferantur, uilia atque ut ita dixerim uendibilia censebuntur. Et hanc eandem comparationem etiam scripturarum confirmat auctoritas. Nonne de uniuersis quae a deo creata sunt generaliter scripta pronunciat dicens: et ecce omnia quae fecit deus bona ualde. Et iterum: uniuersa que fecit deus bona in tempore suo. Hec igitur quae sunt in presenti non solum bona simpliciter, uerum etiam cum additamento ualde bona pronunciantur. Sunt enim reuera in hoc mundo commorantibus nobis aut ad usum uite aut in corporis medicina

aut ad aliquam causam ignotae nobis utilitatis accommoda, uel certe in eo etiam ualde bona
quod faciunt nos inuisibilia dei a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspicere,
sempiternam quoque uirtutem eius ac diuinitatem ex tanta tamque ordinata molitione fabricae
mundialis, et omnia quae in ea sunt subsistentia contemplari. Haec tamen omnia nec boni nomen
tenebunt si futuro illi saeculo conparentur, ubi nulla bonorum inmutatio, nulla est uerae beati
tudinis formidanda corruptio. Cuius mundi ita beatitudo describitur: erit lux lu
nae sicut lux solis, et lux solis septempliciter sicut lux septem dierum. Magna igitur haec et praeclara intuitu
atque mirifica, si futuris ex fide repromissionibus conferantur, continuo uanitas apparebunt di
cente dauid: omnia sicut uestimentum ueterascent, et sicut opertorium mutabis ea et mutabuntur,
tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ergo quia nihil est per semetipsum stabile, nihil
immutabile, nihil bonum nisi diuinitas sola, omnis uero creaturae ut beatitudinem aeternitatis
ut immutabilitatis obtineant, non hoc per suam naturam sed per creatoris sui participa
tionem et gratiam consequuntur, tenere meritum bonitatis creatori suo collata non possunt.
iiii Quod si etiam manifestioribus adhuc testimoniis huius sententiae rationem uoluerimus
adstruere, tunc cum multa pronuntiari bona in euangelio legerimus, et arborem bonam et
thesaurum bonum et hominem bonum et bonum seruum, quia non potest inquit arbor bona malos
fructus facere, et bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona, et euge bone serue
et fidelis, et utique hos omnes secundum se bonos esse non dubium est, si respiciamus ad bonitatem dei
nullus eorum pronuntiabitur bonus, dicente domino: nemo bonus nisi solus deus. Cuius intuitu etiam
ipsi apostoli qui electionis merito bonitatem generis humani multis excesserant modis
mali esse dicuntur, domino ad eos ita loquente: si ergo uos cum sitis mali nostis bona data
dare filiis uestris, quanto magis pater uester qui in caelis est dabit bona petentibus se. Denique sicut bo
nitas nostra supernae bonitati intuitu in maliciam uertitur, ita etiam iusticia nostra diuinae
collata iusticiae panno menstruatae deputatur, dicente esaia propheta: sicut pannus menstru
atae uniuersae iusticiae nostrae. Et ut aliquid adhuc euidentius inferamus, legis quoque ipsius prae
cepta uitalia, quae dicuntur ordinata per manum mediatoris, et de quibus idem apostolus ita: lex quidem sancta
et mandatum sanctum et iustum et bonum, si perfectioni euangelicae conferantur minime bona
diuino pronuntiantur oraculo. Ait enim: et dedi eis praecepta non bona et iusticias in quibus
non uiuent. Apostolus quoque ita noui uolumine testamenti gloriam legis affirmat obtundi
ut eam euangelici conparatione fulgoris nec glorificata esse pronuntiet dicens: nam
nec glorificatum est id quod glorificatum est propter excellentem gloriam. Quam conpara tionem
etiam in contrariam partem idem in peccatorum meritis conpensandi scriptura conseruat,
ut eos qui multo minus peccauerint impiorum collatione iustificet dicens:
iustificata est sodoma ex te. Et iterum: quid enim peccauit soror tua sodoma et iusti
ficauit animam suam auersatrix israhel conparatione praeuaricatricis iudae.

Ita quoque universarum merita virtutum que superius comprehendi cum per se bona atque preciosa sint, tamen theoretice claritati comparatione fuscantur. Multum enim et sanctos qui bonorum operum externis tam studiis occupatos, a contemplatione summi illius boni retrahunt ac retardant. Nam quis eriget inopem de manu fortioris eius et egenum et pauperem adripientibus eum, quis conteret molas iniquorum et de medio dentium eorum rapinas extorquens, in ipso intercessionis opere divine gloriam maiestatis quieta mente suscipiat? Quis alimoniam pauperibus subministrans, aut advenientium turbas benivola humanitate suscipiens, in eo temporis puncto quo pro necessitatibus fratrum sollicita mente distenditur, inmutare superne beatitudinis speculetur, et cum presenti vite angoribus curisque concutitur, futuri sancti statum elevato atque externis contagiis corde perspiciat? Unde et beatus David solum hoc bonum homini esse definiens, deo iugiter inherere desiderat dicens: Mihi autem adherere deo bonum est, ponere in domino spem meam. Quod etiam ecclesiastes a nemine iustorum sine querela perfici posse pronuntians: Quia non est quidem iustus homo in terra qui faciat bonum et non peccet. Quis enim umquam quamvis precipuus omnium iustorum atque sanctorum huius corporis vinculis obligatus summum hoc bonum ita possidere potuisse credendus est, ut numquam a divina contemplatione discedens, ne parvo quidem tempore ab eo quod solum bonum est eternis cogitationibus puter abstractus? Qui numquam ullam indumenti aliarumve carnalium rerum curam gesserit, numquam de fratrum susceptione, de loci commutatione, de cellule extructione sollicitus, aut opere aliquo humani concupierit indumenti, aut inopie sterilitate vexatus illam sententiam dominice increpationis incurrerit: Ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Verum ipsum illum apostolum Paulum qui omnium sanctorum labore passionum numerositate transcenderat, neque quidem hoc implere potuisse confidenter astruimus, ipso in actibus apostolorum discipulis attestante: ipsi scitis quoniam ad ea que mihi opus erant, et his qui mecum sunt ministraverunt manus iste, ut cum Thessalonicensibus scribens, in labore et fatigatione nocte et die operatum se fuisse testatur. Quibus licet magna celestium meritorum stipendia pararentur, tamen mens eius quamvis sancta atque sublimis, poterat ab illa celesti theoria intentione totius externi operis aliquando divelli. Ideoque cum se tantis ac talibus ditari fructibus cerneret et contraria theorie bonum corde pensaret, ac veluti in lance tantorum laborum profectum in altam delectationem divine contemplationis appenderet, divino examine peccatoris sui quodam castigato, dum illum hic laborum stipendia immensa delectarent, illic desiderium unitatis et inseparabilis Christi societas etiam ad resolutionem carnis invitat, anxius tandem proclamat et dicit: quid eli[...]gam ignoro. Coartor autem e duobus, desiderium habens dissolvi et cum Christo esse, mul[...]to melius; permanere autem in carne magis necessarium propter vos. Cum g[...] multimodis boni huius excellentiam cunctis etiam predicationis sue fruc[...]tibus pretulisset, tamen caritatis sine qua nemo deum promeretur contemplatione summ[...]titi ac propter illos quibus adhuc lac velut nutricula uberibus evangelicis

imulgebat. diuulsionē a xp̄o s qđ ē notā. s; cetis necessariā recusat. Ft n̄ adilectiōe
hui͛ potissimū rei. illa nimia pietatis uirtute cōpellit. q̄ p salute frūm suoꝝ si
eēt possibile. etiā ultimū anathemati malū optasset icurrere. Optarē n̄ iqt
ipse ego anathema eē cū xp̄o pfrib; mei͛ q̄ st̄ cognati mei scdm̄ carnē q̄ st̄ isr̄lite.
hoc ē uellē ego n̄ solū tēporalib; uerū etiā ppetuis addici penis. dū om̄s si
fieri posset homines xp̄i cōsortio fruerent. Cert͛ ē n̄ sū utiliorē xp̄o & m̄ omīū
salutē eē q̄ meā. Bonū ḡ hoc sūmū. id ē di cōspectu frui & xp̄o iugit̄ ihērere.
ut pfecte apl̄s possit adipisci. dissolui optat corpore. qđ caducū & multi͛ fra-
gilitatib; ue necessitatib; impeditū. pot̄ ē a xp̄i cōsortio auelli. Impossibi
le ē n̄ etiā m̄tē q̄ tā crebris distendit̄ curis. tā uariis tā molestis angorib; p
pedit. diuino frui sēp ītuitu. Qđ n̄ tā ptinax scōꝝ studiū. qđ tā arduū pot̄
eē ppositū. cui n̄ aliqn̄do ille uersut͛ isidiator illudat. Qui͛ ita solitudinis
secreta sectat͛ ē. omniūq; mortaliū cōsortia declinauit. ut nūq̄ cogitati
onib; supfluis laberet. & ituitu rerū t occupatiōe actuū t̄renoꝝ. ab illa q̄ uere
bona & sola ē di cōtēplatiōe decideret. Qs tantū sp̄c unq̄ potuit retinere
feruorē. ut n̄ ītdū lubricis cogitatiōib; ab ipsa sordiū q̄ īt nos agēte st̄ nudem͛.
N ecq̄q̄ salubri cōpunctiōe mordem͛ si sensū nr̄m ītpellauerit egritudo īsticię.
N ec dolem͛ uane glē subtili suggestiōe pulsati. ne de emissa tardi͛ ut tepedi͛
oratiōe deflem͛. Nec reputam͛ ad culpā. cū psallentib; ut orantib; nob aliqđ
aliud q̄ ipsa oratio ut psalm͛ occurrit. nec illud horrem͛ qđ multa q̄ loq ut
agere corā hominib; pudet. n̄ erubescim͛ ut ad horā corde cōcipere. qđ diuino
nouim͛ patere cōspectui. nec pollutionē turpiū sōmoꝝ larga fletuū ablu-
tione purgam͛. nec lugem͛ qđ ī ipsa elemosinę pietate. cū ut frm̄ necessita
tib; subuenim͛. ut alimonia paupib; ministram͛. serenitatē nr̄ę hilaritati͛
obnubit uaria cunctatio. nec feriri nos ullo credim͛ detrīto. cū derelic
ta memoria di ea q̄ st̄ tēporalia atq; corporea cogitam͛. ita ut nob satis
cōgruę salemonis illud aptet̄ eloqū. ferierūt me s; n̄ dolui. & deluserūt me ego
aūt nesciui. Et ēē hiū q̄ sūmā toti͛ uoluptatis & gaudii & beatitudinis sue idiui
narū ac sp̄ualiū rerū tantū cōtēplatiōe cōstituunt. cū ab ea ītiri ut paululū
uiolenti͛ cogitatiōib; abstrahunt. uelut qđdā ī se sacrilegii gen͛ p senti penitu
dinis puniunt ultione. ac uilissimā creatam ad q̄ fidē orte mtis ituit͛ crea-
tori suo se ptulisse lugentes. pene dixeri impietatis sibi crimī ascribūt. & licet
ad respiciendā diuine glē claritatē oculos cordis sui sūma alacritate cōuertant.
tam̄ etiā breuissimas carnaliū cogitationū tenebras īferentes. q̄cq̄đ ab
illo ūlumine mentis aspectū retrahit execrant. Deniq; cū beat͛ apl̄s iohes

affectū cunctis uellet īfundere. filioli inquit nolite diligere mundū neq; ea q̄ ī mundo s̄t.
Si q̄s diligit mundū n̄ ē caritas dī ī ipso. q̄ om̄e qd̄ ī mundo ē c̄cupiscentia carnis
7 c̄cupiscentia oculoꝝ ē. 7 supbia uitę. q̄ n̄ ē ex patre s; ex mundo ē. 7 mund9 perit
7 c̄cupiscentia ei9. q̄ aūt fac̄ uoluntatē dī manet ī ęt̄nū. fastidiunt ḡ sc̄i uniūsa
ī q̄b9 mund9 iste ūsat̄. s; impossibile ē ut n̄ ad ea ut breui cogitationū rapiant̄
excessu. nullꝰq; etiā n̄c hominū excepto dn̄o 7 saluatore n̄ro. natalē purgationē
m̄tis ita desixus semꝑ ī dī c̄teplatiōe c̄tinuit ut n̄ ab ea rapt9 mundane cuiq̄ rei
dilectiōe peccaret. dicente sc̄ptā sydera ipsa n̄ s̄t munda ī c̄spectu ei9. 7 iterū
si ī sc̄is suis n̄ c̄fidit 7 ī angl̄s suis repperit puitatē. siue ut em̄datior t̄nslatio h̄t.
viiii ecce ī t̄ sc̄os ei9 nemo īmutabit 7 celi n̄ s̄t mundi ī c̄spectu ei9. Recte ḡ sc̄os q̄ me-
-moriā dī stabilit̄ retinentes. q̄si p extentas ī sublime lineas suspenso ferunt̄
ī cessu schenobati q̄s uulgo funābulos uocant dixeri c̄parandos. q̄ sūma suę
salutis ac uitę ī angustissimo funiculi illi9 t̄mite collocantes. atrocissimā se
mortē ptin9 ī cursuros eē n̄ ābigt̄. si uel exigua pes eoꝝ titubatiōe deuiauerit
aut modū illi9 salutari directiōis excesserit. Illi dū arte mirifica aerios c̄ssus
p inania moliunt̄. si illā angustiorē uestigio semitā n̄ cauta atq; sollicita mo-
deratiōe seruauerint. t̄ra q̄ omib9 uelut natalis ē basis. 7 solidissimū cunctis
ac tutissimū firmam̄tū. fit illi9 p̄sens ac manifesta p̄nicies. n̄ q̄ illi9 natura mu
tet. s; q̄ illi ad eā p̄cipiti carnis pondere delabant̄. Ita etiā īdefessa illa dī bonitas
īmutabilisq; substantia ipsa q̄dē neminē ledit. s; nos declinando a sūmis atq; ad
ima tendendo. nobis c̄sciscim9 mortē. immo ipsa declinatio. mors efficit̄ decli-
nanti. Ve ei inquit eis q̄m recesserūt a me. uastabunt̄ q̄m puaricati s̄t ī me; 7 iterum;
ue eis cū recessero ab eis. Arguet nāq; te malicia tua. 7 auersio tua ī crepabit
te. Scito 7 uide q̄ malū 7 amarū ē reliq̄sse te dn̄m dm̄ tuū. funiculis nāq; pec
catoꝝ suoꝝ un9q̄sq; c̄stringit̄. ad q̄s satis c̄petent̄ a dn̄o īcrepatio illa dirigit̄.
ecce inquit om̄s uos accendentes ignē. accincti flām̄. ābulate ī lumine igni9 u̇ri
7 flāmi q̄s succendisti. 7 itū q̄ īcendit inquit maliciā p̄ibit ab ea. Cū ḡ semetip
sos cotidie sentiāt sc̄i t̄rene cogitatiōis pondere p̄grauatos ab illa m̄tis sublimi
tate decidere. 7 ī uitos immō9 etiā nescientes ī lege peccati mortisq; t̄nduci.
atq; ut c̄ta p̄t̄mittā illis salti q̄ supi9 c̄phendi bonis q̄dē ac iustis. s; tam̄
t̄renis a c̄spectu dī opib9 auocari. habēt pfecto p q̄b9 ad dm̄ iugit̄ īgemiscat̄.
habēt p q̄b9 ī ueritate humiliati atq; c̄puncti n̄ uerb̄ tantū̄ s affectu
semetipsos p̄nuntiēt peccatores. 7 ueniā p omib9 q̄ cotidie supati fragilitate
carnis ī currunt. a grā dn̄i iugit̄ postulantes. ueras penitentie lacr̄mas īde
sinent̄ effundāt. q̄ppe q̄ uideāt huiuscē ipsis se p q̄b9 c̄tinuo dolore uexati s̄t.

218

etiam usque ad ultimum uitae finem esse his inuolutos. etiam ipsas supplicationes suas offerre se sine
cogitationum anxietate non posse. Experti quod se humanis uiribus desideratum finem obsistente
carnis sarcina non posse contingere. neque illi praecipuo summoque bono secundum cordis sui deside-
rium posse coniungi. sed ab eius intuitu captiuos ad mundana transduci. ad gratiam dei qui impios
iustificat conuolantes cum apostolo proclamant. infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis
huius. gratia dei per dominum nostrum ihesum christum. Sentiunt enim se bonum istud quod uolunt non posse perficere.
sed illud quod nolunt quodque oderunt malum. id est cogitationum motus et curam corporalium rerum
semper incidere. xi Et condelectantur quidem legi dei secundum interiorem hominem. qui uisibilia uniuersa
transcendentes. conantur deo semper uniri. sed uident aliam legem in membris suis id est in natura huma-
nae condicionis insertam. quae repugnans legi mentis eorum captiuum protrahit sensum uiolenta lege
peccati. conpellens scilicet eum relicto illo principali bono terrenis cogitationibus submitti.
Quae quamuis necessaria atque utilis uideatur cum dispensatione religiose cuiuspiam necessitatis
inpenditur. comparatione tamen illius boni quod sanctorum omnium oblectat intuitum. mala ab eis
ac fugienda decernitur. quia per eam quodammodo uel ad modicum tempus ab illius perfectae beatitu
dinis gaudio retrahuntur. Vere enim lex peccati est quam humano generi praeuaricatio sui induxit
auctoris. per illius nempe lata est aequissimi iudicis illa sententia. maledicta terra in operibus
tuis. spinas et tribulos germinabit tibi. et in sudore uultus tui edes panem tuum.
haec inquam est lex membris omnium instructa mortalium. quae repugnat legi mentis nostrae eamque
a diuino arcet intuitu. quae maledicta terra in operibus nostris post agnitionem boni ac
mali cogitationem boni ac mali. cogitationum spinas coepit ac tribulos germi
nare. quorum aculeis naturalia uirtutum semina praefocantur. nec illum panem qui de caelo
descendit quique confortat cor hominis. edere absque uultus nostri sudore possimus. Omne
ergo humanum genus huic generaliter legi sine ulla exceptione subicitur. Nullus enim est
alius quamuis sanctus qui supradictum panem non cum sudore uultus sui et sollicita cordis intentione
percipiat. Ceterum communi isto pane multi ut uidemus diuites sine ullo uultus sui
sudore uescuntur. Quam etiam legem beatus apostolus spiritalem asserit dicens. scimus autem quia lex
spiritalis est. ego autem carnalis sum uenundatus sub peccato. Spiritalis enim est lex haec quae
iubet nos ut in sudore uultus nostri comedamus illum panem uerum qui de caelo descendit.
sed nos carnales facit uenundatio illa peccati. Quod rogo istud. cuiusue peccatum est.
sine dubio adae. cuius praeuaricatione atque ut ita dicam negotiatione damnosa
fraudulentoque commertio uenditi sumus. Omnem enim plebem suam serpentis persuasione
seductam inliciti cibi perceptione destractam iugo perpetuae seruituti addixit.
hic namque mos solet inter uendentem emptoremque seruari. ut is qui se alieno cupit dominio
mancipare. aliquod pretium placitura pro libertatis suae addictione perpetuae ser-
uituti a suo consequatur emptore. Quod etiam inter adam atque serpentem manifestissime uidemus

impleverunt. Ille et a serpente pretium libertatis suae, esu interdictae arboris capiens, a na-
turali libertate discessit, illique maluit semetipsum perpetua dedere servitute, a quo
vetiti pomi letale pretium fuerat assecutus. Qui deinceps condicione constrictus non imme-
rito omnem posteritatis suae progeniem perpetuo eidem cuius effectus est servus subdidit
famulatui. Quid et aliud servile coniugium potest procreare quam servos? Quid ergo? emptor
iste versutus et callidus domino vero atque legitimo ius dominationis eripuit? Non ita est. Neque enim ille
sic omne peculium dei unius fraudis dolositate pervasit, ut potentiam domini sui verus
dominator amitteret, qui ipsum quoque emptorem quamvis refugam ut rebellem tamen iugo reprimit
servitutis. Sed quia omnibus rationabilibus creaturis arbitrii libertatem creator indul-
serat, eos qui se contra fas edacis concupiscentiae transgressione vendiderant invitos ad
ingenitam libertatem revocare non debuit. Abhorret siquidem ab illo iustitiae ac pieta-
tis auctore quicquid bonitati aequitatique contrarium est. Malum enim fuerat si concessae liber-
tatis beneficium revocasset, iniustum si liberum hominem potentia sua opprimens
atque captivans libertatis acceptae privilegium exequi non sinuisset. Cuius salutem in futu-
rum tempus scta reservavit, ut recto ordine compleretur statuti temporis plenitudo. Opor-
tebat enim eius subolem tamdiu sub antiqua condicione durare, quousque eam de origina-
libus vinculis liberatam in antiquum libertatis statum prioris domini gratia pretio sui sanguinis
reformaret. Qui pietatis instinctu potuit etiam tunc salvare, sed noluit, quia eum de-
creti sui irrumpere sanctionem aequitas non sinebat. Vis nosse causam venditionis tuae? Audi
ipsum redemptorem tuum per Esaiam prophetam aptissime proclamantem: Quis est liber iste repu-
dii matris vestrae, quo dimisi eam, aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce iniqui-
tatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Vis etiam evidentius
agnoscere, cur te iugo servitutis addictum redimere potentiae suae virtute
noluerit? Audi quae ad superiora, quibus eisdem famulis peccatorum causam voluntariae
venditionis exprobrat, adiecerit: Numquid adbreviata, et parvula facta est manus mea
ut non possit redimere, aut non est in me virtus ad liberandum? Sed quia huic potentis-
simae misericordiae eius semper obstiterit, idem propheta demonstrans: Ecce, inquit, non est adbreviata
manus domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris eius ut non exaudiat, sed
iniquitates vestrae diviserunt inter vos et deum vestrum. Peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis
ne exaudiret. Propter quod carnales nos fecit et spinas ac tribulis condempnavit illa prima dei
maledictio. Nos ita inquit pater noster commercio venundavit ut bonum quod volumus agere
nequeamus, dum divulsi a memoria summi dei ea quae humanae fragilitatis sunt co-
gitare compellimur, dum puritatis amore flagrantes incentivis naturalibus
quae penitus ignorare vellemus etiam inviti plerumque compungimur. Scimus quia non habitat
in carne nostra bonum, id est huius quam diximus theoricae atque puritatis perpetua iugisque;

tranqllitas s; factu e in nob istud pessimu ac lugubre diuortiu ut cu mte legi di
seruire uelim nuq sit uolente a claritate diuina demouere aspectu tam car-
nalib tenebris circufusi qda lege peccati ab eo qd bonu nouim cogam auelli.
sit ad curas cogitationeq; trenas ab illa mtis celsitudine decidentes. ad qs nos
lex peccati id illa sententia di n immerito cdepnauit q pmu peccator excep.
Et tide e qd beat apls cu aptissime fateret ineuitabili se ut oms scos peccati hui
necessitate ostringi tam nemine eo ob hoc ee dapnandu audenter de
nunciat dics nihil g nc dapnatiois e hus q st i xpo ihu. lex enim sps uite in xpo ihu liberau me a lege
peccati 7 mortis. ide cotidiana gra xpi oms scos suos ab hac lege peccati 7 mor
tis iq iugit ut nolentes cogunt icurrere cu remissione debitoru suoru a dno
pcant absolui. Uidetis g n ex psona peccatoru s; illoru q uere sci atq; pfecti st
hac beatu aptm pmisisse sententia. n qd uolo facio bonu. s; qd odi malu hoc
ago. 7 uideo alia lege i mbris meis repugnante lege mtis mee. 7 captiuu me
xiiii ducente i lege peccati q e i mbris meis. GERMAN. Neq; eo q capitalib criminib
implicant neq; apti ut illoru q ad ei pficere msura hoc dicim ogruere posse
psonis. s; de hiis pprie hoc itelligi debere censem q p di gram agnitioneq;
ueritatis a carnalib se uiciis abstinere cupientes antiq adhuc osuetudine
uelut natali lege i menbris suis uiolentissime dominante ad iolita passio-
nu ccupiscentia ptrahunt. Usus et ac frequentia delinquendi uelut lex efficit
natalis q mbris humane ifirmitatis iserta affect anime nec du pleni uir-
tutu studiis erudite s; adhuc rudis 7 tenere ut ita dixeri castitatis captiuos
rapaduitia a c morti eos antiq lege subicies iugo peccati dnantis addic
n sinens eos bonu qd diligt puritatis adipisci s; poti malu qd execrant
xv exercere cpelles. THEONAS. Non paru ura pfic oppinio. siqde etia uos ipsi
asstruere ia cepistis i illoru psona q omino peccatores sunt hoc penit stare
n posse. illis au q se a uiciis carnalib abstinere ctendunt ppe ouenire. qs
qm a peccatoru ia numero segregatis osequens e ut etia fideliu atq; scoru pau-
latim cetib iserati. q et gena peccatoru istos dicitis posse comittere. qb si fuerit
p gram baptismatis iuoluti rursu p cotidiana xpi gram liberent. Aut
de q mortis corpore apls dixisse credend e. qs me liberabit de corpore
mortis hui. gra di p ihm xpm dnm nrm. Nonne manifestu est sic uos
qq ipsos ueritas copulit ofiteri n de illis capitaliu criminu mbris p q sti-
pendiu etne mortis adqrit. id e homicidiu fornicationis adulterioru ebrie-
tatis furtoru atq; rapinaru s; de illo pdicto cui gra xpi cotidiana succur
rit corpore memorari. Qs qs et p baptismu 7 scientia di i illud mortis

irruerit. sciat se non cotidiana gratia Christi id est facile remissione qua omnipotens singulis exorantibus
dominus noster erroribus nostris donare consueuit, sed aut diuturna afflictione paenitudinis ac penali do-
lore purgandum, aut certe pro his in futurum aeterni ignis supplicio addicendum, ita eodem apostolo
pronuntiante: nolite falli, neque fornicarii neque idolis seruientes neque adulteri neque mol-
les neque masculorum concubitores neque fures neque auari neque ebriosi neque maledici neque ra-
paces regnum dei possidebunt. Aut quae est ista lex militans in membris nostris quae repugnet legi
mentis nostrae, cumque nos resistentes atque captiuos in legem peccati ac mortis abduxerit eique
nos fecerit carne seruire nihilominus mente legi dei seruire permittat? Nec enim hic puto
legem peccati flagitia designare, ob hoc de supradictis intellegi posse criminibus,
quae si quis facit legi dei mentis non seruiat, a qua necesse est eum animo ante descistere quam aliquid eorum
carne committat. Id est enim seruire legi peccati, non ea quae a peccato imperantur implere. Quid ergo
peccati genus est quo cum se tanta sanctitas atque perfectio sentiat captiuari gratia tamen Christi non
ambigat liberandam dicens: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia
dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quam uero in membris nostris legem inesse firmabit, quae abstrahens
nos a lege ~~peccati~~ dei lege peccati infelices nos potius faciat quam nocentes? Ut non
aeterni supplicii addicamur, sed quasi de interrupto beatitudinis gaudio suspiremus, et auxiliato-
rem qui nos ad id retrahat inquirentes cum apostolo proclamemus: infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis huius? Abduci namque captiuum in lege peccati, quid est aliud quam in affectu
peccati atque opere permanere? Aut quod aliud principale bonum quod sancti explere non possunt,
nisi id ad cuius comparationem ut supra diximus uniuersa nec bona sunt. Et quidem nouissemus mul-
ta esse in hoc mundo bona, praecipueque pudiciciam, continentiam, sobrietatem, humilitatem,
iusticiam, misericordiam, temperantiam, pietatem; sed haec omnia in summo illo bono paria
esse non possunt, et perfici non dicam ab apostolis sed etiam a mediocribus possunt, et a quibus impleta non fuerint
aut aeterno supplicio puniuntur aut grandi ut supra dictum est labore penitentiae
cotidiana Christi gratia liberantur. Super est quod ut haec apostoli sententia solis sanctorum personae recte fateamur
aptari. Quia in hac quam praediximus incurrentes cotidie peccati non criminum legem de statu sa-
lutis suae certi non praecipitantur in facinus, sed ut saepe dictum est a contemplatione ad miseriam cogi-
tationum corporalium deuoluti ueri illius beatitudinis bono plerumque fraudantur.
S Nam se per hanc membrorum legem cotidianis sentirent sceleribus illigari, nequaquam de felici-
tatis amissione sed de innocentiae causarentur, nec diceret apostolus Paulus: infelix ego homo,
sed impurus aut scelestus ego homo, nec de corpore mortis huius, id est de condicione mortali,
sed a flagitiis atque criminibus carnis huius uellet absolui. Sed quia se per condicionem fragilita-
tis humanae senserat captiuatum, id est abductum ad sollicitudines curasque carna-
les, quas lex peccati et mortis operatur, ingemiscens super hanc quam inuitus incurrerat legem peccati
confestim recurrit ad Christum et praesentissimae gratiae eius redemptione saluatur. Sic ergo lex illa peccati

que spinas et tribulos cogitationum curasque mortalium generaliter gignit etiam in applicito pectori terra
sollicitudine germinatur. ita lex gratie mortem avellit. Lex enim que est spiritus vite in Christo Iesu liberavit
me a lege peccati et mortis. hoc est quod inevitabile corpus est mortis. in quo perfecti quique qui gusta-
verint quam suavis est dominus cotidie revoluti sentiunt cum propheta quam malum sit et amarum discedere
a domino deo suo; hoc est corpus mortis quod a celesti contuitu retrahens ad terrena deducit.
quod psallentes eos atque prostratos in oratione vel humanas effigies vel sermonem vel
negotia vel actus facit superfluos retractare. hoc est corpus mortis quo emulantes angelicam
sanctitatem et volentes domino iugiter inherere perfectionem tamen huius boni quia mortis corpus
obsistit invenire non possunt. sed faciunt malum quod nolunt. id est deducuntur mente etiam ad illa
que ad profectum virtutum perfectionemque non pertinent. Denique ut hoc de sanctis atque perfectis sibique
similibus se dixisse beatus apostolus evidenter exprimeret digito quodammodo semetipsum tactuque
designans continuo infert: itaque ego ipse. id est qui hec pronuntio meae non alterius conscientie
latebras pando. hoc sane elocutionis genere familiariter designare sic ibi ipse — uti apostolus solet si quando vult se specialiter
ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi. et rursum: numquid ego ipse non
gravavi vos? et alibi ipse ego Paulus dico vobis si circumcidamini Christus vobis nihil proderit.
et ad Romanos: optabam enim anathema esse ipse ego pro fratribus meis. Potest autem non absurde
etiam sic accipi ut ipse ego cum emphasi pronuntietur. ita: ego ipse id est quem nostis esse apostolum Christi
quem tota suscipientes veneratione veneramini. quem creditis summum esse atque perfectum. in quo loquitur Christus.
cum mente serviam legi dei. carne tamen legi peccati servire me fateor. hoc est distinctione
conditionis humane interdum de celestibus ad terrena devolvor. et ad curas humilium rerum
mentis mee altitudo prolabitur. per quam peccati lege ita momentis singulis me sentio
captivari. ut quamvis immobili circa legem dei desiderio perseverem. nullo modo tamen vim
huius captivitatis evadere posse me sentiam nisi confugero semper ad gratiam salvatoris.

XVII. Et idcirco cotidiano suspirio sancti omnes pro hac substantie sue fragilitate compuncti dum
cogitationum varietatem conscientieque sue latebras ac penetralia perscrutantur suppliciter
clamant: non intres in iudicio cum servo tuo. quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. et
illud: quis gloriabitur castum habere se cor aut quis fiduciam habebit se mundum esse a pec-
cato. et iterum: non est iustus homo in terra qui faciat bonum et non peccet. et ita infirmam ho-
minum imperfectamque iustitiam ac misericordie dei semper indigam esse senserunt. ut unus ex his cuius
iniquitates atque peccata deus misso de altari igneo verbi sui carbone purgavit post
illam mirificam contemplationem dei post intuitum sublimium seraphin et revelationem sacramentorum
celestium dicat: ve mihi quia vir pollutus labiis ego sum et in medio populi polluta labia ha-
bentis ego habito. Quid sic arbitror sui atque labiorum immunditiam ne tunc quidem fortasse sensisset nisi
veram perfectionis et integram puritatem contemplatione dei meruisset agnoscere. cuius intuitu pol-
lutionem suam quam ante incognitam repente cognovit. Cum enim ait: ve mihi quia vir pollutus labiis ego sum

de suorum h̄ eū labiorum n̄ de ppl̄i pollutiōe ↄfessū id q̄d seq̄t manifestat. ⁊ ī medio ppl̄i polluta
labia habentis ego habito. S; etiā cū orās q̄si uniu̇salū īmundiciā ↄfitet̄ n̄ ūq̄rum
tantū s; etiā iustorum plebē generali supplicatiōe ↄ̄plectit̄ dicēs. ecce tu irat̄ es ⁊ pecca
uim. ī ipsis fuim̄ sēp & saluabim̄. facti sum̄ ut īmundi ōs nōs. taq̄. pann̄ m̄struate
uniu̇se iusticię n̄re. Rogo q̄ euidenti hac pote ēē sententia. q̄ n̄ unā tantū s; uni
u̇sas iusticias n̄ras ꝓpħa ↄ̄plexu ⁊ circū̇spiciēs omīa ut q̄ īmunda ut horrida iu
dicant̄. ꝗ nihil ī hominū ↄu̇satiōe sordidi neq; inpuri potuit reperire. panno eas
ↄ̄parare maluit m̄struatę. Frustra ꝗ manifestissime ueritati spinose obiectiōis
acum̄ opponit̄. sic paulo an̄ dixisti. si nemo sine peccato null̄ ē scs̄. null̄ ꝗ saluabit̄.
Hoc ⁊ ꝓphe testimonio pote nod̄ hui̇ questiōis absolui. ecce īq̄t tu irat̄ es ⁊ pec
cauim̄. id ē cū elationē n̄ri cordis ut neglegentias au̇sat̄ tuo nos auxilio denu
dasti. ↄ̄festi nos uorago absorbuit peccatorum. uelut siq̄s splendidissimo soli dicet
elem̄to. ecce tu occubuisti ⁊ nos ilico tenebrosa ↄtexit obscuritas. ⁊ tam̄ cū hic
scs̄ peccasse se dicat ⁊ n̄ solū peccasse. s; etiā ī ipsis sēp ꝑmansisse peccati. n̄ desperat
penit̄ de salute s; subicit ī ipsis fuim̄ sēp ⁊ saluabim̄. sententia illi aplicę ↄ̄parab. o. īfelix
ego hō q̄s me liḃabit de corpore mortis hui̇. rursūq; id q̄d ꝓpħa subiungit ī ipsis
sēp fuim̄ ⁊ saluabim̄. ↄ̄sequentib; apl̄i ↄ̄gruit uerbis. gr̄a dī ꝑ ihm̄ xp̄m dn̄m n̄rm̄.
Similit̄ etiā illud eidē ꝓphe. uem̄ ꝗ uir pollut̄ labii̇s ego sū ⁊ ī medio ppl̄i polluta
labia habentis ego habito. uidet̄ sup̄ dictos sapere sermonē. īfelix ego hō q̄s me
liḃabit de corpore mortis hui̇. Itēq; q̄d seq̄t ī ꝓpħa. ecce uolauit ad me un̄ de sera
phī ⁊ ī manu ei̇ carbuncul̄ siue calcul̄ quē forcipe tulerat de altari. ⁊ tetigit
os meū ⁊ dixit. ecce hoc tetigit labia tua ⁊ auferet̄ īīq̄tas tua ⁊ peccatū tuū munda
bit̄. tale ē ut pauli uideat̄ oreplatū q̄ait. gr̄a dī ꝑ ihm̄ xp̄m dn̄m n̄rm̄. Videtis ꝗ
queadmodū ōs sc̄i n̄ tā ex ꝑsona dn̄i q̄ ex sua ⁊ peccatores se ueracit̄ fatent̄ ⁊ tam̄
neq̄q̄ de sua salute desperēt̄. s; iustificatiōis plenitudinē q̄ ↄdiciōē fragilitatis
xviii humanę ↄ̄seq̄ posse diffidt̄. de gr̄a dn̄i ⁊ miseratiōē p̄sumāt. Neminē u̇ ī hac
uita q̄uis scm̄ īmunē ēē a debitis peccatorum etiā magisteriū nos edocet salua
toris. q̄ discipl̄is suis ꝑfectę oratiōis formulā tdēs. īt reliq̄ illa sublimia sacra
tissimaq; mandata. q̄ q̄m̄ n̄ n̄ scīs ꝑfectisq; sūt tdita. malis ⁊ īfidelib; ↄueniīe n̄
posset. hoc iussit īserī. ⁊ dimitte nob̄ debita n̄ra sic̄ ⁊ nos dimittim̄ debitorib; n̄ris.
Si ꝗ uera hec ⁊ a scīs ꝑfert̄ oratio. sic ī dubitant̄ credere nos oportet. q̄s tam ↄtumax
⁊ p̄sūptor tā supbia diabolici furoris elat̄ poterit īueniri. q̄ sine peccato se
ēē ꝓnuntians. n̄ solū maiorē se apl̄is credat. uerū etiā ipsū q̄si ignorantię
ac uanitatis arguat saluatorē. ut sciat aut nescierit aliq̄s ēē posse īmu
nes a debitis. aut frust̄ docuerit eos q̄s scierit oratiōis isti remedio n̄ egere.

S; cũ regis sui pcepta seruientes omis omino sci cotidie dicant. dimitte nob debita nra.
si uerũ dicunt uere nemo ẽ inmunis a culpa. si aũ fallũt eque uerũ ẽ eos mdacii n carere
peccato. Vnde etiã ille sapientissim ecclastes uniũsos act ⁊ humana studia mte
pcurrens. sine ulla exceptione pnuntiat. qꝫ n ẽ iust ho i tra q faciat bonũ ⁊ n
peccat. id ẽ nemo i hac tra tã scs tã diliges tã ītent. ut potuit unq ut poterit in-
ueniri. q ũ illi ac singlari bono ita iugit ualeat ihere re. ut n cotidie ab eo dis-
tractũ se sentiat deliqsse. qtam cũ pnunciet inmunũ a ngra ẽe n posse. iust ẽe
nihilomin n negat. Qs qs itaq; ANAMARTHETON (ana martheton). id ẽ impeccantiã natę ascribit
humanę n inanib uerbis s; scientię suę nobiscũ testimonio ad pbatioem cfligat. ⁊ tũc
demũ se absq; peccato ẽe pnunciet cũ se ab hoc sũmo bono senserit n auulsũ. immo
u qsqs cfideras csciẽtiã suã. ut n dicã apli singris sine ulla ũbi ut facti ut cogi-
tatiois ĩpellatioẽ se dephenderit celebrasse. absq; peccato se ẽe pnunciet. Fide
qꝫ hus omib otiosis ac supfluis reb uoluerẽ humanę mtis excussũ fatem care-
re n posse. p h utiq; csequent sine peccato nos n ẽe ueraciť cfitem. Nã qntã
uis circũspectione unqsq; seruare cor suũ ctendat. nũq id scdm desideriũ spc sui
repugnantẽ carnis cditionẽ custodiet. Qnto u mens pfecerit humana ⁊ ad sincẽ
riorẽ ctẽplationis puenerit puritatẽ. tanto se inmundiorẽ qsi pspeculũ suę pu-
ritatis ispiciet. qꝫ necesse ẽ ut dũ anim ad subliniorẽ se extendit intuitũ ⁊ maio-
ra q agit pspiciẽs ccupiscit illa i qb ẽ ut iferiora sẽp ac uiliora despiciat. Plura
siqdẽ denotat sincerior obtut. parit q; maiorẽ rephensiois dolorẽ irephensibilis
uita ⁊ multiplicat gemit atq; suspiria emdatio mor ⁊ emulatio attenta uir-
uirtutũ. Nemo et illo i q pfecerit gradu potẽ ẽe ctentus. ⁊ qntũ qs fuerit mte purgatior.
tanto se sordidiorẽ uidẽs magis humilitatis q elatiois inueniet causas. qntoq;
ptinaci ad subliniora cscenderit. tanto āpli puidet sibi sup ẽe q tendat. Deniq;
ille aplor eximi quẽ diligebat ihc cũ recubẽs sup pect ei hãc qsi ex dnico ptulit
corde sententiã. si dixerim qꝫ peccatũ n habem ipsi nos seducim ⁊ ueritas i nob n ẽ.
Itaq; si dicentes nos n habere peccatũ ueritatẽ id ẽ xpm n habem in nob. qd aliud
pficim. n ut nos hac ipsa pfessione ex peccatorib scelleratos atq; impios appbem.
Postremo si corde ẽ ueri explorare utrũ possibile sit homini substantię anamar-
theton possidere. a qb hoc manifesti discere poterim. q ab his q carnẽ suã crucifix-
erũt. cũ uiciis ⁊ ccupiscentiis ⁊ qb uere crucifixus ẽ mund. Q cũ de cordib suis n solũ
radicit uicia uniũsa cuulserint uerũ etiã cogitationes ac memoriã peccator conent
excludere. nihilomin tam cotidie fideliť pfitent. ne una qdẽ hora macula se posse
carere peccati. nec tam ex eo debem nos a dnica comunione suspendere qꝫ nos agnos-
cim peccatores. s; ad eã magis ac magis ẽ ppt animę medicinã ⁊ purificationem

spe audite festinandum veritatem ea humilitate mentis ac fide, ut indignos nos perceptione
tantae gratiae iudicantes remedia potius nostris vulneribus expectemus. Alioquin nec anniver-
saria quidem digne est praesumenda communio, ut quidam faciunt qui in monasteriis consistentes ita
sacramentorum caelestium dignitatem et sanctificationem ac meritum metiuntur, ut aestiment ea
non nisi sanctos atque inmaculatos debere praesumere, et non potius sanctos mundosque nos sua participatione
perficiant. Qui profecto maiorem arrogantiae praesumptionem quam declinare se credunt incurrunt, quia
vel tunc cum ea percipiunt dignos se eorum perceptione diiudicant. Multo autem iustius est ut cum hac
cordis humilitate credamus et fateamur illa sacrosancta mysteria numquam pro merito nos
posse contingere, singulis diebus dominicis ea remedium nostrarum infirmitatum praesumamus, quam vana per-
suasione cordis elati ut post annum dignos nos eorum participatione esse credamus.
Quapropter ut hoc intellegere fructuose et tenere possimus, misericordiam domini ut nos ad per-
ficienda haec adiuvet attentius imploremus, quia neque ita ut ceterae humanae artes prae-
cedente quadam ratione verborum, sed actu potius experientia praeeunte discuntur; quae quoque rursum nisi in
collationibus spiritalium virorum frequenter examinata fuerint et polita, ac etiam documentis
et cotidiana experientia sollicite ventilata, aut obsolescunt incuria, aut otiosa
oblivione depereunt. Explicit abbatis theonis collatio iii. Incipiunt collationes abbatis
Abraham. De mortificatione. Capitula eiusdem collationis incipiunt.

i. Quomodo abbati abraham cogitationum nostrarum prodiderimus archana. ii Quomodo senex patefecerit
errorem. iii De qualitate locorum quae ab anachoretis expeti debeant. iiii Vel a solitariis ope-
rationum genera debeat eligi. v Quod evagatione corporis gravetur magis quam robo-
retur cordis anxietas. vi Ad quam comparationem cogitationes suas monachus debeat custo-
dire. vii Interrogatio cur obesse nobis parentum vicinia putaretur, quae in egypto consistentibus
non obesset. viii Quod non omnibus conveniant omnia. viiii Quod hi possint parentum viciniam
non timere qui abbatis apollo mortificationem potuerint emulari. x Interrogatio an
obsit monacho si a parentibus necessaria suggerantur. xi Responsio quid sanctus antonius
super hoc pronuntiaverit. xii De utilitate operationis et odii detrimento. xiii Fabula de
tonsoris mercede composita ad illusiones diaboli cognoscendas. xiiii Interrogatio
unde nobis talium cogitationum error irrepserit. xv Responsio de tripertito animae
motu. xvi Rationabilem animae nostrae partem fuisse corruptam, quod infirmior pars
animae diabolicis temptationibus prima succubat. xvii Interrogatio an utili desiderio
maioris silentii retherem ad patriam. xviii Quam utilis sit remissio in adventu fratrum.
xviiii Quomodo evangelista iohannes utilitatem remissionis ostendisse dicatur. xx Interrogatio qualiter intelli-
gendum sit quod in evangelio dicitur: iugum meum suave est. xxi Responsio cum expositione
sententiae. xxii Cur amarum iugum et grave onus domini sentiatur. xxiii Quid utilitatis conferat tempta-
tionum incursio. xxiiii Quemadmodum perfecte renuntiantibus centuplum in hoc mundo repro-
mittitur.

QVARTA ATQ(ue) XX(ma). **Incipit collatio abbatis abraham de mortificatione**

Ista collatio abbatis abraham christo fauente peruducitur. omnium seniorum traditionem atque insti
tuta concludens. quae cum orationibus uestris consummata. illorum xxiiii seniorum qui in sancta apokalipsi
coronam suam agno offerre dicuntur numero mystice congruente. cunctarum promissio
num nostrarum debitis non credimus liberandos. Si quidem de gloria huius xxiiii seniorum obstitutionis
sue meritum fuerint coronati. illi qui pro salute mundi immolatus est agno subiectis sunt capi
tibus oblati. Ipse enim et illis tam eximium sensum et nobis qualecumque sermonem quo tanta profun
ditas promereretur propter honorem nominis sui donare dignatus est. et necesse est ut ad auctorem
omnium bonorum muneris sui merita referantur. cui hoc ipso debetur amplius quo magis soluitur. Igitur
ad hunc abraham inpugnationem cogitationum nostrarum anxia cogitatione detulimus. quia ad
repetendam prouinciam nostram atque ad reuisendos parentes cotidianis animi aestibus
urgebamur. Hinc etenim nobis maxima desideriorum nascebatur occasio. quod tanta
religione atque pietate parentes nostros praedictos recordabamur. ut eos nequaquam inpedituros nostrum
propositum praesumeremus. hoc igitur mente uoluentes. quod profectum magis ex eorum essemus as
siduitate capturi. nullaque nos corporalium rerum sollicitudine. nullis prospiciendi
uictus distentionibus occupandos. illis affatim omnem cum gaudio prebitionem nostrae necessita
ti explentibus. Insuper etiam spe inanium gaudiorum animum pascebamus. credentes fruc
tum nos maximum percepturos de conuersione multorum. qui uelut nostro essent ad uiam salutis exemplo
ac monitis dirigendi. Tum deinde ipsorum locorum situs in quibus erat maioribus nostris auita pos
sessio. ipsarumque amoenitas regionum ante oculos pingebatur. quam grate et congrue solitu
dinis tenderetur. ita ut non solum delectare monachum possit secreta siluarum. sed etiam
maxima uictus praebere compendia. Quae omnia praedicto seni cum secundum fidem conscientiae nostrae simpli
citer panderemus. nec iam inpugnationum uim tolerare nos posse. nisi nobis pullulans medicinam dei
gratia subuenisset profusis lacrimis testaremur. tacitus ille diuque cunctatus. atque ad ex
tremum grauiter ingemiscens. ita respondit. Necdum uos desideriis renuntiasse munda
nis nec mortificasse concupiscentias pristinas cogitationum uestrarum prodit infirmitas. Nam
sic desidia cordis uestri desideriorum uestrorum peruagatio protestatur. hanc peregrinationem ac paren
tum absentiam quam mente potius suscipere debuistis. carne tantummodo sustinetis. Sepulta
enim haec omnia ac de cordibus uestris euulsa penitus iam fuissent. si ut rationem ipsius abrenunti
ationis sic principalem solitudinis causam in qua consistimus cepissetis. Ideoque uos illa otii aegritu
dine sentio laborare quae in prouerbiis ita notatur. in desideriis est omnis otiosus. et item desidia pi
gri occidit. Nam et nobis paterent haec quae commemoratis carnalium commodorum non dee[illegible]
per dia. si credidissemus ea nostro conuenire proposito. aut talem ex illis amoenitatum uo
luptatibus fructum nos iudicassemus posse conferri. qualis iste est qui de hoc locorum squalore et
corporum contritione conquiritur. Nec sumus ita parentum solatio destituti. ut desint qui de suis
substantiis sustentare nos gaudeant. nisi nobis illa sententia saluatoris occurrens
quae quidquid ad fotum huius pertinet carnis excluderet quae dicit. qui non reliquerit siue oderit patrem et

matrem et filios et fratres non potuimus esse discipuli. Quod si parentum quoque eramus presidio destituti.
certe potentium mundi istius obsequia deesse non possent. qui propitiissima largitate necessitatibus
nostris cum omni gratiarum actione subministrare gauderent. quorum munificentia sustentati
parandi victus sollicitudine careremus. nisi nos vehementer illa prophetica maledictio de
terreret. nam maledictus inquit homo qui spem suam ponit in homine. et nolite confidere in principibus. Potu
imus etiam cellulas saltem nostras super Nili fluminis alveum collocantes aquam habere pro foribus
ne eam quattuor milibus passuum nostris cogeremur cervicibus ac deferre. nisi nos ad tolerantiam laboris
istius indefessos beatus apostolus redderet hujusmodi animare eloquio. unusquisque in quo est proprium mercede
accipiet secundum suum laborem. Nec ignoramus esse nonnulla etiam in regionibus nostris amena secre
ta. in quibus pomorum copia et hortorum gratia ubertas necessitatem victus nostri minimo labore
corporis expedirent. nisi impingendam nobis illam exprobrationem quae ad illum in evangelio direc
ta est divitem vereremur. quia recepisti consolationem in vita tua. Sed despectis illis omnibus et cum
universa mundi huius voluptate contemptis. his tantum squaloribus delectamur. universisque
deliciis horrendam solitudinis istius praeferimus vastitatem. Neque huic arenarum amari
tudini quantaslibet uberioris glebe divitias comparamus. non temporalia huius corporis lucra sed
aeterna spiritus emolumenta sectantes. Parum est enim renuntiasse monachum semel id est in primordio
conversionis sue contempsisse presentia nisi eis cotidie renuntiare perstiterit usque ad finem. Itaque in toto
tempore huius vite illud nobis dicendum est cum propheta. et diem hominis non desideravi tu scis. Unde et
dominus in evangelio. si quis vult inquit post me venire. abneget semetipsum. et tollat crucem suam cotidie et
III sequatur me. Et idcirco ei qui de interiori hominis puritate pervigilem sollicitudinem gerit
expetenda sunt loca que mentem eius nulla ad culture distentionem ubertati sive fecunditate
sollicitent. nec de cellule fixa atque immobili statione protrudant atque ad aliquod subdivale
opus prodire compellant et ita velut in apertum effusis cogitationibus omnem mentis directionem
ac subtilissimum certe illius destinationis intuitum per diversa dispergant. que a nemine prorsus quamvis
sollicito ac vigilanti. ut caveri potest certe vel videri. nisi qui corpus atque animum suum iugiter
intra parietum septa concluserit. ut ita quis velut piscator egregius victum sibi apostolica arte
prospiciens. in tranquillissimo cordis sui profundo. agmina cogitationum natantia intentus
atque immobilis captet. et tamquam de prominenti scopulo curiose profunda prospectans. quos ad se
hamo attrahere debeat salutari. quosve tamquam malos et noxios pisces neglegat ac refutet
IIII sagaci discretione diiudicet. In hac ergo unusquisque custodia perseverans efficaciter illud in
plebit quod Habbacuc propheta satis evidenter expressit. super custodiam meam stabo et as
cendam super petram et speculabor. ut videam quid loquatur in me et quid respondeam ad arguentem me.
Quod quanti laboris ac difficultatis sit experimentis illorum qui in illa Calami sive Porphirionis here
mo commorantur manifestissime comprobatur. Nam cum longiore solitudinis intervallo ab universis
urbibus et habitaculis hominum quam heremus Scithi dividantur vii vel viii mansionibus
vastissime solitudinis deserta penetrantes vix cellarum suarum secreta pervenerunt. tamen
quia illic agriculture dediti claustris minime continentur. cum ad haec squalida in quibus degimus

t ad illa secretiora venerint loca, tantis cogitationum estibus tanta animi anxieta-
te vexantur, ut quasi rudes et qui solitudinis exercitia ne leviter quidem aliquando contigerint, com-
morationem celle et quietis silentia tolerare non possint, atque ex eis statim excussi tamquam ex-
pertes ac novitii proruant. Quia scilicet sedare interioris hominis motus et cogitationum suarum tempes-
tatibus obviare iugi sollicitudine ac perseveranti intentione non didicerint, qui sub dialibus
cotidie operibus desudantes tota die sub aeria inanitate non solum corpore, verum etiam
mente pervolitant, et cogitationes suas cum mobilitate corporea passim in aperto diffundunt,
et idcirco nec multivolam animi sui sentiunt vanitatem, nec eius lubricos possunt coher-
cere discursus, et contritionem spiritus non ferentes intolerabilem sibi ipsam silentii sui estimant
iugitatem, ac laboriosis ruris operibus indefessi vincuntur otiis et quietis sue diuturnitate lassantur.

Nec mirum si in cellula quis resides, quasi in artissimum claustrum cogitationibus congregatis anxi- V
etatum multitudine suffocetur, que de carceribus habitaculi cum homine prorumpentes continuo ve-
lut equi effrenes in diversa pervolitant. Sed cum ad presens de suis velut stabulis evagantur, capiunt statim
aliquod ut breve ac triste solatium. Cum vero corpore ad cellam propriam remeante rursus quasi ad sedes suas
cuncta cogitationum turba recucurrerit, graviores excitat stimulos ipsa inveterate licen-
tie consuetudo. Hi igitur qui necdum possunt vel noverunt voluntatum suarum instigationibus reluctari, cum
accidia pectus insolitum vehementius inpugnante intra cellam fuerint anxiati, si progrediendi sepius li-
bertatem sibi remissa districtionis lege concesserint, acriorem adversum se pestem hoc ut putant reme-
dio suscitabunt, sicut gelidissime aque haustu nonnulli internarum febrium quidam restringere posse credentes ar-
dorem, utique accendi ex igne illum constet potius quam sedari. Siquidem illam momentanea relevationem
multo gravior consequitur afflictio. Quamobrem ita monachi omnis intentio in unum semper est defigenda VI
cunctarumque cogitationum eius ortus atque circuitus in id ipsum, id est ad memoriam dei strenue re-
vocanda, velut si quis absidis cameram volens in sublime concludere subtilissimi illius centri lineam
iugiter circumducat ac secundum certissimam normam omnem rotunditatis parilitatem et struc-
ture colligat disciplinam. Qui eam absque ullius medietatis examine consummare quamvis summe
artis aut ingenii presumptione temptaverit, inpossibile est ut equalitatem circuitus illius sine errore
custodiat, aut quantum vere rotunditatis pulchritudini errando subtraxerit, solo de-
prehendat aspectu, nisi ad illum indicem veritatis semper recurrens atque eius arbitrio interiorem operis sui
ambitum exterioremque castigans, tante excelsitatis magnitudinem molemque unius puncti lege concludat;
ita etiam mens nostra nisi solam domini caritatem velut centrum inmobiliter fixum per universa operum mo-
litionumque nostrarum momenta circumagens probabili utique diverso circino caritatis omnium
cogitationum qualitatem aut aptaverit aut repulerit, nequaquam illam structuram edificii spiritalis,
cuius Paulus est architectus, probabili arte molietur, nec pulchritudinem domus illius possidebit
quam beatus David in corde suo domino exhibere cupiens: Domine, inquit, dilexi decorem domus tue et
locum habitationis glorie tue, sed indecoram in corde suo atque indignam spiritu sancto domum continuoque
lapsuram inprudenter attollet, non glorificandus beati cohabitatoris hospitio, sed ruina
constructionis sue lugubriter opprimendus. **Germanus.** Satis utile ac necessarium preceptum VII

stituto h̄ operū gen̄ q̄ int̄ cellā exerceri potē. Et n̄ solū exēplo beatitudinis ur̄ę apli-
carū uirtutū imitatiōe fundatę. uerū etiā expientię nr̄ę testimonio cōmoditas huius rei
nob̄ sepe cōpta ē. S; parentū uicinia q̄ nec uos nimiū respuistis. cur tantopere a nob̄ de-
beat euitari n̄ satis claret. Cū et uos ī omi pfectiōis uia īrephensibilit̄ īcedentes
n̄ solū ī ipis residere regiōib; s; nec longe a uiculis suis q̄sdā recessisse cernam. cur
VIII. id quod nob̄ noxiū n̄ ē nob̄ putet̄ adūsū? Abraham. Nnūq̄ mala ex bonis reb; sumi
uidem exēpla. Nā si eadē q̄s agere n̄ eodē affectu atq; pposito aut dissimili uir-
tute psūpserit. pfecto ex īde laqueū deceptionis ac mortis īcurrit. unde alii
ętnę uitę fruct adq̄rit. Id ille q̄q manu fortis puer bellicosissimo illi gigan-
to īcertamine cōparat haud dubie ptulisset. si uirilib; atq; fortissimis saulis
armis fuisset indut. qb; ętas robustior īnumerabiles cateruas hostiū ptiusset.
Hec īdubitatā p̄meuo potuerit īferre pniciē. n̄ prudenti discretiōe ogrua
adolescentię suę armorū gn̄a delegiss;. ī aduūsū hostē tetrimū n̄ lorica ī clipeo.
qb; ceteros uidebat īstructos. s; illis qb; ipse dimicare potat telis fuiss; armatus. Quā
obrē m̄surā uiriū suarū ouenit unūquēq; nr̄m diligentius antepensare atq; ad ei modu-
lū arripere q̄ debuerat disciplinā. q; q̄uis omīs utiles sit tam̄ aptę cunctis cunctę
ēē n̄ possit. Nec et q; bona ē anachoresis uniūsis eā ogruā cōpbam. a multis et n̄ solū īfruc-
tuosa. s; etiā pniciosa sentit̄. nec q; īstitutionē cenobiorū ī curā frm̄ scm̄ atq; lauda-
bilē merito pfitem. idcirco ab uniūsis eā expetendā ēē censem. Ita etiā xenodochiū
ubi m̄ fruct ē. ab oib; expeti sine patientię n̄ potē detrimento. Ideo p̄mū regionis ur̄ę
atq; huius īrepensanda s̄t īstituta. deīde uires hominū uigiliis uirtutū tuicię assidu-
itatę collectę. diūsa īuicē lance trutinande. fieri et potē. ut q̄d alti gentis homini
arduū atq; īpossibile ē. h aliis īsita ouetudo q̄dā m̄ uerterit ī natā. Sic nationes
q̄dā īgenti plagarū diūsitate disiunctę. magnā ui frigoris t ardorē sol absq; ul-
lo corpis pferūt tegumto. q̄uiq; aliū illā celi clemītiā n̄ expti. q̄ntiuis robori fuerit
sustentare n̄ possit. ita etiā uos q̄sūmo animi ī corpis nisu ī hac regiōe dūtaxat q̄
natā patę ur̄ę ī multis impugnare conamini diligentius expendite utrū illis
corporis ut fama ē regioib; uelut frigore nimię ifidelitatis obstricti. hāc ut
ita dixerim nuditatē sustentare possitis. Nr̄is et istā pposiu fortitudinē natalit̄
q̄dā īdiditur s̄c ouatio. antiq̄tas. quorū si stantię atq; uirtuti pares ēē uos cer-
VIIII nitis. uicinā parentū similit̄ fugere n̄ debetis. Verū ad certū
districtionis exam̄ uīarū uiriū q̄ntitatē metiri ogrua estimatiōe possitis. quādā
uob̄ sentis id ab abbis apollo factū breuit̄ idicabo. ut si uos ī timū ur̄i cordis exam̄
huius pposito atq; uirtute haud īferiores ēē censueritis. absq; iactura pfect
nr̄ę pfessiōis q; piculo patię ī habitationē & parentū uicinā psumatis. certi
de districtione humilitatis huius quod ī hac puincia n̄ solū uoluntas s; etiā nece-
ssitas peregrinatiōis extorquet. p indignitati affect aut locorū oblectatio n̄ possit euincere.

Ad hunc quoque quem praediximus senem cum germanus suus intempesta nocte venisset. implorans
ut de monasterio suo paulisper egressus ad evellendum bovem quem caeno palustri eminus
inhaerere flebiliter querebatur ei ferret auxilio. quia eum solus nequaquam posset eruere. Abba
Apollo pertinaciter obsecranti. cur ait iuniorem fratrem nostrum quem praeteriens propiorem quam me
habueras non rogasti. Cumque ille eum mortem olim sepulti fratris oblitum et ex nimia continentiae
ac solitudinis iugitate velut impotem mentis existimans respondisset. quemadmodum
potuerim de sepulchro eum qui ante annos xv. obiit evocare. Abbas Apollo. ignoras ergo
ait me quoque ante annos xx. huic mundo fuisse defunctum. nullaque iam posse de
huius cellae sepulchro quae ad praesentis vitae pertineant statum tibi conferre solatia. quem
in tantum Christus ab intentione mortificationis arreptae et modicum ad extrahendum
bovem tuum non patitur relaxari. ut nec brevissimi quidem momenti indutias pro patris in
dulserit sepultura. quae multo utique celerius honestius religiosius fuerat exhibenda.
Rimamini itaque nunc archana pectoris vestri prudenterque conicite an talem etiam vos
iuxta parentes vestros districtionem mentis iugiter retentare possitis. Cumque vos in
hac animi mortificatione consimiles eidem senseritis. tunc demum scitote. parentum
fratrumque viciniam nobis quoque similiter noxiam non futuram. ut scilicet eis quamvis in primo consti
tutis velut mortuos vos esse credatis. ita ut nec illos vestris fovere solatiis nec vos
illorum sinatis obsequiis relaxari. Germanus. Super hoc plane iam nullum ambiguitatis locum .x.
ulterius reliquisti. Certi etenim sumus tam praesentis huius habitus utilitatem. quam cotidiana haec
nudipedalia in illorum vicinia nullatenus exercere nos posse. sed ne laborem quidem illic
similiter eam quam sit ad victum necessaria perpessuros. sicut hic etiam ipsam cotidie aquam cervi
cibus nostris ex tribus milibus exhibere compellimur. Nec nostra nec illorum verecundia haec
nos coram illis agere omnino patietur. Sed quid proposito nostro oberit si illis subministran
tibus universa nos sollicitudine parandi victus penitus absoluti lectioni tantum et o
rationi operam dederimus. ut isto quo nunc distrahimur labore sublato spiritalibus tantum
studiis intenti excubemus. Abraham. Non meam esse hoc vobis sed beati Antonii .xi.
sententiam proferam. qua ille ita cuiusdam fratris hoc quod dicitis tepore torpentis segnitiem
confutavit ut etiam nodum vestrae propositionis absciderit. Nam cum ad praedictum virum quidam
ut dixi veniens anachoreticam disciplinam minime diceret admirandam. maio
ris pronuntians esse virtutis si eam quis perfectionis [illegible] inter homines quispiam quam in heremo po
situs exerceret. beatus Antonius ubi nam ipse consisteret percunctatur. Cumque ille se iuxta
parentes suos habitare dixisset et eorum praebitione omni cura et sollicitudine diurni operis
absolutum lectioni tantum et orationi absque ulla distractione spiritus indesinenter glo
riaretur insistere. rursum beatus Antonius. dic inquit fili utrum in eorum damnis et adversis casibus
contristeris. parique etiam in super eorum prosperitate congaudeas. Ille utriusque rei se parti
cipem esse confessus est. Cui senex. Noveris te inquit etiam in futuro saeculo eorum sorte censen
dum. cum quibus in hac vita in lucri detrimentive consortio et gaudio et merore concu

teris

H

Nec hac etenim sententia beat^9 antoni^9. maiorē īsup capitulū disputatiōis īgress^9 ē. h^i q^i ens. ōūs^a
tio atq; hic tepidissim^9 stat^9. n̄ h^oc solū q^d dixi te feruit^e detrīto. licet id n̄c ipse n̄ sentias
dicēs q^d dām secdm illā puerbiorū parabolā. ferūnt^er me s^3 n̄ dolui. irriserūt me. & ego aūt
nesciui. & illud q^d dr̄ ī ppha & comederūt alieni robur ei^9. & ipse nesciuit. q^d scilicet
dieb^9 singulis mentē tuā pcasuū uarietate mutantes. idesinenter ad terrena demergāt.
uerū etiā q^d fructū manuū tuarū & iusta laboris ppi mercede defraudet. n̄ p
mittentes te horū pbitione suffultū. secd beati apli regulā cotidianū tibi uic-
tū tuis manib^9 pparare. quē ille ultima ephesiorū ecte pncipib^9 pcepta pmulgās
se etiā scis euaglice pdicationis studiis occupatū. n̄ solū sibi. uerū etiā his q^i erāt
erga ministeriū suū necessarii obsequiis. ppedita pbuisse memorat dicēs.
ipsi scitis qm̄ ea q̄ m̄ op^9 erāt & his q^i mecū s^t ministrauerūt man^9 iste. q^d tam ut
se fecisse pforma nr̄e utilitati ostenderet. alibi ait. n̄ otiosi fuim^9 ī t uos. neq;
gratis panē ab aliq^o manducauim^9. s^3 ī labore & fatigatione nocte & die opantes. ne quē
ur̄m grauarem^9. n̄ q^a n̄ habuerim^9 potestatē. s^3 ut nosmet ipsos formā darem^9 uob.
xii ad imitandū nos. Et ideo cū etiā nob parentū psidia n̄ deēnt. tam hæc cunctis opib^9
ptulim^9 nuditatē. & cotidiana corporis alimēta nr̄is maluim^9 sudorib^9 pparare.
q^am secura parentū pbitione fulcire. laboriosissime huic penuriæ. illā q^am pdicas
otiosā scripturarū meditationē. atq; ifructuosā lectionis istantiā p ponentes. quā
pcul dubio libentissime sectarem^9. si h^oc ee utili^9 t exemplis sc̄or^9 aplica tradidisset
auctoritas. t istituta seniorū salubriter pfinisset. Noueris aūt te etiā ex hoc
n̄ leui q^am illo q^d sup^a diximus affici detrimento. q^d cū sis sani corporis ac robusti.
stipe sustentari aliena q^a iuste solis ē debilib^9 attributa. Nā utiq; omne ho-
minū gen^9 absq; illo tantū gn̄e monachorū. q^d secdm pcepta apli cotidia-
ni manuū suarū laborib^9 uiuit. agapē alienæ opatiōis expectat. Vnde n̄ solū
eos q^i semet ipsos ut parentū facultatib^9 t famulorū laborib^9 t fundorū fructib^9
sustentari — glant. s^3 ipsos etiā reges mundi hui^9 agape certū est sustentari. Hoc deiq; maiorū
nr̄orū definitio habet. q^icq^d ad necessitatē cotidiani uict^9 īsumit^r. q^d ope
manuū nr̄arū effectū paratūq; n̄ fuerit. ad agapē referre debere sanxerit
secdm aplm. q^i otiosis penit^9 ī̄dicit opē largitatis alienæ. Hus beat^9 antoni^9
aduersus quendā usus ībis. etiā nos magistrio sui formāū exempli. ut parentū pniciosis
sima blandim̄ta. & omiū q^i uictui necessaria subministrāt agapem īsup etiā omnē
amœnæ habitationis grām deuitem^9 squalentes natali amaritudine arenas
& pustas salsa iundatiōe regiones. nulliq; ob ipsū hominū iuri dominioq; sub
iectas. cunctis hui^9 mundi opib^9 pponam^9. ut n̄ solū frequentias hominū ob
tentu ī uie solitudinis declinem^9. s^3 etiā ut neq^a q^a nos ad aliscuiq; cultæ distentionē
uberis soli nata sollicitet. pq^a m̄s ab illa pncipali cordis obseruatiōe distracta
xiii spūalib^9 studiis redderet effecta. Nā q^d alios q^q saluare nos posse cōfidit^s.

et spe maioris lucri ad reuisendam patriam festinantes. Audite etiam super hoc quandam abbatis
macharii fabulam iocundissime atque aptissime figuratam. quam ille cuidam similibus
desideriis aestuanti medicinam oportunissimae narrationis ingessit. Erat inquit in ciuitate
quadam peritissimus tonsor. qui denariis trinis unumquemque detondens tenuem uilemque [mercedem] detondens.
sui operis acquirendo. ex hac eadem quantitate necessaria suo uictui comparabat. centumque
denarios expleta omni corporis cura marsupio suo diebus singulis inferebat. Sed cum idem
sinentem hec cedere quaestum. audiuit in quadam longe posita ciuitate. singulorum solidorum singu
los homines tonsori mercedem praebere. Quo ille comperto. quamdiu inquit ero hac mendicitate con
tentus. ut ternorum denariorum stipem cum labore conquiram. cum possim illo perueniens ingenti solidorum
quaestu diuitias congregare. Itaque sumens artis suae protinus instrumenta expensis in sump
tu omnibus quae hic multo tempore collecta seruauerat. ad urbem illam quaestuosissimam.
cum summo labore peruenit. Ubi cum ea qua ingressus est die secundum hoc quod comperat ab uno
quoque [mer]cedem sui operis recepisset. ad uesperam se uidens grandem solidorum numerum
conquisisse. ad macellum laetus intendit. escas refectioni suae necessarias coempturus. Quas cum coe
pisset magno solidorum pretio comparare. expensis in perexiguo uictu uniuersis quos acquisierat so
lidis. nec unius quidem denarii intulit lucrum. Cumque ita singulis diebus acquisitionem suam ui
disset insumi. ut non solum nihil redigeret. sed uix ipsam cotidianae substantiae necessi
tatem posset explere. recogitans apud semetipsum. reuertar inquit ad ciuitatem meam.
illumque repetam tenuissimum quaestum. ex quo me expleta omni corporis cura quae ad sus
tentationem senectutis accresceret. cotidiana exuberantia conferebat. quod
quamuis paruum uideretur et tenue. non mediocrem tamen summam iugi pariebat augmento
Quaestuosior mihi [quippe] fuit ille nummorum quam iste solidorum imaginarius quaestus. ex quo non solum
nihil exuberat quod recondam. sed uix ipsa cotidiani uictus necessitas sustentatur.
Et idcirco rectius nobis est hunc solitudinis huius tenuissimum fructum indisrupta
iugitate sectari. quem nullae saeculares curae. nullae mundanae distentiones. nulla
cenodoxiae ac uanitatis proterua elatio. nullae diurnae sollicitudinis necessita
tes imminuant. Melius est enim modicum iusto super diuitias peccatorum multas. quam
affectare lucra illa maiora. quae etiam si parata fuerint studiosissima conuersione
multorum. necessitate tamen mundanae conuersationis et cotidianis distentionum di
minutionibus absumentur. Melior namque est secundum sententiam salemonis pugillus unus cum
requie. quam duo pugilli cum labore et praesumptione spiritus. Quibus illusionibus atque dispendiis
omnes admodum infirmos necesse est implicari. qui cum etiam de sua salute sint dubii. ipsique
adhuc magisterio atque institutione egeant aliena. ad conuertendos alios ac re
gendos diabolicis illusionibus instigantur. quique etiam si potuerint lucri aliquid ex quorum
dam conuersione conquirere. inpatientia sua atque incompositis moribus quicquid acquisierint
profligabunt. Illud namque eis quod aggeus propheta describit. eueniet. Et qui mercedes con
gregat. mittit eas in sacculum pertusum. Vere enim lucra sua in pertusum sacculum recondit

quia qui per aliorum cunctationem uidetur acquirere. intemperantia cordis sui et cotidia-
na animi distentione disperdit. Ita fiet ut dum uberiora lucra per aliorum credit in-
stitutionem parare se posse. etiam sua correctione priuetur. Sunt enim qui se diuites ferunt
nichil habentes. et sunt qui se humiliant in multis diuitiis. et melior est uir in ignobilita-
xiiii te seruiens sibi. quam qui dignitatem sibi acquirit et indiget pane. Germanus. Satis egregie
nobis per has comparationibus disputatio tua illusionum nostrarum manifestauit errores. quorum
causas et curationes similiter optamus agnoscere. et unde acciderit nobis ista deceptio
pariter cupimus edoceri. Nulli etenim dubium est neminem admodum posse remedia ma-
xv. lis ualitudinibus adhibere. nisi eum qui ipsas morborum origines ante perdixerit. Abraham. Om-
nium uitiorum unus fons atque principium est. secundum qualitatem uero partis illius et ut ita dixerim membri
quod in anima fuerit uitiatum. diuersa uocabula passionum corruptionumque sortiuntur. quod
nonnumquam etiam morborum corporalium probatur exemplo. quorum cum una sit causa. in diuersa tamen
egritudinum genera pro qualitate membrorum que fuerint occupata distinguitur. Etenim cum ar-
cem corporis id est caput. uis noxii humoris obsederit. cefalargie pereat passionem.
cum uero aures oculosue peruaserit. in otalgicum siue obtalmicum uertitur morbum. Cum se ad ar-
ticulos quoque et ad manuum summa transfuderit. articularis atque chiragrica dicitur uali-
tudo. cum autem ad pedum ima defluxerit. podagra mutato nomine nuncupatur.
totque uocabulis. una atque eadem noxii humoris origo distinguitur. quot membrorum
cepit porcionem. Eodem modo de uisibilibus ad inuisibilia transeuntes. anime nostre partibus
atque ut ita dixerim membris. uim cuiusque uitii inesse credamus. Quam cum sapientissimi quique
tripertite definiant esse uirtutis. necesse est ut aut arriocon. id est rationabile. aut
tinicon id est irascibile. aut pittitunicon. id est concupiscibile. ex aliqua corrumpatur in-
cursu. Cum ergo aliquem ex his affectibus uis noxie obsedit passionis. pro illius corruptione
etiam uitio nomen imponitur. Nam si rationabile eius partem uitiorum pestis infuderit.
cenodoxie. elationis. inuidie. superbie. presumptionis. contentionis. hereseos uitia pere-
abit. Si irascibilem uulnerauerit sensum. furorem. inpatientiam. tristiciam. accidiam. pusil-
lanimitatem. crudelitatemque parturiet. Si concupiscibilem corrupit portionem. cas-
trimargiam. fornicationem. filargiriam. auariciam et desideria noxia terrenaque ge-
xvi nerabit. Et idcirco si fontem uitii huius uultis agnoscere. rationabilem mentis
nostre atque anime portionem nouitis esse corruptam. ex qua tantum presumptionum et cenodoxie
solent uitia pullulare. Proinde hoc primum anime uobis ut ita dixerim membrum rec-
te discretionis iudicio et humilitatis uirtute curandum est. quo uitiato dum non solum
ad perfectionis iam peruenisse fastigia. sed etiam docere alios posse uos creditis. et ut
ad erudicionem ceterorum sufficientes atque idoneos iudicatis. per elationem cenodoxie
hac quam patefecit uestra confessio peruagationum uanitate raptamini. Quam depu-
tare deinceps absque difficultate poteritis. si in uere discretionis ut diximus humili-
tate fundari. quam laboriosum quamque difficile sit unicuique nostrum saluare animam

suam mitis uirtute contritione discatis, et intimo cordis affectu non modo longe uos ab illa
docendi presumptione summotos, uerum etiam adhuc egere doctoris agnoscatis auxilio. Adhi-
bere ergo huic membro uel parti animae uirtutem quam specialiter diximus uulneratam, uere humilita-
tis medelam, quae quoniam ceteris animae uirtutibus in uobis quantum apparet infirmior est, necesse est
ut diabolicae infestationi prima succumbat. Quemadmodum iumentibus quibusdam iniuriis, quae
uel accidenti labore uel aeris corruptione gignuntur, fieri etiam in corporibus humanis solet, ut
illa quae fuerint infirmiora casibus istis prima consentiant atque succumbant, cumque peculiariter illis
morbus insederit, reliquas quoque partes corporis eadem peste tabefaciat, ita et animam uni-
uscuiusque nostrum flammante quodam pestilenti habitu uitiorum illa maxime passione necesse est
adtemptari, in qua tenerior atque infirmior eius portio ualidis inimici tam fortiter resistit
inpulsibus, et ex illis periculum captiuitatis incurrere, in quibus faciliorem praedictori aditum rese-
rat incauta custodia. Sic namque Balaam populum dei posse decipi certa ratione collegit, dans
consilium ut ex illa parte qua infirmari nouerat filios Israhel perniciosi eis laquei tenderentur,
non dubitans eos oblata copia feminarum fornicationis ruina protinus collapsuros, quia con-
cupiscibiles animae eorum partes sciebat esse corruptas. Itaque unumquemque nostrum nequitiae
spiritales uersuta malignitate pertemptant, illis praecipue affectibus animae insidiosos laqueos
praestruentes quibus eam senserint aegrotare, ut uerbi gratia cum uiderint rationabilem animae nostrae
partem esse uitiatam, illo nos ordine decipere moliantur quo Ahab rex ab illis Syriis deceptum
scriptura commemorat, qui dixerunt: Scimus quod reges Israhel misericordes sunt. Ponamus
itaque saccos in lumbis nostris et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israhel et dicamus:
Seruus tuus Benedad dicit: Viuat oro anima mea. Quibus ille non uera pietate sed ua-
na misericordiae laude permotus: si adhuc inquit uiuit, frater meus est. Et hoc exemplo etiam nos
rationabilis illius partis errore deceptos inde incurrere offensam dei faciant, unde
consecutos mercedem et acceptos nos pietatis praemia credebamus, simulque etiam nobis in
increpatione dicatur: quia dimisisti uirum dignum morte de manu tua, erit anima tua
pro anima eius et populus tuus pro populo eius. Siue cum inmundus spiritus dicit: egrediar et ero spiritus men-
dax in ore omnium prophetarum eius, per rationabilem procul dubio affectum quem letalibus aptum nouerat
insidias laqueum deceptionis inpendit. Sic etiam Herodem per inrascibilem animae portionem ad illam
tantorum infantium necem callidissimus hostis inpegit, eo quod istam perpensius in eo nouerat esse uitiatam.
Quod etiam de domino nostro idem spiritus opinatus cum in his eum tribus animae temptasset affectibus, in quibus omne hominum
genus nouerat captiuari, nichil tam uersutis perfecit insidiis. Nam concupiscibilem mentis eius
aggressus est partem dicens: Dic ut lapides isti panes fiant; inrascibilem, cum eum ad expeten-
dam praesentis saeculi potestatem et regna mundi huius instigare conatus est; rationabilem,
cum ait: Si filius dei es, mitte te deorsum. In quibus idcirco nihil profecit eius illusio, quia nichil secundum
coniecturam suam, quam falsa opinatione conceperat, repperit in eo esse uitiatum. Vnde et nulla
pars animae eius inimici insidiis adtemptata consensit. Ecce enim inquit uenit princeps mundi huius,
et in me inuenit nichil. Germanus. Inter cetera illusionum errorumque nostrorum genera quae nos ad desi- xviii

deriū patꝝ nr̄ꝝ. sic beatitudo tua sollerti m̄tis ꝑspexit īτuitu. uana sp̄ualiū
cōmodoꝝ pollicitatione flāmauerat. etiā hęc maxima extitit causa. qđ ītā
a frīb frequentari. iugi secreto ac diutīno silentio sc̄dm̄ desideriū nr̄m̄ neq̄
q̄m possum inherere. ꝑ qđ necesse ē. cursū atq; m̄suū cotidianę continentię
q̄m ꝑcastigatione corporis ī disruptā ꝑpetuo cupim retentare. ā nullis frīb
supuenientib ītercidi q. sine dubio nullaten in nr̄a ꝓuincia credim euentū
ī q aut nullū aut certe rarissimū ꝓfessiōis hui uirū īueniri possibile ē. Abrah
XVIIII Irracionabilis atq; īcsideratę districtiōis īmo poti summi teporis iudiciū ē. neq̄
q̄m ab hominib freq̄ntari; q̄ ēt ī hac q̄m arripuit uia nimiū tardis passib
ḡdit. ac sc̄dm ītiorē hominē ēusat. equū ē ut ad eū n̄ dicā scōꝝ sed ne hominū
q̄dē ull aduenīat. Vos ū si uera atq; ꝑfecta dn̄i nr̄i dilectiōe flagratis. 7 dm̄ q̄ utiq;
caritas est. pleno sp̄s feruore sectamini. ad q̄libæ loca īaccessibilia fugeritis.
necesse ē ea ab hominib freq̄ntari. q̄nto q; uos ꝑpiore dō amoris diuini ardor
effecit. tanto ad uos fratrū scōꝝ ēfluet multitudo. N̄ enī potest sc̄dm̄ sen
tentiā dn̄i ciuitas abscondi sup̄ montē posita. qr diligentē me inq̄t dn̄s
glorificabo. q aut ē ētepnunt me erīt ignobiles; ueruntam̄ nosse debetis hāc ēē
subtilissimā diaboli calliditatē. hāc occultissimā foueā ī q̄m miserabiles ī cau
tos quosq; ꝑcipitat. ut dū eis maiora ꝓmittit. necessaria cotidiani fructus emo
lumta subripiat. abstrusiores scit ac uastiores solitudines expeti debē ꝑsuadēs.
easq; uelut miris amenitatib ēsitas in eoꝝ corde pingens. ignota etiā q̄dā 7 q̄
penit nusq̄m s̄t loca uelut cognita ac p̄parata nr̄eq; potestati iā dedita. 7 absq;
ulla difficultate possidenda ēfingit. homines quoq; regionis illi ītctabiles.
7 ad uiā salutis seq̄ces ēē m̄tit. ut dū illic ubiore fruct animę pollicet. ꝑsentia
lucra fraudulent aufat. Nā cū unqui sq; hac uana spe a seniorū salutari ētubnio
separat atq; oīb que frustra sibimet ī suo corde depinxerat. fuerit destitut. uelt
de ꝓfundissimo sopore ēsurgēs. nichil ex hisque sōniauat expgefact īueniet.
Itaq; eū diabolū maiorib uitę hui necessitatib ē īextcabilib laq̄is irretitū ne
respirar q̄dē ad hęc q̄ sibi ipsę ꝓmiserat aliq̄ndo ꝓmittē. eūq; n̄ iā ullis q̄s ante eui
tauat raris ac sp̄ualiū fratrū uisitatiōib. sed cotidianis sclariū ieu; siōib obli
gatū. ne ad mediocrē q̄dē anachoreseos q̄etē ac disciplinā ūq̄m redire patiet.
XX Illa q̄q̄ remissiōis atq; humanitatis ītcapedo ḡtissima. q̄ n̄ nūq̄m
ꝑaduentu fratrū ītuenire ēsueū licet molesta uob 7 fugienda uideat. tam
q̄m sit utilis ac salubris tā corpori q̄m sp̄ui nr̄o. paucis patient adtendite
Sepe accidit n̄ dicā nouiciis 7 ifirmis. sed etiā expientissimis atq; ꝑfectis. ut nisi
m̄tis eoꝝ directio atq; censura quib̄dā mollita fuerit uicissi
tudinū laxamtis aut ī tepore sp̄s. aut certe ī ꝑniciosā corporis ualitudinē con
labat; Et idcirco a prudentib atq; ꝑfectis cū ītcesserit fratrū etiā crebra uisi

tacio non solum toleranda patienter sed etiam gratanter amplectenda. primum quod prouocat nos
audit semper solitudinis desiderare secreta; namque quodammodo cursum nostrum dum interpolare
credit infatigabilem iugemque conseruat. qui si nullo interdum obice tardaretur. usque ad finem
contendere indefessa pernicitate non posset. deinde cum necessitatem reficiendi corpusculum cum
fructu humanitatis indulget. maiora nobis confert lucra cum iocundissimo cor-
poris laxamento quam illa sunt que per abstinentie fatigationem fuerant adquirenda.
Super quo re aptissimam comparationem antiqua narratione uulgatam breuiter indicabo.
Fertur beatissimus euangelista iohannes cum perdicem manibus molliter demulceret. quen- xxi
dam ad se habitu uenatorio uenientem subito conspexisse. Qui miratus quod uir tante opinio-
nis ac fame ad tam parua et humilia se oblectamenta submitteret: tu ne es inquit ille iohannes.
cuius fama insignis atque celeberrima me quoque summo desiderio tue agnitionis illexit. cur ergo
oblectamentis tam uilibus occuparis. cui beatus iohannes, quid est quod manu tua gestas. at ille;
Arcus. Et cur inquit non eum tentum semper ubique circumfers. cui ille respondit. Non oporte-
ne iugi corda tensa curuamine. uigoris fortitudo laxata mollescat atque depereat.
et cum oportuerit ut fortiora in aliquam feram dirigantur spicula. rigore per nimietatem con-
tinue intensionis amisso. uiolentior ictus non possit emitti. Nec nostri inquit beatus iohannes
animi te offendat o iuuenis tam parua et breuisque laxatio. que nisi remissione quadam rigorem
intentionis sue interdum seleuat ac relaxet. irremisso uigore lentescens. uirtute spiritus cum
necessitas poscit obsecundari non poterit. Germanus Quo nobis illusionum cunctarum xxii
remedia contulisti et diabolice quibus quatiebamur insidie per doctrinam tuam domino donante
detecte sunt. hoc quoque nobis similiter petimus edisseri. quod in euangelio dicitur. Iugum enim meum suaue est
et onus meum leue. Satis enim profetice illi sententie uidetur aduersum quod dicitur. propter uerba labiorum tuorum
ego custodiui uias duras. quippe cum etiam apostolus dicat. omnes qui pie uolunt uiuere in christo persecutio-
nem patientur. Quicquid autem durum et persecutionibus est refertum. nec leue potest esse nec suaue. Abraham xxiii
Verissimam domini ac saluatoris nostri sententiam esse experientie ipsius facili probabimus documento.
si perfectionis uiam legitime et secundum uoluntatem christi fuerimus aggressi et mortificantes omnia
desideria nostra ac uoluntates noxias abscidentes non solum nihil residere nobis de huius mundi
substantia nouerimus. per quam utique cum libitum fuerit uastandi nos ac dilacerandi potesta-
tem inimicus inuenit. sed etiam nec nostri ipsius nos esse dominos senserimus. illud apostolicum in ueritate
complentes. uiuo autem iam non ego. uiuit uero in me christus. Quid enim graue poterit esse. quid durum ei qui
iugum christi tota mente suscepit. qui uera humilitate fundatus. semperque ad domini respiciens
passiones. in omnibus que sibi fuerint irrogate letatur iniuriis dicens. Propter quod complaceo mihi in
infirmitatibus. in contumeliis. in necessitatibus. in persecutionibus. in angustiis pro christo. Cum enim infir-
mor tunc potens sum. Quo quaeso familiaris rei urguebitur dampno. qui perfecta nuditate
gloriosus uoluntarie pro christo uniuersas mundi huius respuit facultates. omnesque eius con-
cupiscentias ut stercora arbitratur. ut christum lucri faciat. euangelici illius precepti
meditatione continua. cunctorum dispendiorum actus despiciens et excludens. Quid enim prod-

hominis si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? Aut quam dabit
homo commutationem pro anima sua? Superius pro privatione constabit, qui omnia quae ab aliis auferri possunt
sua non esse cognoscet, illud invicta virtute proclamans: nichil intulimus in hunc mundum,
haut dubium quia nec auferre quid possumus. Cur autem inopiae necessitate eius superabitur
fortitudo, qui peram in via, in zona aes, vestem in tempora habere non vult, sed cum apostolo gloriatur in
vigiliis multis, in fame et siti, in frigore et nuditate? Qui labor quidve tam arduum seni
oris praeceptum tranquillitatem pectoris eius poterit perturbare, qui nullam habens propriam voluntatem
omnibus quae sibi fuerant imperata non solum patienter sed etiam gratanter occurrit, utique sal
vatoris exemplo non quaerit suam facere voluntatem, dicens et ipse ad patrem suum: verum
tamen non sicut ego volo sed sicut tu? Quibus etiam iniuriis, qua persecutione terrebitur, immo quod
ei etiam iocundum potest esse supplicium, qui in omnibus plagis cum apostolis semper exultans optat
xxiiii ut dignus habeatur pro Christi nomine contumeliam pati? Ut autem nobis e contrario iugum Christi
nec leve nec suave videatur, contumaciae nostrae est iuste adscribendum, qui diffidentia
atque incredulitate deiecti contra illius imperium, immo consilium, qui ait: si vis perfectus esse,
vade et vende, sive dimitte omnia tua, et veni sequere me, inepta perversitate pug
nam[us], terrenarum scilicet facultatum materias retentantes. Quarum cum nexibus animum
nostrum diabolus teneat illigatum, quid superest, nisi ut cum voluerit nos a spiritualibus gau
diis separare, earundem imminutione ac privatione mestificet, ut versutis fraudibus ela
boratas, ut cum illi suavitas et oneris levitas viciose concupiscentiae nobis pravitate fuerit
aggravata, illis facultatibus atque substantiae, quam nobis pro requie ac solatio reservabamus,
vinculis irretitos saecularium curarum flagris semper excruciet, ex nobismet ipsis quo dilace
remur exsculpens. Funiculis namque peccatorum suorum unusquisque constringitur. Audies per pro
phetam: Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri
et in flammis quas succendistis. Per hoc siquidem, ut Salomon testis est, unusquisque per quae peccavit
et punietur. Ipse nobis tormento sunt quibus utimur voluptate et oblectamentis huius carnis, atque
deliciae carnificum vice in suum retorquentur auctorem. Quia necesse est eum qui facultatibus
pristinis opibusque suffultus est nec integram humilitatem cordis nec mortificationem ple
nam noxiarum suscipere voluntatum. His autem virtutum patrocinantibus instrumentis omnes vi
tae praesentis angustiae et cuncta quae inimicus potest inferre dispendia non modo patien
tissime verum etiam iocundissime sustinentur. Quibus rursum exultantibus elatio tam pernici
osa succrescit, ut etiam plevissima contumelia mortiferis inpatientiae ictibus vul
neremur, dicaturque nobis per Ieremiam prophetam: Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, ut bibas aquam
turbidam? Et quid tibi in via Assiriorum, ut bibas aquam fluminis? Arguet te malicia tua, et
aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse te dominum deum tuum,
et non esse timorem mei apud te, dicit dominus. Quomodo ergo iugi dominici mirifica suavitas amara
sentitur? Quid est nisi quia eam aversionis nostrae amaritudo corrumpit? Quomodo divini oneris
tam iocunda levitas ingravescit? Quid est nisi quia eum a quo sustinebatur contumaci praesumptione

contepnim. quippe cu euident idipsu scripta testet dicet. na si abularet semitas
recta inuenisset utiq; semitas iusticie leues. Ideo siqua no ee manifestu e q semitas
dni rectas ac leues puris ac duris desiderior (ex) cautib asperam quia regia aplicis ac p
pheticis sillicab comunita se eorq; omniu atq; ipsius dni uestigiis coplanata amtissi
me deserentes deuia qq; ac dumosa sectam & psentiu oblectationu illecebris
obcecati p obscuros impeditosq; uicior (sentib) calles laceratis crurib & disrupta illa nupti
ali ueste reptam. nm acutissimis uepriu aculeis efigendi. s; etia uirulentor
serpentiu t scorpionu illic latitantiu ictib uulnerandi. Tribuli + & laqi i uiis
puiis, q aut timet dnm abstinebit se ab eis. De talib & alibi dns p pphetam. Oblit e me
iqt dns pls ms frustra libantes & ipingentes i uiis suis. i semitis secli. ut ambularet
p eas itinere n trito. Vt eni sedm sententia salomonis nichil opantiu strate st spi
nis. fortiu u trite st. & ita ab itinere regio deuiantes. ad illa metropoli ciuitate
ubi nr cursus idedinabilit sep debet ee direct. n potuer puenire. Quod etia eccle
siastes satis significant expssit. Labor iquit stultor affliget eos. q n cognouunt ire
i ciuitate illa scit ierusale celeste. q e mat omniu nrm. Quisqs aut i ueritate huic mun
do renuntians sup se tulerit iugu xpi & didicerit ab eo cotidianis iniuriaru ex
ercicus erudiri. q mitis e & humilis corde i cunctis teptationib manebit sep
immobilis. omniaq; illi coopabunt i bonu. Verba + di sedm (micheam) abdiam pphetam bona
st cu eo q recte gdit. Et itm. Quia recte uie dni. & iusti icedt i eis. puaricatores
u corruunt i eis. Maiora g nob p eluctatione teptationu laudis etulit pmia.
benigna erga nos gra saluatoris. qm si omnem a nob necessitate certaminis sustu
lisset. Et + sublimioris pstantiorisq; uirtutis e psecutionib erumnisq; uallatu
mane sep imobile & ad usu se seuientib cunctis certu de psidio di atq; itrepidu
pdurare. humanis q; icursib uelut armis iuicte uirtutis accinctu gloriosissi
me de ipatientia triuphare. & acqrere qdam de ifirmitate uirtute. Q uir
t i infirmitate pficit. Ecce + dedi te iqt dns i colunam ferrea. & muru ereu sup
omnem tra regib iuda. pncipib & sacerdotib ei. & omni poplo tre. & bellabt aduer
su te & n pualebt. q ego tecu su ut erua te dic dns. Erga sedm uera dni tdici
one uia regia suauis ac leuis e, lica dura & aspa uideat. Pie eni ac fidelit serui
entes cu tulerint iugu dni sup se & didicerit ab eo q mitis e et humilis cor
de. iam quodam trenaru passionu sarcina deponentes. n labore sed reqe aiab
suis dno pstante reppiet. sic p ieremia pphetam ipse testat dicens. State sup (uias) &
uidete. & itrogate de semitis antiqs. que sit uia bona & ambulate i ea. & inuenie
tis reqe aiab urs. fiet naq; eis ctinuo pua in directu. & aspa i uias planas.
& gustantes uidebt quo suauis e dns. audientesq; xpm i euglo pclamante.
Venite ad me oms q laboratis & onerati estis & ego uos reficia. depositis pon
derib uicior ea q secunt itelligent q iugu meu suaue & on meu leue est.

Habet ergo refrigeriu uia dni si sedm lege ipsi teneat. Sz nos sum q dolores nob
atq; tormenta turbulentis distentioib pcuram. du malum uias seti hui puas
atq; puisas etia cu sumo discrimine ac difficultate sectari. Cu u hoc m illud grue
ac duru nob iugu dni fecim. blasphemo ia spu t de ipsi iugi. t de xpi q illud ipo
nit duricia atq; aspitate causam sedm illud. Insipientia uiri corrupit ui
as eius. dnm au causatur corde suo. 7 sedm aggeu pphm cu dixerim quia dni n dirigit
egrue nob respondet adno. nuquid uia mea n dirigit. nonne magis uie ure
st pue. Et reuera si copararare uolueris splendente uirginitati flore 7 suaue
olente castimonie puritate tetris ac fetidis libidinu uolutabris. quiete secu
ritateq; monachoz piculis 7 erumnis qb mundi hui homines iplicant. pau
ptatis nre reqe edacib diuitu tristicuis ac puigilib curis i quib n absq; sumo
uite piculo dieb ac noctib csumunt. suauissimu iugu xpi onq; leuissimu
facillime cpbabis. Proinde etia illa retributio pmioz q pfecte renuntiantib
i hac uita centuplu dns repmisit dices. 7 ois q reliqt domu aut fratres aut
sorores aut patre aut matre aut uxore aut filios aut agros ppt nom meu.
centuplu recipiet i psenti. 7 uita etna possideb. recte atq; uerissime eode
sensu absq; ulla fidei ptbatioe suscipit. Multi n occasione hui sententie
nacti. crasso itellectu h in illo mille annoz tepore carnalit sets restituenda
e firmat cu utiq; illud sedm qd p resurrectione futum dict. psens itelligi
n posse fateant. Multo g credibili multoq; manifesti e. eu q aliqd setariu
t affectuu t bonoz xpo suadente cteplserit. a frib atq; csortib ppositi sui q ei
spuali glutino colligant. centuplo gratiore etia i hac uita recipe caritate. Hac
siqde q m it parentes ac filios atq; germanos. ciuges atq; ppinqs. siue societas co
pule seu csanguinitatis necessitudo ciungit. satis breue ee cstat ac fragile. Deiq;
etia boni ac pii cu adoleuerit filii. a parentu domib n nuqm ac substantiis ex
cludunt. comunioq; csortii ciugalis i tdu etia honesta causa i tueniente di
uellit. fratru dirimit caritate contentiosa diuisio. monachi soli ppetue ciunc
tionis retinet unitate. atq; i discrete possident uniusa. q oia sua ee q fim.
omia fratru ee credt q sua st. Si g istis quib carnalis caritas copulat affectib di
lectiois nre gra cferat. pfecto centuplo hec dulcioz atq; sublimioz est. Reci
piet sane etia de ctinentia ciugali maioz centuplo suauitas. ab illa q eis iui
ce pcomixtione sexuu pbebat. Pleticia qq; illa qua i uni ag ac dom posses
sione qs habuit centuplo maiore diuiciaru pfruet gaudio. q i adoptione
transies filioz di uniusa que eterni st patris ut ppa possideb. 7 affectu atq;
uirtute adimitatione ueri illi filii pclamabit oia q habet pat mea st.
nec ia cu illa penali distentiois ac sollicitudinis cura. sed secur ac let ueluti i
ppis ubiq; succedet. audies cotidie sibimet ab apto pdicari. oia eni ura st.

sive mundus sive praesentia sive futura. et a salemone fidelis viri totus mundus divici
arum. Habes ergo istam centupli retributionem in magnitudine meriti et in discretione tam
incomparabilis qualitatis expressam. Neque enim si aeris aut ferri aut vilioris cuiuslibet metalli
certo pondere tantundem ponderis sed auri quispiam reddidisset. non etiam amplius re
stituisse. quam centuplum videretur. Ita cum pro contemptu voluptatum atque affectuum terre
norum spiritale gaudium et pretiosissimae caritatis iocunditas repensatur. etiam si ip
se sit numerus. centuplo tamen haec maior atque praeclarior est. Et ut hoc evidentius
crebra repeticione reddatur. uxorem antea in passione fragilis desiderii possidebam.
hanc eandem in honore sanctificationis et vera Christi dilectione possideo. Una est mulier.
sed centuplum crevit meritum caritatis. Si autem pro irae ac furoris perturbatione
iugem patientiae lenitatem. pro sollicitudinis ac distentionis angore securitatis qui
etem. pro infructuosa saeculi huius poenalique tristicia salutaris tristitiae fructum. pro vani
tate leticiae temporalis gaudii spiritalis appenderis ubertatem. retributionem in horum
affectuum commutatione centuplam providebis. Et si unicuique vicii brevi ac lubricae
voluptati contrariarum virtutum merita conferantur. centuplo haec esse meliora multi
plicata iocunditas approbabit. Centenarius enim numerus de sinistra transfertur
ad dexteram et licet eandem in supputatione digitorum figuram tenere videatur. nimi
um tamen quantitatis magnitudine superescit. fiet enim. ut quae haedi formam gere
re videbantur in leva. ovis meritum translati esse quoniam ad dexteram. Nunc ad quanti
tatem earum rerum quas pro contemptu mundalium commodorum nobis in hoc saeculo restituit Christus
transeamus. praecipue secundum evangelium Marci ita dicentis. nemo est qui reliquerit domum. aut
fratres aut sorores. aut patrem aut matrem. aut filios aut agros propter me. et propter evangelium.
qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc. domos et fratres et sorores. matres et filios
et agros cum persecutionibus. et in saeculo futuro vitam aeternam. Centuplam namque fratrum parentumve
recipiet quantitatem. quisquis patris unius vel matris seu filii pro Christi nomine caritate contemp
ta in omnium qui Christo deserviunt dilectionem sincerissimam transit. et uno se certe totius inve
niet patres fratresque ferventiore ac praestantiore sibi affectione devinctos.
multiplicata etiam domorum atque agrorum possessione ditabitur. quisque una pro Christi di
lectione domo reiecta innumera monasteriorum habitacula tamquam propria pos
sidebit. in quacumque orbis parte velut in suae domus iure succedens. Quomodo enim non
centuplum. et si fidenter nostri sententiae superadici aliquid fas est. plusquam centuplum recipit.
qui x. vel xx. servorum ministeria infida et coacticia derelinquens tot ingenuorum
ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Quod ita esse vobis etiam experimentis probare
potuistis qui singulis patribus matribus ac domibus derelictis. quamlibet mundi
partem fueritis ingressi. patres. matres. fratresque innumeros. domos quoque et agros. ser
vosque fidelissimos absque ullo sollicitudinis labore conquiritis. quos ut proprios filios.
dominosque summis suscipiunt. amplectuntur. fovent. venerantur officiis. Sed

li in quam sancti ministerio merito ac fiducialiter perfruuntur. qui perpetue servituti fraterni-
tatis semetipsos suaque omnia voluntaria devotione subdiderint. Recipient enim secundum
sententiam domini libere id quod ipsi aliis dependerint. Quisquis autem hoc humilitate sin-
cera consortibus suis ante non detulit. quod non deferri sibi ab aliis patienter admittit.
cum gravari se eorum obsequiis intelligat potius quam foveri. quia accipere fratrum mavult quam
recipere [reddere] famulatum. Hec tamen omnia non cum remissa securitate nec cum inertia oblectati-
one percipiet. sed secundum verbum domini cum persecutionibus. id est cum pressuris seculi huius ac sum-
mis angoribus passionum. Quia sicut ille sapientissimus contestatur. qui suavis et sine dolore est
in egestate erit. Regnum enim celorum non desides non remissi non delicati non teneri sed vio-
lenti diripiunt. Qui ergo hi violenti sunt? Nempe illi qui non aliis sed voluntatibus suis precla-
ram inferunt violentiam. qui direptione laudabili omnium se presentium rerum voluptate
fraudantes. voce dominica egregii direptores esse pronuntiantur. et per huiuscemodi rapi-
nam regnum celorum violenter invadunt. Regnum enim celorum secundum sententiam domini vim patitur.
et violenti diripiunt illud. Isti profecto sunt laudabiles violenti. qui vim faciunt perdi-
tioni sue. Homo enim ut scriptum est in laboribus doloribus et vim facit perditioni sue. Perdi-
tio nostra est oblectatio vite presentis. et ut expressius dicam executio desideriorum vo-
luntatumque nostrarum. quas siquis ab anima sua subtraxerit ac mortificaverit. gloriosam
profecto et utilem perditioni sue vim facit. abnegans dumtaxat ei iocundissimas volunta-
tes. quas per prophetam sermo divinus frequenter incusat dicens. quia in diebus ieiunii vestri invenitur
voluntas vestra. Et iterum. Si averteris a sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam
in die sancto meo et glorificaveris eum dum non facis vias tuas. et non invenitur voluntas tua
ut loquaris sermonem. Cui etiam quanta beatitudo promittitur. confestim propheta subiungit.
Tunc inquit delectaberis super dominum. et sustollam te super altitudinem terre. et cibabo te here-
ditate iacob patris tui. os enim domini locutum est. Et idcirco dominus noster atque salvator. ut nobis ampu-
tandarum voluntatum nostrarum formam traderet. non veni inquit facere voluntatem meam. sed volunta-
tem eius qui misit me. Et iterum. Non sicut ego volo. sed sicut tu. Quam virtutem illi specialiter exercent.
qui in cenobiis commorantes seniorum reguntur imperio. qui nichil omnino arbitrio suo agunt.
sed voluntas eorum ex voluntate pendet abbatis. Postremo ut iam disputationis huius ser-
mo claudatur. nonne obsecro etiam in hoc centuplam gratiam evidentissime qui fideliter Christo
deserviunt consecuntur. dum pro nomine eius a summis principibus honorantur. et licet ipsi
humanam gloriam non requirant. venerabiles tamen etiam in persecutionum angustiis iudicibus cunc-
tis ac potestatibus fiunt. quorum utilitas etiam mediocribus forsitan despicabilis esse po-
tuisset. vel pro obscuritate natalium vel conditione servili si in secularium conversatione mansisset. Per
Christi autem militiam nobilitatis nemo calumpniam commovere. nemo obscuritatem generis aude-
bit obponere. quin potius illis ipsis vilissime conditionis obprobriis quibus ceteri confundi et dehones-
tari solent. Christi famuli gloriosius nobilitantur. Id evidenter in abbate iohanne qui in illa
heremo que lyco oppido adiacet commoratur. possumus approbare. qui pro obscurissima

ioribꝰ natꝰ. ita xp̄i nomine uniu̇so pene humano gen̄i admirabi[lis] factus ē. ut eū ipsi qq; rerū p̄sentiū dn̄i, q̊ mundi huiꝰ atq; ip̄u gubnācula reti nentes. etiā potentibꝰ cunctis regibꝰq; ttrori s̄t. uelut dn̄m uenerent̄. 7 oracula eiꝰ de tā longinq̊s regiōibꝰ expetentes. impīsui apicē. 7 statū salutis. belloꝝq; puen tus illiꝰ oratiōibꝰ meritisq; cōmittant. Tali beatꝰ abrahā de illusionū nr̄arū t ori gine t medela disputatiōe diseruit. atq; oculis q̊dām nr̄is cogitationū q̊s dia bolus auctoꝝ īgesserat ppalauit īsidias. nosq; ad desideriū uerę mortificationis accendit. q̊ etiā multos licet īcōpto hec oīa sermone digesta sint. credimus inflammandos. Explicit collatio abbatis abrahā de mortificatione. amen.

Cassianus natione scitha. constantinopoli iohanne magno p̄ ordinatus apud massiliā pb̄r. ēdidit duo. id ē uiroꝝ 7 mulierū monasteria. quę hodie extant. Scripsit experientia magistrante librato sermone. et ut aptiꝰ dicā. sensu uerba inueniens. 7 actione linguā mouens. res oīmino monachoꝝ pfessioni necessarias. Ad extremū rogatꝰ a leone archidiacono. postea urbis romę ep̄o scripsit aduersus nestorē de īcarnatiōe dn̄i libros. vii. Et in his scribendi aput massaliā 7 uiuendi finē fecit. Theodosio & ualentini ano regnantibꝰ. A M E N

Ex Gennadio.

Hic Labor est felix: cui sunt bona premia finis:// bona premia finis.

x xx ingetu

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

hic labor est felix cui sunt bona premia finis hic labor est felix cui

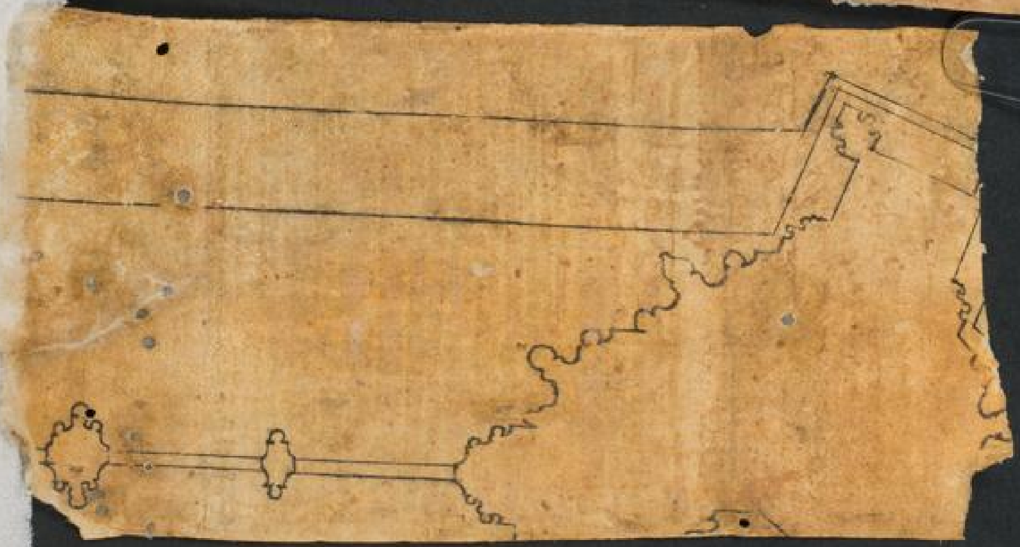

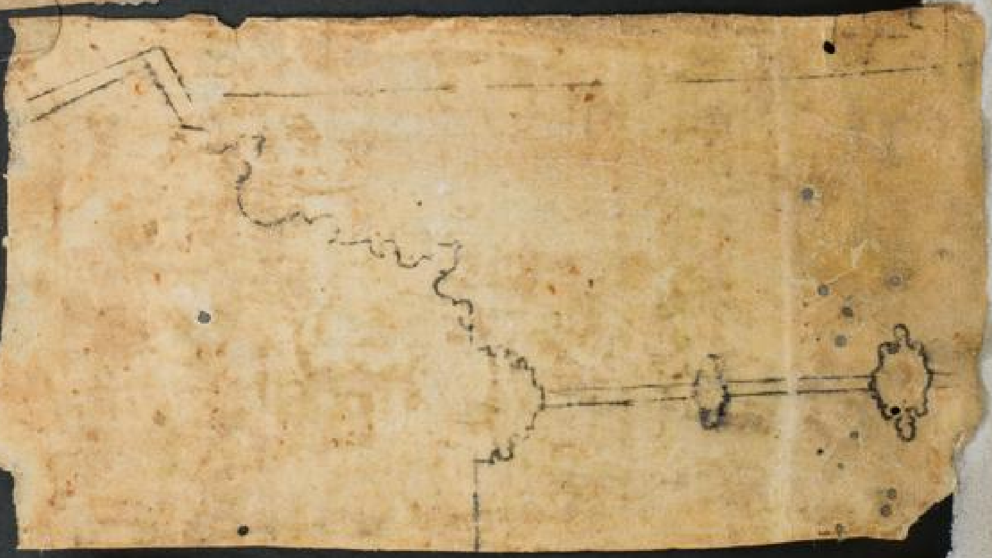

TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Color Control Patches
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
© The Tiffen Company, 2007

[illegible]

[illegible] Exceptio[illegible] [illegible]

Explicit [illegible] doctrinalis [illegible] colonia [illegible] Amen